

**DOCUMENTE PRIVIND REVOLUȚIA DE LA 1848
ÎN ȚĂRILE ROMÂNE**

C. TRANSILVANIA

VOL. XII
1–31 august 1848

**URKUNDEN DER REVOLUTION VON 1848
IN DEN RUMÄNISCHEN FÜRSTENTÜMERN**

C. SIEBENBÜRGEN

BAND XII
1.-31. August 1848

**DOCUMENTS CONCERNING THE REVOLUTION OF 1848
IN THE ROMANIAN PRINCIPALITIES**

C. TRANSYLVANIA

VOL. XII
1-31 August 1848

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”
DIN CLUJ-NAPOCA

**DOCUMENTE PRIVIND
REVOLUȚIA DE LA 1848
ÎN ȚĂRILE ROMÂNE
C. TRANSILVANIA**

VOL. XII
(1–31 august 1848)

Ediție critică coordonată de:
Iosif Marin Balog, Ela Cosma, Varga Attila

Volum întocmit de:

IOSIF MARIN BALOG – studiu introductiv, note, regeste, depistarea
și prelucrarea documentelor române, maghiare, germane, editare indici

ELA COSMA – studiu introductiv, note, regeste, traducerea germană a regestelor,
prelucrarea documentelor germane și române, editare

ANGELA RUS – editare, tehnoredactare, editare indici

ATTILA VARGA – studiu introductiv, regeste, depistarea, traducerea
și prelucrarea documentelor maghiare, franceze și engleze

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI 2020

Copyright©Editura Academiei Române, 2020.
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

Adresa: EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5,
050711, București, România
Tel. 4021-318 81 06, 4021-318 81 46
Fax 4021-318 24 44
e-mail: edacad@ear.ro; web: www.ear.ro

Referenți: cerc. șt. I, Dumitru SUCIU
prof. univ. dr. Rudolf GRÄF

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Documente privind Revoluția de la 1848 în Țările Române. - București :

Editura Academiei Române, 1979-
vol.

Seria C. Vol. 12 : Transilvania : (1-31 august 1848) / ed. critică coord.
de Iosif Marin Balog, Ela Cosma, Varga Attila ; studiu introd., note, regeste,
depistarea și prelucrarea documentelor române, maghiare, germane, editare indici:
Iosif Marian Balogh ; studiu introd., note, regeste, trad. germană a regestelor,
prelucrarea documentelor germane și române, editare: Ela Cosma ; editare,
tehoredactare, editare indici: Angela Rus ; studiu introd., regeste, depistarea,
trad. și prelucrarea documentelor maghiare, franceze și engleze:
Attila Varga. - 2020. - ISBN 978-973-27-3183-3

I. Balog, Iosif Marin (ed. șt.)

II. Cosma, Ela (ed. șt.)

III. Varga, Attila (ed. șt.)

IV. Rus, Angela (ed.)

94

Redactor: MAGDALENA BEDROSIAN
Tehoredactor: ANGELA RUS; LAZĂR MARIA
Coperta: MARIANA ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 00.00.2020. Format: 16/70 × 100

Coli de tipar: 00. Tiraj:

C.Z. pentru biblioteci mari:

C.Z. pentru biblioteci mici:

Proiect de cercetare prioritar *I/4. Documente privind Revoluția de la 1848–1849 în Țările Române. Seria C. Transilvania*, derulat prin Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române, str. Kogălniceanu, nr. 12–14, Cluj-Napoca, e-mail istorie@academia-cj.ro, www.history-cluj.ro

STUDIU INTRODUCŢIV

Volumul de faţă constituie tomul al XII-lea al unei serii consacrate deja, colecţia de *Documente privind revoluţia de la 1848 în Țările Române. C. Transilvania*, publicată sub egida Academiei Române şi a Institutului de Istorie „George Bariţiu” din Cluj-Napoca. Începând cu primul tom din anul 1977, volumele seriei C. a colecţiei au apărut – deşi la intervale neregulate de timp – neîntrerupt până astăzi, fiind unul dintre cele mai consistente şi longevive proiecte de publicare de izvoare istorice – piatra unghiulară a oricărei istoriografii consacrate.

Volumul acoperă evenimentele şi starea de spirit a lunii august 1848 în aria transilvană. Problematika volumului este în mare parte inedită, infirmând impresia istoriografică generală a unei luni calme de vară, situată la confluenţa dintre lunile primăverii acestui an fatidic, care au adus izbucnirea revoluţiei, şi începutul toamnei, când în Ardeal revoluţia se radicalizează şi se transformă în război naţional.

Vom ilustra, pe scurt, problemele insolite, reflectate în documentele maghiare, germane şi româneşti din luna august a anului 1848, deşi cu câteva excepţii ele exced acest interval de timp, căutând a extrage tocmai amploarea şi rolul unor situaţii repetitive, care au condus lucrurile pe un făgaş imprevizibil.

*

Evenimentele revoluţionare din Transilvania şi Banat din august 1848 prin prisma documentelor maghiare şi britanice

Documentele maghiare şi cele britanice, care au fost incluse în cadrul volumului de faţă, sunt în număr de 188, iar prin modul lor de selecţie având ca şi criterii primordiale relevanţa şi reprezentativitatea pentru diversele tipuri de probleme şi evenimente, reuşesc să prezinte, într-o manieră exemplară, o frescă foarte amănunţită a tuturor evenimentelor care s-au derulat în Transilvania şi Banat în decursul lunii august. Chiar dacă, aparent, pe toată durata acestei veri fierbinţi, par să nu se întâmple evenimente spectaculoase, totuşi, momentele înregistrate au fost foarte tensionate,

anunțând, parcă, o imensă „furtună” care, de altfel, a și început în luna septembrie odată cu declanșarea războiului civil.

Luna august, între multe altele, poate fi considerată, întâi de toate, momentul mării șanse ratate în ceea ce privește reconcilierea între elitele politice românești și cele maghiare. În ziua de 7 august 1848, comisia regnicolară a luat în dezbateri, cu o întârziere de aproape trei luni, petițiunea națională de la Blaj din data de 15 mai 1848. La acele lucrări au fost invitate personalități precum Timotei Cipariu, Iosif Ighian, Paul Dunca, Dumitru Moldovan și Ioan Bran (doc. 18, 189).

Propunerea în sine a aparținut ministrului maghiar de Interne Szemere Bertalan, fiind susținută și de către Wesselényi Miklós. Dezbaterile, din păcate, nu au condus la niciun rezultat, comisia nereușind să rezolve acuta problemă românească¹. Proiectul de lege a naționalităților inițiat de Wesselényi s-a dovedit a fi un eșec lamentabil care a tensionat și mai mult spiritele. Comisia regnicolară a fost, așadar, șansa ratată pentru încheierea unui dialog româno-maghiar. Acceptată și de români, comisia în sine a fost dezavuată după trei luni de discuții sterile, Dieta de la Cluj inițiind procesul de unificare instituțională a Transilvaniei cu Ungaria². Vechile instituții care reprezentau autonomia seculară a Principatului au fost desființate, însă demersul nu a avut susținerea românilor și sașilor care s-au opus vehement, ceea ce a generat o rezistență acerbă din partea lor³.

Pe toată durata verii, în Transilvania, au sporit neconținut tensiunile între marea nobilime proprietară de pământ și țărani, iar pe de altă parte între elita politică maghiară și conducătorii mișcării naționale românești. Aceste tensiuni s-au acutizat mai ales după ce comisarul guvernamental Vay Miklós a decis arestarea membrilor Comitetului Național Român. Simion Bărnuțiu a reușit să scape, punându-se sub protecția grănicerilor de la Orlat, dar Laurian și Bălășescu au fost arestați în ziua de 18 august. Ulterior, pe 25 august, Bărnuțiu a reușit să-i elibereze cu sprijinul ofițerilor români⁴.

Toate acestea s-au conturat și în contextul în care Guvernul transilvan a decis să trăgăneze constituirea comisiunilor urbariale menite să cerceteze și să hotărască în chestiunea litigiilor dintre proprietari și țărani.

¹ Liviu Maior, *Revoluția de la 1848–1849 în Transilvania*, în vol. *Istoria Transilvaniei*, coord. Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Cluj-Napoca, Editura Centrului de Studii Transilvane, 2008, p. 337–338.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

În scurt timp, situația a devenit critică în multe comitate, cu precădere în comitatul Alba de Jos. Așa după cum reiese și din documentele din prima parte a lunii, o serie de factori politici au ordonat, din nou, companiei de cavaleri Ferdinand Maximilian să trimită, fără ezitare, un suport militar consistent, aceasta în condițiile în care exista posibilitatea ca trupele de infanterie să nu poată veni la fața locului (doc. 30).

Începând de acum, armata a fost solicitată tot mai insistent din cauza tensiunilor care păreau să escaladeze și să nu mai poată fi ținute sub control. Pe data de 4 august 1848, comitele suprem Bánffy János a raportat de la Târnăveni că mișcările erau pe punctul de a lua amploare, iar în atare situație nu mai puteau fi oprite decât printr-o intervenție masivă din partea armatei (doc. 43).

Plătirea impozitelor a fost și ea refuzată în mai multe localități. Preotul român din Cipău, comitatul Târnăveni, a refuzat să se prezinte în fața autorităților, iar în atare situație a fost arestat cu ajutorul gărzii civile maghiare (doc. 43). Paralel cu toate acestea, contradicțiile dintre diferite comunități etnice s-au ascuțit mult, anunțând o escaladare a tensiunilor. Spre exemplu, comunitatea din Beclean, districtul Făgăraș, se plânge că națiunea săsească i-a luat pădurea, iar locurile lor de arat și de cosit au fost ocupate abuziv (doc. 31).

O chestiune spinoasă în vara anului 1848 a reprezentat-o problema jelerilor alodiali care, potrivit legii urbariale din data de 6 iunie 1848, au rămas în vechea lor stare. Sate întregi de jeleri alodiali începeau să se agite, sporind și mai mult tensiunea în cadrul provinciei.

În ziua de 4 august, comunitatea din Bicsad, comitatul Alba de Sus, cere cu insistență aplicarea legislației care prevedea eliberarea și pentru această categorie socială (doc. 38). În general, atmosfera pe plan social era din ce în ce mai încărcată de tot felul de contradicții aparent imposibil de depășit.

Oficialitatea din comitatul Cluj, în cadrul unei adrese din data de 5 august, arată că „împrejurările pe baza cărora Înalțul Guberniu a acordat în rescriptul din 14 aprilie a.c. sub nr. 5101 dreptul de a introduce judecata marțială pe teritoriul orașului Cluj timp de trei luni persistă încă. Cu toate că nu s-a ivit niciun caz când ar fi trebuit aplicată judecata marțială, starea de spirit a poporului agitat face necesară preocuparea în direcția menținerii ordinii publice.” Unul dintre motivele principale era acela că nobilii ceruseră, în continuare, sub diferite pretexte, prestarea servituțiilor feudale (doc. 55).

Fostul iobag Kis Ștefan s-a plâns că fostul lui moșier, pe nume Nagy Elek, l-a trimis la închisoare pentru neîndeplinirea serviciilor urbariale. El cere să fie eliberat și reasezat, fără prestare de servicii urbariale, în sesia lui (doc. 73).

Un alt document relatează despre situația din Rimetea aflată în comitatul Turda: „Locuitorii mineri ai localității Rimetea, în prezenta cerere, fac cunoscut că oficialitatea comitatului Turda, pornind de la relatarea foștilor moșieri, vrea să-i oblige, prin execuție, pe ei la plata unor restanțe urbariale. La fel și în cazul predării unor restanțe la dijme” (doc. 149).

Dorința românilor de unire cu Țara Românească, aceasta devenise o chestiune delicată care a agitat și mai mult spiritele. Pe data de 9 august, spre exemplu, preotul greco-catolic Pop Ioan din Budiu de Câmpie, tatăl lui Alexandru Papiu Ilarian, interogată de către autorități, a declarat în legătură cu mișcările din Iclandul Mare și Mic: „În perioada recentă, în cele două Iclanduri au avut loc mai multe nesupuneri, iar locuitorii au declarat că ei nu doresc să se unească cu Țara Maghiară, ci să se unească cu Țara Românească” (doc. 93). Preotul Pop a fost arestat, iar la finele lui august 1848 credincioșii cer eliberarea parohului lor închis pe nedrept (doc. 128, 275).

Aceeași stare de tensiune extremă s-a înregistrat și peste Carpați. Pentru a reduce riscurile, autoritățile din Moldova au interzis accesul ziarului românesc intitulat „Gazeta de Transilvania” ce apărea la Brașov. Motivația unei asemenea interdicții foarte ferme era faptul că renumita foaie „se pronunța vehement împotriva Imperiului Rus, împotriva guvernului din Principatul moldav, împotriva principelui acestuia, [Mihail] Sturdza și a fiilor săi”.

În plus, s-a mai reproșat și aceea că foaia deja menționată agita poporul român împotriva guvernului, [în consecință] s-a ordonat de către agenția imperială din Iași confiscarea tuturor exemplarelor care, între timp, ajunseseră acolo (doc. 25).

Izbucnirea revoluției în Țara Românească, respectiv trecerea în Transilvania a unui număr considerabil de persoane importante din Moldova și Țara Românească sunt reflectate foarte bine mai ales în rapoartele consulare britanice trimise la Foreign Office din Londra (doc. 22, 23).

Conform acestora, situația din Principate era una extrem de agitată din cauza relațiilor cu Poarta Otomană. Conform surselor britanice, un anume domn Tingher, secretar al lui Suleyman pașa, a venit ieri pentru a citi scrisoarea acestuia, iar boierii care locuiau la București, precum și mai marii diferitelor corporații ale comercianților fuseseră convocați în sala Adunării Generale. Pentru a preveni o mare îmbulzeală, numărul celor prezenți a fost limitat la o sută cincizeci.

Membrii guvernului provizoriu care, prin prezența lor, nu doreau să influențeze niciuna dintre opinii, au refuzat să participe. Suleyman pașa declarase că sultanul, considerându-și dreptul de suzeranitate atins de actele

valahilor, a apreciat că primul lor act de ispășire trebuia să fie numirea unei căimăcămii, respectiv, emiterea unei declarații prin intermediul căreia toate actele guvernului provizoriu trebuiau declarate ca fiind nule și fără efect.

A mai spus și că l-a îndemnat pe secretarul său, dl. Tingher, să comunice toate aceste intenții și mitropolitului Neofit. Consulul englez a accentuat însă că prima condiție a nominalizării unei căimăcămii putea fi ușor de rezolvat, cu condiția ca baza ei să fie chiar Regulamentul Organic.

În Transilvania, sentimentul unității naționale a tuturor românilor a început să fie exprimat în mod deschis. Activitatea lui A. Russo a stârnit un mare interes, ea fiind urmărită cu multă atenție de către oficialități. În ziua de 15 august 1848, Guberniul a ordonat judeului prim al orașului Cluj „să-l eliberezi definitiv pe numitul Alexandru Russo, înapoiți-i hârtiile și, așa cum dorește, să-l trimiteți în Bucovina pe calea cea mai scurtă” (doc. 161, 225, 268).

La Mădărașul de Câmpie, în zilele de 10–11 august 1848, Márton Székely, de 29 de ani, judele domeniului aparținător contelui Bethlen Grigorie, făcând jurământ a relatat că, după Adunarea de la Blaj, „diregătorul domnului conte Bethlen Grigorie, onoratul domnișor Pataki Nicolae, chemase pe cei doi români care fuseseră la Blaj: Vasilică Popan și Dumitru. Întrebați fiind cu știrea cui au plecat ei la Valea Mică, cu cine și din ordinul cui s-au dus la Blaj, ei au răspuns că preotul lor le-a poruncit aceasta și că, dacă nu mergeau, erau pedepsiți. După aceea a chemat și pe preotul unit și l-a întrebat cine i-a dat încuviințarea de a merge la Valea Mică ? La auzul acestora, preotul unit din Mădărașul de Câmpie a spus următoarele: «Să taci, că de acum, Ardealul și Țara Ungurească sunt țară românească, România. Nu mai e cum a fost până acum !» (doc. 117, 118).

În documentele publicate în acest volum se mai pot găsi și multe alte procese verbale, de mare întindere, care arată natura relațiilor dintre grupurile etnice și confesionale într-una din cele mai fierbinți luni ale anului. Toate acestea nu fac decât să sublinieze că Transilvania se transforma tot mai mult într-un „butoi cu pulbere” care, de altfel, s-a și aprins în luna următoare când a început războiul civil. Timpul părea să nu mai aibă răbdare...

*

Documente în limba germană

În contextul mișcărilor revoluționare și sociale din Transilvania și din întregul Imperiu austriac, înarmarea devine o prioritate pentru toate taberele implicate. Documentele volumului vorbesc despre: situația dezastruoasă a recrutărilor, atât pentru armata imperială (doc. 26), cât și a celor impuse la

13 august 1848 de guvernul maghiar, care cere formarea unui corp de război prin mobilizarea gărzilor naționale locale (doc. 207, 227, 251, 276); dislocarea unor batalioane și divizii din regimentele secuiești de graniță la Seghedin (doc. 27, 49, 259); depozite de muniție (doc. 91); protestul ofițerilor regimentului c.c. de dragoni împotriva discreditării lor de către presă (doc. 146). Generalul Puchner îi raportează Guberniului transilvan despre înlocuirea celor 3 companii ale primului regiment românesc de graniță cu 2 companii la Sighișoara și una la Elisabetopolis (Dumbrăveni, doc. 109, 111, 145).

Câteva dintre documentele volumului reflectă corespondența Comandamentului militar suprem al Transilvaniei, reprezentat prin locțiitorul generalului comandant Alois von Pfersmann, dar și de însuși comandantul general Anton von Puchner, purtată cu Comisariatul suprem al țării în chestiuni vizând promovarea unor ofițeri, intendența și mai ales transportul unor efective militare (doc. 11, 260, 270), precum și cu Guberniul căruia îi refuză trimiterea unor efective militare sau a unor cantități de muniție solicitate (doc. 91, 282). La rândul său, Comisariatul suprem înaintează solicitări Magistratelor săsești (doc. 216), odată cu numirea în Transilvania a unui nou director al fortificațiilor districtuale, în persoana inginerului maior Joseph von Glaeser (doc. 241).

Pe Pământul săsesc stârnesc dezbateri emisia lui Kossuth a bancnotelor de 2 guldeni (doc. 48) și decizia aceluiasi ministru maghiar de Finanțe privind respingerea bancnotelor similare austriece în casieriile ungurești (doc. 215). După întreruperea legăturilor dintre organele centrale și autoritățile financiare transilvane, dispozițiile c.c. ministeriale și imperiale nu reușesc să depășească impasul creat (doc. 153, 190), iar protocoalele Consiliului c.c. de miniștri surprind disperarea ce domnește în rândul ofițerilor germani din regimentele ungurești (doc. 163, 192).

De la Viena, ministrul maghiar la Curtea imperială, Franz von Pulszky, îi scrie premierului ungar Batthyányi, despre reorganizarea Transilvaniei în urma proclamării uniunii cu Ungaria, despre Comitetul Național Român și Simion Bărnuțiu, despre Eftimie Murgu, toate acestea în contextul întrevederii lui Pulszky cu Ladislau Nopcsa (Vasile Nopcea), susținător al misiunii lui A.G. Golescu la Viena (doc. 65, 154, 155).

Din traducerea germană efectuată de Eugen von Friedenfelds redăm două acte de mare claritate programatică și strategică în ce privește colaborarea revoluționară românească de dincoace și dincolo de Carpați, anume epistola scrisă la București, în 17 iulie 1848, de Constantin Romanu-Vivu către Simion Bărnuțiu și August Treboniu Laurian din Sibiu, ca și

scrisoarea vieneză din 5 august a lui A.G. Golescu către A.T. Laurian și Ion Maiorescu din Sibiu (doc. 45).

Alte documente de limbă germană mai atestă zbaterile Consistoriului ortodox de la Sibiu, în frunte cu președintele interim al acestuia, Moise Fulea, pentru a se recunoaște sistarea achitării de către români a dijmii către preoții sași (doc. 8), precum și tribulațiile din lunile iulie-august 1848 ale batalionului regimentului 2 românesc de graniță trimis în Ungaria (doc. 9).

Revenind la realitățile interne de pe Pământul săsesc, orașul și scaunul Mediaș depune un protest separat, privind condițiile acceptării uniunii Transilvaniei cu Ungaria și trimiterea deputaților scăunali la Pesta (doc. 4). Acestor deputați sași li se cere acțiune unitară, prin organizarea de adunări naționale săsești formal constituite, pentru a putea impune condițiile săsești privitoare la uniune (doc. 119, 285, 293). Alături de raportul deputaților brașoveni din capitala ungară (doc. 214), se consemnează și protestul formulat de oficiile națiunii săsești împotriva limbii maghiare, respectiv împotriva folosirii oricărei alte limbi decât germana în corespondența administrativă a jurisdicțiilor săsești cu cele ungurești și secuiești (52, 165), dar și contra instituirii unei instanțe maghiare de revizie la Cluj (doc. 286).

Correspondența Universității Naționale Săsești cu Magistratele din Sibiu și Brașov vizează organizarea stringentă a gărzilor naționale săsești (doc. 3, 12, 237), cu atât mai mult cu cât brașovenii se simt amenințați de intenția secuilor de ocupare a garnizoanei orășenești (doc. 294). În urma „Constitutului [interogatoriului] sumar”, consemnat la Mărgineni, în 7 iulie 1848, anchetarea caporalului Daniel Dâmboi aduce cu sine rezolvarea reclamației căraușului George Bârsan (doc. 5, 110).

Adunarea tineretului săsesc în orașul Mediaș de pe Târnava Mare între 12–15 august 1848 reprezintă momentul culminant al atmosferei revoluționare în sânul națiunii săsești, reflectat și de documentele înfățișate (doc. 156, 157).

În aceste condiții, nu mai surprinde dispoziția amenințătoare a Ministerului ungar de Interne, transmisă la jumătatea lunii august 1848 de Guvernul transilvan comesului sașilor Franz von Salmen, prin care se impune tuturor funcționarilor cercuali sași interzicerea întrunirilor secrete pe Pământul săsesc și a instigărilor împotriva uniunii (doc. 173). Vor urma măsurile guvernamentale maghiare de tragere la răspundere a comitelui săsesc.

Pe plan social, desființarea dijmilor fiscale și preoțești prin ordonanță gubernială naște opoziție în cercurile săsești, datorită aspectului nerezolvat al remunerării preoților evanghelici sași (doc. 81). Nici comandantul suprem al armatei c.c. din Transilvania, von Puchner, nu știe dacă e oportun să

trimită asistență militară comitatelor și scaunelor transilvane, în cazul refuzului prestării dijmelor (doc. 88). Extrase din procesele-verbale ale ședințelor Magistratului brașovean înregistrează plângeri împotriva românilor din Șchei, care vând fraudulos lemnul din pădure (doc. 13), varii cauze civile (doc. 204) și nota agenției rusești din Iași, care nu mai vizează și nu mai emite pașapoarte pentru străinii care călătoresc în Imperiul Rus (doc. 96, 97). Oficiul scăunal din Rupea derulează o anchetă în 6 localități scăunale ce refuză prestarea dijmelor: Dacia, Lovnic, Felmer, Ticușu, Ungra și Drăușeni și pe motivul de mită la cârciumă și prevaricațiune de pădure în Dacia (doc. 166). În același scaun, mai mulți săteni din Cobor suferă amenzi pentru refuzul prestării dijmelor preotești și fiscale (doc. 199). La fel refuză românii din Cața (doc. 242). Tulburările din Rucăr și Feldioara, ținând de jurisdicția domenală Șapte Juzi, sunt descrise în raportul inspectorului Johann Joseph Arz, care anchetează încălcarea dreptului de cârciumărit deținut aici de arendașul Köntzei Lajos (doc. 283).

După introducerea statariului (doc. 7, 120, 284), se întetesc cererile de natură militară adresate de forurile săsești Guberniului transilvan, pentru trimiterea execuției militare împotriva românilor din suburbiile Bistriței ori împotriva locuitorilor maghiari reformați din Telciu, așa cum cere judele suprem Filkeni (doc. 14, 167), împotriva răscoalei și rebeliunii izbucnite în localitățile scaunului Cincu, îndeosebi în satele Seliștat, Șomartin și Șaroș (doc. 62, 131), împotriva locuitorilor revoltați din Fofeldea (doc. 67), ori pentru asigurarea intendenței militare de către districtul Făgăraș (doc. 17).

Arestarea la Sibiu, în a treia decadă a lui august 1848 a membrilor Comitetului Național Român, Nicolae Bălășescu și August Treboniu Laurian, se reflectă în surse memorialistice săsești puțin cunoscute, datorate lui Michael Conrad von Heydendorff Junior și Eugen von Friedenfelds (doc. 205, 206).

Ca și în perioada anterioară, documentele lunii august 1848 oglindesc preocupările asidue ale autorităților locale și centrale pentru combaterea calamităților naturale și a molimelor. Acestea reies din: înștiințările agentului consular c.c. din Muntenia, Casimir von Timoni, către Guberniul transilvan, în legătură cu evoluția holerei și a epizootiei vacilor (doc. 10, 47); prevederile Guberniului transilvan transmise Magistratului Brașovului și deciziile acestuia, cu privire la combaterea virulentei epidemii de holeră și a invaziei de lăcuste în district (doc. 15, 16, 59, 66, 95, 101); izbucnirea holerei în localitatea Glimboaca din scaunul Nocrich (doc. 130) și în Șaeș din scaunul Sighișoarei (doc. 151, 152).

Dincolo de granițele Principatului Autonom al Transilvaniei, imaginea Banatului multiethnic cuprins de revoltă și aflat pe picior de război se recompune din relatările sârbești de la Chichinda și Pančevo din iunie-august 1848, interceptate de autoritățile habsburgice și traduse în limba germană (doc. 1, 238), și în documentul de la Moldova Nouă (doc. 21). Acestea mai surprind relația încordată a Ungariei cu sârbii, concomitent cu suspendarea lui Iosip Rajačić din demnitățile de arhiepiscop de Carloviț și mitropolit (doc. 142, 143).

*

Documente românești

La fel ca și în volumele precedente ale colecției, documentele românești sunt mult mai puține numeric decât cele maghiare sau germane, fapt explicabil în primul rând prin aceea că românii le lipseau instituțiile prin care să se exprime, singure bisericile ortodoxă, greco-catolică și presa de limbă română preluând acest rol, în condițiile în care în întreaga administrație de stat se foloseau doar limba germană și cea maghiară. Totuși, volumul de față se distinge prin faptul că, din ansamblul celor 302 documente, peste 30 sunt elaborate în limba română, ceea ce reprezintă aproximativ 10% din total.

Prezenta ediție de documente din luna august 1848 debutează cu recuperarea unor documente din lunile anterioare, care se justifică prin importanța lor, așa cum este raportul lui Avram Iancu către Simion Bărnuțiu, dat la Blăjeni, în Munții Apuseni, după 21 iunie 1848 (doc. 2). De asemenea, din motive de continuitate a conținutului, am cuprins în volumul de față documente din iulie și august 1848 referitoare atât la situația românilor trăitori pe Pământul Crăiesc, cât și la reacția lor vizavi de evenimentele revoluționare.

Deosebită însemnătate au documentele inedite din Arhiva Bisericii „Sfântul Nicolae” din Șcheii Brașovului (identificate de Ela Cosma, prin bunăvoința custodelui pr. prof. Nicolae Olteanu), care dau mărturie asupra deplasării deputatului extranumerar Ion Bran la Pesta, pentru a lua parte la lucrările comisiei regnicolare a uniunii, deputatul român fiind susținut de negustorul brașovean Ioan G. Pantazi. Ion Bran relatează despre activitatea delegaților români în Parlamentul pestan, privind: organizarea școlilor; acțiunile delegației românilor din Șchei; demersurile făcute la Ministerul unguresc. Din același fond arhivistic, mai publicăm obligațiunea privind creditul ipotecar de 600 de florini acordat Paraschivei, fiica lui Radu B., de „capela valahă” din Orașul de Sus al Brașovului (Biserica Sfânta Treime de

pe Tocile, din Șchei), reprezentată prin curatorul ei Rudolf Orghidan (doc. 129). Mai atragem atenția asupra testamentului din 23 august 1848 al Dochiei lui Petru Comșa din Șcheii Brașovului, care își donează averea „Bisericii cei mari orthodoxe din Bolgarszeg” (Biserica „Sfântul Nicolae” din Șchei), pentru susținerea școlii românești și cumpărarea de cărți pentru copiii săraci, dar și asupra contractului – realizat în baza donației Dochiei Comșa – pentru întemeierea gimnaziului românesc din Brașov, contractul fiind încheiat în anii 1848 și 1850 între curatorii bisericii pomenite și cei ai Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” (doc. 228, 229).

Dintre liderii români care continuă să se remarce în această perioadă și care se exprimă prin documentele redactate în volumul de față, ca de altfel și în documentele publicate în volumele anterioare, se remarcă episcopul ortodox Andrei Șaguna. Îl găsim astfel intervenind adesea pe lângă autoritățile centrale de la Pesta în favoarea românilor, prezentând și susținând plângerile și petițiile lor față de modul cum sunt tratați de către autorități (doc. 94). Sunt tot mai numeroase anchetele și execuțiile militare la adresa comunităților românești și a preoților acestora, precum cele de la Iclandu Mare și Iclandu Mic (doc. 20, 53).

Fidel atitudinii sale legaliste, convins încă de faptul că revendicările românești pot fi obținute pe cale pașnică și legală, episcopul ortodox își îndeamnă credincioșii să mențină climatul de calm și pace, să evite orice acțiuni care puteau oricând determina reacții dure din partea autorităților. În acest scop, el menține o intensă corespondență cu membrii Consistoriului de la Sibiu și cu protopopii (doc. 147, 170, 297).

Pe plan extern, perioada e dominată de intervențiile deputaților români la Pesta în chestiunile arzătoare pentru românii din Transilvania: uniunea, statutul limbii române în administrație și în școlile elementare, fie în dieta unificată (Ion Dragoș, Eftimie Murgu, Teodor Szerb și, mai ales, Sigismund Popp – doc. 44, 254, 296, 299), fie în cadrul comisiei regnicolare, în încercarea lor neîncununată de succes de a determina votarea unei legi de recunoaștere a națiunii și limbii române, ca și a bisericii ortodoxe din Transilvania. Activitatea intensă desfășurată în cadrul comisiei amintite de episcopul ortodox român din Transilvania, Andrei Șaguna (doc. 189), și proiectul de lege propus de Wesselényi Miklós cu privire la românii ardeleni (doc. 247, 248) sunt redactate din *Cartea de Aur* a lui Teodor V. Păcățian. Dezbaterile sunt receptate în Transilvania și prin intermediul presei de limbă română (doc. 98, 99). În schimb, din colactanele regretatului istoric clujean Gelu Neamțu am extras proiectul de lege prezentat de Teodor Szerb (Szerb),

deputatul cercului Arad-Radna, în dieta de la Pesta, cu privire la afacerile bisericești și școlare ale românilor ortodocși (doc. 300).

Tot din presă aflăm informații detaliate privind discursul din Dieta de la Pesta al lui Eftimie Murgu, în care acesta argumentează necesitatea scoaterii românilor ortodocși din Banat de sub jurisdicția ierarhiei sârbe. În acest sens, Murgu propune un proiect de lege în care argumentează că această măsură ar restabili liniștea și pacea în Banat. Este redat și discursul lui Sigismund Papp (Popp), care reamintește că promisiunile drepturi egale pentru români au rămas doar pe hârtie (doc. 287, 299).

În mod cert, însă, activitatea comisiei regnicolare de la Pesta s-a dovedit un eșec pentru români. Cea mai dezamăgitoare a fost respingerea rezoluției nr. 35 privind necesitatea unei legi separate care să asigure recunoașterea drepturilor națiunii române în conformitate cu rezoluția imperială dată la Innsbruck la 23 iunie 1848. Tensiunile latente dintre autoritățile revoluționare maghiare și români, exprimate atât prin intermediul instituțiilor centrale, cât și prin cele de la nivel local, devin tot mai vizibile, adesea fiind exprimate și prin înmulțirea numărului anchetelor la adresa preoților români „instigatori”, cât mai ales prin acțiuni de intimidare, arestări, interogări în fața comisiilor etc.; împrejurările și modul în care s-a încercat capturarea lui Bărnăuțiu sau arestarea la Sibiu a lui August Treboniu Laurian și a lui Nicolae Bălășescu, ca și ecoul pe care l-a avut în oraș acest gest al autorităților sunt revelatoare în acest sens (doc. 172, 205, 206).

Iosif Marin Balog
Ela Cosma
Varga Attila

LISTA ABREVIERILOR

Arhive

- A.M. Sibiu, Fond... = Arhiva Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu. Fonduri: Andrei Șaguna; Anul 1848; Fondul Arhiepiscopesc; Fondul Arhiva Consistoriului; Fond f.n.
- Arh. Bis. Sf. Nicolae Brașov, Fond... = Arhiva Bisericii Sfântul Nicolae din Șcheii Brașovului, Brașov. Fonduri: Fond Bran; Fond neinventariat.
- M.O.L. Budapesta, Fond... = Magyar Országos Levéltár (Arhivele Naționale Maghiare) din Budapesta. Fonduri: Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium. Elnöki iratok; Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Külügyminisztérium; Fond G.P.; Gubernium Transylvanicum. In Politicis; Gubernium Transylvanicum Elnöksége. Praesidialia; Igazságügyi Miniszterium; Supremus Commissariatus Provincialis. Acta Gubernalia 1848; Vay Miklós kormánybiztos iratai.
- Muz. Ardelan din Cluj = Arhiva Muzeului Ardelean din Cluj, Fond Arh. gróf Mikó Imre și Kövári.
- Muz. Banatului Montan din Reșița = Arhiva Muzeului Banatului Montan din Reșița.
- National Archives Kew-London. Turkey-Wallachia. From Consul Gen. Colquhoun (Diplomatic) = National Archives (Arhivele Naționale) din Kew, Londra. Fond: Turkey-Wallachia. From Consul Gen. Colquhoun (Diplomatic).
- Ö.St.A. Viena, ... = Österreichisches Staatsarchiv (Arhivele Austriece de Stat) din Viena. Arhive: Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Arhiva Casei, Curții și Statului), Fond: Kabinettskanzlei Ministerratsprotokolle; Kriegsarchiv (Arhiva de Război), Fond: Schriftenabteilung.
- S.J.A.N. Alba din Alba Iulia, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Alba, din Alba Iulia. Fond: Comitatul Alba. Documente privind revoluția de la 1848-1849.
- S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Brașov, din Brașov. Fonduri: Actele Magistratului Sighișoara; Arhiva orașului Făgăraș; Magistrat; Primăria Dumbrăveni; Revoluția de la 1848–1849.
- S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Cluj, din Cluj-Napoca. Fonduri: Comitatul Alba de Sus; Comitatul Solnocul Interior; Districtul Chioar; Revoluția de la 1848–1849; Scaunul Arieș.

- S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Covasna, din Sfântu Gheorghe. Fonduri: Arhiva Trei Scaune; Revoluția de la 1848–1849.
- S.J.A.N. Harghita din Miercurea Ciuc, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Harghita, din Miercurea Ciuc. Fonduri: Acte prezidiale; Scaunul Ciuc.
- S.J.A.N. Mureș din Târgu Mureș, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Mureș, din Târgu Mureș. Fond: Revoluția de la 1848–1849.
- S.J.A.N. Sibiu din Sibiu, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Sibiu, din Sibiu. Fonduri: Brukenthal; Universitatea Națională Săsească.
- S.J.A.N. Timiș din Timișoara, Fond... = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale ale României Timiș, din Timișoara, Fond: nr. 465, 544 (Vucovici).

Biblioteci

- B.A.R. București, Fond... = Biblioteca Academiei Române din București, Fond Manuscrise.
- B.A.R. Cluj-Napoca, Fond... = Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca, Fond Biblioteca-Fototeca.
- B.C.U. Cluj-Napoca, Fond... = Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, Colecții Speciale, Fond Manuscrise-Sertar.

Presă

- „Amicul Poporului”, Budapesta, nr. 13 din 26 august 1848.
- „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură”, Brașov, nr. 32 din 9 august 1848.
- „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, din 12, 16 și 30 august 1848.
- „Grenzbote”, Leipzig, nr. IV din 18 august 1848.
- „Közlöny”, Pesta, nr. 66, 67 din 20, 23 august 1848.

Colecții

- Biografii Istorice Transilvane*, vol. ... = colecția *Biografii Istorice Transilvane*, editată de Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, vol. I, București, Editura Academiei Române, 2008; vol. VII, Cluj-Napoca/Gatineau, Argonaut Publishing/Symphologic

Publishing, 2013; vol. X și XI, Cluj-Napoca/Gatineau, Argonaut Publishing/Symphologic Publishing, 2016.

Documente privind... = Documente privind revoluția de la 1848 în Țările Române. Seria C. Transilvania, București, Editura Academiei Române, vol. II. 12–29 aprilie 1848 (1979); vol. IV. 14–25 mai 1848 (1988); vol. VI. 5–16 iunie 1848 (1998); vol. VII. 17–26 iunie 1848 (2005); vol. VIII. 26–30 iunie 1848 (2007); vol. IX. 1–5 iulie 1848 (2011); vol. X. *Ancheta Kozma din Munții Apuseni. Contribuții documentare* (2012); vol. XI. 6–31 iulie 1848 (2016).

Volume

- Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II – 21 iunie – 27 iulie 1848, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl“, 1902.
- Liviu **Botezan**, Ela **Cosma**, Ionuț **Isac**, Attila **Varga**, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848–1849 din Banat și Transilvania. Chipuri dintr-un an de neuitat*, colecția „Biografii istorice transilvane”, vol. I, București, Editura Academiei Române, 2008.
- Ela **Cosma** (coord.), *Armies, Commanders, Leaders in Transylvania (1848–1849) / Armate, comandanți, conducători în Transilvania (1848–1849)*, volum bilingv de studii, colecția *Biografii Istorice Transilvane*, vol. VII, Cluj-Napoca/Gatineau, Argonaut Publishing/ Symphologic Publishing, 2013.
- Ela **Cosma**, Hansotto **Drotloff** (coord.), *Michael Conrad von Heydendorff der Jüngere – Tagebuch (1848–1849), mit einem Anhang von Urkunden*, colecția *Biografii istorice transilvane*, vol. X, Cluj-Napoca/Gatineau, Argonaut Publishing/Symphologic Publishing, 2016.
- Ela **Cosma**, Hansotto **Drotloff** (coord.), *Michael Conrad von Heydendorff cel Tânăr - Jurnal (1848–1849), cu o anexă de documente*, colecția *Biografii istorice transilvane*, vol. XI, Cluj-Napoca/Gatineau, Argonaut Publishing/Symphologic Publishing, 2016.
- Felix **Czeike**, *Historisches Lexikon Wien*, vol. 5, Viena, Kremayr & Scheriau, 1997.
- Silviu **Dragomir**, *Avram Iancu*, București, Editura Științifică, 1965.
- Silviu **Dragomir**, *Studii... = Studii și documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848–1849*, Sibiu, 1944 (vol. I–II); Cluj, 1946 (vol. III).
- Florian **Dudaș**, *Prefectul-general Avram Iancu și Legiunea Auraria Gemina*, Oradea, Imprimeria Metropolis, 2016.
- Ember Gyözö**, *Iratok... = Iratok az 1848-i magyarországi parasztmozgalmak történetéhez*, Budapesta, 1881.

- Otto **Folberth**, Udo Wolfgang **Acker** (coord.), *Unter fünf Kaisern. Tagebuch von 1786–1856 zur siebenbürgisch-sächsischen Geschichte*, München, Verlag des Südostdeutschen Kulturwerkes, 1978.
- Eugen von **Friedenfels**, *Joseph Bedeus von Scharberg... = Joseph Bedeus von Scharberg. Beiträge zur Zeitgeschichte Siebenbürgens im 19. Jahrhundert, zweiter Theil: 1848–1858, mit Bildnisse und Facsimile Bedeus'*, Wien, Wilhelm Braumüller, 1877.
- Liviu **Maier**, *Avram Iancu – Scrisori*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972.
- Vasile **Oltean**, *Prima școală românească din Șcheii Brașovului*, Brașov, Editura Transilvania Expres, 2013.
- Teodor V. **Păcățian**, *Cartea de Aur... = Cartea de Aur sau Luptele politice-naționale ale Românilor de sub Coroana Ungară*, vol. I, Sibiu, Tipografia Societate pe Acțiuni, 1902, și ediție facsimil necenzurată, Casa Cărții de Știință, 2016.
- Revoluția transilvană...* = Dumitru Suciu (coord.), Alexandru Moraru, Iosif Marin Balog, Diana Covaci, Cosmin Cosmuța, Mádly Loránd, *Revoluția transilvană de la 1848–1849. Date, realități, fapte reflectate în documente bisericești ortodoxe*, București, Editura Asab, 2010.
- Dumitru **Suciu**, *Antecedentele dualismului austro-ungar și lupta națională a românilor din Transilvania 1848–1867*, București, Editura Albatros, 2000.
- Gheorghe **Tulbure**, *Mitropolitul Andrei Șaguna, Opera literară, scrisori pastorale, circulare școlare, diverse*, Sibiu, 1938.
- Ion **Varta**, *Revoluția de la 1848... = Revoluția de la 1848 în Țările Române. Documente inedite din arhivele rusești*, Chișinău, Editura Arc, 1998.

Studii

- Teodor **Bodogae**, *După întoarcerea de pe Câmpia Libertății... = După întoarcerea de pe Câmpia Libertății. Acte inedite din vara anului 1848*, în: „Studia și Acta Musei Nicolae Bălcescu”, Bălcești pe Topolog, 1972, p. 437–463.
- George **Cipăianu**, *O scrisoare a lui Alecu Russo din vara lui 1848*, în: „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj”, XIV, 1971, p. 291–298.
- Ela **Cosma**, *Cronologia anilor 1848–1849 în Transilvania*, în: „Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu» din Cluj-Napoca”, XLVI, 2009, p. 331–355.
- Eadem, *Regimentele austriece, comandanții și efectivele lor în Transilvania (1848–1849)*, tabel XIV. *Armata austriacă în Transilvania (1848–1849). Primul regiment grăniceresc românesc de infanterie nr. 16*, în vol.: *Armies, Commanders, Leaders in Transylvania (1848–1849) / Armate,*

comandanți, conducători în Transilvania (1848–1849), colecția *Biografii istorice transilvane*, vol. VII, p. 357–360.

Otto **Folberth**, *Die siebenbürgisch-sächsische Jugend in den Sturmjahren 1848/49*, în: „Klingsor”, nr. 12, Brașov, 1935.

Idem, *Das Kriegsjahr 1848/49 und das deutsche Soldatentum des Südostens*, în: „Volk im Osten”, București, 1944.

Ioan **Ranca**, *Afirmarea ideii de unitate națională și de continuitate a românilor de pe Valea Mureșului și de pe Câmpia Transilvaniei în anul 1848*, în: „Marisia”, VI, 1976, p. 273–290.

REGESTE

1. *Chichinda, 8 iunie 1848.* Scrisoarea lui D. Ștefanović către fiul lui, Velimir Ștefanović, prim-judele din Újpest.

2. [*Blăjeni în Munții Apuseni, după 21 iunie 1848.*] Raportul lui Avram Iancu către Simion Bărnuțiu, de la Comitetul Național Român din Sibiu, în care arată motivele mobilizării militare a moților din Munții Apuseni, precum și evenimentele revoluționare din Țara Moților, de la întoarcerea lui Avram Iancu de la Sibiu în munți (6 iunie 1848) până la adunarea taberei române de la Gura Râului, lângă Câmpeni (21 iunie 1848).

3. *Sibiu, 2 iulie 1848; Brașov, 1 august 1848.* Comesul Franz Salmen de la Universitatea Națională Săsească către Magistratul Brașovului despre organizarea gărzii naționale săsești.

4. *Mediaș, 2–3 iulie 1848.* În ședința Magistratului din Mediaș se adoptă protestul separat al acestui oraș și scaun săsesc, privind condițiile acceptării uniunii Transilvaniei cu Ungaria și trimiterea deputaților scăunali la Pesta.

5. *Mărgineni, 7 iulie 1848.* „Constitut sumar” [interogatoriu sumar] trimis la comanda primului regiment grăniceresc românesc, cuprinzând anchetarea caporalului Daniel Dâmboi, comandantul escortei la transportul bagajului militar de divizie, privind reclamația cărăușului George Bârsan depusă la oficiul districtului Făgăraș.

6. *Pesta, 10 iulie 1848.* Adeverința deputatului brașovean Ioan Bran că a încasat suma de 200 de florini din partea lui Ioan G. Pantazi, negustor brașovean, pentru susținerea cheltuielilor la Pesta.

7. *Sânpetru (Petersberg), 17 iulie 1848.* Preotul Franz Lassel către Magistratul Brașovului, despre anunțul făcut privind introducerea statariului.

8. *Sibiu, 25 iulie 1848.* Președintele interim al Consistoriului ortodox de la Sibiu, Moise Fulea, către comesul sașilor, Franz Salmen, cerând să sisteze achitarea de către români a dijmei către preoții sași, în baza

dispoziției Ministerului c.c. de Finanțe din 18 iulie 1848, referitoare la desființarea dijmei plătite de români Fiscului.

9. F.I., iulie-august 1848. Despre pășaniile batalionului regimentului 2 românesc de graniță trimis în Ungaria. Document incomplet.

10. București, 1 august 1848. Agentul consular c.c. din Muntenia, Casimir von Timoni, către Guberniul transilvan, despre epizootia vacilor din județul Teleorman între 24-31 iulie 1848 și holera de la București între 29-31 iulie 1848.

11. Sibiu, 1 august 1848. Generalul Alois von Pfersmann, locțiitorul comandantului general austriac al Transilvaniei, către Comisariatul suprem al țării, despre promovarea locotenent-colonelului Franz von Dorsner în calitate de colonel și comandant al primului regiment secuiesc grăniceresc de infanterie, în locul colonelului Schirnding, promovat la gradul de general maior.

12. Brașov, 1 august 1848. Ședința Magistratului brașovean despre garda cetățenească și statutul acesteia, propus de Universitatea Națională Săsească.

13. Brașov, 1 august 1848. Ședința Magistratului brașovean despre plângerea meșterului dogar Eduard Rechtdler împotriva românilor din Șchei, care vând fraudulos lemnul din pădure, și despre măsurile polițienești de adoptat contra acestora.

14. Bistrița, 1 august 1848. Judele suprem Filkeni către Guberniu. Cere execuție militară împotriva românilor din suburbiile Bistriței, pentru ridicarea dijmei de pe prediul Csiger.

15. Cluj, 2 august 1848. Guberniul către Magistratul Brașovului și decizia Magistratului brașovean, cu privire la combaterea invaziei de lăcuste.

16. Brașov, 2 august 1848. Judele suprem Johann von Albrichsfeld către Guberniul transilvan arată că nu este posibil ca holera izbucnită la Brașov în 5 iulie să fi fost adusă de boierii munteni.

17. Brașov, 2 august 1848. Magistratul orașului și districtului Brașov și judele suprem Johann Albrichsfeld roagă Comisariatul suprem al țării să impună districtului Făgăraș să asigure intendența militară, pe care acesta o refuză, necesară pentru întreținerea celor două convoaie de dragoni de Savoia detașate aici.

18. Braşov, 2 august 1848. Articolul semnat de T. Cipariu şi Iosif Ighian, intitulat *Cătră naţiunea română din Transilvania*, în care se relatează despre demersurile deputăţiei româneşti la Innsbruck. Se argumentează că respectiva deputăţie şi-a îndeplinit misiunea cu toată credinţa către împărat şi naţiunea română. Se răspunde şi acuzaţiilor potrivit cărora deputaţiunea, prin acţiunile întreprinse ulterior la Pesta, s-ar fi abătut de la punctele programului de la Blaj, arătându-se demersurile concrete pentru sporirea numărului românilor în comisia regnicolară.

19. Sibiu, 3 august 1848. Generalul Anton von Puchner, comandant suprem al armatei c.c. din Transilvania, către Guberniu, despre marşul celui de-al doilea regiment secuiesc de graniţă spre Seghedin.

20. Iclandu Mare, 3 august 1848. Zinovie Hodoş, paroh în Iclandu Mare, către protopop; relatează că solgăbirăul Zamler György a ieşit în Iclandu Mare şi Iclandu Mic, i-a anunţat pe săteni că sunt liberi şi robotele s-au desfiinţat şi i-a întrebat dacă doresc să se unească cu Ungaria şi să fie credincioşi „craiului” (arhiducelui palatin) Ştefan; românii i-au răspuns că au depus jurământ la Blaj că vor fi credincioşi numai împăratului Ferdinand.

21. Moldova Nouă, 3 august 1848. Preotul local Ruzinzky către oficiul montan c.c. din Sasca, despre grănicerii din Moldova Veche care sunt gata să-i atace pe sârbii care vor să pătrundă încoace.

22. Bucureşti, 4 august 1848. Consulul general britanic Robert Gilmour Colquhoun către Sir Stratford Canning, despre situaţia tensionată din Principatele Române.

23. Bucureşti, 4 august 1848. Consulul general britanic Robert Gilmour Colquhoun către Sir Stratford Canning, despre presiunea exercitată de Poarta Otomană asupra Principatelor Române.

24. Budapesta, 4 august 1848. Ministrul maghiar de Interne Szemere Bertalan înştiinţează Guberniul transilvan în legătură cu faptul că a acceptat demisia prim-judelui regesc al scaunului Odorhei, Macskási Lajos, iar în locul său l-a numit, provizoriu, pe vice-judele regesc Pállfy Elek, răspunzând, astfel, solicitării celor din scaunul Odorhei ca postul devenit vacant să fie ocupat printr-o numire făcută în mod direct de către minister.

25. Cluj, 4 august 1848. Magistratul oraşului şi districtului Braşov şi Supremul Oficiu Poştal primesc înştiinţarea conform căreia ziarul românesc

„Gazeta de Transilvania” avea interdicție de a mai fi difuzat în Moldova, deoarece se pronunța vehement împotriva Imperiului Rus, împotriva guvernului Principatului moldav, dar mai ales contra principelui domnitor al acestuia, Mihail Sturdza, și a fiilor săi.

26. Sibiu, 4 august 1848. Generalul comandant Puchner către Guberniu, despre situația dezastruoasă a recrutărilor pentru armata imperială.

27. Sibiu, 4 august 1848. Puchner către Comisariatul suprem al țării, despre trimiterea la Seghedin a încă unui batalion de la primul regiment secuiesc de graniță.

28. Brașov, 4 august 1848. Ședința Magistratului despre cele 33 de lăzi de muniție de la regimentul 2 secuiesc de graniță, depozitate temporar la Brașov.

29. Cluj, 4 august 1848. Magistratul orașului și scaunului Sibiu este solicitat să reglementeze disputa dintre preotul evanghelic Johann Herberth (Herberth János) din Vurpăr și preotul unit greco-catolic din localitate, pe nume Simeon Căian (Káján Simeon), în legătură cu sporirea ultimei zeciuiei bisericești a celui din urmă. Guberniul cere ca fixarea zeciuiei preotului unit din Vurpăr, făcută inițial de către inginerul Ádám András, să fie rectificată, iar rezultatul demersului întreprins să fie comunicat autorităților.

30. Cluj, 4 august 1848. Comitele suprem al comitatului Alba de Jos este informat în legătură cu faptul că i s-a refuzat ajutorul militar de cavalerie solicitat în vederea arestării, pentru instigarea poporului, a preotului greco-catolic din Silea Nirajului. Motivul se referă la faptul că, în locul unde se afla o armată de infanterie, nu se putea solicita o companie de cavalerie pentru arestarea cuiva.

31. Cluj, 4 august 1848. Comunitatea contribuabilă din Beclean a districtului Făgăraș se plânge, prin intermediul unei petiții, că națiunea săsească i-a luat pădurea de la hotarul cu satul Perșani, iar, în locul ei, i-a dat o pădure în hotarul spre Șinca la care, pe de-o parte, îi era imposibil să ajungă, iar, pe de altă parte, cei din Șinca interziceau ferm accesul. Din acest considerent, comunitatea cere să i se redea averea care i se cuvenea pe drept.

32. Cătălina, 4 august 1848. Nobilul Köntzei Antal din scaunul Trei Scaune se plânge că are mari neînțelegeri cu un anume Zsidó Mihály, servitorul lui, care, deși a anunțat că se va muta din sesia iobăgească, ulterior,

s-a răzgândit și a rămas aici cu forța. După ce nobila dregătorie a ordonat, totuși, părăsirea sesiei, servitorul mai sus menționat a început să ocupe și sesiile date în posesiune doar pe jumătate. În atare condiții, nobilul își manifestă îngrijorarea pentru contextul tot mai tensionat, cerând reglementarea urgentă a situației.

33. Cluj, 4 august 1848. Documentul face referire la copia mărturiei oficiale a lui Ioan Costande, învățător de scaun la școala de orfani din Sibiu, precum și la raportul oficial al lui Johann Friedrich Welther, consilier și supraveghetorul localității Răhău, din scaunul Sebeș, în legătură cu refuzul plății zecuielii și a dijmelor bisericești de către cei din localitatea Răhău. Se amintește și informația că Alexandru Bătrâneau a contribuit la ațâțarea locuitorilor din Răhău, în consecință trebuia anchetat în acuzația care greva asupra lui.

34. Cluj, 4 august 1848. Documentul face referire la petiția comunității din Copșa Mică, în care aceasta cere o comisie nepărtinitoare, în locul comitetului desemnat de către nobilul comitat, pentru cercetarea neînțelegerii existente între comunitatea din Copșa Mică și cea din orașul Mediaș, privitor la folosirea părții de pădure numită Schemmert. Se solicită, totodată, și rechemarea armatei care a fost trimisă acolo.

35. Cluj, 4 august 1848. Locuitorii din Hășdate, Gligor Blai și Gligor Pop, se plâng în petiția lor înaintată în nume propriu, dar și în numele consătenilor lor, că fostul moșier Betegh Sándor a încercat să-i forțeze, chiar și după desființarea urbariului, la efectuarea robotei de patru săptămâni în locul celor opt săptămâni cu cât aceștia erau datori anterior. Ei au refuzat însă o astfel de revendicare venită din partea fostului moșier. Din atare motiv, ei au fost amenințați de către judele nobiliar cu pedeapsă severă și închisoare.

36. Cluj, 4 august 1848. Locuitorii Andrei și George Nadea din districtul Făgărașului, prin petiția lor înaintată Ministerului ungar, se plâng că au fost dați afară din hotar fără nicio despăgubire, prin intermediul punctului A stipulat în decizia de excludere, motiv pentru care cer ca și bunul lor să le fie restituit cât mai grabnic cu putință.

37. Cluj, 4 august 1848. Documentul face referire la petiția românilor din Șura Mare, care a fost înaintată în legătură cu pășunatul oilor în hotarul localității amintite, ea fiind adusă și la cunoștința Guberniului. Nobilul Magistrat al Sibiului, care a luat multe oi de la petiționari, este chemat să înștiințeze Guberniul, cât mai curând, despre soarta oilor menționate de care nu se mai știa nimic.

38. Cluj, 4 august 1848. Răspunsul Guberniului adresat comunității din Bicsad, care, în petiția prezentă, se plânge în legătură cu faptul că a fost nevoită să facă utilizabile sesiile lor de locuit, dar și pe cele extravilane prin defrișare, pentru ca, mai apoi, după ce au dus la îndeplinire tot ceea ce li s-a cerut, urmașii contelui Mikó István, fostul lor proprietar, să le ia și sesiile extravilane. Comunității i s-a desemnat o altă parte de pădure pentru defrișare.

39. Sibiu, 4 august 1848. Consiliul tezaurarial îi transmite Guberniului nota comandantului suprem c.c. din Ardeal, Anton von Puchner, dată la 1 al lunii curente, sub nr. 4545 R, în legătură cu refuzul de a se scoate din Transilvania și a se trimite la Viena 8.000 de bani imperiali de aur, ce, fuseseră aduși de către un boier din Pitești, numit Nikulopule.

40. Sibiu, 4 august 1848. Unul dintre casierii scaunului Ciuc, Mikó Antal, întreabă dacă poate să accepte la colectarea impozitelor regale noile bancnote vieneze de 1 și 2 florini renani ce fuseseră emise recent, așadar dacă aceste bancnote puteau fi utilizate în vederea încasării impozitelor sau a altor plăți ale contribuabililor.

41. Făgăraș, 4 august 1848. Raport despre starea holerei din 2 și 3 august 1848, din plasa Veneția din districtul Făgărașului.

42. Turea, 4 august 1848. Raport despre starea holerei din districtul Brașovului.

43. Târnăveni, 4 august 1848. Documentul face referire la raportul de anchetare a agitațiilor din satul Cipău, unde preotul român de aici a fost găsit vinovat în legătură cu acuzația de instigare. Pe deasupra, el n-a vrut să se prezinte nici în fața vicecomitelui, care venise în sat în vederea unei investigații amănunțite. Vicecomitele respectiv a reușit să-l aresteze pe preot doar cu ajutorul gărzii civile maghiare.

44. Budapesta, 26 iulie-4 august 1848. Intervențiile deputatului român Sigismund Popp în parlamentul unificat de la Budapesta.

45. Viena, 5 august 1848. Traducerea în limba germană, efectuată de Eugen von Friedenfels, a scrisorii lui A.G. Golescu către August Treboniu Laurian și Ion Maiorescu din Sibiu.

46. București, 5 august 1848. Consulul general britanic Robert Gilmour Colquhoun către Sir Stratford Canning, despre demisia guvernului provizoriu de la București.

47. *București, 5 august 1848.* Agentul consular Timoni către Guberniul transilvan, despre holeră și invazia de lăcuste în Muntenia.

48. *Budapesta, 5 august 1848; Brașov, 30 august 1848.* Tipăritură despre emisia lui Kossuth de bancnote de 2 guldeni (5 august 1848) și consemnarea Magistratului brașovean în protocol (30 august 1848).

49. *Sibiu, 5 august 1848.* Generalul Puchner către Comisariatul suprem al țării, despre rațiile cailor diviziei secuiești de husari aflați în marș spre Seghedin.

50. *Bicfalău, 5 august 1848.* Documentul face referire la problema grănicerilor secui care erau militari activi, arătându-se că o bună parte dintre aceștia își vor păstra statutul de până acum, restul urmând să facă parte din garda națională maghiară.

51. *Sfântu Gheorghe, 5 august 1848.* Documentul face referire la ordinul nr. 8296 dat de înaltul Guberniu care relatează că, din adresa din 30 iunie a.c. a comandamentului suprem al Transilvaniei, s-a aflat despre sosirea a 30 de femei și copii în carantina din Turnu Roșu. Soții femeilor au fost opriți în Câmpina și, întrucât, în contextul tensiunilor politice de atunci, era de dorit să se evite o stare de dezordine, s-a transmis faptul că refugiații nu puteau staționa în partea sudică a țării, ci trebuiau îndrumați spre interiorul Transilvaniei.

52. *Brașov, 5 august 1848.* Magistratul brașovean către oficiul comitatului Dăbâca, protestând împotriva folosirii oricărei alte limbi decât germana în corespondența administrativă.

53. *Târgu Mureș, 5 august 1848.* Partenie Trombitaș către Consistoriul Ortodox din Sibiu; anunță că în 15 iunie a fost arestat preotul Ștefan Iacovici din Mureșeni, dar după 6 zile a fost eliberat; comunitatea din Icelandu Mare a suferit execuție militară, deoarece oamenii, neînțelegând forma unirii cu Ungaria, au fost contra ei și au declarat că nu recunosc alt rege decât pe împăratul Ferdinand.

54. *Sfântu Gheorghe, 5 august 1848.* Cererea lui Bálint István, militar lăsat la vatră din satul Câlnic, scaunul Sepsi, de a primi loc de casă și pământ la hotar împreună cu foștii camarazi ca recompensă pentru cei 18 ani în care și-a servit patria în armată. Cererea este motivată de condițiile grele de trai care l-au adus pe cel în cauză la limita subzistenței.

55. *Cluj, 5 august 1848.* Prim judele Sala Elek și notarul principal Nagy Elek scriu Guberniului transilvan, în legătură cu rescriptul din data de 14 aprilie 1848, ce viza introducerea judecății marțiale pe teritoriul comitatului Cluj timp de 3 luni; ei cer prelungirea acesteia și după depășirea termenului legal stabilit, întrucât oricând pot apărea cazuri care să reclame această măsură.

56. *Sfântu Gheorghe, 5 august 1848.* Baronul Apor András din Turia de Jos și văduva lui Könczei Ferenc, Ugron Veronika, se plâng din cauza unui grănicer secuî, pe nume Bartók din Sânzieni, care a deschis un proces lung pentru o sesie aflată între râul Cașin și pământul Folta. Familia grănicerului Bartók s-a datat la perturbarea liniștii publice, producând tensiuni și multă dezordine.

57. *Sfântu Gheorghe, 5 august 1848.* Documentul face referire la trimiterea în închisoare a iobagului Üke Sándor din Pachia pentru delictul de agitație. El a fost arestat timp de trei luni de zile, primind o pedeapsă de 25 de lovituri de băț care, însă, nu a fost executată.

58. *Nucet, 5 august 1848.* Interogarea fără forță a lui Mihăilă Cosma, de 23 de ani, de religie ortodoxă, în satul Nucet din comitatul Alba de Sus, la casa judeului comunal Tatu Fuordan, în chestiunea ocupării abuzive a unui teren de fâneată.

59. *Brașov, 6 august 1848.* Medicii orașului Geissing și Carl Berg către Magistratul brașovean, raportând cazurile mortale de holeră din districtul și orașul Brașov cu suburbii, în perioada 28 iulie – 5 august 1848.

60. *Dej, 6 august 1848.* Documentul face referire la un raport trimis guvernatorului Transilvaniei în care, conform ordinului dat de către acesta în ziua de 15 iulie 1848, se oferă o evidență a numărului de membri din gărzile patriotice maghiare ce staționau în orașul Dej.

61. *Dej, 6 august 1848.* Documentul face referire la un raport trimis Guvernatorului Transilvaniei în care, conform ordinului dat de către acesta în ziua de 31 iulie, se oferă o evidență a numărului de arestați sau deținuți pentru instigare la violență.

62. *Cincu Mare, 6 august 1848.* Oficiul scăunal către consilierul tezaurarial Mikó Imre cerând urgent asistență împotriva răscoalei din localitățile scaunului Cincu, îndeosebi din Seliștat și Șomartin.

63. *Făgăraș, 6 august 1848.* Vicecăpitanul Jakab György scrie Guberniului transilvan în legătură cu izbucnirea holerei în districtul Făgărașului, dar și despre extinderea ei în localitățile Șercaia, Veneția de Jos, Comana de Jos și Căciulata din plasa Veneția.

64. *Buia, 6 august 1848.* Medicul Szentpéteri János trimite un raport amănunțit la Guberniu privitor la răspândirea holerei în localități din zona de sud a Transilvaniei, detaliind maniera în care au fost îngrijiți cei afectați de boală.

65. *Viena, 7 august 1848.* Scrisoare în limba franceză, scrisă de către A.G. Goleescu către August Treboniu Laurian și Ion Maiorescu, privitor la situația critică din Principatele Române și amenințarea venită din partea Imperiului Otoman.

66. *Cluj, 7 august 1848.* Guberniul transilvan către Magistratul Brașovului, cerându-i să colaboreze cu autoritățile militare pentru combaterea invaziei lăcustelor.

67. *Sibiu, 7 august 1848.* Comitele națiunii săsești Franz Salmen către Guberniu, cerând trimiterea execuției militare împotriva locuitorilor revoltați din Fofeldea.

68. *Sibiu, 7 august 1848.* Magistratul Sibiului către Magistratul Brașovului, cerând unitate în activitatea deputaților sași din parlamentul de la Pesta.

69. *Cluj, 7 august 1848.* Documentul face trimitere la raportul comitelui suprem al comitatului Târnava, dat în ziua de 4 iulie a.c., înaintat prin ștafetă extraordinară, în care se specifică faptul că, în comitatul mai sus amintit, ordinea nu mai putea fi menținută decât cu forța armată.

70. *Budapesta, 7 august 1848.* Scrisoarea trimisă comisarului regal baronul Vay Miklós, în care se face referire la un anume Emánuel Jablonczy, care a mers la Lugoj împreună cu un prieten, fără a-i câștiga încrederea comisarului regal Vukovics Sebő. Cei doi erau adepții tinerei partide revoluționare din Țara Românească, care stârnea multă agitație.

71. *Cluj, 7 august 1848.* Se înregistrează la Direcțiunea Poștei Generale informarea Magistratului din Brașov în legătură cu cererea poștaşului Gross Mihály din Timișul de Sus, care trebuia să primească o bucată de pășune.

Doleanța sa nu a fost soluționată ca urmare a refuzului venit din partea autorităților locale.

72. Cluj, 7 august 1848. Guberniul ia la cunoștință adresa prim judeului Motok Ferenc, în legătură cu necesitatea împiedicării răspândirii holerei care a izbucnit pe malul Oltului în mai multe localități ale comitatului Alba de Sus: Hăghig, Ormeniș, Racoșul de Sus, Mateiaș și Dopca.

73. Cluj, 7 august 1848. Kis Ștefan, contribuabil din Sânmihaiul de Pădure, reținut la închisoare, în scrisoarea sa petiționară trimisă Guberniului, se plânge că fostul său moșier Nagy Elek l-a întemnițat pentru neefectuarea prestațiilor domnești. El cere să fie eliberat și să fie menținut în sesia unde locuia, fără prestație urbarială.

74. Cluj, 7 august 1848. Conte Mikó Imre trimite o scrisoare către Magistratul orașului Brașov, vorbind despre nimicirea lăcustelor migratoare, insecte care au pătruns masiv în țară, producând pagube mari. Se cere o conlucrare însuflețită cu Comandamentul militar c.c. în vederea micșorării sau chiar a înlăturării pericolului.

75. Cluj, 7 august 1848. Documentul face referire la petiția trimisă comitelui suprem al comitatului Alba de Jos de către Avram Baci (Bacsu) și mai mulți argați, prin care ei cer retribuția cuvenită pentru munca efectuată, subliniind starea tensionată din cadrul comitatului.

76. Cluj, 7 august 1848. Scrisoarea trimisă comisarului regal, baronul Vay Miklós, conform căreia comitele suprem al comitatului Târnava a raportat că, în comitatul încredințat guvernării sale, n-a încetat instigarea poporului la nesupunere față de dregători, iar prin dislocarea armatei secuiești staționate la Sălcuța se prevăd tensiuni de amploare.

77. Cluj, 7 august 1848. Scrisoare trimisă Ministerului maghiar al Agriculturii, Industriei și Comerțului, din care reiese că un anume Reichardspergi Antal a raportat că o parte din imensa armată rusească staționată lângă apa Prutului a trecut în Moldova, făcându-și tabără lângă Iași și Focșani. În această ultimă instalare, începuseră să bântuie tifosul și holera.

78. Cornățel, 7 august 1848. Documentul face referire la raportul trimis Guberniului de către Sipos József și Nánási Samu, agenți desemnați pentru păstrarea liniștii publice, în legătură cu agitațiile de la Nucet, care au generat neliniște și mari tensiuni în zonele limitrofe.

79. *Șomcuta Mare, 7 august 1848.* Illyés János, fost comisar de impozite, scrie Guberniului în legătură presiunile exercitate de către casierii regali asupra poporului cu prilejul procedurilor legate de întocmirea tabelelor de impozite ale oficiului suprem de contabilitate din Transilvania.

80. *Brașov, 7 august 1848.* Magistratul brașovean asigură Guberniul de trimiterea deputaților săi în parlamentul de la Pesta.

81. *Cluj, 8 august 1848.* Guberniul transilvan către Magistratul brașovean, despre desființarea dijmelor fiscale și preoțești, precum și despre alcătuirea unor dovezi veridice de către preoții evanghelici din capitulul Țării Bârsei, în vederea despăgubirii lor pentru neîncasarea dijmei pe anul în curs.

82. *Cluj, 8 august 1848.* Înștiințare camerală cu privire la ancheta, cu nr. gubernial 9327, ce îl viza pe avocatul Florian Micaș, arestat pentru agitație în rândul românilor și reținut la Târgu Mureș din 16 mai până în 30 iulie 1848.

83. *Cluj, 8 august 1848.* Scrisoare trimisă către Magistratul din Bistrița, în legătură cu dijmuirea măieriiștei numită Țigler, care s-a desfășurat sub supravegherea administratorului orășenesc pe nume Dékáni Károly (Karl Dekani).

84. *Cluj, 8 august 1848.* Scrisoare trimisă comisarului comitatens Bartsay László, prin care acesta este informat despre eliberarea sa din funcția de președinte al comitetului de recrutare din Deva, în locul său fiind numit prim-judele comitatului Mureș, pe nume Váradí János.

85. *Cluj, 8 august 1848.* Scrisoare trimisă nobilului comitat Alba de Jos referitoare la neînțelegerile existente între comunitățile din Alba Iulia și Micești din cauza locurilor de pășunat și de pădure.

86. *Cluj, 8 august 1848.* Locuitorii români din Bungard, pe baza dispoziției Guberniului, trimisă sub nr. 9454 Magistratului din Sibiu, nu mai sunt obligați la plata dijmei către preotul sas.

87. *Târgu Mureș, 8 august 1848.* Baronul Vay Miklós îi scrie Ministrului maghiar de Interne, în legătură cu influența exercitată de către episcopul Andrei Șaguna asupra românilor, respectiv, despre situația românilor din Muntenia refugiați la Brașov.

88. *Sibiu, 9 august 1848.* Comandantul suprem Puchner către prezidiul Guberniului; cere lămuriri dacă să trimită asistență militară în cazul refuzului

prestării dijmelor, de vreme ce această obligație a fost desființată legal în Transilvania.

89. *Sibiu, 9 august 1848.* Generalul Puchner transmite Guberniului, că refuză cererea acestuia de reținere a celor 156 de soldați din regimentul Sivkovich aflați în marș spre Cernăuți.

90. *Metiș, 9 august 1848.* Sentința în cazul locuitorului Nicolae Popa din Nucet, împotriva căruia a fost înaintată pâră de agitație, adusă în ședința oficialității comitatului Alba de Sus.

91. *Cluj, 9 august 1848.* Magistratul din Orăștie este informat privitor la aceea că, pentru vânzătorii de praf de pușcă, directorul montanistic din Boița a alocat 12 măji de praf de pușcă necesare pentru mină.

92. *Turda, 9 august 1848.* Interogarea fără forță a lui Alexandru Pop, protopop de Bărboși, acuzat de instigare la nesupunere.

93. *Turda, 9 august 1848.* Interogarea fără forță a preotului Pop Ioan din Budiu de Câmpie, tatăl lui Alexandru Papiu Ilarian, în legătură cu agitațiile și mișcarea izbucnită în Icelandul Mic și Icelandul Mare.

94. *Pesta, 9 august 1848.* Episcopul Andrei Șaguna probabil către ministrul Eötvös, în chestiunea plângerii unor locuitori din Icelandu Mare și Mic privind modul cum sunt tratați de către autorități. Cere să se ia în considerare și să se analizeze plângerile lor; propune pe Ioan Bob ca translator gubernial pe lângă comisarul regal Vay Miklós.

95. *Brașov, 9 august 1848.* Judele suprem Johann von Albrichsfeld către Guberniu, trimițându-i situația persoanelor decedate de holeră în orașul și districtul Brașov între 29 iulie și 5 august 1848.

96. *Brașov, 9 august 1848.* Magistratul brașovean consemnează în protocol nota agenției rusești din Iași, din 15 mai 1848, care nu mai vizează și nu mai emite pașapoarte pentru străinii călători în Imperiul Rus.

97. *Brașov, 9 august 1848.* Tipăritură prin care Magistratul anunță că agenția consulară rusească din Iași, nu mai vizează și nu mai emite pașapoarte pentru străinii care călătoresc în Imperiul Rus.

98. *Brașov, 9 august 1848.* Articolul *Un răspuns național dat baronului Miklos Iosika*, publicat în „Foaie pentru minte, inimă și literatură” și semnat

de mai mulți fruntași români ardeleni respinge calomniile la adresa națiunii române din Ardeal formulate de către baronul maghiar. Autorii exprimă și aspirațiile românilor, care nu doresc privilegii, ci doar drepturi egale, în spiritul vremurilor.

99. Brașov, 9 august 1848. Articol de presă care relatează despre dezbaterile din Dieta de la Pesta privind limba de predare în școlile elementare. Deputații români au respins punctele privind obligativitatea și caracterul exclusiv al limbii maghiare în școlile elementare, aducând argumente în acest sens; sunt prezentate intervențiile deputaților Sigismund Papp și Samuil Vass. Rezultatul dezbaterilor s-a concretizat însă într-un proiect de lege care impunea obligativitatea limbii maghiare în școlile comunale.

100. Viena, 10 august 1848. Scrisoarea ministrului maghiar la Curtea imperială, Franz von Pulszky, către premierul ungar Batthyányi, despre reorganizarea Transilvaniei în urma proclamării uniunii cu Ungaria și despre alte evenimente de la Viena și din Italia.

101. București, 10 august 1848. Agentul consular Timoni către Guvernul transilvan, despre situația cazurilor de holeră în județele Țării Românești (14–18 iulie 1848) și în București (8–9 august 1848).

102. Pesta, 10 august 1848. Episcopul Andrei Șaguna răspunde ministrului Eötvös în privința acuzațiilor aduse din partea guvernului maghiar, potrivit cărora episcopul român ar fi stârnit agitație, deoarece i-ar fi îndemnat pe credincioșii ortodocși să nu mai plătească dijele preoțești pe Pământul Crăiesc.

103. Sibiu, 10 august 1848. Vicarul episcopal ortodox Moise Fulea îi raportează episcopului său Andrei Șaguna despre represiunile militare legate de refuzul țăranilor de a mai plăti dijmă și de a efectua robote. Se vorbește despre preoți arestați și amenzi, cerându-se intervenția episcopului.

104. Pesta, 10 august 1848. Episcopul Andrei Șaguna către ortodocșii din ținutul Săliștii; le reproșează că nu-și caută dreptatea pe calea legii, așa cum i-a învățat în circulara sa din 18 iunie.

105. Pesta, 10 august 1848. Ministrul maghiar de Finanțe, Kossuth Lajos, către comunitatea orășenească a orașului liber regesc Dumbrăveni. Se amintește că nicio casierie publică din Ungaria nu are voie să mai accepte bancnote de 1 și 2 florini emise de Banca Națională Austriacă.

106. *Pesta, 10 august 1848.* Eötvös József, ministrul maghiar al Cultelor, către Guberniul transilvan, face referire la situația tensionată de pe Pământul Crăiesc, unde zeciuielele plătite ilegal trebuiau să fie anulate.

107. *Pesta, 10 august 1848.* Ministrul maghiar al Agriculturii, Industriei și Comerțului către Guberniul transilvan, căruia i se pune în vedere că taxele transportului de scrisori și de distribuire a gazetelor periodice interne au fost reduse începând cu data de 1 iulie 1848. Se cere, deci, ca aceste dispoziții să fie aplicate la toate oficiile poștale din Transilvania.

108. *Cluj, 10 august 1848.* Conte Mikó Imre scrie Guberniului regal transilvan, în legătură cu recrutările iminente din jurisdicțiile care au rămas restante la acest capitol.

109. *Sibiu, 10 august 1848.* Generalul Puchner către Guberniu, despre trimiterea unei companii românești la Sighișoara și a alteia la Elisabetopolis [Dumbrăveni], la cererea comitelui suprem Bánfi János.

110. *Sibiu, 10 august 1848.* Generalul Puchner către Comisariatul suprem al țării, despre rezolvarea plângerii căraușului George Bârsan.

111. *Sibiu, 10 august 1848.* Comandantul militar general Puchner către Comisariatul suprem al țării, despre înlocuirea a trei companii ale primului regiment românesc de graniță cu două companii ce vor face garnizoană la Sighișoara și cu încă o companie în garnizoana de la Elisabetopolis [Dumbrăveni].

112. *Sfântu Gheorghe, 10 august 1848.* Vicejudele din scaunul Kézdi către notarul din scaunul filial Orba, Fejér Áron, respectiv, către asesorul nobiliar Donáth József. Se face referire la tensiunile și contravențiile ce au fost înregistrate în zonă.

113. *Câmpia Turzii, 10 august 1848.* Conte Thorotzkai Miklós face referire la hotărârile adoptate în ședințele comitetului central permanent maghiar privind schimbarea administrației comitatense.

114. *Dobolii de Jos, 10 august 1848.* Raport al unui colonel din regimentul 2 de infanterie secuiască despre tensiunile din zonă.

115. *Ciolt, 10 august 1848.* Ilia Dragoș, bătrân al satului din Ciolt, se plânge autorităților locale în legătură cu soarta tristă a fiului său, slugă la dregătorul Szentmarjai din Lăpușel, unde a fost bătut în mod crunt.

116. *Târgu Mureș, 10 august 1848.* Filep József, director adjunct de instrucție publică, către Guberniul transilvan. Se face mențiune despre intentarea unui proces contra profesorului Aron Pumnul, ale cărui demersuri instigatoare și a cărui participare la declanșarea evenimentelor de la Mihalț erau dovedite și prin fapte. Se cere traducerea actelor din limba română în maghiară în vederea începerii procesului.

117. *Mădărașu de Câmpie, 10 august 1848.* Proces verbal care conține audierea a 52 de martori, legat de faptele de răzvrătire ale preotului unit greco-catolic din localitate, Ioan Montani. Acesta i-a convocat și i-a instigat la nesupunere pe locuitorii din Valea Mică.

118. *Mădărașu de Câmpie, 10-11 august 1848.* Proces-verbal care conține audierea a 18 martori, în legătură cu crimele lui Vasilică Popa și Vasilică Oroianu. Aceștia i-au amenințat pe cei din localitate că le rup mâinile și picioarele, dacă se mai duc să lucreze în interesul stăpânilor.

119. *Sibiu, 11 august 1848.* Magistratul Sibiului și comunitatea Sibiului, cerând unitatea tuturor deputaților sași în parlamentul de la Pesta, prin organizarea de adunări naționale săsești formal constituite.

120. *Brașov, 11 august 1848.* Protopopul ortodox Petru Gherman către Magistratul brașovean, despre anunțarea introducerii statariului în district.

121. *Lisnău, 11 august 1848.* Petiția unui grup de români din Lisnău către episcopul Andrei Șaguna. Se arată că un număr de 48 de români au fost înrolați în garda națională și cer intervenția episcopului pentru a beneficia, conform legii, de scutirile privind taxele, dijmele și robotelele.

122. *Pesta, 11 august 1848.* Episcopul Andrei Șaguna către ministrul maghiar al Cultelor, Eötvös József. Se face referire la plângerea înaintată de preoțimea și comunitatea românilor ortodocși din Mediaș în privința zecuielii către preoțimea săsească.

123. *Odorheiu Secuiesc, 11 august 1848.* Baronul Vay Miklós către dregătoria scaunului Ciuc, în legătură cu punerea în funcțiune a judecătoriilor statariale.

124. *Dumbrăveni, 11 august 1848.* Adunarea comunității orășenești din Dumbrăveni către Guberniul transilvan, privitor la necesitatea instituirii

unui nou sistem de salarizare a paznicilor și administratorilor de pădure în noul context social.

125. *Dumbrăveni, 11 august 1848.* Adunarea comunității orășenești din Dumbrăveni către Guvernatorul Teleki József, căruia i se aduce la cunoștință că, în ciuda promisiunilor, gărzile locale constituite nu au primit armele promise; ținându-se seama de situația tensionată, fiecare persoană aptă militar trebuia să se înscrie în gărzile naționale maghiare.

126. *Ip, 11 august 1848.* Jurații localității Ip anunță că l-au ales, în unanimitate, ca deputat, pe Kabos József, care, ca bun patriot și cetățean model, a dat dovadă de corectitudine în cei opt ani în care a funcționat în calitate de vicecomite.

127. *Nușfalău, 11 august 1848.* Locuitorii din această localitate își declară fidelitatea față de dregătorii comitatensi, pronunțându-se categoric împotriva escaladării tensiunilor.

128. *Turda, 11 august 1848.* Depoziția lui Ioan Pop, preot greco-catolic din Budiu de Câmpie, tatăl lui Alexandru Papiu Ilarian, care vorbește despre Adunarea Națională de la Blaj și ecourile sale între români.

129. *Brașov, 12 august 1848.* Obligațiune privind creditul ipotecar de 600 de florini acordat Paraschivei, fiica lui Radu B., de „capela valahă” din Orașul de Sus al Brașovului [Biserica Sfânta Treime de pe Tocile, din Șchei], reprezentată prin curatorul ei Rudolf Orghidan, în prezența martorului Ioan G. Munteanu.

130. *Nocrich, 12 august 1848.* Judele regesc Friedrich Conrad către Guberniu, despre izbucnirea holerei în localitatea scăunală Glimboaca.

131. *Cincu Mare, 12 august 1848.* Primarul Friedrich Balthes către Guberniu, cerând insistent trimiterea execuției militare împotriva locuitorilor sași din Șaroș, care refuză prestarea dijmei către clericii evanghelici din localitate.

132. *Muncel / Jibou, 12 august 1848.* Protopopul Ioan Greblea transmite Consistoriului ortodox român informații despre tensiunile care au izbucnit în protopopiatul său și care riscă să crească în intensitate.

133. *Pesta, 12 august 1848.* Episcopul Andrei Șaguna către ministrul maghiar de Justiție, în legătură cu un memoriu prin care a încercat să împiedice pe viitor abuzurile îndreptate împotriva românilor din Transilvania.

134. *Cluj, 12 august 1848.* Conte Mikó Imre către Guberniul regesc transilvan, în legătură cu cererea preotului greco-catolic din Șardu, Ioan Chiorean, privind eliberarea sa pe cauțiune din detenția comitatului.

135. *Cluj, 12 august 1848.* Scrisoare trimisă districtului Făgăraș privitor la răspândirea holerei, tratarea celor bolnavi și remunerarea medicilor.

136. *Cluj, 12 august 1848.* Raportul trimis către ministrul maghiar al Industriei și Comerțului privește situația celor bolnavi de holeră în scaunul Trei Scaune și în districtul Făgăraș.

137. *Cluj, 12 august 1848.* Conte Mikó Imre către Guberniu, în legătură cu cererea preotului greco-catolic Simion Balint, referitoare la eliberarea sa pe cauțiune din penitenciarul de la Abrud.

138. *Făgăraș, 12 august 1848.* Vicecăpitanul Jakab György către Guberniu, în legătură cu gestionarea holerei care a izbucnit pe teritoriul districtului.

139. *Târgu Mureș, 12 august 1848.* Vicenotarul Szent Iváni către Guberniul transilvan, referitor la menținerea ordinii și a liniștii publice în cadrul comitatului.

140. *Șimleul Silvaniei, 12 august 1848.* Autoritățile comitatului Crasna către Ministerul maghiar de Interne, despre înlăturarea abuzurilor existente.

141. *Jigodin-Băi, 12 august 1848.* Mikó Antal, casier al scaunului Ciucul Inferior, către dregătoria comitatului, în legătură cu întârzierile și tensiunile provocate de strângerea impozitelor. Se cere încasarea eșalonată a restanțelor la impozite.

142. *Viena, 13 august 1848.* Porunca regească (*Königlicher Befehl*), semnată de prințul Esterházy, prin care împăratul Ferdinand poruncește suspendarea lui Iosip Rajačić din demnitățile de arhiepiscop de Carloviț și mitropolit.

143. *Viena, 13 august 1848.* Referatul ministrului ungar Esterházy în Consiliul de miniștri c.c., privind în special relația Ungariei cu sârbii lui Iosip Rajačić, care a fost demis din demnitățile de arhiepiscop și mitropolit.

144. *Pesta, 13 august 1848.* Decretul ministrului maghiar de Război, privitor la obligativitatea constituirii de gărzi naționale, care să se oblige să

rămână în serviciu, în maniera organizată de guvernul maghiar, până când nevoile patriei cereau acest lucru.

145. Sibiu, 13 august 1848. Generalul Puchner către Comisariatul suprem al țării, despre trimiterea unei companii de la primul regiment românesc de graniță în garnizoana de la Elisabetopolis [Dumbrăveni], pentru a asigura paza oficiului tricesimei și a magaziei de intendență.

146. Rupea, 13 august 1848. Ofițerii regimentului c.c. de dragoni de Savoia către feldmareșalul-locotenent Josef von Gedeon, comandant de divizie, declarându-și adeziunea față de demersul garnizoanei din Sibiu, care a protestat împotriva injuriilor proferate în ziare.

147. Sibiu, 14 august 1848. Consistoriul ortodox, sub conducerea lui Moise Fulea, către Andrei Șaguna, relatează că în Sibiu românii n-au ținut adunările inițiate pe sub mână de sași sub pretextul că ar fi fost ordonate chiar de episcopul lor; membrii fostului Comitet Național Român țin adunări pe ici pe colo, dar membrii Consistoriului nu știu ce se discută, deoarece cei din Comitet se feresc de ei; se angajează că vor fi atenți și, dacă vor auzi că se va întreprinde ceva necuvenit, îl vor înștiința.

148. Cluj, 14 august 1848. Baronul Vay Miklós expediază o lungă scrisoare către Ministerul maghiar de Interne, despre vizita sa în teritoriu, specificând, între altele, că, în comitatul Târnava, izbucniseră o serie de agitații și mișcări de mare amploare, pentru liniștirea cărora a fost nevoie să se intervină în mod ferm, trimițându-se la fața locului asistența militară necesară.

149. Turda, 14 august 1848. Locuitorii mineri din localitatea Rimetea, prin intermediul unei cereri, fac cunoscut faptul că oficialitatea comitatului Turda, pornind de la relatarea foștilor moșieri, vrea să îi oblige la plata unor restanțe urbariale, respectiv la predarea unor restanțe în dijme.

150. Tășnad, 14 august 1848. Vicecomitele Bálint Elek trimite o scrisoare către Ministerul maghiar de Interne, în care oferă informații despre evenimentele tensionate din localitatea Derșida. În investigațiile efectuate au scos în evidență demersurile lui Alexa Bologa, cunoscut pentru activitatea lui de agitator în zonă.

151. Sighișoara, 14 august 1848. Primarul Karl Sternheim către Guberniu, raportând despre izbucnirea holerei în localitatea scăunală Șaeș.

152. [*Șaeș, 14 august 1848.*] Medicul Peter Roth către Magistratul Sighișoarei, despre izbucnirea holerei în localitatea Șaeș.

153. *Viena, 14 august 1848; Schönbrunn, 15 august 1848.* Dispoziții ministeriale și imperiale referitoare la măsurile de întreprins, odată cu întreruperea legăturilor dintre organele centrale de control și autoritățile financiare transilvane.

154. *Viena, 15 august 1848.* Scrisoarea lui Pulszky către un prieten (probabil Kossuth), despre Transilvania, Comitetul Național Român și Bărnuțiu, despre Eftimie Murgu, toate acestea în contextul întrevederii lui Pulszky cu Ladislau Nopcsa, care susținea intens misiunea lui A.G. Golescu la Viena, cu amănunte referitoare la acest episod și la legăturile dintre revoluționarii români și cei maghiari.

155. *Viena, [15] august 1848.* Altă scrisoare a lui Pulszky către un prieten (probabil Kossuth), despre cauza românilor din Muntenia, despre planul lui A.G. Golescu la Viena și Paris, și propunerea lui Pulszky privind infiltrarea omului lui Kossuth, Szöllösy, în calitate de cancelar al agenției c.c. în Muntenia.

156. [*Mediaș, 12–15 august 1848.*] Extras din jurnalul fostului primar din Mediaș, Michael Conrad von Heydendorff Junior, despre adunarea tineretului german în orașul de pe Târnava Mare.

157. *Mediaș, 15 august 1848.* Salutul tineretului săsesc către tineretul academic german, în cadrul adunării tineretului săsesc din Mediaș.

158. *Pesta, 15 august 1848.* Episcopul ortodox Andrei Șaguna le scrie protopopului Bârgăului, Terențiu Bogat, respectiv protopopului Hațegului, Mihail Maximilian, în legătură cu situația grănicerilor celui de-al doilea regiment românesc, care fuseseră dirijați către Seghedin, dar care s-au abătut de la calea lor, mergând în altă direcție. Consideră că românii își vor primi drepturile cuvenite pe cale legală, atât ca țărani, cât și ca ortodocși, și vor fi egal îndreptățiți ai domnului conaționalilor lor.

159. *Lunga, 15 august 1848.* Vicejudele regesc Pósa Ferenc junior vorbește despre un anume Dudás János senior, agitator din Lunga, care a fost trimis în lanțuri în fața respectabilului jude regesc, sub acuzația că a amenințat nobilimea cu moartea. S-a refuzat punerea lui în libertate, tocmai pentru a nu fi un exemplu negativ și pentru alții.

160. *Diviciorii Mari, 15 august 1848.* Țentean Ioan scrie autorităților comitatense, arătând că, în localitatea Diviciorii Mari din cercul de jos al comitatului Dăbâca, la proprietarul Bán Radák, exista o întreagă sesie iobăgească, pe care sus-numitul o revendica hotărât, argumentând că aceasta aparținuse strămoșilor săi.

161. *[Fără loc,] 15 august 1848.* Prim judele orașului Cluj primește însărcinarea de a-l elibera din închisoare pe revoluționarul moldovean Alexandru Russo (Alec Russo), oferindu-i-se actele și suportul necesar pentru a se putea reîntoarce în Bucovina pe calea cea mai scurtă.

162. *Dej, 15 august 1848.* Căpitanul Makrai scrie consiliului orașului Dej, în legătură cu garda civilă care fusese înființată în oraș pentru asigurarea păcii interne și a liniștii publice. Se cere instruirea ei militară în mod corespunzător, ca să-și poată îndeplini angajamentele.

163. *Viena, 16 august 1848.* Din protocolul Consiliului de miniștri c.c., fragmente de pe ordinea de zi de la punctele: I. – despre monedele de aur și argint trimise din Muntenia la Viena și sistate de autoritățile maghiare la Sibiu; V. – despre situația disperată a ofițerilor germani din regimentele ungurești și trecerea lor la regimente nemaghiare.

164. *Sibiu, 16 august 1848.* Generalul Puchner către Comisariatul suprem al țării, despre decontarea unui număr de baloți de paie pentru așternutul cailor către comanda de cordon din Tihuța a celui de-al doilea regiment grăniceresc românesc de graniță.

165. *Brașov, 16 august 1848.* Consemnarea în protocolul Magistratului brașovean a adresei Universității naționale săsești, despre continuarea în limba germană a corespondenței administrative cu jurisdicțiile ungurești și secuiești.

166. *Rupea, 16 august 1848.* Ședința oficiului scăunal consemnează ancheta dintre comunitatea și oficiul local din Dacia, pe motiv de mită la cârciumă și prevaricațiune de pădure; precum și răspândirea veștii despre desființarea dijmelor, care a condus la refuzul prestării acestora de către 6 localități scăunale: Dacia, Lovnic, Felmer, Ticușu, Ungra și Drăușeni.

167. *Bistrița, 16 august 1848.* Judele scăunal Georg Filkeni și notarul suprem Croner, din partea Magistratului bistrițean, cer Guberniului trimiterea unei trupe de execuție militară împotriva locuitorilor reformați din Telciu, care s-au răzvrătit, refuzând dijmele preotești.

168. *Dumbrăveni, 16 august 1848.* Vicenotarul Csiki István scrie o lungă scrisoare către adunarea comunității din orașul Dumbrăveni, făcând referire la propunerea înregistrată cu nr. 152 privind defrișările de pădure. Prin intermediul acesteia s-au oferit soluții pragmatice legate de utilizarea eficientă a pământului dobândit ca urmare a defrișării care, atunci, s-a pus în practică.

169. *Vidrasău, 16 august 1848.* Mai mulți oameni din localitate semnează o scrisoare către episcopul Andrei Șaguna, în care prezintă locală din punct de vedere economic. Aceștia îi solicită episcopului să intermedieze în fața autorităților maghiare în vederea înlăturării nedreptăților care li se fac, aducându-li-se, astfel, multe prejudicii bunurilor pe care le dețineau.

170. *Pesta, 16 august 1848.* Episcopul Andrei Șaguna îi scrie protopopului Geoagiului de Jos despre demersurile sale în favoarea cauzei naționale românești.

171. *Mijlocenii Bârgăului, 16 august 1848.* Protopopul de Bârgău, Terențiu Bogat, raportează despre grănicerii celui de-al doilea regiment românesc și despre evenimentele din ajunul izbucnirii revoluției.

172. *Brașov, 16 august 1848.* Relatare despre împrejurările arestării revoluționarilor români August Treboniu Laurian și Nicolae Bălășescu și ecoul pe care l-a avut în Sibiu această măsură a autorităților. Sunt expuse și motivele, între care și unele delațiuni venite de la grupările contrarevoluționare din Țara Românească.

173. *[Cluj, 17 august 1848.]* Dispoziția Ministerului ungar de Interne transmisă de Guberniul transilvan comesului sașilor, Franz von Salmen.

174. *Cluj, 17 august 1848.* Dregătoria scaunului Nocrich informează despre izbucnirea holerei în localitatea Glimboaca, cerându-se trimiterea, de urgență, a medicului de scaun.

175. *Cluj, 17 august 1848.* Ministerul Industriei, Agriculturii și Comerțului de la Pesta este informat despre holera care a izbucnit violent în scaunul Nocrich, localitatea Glimboaca, astfel că, din cele 500 de suflete ale amintitei localități, până în data de 12 august 1848, un număr de 14 persoane s-au stins din viață.

176. *Cluj, 17 august 1848.* Comisarul regal maghiar, baronul Vay Miklós, este înștiințat în legătură cu o petiție prin intermediul căreia se cere acordarea prelungirii termenului de trei luni în cazul dreptului statarial.

Acesta fusese instituit în data de 14 aprilie 1848, împotriva celor care recurgeau la atacarea prin forță a persoanei și averii.

177. *Cluj, 17 august 1848.* Comitele suprem al comitatului Cluj este informat despre eliberarea pe garanție a preotului ortodox Iuon Chiorean (Tyiorean Juon) din Șardu, adus și ținut la închisoarea comitatului.

178. *Cluj, 17 august 1848.* Judele suprem regesc al scaunului Mureș primește informații despre Pământul Crăiesc, care se afla într-o stare permanentă de tensiune, iar la Sibiu, dar și în alte locuri se țineau consfătuiri secrete ale românilor.

179. *Cluj, 17 august 1848.* Documentul face mențiuni la ordinul ministrului maghiar al Agriculturii, Industriei și al Comerțului cu nr. 4101/750 către Guberniul regal transilvan, referitor la reglementările ce trebuiau transmise Direcțiunii Poștei Centrale. Acestea urmau să se aplice în toate oficiile poștale din Transilvania.

180. *Cluj, 17 august 1848.* Guberniul transilvan transmite ordinul ministerial maghiar în legătură cu faptul că, pe Pământul Crăiesc, agitațiile erau în creștere, iar la Sibiu și în alte părți ale provinciei se țineau consfătuiri românești secrete.

181. *Albești, 17 august 1848.* Judele regesc Somogyi István informează oficialitățile comitatului Alba Inferior privitor la situația unui anume Ioan (Juon) Neag, care avea obligația de a plăti o datorie de 5 florini. Se face mențiune despre acel pământ pe care locuiau ȝiganii din Albești. S-a constatat că, în localitate, toți dețineau pământ alodial, însă nimeni nu plătea dare pentru acesta.

182. *București, 17 august 1848.* Ministerul de Interne de la Pesta este informat în legătură cu activitatea lui Ștefan Golescu, Ion Heliade Rădulescu și Christian Tell, respectiv despre conexiunea lor cu comisarul Imperiului Otoman, care se pregătea să vină în vizită. Cu această ocazie, autoritățile române pregătiseră un arc de triumf împodobit cu drapele, având în mijloc monograma sultanului Abdul Megid.

183. *Oravița, 17 august 1848.* Comandantul Michael von Brukenenthal (Bruckenthal Mihály) menționează în scrisoarea sa către autoritățile comitatense că locuitorii mărginași de la Câmpia au prins trei oameni și i-au împușcat pe alții, ceea ce a generat tensiune și agitație. Într-un astfel de context,

regimentul aflat la Nicolinț s-a retras la Grădinari, de unde nu mai voia să revină pentru a contribui la restabilirea situației.

184. *Timișoara, 17 august 1848.* Vicecomitele locțiitor al comitatului Timișului, Radványi Imre, îi scrie ministrului maghiar de Interne în legătură cu faptul că însuși comisarul regal Vukovics Sebő, aflând despre tentativa scandalooasă a batalionului român sosit la Seghedin, a mers și el acolo pentru a detensiona situația.

185. [*Fără loc,*] *18 august 1848.* Mai mulți locuitori de pe domeniul lui Henter Sámuel cer prim judei regesc și autorităților comitatense scutirea lor de prestarea unor servicii abuzive, iar moșierul Henter Sámuel să renunțe la practicile sale scandaloase.

186. *Pesta, 18 august 1848.* Andrei Șaguna către credincioșii din satul Poplaca, îndemnându-i la supunere și ascultare și precizând că plângerea lor a ajuns la Pesta și urmează a fi luată în dezbateri.

187. *Pesta, 18 august 1848.* Episcopul ortodox Andrei Șaguna prezintă motivarea scrisă a votului separat formulat de delegația românească în comisia regnicolară de la Pesta la rezoluția nr. 35, care a respins necesitatea unei legi separate care să asigure recunoașterea drepturilor națiunii române în conformitate cu rezoluția imperială dată la Innsbruck la 23 iunie 1848. Șaguna argumentează necesitatea recunoașterii națiunii române și a drepturilor sale printr-o lege specială.

188. *Pesta, 18 august 1848.* Documentul prezintă proiectul de lege al episcopului Andrei Șaguna privitor la organizarea internă a bisericii ortodoxe românești.

189. *Budapesta, 3 iulie – 18 august 1848.* Activitatea episcopului ortodox român din Transilvania, Andrei Șaguna, în cadrul comisiei regnicolare de pe lângă guvernul maghiar de la Budapesta.

190. *Viena, 18 august 1848.* Din protocolul Consiliului de miniștri c.c., un fragment de pe ordinea de zi de la punctul IV, privind protecția germanilor din regimurile ungurești.

191. *Miercurea Ciuc, 18 august 1848.* Colonelul c.c. Franz von Dorsner (Dorsner Ferenc) se adresează nobilei oficialități a scaunului Ciuc, privitor la faptul că primul regiment secuiesc nu avea de gând să se amestece în

exercitarea administrației scăunale, iar nobila oficialitate avea tot dreptul de a proceda în privința judecării așa cum credea de cuviință.

192. *Viena, 18–22 august 1848; Schönbrunn, 23 august 1848.* Referatul ministrului c.c. de Război, privind protecția ofițerilor nemaghiari din regimentele ungurești în fața atacurilor partidei ultramaghiare. Scrisoarea de mână a împăratului Ferdinand adresată prințului Esterházy, ministrul pentru relațiile Ungariei cu Austria.

193. *Pesta, 19 august 1848.* Episcopii români Andrei Șaguna și Ioan Lemeni îi scriu ministrului maghiar de Interne, Szemere Bertalan, trimițându-i lista membrilor români propuși în comisia transilvăneană a uniunii, ce fusese însărcinată cu înfăptuirea uniunii Transilvaniei cu Ungaria.

194. *Pesta, 19 august 1848.* Deputatul Fábián Dániel face referire la proiectul de lege înaintat de Kossuth Lajos privitor la colonizarea secuilor și impactul pe care acesta îl va avea la nivel central și local.

195. *Pesta, 19 august 1848.* Documentul prezintă o dare de seamă amănunțită a deputaților din Târgu-Mureș, adresată Consiliului orășenesc, cu privire la activitatea pe care ei o efectuau la Pesta.

196. *Cluj, 19 august 1848.* Baronul Vay Miklós, custode al coroanei și, totodată, comisar guvernamental maghiar, este înștiințat despre faptul că, în comuna Biia din comitatul Târnava, se iviseră multe semne de nesupunere față de dregătorii locului, precum și dese tulburări ale liniștii publice.

197. *Cluj, 19 august 1848.* Documentul face referire la măsurile care s-au luat în vederea împiedicării abuzurilor ivite la fabricarea țuicii de către evreii din Făgăraș, iar despre expulzarea evreilor stabiliți în localitate după anul 1837 urmau să se poarte discuții pe plan local.

198. *Letca, 19 august 1848.* Locuitorii Illyés Imre și Pap György din localitatea Letca scriu că, stimulând patriotismul, au reușit să convingă poporul din Șoimuș să contribuie la fondul de apărare al patriei.

199. *Cobor, 19 august 1848.* Raportul inspectorului Josef Ganz către oficiul scăunal din Rupea, despre desfășurarea judecării satești între fruntașii satului Cobor, ca reclamânți, și 9 țărani, ca pârâți, amendați pentru refuzul de a presta dijma de grâne și de cânepă către preot și către Fisc.

200. *Vânători, 20 august 1848.* Judele regesc Somogyi István precizează oficialităților locale că, în urma ordinului 1275, credincioșii evanghelici din Retiș au fost somați să păstreze dijma bisericească, ceea ce a generat mare tensiune pe plan local.

201. *Pesta, 20 august 1848.* Guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki József, îi scrie ministrului ungar de Interne că, între membrii comisiei uniunii, desemnați de Dieta Ardealului, existau deputați ce nu beneficiau de diurnă. Se solicita remedierea situației.

202. *Sibiu, 20 august 1848.* Scrisoarea parohului ortodox din Boița, Ioan Popovici, către episcopul Andrei Șaguna, pe care îl roagă să intervină pentru eliberarea sa din arestul de la Sibiu, unde era deținut de mai bine de 15 luni. Nu se precizează motivul detenției.

203. *[Sibiu, 20 august 1848.]* Știri din presa vieneză despre familia imperială.

204. *Brașov, 20 august 1848.* Sentințe ale Magistratului brașovean, în două cauze civile, referitoare la o bătaie și o datorie bănească.

205. *Sibiu, 20 august 1848.* Arestarea lui Nicolae Bălășescu și August Treboniu Laurian, descrisă în jurnalul lui Michael Conrad von Heydendorff Junior.

206. *Sibiu, 20 august 1848.* Relatarea lui Joseph Bedeus von Scharberg, redată de Eugen von Friedenfels, despre arestarea membrilor Comitetului Național Român, Nicolae Bălășescu și August Treboniu Laurian, în august 1848, și despre justificarea contelui Mikó Imre din 1852, privind această arestare.

207. *Brașov, 21 august 1848.* Magistratul brașovean consemnează și anunță recrutările de voluntari, stabilite prin ordonanța premierului ungar Batthyányi din 13 august 1848.

208. *Bonțida, 21 august 1848.* Documentul prezintă lista și adresele indivizilor care fuseseră arestați pentru diferite gesturi de revoltă și instigări în cercul de sus al comitatului Dăbâca.

209. *Satulung, 21 august 1848.* Obștea din Săcele, în frunte cu preoții ei, cer episcopului Șaguna, dar și deputaților de la Pesta, să-i susțină în a-și obține independența administrativă, adică prin instituirea unui Magistrat propriu.

210. *Cluj, 21 august 1848.* Prim judeului regesc al scaunului Mureș i se ordonă să achite comandamentului cetății contravaloarea cheltuielilor de hrană pentru Florian Micaș, deținut la Târgu Mureș, iar comitelui suprem al comitatului Cluj i se ordonă ca suma dispusă pentru acoperirea cheltuielilor de hrană în cazul avocatului Florian Micaș, deținut la Târgu-Mureș, să fie recuperată de la acesta și ulterior să fie transferată în vistieria regală comitatensă.

211. *Cluj, 21 august 1848.* Baronul Vay Miklós îi scrie ministrului ungar de Interne despre tensiunile din diferite regiuni ale Transilvaniei, mai ales din zona Sibiului, unde întreaga populație, Magistratul, poliția, întregul ținut și teritoriul regimentului românesc de graniță, sprijinite tacit de armata imperială, se opun clar maghiarilor; de aceea Vay solicită ca armata secuiască să nu fie dislocată din zonă, tocmai pentru ca situația să nu degenereze.

212. *Sibiu, 21 august 1848.* Éder Károly, consilier tezaurarier regal și director adjunct de compartiment, îl informează pe vicepreședintele tezaurarieral despre faptul că a efectuat investigația în legătură cu scribul tezaurarieral regal Ion Popovici, ce ar fi trimis preotului greco-catolic Ioachim Aron din Buia mai multe exemplare dintr-un apel instigator adresat poporului român.

213. *Sibiu, 21 august 1848.* Documentul prezintă procesul verbal întocmit cu ocazia investigației efectuate în legătură cu trimiterea de către scribul tezaurarieral Ion Popovici (Popovici Juon) către preotul greco-catolic Ioachim (Joachim) Aron din Biia a unor exemplare din apelul instigator adresat românilor.

214. *Pesta, 22 august 1848.* Deputații sași brașoveni din Parlamentul pestan către judele suprem Albrichsfeld, raportându-i despre: proiectul legii învățământului elementar, care le stârnește îngrijorarea; propunerea ministrului ungar de Finanțe privind colonizarea secuilor în zona maghiară a Dunării, acceptată de Parlament; înlocuitorul Wilhelm Löw al deputatului Zimmermann din scaunul Miercurea Sibiului; rescriptul împărătesc de suspendare a arhiducelui palatin din funcția de locțiitor de stat; consfătuirile asupra legii recrutării; avizul Camerei Superioare maghiare privind sistarea momentană a dezbaterilor proiectului legii despre învățământul elementar.

215. *Brașov, 22 august 1848.* Magistratul brașovean ia cunoștință despre decizia ministrului maghiar de Finanțe, Kossuth Lajos, privind interzicerea acceptării bancnotelor austriece de 1 și 2 florini în casieriile ungurești.

216. *Brașov, 22 august 1848.* Magistratului brașovean i se solicită, din partea Comisariatului suprem al țării, să asigure cerealele și porțiile de hrană pentru cai, necesare escadroanelor de cavalerie concentrate în stațiile lor.

217. *Cluj, 22 august 1848.* Se face referire la înștiințarea dregătoriei nobilului comitat Cluj, privitor la petiția comunității contribuabile din Căpușul Mic, în care se cere înapoierea arăturilor, fânațelor și pădurilor ocupate abuziv de foștii lor proprietari.

218. *Cluj, 22 august 1848.* Ministrului maghiar de Justiție i se trimit petițiile locuitorilor din Bedeciu, Valcău de Jos, Mănăstireni și Mănăsturul Românesc, privind reașezarea lor în posesiunea pădurilor și pământurilor care le-au fost răpite.

219. *Cluj, 22 august 1848.* Conte de Mikó Imre scrie Magistratului orașului Brașov, precizând că era necesar să se ia măsuri în vederea înapoierii urgente a dijmii care a fost dată preoților sași de către locuitorii neevangelici, întrucât aceștia nu puteau fi obligați să plătească o astfel de dare.

220. *Cluj, 22 august 1848.* Magistratul din Orăștie este informat în legătură cu faptul că locuitorii din zonă refuză să mai plătească dijma către preoții sași, sugestia oferită fiind aceea de a se aplica decretul Guvernului regesc nr. 9454 din data de 6 august 1848.

221. *Cluj, 22 august 1848.* Documentul face referire la instrucțiunea comisarului guvernamental maghiar Vay Miklós din data de 21 august 1848, respectiv la decretul premierului ungar Battyányi Lajos, conform căruia fostul domnitor al Țării Românești, Gheorghe Bibescu, și alți refugiați din Țara Românească, etichetați drept capi ai reacțiunii, să fie îndrumați în afara Brașovului și a Transilvaniei.

222. *Cluj, 22 august 1848.* Judele regesc al scaunului Nocrich, Friedrich Conrad, este informat că, printre hârtiile confiscate de la niște instigatori, membri ai Comitetului Național Român ce a fost scos în afara legii, s-a găsit și un pașaport al lui August Treboniu Laurian, emis de oficiul scaunului Nocrich pentru ca acesta să călătorească la București. Se cer explicații detaliate, legate de contextul în care s-a oferit un asemenea act unei persoane primate cu suspiciunea de a fi instigator.

223. *Cluj, 22 august 1848.* Magistratul din Sebeș este informat despre cererea înaintată Guvernului transilvan la 15 august 1848, conform căreia comunitatea din Pianu de Sus solicita suspendarea arendei achitate arendașului, ce le revenea de fapt sătenilor, conform dreptului lor la cârciumărit și măcelărit. La acestea se răspunde că Guvernul nu e în măsură să lase nepedepsită indisciplina, care a apărut ca urmare a îndrăzelii manifestate de comunitatea

din Pianu de Sus, care cere sistarea arenzii plătite în baza dreptului la măcelărit și cârciumărit.

224. Vânători, 22 august 1848. Judele regesc Somogyi István este informat despre ȣiganii de pe pământurile alodiale ale familiei contelui Haller din Albești, care continuă să refuze să-și presteze serviciile obișnuite. Se cere remedierea de urgență a situației create.

225. Pesta, 22 august 1848. Comisarul guvernamental maghiar, baronul Vay Miklós, primește informații despre activitatea revoluționarului moldav Alexandru (Alec) Russo, prins la Dej. Asupra acestuia se găsiseră mai multe exemplare din protocolul Adunării Naționale a românilor de la Blaj.

226. București, 22 august 1848. Ministrul de Interne de la Pesta află despre vizita lui Suleiman pașa la București, unde a venit cu o escortă numeroasă, fiind găzduit în casele fostului domnitor muntean, Gheorghe Bibescu.

227. Brașov, 23 august 1848. Magistratul brașovean anunță convocarea ministrului maghiar Batthyányi pentru recrutarea de voluntari.

228. Brașov, 23 august 1848. Testamentul Dochiei lui Petru Comșa din Șcheii Brașovului, bolnavă de holeră, prin care își donează averea „Bisericii cei mari orthoxe din Bolgarszeg” [Biserica Sfântul Nicolae din Șchei], pentru susținerea școlii românești și cumpărarea de cărți pentru copiii săraci (100 florini), pentru „trebuinzele Santei Bisericii” (100 florini), pentru un fond preoțesc (200 florini) constituit „pentru sufletul” testatoarei, cu ducerea la îndeplinire a diatei fiind însărcinat „Tatel de vicini” (Nachbarvater) George Manole Burbea, martori fiind protopopul Ioan Petric și diaconul Iosif Barac.

229. Brașov, 11/23 august 1848 [și 1850]. Fragment din testamentul Dochiei Comșa. Contractul, încheiat între curatorii „Sfintei Biserici romanesti reseritene dela Sf. Nicolae” și curatorii „Sfintei Biserici romanesti reseritene dela Adormirea Maicei Domnului din Cetatea Brasiovului”, pentru „întemeierea unui Gimnasiu românesc aicea în Brasovu”. Incomplet, fără final.

230. Bonțida, 23 august 1848. Guberniul transilvan primește lista cu numele celor arestați pentru diferite mișcări de răzvrătire și instigare.

231. Corunca, 23 august 1848. Scrisoarea lui Toldalagi Ferenc către un prieten apropiat, în care se vorbește despre agitațiile din zona Clujului și Reghinului și despre reflectarea lor în presa zilei.

232. *Nucet, 23 august 1848.* Documentul prezintă activitatea unor agitatori români, prinși la fața locului și judecați pentru faptele pe care le-au săvârșit.

233. *Tășnad, 23 august 1848.* Vicejudele Bálint Elek informează Ministerul ungar de Interne de la Pesta despre tulburarea liniștii în Cehul Silvaniei, unde s-au găsit 13 vinovați ce au fost audiați, dar interogatoriul n-a putut fi încheiat, deoarece martorii erau plecați din comitat.

234. *Chiend, 23 august 1848.* Documentul prezintă o anchetă foarte amănunțită despre instigările lui Nagy Móses. Interogatoriul a reunit mai mulți martori, care au oferit o serie de amănunte despre activitatea sus-numitului agitator.

235. *Târgu Mureș, 23 august 1848.* Vicejudele Szentiványi János îi scrie contelui Toldalagi Ferenc, jude suprem regesc al scaunului Mureș, privitor la interogarea mai multor persoane suspectate de agitare a spiritelor. Întrucât liniștea pe plan local părea fragilă, notarul și gornicul locului primesc sarcina de a observa și de a raporta orice mișcare, fie și neînsemnată, dar răuvoitoare.

236. *Târgu Mureș, 23 august 1848.* Bocskor Péter, comisar de poliție, și Kováts István, jurat și director al afacerilor publice, recurg la o interogare amănunțită în cazul unor agitatori suspectați pentru tulburarea liniștii în zonă.

237. *Sighișoara, 23 august 1848.* Magistratul Sighișoarei instituie comisia de constituire a gărzii civile și transcrie indicele nominal al celor 19 voluntari înscrși.

238. *Chichinda, 23 august 1848.* Scrisoarea privată sârbă, tradusă în germană, a lui D. Stefanovich către fiul lui Velimir.

239. *Budapesta, 24 august 1848.* Comisarul regal Gabriel Mihali află, cu regret, despre excesele care începeau să se contureze în partea de nord-est a țării, cu precădere între enoriașii greco-catolici români și ruso-ruteni.

240. *Cluj, 24 august 1848.* Baronul Vay Miklós îi scrie ministrului de Interne de la Budapesta despre faptul că sârbii intenționau să năvălească în Ardeal, pustiind totul pe la Porțile de Fier ale Transilvaniei. Se amintește și despre înăbușirea revoltei românilor din comitatul Alba de Sus.

241. *Sibiu, 24 august 1848.* Generalul Puchner către Comisariatul suprem al țării, anunțându-i sosirea la Sibiu, în 22 august 1848, a inginerului maior Joseph von Glaeser, noul director al fortificațiilor districtuale transilvănene.

242. *Cața, 24 august 1848.* Oficiul local se plânge către oficiul scăunal împotriva românilor care refuză să predea zeciuiala.

243. *Hondol, 24 august 1848.* Protopopul ortodox Petru Pipoș raportează că l-a felicitat, în numele episcopului, pe comitele suprem al comitatului Hunedoarei, Gotthárd Kun, odată cu preluarea de către acesta a noului său post. Clericul ortodox Nicodim Filimon din Rapolt așteaptă să fie hirotonit.

244. *Târgu Mureș, 24 august 1848.* Scrisoare înaintată contelui Mikó Imre, despre constituirea în zonă a gărzii naționale maghiare, despre dotările și înzestrările de care aceasta dispunea, precum și despre necesitatea asigurării, de către localnici, a celor necesare pentru înzestrarea eficientă a trupelor.

245. *Turnu Roșu, 24 august 1848.* Funcționarul local Dobokai József expediază o scrisoare către vicepreședintele noii vistierii regale maghiare, vorbind despre activitatea unor agitatori precum Aron Pumnul. Acesta fusese transportat cu căruța la Orlat de către locotenentul Schandruck. Se mai amintește și numele lui Bărnăuțiu, care a scăpat de arest sărind pe fereastră, respectiv al lui Tamás Laci, copist la vistierie. Se solicită luarea de măsuri pentru a se evita escaladarea tensiunilor.

246. *Hălmagiu, 24 august 1848.* Comitele suprem Bethlen Gábor junior îi scrie ministrului ungar de Interne despre faptul că, pe plan local, cele 800 de persoane maghiare trăind în mijlocul a 50.000 de cetățeni de grai românesc necesită măsuri urgente din punctul de vedere al siguranței persoanei și averii.

247. *Budapesta, 24 august 1848.* Propunerea baronului Wesselényi Miklós în Parlamentul maghiar unificat și proiectul său de lege privind cetățenii de limbă română din Transilvania.

248. *Budapesta, 25 august 1848.* Motivarea proiectului de lege referitor la românii ardeleni, propus de baronul Wesselényi Miklós în Parlamentul maghiar la 24 august 1848.

249. *Budapesta, 25 august 1848.* Ministrul ungar al Justiției îi scrie comisarului guvernamental maghiar, baronul Vay Miklós, despre agitațiile și nemulțumirile din comitatul Alba de Sus, cerându-i să reexamineze mulțimea reclamațiilor pe care localnicii le-au înaintat în diferite intervale de timp.

250. *Sibiu, 25 august 1848.* Josef Bedeus von Scharberg, comisarul suprem de la Comisariatul suprem al Transilvaniei, se adresează într-o scrisoare lui Zakariás József, casier regal, vorbind despre ordonanța nr. 8436 dată de Guberniu, prin care casierul alodial din Dumbrăveni a fost nevoit să extragă din lefurile membrilor Consiliului orașului restanțele de impozite pe care aceștia erau datori să le achite.

251. *Sighișoara, 25 august 1848.* Scaunul Sighișoara ia cunoștință de circulara președintelui Ministerului maghiar din 13 august 1848, care cere formarea unui corp de război prin mobilizarea gărzilor naționale locale.

252. *Coșeni, 25 august 1848.* Vicejudele regesc Nagy András relatează despre demersul unor localnici, care au călătorit până la Seghedin pentru a se înrola ca voluntari în corpul maghiar pentru apărarea patriei.

253. *Pesta, 26 august 1848.* Deputatul Fábíán Dániel relatează despre dezbaterile din Parlamentul de la Pesta, referindu-se, între altele, la un proiect de lege privind armata ungară ce trebuia să fie constituită pentru apărarea patriei. El mai amintește și faptul că, pe agenda discuțiilor din parlament, urmau să fie introduse relațiile urbariale și controversata problemă a secuilor.

254. *Budapesta, 26 august 1848.* Dezbateri naționale în chestiunea românilor ardeleni, desfășurate în parlamentul unificat de la Budapesta, la care participă deputații români Ion Dragoș, Eftimie Murgu, Sigismund Popp, Teodor Szerb, precum și ministrul Kossuth Lajos.

255. *Chuj, 26 august 1848.* Conte de Mikó Imre informează Guberniul despre raportul vicepreședintelui Tezaurariatului din data de 23 august 1848, în legătură cu scribul tezaurarial Ioan Popovici, care a lansat către poporul român un apel instigator.

256. *Alba-Iulia, 26 august 1848.* Comisarul maghiar baronul Vay Miklós îl înștiințează pe judele suprem regesc din scaunul Mureșului despre numirea în calitate de comisar a deputatului Berzenczey Lázsló și despre însărcinarea ce i s-a dat de a organiza o trupă de cavalerie ușoară formată din secu.

257. *Chuj, 26 august 1848.* Judele suprem Grois Gusztáv informează Tezaurariatul regal că a recurs la o interogare blândă a lui Nicolae Brata, ce se afla încarcerat în cadrul primăriei. În urma interogatoriului, judele a ajuns la concluzia că inculpatul nu este în toate mințile, cerând ca acesta să fie trimis la Diosig.

258. Braşov, 26 august 1848. Ştire despre demersurile privind înfiinţarea Societăţii Române din Pesta. Sunt relatate dezbaterile care au avut loc cu acest prilej, scopul, principiile şi acţiunile pe care şi le propune societatea.

259. Sibiu, 26 august 1848. Generalul comandant Puchner către Comisariatul suprem al ţării, anunţându-l despre îmbarcarea la 29 august 1848 din Orăştie a primului batalion secuiesc, care va fi transportat pe râurile Mureş şi Tisa până la Seghedin.

260. Sibiu, 26 august 1848. Locţiitorul comandantului general suprem c.c., Alois von Pfersmann, către Comisariatul suprem al ţării, referitor la organizarea transportului de 308 militari de la regimentele de infanterie Bianchi şi Sivkovich din Cernăuţi, prin Tihuţa (31 august), Prundu Bârgăului, Bistriţa şi Cluj către Sibiu.

261. Cluj, 27 august 1848. Conte Mikó Imre îi solicită vicepreşedintelui Tezaurariatului, contele Béldi György, să-i trimită acele acte depozitate în biroul prezidenţial al Tezaurariatului, legate de activitatea instigatorilor români arestaţi la Sibiu, Nicolae Bălăşescu şi August Treboniu Laurian.

262. Lugoj, 27 august 1848. Vicecomitele comitatului Caraş, Jakabffy Kristóf, îl informează pe comitele suprem despre raportul privind bătălia de la Câmpia, primit de la baronul Michael von Brukenthal. Se mai precizează că, în urma pierderilor suferite, hotarul comitatului rămăsese fără pază de la Suboţiţa (Subotica) până la Sasca.

263. Brâncoveneşti, 27 august 1848. Vicecomitele Boër Simon relatează despre solicitarea care i s-a adresat, de a trimite o listă cu numele şi domiciliul acelor persoane care au fost sau erau deţinute în închisoarea din cercul superior pentru instigare la violenţă.

264. Făgăraş, 27 august 1848. Vicecăpitanul Jakab György îi scrie căpitanului suprem al cetăţii Făgăraşului despre urgentarea strângerii şi vărsării de impozite, despre intenţia sa de a renunţa temporar la funcţie pe motiv de sănătate, respectiv despre atenuarea extinderii holerei.

265. Pesta, 28 august 1848. Episcopul ortodox Andrei Şaguna le scrie credincioşilor săi, cerându-le să nu se revolte şi să aştepte, cu răbdare, rezolvarea problemelor pe care le-au semnalat în petiţiile trimise autorităţilor.

266. *Estelnic, 28 august 1848.* Locuitorii Földi János și Lengyel József îi scriu prim-judelui regesc despre abuzurile marelui proprietar Szacsvai Károly, ce le interzicea jelerilor să se folosească de terenurile deținute.

267. *Cluj, 28 august 1848.* Conte Mikó Imre îi scrie prim-judelui orașului Cluj, că a studiat relatările despre interogarea unui individ pe nume Nicolae Brata, care fusese arestat la Aiud. Se cere trimiterea persoanei arestate sub jurisdicția comitatului de care el aparținea.

268. *Cluj, 28 august 1848.* Baronul Vay Miklós îl informează pe premierul maghiar despre activitatea agitatorului revoluționar Alexandru (Alec) Russo, precum și despre faptul că acesta, după interogare, a fost găsit nevinovat și repus în libertate.

269. *Vălenii de Mureș, 28 august 1848.* Preotul greco-catolic Grigore Elecheș îi menționează comitelui suprem că a încercat să facă tot ceea ce ținea de el pentru ca Alexandru Bătrâneau să fie capturat de autorități. În ciuda eforturilor depuse, el nu a reușit nici măcar să afle unde anume și-a mutat domiciliul cel vizat de autorități. El chiar a mituit cu bani pe cel mai apropiat om al tatălui lui Bătrâneau, tocmai ca să afle informațiile de care avea mare nevoie.

270. *Sibiu, 28 august 1848.* Generalul Puchner către Comisariatul suprem al țării, cerându-i să avertizeze comitatul Hunedoara să deconteze costurile grânelor și produselor naturale, necesare escadronului c.c. de cavalerie staționat la Deva din 16 iulie 1848, a cărui intendență a fost asigurată până acum din rezervele aerare ale magaziei de castel din Deva, contrar uzanțelor care cer ca intendența cavaleriei austriece să fie asigurată de către comitate.

271. *Oravița, 28 august 1848.* Direcția montanistică a Banatului transmite ordinul ministerial maghiar cu privire la construirea unui depozit de pulbere la Moravița.

272. *București, 29 august 1848.* Agentul kossuthian Szöllösi Nagy Ferenc îi scrie ministrului de Interne de la Budapesta despre situația tensionată din capitala Munteniei, respectiv despre propagarea ideii unui Regat Dac, ceea ce i se părea o „aiureală a creierului” care nu făcea decât să înfierbânte spiritele.

273. *Budapesta, 29 august 1848.* Kossuth Lajos îi cere comisarului guvernamental maghiar Gabriel Mihali să colaboreze strâns cu baronul Vay Miklós, în vederea soluționării eficiente a problemelor grave care persistau în Transilvania.

274. *Budapesta, 29 august 1848.* Kossuth Lajos îl înștiințează pe baronul Vay Miklós; că Gabriel Mihali a fost numit comisar guvernamental maghiar pentru părțile de nord-est ale Ungariei; îi cere totodată să colaboreze strâns cu acesta, deoarece Mihali cunoaște bine realitățile și poporul din acele locuri.

275. *Budiu de Câmpie, 29 august 1848.* Credincioșii de rit greco-catolic din localitate îi cer guvernatorului provinciei eliberarea preotului lor, Ioan Pop, tatăl lui Alexandru Papiu Ilarian, care fusese închis, din care cauză credincioșii au rămas fără un duhovnic care să păstorească cu grijă comunitatea.

276. *[Sibiu, după 29 august 1848.]* Adresa de protest a Magistratului sibian la Guberniu, împotriva circularei Ministerului maghiar de Interne, din 29 august 1848, privind noua recrutare.

277. *Budapesta, 30 august 1848.* Ministrul de Interne maghiar, Szemere Bertalan, scrie la Guberniul transilvan despre faptul că episcopii români Ioan Lemeni, Andrei Șaguna și ceilalți membri ai comisiei regnicolare a uniunii se plâneau, în cadrul unei petiții, în legătură cu oprimarea și persecutarea poporului român, cerând oprirea imediată a acestor abuzuri.

278. *Budapesta, 30 august 1848.* Kossuth Lajos îi scrie comisarului guvernamental maghiar, baronul Vay Miklós, despre ordonanța referitoare la conscripția pentru armata ungară.

279. *Budapesta, 30 august 1848.* Documentul se referă la boierii refugiați din Țara Românească, despre a căror situație Guberniul cere să i se trimită constant informații cât mai detaliate.

280. *Budapesta, 30 august 1848.* Ministrul ungar de Interne, Szemere Bertalan, se adresează ministrului maghiar de Război, prezentându-i situația delicată în care se afla comitele suprem al comitatului Zarand. Aici numeroși români îi amenințau pe maghiari, motiv pentru care era absolut necesară trimiterea unei forțe armate care să potolească spiritele.

281. *Sfântu Gheorghe, 30 august 1848.* Juzii regești sunt informați despre schimbarea procedurii privind tratamentul aplicat celor acuzați în timpul interogatoriilor, solicitându-se, astfel, mai multă rigoare și severitate.

282. *Sibiu, 30 august 1848.* Generalul comandant Puchner răspunde negativ prezidiului Guberniului transilvan, referitor la cererea Magistratului din Târgu Secuiesc de predare a 400 de arme de foc cu muniția aferentă

de la cel de-al doilea regiment grăniceresc secuiesc de infanterie către garda națională din localitate.

283. *Sibiu, 30 august 1848.* Raportul anchetei efectuate de senatorul și inspectorul Johann Joseph Arz, la Rucăr și Feldioara, adresat către Magistratul sibian, privind tulburările din aceste localități, și plângerea arendașului Köntzei Lajos privind încălcarea dreptului de cârciumărit deținut de acesta în ambele localități ținând de jurisdicția domenială Șapte Juzi.

284. *Brașov, 30 august 1848.* Rezumatul rapoartelor cumulate privind anunțarea Magistratului brașovean de către Guberniu, în legătură cu introducerea statariului împotriva instigatorilor și a celor care lezează proprietatea moșierească.

285. *Brașov, 30 august 1848.* Comunitatea orașului își exprimă către Magistratul brașovean, acordul cu opinia Magistratului sibian ca deputații sași din Parlamentul de la Pesta să acționeze în consens, prin organizarea de adunări naționale săsești, pentru a putea impune condițiile săsești privitoare la uniunea Transilvaniei cu Ungaria.

286. *Brașov, 30 august 1848.* Comunitatea orașului către Magistratul brașovean, susținându-l în opinia sa de contestare a instituirii unei instanțe de revizie în Cluj, sașii cerând trimiterea în continuare a proceselor lor în ultimă instanță la Ministerul c.c. al Justiției.

287. *Brașov, 30 august 1848.* Articol publicat în „Gazeta Transilvaniei” despre mersul lucrărilor în Dieta de la Pesta. Este prezentat discursul lui Eftimie Murgu în care acesta argumentează necesitatea scoaterii românilor ortodocși din Banat de sub jurisdicția ierarhiei sârbe. În acest sens, Murgu propune un proiect de lege în care argumentează că această măsură ar restabili liniștea și pacea în Banat. Este redat și discursul lui Sigismund Popp, care reamintește că promisiunile drepturi egale pentru români au rămas doar pe hârtie.

288. *Brașov, 30 august 1848.* Înștiințare despre întâlnirea comunității brașovene ținută în sala Magistratului orașului, în care s-a adus la cunoștință decretul ministerial maghiar din 29 august privind noile proceduri ale recrutărilor. În răspunsul la acest document se arată că atât românii, cât și sașii nu pot fi de acord cu decretul ministerial, întrucât actul încă nu a fost sancționat de către împărat, iar sașii invocau faptul că în Dieta Ungariei nu s-au discutat condițiile uniunii; românii, la rândul lor, aminteau de

promisiunile făcute de împărat privind garantarea naționalității și a limbii române și care, la fel, nu au fost luate în discuții de către noul for legislativ de la Pesta.

289. *Pesta, 31 august 1848.* Comitele suprem al comitatului Caraș, Gyürky Pál, îi scrie ministrului maghiar de Interne, Szemere Bertalan, despre înrăurirea dăunătoare pe care Eftimie Murgu o avea asupra poporului, făcând referire și la agitațiile pe care acesta le provoca în sânul românilor.

290. *Budapesta, 31 august 1848.* Ministrul ungar de Interne este înștiințat despre cererea guvernatorului Transilvaniei, ca diurnele unor persoane de marcă, precum Ioan Lemeni, Andrei Șaguna, Josika Miklós sau Wesselényi Miklós, să fie plătite fără întârziere, de la datele anterior fixate.

291. *Cluj, 31 august 1848.* Comitele suprem Matskási Pál informează Guberniul despre faptul că preotul greco-catolic din Șardu, Ioan Chiorean, a fost arestat, pentru că l-a jignit pe collectorul de impozite Ujvári Ignác. Cazul preotului a fost transferat de la episcopie la vicariatul protopopesec greco-catolic de Cluj, spre a fi soluționat în timpul cel mai scurt posibil.

292. *Cluj, 31 august 1848.* Baronul Vay Miklós îi scrie ministrului maghiar de Interne despre răspândirea îngrijorătoare a holerei în Transilvania și despre starea de tensiune care exista în rândul ofițerilor regimentelor de graniță.

293. *Brașov, 31 august 1848.* Comunitatea orașului către Magistratul brașovean, împărtășindu-i vederile cu privire la constituirea formală de adunări naționale săsești în Parlamentul de la Buda-Pesta și acțiunea consensuală a tuturor deputaților sași. Avizul Magistratului brașovean conține instrucțiunile trimise în aceeași problemă celor doi deputați brașoveni în Parlamentul de la Pesta, Carl Myß și Elias Roth.

294. *Brașov, 31 august 1848.* Comunitatea orașului către prezidiul Magistratului brașovean, cerându-i să adopte măsuri împotriva pretensei intenții a secuilor de a ocupa garnizoana din Brașov.

295. *Hațeg, 19/31 august 1848.* Protopopul ortodox Mihai Maximilian către episcopul Andrei Șaguna, descriind atmosfera de la Orlat și acțiunile desfășurate în sânul primului regiment românesc de graniță în cursul lunii august 1848.

296. *Pesta, 31 august 1848.* Relatare din ziarul „Amicul Poporului” despre dezbaterile din Dieta de la Pesta. Sunt prezentate succint intervențiile lui Eftimie Murgu, Ioan Dragoș, Sigismund Popp în chestiunea statutului națiunii române în contextul uniunii.

297. *Sibiu, 31 august 1848.* Consilierul consistorial ortodox Moise Fulea îi trimite episcopului Andrei Șaguna scrisoarea protopopului de Solnoc, Ioan Greble, și pe aceea a protopopului de Târgu Mureș, Partenie Trombitaș, precizând că în rândul poporului domnește pacea și nu s-au mai semnalat cazuri de execuții armate.

298. *Hațeg, 31 august 1848.* Protopopul ortodox Mihail Maximilian către episcopul Andrei Șaguna; relatează că ungurii din Hațeg au înălțat steagul uniunii, dar grănicerii români l-au dat jos afirmând că ei slujesc sub steag împărătesc și nu jură pe alt steag; nu se știe cine-i sfătuiește pe grăniceri, iar preoții nu îndrăznesc să-i învețe pe români decât să respecte circularele venite de sus; dar de când au răsărit libertatea, egalitatea și frățietatea, ei sunt tot mai mult amenințați cu pierderea libertății și chiar a vieții.

299. *Pesta, 31 august 1848.* Relatare din ziarul „Amicul Poporului” despre dezbaterile din Dieta de la Pesta în chestiunea legii privind școlile elementare și limba de predare. Sunt redată și comentate intervențiile deputaților Iosif Ambruș și Sigismund Popp.

300. *[Budapesta,] august 1848.* Proiect de lege prezentat de Teodor Șerb (Szerb), deputatul cercului Arad-Radna, în Dieta de la Pesta, cu privire la conducerea treburilor bisericești și școlare ale românilor ortodocși.

REGESTENVERZEICHNIS

1. *Chichinda (Kikinda)*, 8. Juni 1848. Brief des D. Štefanović an seinen Sohn Velimir Štefanović, Újpester Oberrichter.

2. [*Blăjeni in den Westkarpaten, nach dem 21. Juni 1848.*] Avram Iancus Bericht an Simion Bărnăuțiu, vom Rumänischen Nationalkomitee in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), worin er die Ursachen der Militärmobilmachung der Motzen in den Westkarpaten, sowie die Entfaltung der revolutionären Ereignisse im Țara Moților (Motzenland), seit Avram Iancus Rückkehr aus Sibiu in die Gebirge, am 6. Juni 1848, bis zur Versammlung des rumänischen Lagers in Gura Râului, neben Câmpeni (Topánfalva, Topesdorf), am 21. Juni 1848, beschreibt.

3. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt)*, 2. Juli 1848; *Brașov (Brassó, Kronstadt)*, 1. August 1848. Der Sachsencomes Franz Salmen von der Sächsischen Nationsuniversität an den Kronstädter Magistrat, über die Organisierung der sächsischen Bürgerwehr.

4. *Mediasș (Mediasch, Medgyes)*, 2.-3. Juli 1848. In der Sitzung des Mediascher Magistrats werden die Sondermeinung und der Protest dieser sächsischen Stadt und des dasigen Stuhls niedergeschrieben, hinsichtlich der Bedingungen zur Annahme der Union Siebenbürgens mit Ungarn und der Absendung der Stuhlsdeputierten nach Pest.

5. *Mărgineni (Mardsineny)*, 7. Juli 1848. Das an das Regimentskommando des ersten rumänischen Grenzregiments abgesandte „Summarische Constitut“ [Verhörprotokoll] enthält die Untersuchung des „Corporals“ Daniel Dâmboi, Kommandant der Bagage Eskorte der Militärdivision, im Zusammenhang mit der vom Vorspannsträger George Bârsan beim Fogarascher Distrikts Offiziolat vorgetragene Beschwerde.

6. *Pest*, 10. Juli 1848. Bescheinigung, daß der Kronstädter Abgeordnete Ioan Bran die Summe von 200 Silberflorin seitens des Ioan G. Pantazi, Kronstädter Kaufmann, für Unkosten und Unterhaltung in Pest empfangen hat.

7. *Sânpetru (Petersberg), 17. Juli 1848.* Der Ortspfarrer Franz Lassel an den Kronstädter Magistrat, über die von ihm gemachte Anzeige bezüglich der Einführung des Standrechtes.

8. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 25. Juli 1848.* Der Interimpräses des Orthodoxen Konsistoriums in Hermannstadt, Moise Fulea, ersucht den Sachsengraf (Comes der sächsischen Nation) Franz Salmen eine Verfügung zu treffen, hinsichtlich der Einstellung der seitens der Rumänen an die sächsischen Pfarrer entrichteten Zehnten, und zwar aufgrund der Verordnung des k.k. Finanzministeriums vom 18. Juli 1848, laut welcher die Rumänen der Entrichtung des Fiskalzehnten enthoben worden sind.

9. *Ohne Ort, ohne Datum (Juli-August 1848).* Über die Strapazen des nach Ungarn gesandten Batallions des zweiten rumänischen Grenzregiments. Unvollständiges Dokument.

10. *București (Bukarest), 1. August 1848.* Der k.k. Konsularagent in der Walachei, Casimir von Timoni, an das Gubernium Siebenbürgens, über die Epizootie der Kühe im Kreis Teleorman zwischen dem 24.-31. Juli 1848 und die Cholera in Bukarest vom 29.-31. Juli 1848.

11. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 1. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Alois von Pfersmann, Stellvertreter des k.k. Kommandierenden Generalen in Siebenbürgen, an das Oberlandeskommissariat, über die Beförderung des Oberstlieutenants Franz von Dorsner zum Obersten und Regimentskommandanten des ersten Szekler Infanteriegrenzregiments an Stelle des zum General Major beförderten Obersten Schirnding.

12. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 1. August 1848.* In der Sitzung des Kronstädter Magistrats werden die sächsischen Bürgergarde und dessen von der Sächsischen Nationsuniversität festgestelltes Statut angenommen.

13. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 1. August 1848.* In der Sitzung des Kronstädter Magistrats werden sowohl die Beschwerde des Faßmeisters Eduard Rechtdler gegen die Rumänen aus Șcheii Brașovului (Obervorstädter Kronstadts), welche sich des Waldfrevels schuldig machten, als auch die gegen dieselben einzuleitenden Polizeimaßnahmen besprochen.

14. *Bistrița (Beszterce, Bistritz), 1. August 1848.* Der Oberrichter Filkeni wendet sich an das siebenbürgische Gubernium, indem er, zur Einfuhr des Zehnten vom Csiger Prädium, Militärexekution gegen die in den Vororten der Stadt Bistritz wohnenden Rumänen ersucht.

15. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 2. August 1848; Braşov (Brassó, Kronstadt), 8. August 1848.* Anschrift des Guberniums Siebenbürgens an das Kronstädter Magistrat und Beschluß des Kronstädter Magistrats, über die Vertilgung der Wanderheuschreckeninvasion.

16. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 2. August 1848.* Der Obrichter Johann von Albrichsfeld zeigt dem siebenbürgischen Gubernium an, daß die am 5. Juli 1848 in Kronstadt ausgebrochene Cholerakrankheit von den aus der Walachei eingeflüchteten Boyaren unmöglich überbracht werden konnte.

17. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 2. August 1848.* Der Stadt- und Distriktsmagistrat von Kronstadt und der Obrichter Johann Albrichsfeld ersuchen das Oberlandeskommisariat, dem Făgăraş (Fogarascher) Distrikt zu empfehlen, die von ihm verweigerte Militärverpflegung der hier detachierten zwei Züge von Savoyen Dragonen zu versichern.

18. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 2. August 1848.* Der von Timotei Cipariu und Iosif Ighian unterzeichnete Aufsatz berichtet, unter dem Titel *Cătră naţiunea română din Transilvania* (An die rumänische Nation in Siebenbürgen), über die von der rumänischen Deputation in Innsbruck unternommenen Schritte. Man zeigt, daß die erwähnte Deputation ihren Auftrag mit vollkommener Treue und Anhänglichkeit zum Kaiser und zur rumänischen Nation erfüllt hat. Die Verfasser weisen jene Anschuldigungen zurück, denen gemäß die Deputation, mittels ihrer späteren Unternehmungen in Pest, von den Programmpunkten der Rumänischen Nationalversammlung aus Blaj (Balázsfalva, Blasendorf) gewichen hätte. Ebenfalls stellen sie die konkreten Eingriffe vor, die hinsichtlich der Aufnahme einer größeren Zahl von Rumänen in der Regnikolar Unionskommission gemacht wurden.

19. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 3. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Anton von Puchner, kommandierender General der k.k. Armee in Siebenbürgen, an das Landesgubernium, über den Marsch des zweiten Szekler Grenzregiments nach Szegedin.

20. *Iclandu Mare (Nagyikland), 3. August 1848.* Zinovie Hodoş, Ortpfarrer in Iclandu Mare (Nagyikland), berichtet seinem Erzpriester, daß der Komitatsrichter Zamler György nach Iclandu Mare und Iclandu Mic (Kisikland) gekommen ist, den Dorfbewohnern bekannt gemacht hat, daß sie frei seien und die Robotten aufgehoben wurden, und sie auch gefragt hatte, ob sie sich mit Ungarn vereinigen und dem „Kaiser“ (Erzherzog Palatin) Stephan treu sein wollen. Die Rumänen haben ihm geantwortet, daß sie in Blaj (Balázsfalva, Blasendorf) den Eid abgelegt haben, dem Kaiser Ferdinand einzig und allein treu zu bleiben.

21. *Moldova Nouă (Neu Moldavia)*, 3. August 1848. Der Ortspriester Ruzinzky an das k.k. Bergamt zu Saska, über die Gränzer aus Moldavia Veche (Alt Moldavia), welche die einzubrechenden Serben anzugreifen entschlossen sind.

22. *București (Bukarest)*, 4. August 1848. Der britische Generalkonsul Robert Gilmour Colquhoun an Sir Stratford Canning, über die gespannte Lage in den Rumänischen Fürstentümern.

23. *București (Bukarest)*, 4. August 1848. Der britische Generalkonsul Robert Gilmour Colquhoun an Sir Stratford Canning, über den von der Osmanischen Pforte geäußerten Druck in den Rumänischen Fürstentümern.

24. *Budapest*, 4. August 1848. Der ungarische Innenminister Szemere Bertalan bringt dem Gubernium Siebenbürgens zur Kenntnis, daß er die Resignation des Königsrichters des Odorhei (Székelyudvarhely, Odorhallen) Stuhls, Macskási Lajos, angenommen, und an dessen Stelle den provisorischen Vizekönigsrichter Pállfy Elek ernannt hat, indem er dadurch der Forderung des Székelyudvarhelyer Stuhls, die vakantierte Stelle durch unmittelbare Ernennung seitens des ungarischen Ministeriums zu besetzen, nachkam.

25. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg)*, 4. August 1848. Der Kronstädter Stadt- und Distriktsmagistrat und das Oberpostamt erhalten eine Verständigung, bezüglich des Verbots der Diffusion der siebenbürgisch-rumänischen Zeitung „Gazeta de Transilvania“ in der Moldau, wegen ihrer vehementen Haltung gegen das russische Reich, gegen die Regierung des Fürstentums Moldau und insbesondere gegen dessen Herrscher, Fürst Mihail Sturdza, und seine Söhne.

26. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt)*, 4. August 1848. Feldmarschall Lieutenant Puchner an das Gubernialpräsidium, über die unheilvolle Lage der Rekrutenstellung für das kaiserliche Heer.

27. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt)*, 4. August 1848. Feldmarschall Lieutenant Puchner an das Oberlandeskommissariat Siebenbürgens, über die Absendung nach Szegedin eines weiteren Battalions vom ersten Szekler Grenzregiment.

28. *Brașov (Brassó, Kronstadt)*, 4. August 1848. Sitzungsprotokoll des Kronstädter Magistrats, über die 800 Stück Feuergewehre enthaltenden 33 Kisten vom zweiten Szekler Grenzregiment, welche vorläufig in Kronstadt aufbewahrt sind.

29. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Der Hermannstädter Stadt- und Stuhlsmagistrat wird mit der Regelung der zwischen dem evangelischen Priester Johann Herberth (Herberth János) und dem unierten griechisch-katholischen Priester Simeon Căian (Káján Simeon) aus Vurpăr (Vurpok, Burgberg) ausgebrochenen Streitigkeit beantragt, im Zusammenhang mit der Zunahme des Kirchenzehntens des Letzteren. Das Gubernium fordert den Hermannstädter Magistrat, die Korrektur des vom Ingenieur Ádám András anfangs festgestellten Zehntens des unierten Priesters zu unternehmen, und über den Erfolg der gefolgten Schritte die höhere Landesstelle informieren zu lassen.

30. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Dem Obergespann des Unteralbenser Komitats wird zur Kenntnis gebracht, daß ihm die zur Verhaftung des als Volksaufwieglers betrachteten griechisch-katholischen Priesters aus Silea Nirajului erforderliche Militärassistenten von Kavallerietruppen verweigert wurde. Der Grund dazu liegt in der Tatsache, daß dort wo Infanterie disloziert wurde, keine Kavalleriekompanie zu Arretierungen hingesendet werden kann.

31. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Die Gemeinschaft der Steuerzahler aus Beclean (Betlen) im Făgăraş (Fogarascher) Distrikt reicht eine Petition ein, worin sie klagt, daß sie von der sächsischen Nation ihres am Hattert mit dem Dorf Persani (Persány, Perschan) liegenden Waldes beraubt wurde, aber an dessen Stelle einen Wald am Hattert mit dem Dorf Şinca (Sinka, Schinka) erhalten hat. Leider können, einerseits, die Inwohner aus Beclean unmöglich zu diesem Wald gelangen, und andererseits wird ihnen der Zugang zu diesem Wald von den Bewohnern aus Şinca streng verboten. Deshalb verlangt die Gemeinschaft aus Beclean das verlorene rechtmässige Eigentum zurückzubekommen.

32. *Cătălina (Szentkatolnadorna), 4. August 1848.* Der Adlige Köntzei Antal aus dem Stuhl Drei Stühle (Háromszék) beschwert sich über seinen Streit mit einem gewissen Zsidó Mihály, sein Diener, welcher, trotz der Bedrohung, daß er seine Urbarialsession verlassen werde, dennoch hier gewaltsam zurückgeblieben war. Nachdem er vom Ortsamt von der Urbarialsession verwiesen wurde, hat Zsidó auch andere nur zur Hälfte possessionierte Sessionen besetzt. Unter solchen Umständen, äußert Köntzei sein Besorgnis aus und fordert die schleunige Beilegung der Streitigkeit.

33. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Abschrift des öffentlichen Geständnisses des Ioan Costandă, Stuhlslehrer an der Waisenschule in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), und der von Johann Friedrich Welthern,

Ortsrat und Wächter der Ortschaft Răhău (Rehó, Reichenau) im sächsischen Stuhl Sebeş (Szástsebes, Mühlbach), unterzeichnete Bericht, bezüglich der Weigerung des Zehent- und Kathedralzinsentrichtung seitens der Bewohner aus Răhău. Es wird die Meinung geäußert, daß es wünschenswert wäre, auch Alexandru Bătrâneau, der zur Aufwieglung der Dorfsbewohner beigetragen hatte, in dieser Frage zu untersuchen.

34. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Die Bittschrift der Dorfgemeinschaft aus Copşa Mică (Kiskapus, Kleinkopisch), welche um Absendung einer unparteiischen Kommission ersucht, an Stelle des vom löblichen Komitat bezeichneten Ausschusses für die Untersuchung der zwischen der Kleinkopischer Gemeinde und der Stadt Mediasch ausgebrochenen Streitigkeit, hinsichtlich der Benützung des Schemmert Waldteiles. Es wird ebenfalls angetragen, die dahin gesandten k.k. Truppen abzurufen.

35. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* In der im Namen der Einwohner aus Hăşdate (Hasadát), Gligor Blai und Gligor Pop, sowie im Namen ihrer Landsmänner eingereichten Petition, klagen die Bittsteller, daß, sogar nach Aufhebung der Urbariallasten, sie vom ehemaligen Grundherrn Betegh Sándor zur Entrichtung der vier Wochen-Robotten gezwungen wurden, an Stelle der früher verpflichtenden acht Wochen-Robotten. Da sie den Anspruch des ehemaligen Grundherrn weigerten, wurden sie vom Komitatsrichter mit strenger Strafe und Gefängnis bedroht.

36. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Die Bewohner Andrei und George Nadea im Făgăraş (Fogarascher) Distrikt zeigen in ihrer dem ungarischen Ministerium eingereichten Petition an, daß sie, auf Grund des Punktes A der Ausschlußentscheidung, ohne Entschädigung aus ihrem Hattert vertrieben wurden. Sie bitten um die schleunige Rückgabe ihres Eigentums.

37. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Die von den Rumänen aus Şura Mare (Nagycsür, Groß Scheuern) dem Gubernium eingereichte Petition bezieht sich auf die im Hattert der erwähnten Ortschaft befindlichen Schafweiden. Das Gubernium fordert den löblichen Hermannstädter Magistrat auf, welcher die Antragsteller einer großen Anzahl von Schafen enteignete, über das weitere Schicksal der betreffenden Schafe ehebaldigst berichten zu wollen.

38. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 4. August 1848.* Gubernialantwort an die gesamte Dorfgemeinschaft aus Bicsad. Diese klagt, in ihrer Petition, daß, nachdem sie ihre Urbarialsessionen sowohl wohnbar, als auch durch

Urbarmachung und Entwaldung gebrauchbar machte, sie nun von den Nachkommen ihres ehemaligen Grundherrn, Graf Mikó István, der bebauten Flächen ihrer Urbarsessionen ebenfalls beraubt wurde. Der Dorfgemeinschaft wird ein anderer Waldteil für Urbarmachung zugewiesen.

39. Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 4. August 1848. Der Thesaurariatsrat übermittelt dem Gubernium die Note des k.k. kommandierenden Generals in Siebenbürgen, Anton von Puchner, vom 1. d.M., Zahl 4545 R, im Zusammenhang mit dem Verbot die 8.000 kaiserlichen Goldmünzen, die vom Bojaren Nikulopule aus Pitești gebracht wurden, aus Siebenbürgen nach Wien weiter zu senden.

40. Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 4. August 1848. Einer der Kassierer des Csiker Stuhls, Mikó Antal, bittet um Weisung, ob die neu ausgegebenen Wiener Banknoten von 1 und 2 Reinflorin bei Einsammlung der königlichen Steuern angenommen werden, also ob diese Banknoten bei Einsammlung der Zahlungen und Taxen der Steuerzahler benützbar sind.

41. Făgăraș (Fogaras, Fogarasch), 4. August 1848. Bericht über den Stand der Cholera am 2. und 3. August 1848, in der Gemeinde Venetia (Venitze) im Făgăraș (Fogarascher) Distrikt.

42. Turea (Türe), 4. August 1848. Bericht über den Stand der Cholera im Kronstädter Distrikt.

43. Târnăveni (Dicsószentmárton, Martinskirch), 4. August 1848. Untersuchungsbericht der Aufregungen im Dorf Cipău (Maroscsapó), wo der rumänische Pfarrer als Aufwiegler für schuldig befunden wurde. Da er sich weigerte, vor dem hinsichtlich einer gründlichen Investigation nach Cipău hingereisten Vizegespann zu erscheinen, konnte der rumänische Priester nur mit Hilfe der ungarischen Bürgergarde schließlich verhaftet werden.

44. Budapesta, 26 iulie – 4 august 1848. Stellungnahmen des rumänischen Deputierten Sigismund Popp, als Redner im vereinten ungarischen Reichstag.

45. Wien, 5. August 1848. Die von Eugen von Friedenfels wiedergegebene deutsche Übersetzung des Briefes von A.G. Golescu an August Treboniu Laurian und Ion Maiorescu in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt).

46. București (Bukarest), 5. August 1848. Der britische Generalkonsul Robert Gilmour Colquhoun an Sir Stratford Canning, über die Tätigkeit der provisorischen Regierung in Bukarest.

47. *București (Bukarest), 5. August 1848.* Der Konsularagent Timoni an das Gubernium Siebenbürgens, über Cholera und Heuschrecken in der Walachei.

48. *Budapest, 5. August 1848; Brașov (Brassó, Kronstadt), 30. August 1848.* Eine Druckschrift über Kossuths Emission von ungarischen zwei Gulden Banknoten (5. August 1848) und die Protokollaufnahme des Kronstädter Magistrats (30. August 1848).

49. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 5. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner an das siebenbürgische Oberlandeskommmissariat, über die Pferderationen der im Marsch nach Szegedin befindlichen Szekler Hussarendivision.

50. *Bicfalău (Bikfalva), 5. August 1848.* Das Dokument zeigt, daß ein Teil der als Militär tätigen Szekler Grenzler ihren Stand auch künftig behalten, während der Rest von ihnen in die ungarische Nationalgarde aufgenommen werden sollen.

51. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), 5. August 1848.* Die hohe Gubernialverordnung Zahl 8296 bezieht sich auf die vom Oberkommandanten des k.k. Militärs aus Siebenbürgen am 30. Juni l.J. erlassenen Adresse, worin über die Ankunft von 30 Frauen und Kinder in die Quarantine von Turnu Roșu (Roter Turm) berichtet wird. Die Ehemänner der Frauen wurden in Câmpina zurückgehalten und, da unter den gegebenen politischen Umständen jede Unordnung zu vermeiden war, ermahnte das Gubernium, die Flüchtlinge nicht im südlichen Teil, sondern weiter im Innern des Landes anzuleiten.

52. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 5. August 1848.* Der Kronstädter Magistrat schreibt dem Offiziolat der Dăbâca (Dobokaer) Gespannschaft, indem er gegen den Gebrauch einer jedwelchen anderen Geschäftssprache als der deutschen Sprache protestiert.

53. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 5. August 1848.* Partenie Trombitaș informiert das Orthodoxe Konsistorium in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), daß der Pfarrer Ștefan Iacovici aus Mureșeni (Meggyesfalva) am 15. Juni 1848 verhaftet, aber 6 Tage später wieder freigelassen wurde. Die Dorfgemeinschaft aus Iclandu Mare (Nagyikland) mußte die Militärexecution dulden, da die Leute, welche die Art der Union mit Ungarn kaum verstanden, sich entschlossen dagegen erklärten und behaupteten, daß sie keinen anderen König als Kaiser Ferdinand erkennen.

54. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), 5. August 1848.* Das Gesuch des Bálint István, ein aus der Armee entlassener Militär aus dem Dorf Câlnic (Kálnok) im Sepsi Stuhl, welcher, zusammen mit seinen ehemaligen Waffenkameraden, um eine Hausstelle und Hattergrund, als Belohnung nach 18 Jahren Militärdienst, bittet. Sein Gesuch wird durch die schweren Lebensbedingungen motiviert, welche den Antragsteller am Ende der Kräfte gebracht haben.

55. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 5. August 1848.* Der Oberrichter Sala Elek und der Obernotär Nagy Elek wenden sich an das Gubernium Siebenbürgens, im Zusammenhang mit dem Reskript vom 14. April 1848, hinsichtlich der Einführung des Standgerichtes im Klausenburger Komitat für 3 Monate, was aber auch nach Ablauf des rechtmässig festgestellten Termins fortgesetzt werden muß.

56. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), 5. August 1848.* Freiherr Apor András aus Turia de Jos (Alsótorja) und die Witwe des Köncei Ferenc, Ugron Veronika, reichen ihre Beschwerde ein, wegen einem Szekler Grenzler, Bartók aus Sânzieni (Kézdiszentlélek), welcher einen langen Prozess für eine zwischen dem Caşin (Kászón) Fluß und dem Folta Grund befindliche Urbarialsession anstieß. Auch die Familie des Grenzlers Bartók machte sich der Störung der öffentlichen Ruhe schuldig, indem sie viel Spannung und Unordnung erzeugte.

57. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), 5. August 1848.* Das Dokument bezieht sich auf die Verhaftung des Frohnbauern Üke Sándor aus Pachia (Páké), der Agitation verursachte und somit das Gesetz verletzte. Er wurde drei Monate lang gefangen gehalten und erhielt eine Strafe von 25 Stockschlägen, die aber nicht vollzogen wurde.

58. *Nucet (Szentjánoshegy, Johannisberg), 5. August 1848.* Das im Haus des Ortshannen Tatu Fuordan stattgefundene zwanglose Verhör des Mihăilă Cosma, 23 Jahre alt, orthodoxer Religion, aus dem Dorf Nucet (Szentjánoshegy, Johannisberg) im Oberalbenser Komitat.

59. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 6. August 1848.* Die Stadtphysiker Geissing und Carl Berg wenden sich an den Magistrat Kronstadts, indem sie über die in der Zeitspanne vom 28. Juli bis 5. August 1848 im Distrikt und in der Stadt Kronstadt vorgekommenen Sterbefälle an Cholera berichten.

60. *Dej (Dés, Desch), 6. August 1848.* In Beantwortung des vom Gouverneur Siebenbürgens am 15. Juli 1848 erlassenen Befehls, enthaltet

der gegenwärtige Bericht das Namensverzeichnis der Mitglieder der in Desch stationierten ungarischen Nationalgarde.

61. *Dej (Dés, Desch), 6. August 1848.* Dem Befehl des Gouverneur Siebenbürgens vom 31. Juli 1848 gemäß, enthält dieser Bericht das Verzeichnis derjenigen Individuen, die wegen Anstiftung zur Gewalt gefangen genommen und verhaftet wurden.

62. *Cincu Mare (Nagysink, Großschenk), 6. August 1848.* Das Stuhlsoffiziatat ersucht den siebenbürgischen Landesthesaurarius Mikó Imre um dringende Militärassistenten gegen die in den Ortschaften des Großschenk Stuhls, insbesondere in Seliștat (Seligstadt) und Șomartin (Martinsberg), ausgebrochene Aufruhr und Rebellion.

63. *Făgăraș (Fogaras, Fogarasch), 6. August 1848.* Der Vizekapitän Jakab György berichtet dem siebenbürgischen Gubernium über den Ausbruch der Cholera im Fogarascher Distrikt, sowie über die Ausbreitung der Krankheit in den Ortschaften Șercaia (Sárkány, Scharken), Veneția de Jos (Alsóvenice, Unter Venitze), Comana de Jos (Alsókomána, Komondjen) und Căciulata in der Gemeinde Veneția (Venice, Venitze).

64. *Biia (Bénye, Bendendorf), 6. August 1848.* Der Physikus Szentpéteri János sendet dem Gubernium einen ausführlichen Bericht, bezüglich der Verbreitung der Cholera in verschiedenen Teilen Südsiebenbürgens und der Art und Weise in welcher die Cholerakranken versorgt wurden.

65. *Wien, 7. August 1848.* Langer Brief in französischer Sprache, gerichtet von A.G. Golescu an August Treboniu Laurian und Ion Maiorescu, worin die kritische Lage der Rumänischen Fürstentümern und die seitens der Pforte drohende Gefahr beschrieben werden.

66. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens weist den Kronstädter Magistrat an, im Einverständnis mit den Militärbehörden des Landes betreff der Vernichtung der hier erschienenen Heuschrecken zu handeln.

67. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 7. August 1848.* Der Sachsengraf Franz Salmen ersucht das siebenbürgische Gubernium um Militärassistenten gegen die frevlerischen Bewohner aus Fofeldea (Hochfeld).

68. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 7. August 1848.* Der Magistrat von Hermannstadt wendet sich an den Magistrat von Kronstadt, indem er

Einheit in der gemeinsamen Sache der sächsischen Deputierten im Pester Landtag fordert.

69. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Man bezieht sich auf den durch außerordentliche Estafette am 4. Juli l.J. geschickten Bericht des Obergespanns des Küküllöer Komitats, welcher nachdrücklich erklärt, daß in seinem Komitat Ruhe und Ordnung nur mit Hilfe der Militärtruppen erhalten werden könnten.

70. *Budapest, 7. August 1848.* Der an den königlichen Kommissär Baron Vay Miklós gesendete Brief berichtet über einen gewissen Emánuel Jablonczy, der zusammen mit einem Freund nach Lugo (Lugosch) reiste, ohne das Vertrauen des königlichen Kommissärs Vukovics Sebő zu gewinnen. Jablonczy und sein Freund waren Anhänger der jungen Revolutionärpartei aus der Walachei, die große Agitation erregte.

71. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Man verzeichnet die Mitteilung des Kronstädter Magistrats, welcher die Oberpostdirektion über den Antrag des Briefträgers Gross Mihály aus Timişul de Sus (Felsötömös, Obertömösch), der eine Weidestelle erhalten sollte, informiert. Wegen Ablehnung seitens der Ortsbehörden konnte seinem Antrag keine Genugtuung gegönnt werden.

72. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Das Gubernium erhält die Anzeige des Oberrichters Motok Ferenc über die Notwendigkeit, Maßnahmen zur Aufhaltung der Verbreitung der am Ufer des Olt (Alt) Flußes in mehreren Ortschaften des Oberalbensei Komitats: Hăghig (Hidvég, Fürstenberg), Ormeniș (Ürmös, Ermesch), Racoșul de Sus (Felsörákos), Mateiaș und Dopca (Datk, Dopich) ausgebrochenen Cholera zu greifen.

73. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Kis Ștefan, Steuerzahler aus Sânmihaiu de Pădure (Erdőszentmihály), verhaftet im Stuhlgefängnis, beklagt sich in seiner an das Gubernium geschickten Klageschrift, daß sein ehemaliger Grundherr, Nagy Elek, ihn wegen Weigerung der Entrichtung der Urbariallasten gefangen nehmen ließ. Er fordert auf freiem Fuß gelegt und in seiner Wohnsession ohne Urbarialdienste behalten zu werden.

74. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Zuschrift des Grafen Mikó Imre an den Kronstädter Magistrat, über die Vertilgung der Wanderheuschrecken, die haufenweise im Land eingedrungen und große

Schaden angerichtet haben. Der Magistrat wird aufgefordert, im Einverständnis mit dem Militärgeneralkommando zur Verminderung oder sogar Beseitigung der Gefahr zu handeln.

75. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Das Dokument bezieht sich auf die an den Obergespann des Unteralbenser Komitats gerichteten Petition des Avram Baciú (Bacsu) und etlicher Knechte, welche den ihnen für ihre Arbeit gebührenden Lohn fordern und die bedrückenden Zustände auf dem Komitatsboden schildern.

76. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Der dem königlichen Kommissär Baron Vay Miklós geschickte Brief des Obergespanns des Küküllöer Komitats berichtet, daß die im erwähnten Komitat entfesselten Anstiftungen ununterbrochen zum Ungehorsam gegen Beamte antreiben, indem während durch Dislozierung des Szeklermilitärs zu Sălcuța (Füzskút, Feisked) ernste Spannungen zu befürchten sind.

77. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 7. August 1848.* Aus dem an das ungarische Ministerium der Landwirtschaft, Industrie und des Handels geschickten Brief ergeht, daß, dem Bericht eines gewissen Reichardspergi Antal gemäß, ein Teil des am Prut Fluß stationierten riesigen russischen Heeres in die Moldau passiert ist und bei Iași und Focșani Lager gemacht hat. In der zuletzt erwähnten Ortschaft sind nun Typhus und Cholera ausgebrochen.

78. *Cornățel (Hortobágyfalva, Harbachdorf), 7. August 1848.* Sipos József und Nánási Samu, die zur Erhaltung der öffentlichen Ruhe ernannten Beamten, berichten dem Gubernium über die Unruhen in Nucet (Szentjánoshegy, Johannisberg), welche große Spannung auch in den Nachbarortschaften verursachten.

79. *Șomcuta Mare (Nagysomkút), 7. August 1848.* Illyés János, ehemaliger Steuerkommissär, informiert das Gubernium über den von den königlichen Kassierern auf das Volk ausgeübten Druck, gelegentlich der Verfahren bei Ausarbeitung der Steuertabellen seitens der siebenbürgischen Oberlandesbuchhaltung.

80. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 7. August 1848.* Der Kronstädter Magistrat versichert das Gubernium Siebenbürgens, daß er seine Abgeordneten zum Pester Landtag abgeschickt hat.

81. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 8. August 1848.* Das siebenbürgische Gubernium an den Magistrat von Kronstadt, über die Aufhebung der bisher dem Fiskus und den sächsischen und ungarischen Priestern gebührenden Zehnten, sowie über die Verfertigung von glaubwürdigen Beweisen seitens der evangelischen Pfarrer des Burzenländer (Țara Bârsei) Kapitels, hinsichtlich ihrer Entschädigung wegen der durch die Aufhebung des Zehnten eingetretenen Einstellung ihrer Einkünfte.

82. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 8. August 1848.* Kammeralverständigung bezüglich der unter Gubernialzahl 9327 durchgeführten Untersuchung des Advokaten (Rechtsanwaltes) Florian Micaș, der wegen Anstiftung zur Unruhe in den Reihen der Rumänen gefangen genommen und in Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch) vom 16. Mai bis zum 30. Juli 1848 in Haft war.

83. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 8. August 1848.* Der an den Bistritzer Magistrat gesendete Brief informiert über die Verzehndung auf der Țigler (Ziegler) genannten Maierschaft, die unter Überwachung des Stadtverwalters Dékáni Károly (Karl Dekani) stattfand.

84. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 8. August 1848.* In dem an den Komitatskommissär Bartsay László geschickten Brief wird dieser über seine Entlassung aus dem Amt des Präsidenten des Rekrutierungsausschusses aus Deva informiert, indem an seine Stelle der Oberrichter des Mureș (Maroser) Komitats, Váradi János, ernannt wird.

85. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 8. August 1848.* Der an den löblichen Unteralbenser Komitat gesendete Brief bezieht sich auf die zwischen den Gemeinschaften aus Alba Iulia (Gyulafehérvár, Karlsburg) und Micești (Ompolykiszfalud, Kleindörfel) wegen den Weiden- und Waldplätzen ausgebrochenen Streitigkeiten.

86. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 8. August 1848.* In Folge der vom Hermannstädter Magistrat erhaltenen Gubernialverordnung Zahl 9454, sind die rumänischen Dorfbewohner aus Bungard (Bongárd, Baumgarten) künftighin nicht mehr verpflichtet dem sächsischen Priester den Zehnten zu entrichten.

87. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 8. August 1848.* Baron Vay Miklós schreibt dem ungarischen Innenminister über den Einfluß des Bischofs Andrei Șaguna auf die Rumänen, sowie über die Lage der in Brașov (Brassó, Kronstadt) geflüchteten Rumänen aus der Walachei.

88. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 9. August 1848.* Der kommandierende General Puchner ersucht das Gubernialpräsidium um Aufklärung, ob im Fall der Verweigerung der Entrichtung des Zehnten Militärassistenten verwendet werden soll, da nun diese Last in Siebenbürgen öffentlich aufgehoben wurde.

89. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 9. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner weist die Forderung des Guberniums zurück, die im Marsch nach Cernăuți (Csernowitz) befindlichen 156 Soldaten vom Sivkovich Regiment zurückzubehalten.

90. *Metiș (Mártonfalva, Martinsdorf), 9. August 1848.* Der Urteil im Fall des Dorfbewohners Nicolae Popa aus Nucet (Szentjánoshegy, Johannisberg), welcher in der Sitzung des Oberalbenser Komitatsamtes der Aufwieglung beschuldigt wurde.

91. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 9. August 1848.* Der Magistrat aus Orăștie (Szászváros, Broos) wird darüber informiert, daß der Boița (Boica, Botzen) Bergdirektor den Schießpulverhändlern 12 *măji* des für den Bergbau nötigen Schießpulver verteilt hat (*Maja*, rum., *mázsa*. ung. = alter Gewichtsmaß von etwa 50 Kg.).

92. *Turda (Torda, Thorenburg), 9. August 1848.* Zwangloses Verhör des Alexandru Pop, Erzpriester aus Bărboși (Mezőszakál), welcher der Anstiftung zum Ungehorsam beschuldigt wurde.

93. *Turda (Torda, Thorenburg), 9. August 1848.* Zwangloses Verhör des Priesters Ioan Pop aus Budiu de Câmpie (Mezőbodon, Boden), Vater des Alexandru Papiu Ilarian, im Zusammenhang mit den in Iclandul Mic (Kisikland) und Iclandul Mare (Nagyikland) ausgebrochenen Unruhen und Bewegungen.

94. *Pest, 9. August 1848.* Der Bischof Andrei Șaguna wendet sich, wahrscheinlich, an den Minister Eötvös, im Zusammenhang mit der Beschwerde etlicher Einwohner aus Iclandul Mare (Nagyikland) und Iclandul Mic (Kisikland), im Zusammenhang mit den seitens der Behörden erlittenen Mißbräuchen. Der Bischof ersucht den ungarischen Minister diese Klagen zu berücksichtigen und zu analysieren, und stellt den Antrag, Ioan Bob als Gubernialdolmetscher bei dem ungarischen königlichen Kommissär Vay Miklós zu bezeichnen.

95. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 9. August 1848.* Der Oberrichter Johann von Albrichsfeld übersendet dem Gubernium Siebenbürgens in Anlage die Liste der zwischen dem 29. Juli - 5. August 1848 im Kronstädter Distrikt und in der Stadt an der epidemischen Brechruhr verstorbenen Einwohner.

96. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 9. August 1848.* Das Protokoll des Kronstädter Magistrats zeichnet die am 15. Mai 1848 erlassene Note der russischen Agentie aus Iaşi auf, welche künftighin keine weiteren Pässe für Fremde, die in das Russische Reich reisen wollen, vidiert oder erteilt.

97. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 9. August 1848.* Druckschrift wodurch der Kronstädter Magistrat zur allgemeinen Kenntnis bringt, daß die russische Konsularagentie aus Iaşi von nun an keine weiteren Pässe für Fremde die in das Russenreich reisen vidieren und erlassen soll.

98. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 9. August 1848.* Der in „Foaie pentru minte, inimă şi literatură” veröffentlichte und von mehreren Anführern der Siebenbürger Rumänen gezeichnete Aufsatz, *Un răspuns naţional dat baronului Miklos Iosika* (Eine Nationalerwiderung an Baron Miklós Josika), lehnt die vom ungarischen Baron ausgesprochenen Verleumdungen über die rumänische Nation in Siebenbürgen ab. Die Verfasser äußern auch die Bestrebungen der Rumänen, welche sich keine Privilegien, sondern nur die vom Zeitgeist geförderte Rechtsgleichheit wünschen.

99. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 9. August 1848.* Der Presseartikel berichtet über die im Pester Landtag stattgefundenen Debatten über die Unterrichtssprache in den Elementarschulen. Die rumänischen Deputierten haben jene Punkte zurückgewiesen, welche den zwangsmäßigen und exklusiven Unterricht in ungarischer Sprache in den Elementarschulen fördern. Sie brachten Gegenargumente in diesem Sinne, so wie es aus den Reden der Deputierten Sigismund Papp und Samuil Vass herausgeht. Aber das Ergebnis der Debatten konkretisierte sich in einem Gesetzentwurf, der den verpflichtenden Charakter der ungarischen Sprache in den Gemeinschaftsschulen aufzwingt.

100. *Wien, 10. August 1848.* Der Brief des ungarischen Ministers beim kaiserlichen Hof, Franz von Pulszky, an den ungarischen Ministerpräsidenten Batthyányi, über die Neuorganisation Siebenbürgens infolge der Ausrufung der Union mit Ungarn und über weitere Ereignisse aus Wien und Italien.

101. *Bucureşti (Bukarest), 10. August 1848.* Der Konsularagent Timoni an das Gubernium Siebenbürgens, über die Cholerafälle in den Kreisen und

in der Hauptstadt der Walachei (zwischen dem 14.-18. Juli 1848) und nur in Bukarest (am 8.-9. August 1848).

102. Pest, 10. August 1848. Der Bischof Andrei Şaguna wendet sich an den Minister Eötvös und weist die von der ungarischen Regierung gebrachten Anschuldigungen zurück, nämlich daß der rumänische Bischof die orthodoxen Gläubigen angetrieben hätte, die den Priestern auf Königsboden zu entrichtenden Zehnden zu weigern, und er dadurch Aufregung verursacht hätte.

103. Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 10. August 1848. Der orthodoxe Bischofsvikar Moise Fulea berichtet seinem Bischof Andrei Şaguna über die Militärrepression in Folge der Weigerung der Zehent- und Robottenentrichtung seitens der Bauern. Er klagt über verhaftete Pfarrer und große Geldstrafen und bittet um das baldige Eingreifen des Bischofs.

104. Pest, 10. August 1848. Der Bischof Andrei Şaguna fordert seine Gläubigen aus Sălişte (Szelistye, Großdorf) zu Ruhe und Beachtung der Gesetze auf. Ebenfalls belehrt er sie, ihre Rechte im Wege des Gesetzes zu suchen, so wie es aus seinem Rundschreiben vom 18. Juni ergeht.

105. Pest, 10. August 1848. Der ungarische Finanzminister, Kossuth Lajos, bringt der Stadtgemeinschaft der königlichen freien Stadt Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt) zur Kenntnis, daß es in der Zukunft keiner öffentlichen Kasse in Ungarn gestattet ist, die 1 und 2 Gulden Banknoten aus der Sendung der Österreichischen Nationalbank anzunehmen.

106. Pest, 10. August 1848. Eötvös József, ungarischer Minister für Kulte, informiert das Gubernium Siebenbürgens über die gespannten Zustände auf dem Königsboden, wo die gesetzwidrig entrichtete Verzehndung rückgängig gemacht werden mußte.

107. Pest, 10. August 1848. Der ungarische Minister der Landwirtschaft, Industrie und des Handels informiert das Gubernium Siebenbürgens über die Verminderung der Taxen für Brieftransport und Verteilung der inländischen periodischen Zeitungen beginnend mit dem 1. Juli 1848. Diese Verordnung soll in allen Postämtern Siebenbürgens in Anwendung treten.

108. Cluj (Koložsvár, Klausenburg), 10. August 1848. Der Graf Mikó Imre schreibt dem siebenbürgischen Gubernium über die Rekrutierungen, welche in den verbleibenden Gerichtsbarkeiten unmittelbar bevorstehend sind.

109. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 10. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner an das siebenbürgische Gubernium, über die Absckickung einer rumänischen Kompagnie aus Sighișoara (Segesvár, Schäßburg) und einer zweiten rumänischen Kompagnie nach Elisabetopolis (Dumbrăveni, Erzsébetváros, Elisabethstadt), auf Ansuchen des Obergespanns Bánfi János.

110. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 10. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner an das Oberlandeskommisariat Siebenbürgens, über die Erledigung der Beschwerde des Vorspannträgers George Bârsan.

111. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 10. August 1848.* Der Oberkommandierende Puchner an das Oberlandeskommisariat, über die Ersetzung von drei Kompagnien des ersten rumänischen Grenzregiments mit zwei Kompagnien die in Sighișoara (Segesvár, Schäßburg) und einer Kompagnie die in Elisabetopolis (Dumbrăveni, Erzsébetváros, Elisabethstadt) garnisonieren werden.

112. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), 10. August 1848.* Der Vizegespann des Kézdi Stuhls erwähnt in seinem Schreiben an den Notär des Orba Filialstuhls, Fejér Áron, beziehungsweise an den Stuhlsassessor Donáth József, die in der Gegend registrierten Spannungen und Verstoße gegen das Gesetz.

113. *Câmpia Turzii (Aranyosgyéres, Gieresch), 10. August 1848.* Der Graf Thorotzkai Miklós bezieht sich auf die in den Sitzungen des ungarischen permanenten Zentralaussschußes angenommenen Bescklüße hinsichtlich der Änderung und Ersetzung der Komitatsverwaltungsbeamte.

114. *Dobolii de Jos (Aldoboly), 10. August 1848.* Bericht eines Obersten aus dem zweiten Szekler Infanterie Grenzregiment über die beunruhigenden Zustände im Regimentsgebiet.

115. *Ciolt (Csolt), 10. August 1848.* Ilia Dragoș, alter Mann aus Ciolt (Csolt), erwähnt in seiner dem Ortsamt eingereichten Beschwerde, daß traurige Schicksal seines Sohnes, welcher als Knecht des Beamten Szentmarjai aus Lăpușel (Hagymáslapos) blutig geschlagen worden ist.

116. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 10. August 1848.* Filep József, Vizedirektor des öffentlichen Unterrichts, wendet sich an das Gubernium Siebenbürgens, im Zusammenhang mit dem Prozeß, der gegen den Lehrer Aron Pumnul angestrengt wurde, dessen Aufwieglungstätigkeiten und Teilnahme am Ausbruch der blutigen

Ereignisse in Mihalț (Mihálczfalva) auch durch Taten bewiesen worden waren. Er fordert die ungarische Übersetzung der rumänischen Akte welche zur Einleitung des gerichtlichen Verfahrens notwendig sind.

117. *Mădărașu de Câmpie (Mezőmadaras), 10. August 1848.* Langwieriges Untersuchungsprotokoll, das das Verhör von 52 Zeugen enthält, im Zusammenhang mit den frevelhaften Handlungen des unierten griechisch-katholischen Ortspfarrers, Ioan Montani. Dieser hat die Dorfbewohner aus Valea Mică einberufen und zum Ungehorsam angestiftet.

118. *Mădărașu de Câmpie (Mezőmadaras), 10.-11. August 1848.* Langwieriges Protokoll, enthaltend das Verhör von 18 Zeugen, bezüglich der Verbrechen des Vasilică Popa und Vasilică Oroianu. Diese haben die Ortsbewohner bedroht, ihre Hände und Füße zu brechen, wenn sie künftighin für ihre Grundherren arbeiten sollten.

119. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 11. August 1848.* Aufforderung des Hermannstädter Magistrats und der Communität der Stadt Hermannstadt zur Handelseinheit etlicher sächsischer Deputierten im Pester Landtag, durch Organisierung von förmlich gebildeten sächsischen Nationalversammlungen.

120. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 30. Juli / 11. August 1848.* Der orthodoxe Erzpriester Petru Gherman an den Magistrat Kronstadts, über die gemachte Anzeige hinsichtlich der Einführung des Standrechtes im Distrikt.

121. *Lisnău (Lisznyó), 11. August 1848.* Der Kommissär Mihai Dragomir und weitere 17 Zeugen schreiben dem Bischof Andrei Șaguna über die gespannte Lage in der Umgebung und klagen sich über die ungelöste Frage der Aufhebung der Zehnten und Robotten der Frohnbauern, wobei nur 48 Rumänen in der Nationalgarde aufgeschrieben wurden.

122. *Pest, 11. August 1848.* Der Bischof Andrei Șaguna informiert den ungarischen Minister für Kulte, Eötvös József, über die von den rumänisch orthodoxen Geistlichen und ihrer Gemeinschaft von Mediaș (Medgyes, Mediasch) eingereichten Klage hinsichtlich des den sächsischen Priestern zu entrichtenden Zehnden.

123. *Odorheiu Secuiesc (Székelyudvarhely, Odorhallen), 11. August 1848.* Baron Vay Miklós macht dem Stuhlamt des Ciuc (Csik) Stuhls die Einsetzung der Standgerichte bekannt.

124. *Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt), 11. August 1848.* Die Versammlung der Stadtgemeinschaft aus Dumbrăveni informiert das siebenbürgische Gubernium über die Notwendigkeit einer besseren Belohnung der Waldwächter unter den gegebenen Umständen.

125. *Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt), 11. August 1848.* Die Versammlung der Stadtgemeinschaft aus Dumbrăveni bringt zur Kenntnis des Gouverneurs Teleki József, daß, bei den vorhandenen gespannten Umständen, jedes militärfähige Individuum verpflichtet war, sich in der ungarischen Nationalgarde einzuschreiben. Trotz aller Versprechen, wurden der Ortsbürgergarde keine Waffen erteilt.

126. *Ip (Ipp), 11. August 1848.* Die Ortshannen aus Ip machen allgemein bekannt, daß Kabos József einstimmig als Abgeordneter gewählt wurde. Als wahrer Patriot und musterhafter Bürger, hat dieser Redheit und Gerechtigkeit während seines 8jährigen Amtes als Vizegespann bewiesen.

127. *Nuşfalău (Szilágynagyfalu), 11. August 1848.* Die Dorfbewohner erklären ihre Anhänglichkeit zu den Komitatsbeamten und protestieren entschlossen gegen die wachsenden Spannungen.

128. *Turda (Torda, Thorenburg), 11. August 1848.* Zeugnis de Ioan Pop, griechisch-katholischer Pfarrer aus Budiu de Câmpie (Mezőbodon, Boden) und Vater des Alexandru Papiu Ilarian, worin die Nationalversammlung in Blaj (Balázsfalva, Blasendorf) und ihr Nachhall in der Mitte der Rumänen erwähnt werden.

129. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 12. August 1848.* Obligation hinsichtlich des Kredits mit Hypothek von 600 Reinflorin, welches der Paraschiva, Ehefrau des Radu B. [?], von der „walachischen Capelle“ aus der Kronstädter Oberstadt (Heilige Dreifalts Kirche in Tocile, Şcheii Braşovului), vertreten durch ihren Kurator Rudolf Orghidan, in Anwesenheit des Zeugen Ioan G. Munteanu, gewährt wurde.

130. *Nocrich (Újegyház, Leschkirch), 12. August 1848.* Der Königsrichter Friedrich Conrad an das siebenbürgische Gubernium, über den Ausbruch der Cholera in der Stuhlsortschaft Glimboaca (Glimboka).

131. *Cincu Mare (Nagysink, Großschenk), 12. August 1848.* Der Bürgermeister Friedrich Balthes fordert dem Gubernium die dringende Abschickung von Militärexekution gegen die sächsischen Einwohner aus

Şaroş (Sáros, Scharosch), welche sich weigern, die den evangelischen Ortspriestern gebührenden Zehnten zu entrichten.

132. *Muncel / Jibou (Hegyköz / Zsibó, Siben), 12. August 1848.* Der Erzpriester Ioan Greblea schreibt dem rumänischen orthodoxen Konsistorium über die in seinem Erzpriestertum ausgebrochenen Unruhen, welche ständig zunehmen.

133. *Pest, 12. August 1848.* Der Bischof Andrei Şaguna wendet sich an das ungarische Justizministerium, im Zusammenhang mit einer Denkschrift, worin er auf die gegen die Siebenbürger Rumänen ausgeübten Mißbräuche aufmerksam machte und auf deren Verhinderung beharrte.

134. *Cluj (Kolozsvar, Klausenburg), 12. August 1848.* Der Graf Mikó Imre schreibt dem siebenbürgischen Gubernium, im Zusammenhang mit der Bitte des griechisch-katholischen Pfarrers aus Şardu (Sárd), Ioan Chiorean, worin dieser den Antrag stellt, auf Kaution aus dem Klausenburger Komitatsgefängnis entlassen zu werden.

135. *Cluj (Kolozsvar, Klausenburg), 12. August 1848.* Die an den Făgăraş (Fogarascher) Distrikt gerichtete Zuschrift bezieht sich auf die Verbreitung der Cholera, die Behandlung der Erkrankten und die Belohnung der Physiker.

136. *Cluj (Kolozsvar, Klausenburg), 12. August 1848.* Der an den ungarischen Minister der Industrie und des Handels geschickte Bericht informiert über die Lage der Cholerakranken im Trei Scaune (Háromszéker, Dreistühle) Stuhl und im Făgăraş (Fogarascher) Distrikt.

137. *Cluj (Kolozsvar, Klausenburg), 12. August 1848.* Der Graf Mikó Imre informiert das Gubernium über die Forderung des griechisch-katholischen Pfarrers Simion Balint, aus dem Gefängnis von Abrud (Abrudbánya, Groß Schlatten) auf Kaution entlassen zu werden.

138. *Făgăraş (Fogaras, Fogarasch), 12. August 1848.* Der Vizekapitän Jakab György schreibt dem Gubernium bezüglich der gegen die auf dem Gebiet des Distriktes ausgebrochene Cholera getroffenen Maßnahmen.

139. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 12. August 1848.* Der Vizenotär Szentiváni wendet sich an das Gubernium Siebenbürgens, im Zusammenhang mit der Erhaltung der öffentlichen Ruhe und Ordnung im Rahmen des Komitats.

140. *Șimleul Silvaniei (Szilágysomlyó, Schomlenmarkt), 12. August 1848.* Die Behörden des Crasna (Kraßnaer) Komitats versichern das ungarische Innenministerium im Zusammenhang mit der Beseitigung der vorhandenen Mißbräuche.

141. *Jigodin-Băi (Zsögödfürdő), 12. August 1848.* Mikó Antal, Kassierer des Unterssiker (Ciucul Inferior) Stuhls, wendet sich an das Komitatsamt und beschreibt die bei der Steuerneinsammlung aufgetretenen Spannungen. Er fordert die stufenweise allmähliche Einsammlung der verbleibenden Steuern.

142. *Wien, 13. August 1848.* Königlicher Befehl, unterzeichnet vom Fürsten Esterházy, wodurch Kaiser Ferdinand die Aufhebung des Iosip Rajačić aus dessen Würden als Karlovitzer Erzbischof und Metropolit befiehlt.

143. *Wien, 13. August 1848.* Das Referat des ungarischen Ministers Esterházy im k.k. Ministerrate, bezüglich insbesondere Ungarns Beziehung zu den Serben des Iosip Rajačić, welcher aus seinen Würden als Erzbischof und Metropolit suspendiert wurde.

144. *Pest, 13. August 1848.* Verordnung des ungarischen Kriegsministers, gesendet an die Kronstädter Stuhl- und Distriktsbehörden, indem er ihnen die Verpflichtung der Errichtung der Nationalgarden auferlegt. Diese Nationalgarden sollen, in der vom ungarischen Ministerium organisierten Art und Weise, solange ihrem Militärdienst nachkommen, bis es die Bedürfnisse des Vaterlandes fordern.

145. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 13. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner an das Landesoberkommissariat, über die Absckickung einer Kompagnie vom ersten rumänischen Grenzregiment in die Garnison von Elisabetopolis (Dumbrăveni, Erzsébetváros, Elisabethstadt), um die Wache des dasigen Dreißigstammes und des Verpflegsmagazins zu übernehmen.

146. *Rupea (Köhalom, Reps), 13. August 1848.* Die Offiziere des k.k. Dragonenregiments von Savoyen wenden sich an den Feldmarschall Lieutenant Josef von Gedeon, Divisionskommandierender, indem sie sich mit dem Protest der Hermannstädter Garnison gegen die in den Zeitungen erschienenen lügenhaften Injurien einverstanden erklären.

147. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 14. August 1848.* Das orthodoxe Konsistorium, unter der Leitung von Moise Fulea, versichert den Bischof Andrei Șaguna, daß die Rumänen keine angeblich vom Bischof einberufenen

und von den Sachsen organisierten geheimen Versammlungen in Hermannstadt gehalten haben und, daß sie auch weiter danach trachten wird, die Gläubigen von möglichen Aufregungen fern zu halten und, wenn solche aufkommen sollten, dem Bischof die nötige Verständigung zu machen.

148. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 14. August 1848.* Der Baron Vay Miklós schickt dem ungarischen Innenministerium einen langen Brief, worin er, unter anderem, seinen Besuch in Siebenbürgen erwähnt und erklärt, daß, nachdem im Târnava (Küküllöer) Komitat eine Reihe von groß angelegten Unruhen und Bewegungen entstanden waren, für ihre Beschwichtigung strenge Maßnahmen eingeleitet werden mußten, indem an Ort und Stelle die erforderliche Militärassistentz disloziert wurde.

149. *Turda (Torda, Thorenburg), 14. August 1848.* Die Bergarbeiter der Ortschaft Rimetea (Torockó, Eisenmarkt) machen in ihrer Forderung bekannt, daß sie das Turda (Thordaer) Komitatsamt, auf Grund der Berichte der ehemaligen Grundherren, zur Entrichtung der verbleibenden Urbariallasten und Zehnden aufzwingen will.

150. *Tăşnad (Tasnád, Tressenburg), 14. August 1848.* Der Vizegespann Bálint Elek sendet einen Brief an das ungarische Innenministerium, worin er über die gespannten Vorfälle in der Ortschaft Derşida (Kisderzsida) informiert. Der gemachten Untersuchung gemäß, werden die Betriebe des Alexa Bologa, ein in der Gegend bekannter Aufwiegler, hervorgehoben.

151. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), 14. August 1848.* Der Bürgermeister Karl Sternheim berichtet dem Gubernium Siebenbürgens über den Ausbruch der Cholera in der Stuhlsortschaft Şaeş (Schaas).

152. [*Şaeş (Schaas), 14. August 1848.*] Der Physicus Peter Roth an den Schäßburger Magistrat, über den Ausbruch der Cholera in der Ortschaft Şaeş (Schaas).

153. *Wien, 14. August 1848; Schönbrunn, 15. August 1848.* Kaiserliche und Ministerialerlässe hinsichtlich der Maßnahmen, die nach der Aufhebung des Verbandes zwischen der zentralen Kontrollverwaltung und den siebenbürgischen Finanzbehörden anzunehmen sind.

154. *Wien, 15. August 1848.* Brief des Franz von Pulszky an einen Freund (wahrscheinlich Kossuth), über Siebenbürgen, das Rumänische Nationalkomitee und Simion Bărnuţiu, über Eftimie Murgu -, all dieses im

Zusammenhang mit dem zwischen Pulszky und Ladislau Nopcsa stattgefundenen Gespräch, wobei Letzterer Al.G. Golescus Mission in Wien eifrig unterstützt und Einzelheiten darüber, sowie über die Verbindungen zwischen den rumänischen und den ungarischen Revolutionären bietet.

155. *Wien, [15.] August 1848.* Ein anderer Brief des Pulszky an einen Freund (wahrscheinlich Kossuth), über die Sache der Rumänen aus der Walachei, über Al.G. Golescus Plan in Wien und Paris, und über Pulszkys Vorschlag, Kossuths Vertrauensmann Szöllösy in die Walachei, als Kanzler der dasigen k.k. Agenzie, zu infiltrieren.

156. [*Medias (Medgyes, Mediasch), 12.-15. August 1848.*] Auszug aus dem Tagebuch des ehemaligen Mediascher Bürgermeisters, Michael Conrad von Heydendorff der Jüngere, über die Versammlung der sächsischen Jugend in der Stadt an der Großen Kokel.

157. *Medias (Medgyes, Mediasch), 15. August 1848.* Der im Rahmen der in Mediasch stattgefundenen ersten Versammlung der sächsischen Jugend verfasste Gruß des siebenbürgisch-deutschen Jugendbundes an die akademische Jugend in Deutschland.

158. *Pest, 15. August 1848.* Der orthodoxe Bischof Andrei Şaguna schreibt den Erzpriestern von Bârgău Terenţiu Bogat, und von Haţeg, Mihail Maximilian und bittet über das Verhalten der rumänischen Grenzler, welche gesetzwidrig handeln und die Verfassung nicht berücksichtigen, indem sie dadurch die Interesse der rumänischen Nation in Gefahr bringen, informiert zu werden. Er glaubt, daß die Rumänen verfassungsmäßige Rechte erlangen und, sowohl als Bauern, als auch als Orthodoxen, ihren Landesgenossen unabhängig der Nation oder Religion gleichstehen werden.

159. *Lunga (Futásfalva), 15. August 1848.* Der Vizekönigsrichter Pósa Ferenc der Jüngere bezieht sich auf einen gewissen Dudás János der Ältere, ein Aufwiegler aus Alungeni (Futásfalva), welcher in Ketten gelegt und vor dem löblichen Königsrichter gebracht wurde, unter der Anschuldigung der Bedrohung des Adels mit dem Tode. Seine Freilassung wurde zurückgewiesen, eben um anderen kein schlechtes Beispiel zu bieten.

160. *Diviciorii Mari (Nagydevecser), 15. August 1848.* Țintean Ioan wendet sich an die Komitatsbehörden und informiert sie, daß es in der Ortschaft Diviciorii Mari (Nagydevecser) aus dem unteren Kreis des Dăbâca (Dobokaer) Komitats, eine Urbarialsession beim Eigentümer Bán Radák

gab, die dieser entschlossen zurückforderte, indem er begründete, daß sie seinen Vorfahren gehört hatte.

161. [*Ohne Ort,*] *15. August 1848.* Dem Obergerichter der Stadt Cluj (Koložsvár, Klausenburg) wird der Auftrag erteilt, den moldauischen Revolutionären Alexandru Russo aus dem Gefängnis zu entlassen, ihm alle notwendigen Akten und Unterstützung zur Verfügung zu stellen, damit er den kürzesten Weg in die Bukowina einschlagen kann.

162. *Dej (Dés, Desch), 15. August 1848.* Der Hauptmann Makrai schreibt dem Magistrat der Stadt Dej (Dés, Desch) über die in der Ortschaft zur Bewahrung des inneren Friedens und der öffentlichen Ruhe gegründete Bürgergarde. Er fordert ihre entsprechende Militärinstruktion, damit diese Bürgergarde ihren angenommenen Verpflichtungen nachkommen kann.

163. *Wien, 16. August 1848.* Fragmente aus folgenden Punkten der Tagesordnung des k.k. Ministerratsprotokolls: I – über die aus der Walachei nach Wien geschickten Gold- und Silbermünzen, welche von den ungarischen Behörden in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt) aufgehalten wurden; V – über die verzweifelte Lage der deutschen Offiziere in den ungarischen Regimentern und ihren Übertritt zu nichtungarischen Regimentern.

164. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 16. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner an das Oberlandeskommissariat Siebenbürgens, über die Abrechnung einer Quantität Lagerstroh, das vom zweiten rumänischen Grenzregimente an das Kordonskommando aus Tihuța (Tihutza) verabfolgt worden ist.

165. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 16. August 1848.* Aufzeichnung im Protokoll des Kronstädter Magistrats der Adresse der Sächsischen Nationsuniversität, über die künftige Fortsetzung in deutscher Sprache ihrer Verwaltungskorrespondenz mit den ungarischen und Szeklergerichtsbarkeiten.

166. *Rupea (Köhalom, Reps), 16. August 1848.* In der Sitzung des Repser Stuhlsamtes wird die von der Dorfkommunität aus Dacia (Stein) gegen das dortige Ortsamt geführte Untersuchung wegen Schenkhausbestech und Waldpraevarication registriert. Das Sitzungsprotokoll erwähnt ebenfalls die Verbreitung der Nachricht hinsichtlich der Aufhebung des Zehnden, was zur Ablehnung der Zehendentrichtung in 6 Stuhlsortschaften: Dacia (Stein), Lovnic (Leblang), Felmer (Felmern), Ticuşu (Tekes), Ungra (Galt) und Drăuşeni (Draß) führte.

167. Bistrița (Beszterce, Bistritz), 16. August 1848. Der Stuhlsrichter Georg Filkeni und der Obernotär Croner, vom Bistritzer Magistrat, ersuchen das Gubernium Siebenbürgens um Absckickung von Militärassistentztruppen gegen die reformierten Einwohner aus Telciu (Teltsch), welche sich empörten und den ihren Priestern bisher gebührenden Kathedralzins verweigern.

168. Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt), 16. August 1848. In seinem ausführlichen Schreiben, richtet sich der Vizenotär Csiki István an die Versammlung der Stadtgemeinschaft aus Dumbrăveni, indem er sich auf den unter Zahl 152 registrierten Antrag hinsichtlich der Waldrodungen bezieht, welcher praktische Lösungen für die wirksame Benützung der durch Entwaldung urbar gemachten Geländer bietet.

169. Vidrasău (Vidrátszeg), 16. August 1848. Mehrere Einwohner dieser Ortschaft unterschreiben ein an Bischof Andrei Șaguna gerichtetes Schreiben, worin sie ihre wirtschaftliche Lage vorstellen. Sie ersuchen den Bischof, bei den ungarischen Behörden hinsichtlich der Beseitigung der ihnen gemachten Ungerechtigkeiten und ihnen zugebrachten zahlreichen Schaden zu vermitteln.

170. Pest, 16. August 1848. Der Bischof Andrei Șaguna schreibt dem Erzpriester von Geoagiu de Jos, über die von ihm unternommenen Schritte zugunsten der rumänischen Sache.

171. Mijlocenii Bârgăului (Középborgó), 16. August 1848. Der Erzpriester von Bârgău, Terențiu Bogat, berichtet über die Grenzler des zweiten rumänischen Grenzregiments und über die am Vorabend der Revolution stattgefundenen Ereignisse.

172. Brașov (Brassó, Kronstadt), 16. August 1848. Bericht über die Umstände der Verhaftung der rumänischen Revolutionäre August Treboniu Laurian und Nicolae Bălășescu, und über den Widerhall welcher die Handlung der Behörden in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt) fand. Die Gründe der Verhaftung werden ausgelegt, darunter auch manche Delationen gegenrevolutionärer Parteien aus der Walachei.

173. [Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.] Der vom Gubernium Siebenbürgens an den Sachsengraf Franz von Salmen übermittelte Erlaß des ungarischen Innenministeriums.

174. Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848. Das Stuhlsamt des Nocrich (Leschkircher) Stuhls informiert über den Ausbruch der

Cholera in der Ortschaft Glimboaca und fordert die dringende Hinschickung des Stuhlphysikus.

175. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.* Das Pester Ministerium für Industrie, Landwirtschaft und Handel wird über die Cholera informiert, welche mit großer Heftigkeit im Dorf Glimboaca des Leschkircher Stuhls ausgebrochen ist, so daß von den 500 Seelen der betreffenden Ortschaft, bis am 12. August 1848, 14 Menschen der Krankheit zum Opfer fielen.

176. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.* Der königliche Kommissär, Baron Vay Miklós, wird über eine Petition verständigt, welche die Verlängerung der 3monatigen Frist zur Einsetzung des Standrechts beantragt, da dieses am 14. April 1848, zur Bestrafung derjenigen, welche gewaltsame Angriffe gegen Person und Eigentum ausübten, eingeführt worden war.

177. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.* Der Obergespann des Klausenburger Komitats wird über die Befreiung auf Kautions des orthodoxen Pfarrers Ioan Chiorean (Tyiorean Juon) aus Şardu (Sárd), welcher gefangen genommen und im Komitatsgefängnis verhaftet wurde.

178. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.* Der Königsrichter des Mureş (Maroscher) Stuhls erhält Informationen aus dem Königsboden, wo äußerst bedrückende Zustände herrschten, während in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), aber auch anderorts die Rumänen geheime Versammlungen und Beratungen abhielten.

179. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.* Man bezieht sich auf die unter Zahl 4101/750 dem siebenbürgischen Gubernium erteilte Verordnung des ungarischen Ministers für Landwirtschaft, Industrie und Handel, bezüglich der zur Regelung der Direktion des Oberpostamtes eingeleiteten Maßnahmen, welche ebenfalls in allen Postämtern Siebenbürgens in Kraft treten sollen.

180. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 17. August 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens bringt zur allgemeinen Kenntnis den ungarischen Ministerialerlaß, welcher informiert, daß im Sachsenland die Unruhen ständig stiegen, während in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt) und anderorts geheime rumänische Beratungen und Versammlungen stattfanden.

181. *Albești (Fehéregyháza, Weißenkirch), 17. August 1848.* Der Königsrichter Somogyi István informiert die Behörden des Unterallbenser Komitats über einen gewissen Ioan (Juon) Neag, der eine Schuld von 5 Florin bezahlen mußte. Auch der von den Zigeunern aus Albești bewohnte Boden wird erwähnt. Es wurde festgestellt, daß in der betreffenden Ortschaft, obwohl alle Allodialgründe besaßen, trotzdem niemand Steuern für die Allodialgründe bezahlte.

182. *București (Bukarest), 17. August 1848.* Das Pester Innenministerium wird im Zusammenhang mit der von Ștefan Golescu, Ion Heliade Rădulescu und Christian Tell, rumänische Revolutionäre aus der Walachei, entfalteten Tätigkeit informiert, sowie über ihre Verbindungen mit dem Kommissär des Osmanischen Reiches. Da dieser bald auf Besuch eintreffen sollte, hatten die rumänischen Behörden einen mit zahlreichen Fahnen und mit der Inschrift des Sultans Abdul Medgid verzierten Triumphbogen vorbereitet.

183. *Oravița (Oravicza), 17. August 1848.* Der Kommandant Michael von Brukenthal (Bruckenthal Mihály) erwähnt in sein an die Komitatsbehörden gerichtetes Schreiben, daß die Randbewohner aus Câmpia (Néramezö, Langenfeld) drei Menschen gefangen nahmen und etliche andere niedergeschossen haben. Dieses hat große Spannung und Unruhe verursacht. Während dessen befand sich sein Regiment in Nicolinț (Miklősháza) und mußte sich nach Grădinari (Kákófalva, Kakowa) zurückziehen, von wo es nicht mehr zur Wiederherstellung der allgemeinen Ruhe und Ordnung zurückkehren wollte.

184. *Timișoara (Temesvár, Temeschwar), 17. August 1848.* Der stellvertretende Vizegespann des Timiș (Temescher) Komitats, Radványi Imre, berichtet in sein Schreiben an den ungarischen Innenminister über die Tatsache, daß, nachdem er über den empörenden Versuch des zu Szegedin angekommenen rumänischen Batallions erfuhr, der königliche ungarische Kommissär Vukovics Sebő in Person sich auf den Weg la Szegedin machte, um die Lage zu entschärfen.

185. *[Ohne Ort,] 18. August 1848.* Etliche Einwohner vom Domăniaľgrund des Henter Sámuel ersuchen den Königsrichter und die Komitatsbehörden, sie von der Entrichtung mißbräuchlicher Urbariallasten zu befreien und den Grundherrn Henter Sámuel zu zwingen, seine ungeheuerlichen Gewohnheiten aufzugeben.

186. *[Pest,] 18. August 1848.* Der Bischof Andrei Șaguna schreibt den Einwohnern aus Poplaca (Popláka, Gunzendorf) und bittet sie, bis zum

Abschluss des im Gang befindlichen Prozesses Geduld zu haben, inzwischen aber die zwischen ihnen erschienen Feindsehllichkeiten beizulegen.

187. Pest, 18. August 1848. Der orthodoxe Bischof Andrei Şaguna stellt seine schriftliche Begründung der Sonderabstimmung der rumänischen Deputation in der Pester Regnikolarkommission vor. Die Sonderabstimmung bezieht sich auf die von der Regnikolarkommission angenommenen Resolution No. 35, welche die Notwendigkeit der Annahme eines separaten Gesetzes ablehnte, welches die Anerkennung der Rechte der rumänischen Nation, auf Grund der am 18. Juni 1848 in Innsbruck erfolgten kaiserlichen Resolution, versichern sollte. Das Bedürfnis, die Anerkennung der rumänischen Nation und ihrer Rechte durch ein Sondergesetz zu fördern, wird nachdrücklich hervorgehoben.

188. Pest, 18. August 1848. Der Gesetzentwurf des Bischofs Andrei Şaguna bezüglich der inneren Organisation der rumänischen Orthodoxen Kirche.

189. Budapest, 3. Juli - 18. August 1848. Die im Rahmen der Regnikolarkommission an der ungarischen Regierung in Budapest entfaltete Tätigkeit des rumänischen orthodoxen Bischofs Andrei Şaguna.

190. Wien, 18. August 1848. Fragment aus dem IV. Punkt auf der Tagesordnung des Ministerratsprotokolls, den Schutz der in den ungarischen Regimentern dienenden Deutschen betreffend.

191. Miercurea Ciuc (Csikszereda, Szeklerburg), 18. August 1848. Der k.k. Oberst Franz von Dorsner (Dorsner Ferenc) schreibt dem löblichen Stuhlsamte des Ciuc (Csik) Stuhls, daß das erste Szekler Grenzregiment keine Beteiligung in der Stuhlsverwaltung haben kann, während das Stuhlsamt zur Ausübung der Gerichtsbarkeit völlig berechtigt war.

192. Wien, 18.-22. August 1848; Schönbrunn, 23. August 1848. Referat des k.k. Kriegsministers, über den Schutz der nichtungarischen Offiziere in den ungarischen Regimentern wider die Angriffe der ultramagyarischen Partei. Kaiser Ferdinands Handschreiben an Fürsten Esterházy, Minister für die Beziehungen Ungarns mit Österreich, wird beigegeben.

193. Pest, 19. August 1848. Die rumänischen Bischöfe Andrei Şaguna und Ioan Lemeni wenden sich an den ungarischen Innenminister, Szemere Bertalan. Sie senden ihm das Namensverzeichnis der vorgeschlagenen rumänischen Mitglieder der siebenbürgischen Unionskommission, welche mit der Durchführung der Union Siebenbürgens mit Ungarn beauftragt war.

194. *Pest, 19. August 1848.* Der Deputierte Fábián Dániel bezieht sich auf dem von Kossuth Lajos vorgeschlagenen Gesetzentwurf, hinsichtlich der Szeklerkolonisierung und ihrer auf Zentral- und Lokalebene auszuübenden Wirkung.

195. *Pest, 19. August 1848.* Der an den Stadtsrat adressierte ausführliche Bericht der Abgeordneten aus Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch) stellt die von ihnen in Pest entfaltete Tätigkeit dar.

196. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 19. August 1848.* Baron Vay Miklós, Kronstatthalter und ungarischer Gubernialkommissär, wird informiert, daß in der Ortschaft Biia (Magyarbénye, Bendendorf) im Târnava (Küküllőer) Komitat zahlreiche Zeichen des Ungehorsams gegenüber den Ortsbeamten und häufige Störungen der öffentlichen Ruhe herrschten.

197. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 19. August 1848.* Das Dokument beschreibt die zur Verhinderung des Brennens des Branntweins seitens der Juden aus Făgăraş (Fogaras, Fogarasch) schon getroffenen Maßnahmen, wobei die Vertreibung der nach 1837 in der Ortschaft niedergelassenen Juden in künftigen Debatten auf Ortsebene besprochen werden sollte.

198. *Letca (Létka), 19. August 1848.* Die Einwohner Illyés Imre und Pap György aus dem Dorf Letca informieren, daß es ihnen gelang, im Geiste des Anreizes und des Patriotismus, das Volk aus Şoimuş (Solymos) zu überzeugen, mit Spenden für den Fonds zur Vaterlandlandsverteidigung beizutragen.

199. *Cobor (Kóbor, Kiwern, Küvern), 19. August 1848.* Bericht des Inspektors Josef Ganz an das Repser Stuhlsamt, über den Ablauf der Dorfsuntersuchung, welche die Ortsvorsteher aus Küvern, als Kläger, den 9 Bauern, als Beklagte, gegenüberstellte. Die Letzteren wurden wegen Verweigerung der Korn- und Hanfverzehndung beschuldigt und bestraft den gebührenden Zehnten an Priester und Fiskus zu entrichten.

200. *Vânători (Héjjasfalva, Teufelsdorf), 20. August 1848.* Der Königsrichter Somogyi István wendet sich an die Ortsbehörden und berichtet, daß, in Folge der Verordnung Zahl 1275, die evangelischen Gläubigen aus Retiş (Réten, Reteschdorf) zur Nichtabgabe des Kathedralzinses aufgefordert wurden, was hierorts große Spannung erregte.

201. *Pest, 20. August 1848.* Der Gouverneur Siebenbürgens, Graf Teleki József, schreibt dem ungarischen Innenminister, daß es unter den

Mitgliedern der vom siebenbürgischen Landtag ernannten Unionskommission Abgeordneten gab, welche keine Tagesgelder erhalten hatten. Er ersucht den Minister diese Frage zu lösen und die nötigen Zuschußgelder anzuweisen.

202. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 20. August 1848.* Der Ortspriester aus Boița (Bojca, Ochsendorf), Ioan Popovici, bittet den orthodoxen Bischof Andrei Șaguna für seine Entlassung aus der Haft in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt) einzugreifen, wo er seit mehr als 15 Monaten im Gefängnis sitzt. Der Grund seiner Verhaftung wird nicht angegeben.

203. [*Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 20. August 1848.*] Nachrichten aus der Wiener Presse über die kaiserliche Familie.

204. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 20. August 1848.* Urteile des Kronstädter Magistrats, in zwei Zivilstreitigkeiten, wegen einer Prügelei und einer Geldschuld.

205. [*Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 20-26. August 1848.*] Die Verhaftung des Nicolae Bălășescu und August Treboniu Laurian, beschrieben im Tagebuch des Michael Conrad von Heydendorff der Jüngern.

206. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 20. August 1848 - 9. September 1852.* Die von Eugen von Friedenfels wiedergegebene Schilderung des Joseph Bedeus von Scharberg über die Verhaftung der Mitglieder der Rumänischen Nationalkomitee, Nicolae Bălășescu und August Treboniu Laurian, im August 1848, und über Graf Mikó Imres Rechtfertigung in 1852, diese Verhaftung betreffend.

207. *Brașov (Brassó, Kronstadt), 21. August 1848.* Der Magistrat aus Kronstadt bringt zur allgemeinen Kenntnis und verzeichnet die vermittels der Verordnung des ungarischen Ministerpräsidenten Batthyányi vom 13. August 1848 festgestellten Rekrutierungen zum Freiwilligenkorps.

208. *Bonțida (Bonchida, Bruck), 21. August 1848.* Das Dokument führt das Namensverzeichnis und die Anschrift derjenigen Individuen auf, die wegen Aufwieglungen und Anstiftung zur Aufruhr im oberen Kreis des Dăbâca (Dobokaer) Komitats verhaftet worden waren.

209. *Satulung (Hosszufalu), 21. August 1848.* Die Dorfgemeinschaft aus Săcele (Szecseleváros), mit ihren Priestern an der Spitze, ersucht den orthodoxen Bischof Șaguna, aber auch die Pester Deputierten, sie in der

Erhaltung ihrer Verwaltungsunabhängigkeit, durch Einsetzung eines eigenen Magistrats, zu unterstützen.

210. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 21. August 1848.* Dem Obergespann des Cluj (Klausenburger) Komitats wird angeordnet, daß die für die Nahrungskosten des im Gefängnis von Târgu-Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch) sitzenden Advokaten (Rechtsanwaltes) Florian Micaş angewiesene Geldsumme der königlichen Komitatskammer übertragen werden soll. Andererseits wird der Obergespann des Klausenburger Komitats beauftragt, die betreffende Geldsumme für seine Nahrungskosten in Gefängniß von Târgu Mureş gerade durch den Advokaten Florian Micaş selbst entgelten und in die Komitatskasse abzahlen zu lassen.

211. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 21. August 1848.* Baron Vay Miklós berichtet dem ungarischen Innenminister, über die in verschiedenen Gegenden Siebenbürgens, und insbesondere in der Hermannstädter Gegend, gegebenen Spannungen, wo, im Stillen von der kaiserlichen Armee unterstützt, die gesamte Bevölkerung, der Magistrat, die Polizei, das ganze Gebiet des rumänischen Grenzregimentes, den Ungarn eine offene Opposition leisten. Deshalb fordert er die Behaltung der Szeklertruppen in der Gegend, damit die Lage nicht noch schlimmer werde.

212. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 21. August 1848.* Éder Károly, königlicher Thesaurariatsrat und Fachvizedirektor, informiert den Vizepräsidenten des Thesaurariats über die von ihm durchgeführte Untersuchung des Thesaurariatsschreibers Ion Popovici, welcher dem griechisch-katholischen Pfarrer Ioachim Aron aus Biia (Magyarbénye, Bendendorf) mehrere Exemplare eines aufwieglerischen Aufrufs an das rumänische Volk übermittelte.

213. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 21. August 1848.* Das Protokoll, das bei der Untersuchung des Thesaurariatsschreibers Ion Popovici (Popovici Juon) aufgeschrieben wurde, zeigt, daß der Genannte mehrere Exemplare eines die Rumänen zur Aufwieglung einzuberufenden Aufrufs dem griechisch-katholischen Pfarrer Ioachim Aron aus Biia (Magyarbénye, Bendendorf) übergeben hatte.

214. *Pest, 22. August 1848.* Die sächsischen Abgeordneten aus Kronstadt zum Pester Landtag berichten dem Oberrichter Albrichsfeld über: den Gesetzentwurf des Elementarunterrichts, der ihre Sorge erregt; den vom ungarischen Landtag angenommenen Vorschlag des Finanzministers zur

Szekleransiedlung in der ungarischen Donaugegend; Wilhelm Löw, den Ersatzmann des Deputierten Zimmermann aus dem Reußmarkter Stuhl; das kaiserliche Reskript zur Amtsentsetzung des Erzherzog Palatins, welcher der Statthalterschaft enthoben wurde; die Beratungen hinsichtlich des Rekrutierungsgesetzes; das Gutachten des ungarischen Oberhauses hinsichtlich der zeitweiligen Einstellung der Debatten über den Gesetzentwurf betreff des Elementarunterrichts.

215. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 22. August 1848.* Der Kronstädter Magistrat nimmt den Beschluß des ungarischen Finanzministers, Kossuth Lajos, zur Kenntnis, über den Verbot der Annahme der österreichischen 1 und 2 Gulden Banknoten in den ungarischen Kassen.

216. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 22. August 1848.* Der Kronstädter Magistrat wird vom siebenbürgischen Oberlandeskommissariat beauftragt, die für die konzentrierten Kavallerieeskadronen nötigen Brodfrucht und Pferdeportionen in ihren Stationen zu versichern.

217. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Das löbliche Stuhlsamt des Cluj (Klausenburger) Komitats wird über die Bittschrift der Steuerzahler aus Căpuşul Mic (Kiskapus) verständigt, worin diese die Zurückgabe ihrer von den ehemaligen Grundherrschaften mißbräuchlich besetzten Ackerboden, Heuwiesen und Wälder fordern.

218. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Dem ungarischen Innenminister werden die Klagen der Einwohner aus Bedeciu (Bedecs), Valcău de Jos (Alsóvalkó), Mănăstireni (Magyargyerömonostor, Ungarisch Klosterdorf) und Mănăşturul Românesc (Felsőgyerömonostor) übermittelt, im Zusammenhang mit ihrer Wiedereinsetzung im Besitzrecht der ihnen beraubten Wälder und Grundflächen.

219. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Der Graf Mikó Imre wendet sich an den Braşov (Kronstädter) Magistrat und zeigt, es sei an der Zeit, Maßnahmen zu greifen, den seitens der nichtevangelischen Einwohner an die sächsischen Priester gelieferten Zehnden ihnen schleunig zurückzugeben, da die nichtevangelischen Gläubigen zur Leistung dieser Gebühr nicht verpflichtet werden können.

220. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Der Magistrat aus Orăştie (Broos) wird informiert, daß die Ortsbewohner die Entrichtung des den sächsischen Priestern bis jetzt gebührenden Zehnden weigern. Man

macht den Vorschlag, damit die Gubernialverordnung Zahl 9454 vom 6. August 1848 in diesem Fall angewendet werde.

221. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Das Dokument bezieht sich auf die Weisung des ungarischen Gubernialkommissärs Vay Miklós vom 21. d.M. 1848, beziehungsweise auf die Verordnung des ungarischen Ministerpräsidenten Battyáni Lajos, denen gemäß der ehemalige Herrscher der Walachei, Fürst Gheorghe Bibescu, und andere als Häupter der Reaktion geltende walachische Flüchtlinge außerhalb von Braşov (Brassó, Kronstadt) und Siebenbürgen gesandt werden sollten.

222. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Der Königsrichter des Nocrich (Leschkircher) Stuhls, Friedrich Conrad, wird informiert, daß, unter den Papieren, die von Aufwieglern, nämlich von Mitgliedern des gesetzwidrig erklärten Rumänischen Nationalkomites, konfisziert wurden, auch der Reisepaß des August Treboniu Laurian gefunden wurde. Da der Paß vom Leschkircher Stuhlsamt ausgestellt wurde, hinsichtlich einer nach Bucureşti (Bukarest) zu unternehmenden Reise des Treboniu Laurian, wird das Stuhlsamt ermahnt, ausführliche Erklärungen zu bieten, wieso der Paß eines als Aufwiegler betrachtetes Individuums vidiert werden konnte.

223. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 22. August 1848.* Man bringt zur Kenntnis des Magistrats aus Sebeş (Szászsebes, Mühlbach), daß dem siebenbürgischen Gubernium am 15. August 1848 eine Beschwerde bezüglich der Dorfgemeinschaft aus Pianu de Sus (Felsőpián, Wallachisch Pien) eingereicht wurde, worin die Beendigung des Pachtvertrags gefordert wurde, in Anbetracht des Schank- und Fleischhauerrechts der Dorfbewohner. Das Gubernium antwortet, daß diese Indisziplin und Wagemut der Dorfgemeinschaft aus Pianu de Sus, auf Grund ihrer angeblichen Schank- und Fleischhauerfreiheit das Aufhören der schon entrichteten Pacht zu erklären, nicht unbestraft bleiben kann.

224. *Vânători (Héjjasfalva, Teufelsdorf), 22. August 1848.* Dem Königsrichter Somogyi István wird mitgeteilt, daß die Zigeuner von den Allodialgründen des Grafen Haller Geschlechtes aus Albeşti (Fehéregyháza, Weißenkirch) auch weiterhin die Entrichtung ihrer gewöhnlichen Urbarmüllast weigern. Schleunige Maßnahmen werden gefordert, um die Sachlage wiederherzustellen.

225. *Pest, 22. August 1848.* Der ungarische Gubernialkommissär Baron Vay Miklós erhält Informationen über die Tätigkeit des moldauischen

Revolutionärs Alexandru (Alec) Russo, der in Dej (Dés, Desch) gefangen genommen wurde. Bei ihm wurden mehrere Exemplare des Protokolls der rumänischen Nationalversammlung aus Blaj (Balázsfalva, Blasendorf) gefunden.

226. București (Bukarest), 22. August 1848. Dem Pester Innenminister wird mitgeteilt, daß Suleiman Pascha auf einen Besuch nach București (Bukarest) gekommen war, wo er, zusammen mit seinem zahlreichen Gefolge, in den Häusern des ehemaligen Fürsten der Walachei, Gheorghe Bibescu, beherbergt wurde.

227. Braşov (Brassó, Kronstadt), 23. August 1848. Der Kronstädter Magistrat publiziert die Verordnung des ungarischen Ministerpräsidenten Batthyányi zur Bildung eines Freiwilligenkorps.

228. Braşov (Brassó, Kronstadt), 23. August 1848. Das Testament der cholerakranken Dochia des Petru Comşa aus Şcheii Braşovului (Bolgarszeg), welche ihr ganzes Hab und Gut „Bisericii cei mari orthoxe din Bolgarszeg“ (der großen orthodoxen Kirche aus Bolgarszeg), nämlich der Kirche „Sfântul Nicolae“ aus Şchei spendet, und zwar zur Unterhaltung der rumänischen Schule und zum Ankauf von Büchern für arme Kinder (100 Florin), für die „Bedürfnisse der Heiligen Kirche“ (100 Florin), für einen Pfarrerrfonds (200 Florin) „für die Seele“ der Spenderin. Mit der Erfüllung sämtlicher Auflagen im Testament wird der Nachbarvater George Manole Burbea beauftragt, in Anwesenheit der Zeugen Erzpriester Ioan Petric und Diakon Iosif Barac.

229. Braşov (Brassó, Kronstadt), 11./23. August 1848 [und 1850]. Fragment aus dem Testament der Dochia Comşa. Der zwischen den Kuratoren der „Sfintei Biserici romanesti reseritene dela Sf. Nicolae“ (heiligen rumänischen Ostkirche des Heiligen Nicolae) und den Kuratoren der „Sfintei Biserici romanesti reseritene dela Adormirea Maicei Domnului din Cetatea Brasiovului“ (heiligen rumänischen östlichen Kirche Mariä Himmelfahrt in der Kronstädter Burg), für die „Gründung eines rumänischen Gymnasiums hier in Kronstadt“, geschlossene Vertrag ist unvollständig, ohne Ende.

230. Bonţida (Bonchida, Bruck), 23. August 1848. Dem Gubernium Siebenbürgens wird die Namensliste derjenigen Individuen eingereicht, welche verhaftet wurden, weil sie verschiedene Aufwieglungen und Provokationen angestiftet hatten.

231. Corunca (Koronka), 23. August 1848. Der Brief des Toldalagi Ferenc an einen vertrauten Freund, welchem er die Unruhen in der Gegend

von Cluj (Kolozsvár, Klausenburg) und Reghin (Regen, Sächsisch-Reen) beschreibt und ihre Widerspiegelung in der Zeitpresse darstellt.

232. *Nucet (Szentjánoshegy, Johannisberg), 23. August 1848.* Das Dokument stellt die Tätigkeit etlicher rumänischen Aufwiegler vor, welche an Ort und Stelle verhaftet und für ihre Verbrechen untersucht wurden.

233. *Tășnad (Tasnád, Tressenberg), 23. August 1848.* Der Vizerichter Bálint Elek informiert das Pester Innenministerium über die Störung der Ordnung in Cehul Silvaniei (Szilágzycsek, Bömischdorf), wo 13 schuldige Leute gefunden und verhört wurden, aber das Verhör konnte nicht zu Ende geführt werden, da viele Zeugen aus dem Komitat weggefahren waren.

234. *Chiend (Kövend), 23. August 1848.* Ausführliche Untersuchung bezüglich der von Nagy Móses unternommenen Anstiftungen. Das Verhör umfaßte etliche Zeugen, welche zahlreiche Einzelheiten über die Tätigkeit des genannten Aufwieglers boten.

235. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 24. August 1848.* Der Vizerichter Szentiványi János berichtet dem Grafen Toldalagi Ferenc, Oberrichter des Mureș (Maroscher) Stuhls, über das Verhör etlicher als Aufwiegler verdächtige Individuen. Da die Ruhe und Ordnung in der Gegend zerbrechlich zu sein schienen, erhielten der Ortsnotär und der Waldwächter den Antrag, jedwelche geringfügige übel gesinnte Bewegung zu bemerken und zu berichten.

236. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 23. August 1848.* Bocskor Péter, Polizeikommissär, und Kováts István, Geschworener und Direktor der öffentlichen Geschäfte, unternehmen die ausführliche Untersuchung mehrerer Aufwiegler, welche wegen Störung der öffentlichen Ruhe in der Gegend verdächtigt wurden.

237. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg), 23. August 1848.* Der Schäßburger Magistrat bildet die Kommission zur Aufstellung der städtischen Bürgergarde und stellt das Namensverzeichniss der eingeschriebenen 19 Freiwilligen vor.

238. *Chichinda (Kikinda), 23. August 1848.* Der ins Deutsche übersetzte serbische Privatbrief des D. Štefanović an seinen Sohn Velimir.

239. *Budapest, 24. August 1848.* Der königliche Gubernialkommissär Gabriel Mihali wird über die im nordöstlichen Landesteil in den Reihen der

rumänischen und ruthenischen griechisch-katholischen Gläubigen erschienenen Excesse informiert.

240. *Cluj (Koložsvár, Klausenburg), 24. August 1848.* Der Baron Vay Miklós schreibt dem Budapester Innenminister über die Absicht der Serben in Siebenbürgen einzudringen, wobei sie unterwegs bis zum Siebenbürgischen Eisentor alles ausplündern werden. Auch die Unterdrückung des Aufstandes der Rumänen im Oberalbenser Komitat wird erwähnt.

241. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 24. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner eröffnet dem Oberlandeskommissariat die Ankunft nach Hermannstadt, am 22. August 1848, des Ingenieur Majors Joseph von Glaeser, neuer Direktor der siebenbürgischen Distriktsfortifikationen.

242. *Cața (Katzendorf), 24. August 1848.* Das Ortsamt zeigt dem Stuhlsamt die renitenten Rumänen an, die sich weigern den Zehnten zu errichten.

243. *Hondol (Hondolen), 24. August 1848.* Der orthodoxe Erzpriester Petru Pipoș berichtet, daß er, im Namen seines Bischofs, den neuen Obergespann des Hunedoara (Hunyader) Komitats mit Gelegenheit seiner Amtseinsetzung beglückwünschte. Man erwartet die Ordination des orthodoxen Geistlichen Nicodim Filimon aus Rapolt (Rápolt).

244. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), 24. August 1848.* Der vom Grafen Mikó Imre erhaltene Brief bezieht sich auf die Hinschickung der ungarischen Nationalgarde in der Gegend und auf die neue Rekrutierung und Musterung, indem die Ortsbewohner verpflichtet sind, alles was Verpflegung und Uniformierung der Truppen betrifft zu versichern.

245. *Turnu Roșu (Roter Turm), 24. August 1848.* Der Ortsbeamte Dobokai József sendet einen Brief an den Vizepräsidenten der neuen ungarischen Kammer, worin er über die Tätigkeit etlicher Aufwiegler berichtet. Zum Beispiel, wurde Aron Pumnul vom Lieutenant Schandruck mit dem Wagen nach Orlat transportiert. Man erwähnt auch die Namen des Bărnuț(iu), welcher der Verhaftung entflohen indem er durch das Fenster hinaus entschlüpfte, und des Tamás Laci, Kammeralschreiber. Dobokai fordert die Annahme von Maßnahmen, um die steigenden Unruhen zu dämpfen.

246. *Hălmagiu (Halmágy), 24. August 1848.* Der Obergespann Bethlen Gábor der Jüngere macht den ungarischen Innenminister auf die Tatsache aufmerksam, daß die in der Umgebung in Mitte der 50.000 Einwohner

rumänischer Sprache lebenden 800 Einwohner ungarischer Zunge sofortige Maßnahmen zur Versicherung der Person und des Eigentums benötigen.

247. *Budapest, 24. August 1848.* Baron Wesselényi Miklós' Antrag im vereinten ungarischen Reichstag und dessen Gesetzesvorschlag hinsichtlich der Bürger rumänischen Sprache aus Siebenbürgen.

248. *Budapest, 25. August 1848.* Motivation des von Baron Wesselényi Miklós am 24. August 1848 im ungarischen Landtag vorgeschlagenen Gesetzesentwurfs die Siebenbürger Rumänen betreffend.

249. *Budapest, 25. August 1848.* Der ungarische Justizminister informiert den königlichen Gubernialkommissär Vay Miklós über die im Oberallbayer Komitat herrschende Unruhe und Unzufriedenheit, und fordert ihn auf, die entlang der Zeit eingereichten zahlreichen Klagen der Bewohner zu untersuchen.

250. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 25. August 1848.* Josef Bedeus von Scharberg, Oberkommissär des Oberlandeskommisariats, wendet sich in einem Brief an Zakariás József, königlicher Kassierer, worin er sich auf die Gubernialverordnung Zahl 8436 bezieht. Auf dessen Grund sah sich der Allodialkassierer aus Dumbrăveni (Erzsébetváros, Elisabethstadt) genötigt, von den Löhnen der Mitglieder des Stadtmagistrats die von ihnen unbezahlten verbleibenden Steuern einzubehalten.

251. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg), 25. August 1848.* Der Schäßburger Stuhl nimmt das Rundschreiben des ungarischen Ministeriums vom 13. August 1848 zur Kenntnis, welches die Bildung eines Kriegskorps durch Mobilmachung sämtlicher Nationalgarden fordert.

252. *Coșeni (Szotyor), 25. August 1848.* Der königliche Vize Richter Nagy András berichtet über die Unternehmung etlicher Dorfbewohner, die den Weg nach Szegedin eingeschlagen haben, um sich dort als Freiwillige im ungarischen Heer für die Verteidigung des Vaterlandes einzuschreiben.

253. *Pest, 26. August 1848.* Der Deputierte Fábián Dániel bezieht sich auf den Gesetzesentwurf zur Bildung eines ungarischen Armeekorps zur Verteidigung des Vaterlandes. Auf der Tagesordnung der Debatten im ungarischen Reichstag befanden sich auch die heiklen Fragen der Urbäuerbeziehungen und des Szeklerstandes.

254. *Budapest, 26. August 1848.* Nationale Debatten in der Frage der Siebenbürger Rumänen im Budapester vereinten Landtag, an welchen die

rumänischen Deputierten Ion Dragoş, Eftimie Murgu, Sigismund Popp, Teodor Szerb, sowie der ungarische Finanzminister Kossuth Lajos teilnehmen.

255. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 26. August 1848.* Der Graf Mikó Imre informiert das Gubernium über den Bericht des Thesaurariatsvizepräsidenten vom 23. August 1848, im Zusammenhang mit dem Thesaurariatschreiber Ioan Popovici, welcher einen Aufruf zur Anstiftung des rumänischen Volkes ausgegeben hatte.

256. *Alba-Iulia (Gyulafehérvár, Karlsburg), 26. August 1848.* Der ungarische Kommissär Baron Vay Miklós teilt dem Oberrichter des Mureş (Maroscher) Stuhls mit, daß der Deputierte Berzenczey László zum Kommissär ernannt wurde und den Antrag erhalten hatte, eine aus Szeklern gebildete leichte Kavallerieeskadron aufzustellen.

257. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 26. August 1848.* Der Oberrichter Grois Gusztáv berichtet dem königlichen Thesaurariate, daß er das zwangslose Verhör des Nicolae Brata unternommen hat, welcher im Rathaus in der Haft saß. In Folge des Verhörs, ist der Richter zur Schlußfolgerung gelangt, daß der Beschuldigte nicht mehr bei Sinnen sei.

258. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 26. August 1848.* Zeitungsnachricht über die zur Gründung der Rumänischen Gesellschaft zu Pest unternommenen Schritte. Man berichtet über die mit dieser Gelegenheit stattgefundenen Debatten, den Zweck, die Grundsätze und die Handlungen, welche sich die Gesellschaft vornimmt.

259. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 26. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner macht dem Oberlandeskommisariat bekannt, daß das erste Szekler Bataillon am 29. August zu Orăştie (Szászváros, Mühlbach) eingeschifft und auf den Flüssen Maros und Theiß bis nach Szegedin transportiert werden soll.

260. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 26. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Alois von Pfersmann informiert das siebenbürgische Oberlandeskommisariat, bezüglich der Organisierung des Mannschaftstransports von 308 Mann aus den Bianchi und Sivkovich Infanterie Regimentern von Cernăuţi (Csernovitz), durch Tihuţa (Tihutza, 31. August), Prundu Bârgăului (Borgo Prund), Bistriţa (Beszterce, Bistritz) und Cluj (Kolozsvár, Klausenburg) nach Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt).

261. *Cluj (Koložsvár, Klausenburg)*, 27. August 1848. Der Graf Mikó Imre ersucht den Thesaurariatsvizepräsidenten, Graf Béldi György, ihm die im Präsidentenbüro befindlichen Urkunden hinüberzuschicken, welche sich auf die Tätigkeit der in Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt) verhafteten Aufwiegler, Nicolae Bălăşescu und August Treboniu Laurian, beziehen.

262. *Lugoj (Lugos, Lugosch)*, 27. August 1848. Der Vizegespann des Caraş (Karascher) Komitats, Jakabffy Kristóf, informiert den Obergespann über den vom Baron Michael von Brukenthal erhaltenen Bericht der Schlacht von Câmpia (Néramező, Langenfeld). In Folge der erlittenen Verluste ist das ganze Komitat von Subotiţa (Subotica) bis Sasca (Szászka) ohne Schutz geblieben.

263. *Brâncovenesti (Marosvécs, Wetsch)*, 27. August 1848. Der Vizegespann Boër Simon bezieht sich auf den ihm erteilten Antrag, das Namens- und Anschriftenverzeichnis derjenigen Individuen zusammenzustellen, die sich entweder früher oder jetzt im Gefängnis des oberen Kreises, wegen Anstiftung zu Gewalttaten befunden haben.

264. *Făgăraş (Fogaras, Fogarasch)*, 27. August 1848. Der Vizekapitän Jakab György informiert seinen Oberkapitän hinsichtlich der Notwendigkeit die Einsammlung der Steuern wirksamer zu fördern, sowie bezüglich der Überwachung der Freiwilligentransporte zur Făgăraş (Fogarascher) Burg.

265. *Pest*, 28. August 1848. Der orthodoxe Bischof Andrei Şaguna ermahnt seine Gläubigen, keinen Widerstand zu leisten und geduldig auf die Lösung der Klagen zu warten, welche sie in ihre den Behörden eingereichten Petitionen aufgeschrieben haben.

266. *Estelnic (Dálnol, Dayla)*, 28. August 1848. Die Dorfbewohner Földi János und Lengyel József berichten dem Obrichter über die Mißbräuche des Großgrundherrn Szacsvai Károly, welcher seinen Sedlern das Recht weigerte, ihre Sessionen zu benützen.

267. *Cluj (Koložsvár, Klausenburg)*, 28. August 1848. Der Graf Mikó Imre wendet sich an den Obrichter von Cluj (Koložsvár, Klausenburg), im Zusammenhang mit den von ihm studierten Berichte über das Verhör des in Aiud (Nagyenyed, Groß Enyed) verhafteten Nicolae Brata. Er ersucht den Obrichter den Verhafteten unter die Komitatsgerichtsbarkeit der dieser zugehört zu stellen.

268. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 28. August 1848.* Der Baron Vay Miklós informiert den ungarischen Ministerpräsidenten über die Tätigkeit des revolutionären Anstifters Alexandru (Alecu) Russo, der das gewalttätige Benehmen der Bürgergarde aus Dej (Dés, Deesch) reklamierte und, in Folge der unternommenen Untersuchung, als unschuldig gefunden und auf freiem Fuß gesetzt wurde.

269. *Vălenii de Mureș (Disznajó, Gassen), 28. August 1848.* Der griechisch-katholische Pfarrer Grigore Elecheș berichtet dem Obergespann, daß er alles mögliche zu tun trachtete, um den Behörden bei der Gefangennahme des Alexandru Bătrâneanu zu helfen. Trotz aller Bemühungen, konnte er nicht einmal erfahren, wo der Verfolgte sein Wohnort gewechselt hatte. Um diese wichtigen Informationen erhalten zu können, hat er den Vertrauensmann des Vaters von Bătrâneanu mit Geld bestochen.

270. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 28. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner ersucht das siebenbürgische Oberlandeskommissariat, die Hunyader Gespannschaft aufzufordern, auf eigene Kosten die Naturalprodukte und Brodverpflegung für die seit dem 16. Juli 1848 in Deva stationierte k.k. Kavallerieeskadron zu versichern, deren Verpflegung bisher aus den Aerarreserven des Schloßmagazins versorgt worden ist, was im Gegensatz zum bisher üblichen Gebrauch der Versicherung der Verpflegung der k.k. Kavallerie seitens der Komitate steht.

271. *Oravița (Oravicza), 28. August 1848.* Die Banater Bergdirektion macht den ungarischen Ministerialerlaß hinsichtlich des Baus eines Pulverhauses zu Moravița (Moravicza) bekannt.

272. *București (Bukarest), 29. August 1848.* Der Abgesandte Kossuths Szöllösi Nagy Ferenc schreibt dem Budapester Innenminister über die gespannte Lage in der Hauptstadt der Walachei, sowie über die Förderung der Idee eines Dakischen Reiches, was ihm ein „Wahnsinn des Verstandes“ scheint, was die Gemüter nur erhitzen könnte.

273. *Budapest, 29. August 1848.* Kossuth Lajos fordert den ungarischen königlichen Kommissär Gabriel Mihali auf, im Einverständnis mit dem Baron Vay Miklós zu handeln, hinsichtlich der wirksamen Lösung der ernsten Probleme mit welchen sich Siebenbürgen konfrontiert.

274. *Budapesta, 29 august 1848.* Kossuth Lajos informiert Baron Vay Miklós, daß Gabriel Mihali zum ungarischen Regierungskommissär im

Nordosten Ungarns ernannt wurde. Er fordert Vay auf, mit Mihali eng zusammen zu wirken, da Letzterer eine gute Kenntnis der Ortsbegebenheiten und Leute besitzt.

275. *Budiu de Câmpie (Mezőbodony, Boden), 29. August 1848.* Die griechisch-katholischen Gläubigen aus Budiu de Câmpie bitten den Landesgouverneur um Freilassung ihres Dorfpfarrers, Ioan Pop, Vater des Alexandru Papiu Ilarian, welcher gefangen genommen wurde, weswegen ihre Gemeinschaft ohne ihren Seelenhirten geblieben ist.

276. [*Sibiu (Nagyseben, Hermannstadt), nach dem 29. August 1848.*] Die an das Gubernium Siebenbürgens gesandte Protestadresse des Hermannstädter Magistrats, gegen die Circularverordnung des ungarischen Innenministeriums vom 29. August 1848, hinsichtlich der neuen Rekrutierung.

277. *Budapest, 30. August 1848.* Der ungarische Innenminister Szemere Bertalan informiert das Gubernium Siebenbürgens, daß die rumänischen Bischöfe Ioan Lemeni, Andrei Şaguna und die anderen Mitglieder der Regnikolarkommission eine Petition bezüglich der Unterdrückung und Verfolgung des rumänischen Volkes eingereicht und die sofortige Einstellung dieser Mißbräuche gefordert haben.

278. *Budapest, 30. August 1848.* Kossuth Lajos schreibt dem ungarischen Gubernialkommissär, Baron Vay Miklós, im Zusammenhang mit der Verordnung hinsichtlich der Konskription zur Bildung eines ungarischen Armeekorps.

279. *Budapest, 30. August 1848.* Das Dokument bezieht sich auf die aus der Walachei geflüchteten Bojaren, über deren Lage das Gubernium ständig und gründlich informiert werden muß.

280. *Buda, 30. August 1848.* Der ungarische Innenminister Szemere Bertalan wendet sich an den ungarischen Kriegsminister und berichtet ihm über die heikle Lage in der sich der Obergespann des Zarander Komitats befindet. Hier stehen die zahlenmäßig unwichtigen Magyaren unter Bedrohung der zahlreichen Rumänen, und das ruft die Notwendigkeit hervor, Militärtruppen in die Gegend zu dislozieren, um die Gemüter zu beruhigen.

281. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), 30. August 1848.* Die Königsrichter werden über die Verschärfung des Verfahrens hinsichtlich der Behandlung der Verhafteten während der Untersuchung und

des Verhörs informiert, indem man ihnen gesteigerte Strenge empfiehlt und aufzwingt.

282. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 30. August 1848.* Feldmarschall Lieutenant Puchner wendet sich an das siebenbürgische Gubernialpräsidium und lehnt das Ersuchen des Magistrats aus Târgu Secuiesc (Kézdivásárhely, Szekler Neumarkt) ab, bezüglich der Ablieferung von 400 Feuergegewehren mit Munition vom zweiten Szekler Infanterie Grenzregimente an die dortige Nationalgarde.

283. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 30. August 1848.* Untersuchungsbericht des Senators und Inspektors Johann Joseph Arz aus Rucăr (Rucker) und Feldioara (Földvár) an den Hermannstädter Magistrat, über die in diesen Ortschaften entstandene Aufregung und über die Klage des Pächters Köntzei Lajos hinsichtlich der Eingriffe in die Ausübung des Schankrechtes, die er in beiden zur Sieben Richter Herrschaft gehörigen Ortschaften anzeigte.

284. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 30. August 1848.* Zusammenfassung der kumulativen Berichte, hinsichtlich der Verlautbarung der vom Landesgubernium an den Kronstädter Magistrat bekanntgegebenen Einführung des Standrechtes wider Aufwiegler und Eingriffe die grundherrliches Eigentum verletzen.

285. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 30. August 1848.* Die Stadtkommunität wendet sich an den Kronstädter Magistrat, indem sie ihr Einverständnis mit den Ansichten des Hermannstädter Magistrats äußert, damit die sächsischen Abgeordneten im Pester Landtag, im Einvernehmen handelnd, förmlich konstituierte National Versammlungen abhalten mögen, um die sächsischen Bedingungen hinsichtlich der Union Siebenbürgens mit Ungarn besser fördern zu können.

286. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 30. August 1848.* Die Stadtcommunität unterstützt den Standpunkt des Kronstädter Magistrats, die Errichtung eines Revisionsforums in Cluj (Kolozsvar, Klausenburg) zurückzuweisen, indem die Sachsen auch künftighin ihre Prozesse von der Nations Universität unmittelbar an das k.k. Justizministerium zur letzten Entscheidung weiterzuleiten beabsichtigen.

287. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 30. August 1848.* Der in der „Gazeta Transilvaniei“ veröffentlichte Aufsatz beschreibt die laufenden Arbeiten des

Pester Reichstags. Die von Eftimie Murgu gehaltene Rede begründet die Notwendigkeit der Befreiung der Banater orthodoxen Rumänen von der Gerichtsbarkeit der serbischen Kirchenhierarchie. In diesem Sinne wird von Murgu ein Gesetzentwurf vorgeschlagen, der zur Wiederherstellung der Ruhe und des Friedens im Banat beitragen würde. In seiner Rede, erinnert auch Sigismund Papp die Tatsache, daß die den Rumänen gemachten Versprechen leer und inhaltslos geblieben sind.

288. Braşov (Brassó, Kronstadt), 30. August 1848. Verständigung über die im Magistratshaus gehaltene Sitzung der Kronstädter Stadt- und Distriktsgemeinschaft, als die ungarische Ministerialverordnung vom 29. August 1848 hinsichtlich des neuen Rekrutierungsverfahrens mitgeteilt und dieser beantwortet wurde. In Erwiderung der Ministerialverordnung, zeigt die Kronstädter Gemeinschaft, daß weder die Rumänen, noch die Sachsen damit einverstanden sein können, mit der Bemerkung, daß dieser Beschluß vom Kaiser noch nicht sanktioniert worden ist. Während die Sachsen die Tatsache erwähnten, daß im ungarischen Reichstag die Unionsbedingungen nicht behandelt wurden, so brachten die Rumänen die vom Kaiser gemachten Versprechen hinsichtlich der Gewährung der rumänischen Nationalität und Sprache in Erinnerung, was ebenfalls vom neuen Pester Gesetzgebungsorgan außer Debatte gelassen wurde.

289. Pest, 31. August 1848. Der Obergespann des Caraş (Karascher) Komitats, Gyürky Pál, berichtet dem ungarischen Innenminister über den von Eftimie Murgu auf das Volk geäußerten schädlichen Einfluß, wobei der Genannte auch Aufregung und Unruhe in den Reihen der Rumänen verursachte.

290. Budapest, 31. August 1848. Der ungarische Innenminister wird im Zusammenhang mit der Bittschrift des Gouverneurs Siebenbürgens verständigt, damit die Tagesgelder wichtiger Persönlichkeiten, wie Ioan Lemeni, Andrei Şaguna, Josika Miklós oder Wesselényi Miklós, ohne Verzug am festgestellten Termin abgerechnet werden.

291. Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 31. August 1848. Der Obergespann Matskási Pál informiert das Gubernium, daß der griechisch-katholische Pfarrer aus Şardu (Sárd), Ioan Chiorean, verhaftet wurde, weil er den Steuerneinsammler Ujvári Ignác beleidigt hatte. Der Fall dieses Pfarrers wurde hinsichtlich eines beschleunigten Verfahrens vom griechisch-katholischen Bistum zum erzpriesterlichen Vikariat aus Cluj (Klozsvár, Klausenburg) übertragen.

292. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), 31. August 1848.* Der Baron Vay Miklós schreibt dem ungarischen Innenminister über die besorgliche Verbreitung der Cholera in Siebenbürgen und über die in den Reihen des Offizierkorps der Grenzregimenter herrschende drückende Stimmung.

293. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 31. August 1848.* Die Stadtcommunity wendet sich an den Kronstädter Magistrat und erklärt sich mit dessen Ansichten einverstanden, hinsichtlich der förmlichen Bildung von sächsischen Nationalversammlungen im Budapester Landtag und des konsensualen Verfahrens sämtlicher sächsischer Abgeordneten. Das Gutachten des Kronstädter Magistrats enthält die Weisungen und Instruktionen für die beiden Kronstädter Deputierten zum ungarischen Landtag in Pest, Carl Myß und Elias Roth.

294. *Braşov (Brassó, Kronstadt), 31. August 1848.* Die Stadtkommunität ersucht das Präsidium des Kronstädter Magistrats Maßnahmen zu treffen, gegen die angebliche Absicht der Szekler die Kronstädter Garnison zu besetzen.

295. *Hăţeg (Hatzeg), 19./31. August 1848.* Der orthodoxe Erzpriest Mihai Maximilian schreibt seinem Bischof Andrei Şaguna, indem er die Zustände in Orlat und die im Monat August 1848 in der Mitte der Grenzer des ersten rumänischen Grenzregiments entfalteten Ereignisse beschreibt.

296. *Pest, 31. August 1848.* Bericht aus der Zeitung „Amicul Poporului“ über die Debatten im Pester Reichstag bezüglich des Gesetzes hinsichtlich der Elementarschulen und ihrer Unterrichtssprache. Die Reden der Deputierten Iosif Ambruş und Sigismund Popp werden kommentiert.

297. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), 31. August 1848.* Der Konsistorialrat und Interimpräses des Hermannstädter Orthodoxen Konsistoriums, Moise Fulea, sendet dem Bischof Andrei Şaguna den Brief des Solnoc (Szolnoker) Erzpriesters, Ioan Greble, und jenes des Mureş Erzpriesters, Partenie Trombitaş. Moise Fulea meint, daß inmitten des Volkes Frieden herrscht und keine neuen Militärexecutionen stattgefunden haben.

298. *Hăţeg (Hatzeg), 31. August 1848.* Der orthodoxe Erzpriester Mihail Maximilian berichtet dem Bischof Andrei Şaguna, daß die Ungarn in Hăţeg (Hatzeg) die Unionsfahne gehisst, aber die rumänischen Grenzler sie herabgenommen haben, wobei die Letzteren erklärten, daß sie unter

kaiserlicher Fahne dienen und nur auf diese den Schwur ablegen wollen. Dem Erzpriester ist es unbekannt, woher die Grenzler Rat bekommen, aber die Pfarrer wagen sich nicht anders, als die Rumänen zu belehren, die von höheren Orts gekommenen Zirkularschreiben zu beachten. Trotzdem sind sie nun, nach Aufgang der Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit, mit dem Verlust ihrer Freiheit und sogar ihres Lebens immer mehr bedroht.

299. *Pest, 31. August 1848.* Bericht aus der Zeitung „Amicul Poporului“ über die Debatten im Pester Reichstag bezüglich des Gesetzes hinsichtlich der Elementarschulen und ihrer Unterrichtssprache. Die Reden der Deputierten Iosif Ambruș und Sigismund Pppp werden kommentiert.

300. [*Budapest,*] *August 1848.* Gesetzentwurf des Teodor Șerb (Szerb), Deputierter des Kreises Arad-Radna im Pester Landtag, bezüglich der Leitung der Kirchen- und Schulangelegenheiten der orthodoxen Rumänen.

DOCUMENTE

1.

Chichinda, 8 iunie 1848

[Originalul în limba sârbă a fost tradus în germană.]

Deutsche Uibersetzung aus dem Serbischen.

Aus Kikinda den 8. Juni 848 – um 9 Uhr Vormittags, in Jvandia

Lieber Sohn Wellimir !

Jene Neuigkeit, die du gestern bei uns hinterlassen, ist nicht im Geringsten wahr. Dank dem gnädigen Gott; wir sind in Ruhe. Dich grüssend und küssend. Trachte jedoch, mir alle Woche zu schreiben, wie du dich nemlich befindest.

Dein Vater,
D. Stefanovits m.p.

Wörtlich übersetzt

Joannovits

Újpesti járás Szolga birája
Stephanovics Velimir Urnak
Hivatból
Ivándáni

*

[Originalul în limba sârbă.]

Traducere germană din sârbă.

De la Chichinda în 8 iunie 1848 – la orele 9 înainte de amiază

Dragă fiule Velimir !

Acea noutate, pe care ne-ai lăsat-o ieri, nu e adevărată câtuși de puțin. Slavă Domnului milostiv ! Noi suntem în liniște. Te salutăm și te sărutăm ! Însă caută să-mi scrii în fiecare săptămână, și anume cum te mai afli.

Tatăl tău,
D. Štefanović m.p.

Tradus cuvânt cu cuvânt
Către prim-judele circumscripției Újpest¹,
domnului Velimir Štefanović
Din oficiu
Din Ivandia

Original: S.J.A.N. Timiș din Timișoara, Fond nr. 465, nr. inv. 153, foto: 32231-32232/1848.

¹ Újpest (Pesta Nouă), astăzi cartier în Budapesta.

2.

[Blăjeni în Munții Apuseni, după 21 iunie 1848]

Frate Bărnuțiu !

Sosind de la Sibiu, aflaiu suflete numai neodihnite [neliniștite] prin veștile sosite de la Mihalț¹, și prin tunderea părului și baterea românilor la Turda de militari săcui făcute, și prin purtarea săcuilor la târgu Aiudului, și prin țâparea [aruncarea] bucatelor de pe calu unui român de aici, eară de săcui făcute în drumu Gilăului, și apoi lăudăturile lor că vin pe noi, ba încă mai astă primăvară, cându-și făceau lănci turzeni[i], s-or fost lăudat și turzeni[i] că acelea în piepturile noastre vreau să le înfigă, da noi de asta am râs; la toate acestea amânânțarea Administratorului din Zlagna [Zlatna]² că va aduce cătane pe noi, de n-om face slujbile și de vom prăda pădurile, foarte mult o ajutat, fiindcă tudmanu [înștiințarea > *tudomány*, lb. mag.] acesta el prin solgăbirău [judele nobiliar] tocma atunce-l făcuse, când oamenii de felu nu să simțiau vinovați, apoi mie Administratoru așa-mi zicea: „*hogy ha nem fogadnak szot bizon ki hozatam a székely katonakat, asztan tudya, hogy azok milyen vadok szoktak lenni*” [dacă nu vor asculta pe cuvânt, vor aduce afară/vor scoate pe cătanele secuiești și-apoi știi și dumneata ce sălbatici sunt], eu e-am zis: „*akkor ezekis felvadulnak*” [atunci și aceștia se vor sălbățici].

În neodihna aceea ziceau să-și facă arme, apoi uni[i] ziceau ca să ne apărăm, alți[i]: „ce te vei apăra tu aici, dacă om lăsa să înpuține la români de la țară”, apoi ziceau cei dintâiu: „de-a bună samă că așa”; muerile uni[i] le vrea să margă mai cătră pădure, altele cugetau de bolfi [bolovani], adecă de-a svârli cu pietri; la toate acestea actu meu o fost următoriu:

Înțelegându-mă mai cu mulți câmpenari, am scris Abruzenilor³ că noi tăt Dominiumu ne ținem deregătorie [dregătorie] să ne armăm și că noi cu armele minți[i] vrem să arătăm dreptu nostru, da nu cu bâta, și că ei pentru apărarea lor să nu aducă cătane, că lezne ar putea face tulburare.

La Administrator i-am scris⁴ că pentru păduri nu-i de lipsă să aducă cătane, fără să vie o comisiune să cerce pădurile, că va vedea că nu-s prădate⁵; că să mă crezi, frat[e], că și mie și și oamenilor, aceia li voia, ca să nu se prădeze, fără să cunoască fiește cine că-s a noastre, că avem drept firesc, drept pozitiv, și drept istoric că-s a noastre. După toate acestea, și a treia zi după sosirea mea de la Sibiiu fu târg de țară în Câmpeni⁶ și vedeam că oameni[i]-s ațâțați asupra făcătorilor de nedreptate; eu ca să nu să întâmple oareceva, ce lezne ar fi putut avea influință în toată țara, le-am dat o direpciune [direcțiune, dispoziție] într-acest chip: am strâns mai mulți oameni din satele noastre în locul acela unde se face târgu cel pe săptămână, înainte[a] vecinătăți[i] curți[i] șpanului, și am chemat prin oameni pe Domnu Solgăbirău⁷ și pe D[omnul] Șpan⁸, și după ce o venit, am zis oamenilor așa: „să știți, oameni buni, că la toate veștile acestea groaznice nu trăbue să faceți alta decât să vă armați, adecă să vă faceți lănci, și să vă îndreptați coasele⁹, însă asupra nimănui să nu vă lăudați, nici să nu vă sculați, și voia aceasta a noastră D[omnul] Solgăbirău și D[omnul] Șpan să o scrie la Ghegeneral Comando¹⁰ și la Gubărnator.”¹¹ La toate acestea D[omnii] Solgăbirău și Șpanu o zis: „bine, armați-vă, numai asupra nimănui să nu vă sculați”; despre vorbele mele le-am și dat scrisoare, poftindu-mă.

La Dumineca ștergeri[i] iobăgiei¹² o venit Conziliariu [consilierul] Kozma și Secretariu Nemeti, și Administratoru din Zlagna Nemeghie¹³, și ni-o spus că-i ștearsă iobăgia, adecă pământurile-s a noastre; oameni[i] o zis: „ce ștergere de iobăgie-i aceea, dacă pădurile nu ni s-or dat de înderăpt?”; apoi ni-o mai zis Domni[i] aceia că ei mai cu samă [îndeosebi] o venit să caute după buităgătai [instigatori> *bujtogatók*, lb. mag.], și pe care-l va chema la Abrud să vie înaintea lor; ei o poftit că Comisiunea să vie în fața locului la Câmpeni, da atuncea n-o vrut; după ce ș-o început lucru, m-o înștiințat și pe mine fobirău [ajutorul de primar] să mărg la dânsu în Câmpeni, să ascult orânduială [ordinul] de-a Comisiuni[i]. Eu, fiind începutu cărți[i] [scrisorii] cu *Kedves* [Dragă], și sfârșitu cu *sziveskedjek meg jelenni* [binevoiti a vă prezenta]¹⁴, am mărs până la un loc, da la el n-am mărs, fiindcă la doaă mișcări a românilor sângur [numai] pentru apărarea lor le-o fost dat alt înțeles; și pe unii câmpenari îi cam slăbise în credință¹⁵. Scopul lor spre a-l putea înființa [transpune în ființă, materializa], o chemat biraele [primarii] și mai mulți oameni, și le-o poruncit să mă prindă, și am auzit că i-o și jurat [pus să jure]. Însă mai înainte înțelegând voia Domnilor, le-am scris că înaintea Comisiuni[i] nu mărg, „princina cea mai mare-i, că aveți la spate-ți-vă cătane, și vreau să-mi apăr viața”, fiindcă unguri[i] erau ațâțați împotriva mea; de mergeam la ei, cu turbarea lor lesne mă va putea lovi în cap; „fără să știți, Domnilor, că de-ți căuta lucru după conștiință, asupra mea n-a eși nimic rău, că pașii mei o țântat [țintit] a face pace în țară, și a apăra națiunea mea, așadară nu mă tem, nu mi[-i] frică, fără [doar] să știți că mă duc la unguri[i] din Țara Ungurească,

că de nu va eși adevărul la lumină, să mijlocesc altă Comisiune.” Da Comisiunea aceasta din Abrud, cum o citit cartea, o început a trimite la panduri [soldați] și la birae pe munți, și pe la cășile părinților¹⁶ și a altor vecini, ca să mă prinză; adecă tocma așa o făcut, ca și când ași fi fost hoț, și ghilcoș [ucigaș]; de[-]aci fiește cine o putea vedea cât o însuflețit spir[i]tu libertăți[i] pe Comisiunea care o fost aici; apoi dacă să va uita [cineva], că Comisiunea o stat [constat] dintr-on Conziliar și Secretariu de Guvernu, va putea judeca că în ce grad stă spiritul libertăți[i], și mai la alți mulți, mici și mari.

Descrierea mișcărilor românilor din munți.

Luni, după ștergerea iobăgiei¹⁷, mă duceam cu Șpanu la casa tată[lui]-meu; numai odată ce auzim de pe dealuri că vin cătanile prin satu Albac; oameni[i] cu cea mai mare grabă odată să strânsără la un loc, fieștecare sat într-al său sat; eu mă întorsăi la Câmpeni, și căpătând Domni cu oameni de-a împreună armați, aci înțelegându-ne laolaltă, am trimis străji pe toate dealurile¹⁸; marți¹⁹ ne vine, cam după amieză, un sol și ne spune să stăm gata, că vin cătanile pistă munte; eu atunci las să scrie cărți [scrisori] în numele meu, ca să se strângă satele toate la un loc; marți, de cătră sară, odată începu tăt satu Câmpenilor a striga că sosesc cătanile pe ei; eu atunci le spusăi să nu să îngrijească de nimic, că în noaptea aceia sosăsc cu toate satele pentru apărarea lor. În făcutu zili[i]²⁰ am și sosit în Gura Râurilor cu oare-câțiva mii de români și cu mai multe române²¹, tăți armați; românele, frate, dacă vedea că oarecareva român nu zâmbește, zicea către dânsu: „mă, omule, tu nu ești deplin bărbat”; spre ajutoriu nostru, frate, o fost [venit] curând din mare depărtare oameni, însă, văzând că nu-i lipsă [nevoie], i-am trimis cu mulțumită frățească îndărăpt, și [pe] ai mei de la Gura Râurilor eară e-am slobozit acasă, da îndărăpt nici unu nu mergea așa voios, pe cum venisă; am auzit că români[i] s-ar fi mișcat de lângă Murăș; altmint[r]elea muntele o clătit [s-a clătinat] tăt odată până la marginile celea firești, sau până la șăsuri; pricina că cine i-o făcut să se miște nu știu²²; uni[i] zăc că unguri[i] ar fi trimis pe un om să bată după [doba ?, toba] pe m[un]te, ca să vadă că români[i] teme-să; acuma da[ră] o văzut; alți[i] zic că pe satu Mărișel o fost [era] să aducă Domni[i] cătane, și de aci s-ar fi vestit că vin și la noi; amândouă pot fi drepte, că oamenilor le cam era în minte că vin cătane pe ei; acuma de aci poți vedea că mișcările o fost sângur [numai] pentru apărarea noastră, și spir[i]tu libertăți[i] Domnilor de ungur o sosit acum acolo de unde o luat bani prin cătanile împăratului de la noi; frate, judecă care-s buităgătăi: noi, sau Domni[i] cei de ungur, și scrie-m[i] ce ai face în niște întâmplări ca acestea; și cu puțință-i să ne mai strângem la Blaju²³? Și voi ce faceți? Că eu nu mă las de drept. Mai încolo ascultă...

Credincios,
Avram Iancu,
procator [procurator]

Original: B.C.U. Cluj-Napoca, Colecții Speciale, Fond Manuscrise-Sertar, dosar 412/1. *Publicat* de: Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, București, Editura Științifică, 1965, p. 56–61; Liviu Maior, *Avram Iancu – Scrisori*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972, p. 65–70; Florian Dudaș, *Prefectul-general Avram Iancu și Legiunea Auraria Gemina*, Oradea, Imprimeria Metropolis, 2016, p. 112–116.

¹ Măcelul sângeros de la Mihalț a avut loc la 2 iunie 1848.

² Nemegyei János.

³ Apelul lui Avram Iancu către Consiliul orașului Abrud, din 7 iunie 1848.

⁴ Scrisoarea lui Avram Iancu către Nemegyei János din 7 iunie 1848 este primită de cel din urmă la 8 iunie 1848, când îi și răspunde lui Iancu.

⁵ Avram Iancu sfătuiește autoritățile, spre binele lor, că nu e nevoie să aducă soldați secui în Țara Moșilor, ci mai degrabă să trimită o comisie [gubernială], care să cerceteze starea pădurilor și să vadă că nu sunt prădate.

⁶ Târgul săptămânal de la Câmpeni a avut loc vineri, 9 iunie 1848.

⁷ Nemegyei János.

⁸ Șpanul cameral din Câmpeni.

⁹ Coasele îndreptate proveneau din coasele obișnuite, încovoiate, pe care moșii le îndreptau, transformându-le astfel în arme de luptă.

¹⁰ Comandamentul Militar General c.c. de la Sibiu.

¹¹ Guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki József.

¹² Data desființării iobăgiei în Transilvania este 18 iunie 1848.

¹³ Comisia gubernială de anchetare a evenimentelor din Munții Apuseni era alcătuită din consilierul gubernial Kozma Páll, secretarul gubernial Nemeti János și directorul cameral Nemegyei János. Întreaga anchetă, împreună cu procesul-verbal, este cuprinsă în *Documente privind...*, vol. X.

¹⁴ Reformulare: Deoarece scrisoarea [primită de Avram Iancu de la ajutorul de primar] începea cu „Dragă...” și se sfârșea cu „binevoiți a vă prezenta...”.

¹⁵ Adică: unii locuitori din Câmpeni își pierduseră încrederea în fobirău.

¹⁶ La Vidra de Sus, la părinții lui Avram Iancu.

¹⁷ La 19 iunie 1848.

¹⁸ Avram Iancu a reușit să colaboreze cu autoritățile din Câmpeni și să obțină ajutor armat din partea lor, trimițând străji pe toate dealurile.

¹⁹ În 20 iunie 1848.

²⁰ În zorii zilei de 21 iunie 1848.

²¹ Erau și femei în oastea lui Iancu.

²² Avram Iancu se miră, cu modestie, de entuziasmul sosirii moșilor din toți munții la Gura Râului, căutând pricina care i-a pus pe oameni în mișcare.

²³ Avram Iancu îi propune lui Simion Bărnuțiu încă o adunare românească la Blaj, ceea ce se va și desfășura în luna septembrie 1848.

3.

Sibiu, 2 iulie 1848

UZ. 755/848

An den Löblichen Kronstädter Magistrat

Nachdem die durch frühere Universitätsbeschlüsse ins Leben gerufene Bürgerwehr nun in den meisten Sächs. Ortschaften thatsächlich besteht,

der Zweck und die Bestimmung derselben grundsätzlich festgestellt ist, so erübrigt nunmehr eine nach der einzelnen Abtheilung der Bürgerwehr in den verschiedenen Sächs. Ortschaften u. Kreise genau organische Zusammensetzung zu geben, die der ausgesprochene Zweck erheischt.

Um diese Absicht zu erreichen ist von der Nations Univ. ein Statut festgestellt worden, das dem Löbl. Mag. zur genauen Beobachtung mitgetheilt wird. Von der S. Nat. Univ.

Hrstdt, 2. Juli 1848.

Franz Salmen m.p.

Von der sächs. Nat. Universität

UZ. 755/848

An den Löblichen Magistrat zu Kronstadt

Aemtlich

An eine Löbliche Stadt Wahlbürgerschaft

Erhalten den 1t August 1848

1 Beilage

*

Nr. Univ. 755/1848

Către onoratul Magistrat al Braşovului

După înfiinţarea efectivă în baza deciziilor anterioare ale Universităţii [Naţionale Săseşti] a gărzii cetăţeneşti în majoritatea localităţilor săseşti, după ce s-au stabilit temeinic scopul şi destinaţia acesteia, mai rămâne doar de a se stabili cu exactitate alcătuirea organică a acesteia în funcţie de scopul urmărit, prin repartizarea gărzii cetăţeneşti în variile localităţi şi cercuri săseşti.

Pentru a realiza această intenţie, Universitatea Naţională [Săsească] a stabilit un statut, care i se comunică onoratului Magistrat spre atentă observare.

De la Universitatea Naţională Săsească.

Sibiu, 2 iulie 1848.

Franz Salmen m.p.

De la Universitatea Naţională Săsească

Nr. Univ. 755/1848

Către onoratul Magistrat din Braşov

Pe cale administrativă

Către onorata comunitate electorală orăşenească

Primită la 1 august 1848

1 anexă

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3358.

4.

Medias, 2–3 iulie 1848

Univ. Z. 762/848

29 Juni praes

erhalt 2 Juli

erledigt 3 Juli

Der Mediascher Magistrat eröffnet unter Z. 1677/848 er habe die dasige Stadt Comunitaet gegen den Vollzug einer ihr unter M.Z. 1631/848 mitgetheilten Regierungs Anordnung, wegen Vorbereitung der Wahl der Abgeordneten zum ungarischen Reichstag noch vor der Bestäthigung u. Sanctionirung des bezüglichlichen Gesetzes Artikels, als der Verfassung zuwiderkommend, die Authonomie der sächsischen Nation verletzend Protest eingelegt. Der Magistrat finde diesen in solcher Art eingelegten Protest gerecht fertigt, u. unterlege die gemachte Erklärung der Stadt Communitaet mit der Bitte womit die Nations Universitaet die so Zeit gemäße Verwahrung¹ sowie grösserer Wirksamkeit wegen im Namen der Nations Universitaet selbst bei der hohen Landes Stelle mit dem ausdrücklichen Beisatze einmelden müße, daß die einzelnen sächsischen Kreis Verwaltungen in Berücksichtigung der dringenden Zeit Kürze u. Verhältniße die Deputirten Wahlen zum bevorstehenden gemeinschaftlichen ungarischen Reichstage zwar nach den Bestimmungen der Landes Regierungs Erlasses vom 7. Juni d.J. Z. 7119 [?], u. das denselben zum Grunde liegenden 1848er 2ten Landtags Artikels abhalten wollten, zu gleich aber sich gegen jede der sächsischen Municipal Authonomie heraus künftig zu zumuthenden schädlichen Folgerungen seinerseits verwahrten u. sich vorbehalten, ein eigenthümliches, auf gleich berechtigter Basis einer volksthümlichen Vertretung abzufassendes u. im Wege der Nations Universitaet als ihres verfassungsmäßigen Organs der Allhchst Bestättigung zu unterbreitendes Wahlgesetz in der Mitte der Nation zu schaffen. Diesem Antrag nach möge die Nations Universitaet schon während der gegenwärtigen National Versammlung ein solches Wahlgesetz entwerfen, u. durch vorläufiger Berathung der Kreis Behörden zum National Statut erheben, u. der Allhchsten Sanction unterlegen.

Abschluß. Da die Nations Universitaet in der unter Univ. Z. 757/848 festgestellten u. den zum ungarischen Reichstag zur Unterhandlung gewählten National Deputation mitgegebenen Instruction nach welcher sich auch die von den sächsischen Kreisen gewählt werdenden Reichstags Abgeordneten zu richten haben, ausdrücklich angeführt hat, daß die Nation rücksichtlich der allgemeinen Gesetzgebung, alle, jeden Staatsbürger im Allgemeinen verbindende Gesetze, wohin auch das Gesetz über die Wahlmodalität der zum Reichstag abzusendenden Abgeordneten gehört, auch für die sächsische Nation verbindend erklärt, die Reichs [?] Stände Ungarns ferner seine, nach

der von dem Mediascher Publicum vorgeschlagenen, durch die Nations Universitaet zu verfassenden Wahlmodalitaet gewählten Deputirten nicht annehmen würden, so muß, ohne daß hiedurch die Verfassung u. die Municipal Authonomie der sächsischen Nation gefährdet würde, die durch die Landesstände in dem vorgeschlagenen Gesetzes Artikel verfaßte Wahlmodalität von dem gedachten Gesetzes Artikel die Allhchste Sanction erhalten, u. gesetzlich verlautbart seyn werden, auch von der sächsischen Nation als verbindend angenommen werden, welches dem Mediascher Magistrat zuschriftlich [?] erwiedert wird.

erledigt den 3 Juli 848

Ad Univ.Z. 762/848

*

Nr. Univ. 762/1848
prezentat la 29 iunie
primit la 2 iulie
rezolvat la 3 iulie

Magistratul din Mediaş comunică, sub nr. 1677/1848, comunităţii orăşeneşti, că a depus un protest împotriva aplicării dispoziţiei guberniale, ce i-a fost comunicată sub nr. mag. 1631/1848. Aceasta se referă la pregătirea alegerii deputaţilor pentru parlamentul ungar, mai înainte de confirmarea şi sancţionarea respectivului articol de lege, care contravine constituţiei şi lezează autonomia naţiunii săseşti. Magistratul consideră îndreptăţit acest protest, înaintat în acest mod, şi îi înfăţişează comunităţii orăşeneşti declaraţia făcută [cu acest prilej], alăturându-i totodată rugămintea ca Universitatea Naţională [Săsească] să raporteze ea însăşi înaltului for al ţării [Guberniului] protestul atât de potrivit timpurilor trăite, [trimitându-l] pentru o mai mare eficienţă chiar în numele Universităţii Naţionale şi cu menţiunea expresă ca, luând în considerare timpul extrem de scurt şi situaţia presantă, administraţia diferitelor cercuri săseşti să organizeze alegerile de deputaţi pentru viitorul parlament comun ungar, conform dispoziţiilor ordonanţei guberniale din 7 iunie anul curent, nr. 7119², precum şi conform celui de-al doilea articol de lege al Dietei din 1848, pe care se bazează aceste [dispoziţii], dar în acelaşi timp [Universitatea Naţională Săsească] să protesteze împotriva oricăror consecinţe dăunătoare ce s-ar ivi pe viitor pentru autonomia municipală [săsească] şi, de asemenea, să-şi rezerve dreptul de a elabora o altă lege electorală proprie, pe bazele egalei îndreptăţiri şi ale reprezentării populare, în mijlocul naţiunii [săseşti]. Aceasta s-o transmită [legea electorală propusă] prin intermediul Universităţii Naţionale [Săseşti], care este organul ei constituţional, spre preaînaltă confirmare. Conform acestei propuneri, Universitatea Naţională [Săsească] poate deja, în timpul prezentei adunări

naționale, să elaboreze o asemenea lege electorală și, prin consultarea provizorie a autorităților cercurilor [săsești], o poate ridica la rangul de statut național, înaintând-o preaiînaltei sancțiuni.

Încheiere. Universitatea Națională [Săsească] a arătat clar, în instrucțiunea stabilită sub nr. Univ. 757/1848, ce i-a fost acordată delegației naționale [săsești] alese pentru a participa la dezbaterile parlamentului ungar – instrucțiune după care trebuie să se orienteze [toți] deputații parlamentari ce vor fi aleși de către cercurile săsești, că, în ce privește legislația generală, națiunea [săsească] declară că toate legile generale și fiecare din legile obligatorii pentru cetățenii de stat – între care se numără și legea despre modalitatea de alegere a deputaților ce vor fi trimiși la parlament [în Pesta] – sunt obligatorii și pentru națiunea săsească. În al doilea rând, dacă Stările din parlamentul Ungariei nu vor aproba deputații aleși prin modalitatea electorală propusă de publicul din Mediaș, ce va fi elaborată de Universitatea Națională [Săsească], atunci, fără ca astfel să fie periclitată constituția și autonomia municipală a națiunii săsești, este necesar ca modalitatea electorală elaborată de Stările țării [transilvane] în articolul de lege propus să primească [mai întâi] preaiînalta sancțiune a amintitului articol de lege și să fie făcută public legal, urmând apoi a fi considerată obligatorie și de către națiunea săsească. Acestea se vor răspunde în scris Magistratului din Mediaș.

rezolvat la 3 iulie 1848

La nr. Univ. 762/1848

Original. S.J.A.N. Sibiu din Sibiu, Fond Universitatea Națională Săsească, nr. 762/1848, foto: 4011-4014/1848.

¹ *Verwahrung*, Einspruch, Protest.

² Ordonanța Guberniului Transilvaniei din 7 iunie 1848 recomandă măsurile necesare în vederea organizării alegerilor de deputați pentru parlamentul comun ce urma să se întrunească pe 2 iulie la Pesta. Întrucât alegerile trebuiau organizate cât mai repede, până la apariția legii electorale, se impunea conscrierea celor cu drept de vot. Textul circularei în *Documente privind...*, vol. VI, doc. nr. 61, p. 105–106.

5.

Mărgineni, 7 iulie 1848

Summarisches Constitut

Welches in Folge des löblichen Regiments Kommando Befehls vom 30. Juni l.J. X. 3417/871 in Betreff der durch den Bethleener Insaßen George

Burszan beim löblichen Fogarascher Distrikts Offiziolat vorgetragenen Beschwerde, daß ihm für den bezeichneten 4spännigen Vorspannwagen zur Transportirung der Bagage für die nach Elisabethstadt abgegangenen Division des Regiments, auf die Entfernung von Fogarasch bis Seligstadt zur Station das Vorspanngeld nicht ausgezahlt worden sei; wie folgt aufgenommen wurde:

I. Constitut soll sein Stationale angeben:

– Ich heiße Daniel Dimboy aus Sebes in Siebenbürgen gebürtig, 41 Jahre alt, Verheurathet, Vater von 6 Kinder, griechisch unirter Religion, diene [seit]¹ 22 Jahren im löblichen Walachen Grz Infanterie Regimente und bin Corporal.

II. Ob er bei Gelegenheit, als die Division zur Garnisonsdienstreisung am 27. April dieses Jahres von Fogarasch abmarschirte zum Bagadge Escorts Kommandanten bestimmt war, und wenn ja, ob ihm bekannt sei, daß für die zur Transportirung der Bagage bestimmten Vorspannwägen von Fogarasch bis Seligstadt mit 1. Station das Vorspanngeld bezahlt worden ist.

– Als die Division am 27en April l.J. von Fogarasch den Marsch antrat, wurde ich zum Bagage Escorts Kommandanten bestimmt. Ich begab mich an den Ort wo die Bagage der Mannschaft zusammengetragen war, und fand daß 7 Wägen bereits abgegangenen waren, und noch nur 2 Wägen zu bepacken sind. Ich übernahm nun diese Arbeit und sobald Alles aufgepakt war, ließ ich auch diese Wägen abfahren, [sie] konnten aber ungeachtet ich die Fahrt möglichst beschleunigte die andern 7 Wägen nicht einholen. In Seligstadt um 2 Uhr N.M. angelangt, waren bereits alle andern Vorspannwägen abgepakt. Ich begab mich zum Herrn Divisions Kommandanten den Hupmann Arz meldete meine Ankunft, welcher mir den Auftrag ertheilte auch diese 2 Wägen abladen zu lassen, was ich auch befolgte, und hierauf mich in mein angewiesenes Quartire begab. Später begab ich mich wieder auf Befehl zum Herrn Hauptmann, welcher die Vorspannsträger ausgezahlt hatte, und einer von diesen noch eine Nachzahlung fordernd, mich befragte, wie viele Wägen zusammen gewesen ? Worauf ich die Zahl mit 9 angab. Der Herr Hauptmann gab hierauf dem die Zahlung fordernden Bethlener Insaßen zur Antwort, daß er bereits alle 9. Wägen ausbezahlt habe, mithin er seine Zahlung nicht von ihm, sondern von den andern zu fordern hätte, welche bereits den ganzen Vorspannsbetrag empfangen haben,

Ich muß endlich behaupten, daß da die Vorspannwägen jeder zu 4 Stück Vieh bespannt, das Vieh nicht einem sondern zweien Vorspannträgern gehörte, jener welcher zwei Stück mit dem Kläger vorgespannt hatte, die Zahlung empfangen hat, mithin dieser seinen Antheil von jenem, nicht aber vom Herrn Hauptmann Arz zu fordern hat.

[III.]² Ob er noch etwas auszugeben hat ?

– Sonst nichts.

Daniel Dimboy m.p.,
Korporal

Somit wird das Protocoll geschlossen und nachstehends gefertigt.
Mardsineny den 7^{en} July 1848.

Joséf Schöndank,
Feldwebel

Joh. Bárb,
Gefrt.

Szabó Hauptm.

Paspaly Lieut.

*

Constitut sumar

Care a fost luat, ca urmare a poruncii onoratei comande de regiment din 30 iunie anul curent, nr. X. 3417/871, cu privire la plângerea expusă de locuitorul din Beclean [de Braşov], George Bârsan, în faţa oficiolului districtului Făgăraş, cum că, pe distanţa dintre Făgăraş şi staţia de la Selişat, acestuia nu i s-au plătit banii de cărauşie pentru căruţa cu 4 vite desemnată pentru transportarea bagajului [militar] al diviziei regimentului ce se îndrepta spre Elisabetopolis [Dumbrăveni], după cum urmează:

I. Constitutul [cel interogat] să-şi dea referinţele:

– Mă numesc Daniel Dâmboi, m-am născut la Sebeş în Transilvania, am 41 de ani, sunt căsătorit, tată a 6 copii, de religie greco-unită; slujesc de 22 de ani la onoratul regiment grăniceresc de infanterie şi sunt caporal.

II. Dacă, la plecarea diviziei din Făgăraş în marşul de serviciu la 27 aprilie anul curent, el a fost desemnat comandant de escortă a bagajelor ? Şi, dacă da, ştie cumva dacă acelor căruţe de cărauşie, desemnate pentru transportarea bagajelor de la Făgăraş la Selişat cale de o staţie, li s-au plătit banii de cărauşie ?

– Când divizia şi-a început marşul din Făgăraş la 27 aprilie anul curent, am fost numit comandant al escortei bagajelor. Am mers în locul unde se adunase bagajul trupei şi am aflat că 7 căruţe plecaseră deja şi că mai erau doar 2 căruţe de împachetat. Atunci am preluat această treabă şi, de îndată ce am împachetat totul, am lăsat să plece şi aceste 2 căruţe. Însă, oricât de mult am grăbit plecarea lor, ele nu au mai putut ajunge din urmă celelalte 7 căruţe. Sosind [eu] la Selişat la orele 2 ale după-amiezii, toate celelalte care de cărauşie erau deja descărcate. M-am dus la domnul comandant de divizie, căpitanul Arz³, i-am raportat că am sosit, iar el mi-a ordonat să pun să se

descarce și aceste 2 căruțe. Ceea ce am și îndeplinit, apoi m-am îndreptat spre cvartirul ce-mi fusese desemnat. Mai târziu m-am prezentat din nou la ordin în fața domnului căpitan, care-i plătise pe cărăuși, dar unul dintre ei, care cerea bani în plus, m-a întrebat, câte căruțe fuseseră împreună ? La care am indicat cifra 9. Atunci domnul căpitan i-a răspuns locuitorului din Beclean care cerea să fie plătit că el deja a achitat toate cele 9 căruțe, de aceea acesta [cărăușul] să nu-i ceară lui [căpitanului] banii, ci celorlalți [cărăuși], care și-au primit deja toată suma pentru cărăușie⁴.

În final, trebuie să mai afirm că, deoarece căruțele de cărăușie aveau la ham fiecare câte 4 vite, iar aceste vite nu-i aparțineau unuia din cărăuși, ci la doi cărăuși, cel ce înhămasse două vite împreună cu reclamantul încasase plata, prin urmare de la acela trebuie [reclamantul] să-și ceară partea, și nu de la domnul căpitan Arz.

[III.] Dacă mai are și altceva de declarat ?

– Nimic în afară de acestea.

Daniel Dâmboi m.p.,
caporal

Cu acestea se încheie protocolul și se redactează ulterior.
Mărgineni, 7 iulie 1848.

Joséf Schöndank,
sergent

Ion Barb,
soldat

Szabó căpitan⁵

Paspaly locotenent⁶

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32821-32824.

¹ Omisiune de cuvânt în original.

² Fotocopia are marginea tăiată.

³ Wilhelm Arz, căpitan la primul regiment românesc de graniță, conform Ela Cosma, *Regimentele austriece, comandanții și efectivele lor în Transilvania (1848–1849)*, tabel XIV. *Armata austriacă în Transilvania (1848–1849). Primul regiment grăniceresc românesc de infanterie nr. 16*, p. 357–360, în vol: *Armies, Commanders, Leaders in Transylvania (1848–1849) / Armate, comandanți, conducători în Transilvania (1848–1849)*, colecția *Biografii istorice transilvane ...*, vol. VII

⁴ La 26 iunie, căpitanul Arz raporta că, într-adevăr, plătise 7 fl. și 12 cr. pentru nouă căruțe. Cum au existat neînțelegeri între cei ce efectuaseră transportul și comandantul militar, s-a ordonat o anchetă la care a fost convocat și caporalul Dâmboi. A se vedea și *Documente privind ...*, vol. VIII, doc. 3, p. 4–5.

⁵ Este vorba, probabil, de Szabó Anton, căpitan, apoi maior la primul regiment românesc de graniță, întrucât Szabó Benjamin a fost locotenent-major, apoi căpitan în cadrul aceluiași regiment, cf. Ela Cosma, *op. cit.*, p. 358.

⁶ Michael Paspali, sublocotenent, apoi locotenent la același regiment, cf. *ibidem*, p. 359.

6.

Pesta, 10 iulie 1848.

Adeverință¹

Despre 200. f Conv. Mze zic doo sute florini argint care iam primit dela D. Ioan I. Pantazi spre intretinerea Keltuieilor in Pest – mă rog pre Onorați Domni Repriedentanzi și Kuratori a Ci. [Cinstitei] Biserici cei mari românești din Brasiov a număra acești bani la ordinul D. Pantazi – și spre incredinzare am adeverit. Pesta din 10. Iulie 848 nou.

Ioann Bran m.p.

1848 10 Julie 559²

Adeverința

dela J. Branu despre 200 fl. M.C.

*

Adeverință

Despre 200 florini monedă convențională, zic două sute florini argint, [pe] care i-am primit de la Domnul Ioan I. Pantazi, spre întreținerea cheltuieilor în Pesta. Îi rog pe onorații domni reprezentanți și curatori ai Cinstitei Biserici cei mari românești din Brașov a număra acești bani la ordinul Domnului Pantazi. Spre încredințare am adeverit.

Pesta, 10 iulie 1848 [stil] nou

Ioan Bran m.p.

Original: Arh. Bis. Sf. Nicolae, Brașov, Fond Bran, dosar nr. 1843, fila 1 r-v.

¹ Cu litere chirilice, scris de mână.

² Cu litere latine, scris de mână.

7.

Sânpetru (Petersberg), 17 iulie 1848

Bestätigung

Daß die Verleihung des Standrechtes von der Hohen Landesregierung an den Löbl. Kronstädter Magistrat am 4ten Sonntag nach Trinitatis l.J. in der Petersberger Evangel. Sächsischen Kirche öffentlich von der Kanzel von Endes Gefertigter der Gemeinde publicirt worden sey, wird ämtlich bestätigt.

Petersberg d. 17ten Juli 1848

Franz Lassel m.p.,
Orts Pfarrer

*

Confirmare

Se confirmă oficial că subsemnatul a anunțat de la amvon comunitatea, în mod public, în biserica evanghelică săsească din Sânpetru, în a patra duminică după Sfânta Treime, despre instituirea dreptului statarial acordată de înalta conducere a țării onoratului Magistrat brașovean.

Sânpetru, la 17 iulie 1848

Franz Lassel m.p.,
preot local

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3580, foto: f.n..

8.

Sibiu, 25 iulie 1848

Abschrift

An Sn Hochgeboren den Herrn Gubernial Rath und Comes der sächsischen Nation, Franz v. Salmen.

Das hiesige gr. n.u. Consistorium hat in Erfahrung gebracht, daß Euer Hochgeboren in den unterstehenden sächsischen Stühle die Verordnung ergehen ließen, womit von den Walachen der Zehnten den sächsischen Seesorgern wie bis nun entrichtet werde.

Indem nun das Consistorium eine Abschrift der an den Herrn Bischof Schaguna ergangenen Finanz Ministerial Verordnung vom 18ten Juli l.J. laut welcher die Wallachen der Entrichtung des Fiscal Zehnten enthoben sind, Euer Hochgeboren mittheilt, unterläßt gedachtes Consistorium nicht, Euer Hochgeboren zugleich in Diensfreundschaft zu ersuchen, womit die Verfügung getroffen werde, daß die Walachen dermalen den sächsischen Pfarrzehnten nicht entrichten sollen, und daß dieser Zehnten aufgezeichnet werde, bis eine weitere Verfügung höhern Orts darüber ergehen wird – wo so dann im Falle der Entrichtung der genannte Pfarr Zehnten nachgetragen werden kann.

Hermannstadt am 25ten July 848

Moses Fule m.p.,
Interim praeses

*

Copie

Către preaonoratul domn consilier gubernial și comes al națiunii săsești,
Franz von Salmen

Consistoriul grecesc neunit [ortodox] din localitate a aflat că excelența voastră ați emis dispoziție în scaunele săsești aflate în subordine, că românii trebuie să achite ca și până acum dijma către păstorii de suflete sași¹.

Prin prezenta, Consistoriul vă comunică, în copie, ordonanța Ministerului c.c. de Finanțe din 18 iulie anul curent, trimisă domnului episcop Șaguna, conform căreia se desființează prestarea dijmei fiscale de către români. Amintitul Consistoriu nu omite să vă roage amical, pe cale de serviciu, să dispuneți ca acum românii să nu presteze dijma preotească săsească și ca această dijma să fie consemnată, până se va emite o dispoziție ulterioară din partea forurilor mai înalte, astfel încât, în cazul prestării, pomenita dijma preotească să poată fi recuperată.

Sibiu, 25 iulie 1848

Moise Fulea m.p.,
interimar praeses [președinte interim]

Original: A.M. Sibiu, Fond Andrei Șaguna, nr. 61/1848, foto: 30498a.

¹ Vezi despre demersurile lui Moise Fulea către Franz Salmen, în chestiunea desființării plății dijmei de către români, doc. 255, *Documente privind ...*, vol. XI, p. 484.

9.

F.I., f.d. [Iulie-august 1848]

Despre pășaniile batalionului regimentului 2 românesc de graniță
trimis în Ungaria. (Fragment)¹

Im Monat July 1848 wurde das dem 2ten Romanen R[e]g[i]m[e]nt eine Bataillon auf Befehl des Palatins Stephan, der mit unumschränkter Vollmacht versehen war, nach Szegedin in Marsch gesetzt, wird dort die Garnison zu beziehen.

Dort angelangt sollten sie auf Befehl des Ministers Meszáros auf die ungarische Constitution den Eid ablegen und nach Verbász gegen die Serben ziehen.

Die Mannschaft äußerte sich entschlossen lieber zu sterben als die Kaiserliche Fahne zu verlassen.

Dies geschah grade zu der Zeit wo ein Szekler Gränz Bataillon der gesetzlichen Regierung abtrünnig geworden.

Die Szegeder Inwohner aus Wuth daß die Romanen den Eid auf die Ung. Constitution nicht leisten wollten, warfen alle Bagaje der Romanen aus den Quartiren hinaus.

Dieselbe Nacht damit zwischen den Bürgern u Romanen kein Zusammenstoß geschehe trommelte der Batallion Commandant Papp Leo die Mannschaft zusammen u setzte sie dieselbe Nacht über die Theiß nach Beba ins Banat um von dort nach Siebenbürgen zurück zu eilen.

Gleich darauf erhielten sie vom Temesvarer Festungs Commandanten eine Staffette damit sie sich gleich zurück begeben sollen, im Falle des Ungehorsams er ihnen 6 Kanonnen nachschicken und sie alle zusammenschießen lassen würde. Diesem nach waren sie gezwungen den rückweg nach Szeged anzutreten.

Der Weigerung 10,000 National Gardisten sie schon dazu zwingen würden. Auf dieses antworteten die Gränzer es sey nicht nöthig damit 10,000 Gardisten ausrücken, man könnte sie mit Kanonen zusammen schießen u ihnen sodenn die Waffen leicht abnehmen.

Nachdem die Emissarien sahen daß alles Streben zur Verführung der Gränzer umsonst sey, beließen sie ihnen die Waffen u. brachten dieselben nach Pesth wo sie sie ins Steugbei [?] einquartirten.

In diesem Quartir blieben die Gränzer 2 Wochen unter dieser Zeit waren die von der Ung. Regierung ausgesandten Emissarien immer zwischen ihnen, beredeten sie, wendeten alles, selbst Geld auf [um] sie zu bestechen und sie von der Kaiserlichen Fahne abtrünnig zu machen.

Da auch dieses fehlschlug so begneigten [begnügten] sich die Ungarn bloß das [zu] verlangen damit die Gränzer schwören möchten nie gegen die Ungarn kämpfen zu wollen u wenn sie dieses Beeiden, ihnen die Kaiserliche Fahne beibehalten, u sie gleich nach Hause erlaubt würden. Auf diese Weise sch[...]gte ein Theil der Gränzer zu schwören.

Sontags Früh wurden die Gränzer in die romanische Kirche geführt. Sie gingen aber mit geladenen Gewehren hier damit ihnen dieselben unter der Messe nicht gestohlen werden sollten. Unter der Messe waren sie sehr Andächtig, zur Hälfte der Messe bestieg der Pfarrer Namens Rossu das Catheder, kündigte daß sie nur auf die Weise glücklich seyn könnten wenn sie mit den Ungarn hielten u.s.w.

*

În luna iulie 1848, la porunca palatinului Ștefan, care avea plenipotență nelimitată, un batalion al celui de-al doilea regiment românesc a fost trimis în marș la Seghedin, ca să ocupe garnizoana de acolo.

Odată ajunși acolo, trebuiau ca la porunca ministrului Meszáros să depună jurământul pe constituția ungară și să porceadă la Verbász împotriva sârbilor.

Trupa a declarat cu hotărâre că preferă să moară, decât să părăsească steagul împărătesc.

Aceasta se petrecea tocmai pe vremea când un batalion secuiesc de graniță se răsculase împotriva conducerii legale.

În aceeași noapte, ca să nu se iște vreo ciocnire între orășeni și români, comandantul de batalion Leo Pop a adunat în bățai de tobe trupa laolaltă și a condus-o în aceeași noapte peste Tisa la Beba, în Banat, ca să se întoarcă în grabă de acolo în Transilvania.

Imediat după aceea au primit o ștafetă de la comandantul fortăreței din Timișoara, să pornească deîndată înapoi, în caz de nesupunere el urmând să trimită 6 tunuri după ei și să-i împuște pe toți grămadă. În urma acestora au fost siliți să apuce drumul de întoarcere spre Seghedin.

[În cazul] Refuzului lor, 10.000 de gardiști naționali [maghiari] aveau să-i oblige la aceasta. Atunci grănicerii [români] au răspuns că nu e nevoie să fie trimiși 10.000 de gardiști împotriva lor, căci ei ar putea fi împușcați cu tunurile și astfel ar putea fi cu ușurință dezarmați.

Dacă emisarii au văzut că orice strădanie de a-i deturna pe grăniceri a fost zadarnică, le-au lăsat armele și i-au adus [condus] pe aceștia la Pesta, unde i-au încartiruit la Steugbei [?].

În acest cvartir au rămas grănicerii timp de 2 săptămâni. În tot acest timp emisarii trimiși de conducerea ungară s-au aflat permanent în mijlocul lor, pentru a-i convinge, folosind orice chip, chiar și bani, ca să-i mituiască și să-i facă să se răscoale împotriva steagului imperial.

Cum și acestea au dat greș, curând ungurii s-au mulțumit să le ceară grănicerilor numai să jure că nu vor lupta niciodată împotriva ungurilor. Iar dacă jură asta, ei le vor lăsa steagul împărătesc și le vor îngădui pe dată să plece acasă. În acest mod, o parte din grăniceri [au acceptat] să jure.

Duminică dimineața grănicerii au fost conduși în biserica românească. Dar ei au mers acolo cu puștile încărcate, ca nu cumva acestea să le fie furate în timpul slujbei. În timpul slujbei au fost foarte concentrați. La jumătatea slujbei preotul pe nume Roșu s-a urcat la amvon și le-a vestit că numai așa ar putea fi fericiți, dacă ar ține cu ungurii ș.a.m.d.

Concept: Arh. Muz. Banatului Montan din Reșița [?], f.n.

¹ Documentul are două pagini; lipsesc începutul și continuarea. Conține numeroase ștersături și corecturi, ca și prescurtări ce indică un concept. De asemenea, are greșeli de ortografie și de acord gramatical ce atestă că autorul său a fost un militar român, care nu stăpânea corect limba germană.

10.

București, 1 august 1848

9550 848

[emis] Aug. 1. 848

bead. Aug. 8. 848
ellátt. Aug. 21. 848
Kelt august 1. 848
9550. 848

Főorvos

A Bukaresti Cs. K. Ügyvivőség, oláh országban uralkodó Epemirigy tárgyában át ér.

Tudásul vétetik

Bukaresti ügyvivőség

Oláh ország

Epekórság

2052

9550 848

K.k. Agenzie in der Walachei

Laut Mittheilung des Comité der Quarantinen sind in dem Zeitraum vom 24. bis 31. Juli l.J. in dem Distrikte Teleorman von 30 an der Epizootie kranken Kühe 4 gefallen, und 3 genesen.

Hier in Bukarest sind an der Cholera am 29. Juli 31 erkrankt, 3 gestorben,
am 30. Juli 14 erkrankt, - gestorben,
am 31. Juli 17 erkrankt, 4 gestorben.
Bucarest am 1. August 1848.

Timoni

An das hochlöbl. k. siebenb. Landes-Gubernium in Klausenburg

*

9550 848

emis la 1 august 1848

primit la 8 august 1848

rezolvat la 21 august 1848

Medicul principal

Luat la cunoștință

Țara Românească

2052

9550/1848

Agenția c.c. din Muntenia

Conform comunicării Comitetului carantinelor, în intervalul cuprins între 24–31 iulie anul curent, în districtul [județul] Teleorman din 30 de vaci bolnave de epizootie au căzut 4 și s-au vindecat 3.

Aici, în București, din cauza holerei

la 29 iulie s-au îmbolnăvit 31 și au murit 3,
la 30 iulie s-au îmbolnăvit 14 și au murit -,
la 31 iulie s-au îmbolnăvit 17 și au murit 4.
București, la 1 august 1848.

Timoni

Către preaînaltul Guberniu crăiesc transilvan de la Cluj

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 284-285, foto: 28319-28320.

11.

Sibiu, 1 august 1848

Note

Seine k.k. Majestät haben zu folge a.h. [allerhöchsten] Entschließung vom 26ten Juni l.J. [laufenden Jahres] bei dem 1en Szekler Grenz Infanterie Regimente an die Stelle des zum General Major beförderten Obersten Baron Schirnding den Oberstlieutenant Franz von Dorsner zum Obersten und Regiments-Kommandanten a.g. [allernädigst] zu ernennen beruht.

Das General Commando beehrt sich Einem löblichen Landes Ober Commissariate hievon in Gemäßheit des königl. ungarischen Kriegs Ministerial Erlasses vom 21^{en} Juli l.J. E. 1454 zur geneigten Wissenschaft die dienstfreundliche Mittheilung zu machen.

Hermannstadt am 1en August 1848

In Dienstesabsein des Commandierenden Herrn Generals,

Pfersmann,
FML

2004 848

An Ein löbliches königl. Landes Ober Commissariat

*

Notă

Ca urmare a preaînaltei decizii din 26 iunie anul curent, maiestatea sa cezaro-crăiască a binevoit preamilostiv a numi, în cadrul primului regiment secuiesc grăniceresc de infanterie, în locul colonelului baron Schirnding, promovat la gradul de general maior, pe locotenent-colonelul Franz von Dorsner în calitate de colonel și comandant de regiment.

Comandamentul general are onoarea de a-i comunica și de a-i aduce la cunoștință acestea onoratului Comisariat suprem al țării, în conformitate

cu ordinul E. 1454 din 21 iulie anul curent, emis de Ministerul regesc ungar de Război.

Sibiu, 1 august 1848

În absența domnului general comandant,

Pfersmann,
feldmareșal-locotenent

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32842/1848.

12.

Brașov, 1 august 1848

Erhalt. am 1^t Aug. 848

Die Nations Universität überreicht unterm 2. July I.J. Z. 755/848, nachdem die durch frühere Universitäts Beschlüsse ins Leben gerufene Bürgerwehr nun in den meisten sächsischen Ortschaften thatsächlich bestehe, der Zweck u. die Bestimmung derselben grundsätzlich festgestellt sey u. es nothwendig werde, den eigenen Abtheilungen der Bürgerwehr in den verschiedenen sächsischen Ortschaften u. Kreisen jene organische Zusammensetzung zu geben, die der ausgesprochene Zweck erheischt, ein von der Nations Universität festgestelltes Statut zur genauen Beobachtung.

Von der Orts Communität gegen Rückstellung zuzustellen.

Closius

Vorgetragen am 2^t August 848

*

Primită la 1 august 1848

Universitatea Națională [Săsească] transmite la 2 iulie anul curent, nr. 755/1848, spre atență observare un statut stabilit de Universitatea Națională, acum după înființarea efectivă a gărzii cetățenești în majoritatea localităților săsești pe baza deciziilor anterioare ale Universității, după stabilirea temeinică a scopului și destinației acesteia și după ce a devenit necesară alcătuirea organică a gărzii cetățenești conform propriei împărțiri în localitățile și cercurile săsești, pentru a se atinge scopul urmărit.

Prezenta să se pună la dispoziția comunității locale contra returnare.

Closius

Prezentată la 2 august 1848

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3338.

13.

Braşov, 1 august 1848

Eingereicht am 1t August 848

An Einen Löblichen Magistrat der k. freyen Stadt Kronstadt

Unterthänigste Anzeige die Ober Vorstädter Wallachen betreffend
3324/848

Pr. die 1^a Aug. 848

Faßmeister Eduard Rechtdler zeigt an, daß der Waldfrevel und der Ungehorsam der hiesigen Ober Vorstädter Innwohner von Tag zu Tag überhand nehmen, u. zwar dermaßen, daß des Berichtgebers Wirkungskreis nicht mehr zureichend sey. Er bätke daher, um diesen Unfuge zu steuern, die nöthigen Maßnahmen zu treffen.

Zu erwiedern¹. Berichtgeber wieder dahin angewiesen, die Waldfrevler jedesmal der Polizey anzuzeigen, u. bey derselben deren Bestrafung zu bewirken. Der Polizey aber ist aufzutragen die ihr durch den Faaßmeister Eduard Rechtdler bezeichnet werdenden Individuen, welche in den Stadt Waldungen Provincialien u.a. Waldfrevel zu Schulden haben kommen laßen, nach Cerhcetirung [?!] ihres diesfälligen Vergehens nach den bestehenden Vorschriften gehörig u. angemessen zu bestraffen, so wie auch den gedachten Faaßmeister in Fällen, wo ihm in der gehörigen Beaufsichtigung der Waldungen u. Erfüllung seiner Dienstes Obliegenheiten Hinderniße u. Ungehorsam in dem Weg gelegt würden, kräftige Assistenz zu leisten.

Dillmont

Vorgetragen den 5ten August 848

*

Primită la 1 august 1848

Către onoratul Magistrat al oraşului liber crăiesc Braşov

Preasupus denunţ, referitor la valahii din Oraşul de Sus (Şcheii Braşovului)
3324/1848

Prezentată în ziua de 1 august 1848

Meşterul dogar Eduard Rechtdler informează că delictele forestiere şi nesupunerea locuitorilor din Oraşul de Sus sporesc de la o zi la alta, în asemenea grad, încât ele depăşesc sfera de acţiune a raportorului. De aceea, el roagă să se pună capăt acestor pagube, prin adoptarea măsurilor cuvenite.

De răspuns. Raportorului i se transmite să-i denunţe pe răufăcătorii forestieri de fiecare dată la poliţie şi să determine pedepsirea lor de către aceasta. Poliţia însă trebuie însărcinată ca acei indivizi ce vor fi desemnaţi

de meşterul dogar Eduard Rechtdler că se fac vinovaţi de delikte forestiere în pădurile oraşului şi în terenurile provinciale, după cercetarea infracţiunii lor conform prescripţiilor existente, să fie pedepsiţi în mod adecvat şi corespunzător. Iar amintitului meşter dogar să i se acorde asistenţă [poliţienească] puternică, în cazurile în care i se ridică piedici şi nesupunere în supravegherea pădurilor şi în calea îndeplinirii obligaţiilor sale de serviciu.

Dillmont

Prezentată la 5 august 1848

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3324 a-b.

¹ Forma din text: *erwiedern*; corect: *erwidern*.

14.

Bistriţa, 1 august 1848

Kelt aug. 1. 848.

Cserey.

A Besztercei Jonáts Csigér nevű praediumbol városgazda Dékányi Károly felügyelete alatt vétetni _____ Déma tárgyában felirást téssen.

Ugyan ennek

I. Sz.

Beszterce

Csiga praedium

Dékányi Károly

Déjma

M.Z. 1539 848

9371 848

Hochlöbliche Königl. Landes Regierung !

Nachdem in Folge der hohen Weisung des H. Nations Grafen Franz v. Salmen vom 24ten Juli l.J. Zahl 1507, womit aus der Ursache, weil der in Zehendsachen condirté [?] neue Gesetz Articul von Allhchst. Se. Majestät noch nicht sanctionirt, somit auch nicht verlautbart sei, der Zehenden in der Sächsischen Nation, im laufenden Jahre, nach den bisherigen Gesetzen behandelt werden solle, der gehorsamst gefertigte Magistrat durch die in Abschrift hier beigelegene Eingabe der hiesigen Vorstädter veranlaßt unter dem diesseitigen Prot., Zahlen 1510 und 15 durch die Abnahme des Zehndens vom Praedio Csiger, unter denen, in den beiliegenden Protokolls Auszügen enthaltenen Maßregeln, zu beschließen, und zugleich dem hiesigen Villicus Carl Decani den Vollzug dieser Beschlüsse zu übertragen, für nöthig erachtet hat. Nachdem ferner die Früchte auf dem Praedio Csiger,

aus Ursache dieser, weil die von jeher dazu verwendeten Vater Vorstädter Aeltesten, ihre Mitwirkung verweigert haben, auf Anordnung des genannten Villici durch städtische Communitäts Verwandte am 29^t vorigen Monats abgezehndet und am 31st v.M. im Beisein auch der Vater Vorstädter Nachbarschafts Vorsteher diese Abzehndung gehörig revidirt worden ist; übrigens auch zwei städtische Bürger, als Grundbesitzer auf der Csiger ihren Zehnten dem betreffenden Pächter vorschriftsgemäß eingeführt haben; die Vorstädter Grundbesitzer dagegen, nach dem soeben erstatteten mündlichen Berichten des Villicus Carl Decani, anstat den Zehnden einzuführen, mit Heimführung der gegen Fechsung in ihre eigenen Scheunen in der vergangenen Nacht sowohl, als auch diesen Morgen ununterbrochen beschäftigt sind; so hat der Magistrat sich bemüßiget seinen vorberührten im Recht und in den Gesetzen begründeten Beschlüsse dadurch den gehörigen Nachdruck zu geben; daß man, bei dem Umstande, weil die hiesige Bürgerwehr am heutigen Wochenmarktstage so unvermuthet nicht zusammen zu bringen sein dürfte, das Löbl. k.k. Militair Stadt Commando, um die Beorderung einer halben Compagnie, gleich aus der Sitzung zu dem Ende dienstlich zu ersuchen, damit dieselbe unter der Leitung des mehrberührten Villicus Carl Decani der Einfuhr des fraglichen Csiger Zehnden in die Scheune des betreffenden Pächters Executione mediante, bewirken möge, wovon der gehorsamst gefertigte Magistrat Einer Hochlöblichen königl. Landes Regierung den pflichtschuldigen Bericht zu erstatten sich beeilet.

Mit vollkommenster Hochachtung geharren

Einer Hochlöblichen Königl. Regierung

unterthänige Diener,

Magistrat der k. freyen Stadt und des Districtes Bistritz,

Filkeni,

Croner,

Oberrichter

O. Notär

Bistritz den 1ten August 1848

*

Nr. mag. 1539/1848

9371/1848

Preaînaltă conducere regească a țării !

În baza înaltei indicații a domnului comes al națiunii Franz von Salmen din 24 iulie anul curent, nr. 1507, având în vedere că noul articol de lege în problema dijmei nu a fost încă sancționat de preaînaltă maiestatea sa, deci nici nu a fost dat publicității, iar în cursul anului curent dijma în sânul națiunii săsești se va aborda după legile de până acum, determinat de solicitarea locuitorilor din suburbiile de aici – solicitare anexată în copie, la protocolul

de față, sub nr. 1510 și 1515 –, subsemnatul supus Magistrat consideră necesar ca, odată cu preluarea dijmei de pe prediul Csiger, să decidă măsurile conținute în extrasele de protocol, aici alăturate, și, în același timp, să-l însărcineze pe *villicusul* din localitate Carl Decani cu îndeplinirea acestor decizii. Din cauză că bătrânii satului din suburbii, cei care dintotdeauna fuseseră utilizați în acest sens, au refuzat să colaboreze, la porunca numitului *villicus* bucatele din prediul Csiger au fost dijmuite de către neamurile comunității în data de 29 ale lunii trecute și în 31 luna trecută, în prezența mai marilor bătrâni ai vecinătății din suburbii, dijmuirea s-a verificat cum se cuvine. În afară de această, doi cetățeni din oraș [orășeni], în calitate de proprietari de pământ, și-au dat dijma, conform prescripțiilor, respectivului arendaș. În schimb, proprietarii de pământ din suburbii, după rapoartele verbale ale *villicului* Carl Decani, în loc să predea dijma, au strâns-o și au dus-o în propriile lor șuri în noaptea trecută, iar în această dimineață sunt încă tot ocupați fără întrerupere. De aceea, Magistratul s-a silit să accentueze în mod corespunzător importanța deciziilor sale, întemeiate pe justiție și legi, astfel că, întrucât garda cetățenească din localitate nu poate fi convocată pe neașteptate astăzi, tocmai în ziua târgului săptămânal, Magistratul roagă oficial onorata comandă c.c. militară orășenească să dispună direct în ședința [de azi] dislocarea unei jumătăți de companie, care sub conducerea mult-amintitului *villicus* Carl Decani să realizeze, *executione mediante* [prin execuție militară], transportarea dijmei de la problematicul Csiger în șura respectivului arendaș. Despre toate acestea prezentul supus Magistrat se grăbește să transmită preaiualtei conduceri regești a țării acest raport de serviciu.

Rămânem cu cea mai deplină stimă,
ai preaonoratei conduceri regești a țării
slujitori supuși,
Magistratul orașului liber crăiesc și al districtului Bistrița,
Filkeni, Croner,
jude suprem, notar suprem
Bistrița, 1 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 156-159, foto: 30645-30648.

15.

Cluj, 2 august 1848

3427/848

Das h. Landes Gubernium befiehlt unterm 2ten August l.J. Zahl 4232 nachdem in Folge eines erst ohnlängst vom Ministerium des Innern an

Hochdasselbe erlaßenen Befehls, eine von der medizinischen Facultat über die Vertilgung der in dieses Hatert und Terrain gekommenen Wanderheuschrecken, ausgearbeitete Abhandlung in einem Receptare [?] Diesem Magistrate übersendet werden sey, die in dieser Abhandlung gegebene Weisung zu befolgen, über das Aufhören dieser Gefahr oder im entgegen gesetzten Falle, über in Größe des Schadens wie auch über das Resultat der Heilmitteln Kraft, Hochdemselben unverzüglich Bericht zu erstatten

Praes. die 8^a Augusti 848

Nachdem bereits zur Vertreibung u. Vertilgung der Heuschrecken alles angeordnet worden, was nöthig vorgeschrieben, so ist der Erfolg dieser Verfügung abzuwarten.

Lange

Res. den 9. Aug. 848

Eingetragen

*

3427/1848

Sub data de 2 august anul curent, înaltul Guberniu al țării poruncește – după ce, ca urmare a poruncii primite de acesta nu demult de la Ministerul [ungar] de Interne, i s-a trimis acestui Magistrat un tratat elaborat de facultatea de medicină despre distrugerea lăcustelor călătoare venite în hotarele și terenurile acestea – ca [Magistratul brașovean] să urmeze indicațiile cuprinse în tratat și să-i raporteze neîntârziat [Guberniului] despre încetarea pericolului sau, în caz contrar, despre mărimea daunelor, ca și despre rezultatul puterii mijloacelor de leac aplicate.

Prezentată în ziua de 8 august 1848

Deoarece pentru alungarea și distrugerea lăcustelor s-au dispus toate cele necesare și prescrise, așteptăm rezultatele acestor dispoziții.

Lange

Rezolvat la 9 august 1848

Consemnat

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3427, foto: 32162/1848.

16.

Brașov, 2 august 1848

8417. 848

Kelt Augt.2.848.

9574. 848.

Főorvos

A Brassói Jonáts jelenti: miként ezen vidékben Julius 9^{én} ütött ki.

Tudásul vétetik.

9 Sz.

Brassó

Epekorság

9574 848

Chol. 13

Hochlöbliche königliche Landes Regierung !

In Folge Hohen Landes Regierungs Erlasses vom 20ten Juli l.J. L.R.Z. 8417/848 betreff der hier ausgebrochenen Cholera, nimmt sich dieser Magistrat die Freiheit Hochderselben gehorsamst zu berichten, daß die Cholera hier erst bekanntlich nach der Zeit, daß die Boyaren theils zum Besuch der siebenbürgischen Bäder theils in Folge politischer Ereignisse in größerer Anzahl aus Bukarest herausgekommen u. zwar am 5ten Juli l.J. hieselbst ausgebrochen ist. Indessen sind von der Seuche bloß Einheimische u. gar Niemand von den herausgekommenen Fremden befallen worden, so daß gar keine Wahrscheinlichkeit vorliegt, daß die Krankheit vielleicht durch die gedachten Fremden herausgeschafft worden.

Die wir mit vollkommenster Hochachtung zu geharren die Ehre haben,
Einer hochlöblichen k. Landes Regierung
gehorsamste Diener,
der Kronstädter Magistrat,

Joh. v. Albrichsfeld m.p.,
Ob. Richter,
Friedrich Riemer,
O. Notär

Kronstadt 2. August [1]848

8417 848

Vom Kronstädter Magistrat

An Eine Hochlöbliche königlich siebenbürgische Landes Regierung in

Klausenburg

Aemtlich 331/848

*

Medicul principal

Primit la 2 august

Luat la cunoştinţă

9574/1848

Preaînaltă conducere regească a țării !

Ca urmare a înaltei dispoziții a conducerii țării din 20 iulie anul curent, nr. gub. 8417/1848¹, privind holera izbucnită aici, prezentul Magistrat își ia libertatea de a-i raporta cu supunere acesteia, că holera și-a făcut cunoscută prezența aici, așa cum se știe, după perioada când boierii au plecat în număr mai mare din București, în parte pentru a vizita băile transilvane și în parte ca urmare a evenimentelor politice, și anume [holera] a izbucnit aici la 5 iulie anul curent. Între timp s-au îmbolnăvit de molimă numai localnici și nimeni dintre străinii veniți încoace, așa că nu există nicio probabilitate ca boala să fi putut fi adusă de către străinii pomeniți.

Avem onoarea de a rămâne cu cea mai deplină stimă,
ai preaonoratei conduceri regești a țării supuși slujitori,
Magistratul brașovean,

Johann von Albrichsfeld,
jude suprem,
Friedrich Riemer,
notar suprem

Brașov, 2 august 1848
8417/1848

De la Magistratul brașovean
Către preaonorata conducere regească transilvană a țării din Cluj
Pe cale de serviciu

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 306–308, foto: 28341–28343.

¹Vezi *Documente privind ...*, vol. XI, doc. nr. 199, p. 390–391.

17.

Brașov, 2 august 1848

Hochlöbliches Oberlandes Commissariat !

Da Inhalts einer Zuschrift des hiesigen Provincial Commissairs Mich. v. Maurer der Fogaraser Distrikt keine Militair Verpflegung mehr in einen anderen Kreis, somit auch die Naturalien für die eben[?]da herüberberlegten zwei Züge von Savoyen Dragonen nicht mehr verabfolgen will; das Militair aber zur allgemeinen Vertheidigungs Sicherheit des Landes, und besonders dieser Escadron gegen die Paß in die Walachei dahin verlegt worden, wo es am nothwendigsten erschienen ist u. nicht blos eine besonderbegünstigende Rücksicht für einen einzelnen Kreis einer Militair-Dislocation zum Grunde

liegt u. dieser Distrikt nunmehr eine große Militair Einquartirung hat, so nehmen wir uns die Freiheit Hochdasselbe zu bitten die geneigte Verfügung treffen zu wollen, womit Fogaras um so eher die Naturalien für diese zwei Züge in diesem ihm zu nächst liegende Kreis zuführen möge, als es dagegen von der Quartirlast frei u. doch gegen den äußern Feind durch diese Stellung der Escadron sicher gestellt wird.

Die wir übrigens mit der vorzüglichsten Hochachtung zu geharren die Ehre haben

Eines Hochlöblichen k. Oberlandes Commissariats
gehorsamste Diener,
der Kronstädter Magistrat,

Joh. v. Albrichsfeld,
Ob. Richter,
Friedrich Riemer,
O. Notär

Kronstadt den 2. August 1848
3307/848
2015 848

*

Preaonorate Comisariat suprem al țării !

Conform scrisorii comisarului provincial de aici, Michael von Maurer, districtul Făgăraș nu mai vrea să pună la dispoziția altor cercuri intendența militară, deci nici produsele naturale pentru cele două convoaie de dragoni de Savoia detașați aici. Militarii au fost dislocați acolo unde sunt de cea mai mare necesitate pentru apărarea generală a securității țării, iar în mod special acest escadron [a fost detașat] la pasul spre Muntenia, astfel că la baza unei dislocări militare nu se află doar rațiuni favorizante pentru fiecare cerc în parte. De aceea, ne luăm libertatea de a vă ruga să dispuneți cele cuvenite ca Făgărașul să trimită produsele naturale necesare celor două convoaie în cercul aflat în imediata sa vecinătate cu atât mai repede, cu cât este scutit de sarcina încartiruirilor și totuși beneficiază de apărare din partea acestui escadron împotriva dușmanului extern.

Avem onoarea să rămânem ai preaonoratului Comisariat c.c. suprem al țării slujitori supuși,

Magistratul brașovean,

Johann von Albrichsfeld,
jude suprem,
Friedrich Riemer,
notar suprem

Braşov, 2 august 1848
3307/1848
2015 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32835.

18.

Braşov, 2 august 1848

Cătră naţiunea română din Transilvania

A servi naţiunii sale cu întreaga căldura inimii şi a-i părtini interesele din toate puterile, nu e numai datorinţa, ci şi unul din acele mai dulci sentimente ce poate să simtă o inimă bine organizată.

Cât s-au îndulcit şi subscrişii în acestea fiorioase simţăminte, într-adevăr se ţine numai de a lor singură conştiinţă şi încât pentru arătarea prin fapte a judeca, nu e negoţiul nostru. Cu toate acestea, tot omul are dreptul de a nu fi judecat rău, înainte de a-i fi cunoscută reaoa simţire a inimei, căci nu toate lucrurile rele sunt urmarea relelor simţăminte, ci adeseori numai ale erorilor, cu atât mai puţin se cuvine a se condamna lucrarea necunoscută, au rău cunoscută; căci judecata prematură adevereşte au răutatea judecătorului, au a judecăţii, amândouă scăderi de care nime nu se poate feri destul.

Din subscrişi încă sunt din numărul acelor refortunaţi deputaţi care după încrederea naţiunei române manifestată în Adunarea Naţională din Blaj în urmă se resolviră a pleca pe o cale lungă spre împlinirea unei nobile misiuni cătră Mai[estatea] Sa. Rezultatul acestor din partea mai multora, din a căriua glorie întâiul din subscrişi, nu-şi poate aroga pre dreptate cât de puţin e cunoscut publicului naţiunii române. Mai[estatea] Sa prin preaînalta rezoluţiune din 23 iunie a.c. se îndură a promite naţiunii române din Transilvania, cum că după întărita prin Mai[estatea] Sa uniunea acestei patrie cu Ungaria naţionalitatea naţiunei noastre să va garantiza, precum şi alte cereri neîmplinite prin un articol de lege proiectându-se prin ministeriul M. sale unguresc.

În urma acestei preaînalte rezoluţiuni, deputăţiunea ce o câştigă aceeaşi chiar din rostul M[aiestăţii] sale şi în scris să credea îndatoartă, după nemişcata credinţă şi ascultare, ce totdeauna naţiunea română au arătat cătră domnitoriul său a se supune cu totul voiei M[aiestăţii] sale, fără de a mai da altă petiţiune cătră Maiestatea. Deputăţiunea crez că ş-au împlinit misiunea cu toată credinţa cătră Maiestate şi naţiunea română. Ea nu avea, cel puţin

nu și să aibă și altă îndatorire de a se mai ruga și pentru alte puncturi decât cele cuprinse în petițiunea formată încă la Blaj.

Ajungând deputațiunea înapoi la Pesta, în urma acestei preaînalte rezoluțiuni, să credea îndatorată a recomanda această cauză a națiunii române cu toată căldura M[aiestății] sale din Buda-Pesta, precum aceeași făcură și în Innsbruck la Înălția sa palatinul și la celelalte persoane din ministeriul ungaric ce din [în]tâmplare să afla pe atunci acolo. Ce este într-una toate acestea fapte ce după dreptate s-ar putea imputa deputățiunii, că s-ar fi abătut de la puntele petițiunii de la Blaj ? Drept că pasul din urmă presupune învoirea la uniunea Transilvaniei, deși făcută fără învoirea au măcar cu întrebarea națiunii române; ci deputațiunea crezând că învoirea M[aiestății] sale, în care românul concentrează toată puterea destupătoare este și trebuie că fie așa de sfântă înaintea românului cât nu i se poate opune, deși cu durere în inimă de desprețuirea pățită din partea dietei transilvane, recunosc uniunea de faptă împlinită, fără de a mai cugeta la vreo reluptare, ci numai simțindu-se îndatorată a susține după puteri celelalte puncte ale petițiunii ca să se împlinească. Deputațiunea în drum să încunoști[i]nță și despre aceea împrejurare, cum că la comisiunea regnicolară de 26 inși, pentru consfătuirea cu ministeriul asupra proiectelor propunând în dieta unitei Ungarii pentru Transilvania, numai 3 români să află, care număr afară de calitatea persoanelor, să părea pe dreptate prea mic după numărul poporului nostru român această desproporțiune ce putea fi atâta de scăderoasă națiunii române, precum fu pe ascultarea la întrebarea de uniune, fu reprezentată înaintea înălțimei sale palatinului și apoi în scris și ministeriului ungariu prin ambii episcopii noștri. Plânsoarea fu recunoscută de întemeiată și ministeriul nu numai recunosc dreptul de a cuprinde mai multe persoane din partea națiunii la acea comisiune, ci în urmă și denumi 9 persoane după lista de episcopi înfățișată, cu toate că în locul a 4 proiectați se substituiau alți 4. Însă și aceștia tot români din patria noastră. De s-au erat (greșit) și într-astă parte ? Judecata să rămână dulcea noastre națiuni, nimene însă va putea zice cu dreaptă conștiință că acea epopee, de au fost eroare nu s-au făcut din cel mai curat zel național, și în consecință, convingerii deputățiunii mai sus expusă, deputațiunea n-au lucrat alte. Unii din membrii deputățiunii după aceasta se întoarseră numaidecât la ale lor, alții au mai rămas aici de bună voie ca persoane private până acum ce nimeni nu se poate opri cum credem noi, ci și aceștia mai toți s-au strecurat.

Noi deci nu credem că ne-am abătut cât de puțin de la puncturile petițiunii noastre, nici că deputățiunea au negles vreun pas din câte i s-au însărcinat.

Iar de este abatere aceea că a recomandat cauza română ministeriului, asta a făcut-o într-înțeleșul rezoluțiunii de la Maiesteta, nu numai noi cei

rămași la Pesta, ci întreaga deputațiunea întoarsă de la Innsburck. Celălalt pas pentru înmulțirea reprezentanților națiunei noastre la deputația regnicolară asemenea făcută cu știrea și învoirea întregii aceeași deputațiuni, fu o lucrare cerută de împrejurările timpului, pentru că era perdută pentru totdeauna; ci subscrișii nu s-au obtrus a fi membrii aceleiași comisii, nici au luat până acum parte la lucrările ei, noi (ba nici unul din cei 9) nu vom sta în cale dacă poporul român va trimite alți bărbați care să aibă mai multă încredere și noi încă ne vom depărta cei ce ne mai aflăm aici cât mai curând, cei ce poftesc de la noi să cerem alt congres național, n-au luat aminte că și când ar avea putere de a ne însărcina cu o nouă misiune, noi nu mai suntem în stare de a-i face destul în persoană, iar în scris o pot face și inșii cerătorii de la noi.

De afla deputațiunea undeva însemnată această dorire a națiunei, ea o împlinea după putință cu toată acurateța, ci nu-i aflăm urma nicăiri de aici noi cei câțiva români aici cu atâta mai puțin ne putem crede îndatorați. Rugăm pe amici și care n-avură mai multă înputernicire de la națiune a se stămpăra mai ales în scrisori publice de la espresii necuviincioase cum sunt abateri bune, căci judecării națiunei ne supunem, ci supremația nici unei persoane private nu o recunoaștem, oricât să crede că are încredințarea poporului român.

Pace, frăție, sărutare
Pesta, 30/18 iulie 1848

Cipariu m.p.
Iosif Ighian m.p.

Publicație: „Foaie pentru inimă, minte și literatură”, nr. 31, 2 august 1848, p. 241–243.

19.

Sibiu, 3 august 1848

8004. 848.

Kelt 3 aug 848

béad 11

előad 22

Bedeus.

Fő hadi Vezérség – a Fogaras vidékbe rendelve vólt 2-ik székelgyalog ezredbeli osztály szóldja feljebb emelése iránt vissza ér.

Háromszék Fő Királybírájának

I.Sz.

Hadi vezérség

Fogaras vidéke
Székely
P. 1505
965/848

Dem Landes Gubernium

Auf die geschätzte jenseitige Note vom 10^t Juli l.J. No. 8004 erhalten am 2^t d.M. beehrt man sich dem Landes Gubernium bei Rückschluß des Communicats dienstfreundlich zu erwiedern, daß nachdem die im Fogarascher Distrikt disloziert gewesene Division des 2ten Szekler Regiments am 10^t Juli l.J. von dort abgerückt, gegenwärtig auf dem Marsche nach Szegedin begriffen und nach bereits erfolgtem Übertritt der Grenze im Genusse der vom k. ungarischen Regierunge Ministerium bemessenen Zulage ist, bezüglich der vom Königsrichter Horváth Albert angeregten Sold Erhöhung, nun füglich nichts mehr veranlaßt werden kann.

Hermannstadt am 3ten August 1848

Puchner
FML

An das k. Landes Gubernium

*

P. 1505
965/1848

Guberniului țării

La prețioasa dumneavoastră notă din 10 iulie anul curent, nr. 8004, primită în data de 2 ale lunii curente, avem onoarea de a-i răspunde Guberniului țării cu amabilitate pe cale de serviciu, odată cu înapoierea comunicatului său, că divizionul celui de-al doilea regiment secuiesc, ce fusese dislocat în districtul Făgăraș, a plecat de acolo în data de 10 iulie anul curent și în prezent se află în marș spre Seghedin, iar de îndată după trecerea graniței a început să se bucure de plata suplimentară acordată de Ministerul guvernamental [Guberniul] regesc ungar. De aceea, în ce privește cererea judeului regesc Horváth Albert de majorare a soldei, de-acum nu se mai justifică nicio astfel de măsură.

Sibiu, 3 august 1848

Puchner,
feldmareșal-locotenent

Către Guberniul țării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 369–370, foto: 28404–28405.

Iclandu Mare, 3 august 1848

Preaonorate d. Protopop !

În urma milostivii consistoriale porunci dto 8/20 dec. a.c. nr. 30, provocându-mă preaonorat d-ta ca din ținerea deregătorii preoțești deregătorește să te înști[i]nțez de pricina trimerii cătanelor călăreți ca executori asupra N[agy] Iklandului de varmeghia Turzii de Sus țiitorii, strânsă datorie îm[i] cunosc aci descoperi lucrul în următorul chip:

În 19 zile a trecutei, luna iunie după calend[arul] nou, eșind d. szolgăburo locului Zamler György în satul N[agy] Ikland mie preoțește încredințat, ca precum în alte sate așa și în acesta, să vestească libertatea și ștergerea robotelor; adunând la un loc două sate, N[agy] Ikland și Kis Ikland, unde întâiu după milostiva poruncă gubernială tâlcuindu-le folosul libertății și ștergerea robotelor, după aceea i-au întrebat de voesc a se uni cu Țara Ungaria și a ținea cu craiul Ștefan, la care oamenii români ai noștri i-au răspuns că în Adunarea Blajului au pus jurământ împăratului Ferdinand, căruia dânsii voesc a-i fi statornici credincioși.

Întru aceia d. szolgăburo ne-au împărtășit milostiva poruncă gubern[ială] despre libertate sunătoare în tipării (!). Dară poporul neînvățat socotind că aceia scrisoare cuprinde în sine altceva prin care ei pot a se ameți, n-au cerut a se primi, ba nici după ce noi doi preoți ai satelor mai pre larg li-am tâlcuit, n-au voit a ne crede, și după mergerea d. oficiali din sat afară la satul M[aros] Lekința prin strazse au trimis-o înapoi. Aceasta o știu a fi fost greșala oamenilor.

Pentru care apoi în 30 iuniu s-au și trimis executori asupra lor, 50 de cătane dragoni, care încă până astăzi sunt staționați în N[agy] Ikland, pre cari satele N[agy] Ikland, Kis Ikland și M[aros] Lekința le țin pre rând cu fân, ovăz, intertenția și plata lor pe zi. Au cheltuit după cum am socotit acestea tri sate ca la 5.000 de R.f. Afară de aceasta încă 5 oameni sunt prinși și duși la temniță. Altă vină nu știu pentru care să fi fost vrednici a se pedepsi.

Eu acestea din ținerea deregătorii ți le fac cunoscute spre urmarea mai încolo, rugându-te deodată umilit, ca să mijlocești ceva spre ușurarea necăjiților săraci, cu carii sunt a preaonorat d-tale umilit serv¹.

N. Ikland, 21 iulie/3 aug. 1848

Zinovie Hodoș,
paroh

*Original: A.M. Sibiu, Fondul Arhiepiscopesc, vol. I, 1848-1860. Publicat și în: *Revoluția transilvană ...*, p. 111-112.*

¹ Adresa: „Preaonoratului domn Parthenie Trombitaș, protopop a Marus Székului. Ex offio a MVásárhely.”

21.

Moldova Nouă, 3 august 1848

An Ein löbliches k. Bergamt zu Saska

So eben erscheint hier Schumanko und Popa Sima von Alt Moldova mit der Nachricht, daß die Alt Moldovaer Gränzer alle fest entschlossen sind, die Serben welche hier einbrechen wollen, mit bewaffneter Hand anzugreifen; sie bitten nur eine Unterstützung so wohl von hier, die geleistet wird, als auch von Saska. Ich bitte Euch um Gotteswillen eine solche gleich zu schicken. Die Posten der Gränzer an der Rodina werden durch die Uiberbringer Gränzer gehoben, die Servianer 4-6 die dort sind gebunden werden. Der Dienst ist sehr gut, es wäre eine Schmach, denselben zu verlassen.

Ruzinzky m.p.,
Pfarrer

Moldova d. ¹ 3ten August ½ 7 Uhr Abends

*

Către onoratul oficiu montan crăiesc din Sasca

Tocmai apar aici Şumanco şi Popa Sima din Moldova Veche, cu vestea că grănicerii din Moldova Veche sunt cu toţii foarte hotărâţi să-i atace cu arma-n mână pe sârbii care vor să pătrundă aici. Ei cer numai un sprijin atât de aici – sprijin care li se acordă, cât şi din Sasca. Şi eu vă rog, pentru numele Domnului, să le trimiteţi ajutor ! Posturile grănicerilor de la Rodina [Radimna ?, Padina ?]² sunt ridicate de grănicerii care trec; cei 4-6 serbi de acolo sunt legaţi. Serviciul [de cordon] este foarte bun şi ar fi degradant să fie lăsat baltă.

Ruzinzky m.p.,
preot

Moldova [Nouă], în 3 august orele 6,30 seara

Original: S.J.A.N. Timiş din Timişoara, Fond nr. 544 (Vucovici), nr. inv. 118, vol. III/14/1848; transcriere: Kurt Schmidts, Hilde Mureşan.

¹ Transcriere: *Moldova D.*, ceea ce nu are sens, întrucât localităţile sunt fie Moldova Veche (Alt Moldova), fie Moldova Nouă (Neu Moldova), în schimb ziua emiterii scrisorii este articulată *3ten August*, ceea ce înseamnă *Moldova d. [den] 3ten August*.

² Nu am identificat toponimul sau hidronimul Rodina, în forma transcrisă, ci doar Radimna şi Padina, localităţile vecine Moldovei Vechi. Nu deţinem fotocopia după documentul original, pentru confruntarea transcrierii.

22.

București, 4 august 1848

Mr. Colquhoun to Sir Stratford Canning

Mr. Tingher having appointed yesterday for reading the letter of Suleyman Pacha, the Boïars at present residing at Bucharest as well as the notables of the different corporations of Merchants were convened in the Hall of the General Assembly to prevent to great a crowd, the number was limited to one hundred and fifty and the Members of the Provisional Government unwilling to influence opinions by their presence declined attending of the elder Boïars only one Mr. Lynche was present.

I annex a copy of the letter in question. I forbear from making any comments on it further than remarking that the terms at the head of the letter „et notables du pays” were added subsequently by Suleyman Pacha order to Mr. Tingher and calling your Excellency’s attention to the fact that the Pacha requires a return to the former state of things, but concludes by proposing the appointment of a Lieutenant, a novelty in the form of administration which does not figure in the Reglement Organique.

I have the Honor to be.

*

Dl. Colquhoun către Sir Stratford Canning

Dl. Tingher a venit ieri pentru a citi scrisoarea lui Suleyman Pacha, iar boierii care, în prezent, locuiesc la București, precum și notabilii diferitelor corporații ale comercianților au fost convocați în sala Adunării Generale.

Pentru a preveni o mare îmbulzeală, numărul celor prezenți a fost limitat la o sută cincizeci. Membrii guvernului provizoriu care, prin prezența lor, nu doreau să influențeze niciuna dintre opinii, au refuzat să participe. Dintre boierii mai în vârstă, a fost prezent doar domnul Lynche.

Anexez o copie a scrisorii în cauză. Ea îmi amintește că pot face orice observații în acest sens, remarcând și faptul că termenii „et notables du pays” au fost adăugați ulterior din ordinul lui Suleyman pașa către domnul Tingher [secretarul său]. Chem atenția Excelenței Voastre și asupra faptului că Suleyman pașa solicită întoarcerea la vechea stare a lucrurilor, vorbind despre necesitatea numirii unei locotenente. Aceasta înseamnă o noutate în ceea ce privește forma de administrare care nu figurează în Regulamentul Organic.

Am onoarea să fiu,
[al Excelenței Voastre umil supus]
[Robert Gilmour Colquhoun]

Original: National Archives Kew-London. Turkey-Wallachia. From Consul Gen. Colquhoun (Diplomatic). January to August 1848.

23.

București, 4 august 1848

Mr. Colquhoun to Sir Stratford Canning

Having heard of the arrival at Giurgiu of Suleyman and Omer Pacha with a considerable portion of the Turkish troops destined to occupy this Province, I thought it my duty to take the earliest opportunity of waiting on the Sultan's Commissioner; the more so as the arrival of the Pacha's Secretary, Mr. Tinger, had caused a great sensation and from the language he had assumed to certain members of the Provisional Government led me to believe that difficulties might arise in the commencement of negotiations which it would be desirable if possible to avoid.

I accordingly left this on the night of the 1st and reached Giurgiu early the following day. I found that the Commissioner had refused the offer made him of a home which had been prepared for him, preferring to pass his quarantine in the Camp about two miles above Giurgiu.

On his arrival at the Quay of Giurgiu it appears the Magistracy had prepared the usual offering of bread and salt and small sheaves of wheat which he refused to accept.

Suleyman Pacha appointed four o'clock to receive me. After the usual compliments, our conversation turned upon the nature of his mission. He asked me if I had received letters from you Excellency. I answered him affirmatively. He then asked me to give him details of the movement in Wallachia, its causes, the state of public feeling at present, the strength of the different parties and to all these queries. I gave him as clear answers as possible. He told me that the Sultan having considered his rights of Sovereignty invaded by the acts of the Wallachians that their first act of atonement must be the nomination of a Caïmacamie and a declaration by which all acts of the Provisional Government should be declared as null and no effect; that he had charged his Secretary Mr. Tinger to communicate these intentions to the Metropolitan Archbishop and Boïars. Then he asked what reply he might expect. I replied that though I had means of ascertaining pretty nearly the intentions of the persons forming the present Government, yet I was in no official correspondence with them and therefore was not able to give him any reply on which he could depend. But that I conceived that the first condition that of the nomination of a Caïmacamie could be easily settled, provided the basis on which the Caïmacamie should be named be first established by the Reglement Organique. The Caïmacamie is composed of the President of the Supreme Divan, the Minister of the Interior and of the Justice. Prince Bibesco by an

ordinance signed the day he accepted the constitutional changes and previously to his abdication dismissed his Former Ministry and appointed a new one in conformity with the wishes of the People.

If the Caïmacamie is to be composed of the old Ministry, I considered such a combination perfectly impossible except supported by bayonets – for then the following would comprise it:

President of Divan: Mr. Vacaresco

Minister of Interior: M. Villara

Minister of Justice: Mr. Balleano

I doubt if any consideration will tempt the two latter persons to return to Bucharest they are now both out of the Country.

If Caïmacamie be formed of those last named by the Prince, the appointment would then be thus:

President of Divan: Theo. Vacaresco

Minister of Interior: N. Golesco

Minister of Justice: St. Golesco

and this I thought the Country would accede to form the confidence the Golesco's enjoy.

The Pacha then asked me if three persons could not be chosen by the Boïars and notables of the City. I replied if he persisted in adhering to the Reglement Organique such a thing could not take place, but if such a suggestion were made by H.E. I conceived it would be gladly accepted as a proof that it was not the intention of the Porte to force on the people the old order of things in all integrity. In such a case I conceived the Provisional Government would lay down their power which they always declared they only assumed.

With respect to the second condition I conceived the settlement would not be so easy but still I thought it might be done by inserting a clause to the effect that the acts of the Provisional Government should only have force after receiving the sanction of the Chamber of the Legislative Assembly, but that I could not take on myself to make to the Government any suggestion of the kind. If on the confidence which many of these persons are pleased to have in me they should consult me and I should deem it my duty to give them my best advice that that advice would always be the troops beyond Giurgiu.

The forces at present amounting to about 9000 men are I hear to be increased by fresh arrivals from various points. They appear to be not in the very best condition. Most of them are evidently new recruits and do not make any very brilliant appearance.

I returned to Bucarest yesterday.

I have the Honor to be.

*

Dl. Colquhoun către Sir Stratford Canning

După ce am auzit despre sosirea la Giurgiu a lui Suleyman și Omer pașa cu o mare parte din trupele turcești destinate să ocupe această provincie m-am gândit că este de datoria mea să-l aștept pe emisarul sultanului. Sosirea secretarului pe care îl are Suleyman pașa, domnul Tingher, a provocat o mare agitație, iar forma limbajului pe care el l-a adoptat în fața anumitor membri ai guvernului provizoriu m-a făcut să cred că pot apărea dificultăți în ceea ce privește începerea negocierilor. Este de dorit ca acestea, pe cât posibil, să fie evitate.

În atare situație, am plecat pe data de 1 ianuarie și am ajuns la Giurgiu devreme, în ziua următoare. Am constatat că emisarul sultanului a refuzat oferta de a i se pregăti o casă doar pentru el, preferând să stea la două mile de orașul Giurgiu.

La sosirea sa pe chei, la Giurgiu, se pare că Magistratura a pregătit oferta obișnuită de pâine, sare și mici spice de grâu, pe care însă trimisul sultanului a refuzat să le accepte.

Suleyman pașa a ales ora patru pentru a mă primi. După complimentele obișnuite, conversația noastră s-a îndreptat asupra naturii misiunii sale. M-a întrebat dacă am primit scrisori de la Excelența Voastră. I-am răspuns afirmativ. Apoi, mi-a cerut să-i ofer detalii despre mișcarea izbucnită în Țara Românească, apoi despre cauzele sale, starea de spirit a publicului din prezent. I-am dat răspunsuri cât mai clare posibil. El mi-a spus că sultanul, considerându-și dreptul de suveranitate invadat de actele valahilor, apreciază că primul lor act de ispășire trebuie să fie numirea unui Căimăcămii, respectiv, emiterea unei declarații prin intermediul căreia toate actele Guvernului provizoriu trebuiau declarate ca fiind nule și fără efect. A mai spus că l-a îndemnat pe secretarul său, dl. Tingher, să comunice toate aceste intenții și persoanei Mitropolitului. Apoi a întrebat la ce fel de răspuns ar trebui să se aștepte. Eu am răspuns că, deși am avut mijloace să constat destul de aproape intențiile persoanelor care formează actualul guvern, totuși, nu am avut o corespondență oficială cu acestea, motiv pentru care nu am putut să-i dau niciun răspuns pe care el să se poată baza. Am accentuat însă că prima condiție a nominalizării unui Căimăcămii ar putea fi ușor de rezolvat, cu condiția ca baza ei să fie chiar Regulamentul Organic. Căimăcămia este compusă din președintele Divanului Suprem, Ministrul de Interne și cel al Justiției. Prințul Bibescu, printr-o ordonanță, a acceptat schimbările constituționale și, înainte de abdicare, l-a demis pe primul ministru, numind unul nou în conformitate cu dorințele poporului.

Dacă Căimăcămia va fi alcătuită din persoane din vechiul Minister, pot doar să spun că eu văd o astfel de combinație ca fiind imposibilă, cu excepția cazului în care ea este susținută de baionete. Atunci componența ar fi următoarea:

Președintele Divanului: domnul Văcărescu

Ministrul de Interne: M. Villara

Ministrul Justiției: Dl. Bălleanu

Mă îndoiesc că ar fi ceva care îi va ispiti pe cei doi din urmă să se întoarcă în București, ei fiind în afara țării. Dacă se formează Căimăcămia din cei numiți ultima dată de Prinț, atunci componența va fi următoarea:

Președintele Divanului: Theo. Văcărescu

Ministrul de Interne: N. Goleșcu

Ministrul Justiției: S. Goleșcu

M-am gândit că țara va adera la aceasta, dată fiind încrederea de care se bucură cei doi Golești. Pacha m-a întrebat apoi dacă un număr de trei persoane puteau fi alese dintre boieri și notabilii orașului. Am răspuns că, dacă se face referire la Regulamentul Organic, ceva de acest gen nu ar putea avea loc. Apoi părerea mea a fost că intenția Porții nu a fost aceea de a forța starea poporului și vechea ordine a lucrurilor în toată integritatea lor. Într-un astfel de caz, am considerat că Guvernul provizoriu și-ar consolida puterea pe care a declarat întotdeauna că și-a asumat-o. Am mai crezut și aceea că se putea recurge la introducerea unei clauze potrivit căreia actele Guvernului provizoriu să aibă putere numai după primirea unei sancțiuni din partea Adunării legislative. Dată fiind situația, nu m-am putut abține să nu fac Guvernului nicio sugestie de acest fel. În ceea ce privește încrederea pe care mulți dintre aceștia sunt încântați să o aibă în mine, consider că ei ar trebui să mă consulte mai mult. În plus, apreciez că este de datoria mea să le ofer cele mai bune sfaturi în acest sens.

Legat de forțele militare de la Giurgiu care, în prezent, se ridică la aproximativ 9000 de bărbați, auzim că trebuie ca ele să fie consolidate prin adăugarea de forțe proaspete venite din diferite părți. Se pare că aceste forțe nu se află în cea mai bună stare. Cei mai mulți dintre soldați sunt acum recruți și nu se prezintă într-o formă prea strălucită.

M-am întors ieri la București.

Am onoarea să fiu,
[al Excelenței Voastre umil supus]
[Robert Gilmour Colquhoun]

Original: National Archives Kew-London. Turkey-Wallachia. From Consul Gen. Colquhoun (Diplomatic). January to August 1848.

24.

Budapesta, 4 august 1848

Az Erdélyi kormányzéknek

Miután Udvarhelyszék főkirálybírája Macskási Lajos a kormányzék elnökéhez beadott s onnan felterjesztett iratában hivataláról leköszönt – és e leköszönése általam elfogadtatott; míg az ekként üresedésbe jött hivatal betöltetnék, és pedig mint a nevezett szék maga kívánja, minden előleges felajánlás mellőztével a ministerium egyenes kinevezése útján a beldolgok körüli felügyelés tekintetéből mostani alkirálybíró Pálffy Eleket bízom meg ideiglenesen a kormányzattal.

Ezen intézkedésemet az **illető hatósággal** mai napról kelve egyenesen tudatám; a királyi kormányzékkel pedig azon utasítás mellett közlöm, hogy miután a **volt főkirálybíró**nál találtató hivatalos iratok a kormányzatra jelenleg vezető egyént illetik, azoknak az alkirálybíró kezeihez leendő átadásuk 8^{án} ha ugyan eddig még nem történt volna meg, sietve rendelkezzenek.

Budapest, augusztus 4. 1848.

Belügyminister
Szemere Bertalan

*

Guberniului transilvan

Prim-judele regesc al scaunului Odorhei, Macskási Lajos, în adresa lui prezentată președintelui Guberniului și înaintată de acolo mai departe, a demisionat, iar această decizie a sa eu am acceptat-o [îndată]. Până la momentul în care postul său vacant va fi ocupat de altcineva – scaunul respectiv nu dorește ca aceasta să se întâmple fără vreo propunere prealabilă, ci printr-o numire directă venită din partea ministerului – pentru supravegherea treburilor interne, l-am însărcinat pe actualul vice-jude regesc Pálffy Elek în vederea conducerii provizorii a scaunului mai sus menționat.

Legat de o asemenea măsură a mea, eu am înștiințat chiar azi, în mod direct, oficialitățile respective despre ceea ce fac acum și în cazul Guberniului prin prezenta dispoziție, cerând ca documentele oficiale, care se află în posesia fostului prim-jude regesc, să ajungă la persoana însărcinată cu conducerea scaunului Odorhei. În cazul în care acestea nu s-au predat încă, vă rog să interveniți pentru ca vice-judele regesc să le primească până pe data de 8 [august].

Budapesta, 4 august 1848.

Ministru de Interne
Szemere Bertalan

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9685/1848, foto: 28431–28432.

Cluj, 4 august 1848

a.) Brassói tanácsnak

b.) Fő posta hivatalnak

a., b., Ő felségének folyó év június 8^{káról} 3107 szám alatt kelt kegyelmes királyi rendelete szerint,

a) az ezen városon,

b) a Brassóban

a., b.) meg jelenő, „Gazeta de Transilvania” című oláh újságnak Moldovába léendő bévitele /: ezen hírlapnak az orosz birodalom, úgy a Moldvai fejedelemség kormányai, nem különben ennek fejedelme Sturdza és fiai elleni tüzes kikeléséért s végre az oláh népnek az északi védő kormány elleni izgatásáért :/mint ez ezelőtt egy néhány évvel oláh országban már megtörtént – s Moldvai kormány által jövődre nézve általánosan megtiltatott, s az idő közbe oda eljutandó példányokat zár alá tétele s Jászvárosi császári király ügyvivőség által megrendeltetett. Mi is a nemes tanácsnak a végett íratik meg, hogy a felől a „Gazeta de Transilvania” című hírlap szerkesztőségét maga alkalmazása végett értesítse.

b.) Mi a fő posta hivatalnak, az illető posta hivatalokhoz a szerint téendő intézkedés végett ezennel megíratik.

Kolozsvár, augusztus 4^{én} 1848.

*

a.) Consiliului din Braşov

b.) Supremului oficiu poştal

a. b. Conform graţiosului ordin regal al majestăţii sale, dat în ziua de 8 iunie a.c. sub nr. 3107, în viitor, se interzice de către guvernul Moldovei introducerea aici a ziarului românesc intitulat „Gazeta de Transilvania” apărut în

a.) acest oraş

b.) la Braşov

precum s-a întâmplat deja acum câţiva ani în Țara Românească /: întrucât această foaie se pronunță vehement împotriva imperiului rus, împotriva guvernului din principatul moldav, împotriva Principelui acestuia, [Mihail] Sturdza și a fiilor săi, dar mai ales pentru faptul că foaia mai sus menționată agită poporul român împotriva guvernului apărător din partea de nord :/ [în consecință] s-a ordonat de către agenția imperială din Iași confiscarea tuturor exemplarelor care, între timp, au ajuns acolo. Ceea ce se comunică acum nobilului consiliu are scopul de a înștiința redacția foii „Gazeta de Transilvania” în vederea conformării sale întocmai.

b.) Transmitem acestea și Supremului Oficiu Poștal, pentru ca stațiile aflate în subordinea sa, fiind deja luate în discuție, să primească toate dispozițiile necesare.

Cluj, 4 august 1848

Concept. M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 8582/1848, foto: 29504-29505.

26.

Sibiu, 4 august 1848

9070. 848

Kelt 10^k aug.

béad. 11 848

előad. 22

Bedeus.

A Királyi Kormányszéki Elnökség a Főhadi Vezér azon átiratát miszerint a még hátra levő Ujonczrol kiállításul iránt siető rendelést kíván tétetni szükséges intézkedések végett áttészi a K. Kormányshékhez.

Főhadi Vezérség

I.Sz.

K. Kormányshék

Fő Hadi Vezér

Ujoncz

9676 848

Z. 3159 2137 E. 848

An das Praesidium des königlichen Guberniums

Hermannstadt am 4. August 1848

Schon über vier Wochen ist kein einziger Rekrut mehr auf dem Assentplatz zu Hermannstadt abgestellt worden, obwohl noch 145 Mann daselbst auf das Kontingent abzustellen sind, woran aus dem Stuhl

Hermannstadt	86 Mann
Großschenk	18 Mann
Leschkirch	17 Mann
Reissmarkt	24 Mann
Zusammen	145 Mann

als rückständig entfallen. Bei dem Umstande, daß nun die günstige Jahreszeit zur Abrichtung der Rekruten bald zu Ende ist und auch den

sonstigen Verhältnissen, wie dem löbl. Praesidium wohl bekannt ist eine baldige Ergänzung des noch immer schwachen Standes der Landes Regimenter dringend erforderlich machen, erlaubt sich das General Commando im Verfolg der diesseitigen Note vom 15. July 1848 Z. 2856 neuerdings zu ersuchen, daß nachdem die Rekruten Abstellung zu Folge der Anordnung des k. Guberniums vom 13. April 1848 Z. 4887 für heuer im ganzen Lande schon mit letztem May d.J. gänzlich hätte beendet sein sollen, ungeachtet dieser bestimmten Gubernial Verordnung, aber die Rekruten Stellung nicht nur jetzt zu *Anfang August* noch keineswegs beendet ist, sondern noch dazu die bedeutende Anzahl von mehr als 600 Mann auf das Stellungs Kontingent zum Nachtheil des Dienstes, dem ausdrücklichen Befehle Sr Majestät zuwider abgängig sind, – durch eingereichende Zwangsmaßregel – die häufigen Jurisdiktionsbehörden zur Befolgung der ergangenen Aufträge und dem nach *unverzüglicher* Abstellung der Rekruten Rückstände verhalten und insbesondere diesen Behörden einschärfen zu wollen, – daß nachdem die Absenten fortan zum Vorwand dieser sträflichen Verzögerungen genommen werden und nunmehr der den Absenten gegönnte Stellungs Termin von 3 Monaten schon längst verstrichen ist ohne weiters auf das Erscheinen dieser Leute zu warten – die nach den Absenten zunächst folgenden verlostten Rekrutierungspflichtigen zur Assentirung abgestellt werden sollen.

Von dem Verfügtten erbittet man sich die gefälligste Eröffnung.

Puchner m.p.,
FML

*

9676/1848

Nr. 3159 2137 E. 1848

Către prezidiul Guberniului regesc

Sibiu, 4 august 1848

De peste patru săptămâni nu s-a mai recrutat nici măcar un singur recrut la centrul de recrutare din Sibiu, deşi acolo trebuie recrutaţi pentru contingent încă 145 de bărbaţi, dintre care sunt restanţi:

din scaunul Sibiu	86 bărbaţi
Cincu Mare	18 bărbaţi
Nocrich	17 bărbaţi
Miercurea Sibiului	24 bărbaţi
În total	145 bărbaţi

Având în vedere că se încheie curând sezonul potrivit pentru recrutare şi, aşa cum îi este binecunoscut onoratului prezidiu, şi celelalte împrejurări

necesită cu stringență completarea imediată a efectivelor încă slabe ale regimentelor țării, ca urmare a notei sale din 15 iulie 1848, nr. 2856, Comandamentul General își ia permisiunea să exprime din nou rugămintea ca – după ce, în baza dispoziției Guberniului crăiesc din 13 aprilie 1848, nr. 4887, recrutarea trebuia să se încheie în întreaga țară până în [luna] mai a anului curent, însă, în pofida acestei dispoziții guberniale exprese, recrutarea nu s-a încheiat defel nici măcar acum, *la începutul lui august*, ba dimpotrivă, contrar poruncii explicite a maiestății sale, un număr însemnat de peste 600 de bărbați care trebuiau recrutați sunt dați dispăruți, în defavoarea serviciului [militar] – prin adoptarea unor măsuri de forță să se impună autorităților actuale ale jurisdicțiilor să-și îndeplinească însărcinările primite și, îndeosebi, să li se insuflă acestor autorități ca – dat fiind faptul că absenții oferă și în continuare pretextul pentru amânarea pedepselor penale, deși termenul de recrutare de 3 luni a expirat demult – să nu mai aștepte defel ca acești oameni să apară, ci să treacă la recrutarea celor trași la sorți după cei absenți ca fiind recrutabili.

Vă rugăm să binevoiți să ne comunicați asupra celor dispuse.

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 383–386, foto: 28418–28421.

27.

Sibiu, 4 august 1848

P. 1533

Note

Auf Befehl des hohen k. ungarischen Kriegs Ministeriums vom 28^{en} v.M. hat außer den bereits im Marsch befindlichen Grenz Truppen annoch ein Bataillon des 1en Szekler Grenz Infanterie Regiments unverzüglich nach Szegedin abzurücken.

Das General Commando hat daher nach vorheriger Vernehmung dieses Regiments den Aufbruchs Tag des zusammenzusetzenden Bataillons auf den 15^{en} d.M. von Csik Szereda festgesetzt, und beehrt sich Ein löbliches Landes Ober Commissariat unter Anschluß des marschirenden Standes dann Natural und Vorspanns Ausweises dieses freundlichst zu ersuchen, wegen Sicherstellung der Natural Praestationen das Erforderliche gefälligst verfügen, und die diesfällige Marschtabelle – welche wegen der in der Nähe von Hermannstadt abgehaltenen Revision derart verfaßt werden wollen, daß

dieses Bataillon in Mühlbach oder wenigstens Karlsburg Rasttag halte, zur weitem Verfügung mit möglichster Beschleunigung anher übermitteln zu wollen.
Hermannstadt am 4^{en} August 1848

Puchner,
FML

2006 848

An Ein löbliches k. Landes Ober Commissariat

*

Notă

La ordinul înaltului Minister de Război ungar din 28 luna trecută, în afară de trupele grănicerești aflate deja în marș, încă un batalion al primului regiment secuiesc grăniceresc de infanterie trebuie să pornească neîntârziat spre Seghedin.

De aceea, după consultarea prealabilă a acestui regiment, Comandamentul general a stabilit data de 15 luna curentă ca zi de plecare din Miercurea Ciuc a batalionului ce urmează a fi compus. Anexând efectivele de marș, precum și avizele pentru produsele naturale și caii de ham, [Comandamentul general] are onoarea de a ruga amical onoratul Comisariat suprem al țării să dispună cele cuvenite pentru asigurarea prestațiilor de produse naturale și să binevoiască a ne trimite încoace, cu maximă celeritate, tabela de marș, pe care – datorită reviziei care are loc în apropiere de Sibiu, s-o elaboreze astfel, încât respectivul batalion să țină o zi de popas la Sebeș sau, cel puțin, la Alba Iulia.

Sibiu, 4 iulie 1848

Puchner,
feldmareșal-locotenent

2006 1848

Către onoratul Comisariat suprem al țării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32839-32841.

28.

Brașov, 4 august 1848

3359/848

Erhalten am 4. Aug. 848

Das 2te Szekler Grenz Inf. Reg. erwiedert z.Z. 2999/848, daß die 33 Kisten, in welchen die 800 Stück Feuer Gewehr für die hiesige Bürgerwehr verpackt gewesen, so lange aufbewahrt warten müssen, bis diese Gewehr

zu seiner Zeit in das Carlsburger Zeughaus wieder in diesen Kisten guth verpackt abgegeben werden würden, u. dadurch eine neuerliche Auslage vermieden werde.

V. Dem Stadthauptmann Crestels, welcher diese 33 Kisten zur Besorgung in dem Zehend Frucht Magazin übernommen, soll dieses mit dem Auftrag bekannt gemacht werden, diese 33 Kisten auch bis weiters zu besorgen.

Closius m.p.

Vorgetragen am 16. Aug. 848

*

3359/1848

Primită la 4 august 1848

Cel de-al doilea regiment secuiesc grăniceresc de infanterie răspunde, sub nr. 2999/1848, că – pentru a se evita o livrare suplimentară – cele 33 de cutii, în care erau împachetate cele 800 de bucăți de puști de foc pentru garda cetățenească de aici, trebuie păstrate atâta timp, până când vor fi predate arsenalului din Alba Iulia, la momentul potrivit, iarăși bine împachetate în aceste cutii.

Vizat. Să se aducă acestea la cunoștința căpitanului orășenesc C[h]restels, care a preluat în păstrare cele 33 de cutii în magazia de bucate dijmuite, și să fie însărcinat să le păzească și în continuare.

Closius m.p.

Prezentată la 16 august 1848

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3359, foto: f.n.

29.

Cluj, 4 august 1848

Szebeni tanácsnak

Mielőtt a burbergi ágostai hitvallású lelkész Herberth János és helybeli egyesült lelkész Káján Simeon közt ez utolsó egyházi részlete szaporodásának dézma adás terhe alá léendő vonása iránt fennforgó egyenetlenség tárgyában további rendelés tétetnék, a nemes tanácsnak az általa múlt 1847-ik évi karácson hó 9^{ik} napjáról tett és itten ugyan azon évi 15,013 számmal jegyelt tudósítás mellett ide felterjesztett leveleknek vissza küldése mellett, ezennel meghagyatik: hogy e király kormány 1847-ik évi szentjakab hava 23^{ik} napjáról 8346 szám alatt költ rendeletéhez képest, a burbergi görög egyesült hitű pap

ottani papi részletének mérnök Ádám András által véghez vitt, s a nemes tanácsnak 1845^{ik} évi karácson hó 29^{ik} napjáról költ és itten ugyanazon évi 550 számmal jegyelt tudósítása mellett is felterjesztett felmérését a szék mostani mérnökével vizsgálta át, és javította ki, s azt szerint illető több levelekkel együtt ide mi előbb küldje fel.

Kolozsvárott, augusztus 4^{én} 1848.

*

Consiliului din Sibiu

Până când se va face dreptate în conflictul dintre preotul evanghelic Johann Herberth (Herberth János) din Vurpăr și preotul unit din localitate pe nume Simeon Căian (Káján Simeon), în legătură cu sporirea ultimei zeciuiei bisericești a celui din urmă, sporire care trage după sine povara dijmii – pe lângă retrimiteră raportului făcut de nobilul consiliu ce a fost înaintat aici în ziua de 9 decembrie 1847 și înregistrat tot în acest loc încă din acel an având nr. 15.013, dar și a scrisorilor prezentate [tot de către consiliu] – se ordonă următoarele: ținând cont de ordinul 8346 din data de 23 iulie 1847 al actualului guvern, fixarea zeciuiei preotului unit din Vurpăr de către inginerul Ádám András, act care ne-a fost înaintat în ziua de 29 decembrie 1847 și înregistrat cu nr. 550, să fie verificat și rectificat de către actualul inginer al scaunului, iar rezultatul care se va obține să ni-l trimiteți împreună cu toate celelalte scrisori.

Cluj, 4 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 8226/1848, foto: 29132-29134.

30.

Cluj, 4 august 1848

Alsó Fejér megye főispánjának

Uraságodnak f.é. július 1^{ről} e kir. kormányi elnökséghez tett jelentésére, melyben a néplázzásért letartóztatni kívánt sülyei egyesült ó hitű lelkésznek elfogatása végett kért katonai segély megtagadását jelenti fel, s hazabeli főhadi kormányának múlt július hó 10^{ről} ide tett hivatalos átírata melyben írja, hogy mind addig míg valakinek elfogattatására gyalog katonaság kéznél van, a végett lovas katonaságot rendelni katonai szempontból helytelen lévén, ez okból tagadtatott meg uraságod által kért lovas katonai segély – egyébiránt a főherceg Ferdinánd Mikes lovas ezredének újból is meghagyatott lévén, mikép

a polgári hatóságok felszólítására s szükséges lovas katonai segélyt – ha gyalog katonaság kéznél nincsen – vonakodás nélkül rendelje ki.

Uraságoddal illő tudásul másolatban ezennel közöltetik.

Kolozsvártt, augusztus 4^{én} 1848

*

Comitelui suprem al comitatului Alba de Jos

În raportul domniei tale, înaintat la 1 iulie a.c. președinției guberniului regal, arătați faptul că vi s-a refuzat ajutorul militar solicitat în vederea arestării – pentru instigarea poporului – a preotului greco-catolic din Silea Nirajului. Ajutorul militar de cavalerie cerut de către domnia ta a fost refuzat în urma adresei oficiale a comandamentului suprem din țară, din data de 10 iulie anul trecut, în care se arată că este greșit din punct de vedere militar a se trimite o armată de cavalerie pentru arestarea cuiva acolo unde există, la îndemână, o armată de infanterie. În rest, s-a ordonat, din nou, companiei de cavalerie Ferdinand Maximilian ca, la cererea oficialităților civile, să trimită, fără ezitare, ajutorul militar de cavalerie în cazul în care nu este la îndemână o armată de infanterie.

Se aduce aceasta la cunoștința cuvenită a domniei tale în copie.

Cluj, 4 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9048/1848, foto: 27249-27251.

31.

Cluj, 4 august 1848

A Fogaras vidéki Bethleni adózó közönség jelen folyamodásánál fogva panaszkolva, hogy volt völcse ura a szász nemzet a Persani határon közönségnek adott erdőt el vévén a Sinkai határon oly helyen adott mást helyébe, melyhez jutni részint lehetetlen, részint pedig a Sinkajak tiltyák. Szántó és kaszáló helyeiket el foglalták s őseik által zálogba tett Válya Vadu nevű havasokat vissza nem kaphatják mi miatt igavonó marhájuk pusztulóba van, mikre nézve el volt vagyonaikat vissza adadni rendelni kéri.

*

Comunitatea contribuabilă din Beclean, din ținutul Făgăraș, în actuala petiție se plânge pentru aceea că națiunea săsească i-a luat pădurea de la hotarul Perșani, iar, în locul ei, i-a dat o pădure în hotarul Șinca la care pe de-o parte îi este imposibil să ajungă, iar pe de altă parte cei din Șinca le și interzic accesul. Locurile lor de arat și de cosit sunt ocupate, pășunile

numite Valia Vadu, închiriate încă de strămoșii lor, nu le mai primesc înapoi, iar din această cauză boii folosiți pentru jug sunt pe cale să se prăpădească.

Din acest considerent, ei cer să li se redea averea care li se cuvine.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9359/1848, foto: 30630-30631.

32.

Cătălina, 4 august 1848

Tekintetes Tiszti Hivatal !

Nemes Köntzei Antalnak volt szolgáló embere zsidó Mihályal való egyenetlenségbe mellybe is Köntzei Antal úr által panaszoltatott, hogy noha ez mint ki egyszer a jobbágyi állományból kiköltözését jelentette későbbre pedig erőszakosan azokba maradni magát ki jelentette, azon jobbágyi állományokból ki íteltetett a tekintetes tiszti hivatal által, azután hasonló erőszakkal a már felébe adott jobbágyi állományokat foglalni kezdette. Méltóztatván a tekintetes tiszti hivatal még Kis Lázár Dávid úrnak parancsolni, hogy a bé vádolt Zsidó Mihályrol felelet tétel véget e panasz közöltetnék, de minthogy tekintetes Lázár Dávid úr azon panaszt közletni elmulatta későbbre az érintett Zsidó Mihály lakta jóságához tartozó szénafüvehet is kaszáltatni kezdvén következőleg megint Köntzei Antal úr négy darab záratékokkal, a, b, c, d, alatt egy panaszt nyújtott bé hozzám, mellybe újra bizonyítván, hogy az érintett Zsidó Mihály úrbéresi [...] mint ki menni szándéklott ki íteltetell s annak ellenére foglalni kezdette még is a széna füvehet könyörgött, hogy a bépanaszoltnak erőszakosságát szüntetném meg. Én a bépanaszolt Zsidó Mihályt magam elébe rendelém, mintán kérdőre vettem azzal mentette magát, ő a joszágból ki ki menni nem akar a felett [...] földesúrával s folyamodást is jelentett volt a fenséges k. kormányshoz, de úgy hallotta, hogy a törvény nem fog s aréd nem mozdította, elébb, mire a már kezemhez küldött Lázár Dávid, úr által e tárgybeli irományokat vele közölven felelet tétel véget az ősz és tavasz földekk használásától eltiltattam s arra utasítottam, hogy feleletél írásba megtévén vája bé küldötte, menyét is eggéb e tárgybeli irományokkal, azokkal együtt mellyek hozzám nyújtottak bé elhatározás végett tisztelettel ide zárok, hasonló tisztelettel maradván a tekintetes tiszti hivatalnak.

Sz. Katolnán, augusztus 4^{én} 1848.

Alázatos szolgálja,
Cseh Ignác
al király bíró

*

Respectabilă dregătorie,

Nobilul Köntzei Antal s-a plâns că are neînțelegeri cu Zsidó Mihály, servitorul lui, care, deși a anunțat că se va muta din sesia iobăgească, ulterior, s-a răzgândit și a rămas aici cu forța. După ce nobila dregătorie a ordonat, totuși, părăsirea sesiei, el a început să le ocupe și pe cele date [în posesiune] doar pe jumătate. Atunci, onorata dregătorie a dispus d-lui Kis Lázár Dávid ca această plângere a d-lui Köntzei Antal s-o aducă la cunoștința pârâtului Zsidó Mihály – așteptând de la el să adopte atitudinea corespunzătoare –, însă acesta [Kis Lázár Dávid] a omis s-o facă. Într-o atare situație, Zsidó Mihály a început să cosească și fânatele aparținătoare de proprietatea pe care pârâtul locuise inițial. Prin urmare, nobilul Köntzei Antal a mai înaintat încă o plângere cu anexele a, b, c și d în care arată că, deși i s-a ordonat lui Zsidó Mihály să se mute de pe sesie, el a început să se folosească și de fânături. D-l Köntzei Antal m-a implorat să fac ceva cu mai sus menționatul pârât. Eu l-am citat în fața mea, trăgându-l la răspundere, însă el s-a scuzat, spunând că nu dorește să părăsească sesia, că poartă discuții cu proprietarul acesteia și că a înaintat Guvernului o plângere. I-am adus atunci la cunoștință ordinele ce mi-au fost înaintate de către d-l Kis Lázár Dávid, tocmai ca să-l fac pe acesta să răspundă. În plus, i-am interzis folosirea pământurilor de primăvară și de toamnă, cerându-i să-mi dea un răspuns în scris și să aștepte rezoluția venită de la autoritățile superioare. El s-a declarat ascultător în acest sens, înaintând răspunsul de justificare, iar pe acesta, împreună cu alte hârtii ce mi-au fost prezentate mie, le trimit, cu mult respect, stimatei dregătorii în vederea luării hotărârilor corespunzătoare.

Cătălina, 4 august 1848.

Al Dvs. umil serv,
Cseh Ignác
Vice-jude regesc.

Original: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune (Acte administrative), foto: 8393-8394.

33.

Cluj, 4 august 1848

Szebeni tanácsnak

Ezen városban lévő árvák nevelő intézetébeni rajzmester Kosztánde Jánosnak, a Szász Sebes székben keblezett Rého nevű helység községe által

megtagadott tizedet és elfogalt papi javakat illetőleg az érintett intézett előljárossága által bérelt, s közelebbről ide felterjesztett szelid vallomása, – úgy Szász Sebes széki tanácsos és Reho helysége felügyelője Welthern János Frigyesnek idei 8537 főkormányi számmal jegyelt hivatalos jelentése hiteles másolatban vissza várás mellett e nemes tanáccsal olly meghagyással közöltetik: hogy mivel nevezett Kosztánde János érintett szelid vallomása rendin a 2^{ik} és 4^{ik} pontokra úgy nyilatkozik miként ő Réha nevű helységbe ezen városhól egy Betrinyánu nevű barátjával együtt ment ki, s most nevezett barátja jelenlétibe érkezett a templom eleibe gyülekezett Réhoi lakosokkal, a fennebb említett felügyelői hivatalos jelentés szerint pedig most nevezett Betrinyánu is a Réhoi közönség bujtogatásába tetleges befolyást gyakorlott, említett hihetőleg most is a városban tartózkodó Betrinyánut, valamint a felügyelői jelentés szerint ötöt terhelő, úgy a Kosztánde János által szelid vallomása rendin felhozott körülményekre nézve is halgassa ki, s bévéndő nyilatkozatát illetőleg pedig vallomását ide mentől előbb terjessze fel. Minthogy továbbá Kosztánde János szelid vallomása során a 4^{ik} kérdő pontra azt is valja: hogy Szebenbe lakó szószolló Nicolaus Miklós tanácsolta volna a Réhoi közönségnek általa oda vitt előljárást a dézma megtagadására, s most nevezett szószollót is e körülményekre nézve halgassa ki, s téendő nyilatkozatát ugyan egy alkalommal ide küldje fel.

A Szebeni árvák háza igazgatójának Reinisch Lajosnak

Minthogy a tisztelendőséged igazgatása alatt lévő árvák nevelintézetébeni rajzmester Kosztánde János közelebbről ide beadott kérelme során azt állítja miként ő a Réhoi lakosok által meg tagadott tized és elfoglalt papi javak tárgyabani szelid vallomását futólagoson és csak felületesen tette, s azt teljes és kimerítő feleletnek nem tartja, annak azonban hitelességét legkevésbé sem, hozza kétségbe, s most érintett szelid vallomás eredetileg vissza várás mellett idei 8537 számú fő kormányi rendelet folytán tisztelendőségednek olly meg hagyással küldetik vissza, hogy ezen szelid vallomást nevezett Kosztánde Jánossal pótolólag irassa alá, s hogy ha ő – mint érintett kérelmébe igéri – a kérdéselt ügyben teljesebb és kimerítőbb írásbéli feleletet vagy nyilatkozatot kívánra tenni azt vegye bé és ide küldje fel.

Válasz

A Szebeni árvák nevelő intézetébeni rajzmester Kosztánde János ide 9282 számmal jegyelt kérelmére

Mivel kérelmesnek a szebeni árvák háza igazgatója által kérdésül éppen azon körülmények tüzetek ki, mellyek kérelmesre nézve terhetőleg adattak fel, következőleg ez által a feladásnak másolatilag kívánt közlése szükségessége

megszűnt, kérelmes e részbeni kívánságának itten hely nem adatik, szabadságában hagyatik mindazon által kérelmesnek az, hogy szelid vallomása potolólagos alá írása után a kérdéselt ügyben teljesebb és kimerítőbb feleletet vagy nyilatkozatot tegyen, és azt közvetlen alöljárója t.i. a szebeni árvaház igazgatója útján – kihez innen mai napról a szükséges intézkedés megtéetett – ide terjessze fel.

Kolozsvárott, augusztus 4^{én} 1848.

*

Către Magistratul din Sibiu.

Vă trimitem în copie oficială mărturisirea lui Ioan Costande, învățător de scaun la orfelinatul din acest oraș, precum și raportul oficial al lui Johann Friedrich Walther, consilier și supraveghetorul localității Răhău, în legătură cu refuzul plății zecimalei și cu ocuparea averilor bisericesti de către localitatea Răhău din scaunul Sebeș. Zeciuiala a fost ținută în arendă de către respectiva localitate; în consecință vă atragem atenția asupra următoarelor aspecte: la punctele 2 și 4 din mărturisirea lui Ioan Costande reiese că el s-a deplasat în localitatea Răhău împreună cu prietenul său Bătrâneau¹ și, în prezența lui, a purtat discuții cu locuitorii din Răhău adunați în fața bisericii. Raportul oficial amintit al supraveghetorului arată că deja pomenitul Bătrâneau a contribuit la ațâțarea locuitorilor din Răhău. Bătrâneau, care probabil se află și acum în oraș, trebuie să fie anchetat în problema care grevează asupra lui și care a fost amintită în raportul oficial, dar și în legătură cu împrejurările amintite de Ioan Costande în mărturisirea lui². Declarația lui despre nevinovăție, respectiv depoziția lui, să o trimiteți aici cât mai curând.

Întrucât în mărturisirea sa de la punctul 4, Ioan Costande a declarat că pentru refuzul plății dijei de către locuitorii din Răhău a fost sfătuit de procuratorul Miklos Nicolae, sfat transmis de el, trebuie interogată și în legătură cu acest caz, iar depoziția să fie trimisă odată cu celelalte acte.

Către Reinisch Ludwig, directorul orfelinatului din Sibiu

Întrucât învățătorul de desen Ioan Costande de la orfelinatul aflat sub direcțiunea dvs., în cererea înaintată în ultimul timp aici, afirmă că depoziția făcută în problema zecimalei și a ocupării averilor bisericesti a făcut-o în grabă și superficial, nesocotind un răspuns integral, fără a nega autenticitatea acesteia, vă retrimitem, pe baza dispoziției nr. 8537 a Guberniului ca cererea cu depoziția să fie iscălită de Ioan Costande, iar dacă el – așa cum promite în cererea amintită – în problema menționată ar dori să facă o depoziție scrisă și mai amplă, dvs. să o luați și să o trimiteți aici.

Răspuns

la cererea nr. 9282 a învățătorului de desen înaintată de Ioan Costandea.

Întrucât directorul școlii de orfani din Sibiu, în interogatoriul său, a pus tocmai acele întrebări cu care inculpatul a fost acuzat, nu este cazul să retrimite interogatoriul, iar petiția acuzatului se respinge. Se permite însă ca, după iscălirea depoziției sale, să dea un răspuns mai amplu și pe acesta să-l trimită nemijlocit prin intermediul superiorului său, adică directorul școlii de orfani din Sibiu.

Cluj, 4 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9138/1848, foto: 30501-30504.

¹ Este vorba despre Nicolae Bătrâneanu. Despre incidentele din Răhău, vezi *Documente privind...*, vol. XI, doc. nr. 122, p. 279–280.

² *Idem*, doc. nr. 245, p. 467–472.

34.

Cluj, 4 august 1848

Medgyes Szék tanácsának

E nemes szék tanácsának a Kis kapusi közönség ide beadott azon folyamodására nézve, melly szerint a Schemmert nevű erdő használata felett közte és a Megyes széki közönség között fenn forgó egyenetlenség kinyomozására, a nemes tanács által kinevezett bizottmány helyett más, részre hajlás nélküli biztosságot kineveztetni, a az oda rendelt katonaságot vissza hivatni kéri, folyó év június 7^{kéröl} ide tett tudósítására ezennel vissza íratik: hogy miután a kérdéselt kinyomozás eddig hihetőleg már bé is végeztetett, a kinyomozó bizottmány fedezésire Kis Kapusra rendelt katonaságnak onnan léendő eltávolítását e királyi kormánynak idei Szentiván hó 3^{ik} napjáról 7027 szám alatt költ rendelete értelmében sietőleg eszközölje, a kinyomozásról munkálatot pedig véleménye hozzáadásával ide késedelem nélkül terjessze fel.

Válasz

A Kis kapusi közönségnek idei 6399 számmal jegyeltekérelmére

Meg hagyatott innen mai napról a megyesi tanácsnak, hogy miután a kérdéselt kinyomozás eddig hihetőleg már bé is végeztetett, a kinyomozó bizottmány fedezésire Kis Kapusra rendelt katonaságnak onnan léendő eltávolítását e királyi kormány idei Szentiván hó 3^{ik} napjáról 7027 szám alatt

költ rendeleite értelmében sietőleg eszközölje, a kinyomozásról munkálatot pedig véleménye hozzáadásával ide késedelem nélkül terjessze fel.

Miről kérelmes közönség ezennel olly hozzáadással értesítetik, hogy az érinntet idei mi előbb felterjesztendő kinyomozási munkálatra itten téendő határozatot várja békével.

Kolozsvárott, augusztus 4^{én} 1848.

*

Către Consiliul scaunului Mediaș

La înștiințarea consiliului acestui nobil scaun, înaintată aici în data de 7 iunie anul curent¹, în legătură cu acea petiție a comunității din Copșa Mică în care ei cer o comisie nepărtinitoare în locul comitetului desemnat de către nobilul comitat pentru cercetarea neînțelegerii existente între ea [comunitatea din Copșa Mică] și comunitatea din Scaunul Mediaș privitor la folosirea părții de pădure numită Schemmert și cer, totodată, rechemarea armatei trimise acolo, prin aceasta se rescrie: întrucât cercetarea în cauză, până în prezent, probabil că s-a și încheiat, să vă grăbiți a obține – în sensul ordinului Guberniului dat în 3 iunie sub nr. 7027 – rechemarea armatei trimise la Copșa Mică pentru ajutorarea comitetului de investigație, iar referatul întocmit despre munca de investigație să ni-l înaintați aici fără întârziere, împreună cu părerea dvs.

Răspuns la petiția nr. 6399 a.c. a comunității din Copșa Mică.

S-a ordonat de aici, în ziua de azi, consiliului din Sibiu că, întrucât investigația în cauză probabil că s-a și încheiat, să obțină cât mai repede – în sensul ordinului Guberniului dat în data de 3 iunie sub nr. 7027 – îndepărtarea armatei trimise la Copșa Mică în vederea ajutării comitetului de investigație, iar referatul întocmit despre investigație să-l înainteze aici urgent, alături de exprimarea părerii despre ea.

Ceea ce se și aduce la cunoștința comunității petiționare, cu adăugarea cererii de a se aștepta în liniște rezoluția adusă aici privitor la amintita cerere de investigație care a fost înaintată aici.

Cluj, 4 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 8281/1848, foto: 29159-29161.

¹ La 7 iunie 1848 funcționarul gubernial Szabó Károly informa consiliul orașului și scaunul Mediaș că se va pronunța în problema diferendului cu comunitatea din Copșa Mică, iar la terminarea anchetei armata va trebui retrasă imediat din Copșa Mică. *Vezi Documente privind...*, vol. VI, doc. nr. 66, p. 114–115.

35.

Cluj, 4 august 1848

Hezsdáti lakosok Blay Gligor és Pop Gligor magok és részeseik neviben be adott folyamodásuknál fogva panaszzolják, miként volt földes uruk Betegh Sándor őket az úrbériség megszüntetése után is adó táblába beírt s közteher alatt lévő javaikért addig tenni szokott 8 héti robot tétel helyet 4 hétre kívánván szorítani földes uruknak ebbeli követelését meg tagadták. Miért is, illető szolgabíró által bezáratással fenyegettetnek. Ugyan azért mivel minden tartozásaikat földes uruknak meg fizették, magokat nyert szabadságukba meg tartatni rendelni kérik.

*

Locuitorii din Hășdate, Gligor Blai și Gligor Pop, se plâng în petiția lor, înaintată în numele lor și al copărtașilor acestora, că fostul lor moșier Betegh Sándor a încercat să-i forțeze chiar și după desființarea urbariatului la efectuarea robotei de patru săptămâni în locul celor opt săptămâni cu cât erau datori anterior, potrivit avuțiilor lor care acum sunt înscrise în tabelul de impozite. Ei au refuzat însă această pretenție a fostului lor moșier. Din atare motiv, au fost amenințați de către judele nobiliar respectiv cu închisoarea. Întrucât ei s-au achitat de toate datoriile lor față de moșier, cer să se dispună menținerea lor în stare de libertate.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9358/1848, foto: 30658-30629.

36.

Cluj, 4 august 1848

Fogaras vidéki Bethleni lakosok Andrėj és Gyorgye Nadea a ministeriumhoz intézett folyamodásuknál fogva panaszzolják, hogy illető földes uruk a szász nemzet őket határaikból A szerént kivetette anélkül, hogy kármentesítette volna – ugyan azért el vett javaikat vissza adadni kérik.

Ezen folyamodvány és záratékai eredetikeppen visszavárolag Fogarass vidéke közönségével oly rendeléssel közöltessenek, hogy jelen panasz valóságáról ki halgatván a kihalgatandókat, a tárgyat illető irományok föl terjesztése mellett a maga felvilágosító véleményes tudósítását ide haladék nélkül tegye meg.

*

Locuitorii Andrei și George Nadea din ținutul Făgărașului, prin petiția lor înaintată la Minister, se plâng că au fost dați afară, prin intermediul

punctului A stipulat în decizia de excludere din hotar, fără nicio despăgubire, de aceea ei cer ca bunul lor să le fie restituit.

Această petiție și anxele ei să se aducă la cunoștința comunității din ținutul Făgărașului – așteptând retrimiteră lor – cu dispoziția ca, după interogarea celor în cauză despre realitatea prezentei plângeri, alături de înaintarea hârtiilor respective, să ne trimită și înștiințarea ei lămuritoare.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9360/1848, foto: 30632-30633.

37.

Cluj, 4 august 1848

A Szebeni tanácsnak

Ő felségének f.é. május 25^{kéről} 2752 udvari szám alatt a királyi fő kormány székhöz intézett kegyelmes királyi rendelete – mellynél fogva az ezen széki nagycsüri oláhoknak a most nevezett helység határán juh legeltethetés tárgyában legfelsőbb helyre beadott kérelem levele ezen királyi fő kormányal tudósítás tétel végett közöltetett-másolatban, záradékai pedig eredetileg vissza várás mellett a nemes tanácsal ezennel olly meghagyással közöltetnek: hogy az annak rendin felhozott azon panaszt illetőleg, mikép a nemes tanács kérelmesektől számtalan juhaikat vétette volna el, azokkkal azonban mi lett, nem tudatik, e királyi kormányt mentől előbb körülményesen tudósítsa.

Kolozsvárott, augusztus 4^{én} 1848.

*

Consiliului din Sibiu

Copia grațiosului ordin regal al majestății sale adresat acestui Guberniu pe data de 25 mai a.c. sub nr. 2752 – conform căruia petiția românilor din Șura Mare din acest comitat, care a fost înaintată în legătură cu pășunatul oilor în hotarul localității amintite, a fost adusă la cunoștința acestui Guberniu – ea se trimite și la nobilul consiliu, așteptându-se retrimiteră anexelor, cu acea dispoziție ca nobilul Consiliu, care a luat multe oi de la petiționari, să-l înștiințeze pe acest Guberniu cât mai de curând despre soarta acelor oi, căci nu se știe nimic despre ele.

Cluj, 4 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 8513/1848, foto: 29335–29336.

38.

Cluj, 4 august 1848

A Bükszázadi egész adózó közönség jelen folyamodásánál fogva fel hozván, hogy lak telkeket és külsőjüket irtás által kényszerítetvén használhatóvá tenni, miután azok haszonvehetőkké laktak illető földes uruk a Gr. Mikó István nyomdokossai külsőjüket el vévén, azokat magok használatára fordítá s közönségnek az erdőségben más irtani való helyet jeleltek ki – ezen kívül széna füveikről évenként kényszerítettek kétszer taxát fizetni nem különben a makolásért és faizásért, a mellett rendes úri szolgálatot és közterheket hordoztak – mégis jelenleg mind azzal kesergettetnek, hogy mind udvari földön lakók ezutánis eddigi sorsukba fognak hagyatni – annak okáért az úri szolgálat tétel alól fel mentetni, nagy fáradsággal szerzett irtosásaikat vissza adatni s makkolási és faizási jogokkal biztosítani rendelni kéri.

*

Întreaga comunitate din Bicsad, în petiția prezentă, se plânge în legătură cu aceea că a fost nevoită să facă utilizabile sesiile lor de locuit, dar și sesiile extravilane prin defrișare, pentru ca mai apoi, după ce au dus la îndeplinire tot ceea ce li s-a cerut, urmașii contelui Mikó István, fostul lor proprietar, să le ia sesiile extravilane, iar comunității i-au desemnat o altă parte de pădure pentru defrișare. În afară de aceasta, cei din cadrul localității sus menționate sunt obligați să plătească anual de două ori taxe pentru fânațuri, la fel și pentru păscutul porcilor, respectiv pentru dreptul de folosire a pădurii.

Pe lângă aceasta, ei au prestat servicii domnești și sarcini comune, însă, cu toate acestea, în prezent, sunt amenințați că vor fi lăsați în soarta lor de până acum, ca și cei care locuiesc pe pământ domnesc. Din atare motiv, ei cer să se dispună eliberarea lor de sub prestarea serviciilor domnești, primirea înapoi a sesiilor obținute cu mare efort, dar și asigurarea dreptului la păscutul porcilor și folosirea pădurii.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9354/1848, foto: 30626-30627.

39.

Sibiu, 4 august 1848

A

Méltóságos kir. Fő Kormányshék !

Ide mellékelt folyó hónap 1^{én} R. 4545 szám alatt kelt jegyzete az erdélyi főhadi parancsnokságnak, egy Pitești Nikulopule nevű boér által be hozott és 14 nap múlva megint magával vissza vinni szándékolt 8.000 darab császári aranynak a most fen álló pénzkiviteli tilalom tekintetéből az országból

kivitel megengedhetése iránt – a méltóságos kir. fő kormányzékkel hivatkozva a múlt hónap 28^{ki} 7234 számú itteni megtalálásra becses nézeteinek mentől előbbi nyilvánítása végett hivatalos barátsággal közöltetik.

A kir.
Kincstári tanácsból

N. Szeben augusztus 4^{én} 1848

*

Mărite Guberniu !

Se anexează aici nota Comandamentului suprem din Ardeal, dată la 1 al lunii curente sub nr. 4545 R., în legătură cu aducerea de dincolo de graniță, acum când este interzisă scoaterea banilor – a celor 8.000 de bucăți de bani imperiali de aur aduși de către un boier din Pitești numit Nikulopule, bani pe care i-a adus acum 14 zile și vrea să-i scoată din nou. Această notă se aduce la cunoștința măritului Guberniu – referitor la adresa lui din 28 ale lunii trecute – cu prietenie cordială în vederea exprimării punctului său de vedere.

De la Consiliul
tezaurariar regal

Sibiu, 4 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9456/1848, foto: 28285–28287.

40.

Sibiu, 4 august 1848

Alázatos tudósítás !

A Csík széke edgyik k. pénztárnok Mikó Antal ezen alázatoson ide fogott feljelentése által az iránt támasztván itten kérdés, hogy valyon a mostan közelebbbről ki bocsátott egy és két Rftos bécsi ujj bank jegyeket a királyi adóba elfogadhatná é ? Mínthogy hasonló kérdéssel a többi királyi pénztárnokok is ide folyamodhatnának, hogy az efféle folyamodásoknak sőt talám még az eléfordulható zavaroknak is, elejébe lépni lehessen, ezennel alázatoson meg kérni bátorkodik a felséges k. fő kormányt, ezen fő biztossági hivatal miszerént az iránt az egész hazában rendelkezni mélltőztassék, valyon a kérdésbe forgó egy két Rftos bécsi ujj bank jegyek, valamint a kereskedésbe minden emberektől elfogadtatnak úgy a királyi tárnokok által is az adózóktól az ők adójokba és más fizetéseikbe is elfogadtassanak é vagy nem ?

Az erdélyi fő biztosságtól.

N. Szeben augustus 4^{kén} 1848.

Bedeus Josef

*

Înștiințare umilă !

În raportul umil anexat aici, unul dintre casierii scaunului Ciuc, Mikó Antal, întreabă dacă poate să accepte la încasarea impozitelor regale noile bancnote vieneze de unu și doi florini renani emise recent. Întrucât și alți casieri regali ni se vor putea adresa cu întrebări asemănătoare, în vederea prevenirii unor asemenea petiții sau a eventualelor tulburări ce s-ar putea ivi, acest comitet financiar suprem îndrăznește a se adresa umil înaltului Guberniu pentru ca acesta să dispună în toată țara dacă noile bancnote de unu și doi florini renani amintiți – care în comerț sunt acceptate de la toată lumea – pot fi primiți sau nu de către casieri în vederea încasării impozitelor sau a altor plăți ale contribuabililor.

De la comisariatul suprem provincial al Ardealului
Sibiu, 4 august 1848

Bedeus Josef

Original: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9573/1848, foto: 28337–28338.

41.

Făgăraș, 4 august 1848

Nemes Fogaras vidékének Venitzei járásában uralkodó cholera betegségről
1848^{ik} évi augusztus 2^{ről} és 3^{ről}
Jelentés

<i>Faluk nevei</i>	<i>Cholera</i>	<i>Száma a betegeknek</i>	<i>Száma a Reconvalescensek</i>	<i>Száma a megholtaknak</i>	<i>Száma gyógyítás alatt</i>	<i>Jegyzés</i>
Sárkányban	”	36	15	10	36	A holtak többnyire feljelentés előtt és orvosi segítség nélkül 14 napok alatt hullottak el.
Alsó Venitzén	”	19	10	10	19	
Alsó Kománán	”	33	19	32	33	
Kutsulátán	”	31	20	9	31	

Fogaras augusztus hó 4^{én} 1848.

Dr. Bruszt Lajos
Physicus

*

Raport
Despre starea holerei din 2 și 3 august 1848 din plasa Veneția
a ținutului Făgărașului

<i>Numele satelor</i>	<i>Holera</i>	<i>Numărul bolnavilor</i>	<i>Numărul convalescenților</i>	<i>Numărul morților</i>	<i>Numărul celor aflați sub tratament</i>	<i>Notă</i>
Șercaia	„	36	15	10	36	Cei defuncți s-au stins din viață în 14 zile înainte de a se anunța aceasta, fără îngrijire medicală
Veneția de Jos	„	19	10	10	19	
Comana de Jos	„	33	19	32	33	
Căciulata	„	31	20	9	31	

Făgăraș, 4 august 1848.

Dr. Bruszt Lajos
Medic

Original: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9608/1848, foto: 28377–28379.

42.

Turia, 4 august 1848

Fölséges Királyi Kormány !

Hivatalos tudósítások alapján jelentem, miként július 20^{tól} fogva vidékünk
Brassó felőli néhány alábbi helységekben epemirigy miatt ma napig:

Sárkászbán	38	terhesbeteg	meghalt	10
A. Kománán	34	„	„	32
A. Venitzén	19	„	„	15
Kutsulátán	6	„	„	11
Holbákon	13	„	„	2
Újsinkán	4	„	„	2
Sarkaitzán	4	„	„	1
Fogarasban	6	„	„	3
Összesen:	104	fekvőbeteg;	megholtak	76on

Fájdalom ! Nincsenek sebész és borbély egyéneink kettőn kívül kiket rendes főorvosunk és sebészünk rendelkezés alá küldjünk a betegek rögtön segélyezésére – mi leg biztosabb a veszély elhárítására. Egyéb intézkedéseket megtettünk. Vígaszul írhatom, miként a nép nem rémül úgy mirigyos betegségtől mint 1831 és 1836^{ban}. Hivatalos hódolattal öröklök.

A fölséges k. Kormány

Thorja, Aug. 4^{ről} 1848.

Alázatos szolgája

Jakab György
al kapitány

*

Mărite Guberniu !

Pe baza înștiințărilor oficiale vă raportează că, începând cu data de 20 iulie, în ținutul nostru, în unele localități din partea Brașovului, din punctul de vedere al holerei, situația se prezintă în felul următor:

La Șercaia	38 bolnavi	10 morți
Comana de Jos	34 bolnavi	32 morți
Veneția de Jos	19 bolnavi	15 morți
Cuciulata	6 bolnavi	11 morți
Holbav	13 bolnavi	2 morți
Sinca Nouă	4 bolnavi	2 morți
Sercăița	4 bolnavi	1 mort
Făgăraș	6 bolnavi	3 morți
În total:	104 bolnavi	76 morți

Durere ! N-avem chirurghi și bărbieri – în afară de doi – pe care să-i trimitem în ajutorul medicului nostru primar și al chirurgului său în vederea ajutorării urgente a bolnavilor și, ceea ce ar fi mai sigur, în vederea înlăturării pericolului. Celelalte măsuri le-am luat. Cu consolare vă pot scrie că poporul nu este așa de înspăimântat de boală ca în anii 1831 și 1836. Rămân, cu stimă, oficială al măritului guberniu serv umil:

Turia, 4 august 1848.

Jakab György
vice-căpitan

Original: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9575/1848, foto: 28344–28345.

Tárnáveni, 4 august 1848

Felséges Királyi Főkörmány szék !

A kormányzásom alá bízott megyében naponként felmerülő újabb események győznek meg arról, hogy az itteni rendetlenségek katonai erő nélkül nem fékeztetnek.

Az adó a nép által a megye több helységeiben megtagadtatott – a bűjtogatáson talált csapai oláh pap, ki se a faluban kinyomozás végett megjelent szolgabíró, se az ugyan ott, ugyan nyomozás végett megjelent alispány előtt megjelenni nem akart, befogatása az illető alispánynak csak – és nemzet örök segítségével sikerült.

Az e megyében bekebelezett szász ajkú helységek a szász földhezi elszakadásra izgathatnak. E megye Marus melletti helységeiben az oláh papok útján közönségesített újabb körlevelek által a kétségtelen udvari zsellérek is a napszámosok nemtételre lázasztatnak. Egy Gyulasi bűjtogatással vádolt szabadságos katona az illető szolgabíró hivatalos eljárása közben melybe ragadta, a helységet a szolgabíró ledarangálására hívta fel és csak is a szolgabírói cselédek segítségével sikerülhetett azon egyén letartóztatása és a megye házához rögtön ítélő bíróság eleibe állítás végetti elszállíthatása.

Felséges királyi fő kormány szék !

Közelebb múlt július 15^{ik} napjáról kiadott redecete következtében mind e percig vártam egy gyalog katonaságnak e megyébe rendelkezésem alá érkezését, de sikertelenül. De minthogy e megyében állomásozó lovas katonaságban mint a tisztségnek július 29^{ik} napjáról tett tudósításából bővebben is megtettzik a jelen körülményekben elég biztosítékot nem találok egyfelől, másfelől pedig jelenleg Erzsébet várossán sincs katonaság.

Méltóztasson a felséges királyi főkörmányszék tisztelettel felidézett rendeletének a szebeni fő hadi vezérsegnél sietőleg sikert eszközölni, mivel a naponként felmerülő kedvetlen események nem endedik azt remélnem, hogy a felbomlott rend és veszéleztetett tiszto tekintély célarányos utasítással ellátott katonai erő nélkül helyre állíttassék.

Kérésemet újíttva alázatos tisztelettel öröklök a
Felséges királyi fő kormány széknek

alázatos szolgája
Bánffy János
Főispán

Dicsőszentmárton, 1848. aug. 4^{én}

*

Mărite Guberniu !

Noile evenimente ivite zilnic în comitatul încredințat guvernării mele mă conving în legătură cu faptul că dezordinea de aici nu poate fi oprită fără forță armată. Impozitul a fost refuzat de către popor în mai multe localități ale comitatului. Preotul român din Cipău, găsit asupra faptului instigării, n-a vrut să se prezinte nici în fața vicecomitelui venit și el în sat tot în vederea investigației. Vicecomitele respectiv a reușit să-l aresteze pe preot doar cu ajutorul gărzii civile.

Localitățile săsești înglobate în acest comitat pot instiga la alipire de „Pământul crăiesc”. În localitățile de pe malul Mureșului ale acestui comitat, noile circulare publicate prin intermediul preoților români îi instigă și pe jelerii alodiali la neefectuarea zilelor de lucru. Un militar din Giuluș aflat în permisie, învinuit de instigare, l-a apucat de piept pe judele nobiliar respectiv cu ocazia investigației oficiale, apoi a incitat întreaga comunitate la lovirea judeului nobiliar, astfel că numai cu ajutorul servitorilor acestuia au fost posibile arestarea respectivului militar și transportarea lui la primărie în vederea înfățișării sale în fața tribunalului statarial.

Mărite Guberniu !

În urma ordinului dvs. emis în ziua de 15 iulie, am așteptat până în prezent, dar fără rezultat, sosirea unei armate de infanterie în acest comitat care să-mi stea la dispoziție. Întrucât, pe de-o parte, cavaleria staționată în acest comitat, în circumstanțele actuale, nu prezintă nicio garanție – precum reiese mai amănunțit și din raportul dregătoriei înaintat aici în 29 iulie, iar pe de altă parte, actualmente, nici la Dumbrăveni nu este armată, vă rog să binevoiți, mărite Guberniu, a interveni – în sensul ordinului dvs. mai sus amintit – la comandamentul suprem din Sibiu în vederea obținerii rezultatului grabnic, căci evenimentele neplăcute care s-au ivit zilnic nu mă lasă ca să sper că ordinea bulversată și autoritatea periclitată ar putea fi restabilite fără forță militară care să fie prevăzută cu dispoziții eficace.

Repetând cererea mea, rămân cu stimă supusă al Guberniului

serv supus,
Bánffy János
comite suprem

Târnăveni, 4 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9459/1848, foto: 28290–28293.

44.

Budapesta, 26 iulie–4 august 1848

Deputatul român Sigismund Popp a luat cuvântul în ședința din 26 Iulie a dietei dela Pesta, pentru a atrage atențiunea guvernului asupra faptului, că patriarhul sârbesc a provocat pe Români prin o proclamație, să spriginească pe Sârbi în răscoala lor; dar îl asigură totodată, că preoții români au respins cu indignare provocarea, ear proclamațiunile le-au predat autorităților administrative. În interesul Românilor, cari nu vreau să mai aibă cauză comună cu Sârbii, ci vreau să depindă numai dela guvern, roagă pe ministrul de culte și instrucțiune publică să prezenteze Parlamentului un proiect de lege în chestia despărțirii bisericei române de cea sârbească; ear dacă nu va satisface guvernul acestei dorințe generale a Românilor, va prezenta el, Popp, un proiect de lege în chestia aceasta.

Ministrul de culte, baronul Eötvös, i-a răspuns imediat, că guvernul încă e de convingerea, că pozițiunea de subordonare a Românilor față de Sârbi nu mai poate fi tolerată; dar pentru a pute afla cheia dreaptă, după care să se facă despărțirea, e de lipsă ca chestia să fie bine studiată și să fie întrebate și ascultate toate părțile. Guvernul a convocat până acuma două congrese bisericești, unul la Carloveș, altul la Timișoara, pentru a se pronunța în cauză, dar nici unul nu s-a întrunit. Va convoca și a treia oară congresul, astfel însă, ca membrii congresului să represinte naționalitățile interesate.

Tot deputatul Sigismund Popp a vorbit în ședința din 4 August, când se discuta legea despre instrucțiunea publică, recunoscând îndreptățirea limbei maghiare de a fi limbă diplomatică în țeară, dar cerând, ca limba maghiară să nu fie octroată în școalele nemaghiare, pentru că dacă nu se octroa ea nici în trecut, nu s-ar fi ivit în Croația și printre Sârbi triste stări de lucruri, cari acum numai cu armele mai pot fi sanate.

Publicație: Teodor V. Păcățian, Cartea de Aur ..., vol. I, p. 398.

45.

Viena, 5 august 1848

Timoni (österreichischer Consul in Bukarest) wird entfernt werden, obgleich es sehr schwer ist, Jemand für diesen Posten zu finden, da die Demokraten wenige zu diplomatischen und politischen Posten ausgebildete Individuen zählen. Sogar Wien ist sehr arm an solchen Persönlichkeiten. So ist dieser Sch(...)hund¹ von Latour, der Odobescu Oesterreichs, und Niemand da, den man an seinen Platz geben könnte. Auch die Generale,

von denen ihr sagt, dass sie unsere Sache kühl aufnehmen, sind Männer der Vergangenheit; was lässt sich also von ihnen erwarten ? Wir haben uns da getäuscht, dass wir uns Anfangs mit Reactionären ins Einvernehmen gesetzt haben, die doch nichts anderes sind, als Parteigenossen unserer Reactionäre. Schwächt also die Propaganda des Romanismus nicht bei den Grenzern, denn dort liegt alle unsere Hoffnung. Handelt so wie Murgu es bei dem Banater walachischen Grenz-Regimentern gethan hat.

Geheimer Proselitismus, darin bestehe Alles, bis die Dinge sich hinsichtlich Frankreichs und Oesterreichs ändern. Auf dem Wiener Reichstage wird eine Interpellation und dann eine Motion wegen des russischen Einrückens in die Fürstenthümer stattfinden. Mehrere deutsche Deputirte werden sie unterstützen, damit das Ministerium gezwungen werde, eine sehr kräftige diplomatische Intervention zu versprechen. Commentare über unsere Rechte gebe ich Shekib Effendi und schicke sie nach Paris. Die hiesigen Deutschen sind unsere sehr guten Freunde und ihre Sympathien, seit sie ihre Mission im Orient zu begreifen anfangen, können uns von grossem Nutzen sein, wenn wir ihre Journale dazu benützen können, unsere Revolution durch den Reichstag in Europa populär zu machen; erhalten wir uns nur diese Sympathien, die uns später gegen die sch(...)n Magyaren viel nützen können. Nichts lacht die Oesterreicher mit Bezug auf ihre eigene staatliche Tendenz mehr an, als das Zustandekommen einer romänischen Union und Bekräftigung derselben durch ein Bündniss mit den österreichischen Völkern, um hiedurch jenen überwiegenden Einfluss ins Gleichgewicht bringen zu können, nach welchem einerseits das magyarische, andererseits das kroatische Element strebt. Sie alle mögen uns sammt den Sachsen die Hände reichen, damit wir uns in kurzer Zeit vereinigen, um die Magyaren anzugreifen. Auch ohne Waffen ist es nothwendig, dass wir uns erheben, bevor die Magyaren mit den Kroaten Frieden schliessen; woher sollen sie dann ungarische Regimente nehmen, um gegen uns zu ziehen ? Fürchtet Euch doch nicht vor Martialgesetzen, wie können sie diese in Vollzug setzen, wenn Ihr Alle fest vereint seid ? Vereinigung also vor Allem zwischen den Rumänen; diese kann aber nur durch eine geheime Propaganda zu Stande kommen: nehmt Euch also zusammen, weicht die Sachsen bis auf einen gewissen Grad in unser Geheimniss ein, verständigt Euch mit Jellačić, denn auch dieser kann uns von grossem Nutzen sein. Man spricht, dass die Bukowina mit Siebenbürgen vereint werden soll. Da haben wir um ein romänisches Element mehr und können den Magyarismus um so leichter ersticken.

Ihr sprecht mir von Waffen; ich sehe aber kein Geld, wie soll ich welche kaufen und durch Ungarn schicken ? Mit den Magyaren ist es für Euch nicht einmal gezwungen rathlich, sich in etwas einzulassen.

Von Brüssel und Paris kann ich leichter Waffen bekommen, die Sendung könnte, wenn anders nicht möglich, auf Schiffsboden versteckt stattfinden. Nur Geld soll ankommen, sollte eines nach Hermannstadt kommen, so sende es durch einen Courier nach Wien, weil es von dort aus mir leichter dahin nachgesandt werden kann, wo es nöthig sein wird. Accorde kann ich sowohl in Paris als Belgien abschliessen, allein wozu, wenn ich in Betreff der Hinabsendung der Waffen nicht sichergestellt bin ? Es wird viel Geld erfordern, denn ich hoffe nicht, unter 3 Dukaten ein Gewehr bekommen zu können, da die Preise fortwährend steigen. Die hiesigen Fabrikanten können wöchentlich nicht mehr als 100 Gewehre versprechen, Ihr seht also, dass hier in Betreff der Gewehre nicht viel ausgerichtet werden kann.

(... *Hier fehlt ein Blatt.* ...) ²

Die Ursache meines längeren hiesigen Verweilens ist die Motion, die in der Kammer geschehen soll; in ein paar Tagen gehe ich nach Frankfurt, um mit Wessenberg, der mit EH. Johann dort ist, zu sprechen, dann nach Belgien und Frankreich und von dort zurück.

[Wien, 5. August 1848.] [A.G. Golescu]

*

Timoni [consulul austriac din București] va fi îndepărtat, cu toate că e foarte greu să găsești pe cineva pentru acest post, fiindcă democrații [austrieci] numără puțini indivizi educați pentru posturi diplomatice și politice. Chiar Viena e tare săracă în asemenea personalități. Așa că-i aici acest porc de câine³ Latour, acest Odobescu al Austriei, și nu mai e nimeni care să poată veni în locul lui. Și generalii, despre care spuneți că ne tratează cauza cu răceală, sunt oamenii trecutului; așa că ce ne rămâne de așteptat din partea lor ? Noi ne-am înșelat în această privință, atunci când la început am făcut înțelegere cu reacționarii [vieniți], care nu-s nimic altceva decât tovarăși de partid de-ai reacționarilor noștri. Așa că nu slăbiți propaganda românismului în rândul grănicerilor, căci în ei stă toată speranța noastră. Acționați la fel cum a făcut Murgu în regimentele românești de graniță.

Prozelitism secret, în aceasta constă totul, până ce lucrurile se vor schimba în ce privește Franța și Austria. În parlamentul imperial [de la Viena] va avea loc o interpelare, apoi o moțiune contra invaziei rusești în Principate. Mai mulți deputați germani o vor sprijini, ca să forțeze Ministerul [austriac] să promită o intervenție diplomatică energică. Lui Șekib Effendi îi înmânez comentarii asupra drepturilor noastre și le trimit la Paris. Germanii de aici sunt prietenii noștri foarte buni, iar simpatiile lor, de când au început să priceapă care le e misiunea în Orient, pot să ne fie de mare ajutor, dacă noi știm să ne folosim de jurnalele lor, pentru a populariza revoluția noastră prin intermediul parlamentului [imperial austriac] în [toată] Europa. Deci, să obținem aceste simpatii, care

mai târziu ne pot sluji foarte mult împotriva c(...)lor de maghiari. Nimic nu le surâde austriecilor, cu privire la propria lor tendință statală, decât înfăptuirea unei uniuni românești și întărirea acesteia printr-o alianță cu popoarele austriece, pentru a putea echilibra astfel acea influență preponderentă spre care tinde, pe de o parte, elementul maghiar, pe de altă parte, cel croat. Ei cu toții [germanii, austriecii] împreună cu sașii ne vor întinde mâinile, ca să ne unim în scurt timp, pentru a-i ataca pe maghiari. Și fără arme, este necesar să ne ridicăm mai înainte ca maghiarii să încheie pace cu croații; atunci de unde vor lua regimente ungare, ca să pornească împotriva noastră ? Deci, nu vă temeți în fața tribunalelor marțiale; cum pot să le instituie, dacă sunteți cu toții strâns uniți ? Așadar, mai presus de toate: unire între români ! Dar aceasta nu se poate realiza decât printr-o propagandă secretă: așa că adunați-vă laolaltă, inițiați-i și pe sași până la un anumit grad în secretul nostru, înțelegeți-vă cu Jellačić, că și acela ne poate fi de mare folos. Se vorbește că Bucovina se va uni cu Ardealul. Aici avem cu un element românesc în plus și putem sugruma maghiarismul cu atât mai lesne.

Îmi vorbiți de arme; dar eu nu văd niciun ban. Cum să le cumpăr și să le trimit prin Ungaria ? Cu maghiarii nu se recomandă să vă combinați nici măcar în caz de forță majoră. Din Bruxelles și Paris pot face rost mai ușor de arme. Dacă nu se poate altfel, transportul lor s-ar putea ascunde în cala vaporului. Numai banii să sosească. Dacă ar ajunge niște bani la Sibiu, îi transmit printr-un curier la Viena, fiindcă de acolo îmi pot fi trimiși cu ușurință oriunde mă aflu și acolo unde este nevoie. Acorduri pot încheia atât la Paris, cât și în Belgia, dar pentru ce să o fac, dacă nu sunt asigurat în ce privește trimiterea armelor [în țară] ? Aceasta va cere mulți bani, fiindcă nu pot spera să cumpăr o pușcă sub 3 ducăți, căci prețurile cresc întruna. Fabricanții de aici [din Viena] nu pot promite mai mult de 100 de puști pe săptămână. Așadar, vedeți că aici nu-s prea multe de făcut în ce privește armele.

(... În acest loc lipsește o foaie. ...)⁴

Cauza pentru care am adăstat mai mult aici este moțiunea, care se va depune în Cameră. În câteva zile plec la Frankfurt, ca să vorbesc cu Wessenberg, care e acolo împreună cu arhiducele Johann, apoi spre Belgia și Franța, iar de acolo mă întorc.

[Viena, 5 august 1848.] [A.G. Golescu]

Publicație: Eugen von Friedenfelds, *Joseph Bedeus von Scharberg ...*, 62–63.

¹ Cuvintele de ocară nu au fost traduse în germană.

² Nota lui Eugen von Friedenfelds.

³ Cuvintele de ocară nu au fost traduse în germană.

⁴ Nota lui Eugen von Friedenfelds.

46.

București, 5 august 1848

My Lord,

I have the honor of annexing for the information of your Lordship copies of some of my recent letters to His Excellency, Sir Stratford.

The afternoon of yesterday was a remarkable one in the annals of this Country – He attempts to prepare the public mind and that of the popular leaders for yielding to the wishes of the Porte succeeded beyond the hopes of the most sanguine. A meeting was convened in one of the meadows of the City last evening at which to wards of 7000 persons were present. The members of the Provisional Government attended and delivered into the hands of the people their resignation as a Government as they had learnt that that form was displeasing to the Porte and that it was the wish of Suleyman Pacha that a Lieutenant or Lieutenancy should be the form adopted till matters could be placed on a [normal] basis.

The people received this act of the late Government with acclamations but in a few minutes after they proceeded to vote the very same individuals as Lieutenants in obedience to the orders received and event in a body headed by the military bands to the residence of Mr. Tingher where Turkish and national airs were played and on Mr. Tingher appearing at the window a shout was raised of „Vive le Sultan, notre Auguste Souverain – Vive son Représentant Suleyman Pacha et vive la Constitution !”. The people then dispersed quietly.

Mr. Tingher leaves town this evening accompanied by a deputation of 200 persons. He told me today that he had succeeded in his mission beyond his most sanguine expectation that the exhibition of last evening had made an impression on him he could never forget and he should hasten to Suleyman Pacha to assure him how unanimous the people are in their wishes and how orderly and well disposed the capital is which has been represented as in a state of anarchy and confusion.

He annexed Proclamation announcing the changes in the name of the Government has just been published by Mr. Tingher.

It now remains to be seen if Suleyman Pacha will sanction the proceeding in which case he will doubtless arrive here soon and the order will be again re-established.

I have the Honor to be.

*

Domnul meu,

Am onoarea să vă anexeze pentru informare copiile unor scrisori recente către Excelența Sa, Sir Stratford. După-amiaza zilei de ieri a fost una

remarcabilă pentru analele acestei Țări. Se încearcă să se pregătească opinia publică, precum și liderii pentru a se alinia dorințelor Porții, ceea ce s-a și reușit, dincolo de cele mai sumbre perspective.

O întâlnire a fost convocată în ultima seară, pe una dintre pajiștile orașului, la care au fost prezente 7000 de persoane. Membrii Guvernului provizoriu au participat și au pus în mâinile poporului demisia lor de îndată ce au aflat că această formă de guvernare nu se bucura de simpatia Porții, iar dorința lui Suleyman Pacha era aceea de a se constitui o locotenență ce trebuia să fie forma adoptată până când lucrurile ajungeau pe o bază [normală].

Oamenii au primit acest act al guvernului cu aclamații, dar la scurt timp după cele petrecute, când la reședința sa domnul Tingher a ajuns la fereastră, s-a auzit un strigăt care spunea: „Vive le Sultan, notre Auguste Souverain – Vive son représentant Suleyman Pacha et vive la Constitution !” Mai apoi, poporul s-a împrăștiat în liniște.

Domnul Tingher părăsește orașul în această seară, însoțit de o delegație de 200 de persoane. El mi-a spus astăzi că a reușit în misiunea sa, dincolo de orice așteptări; în plus, ceea ce s-a întâmplat la evenimentul din seara trecută i-a lăsat o impresie pe care nu o va putea uita vreodată. Caută deci să se grăbească pentru a-l asigura pe Suleyman Pacha legat de cât de unanim este poporul în dorințele exprimate, respectiv cât de ordonat este orașul care a fost prezentat ca fiind într-o stare de anarhie și confuzie.

Am anexat Proclamația, anunțând că schimbările din sânul Guvernului tocmai au fost publicate de dl Tingher. Acum rămâne să vedem dacă Suleyman Pacha va sancționa procedura, caz în care va ajunge aici fără îndoială, iar ordinea va fi din nou restabilită.

Am onoarea să fiu,
[al Excelenței Voastre umil supus]
[Robert Gilmour Colquhoun]

Original: National Archives Kew – London. Turkey-Wallachia. From Consul Gen. Colquhoun (Diplomatic). January to August 1848.

47.

București, 5 august 1848

Ko. 2074 9722 848

K.k. Agenzie in der Walachei

Laut Mittheilung des Comité der Quarantine sind hier in Bukarest an der Cholera am 3. d.M. 4 erkrankt, 1 gestorben, am 4. d.M. 10 erkrankt und 1 gestorben.

Laut Anzeige der k.k. Starostie in Crajova vom 31. July d.J. ge[eignete sich ?]¹ selbst eine große Schaar Heuschrecken vorüber, hielt sich durch 3 Tage in der dortigen Nähe auf, und setzte sodann den Zug gegen Westen fort.

Bukarest den 5. August 1848.

Timoni

An das hochlöbliche k.k. 7bürger Landes Gubernium in Clausenburg

*

Nr. 2074 9722 1848

Agenția c.c. din Muntenia

Conform comunicării comitetului de carantină, aici, la București, în 3 luna curentă s-au îmbolnăvit de holeră 4 [persoane] și 1 [persoană] a murit, iar în 4 luna curentă s-au îmbolnăvit 10 și a murit 1.

Conform informării stărostiei c.c. din Craiova din 31 iulie anul curent, o mare hoardă de lăcuste a trecut pe acolo, s-a aținut prin apropiere timp de 3 zile și apoi și-a continuat calea spre vest.

București, 5 august 1848

Timoni

Către preaonoratul Guberniu c.c. transilvan al țării din Cluj

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 34, foto: 28469.

¹ Manuscrisul este acoperit cu ștampila arhivei.

48.

Budapesta, 5 august 1848

3544 1848

[*Vom Finanz Minister*]¹

Mit gnädigster Genehmigung Sr. k.k. Hoheit des Erzherzogs Stephan, Palatin und k. Statthalter, hat der Landesfinanzminister auf Grundlage von 5 Millionen Silbergeld unter vollkommen sichere Deckung bis auf 12½ Millionen C.M. die Emission ungarischer Banknoten von 1 und 2 Gulden in Angriff genommen, wodurch auch dem im allgemeinen Verkehr erfahrenen Mangel an Silbergeld abgeholfen wird; es wird demnach Jedermann hiemit von Folgendem verkündigt:

1. Die ungarischen Zweigulden Banknoten werden hiemit in Umlauf gesetzt.

2. Die Beschreibung dieser Zweigulden Banknoten behufs der Bekanntmachung ist weiter unten zu lesen.

3. Es wird hiemit verordnet, daß diese Noten in allen öffentlichen Kassen, entweder bei Steuer oder andern Zahlungen, nach ihrem vollen Nennwerthe für zwei Silbergulden (3 Zwanziger zu 1 Gulden gerechnet) angenommen werden.

4. Zur Einwechslung dieser Banknoten gegen Silbergeld ist die ungarische Commercialbank in Gemäßheit der mit ihr getroffenen Uebereinkunft von dem Staat zwar mit hinlänglichem Silbergeld versehen worden, da jedoch die Einwechslung der auch in unserm Vaterlande in großer Menge in Umlauf befindlichen Banknoten der österreichischen Nationalbank derzeit sehr beschränkt worden ist, daß einer Person auf einmal nur die Auswechslung einer Banknote von 5 Gulden gestattet ist; nachdem in Folge dessen ferner der Finanzminister davon verständigt worden ist, daß einige die Absicht haben die österr. Banknoten gegen ungarische einzuwechseln und diese dann in größerem Quantum gleich im Anfang gegen Silber verwechseln und so das zur Deckung der ungarischen Banknoten bestimmte Silbergeld zur Auswechslung österr. Banknoten benützen wollen; damit demnach durch ähnliche Versuche nicht der Silberfond unserer eigenen Geldnoten böswilliger Weise geschmälert werde; so wird hiemit zur allgemeinen Kenntniß gebracht, daß zwar die hiemit in Umlauf gesetzten ung. Banknoten bei der Pesther ung. Commercialbank wann immer gegen Silbergeld eingewechselt werden, so lange jedoch die Beschränkung der Einwechslung für die Wiener Banknoten besteht, die Einwechslung auch hier für eine einzelne Person auf einmal nur auf eine Zweigulden Note beschränkt wird.

Ofen-Pesth, 5. August 1848

Beschreibung der ungarischen Zweigulden-Noten

Das Papier dieser Noten ist weiß und ohne Wasserzeichen. – Sie sind 4''9''' hoch und 3''8''' breit. Auf der Vorderseite ist eine in Basreliefsmanier gravirte und rothe Arabeskeinfassung, so wie ein gleichfalls roth moirirter Grund sichtbar. Dieser Grund scheidet von der Einfassung eine neben der Zeichnung derselben hinlaufende Linie; in der Mitte dieses Grundes selbst aber ist die Signatur 2. fl. in matter Farbe sichtbar. – In der Mitte der Einfassung und zwar am untern Rande ist eine leere Stelle gelaßen und über diese ist auch der moirirte Grund selbst bogenförmig gestochen, so daß diese leere Stelle ein weißes Feld bildet, in welches das ungarische Wappen mit der ungarischen Krone schwarz abgedruckt ist. – Der Text auf der Vorderseite ist zum Theil auf dem Grunde, zum Theil auf der Einfassung ebenfalls schwarz gedruckt. – Auf der Einfassung ist oben und auf beiden Seiten in rosenförmiger Verzierung die arabische Zahl 2 zu sehen. Auf den

Säulchen der Bordur ist der Nennwerth der 2 Gulden in deutscher, slavischer, illirischer und walachischer Sprache mit Druckschrift abgedruckt. – An dem obern Theile des moirirten Grundes steht mit verzierter Schrift „két forint” und darunter folgende Worte: „Ezen bankjegy két forint, három huszast egy forintra számítva, minden köz pénztárnál elfogadtatik és a magyar kereskedelmi bank által akár mikor ezüst pénzre felváltatik” (diese Banknote wird für 2 Gulden, 3 Zwanziger zu einem Gulden gerechnet, bei allen öffentlichen Kassen angenommen und von der ungarischen Commercialbank wann immer gegen Silbergeld eingewechselt) darunter stehen die Facsimile in folgender Ordnung.

Ludwig Kossuth m.p.,
Finanzminister

Franz Völgyi m.p.,
Aerar-Kassier

Johann Rögler m.p.,
Bank-Cassier

Endlich ist noch gleichermaßen auf dem moirirten Grund an der einen Seite des Wappens die Serie gedruckt, an der andern aber in ein gedrucktes Linienfeld die Nummer der Banknoten eingeschrieben.

Die Rückseite bildet einen grünen Grund mit einer schmalen Einfassung. – Auf dieser Rückseite ist die für Verfälscher und Nachahmer dieser Banknoten festgesetzte Strafe in fünf Sprachen, als ungarisch, deutsch, slavisch, illirisch, walachisch, mit schwarzer Farbe gedruckt zu lesen.

Kronstadt, den 30. August 1848.

Der Magistrat

*

3544 1848

[*De la ministrul de Finanțe*]

Cu milostiva aprobare a înălțimii sale c.c. arhiducele Ștefan, palatin și locțiitor imperial, pe baza a 5 milioane de bani de argint cu acoperire sigură de până la 12½ milioane monedă convențională, ministrul [maghiar] de Finanțe al țării a trecut la emisiunea bancnotelor ungare de 1 florin și 2 florini, ceea ce va contribui la înlăturarea lipsei generale a banilor de argint aflați în circulație. De aceea, se anunță tuturor următoarele:

1. Prin prezenta se pun în circulație bancnotele maghiare de 2 florini.
2. Descrierea acestor bancnote de 2 florini, în vederea aducerii lor la cunoștință, se poate citi mai jos.
3. Prin prezenta se poruncește ca aceste [banc]note să fie acceptate în toate casieriile publice, fie la impozite sau la alte plăți, la valoarea lor nominală deplină de 2 florini de argint (socotindu-se 3 poli [de 20] la 1 florin).

4. Pentru schimbul acestor bancnote în bani de argint, în baza acordului încheiat cu statul [maghiar], Banca Comercială Ungară a fost prevăzută cu suficienți bani de argint. Însă, deoarece la ora actuală este foarte limitat schimbul bancnotelor Băncii Naționale Austriece, aflate în circulație și în patria noastră în cantitate mare, astfel că unei persoane i se permite să schimbe o dată numai o bancnotă de 5 florini; apoi, ministrul de Finanțe fiind înștiințat de faptul că unii nutresc intenția de a schimba bancnotele austriece cu bancnote ungurești, pentru a le schimba pe acestea imediat în argint, iar astfel să folosească la preschimbarea bancnotelor austriece banii de argint destinați acoperirii bancnotelor maghiare; și, în felul acesta răuvoitor, prin astfel de încercări, ca nu cumva să fie micșorat fondul de argint al propriilor noastre bancnote; prin prezenta se aduce la cunoștința generală că bancnotele ungare puse în circulație de Banca Comercială Maghiară din Pesta pot fi schimbate oricând în bani de argint, dar numai cu condiția unui schimb limitat de bancnote vieneze, și aici existând limitarea ca o persoană să poată schimba o dată numai o [banc]notă de 2 florini.

Buda-Pesta, 5 august 1848.

Descrierea [banc]notelor ungare de 2 florini

Hârtia acestor [banc]note este albă, fără semne de apă. Au o înălțime de 4''9''' și o lățime de 3''8''' . Pe partea din față este vizibil un chenar roșu în arabesc, gravat în manieră de basorelief, și un fundal tot roșu, moarat². Acest fundal se desparte de chenar printr-o linie, care urcă de-a lungul desenului chenarului, dar chiar în centrul fundalului se vede în culoarea mată semnul de 2 florini. În mijlocul chenarului, mai precis în marginea sa de jos, e lăsat un loc liber, iar deasupra și în fundalul moarat acestuia s-au făcut înțepături în formă de arc, astfel că acel loc liber formează un câmp alb, în care este imprimată stema ungară cu coroana maghiară. Textul de pe fața [bancnotei] este tipărit tot negru, parțial pe fundal și parțial pe chenar. Pe partea superioară și în părțile laterale ale chenarului se poate vedea într-un ornament în formă de trandafiri cifra arabă 2. Pe micile coloane ale bordurii s-a tipărit valoarea nominală de 2 florini în litere de tipar în limbile germană, slavă, iliră și valahă³. În partea de sus a fundalului moarat scrie cu un scris ornamentat „két forint” (2 forinți) și dedesubt următoarele cuvinte: „Ezen bankjegy két forint, három huszast egy forintba számítva, minden köz pénztárnál elfogadtatik és a magyar kereskedelmi bank által akár mikor ezüst pénzre felváltatik” (Această bancnotă de 2 guldeni, socotindu-se 3 poli [de douăzeci] la un gulden, se primește la toate casieriile publice și se poate

schimba oricând în bani de argint la Banca Comercială Ungară). Dedesubt sunt redată facsimilele în ordinea următoare.

Kossuth Lajos m.p.,
ministru de Finanțe

Völgyi Ferenc m.p.,
casier aerar

Rögler János m.p.,
casier de bancă

În fine, de asemenea, pe fundalul moarat, mai este scrisă pe-o parte a stemei seria, iar pe cealaltă parte numărul bancnotei într-un câmp de linii tipărite.

Verso-ul [bancnotei] este format dintr-un fundal verde cu un chenar îngust. Pe acest verso se poate citi, scrisă cu culoare neagră în cinci limbi – adică în maghiară, germană, slavă, iliră și valahă –, pedeapsa prevăzută pentru falsificatorii și imitatorii acestor bancnote.

Brașov, 30 august 1848.

Magistratul

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3544, foto: 32151–32154.

¹ Titlul în manuscris, în procesul verbal al ședințelor Magistratului brașovean.

² Din francezul *moiré*, substantivul *moar* și adjectivul *moarat* se referă la o țesătură sau reproducere tipografică ce redă un efect optic „în ape”, cu reflexe lucioase ondulate, care se schimbă după poziția din care privim.

³ Cum vedem și în reproducerea de mai jos a feței bancnotei maghiare de 2 guldeni, inscripțiile în cele 5 limbi sunt: în maghiară (cu litere latine: *két forint*), în germană (cu litere gotice: *zwei Gulden*), în română (cu litere chirilice: *doi florini*), în sârbă (cu litere chirilice: *два флорина*) și în croată-slovenă [?] (*dva zlaty*). Așadar, prin „limba iliră”, menționată în text, trebuie să înțelegem sârba scrisă cu alfabet chirilic, iar prin slavă slovena sau croata, scrise cu litere latine.

49.

Sibiu, 5 august 1848

P. 1538

Note

Aus Anlaß einer von der Revisions Commission der nach Szegedin in Marsch befindliche Division vom Szekler Hussaren Regimente erhaltenen Anzeige, daß nach Vorstellung des Commandanten dieser Division die Dienstpferde, welche nur vor Kurzem vom Grünfutter auf das Hartfutter übergangen und durch die gemachten großen Märsche bei der anhaltend drückenden Hitze sehr geschwächt sind, – beehrt man sich Ein löbliches königl. Landes Ober Commissariat dienstfreundlich zu ersuchen, die laut der geschätzten jenseitigen Note vom 13ten v.M. Nr. 1780 für obige Division festgesetzten Marsch Rationen zur Conservirung der Pferde abzukürzen dann auch jeden 3ten Tag zum Rasttag bestimmen, endlich die hiernach auszufertigende Marschtabelle mit möglichster Beschleunigung dem General Commando übermitteln zu wollen.

Hermannstadt am 5. August 1848.

Puchner m.p.
FML

2009 848

An das k. löbliche Landes Ober Commissariat

Uti Terv.

Fő. Biszt. Szám 2006. 848

Uti Terv

Az első székely gyalog ezredbeli Csikszeredáról Szeged felé menendő zászlóaly számára

Az utazó katonaság áll: 20 Ikt 970 legény a _____ alább

Az elindulás helye: Csikszereda

Az utazó katonaság megszáll: mikor ? hol ?

		Állomási távolság
Augusztus 14	Oláhfalu	1 ¼
15	Székelyudvarhely	1
16	_____ Keresztur	1
17	Nyugnap	
18	Fejéregyház	1
19	Ersébetváros	1 2/4
20	Karácsonfalva	1 2/4
21	Nyugnap	
22	Balásfalva	1
23	Kissfalud es Barbánd	1 2/4
24	Alvintz	1
25	Nyugnap	
26	_____	1
27	Piski ?	1
28	Vessel és Herepic ?	1
29	Nyugnap	
30	Illye	1 ¼
31	Zám	1 ¼
Szept. 1	Iltyó	1

A kenyér ki szolgáltatása iránti rendelkezés

Egészen Fejéregyházig _____ minden napra 970 kenyér részletek.

Ersébetvárostól és azontul egész _____ a katonaság a mindennapi kenyerét az ersébetvárosi katonai sütő házból maga ki veszi és magával viszi 4 napra.

Alvinczről Piskiig szükséges kenyeret a katonaság K. fejevárt keresztül utazván az odavalo a katonai sütő házból maga ki veszi és magával viszi 4 napra.

Vessel és Herepic ? Illye és zám nevű állomáskoban szükséges kenyeret a katonaság Déván keresztül utazva az odavalo a katonai sütő házból maga ki veszi és magával viszi 4 napra.

Magyarországi rendeletek szerint (szept 1)

Kívántattnak még állomásonként: 18 negy negy marhás _____ szekerek és azon kívül még a Tisztek számára is egy néhány, melyeket a fő hadi vezérség tisztán jeleni? most meg nem tudta állomásonként 48 p. Krajtzárokkal előre fizetendő

Nemkülönben mintegy huszonöt nyoltzfontos széna és ugyanannyi zab részletek szokott nyugtatvány.

*

P. 1538

Notă

Informarea primită de la comisia de revizuire a diviziei, aparținând regimentului secuiesc de husari, aflată în marș spre Seghedin, arată că toți caii de serviciu, care abia de curând au trecut de la nutreț verde la furaje solide, sunt foarte slăbiți din cauza marșurilor lungi pe care le-au făcut pe o arșiță apăsătoare, continuă, așa cum reiese din prezentarea comandantului acestei divizii. Avem onoarea de a ruga pe cale de serviciu onoratul Comisariat suprem crăiesc al țării, ca pentru conservarea cailor să micșoreze rațiile de marș, prevăzute pentru divizia de mai sus în prețioasa notă din data de 13 luna trecută, nr. 1780, apoi să dispună ca fiecare a treia zi să fie zi de popas, în fine să binevoiască să alcătuiască și să-i trimită Comandamentului General cât mai repede cu putință tabela aferentă de marș.

Sibiu, 5 august 1848.

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

2009 1848

Către onoratul Comisariat regesc suprem al țării

Plan de drum

Comandamentul principal nr. 2006. 848

Plan de drum

Al detașamentului primului batalion secuiesc de infanterie care se va deplasa de la Miercurea Ciuc spre Szeged.

Detașamentul este compus din 20 de ofițeri și 970 de soldați.

Locul plecării: Miercurea Ciuc

Militarii se află în deplasare, se cazează unde ? când ?

		Distanța pe etape
14 august	Vlăhița	1 ¼
15	Odorhei	1
16	Cristuru Secuiesc	1
17	Zi de repaos	
18	Albești	1
19	Dumbrăveni	1 2/4
20	Crăciunești	1 2/4
21	Zi de repaos	
22	Blaj	1
23	Satu Mic și Bărbant	1 2/4
24	Vințu de Jos	1
25	Zi de repaos	
26		1
27	Simeria ?	1
28	Vețel și Herepic ?	1
29	Zi de repaos	
30	Ilia	1 ¼
31	Zam	1 ¼
1 sept.	Petriș	1

Dispoziții asupra furnizării pâinii.

Până la Albești _____ pentru fiecare zi 970 de porții de pâine.

De la Dumbrăveni și de acolo încolo până la _____, militarii își vor lua ei înșiși pâinea pentru fiecare zi din brutăria armatei de la Dumbrăveni și o vor duce cu ei pentru patru zile.

De la Vințu de Jos la Simeria, militarii vor lua pâinea necesară pentru patru zile din brutăria armatei când trec prin Alba Iulia.

La Vețel, Herepiș, Ilia și Zam pâinea necesară o vor lua tot pentru patru zile din brutăriile armatei aflate acolo.

Din 1 septembrie, conform ordinelor din Ungaria.

Se mai solicită la fiecare stație 18 care cu 4 x 4 boi și, în afară de acestea, și câteva pentru ofițeri, care până acum nu au putut fi precizate de către comandantul militar, acestea trebuie plătite cu 48 cr. de argint.

În afară de aceasta, 25 de porții de fân și tot atâta ovăz; detaliile conform facturii obișnuite.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32.837–32.838.

50.

Bicfalău, 5 august 1848

Nemes tiszti hivatal !

A közelebbi Erdély országgyűlési törvénycik a székely katonákra vonatkozólag meg állította, hogy a székely fegyvert hordozók, Feld standbeliek a következő magyar honni törvény hozatig eddigi állapotok függésekben meg maradnak, a nem Feld standbeliek a több székelyekkel a nemzeti őrseregbe soroztatnak. Ezen törvény értelméből önként foly, hogy az olyan ifiak kik még a Feld standba nem léptek, többé abba lépni nem erőltethetnek. Ilyen vagyok én is aki mind eddig a székely huszár katonai kormány parancsából Kollégomi tanulásom kéntelen fel hagyásával a Kézdi vásárhelyi katonai iskolában tanultam, semmi katonai esküt nem tettem. Mindemellet úgy esett értésemre, hogy a huszár katonai kormány engemet a Feld standba akar tenni. De én s Kormány ezen célzatát törvénybe ütközönek látom s ennél fogva engedelmeskedni magamat kötelesnek nem ismerem hanem kötelesnek arra, hogy a nemzeti őrseregbe lépjek, s mint nemzeti őr az alkotmányozó s törvényes kormányhoz hűségre engedelmességre esküt tegyek.

Ebből kifolyólag kérem bizodalommal a nemes tiszti hivatalt ne terheltesen az iránt rendelkezni, hogy a bikfalvi nemzeti őrseregbe fel vétessen: egyszersmind a székely huszár ezredi kormányt fel szollítani, hogy személyem irányában és felettem minden katonai hatalom gyakorlatát meg szüntesse. Választ várva vagyok a nemes tiszti hivatalnak.

polgári kötelesse
Bikfalvi Török Josef

Válasz

Kérelme első ágára nézve várja be a kérelmes s nemzetőrségnek célba vett országos rendezését – másvelik ágára nézve pedig igyekezzen mentességet az illető lovag ezred kormánytól kieszközölni Nemes Háromszék tisztségének 1848^{ban} augusztus 5^{én} Sepsiszentgyörgyön tartott üléséből.

Kiadta Donáth József
Királyi főjegyz

*

Onorată Oficialitate !

Articolul respectiv adus la Dieta din urmă a Transilvaniei a hotărât referitor la problema grănicerilor secuiei faptul că aceștia, militari efectivi, își vor păstra starea lor de dependență de până acum, iar restul secuilor vor

face parte din Garda națională. Din înțelesul acestui articol decurge, în mod spontan, aceea că tinerii care nu au intrat încă în efectivele grănicerești nu vor fi constrânși de acum înainte să facă parte din sistemul de pază la graniță. Din această categorie fac parte chiar și eu, cel care, din ordinul conducerii regimentului de husari secui, am fost nevoit să-mi întrerup studiile mele de școală medie, fiind nevoit să fac studiile la școala militară din Târgu Secuiesc. N-am depus nicun fel de jurământ militar. Totuși, după cum am aflat, conducerea regimentului de husari secuiesc vrea să mă înroleze în efectivele sale. Eu consider însă că această măsură a comandamentului nu este legală, prin urmare nu mă simt obligat de a mă supune ordinului acestuia. Mă simt îndatorat, în schimb, să mă înscriu în garda națională în calitate de membru activ și să depun jurământul față de guvernul constituțional.

Cer, prin urmare, cu încredere, a nu se întârzia să se dispună în legătură cu primirea mea în garda națională, iar comandamentul regimentului de husari secui să fie somat să înceteze exercitarea oricărei autorități asupra mea. Așteptând răspunsul cuvenit, rămân cu stimă civică

Török József din Bicfalău

Răspuns

În legătură cu prima parte a cererii, petiționarul să aștepte dispoziția de organizare generală a gărzilor naționale, iar cu privire la cea de-a doua, se încearcă obținerea eliberării de la comandamentul regimentului de husari.

Din ședința oficialității nobilului scaun Trei Scaune din 5 august 1848 ținută la Sf. Gheorghe.

Eliberat de Donáth József,
Notar prim regal

Original: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Revoluția de la 1848–1849, foto: 8389/1848.

51.

Sf. Gheorghe, 5 august 1848

A Nagyságos alkirály birának és
Nagyságos taxás helységeknek. Augusztus 5. 848.

A felséges királyi fő kormányzéknek idej 8296 szám alatt költ azon kegyelmes rendeletét, mely szerint a honi főhadi vezérségnek f. Évi szentiván hó 30^{ról} tett átiratából 30 oláh országi útlevél nélküli nőknek, kiknek férjei Kimpienben (?) vissza tartóztattak, s gyermekeknek a Verestoronnyi veszteglő

intézetben lett megjelenésekről értesítették, mivel a jelen politikai mozgalmak közt történhető rendetlenségek kikerülése tekintetéből az ily menekülőknek az ország déli közelébenni tarozkodás meg nem engedhető, azoknak az ország belsejében leendő elhelyezések és ottani szoros rendőri felügyelet alatt tartások rendeltetik – másolatban ide zárva oly hivatalos ajánlással küldöm a Tekintetes Király bíró úrnak (**Tekintetes Tanácsnak**) mi szerént azon rendeletben tett meghagyásoknak, a magokat előadható minden ily esetekben, szorossan eleget tenni tétetni, s a gyanus körülményeket nékem rögtön béjelenteni ne terheltesen.

*

Către onorații vice-juzi regești,
Către localitățile taxaliste. 5 august 1848.

Vă trimitem în copie ordinul nr. 8296 a.c. al Înaltului Guberniu care relatează că, din adresa din 30 iunie a.c. a comandamentului suprem al Transilvaniei, a aflat despre sosirea a 30 de femei împreună cu copiii lor la carantina din Turnu Roșu. Soții femeilor au fost opriți în Câmpina. Întrucât în împrejurările mișcărilor politice de acum este de dorit să se evite eventuale dezordini, astfel de refugiați nu pot să staționeze în partea sudică a țării, deci se ordonă așezarea lor în mijlocul țării sub pază sigură polițienească. Copia de mai sus o trimit domnului jude regesc (onoratului Consiliu) cu specificarea că prevederile cuprinse în ea să fie aplicate cu strictețe în orice asemenea ocazii ivite.

Apariția unor împrejurări suspecte să fie aduse la cunoștința mea.

Original: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Revoluția de la 1848–1849, foto: 7935–1848.

52.

Brașov, 5 august 1848

1083/848

Doboka Megye Tisztségéről

A Brassai Tekintetes Tanácsnak hiveszalotan

Brasoba

3391/848

Pr. die 5to Aug. 848

Das Officiolat der Dobokaer Gespansschaft remittirt unterm 29ten July G.Z. 1083 eine von Seite der hiesigen Polizey Direction an dasselbe in deutscher Sprache erlaßene Schrift mit zwey Beilagen, mit der Erklärung,

daß, nachdem der Gebrauch der ungarischen Sprache landtäglich festgesetzt, u. auch von Allhchstem Orte sanctionirt worden sey, desselben Correspondenzen in deutscher Sprache nicht in Verhandlung nehmen können, u. daher ersuche solche in die ungarische Sprache übersetzt dahin gelangen zu laßen.

V. Unter Rückschluß der remittirten Zuschrift der hiesigen Polizey Direction samt ihren 2 Beilagen zu erwiedern:

Da durch den im 847gen Landtage gefaßten u. Allhchst sanctionirten Sprach Artikel der Sprachenkampf zwischen der sächsischen Nation u. dem H. Landes Volke sowohl, als auch zwischen den sächsischen, ungarischen u. Szekler Gerichtsbarkeiten gesetzlich ausgeglichen wurde, indem dadurch, gleichwie der ungarischen u. Szekler Nation der Gebrauch der ungarischen Sprache, auch der sächsischen Nation ihr ein bestrittenes Recht, in ihrer Mitte bey allen Verhandlungen, Pertraktationen, Bericht Erstattungen u. Expeditionen sich der deutschen Mutter Sprache als alleiniger Geschäfts Sprache zu bedienen, gesetzlich garantirt werde, zu den in der Mitte der sächsischen Nation u. deren Jurisdictionen verhaltenden ämtlichen Verhandlungen aber auch die Correspondenzen mit der ungarischen u. Szekler Kreis Behörden gehörenden, u. solche daher im Sinne der Gleichberechtigung, so wie nach der concedirten Stellung der Sächsischen Nation zu den übrigen zwey Schwester Nationen gleichfalls in der deutschen Sprache um so mehr geführt werden müßten, als demnächst kein bestimmtes u. ausdrückliches Ausnahme Gesetz vorhanden sey; so würde die remittirte Zuschrift der hiesigen Polizey dem Officiolate mit dem dienstfreundlichen Ersuche wieder übermittelt, womit Belobtdasselbe solche in Verhandlung zu nehmen die Gefälligkeit langen wollen, indem sich dieser Magistrat gegen die Zumischung, seine Correspondenzen mit den Gerichtsbarkeiten der Löbl. Ungarischen u. der Szekler Nation in einer andern als der deutschen Sprache zu sichern, feierlichst vermahren müsse.

Dillmont

Vorgetr. den 9ten Aug. 848

Eingetragen

*

1083/1848

De la Oficiolatul comitatului Dăbâca

Către onoratul Magistrat al Braşovului din Braşov

3391/1848

Prezentată în ziua de 5 august 1848

Oficiolatul comitatului Dăbâca remite sub data de 29 iulie, nr. comit. 1083, o scriere cu două anexe în limba germană, adresată acestuia de către

direcțiunea poliției de aici, cu explicația că, după ce utilizarea limbii ungare a fost stabilită în Dietă, fiind sancționată și de preainaltele foruri, corespondența [oficiolatlui] în limba germană nu mai intră în discuție și, de aceea, acesta transmite rugămintea de a i se trimite corespondența tradusă în limba maghiară.

Vizat. Odată cu înapoierea scrisorii remise direcțiunii poliției de aici, împreună cu cele 2 anexe, să se răspundă următoarele:

Întrucât prin articolul limbii adoptat de Dieta din 1847 și având preainalta sancțiune s-a compensat legal bățalia limbilor, atât între națiunea săsească și poporul de la țară, cât și între jurisdicțiile săsești, ungurești și secuiești, astfel că, așa cum națiunii maghiare și secuiești [i s-a permis] folosirea limbii maghiare, tot așa și națiunii săsești i s-a garantat legal un drept contestat, anume acela de a se folosi de limba germană maternă ca unică limbă în administrație, în toate dezbaterile, pertractările, raportările și expedițiile din sânul ei, iar dezbaterile publice din mijlocul națiunii săsești și din jurisdicțiile ei, dar și corespondența ei cu autoritățile cercuale ungurești și secuiești, în sensul egalei îndreptățiri, precum și conform poziției condate (acordate) națiunii săsești în raport cu celelalte două națiuni surori, de asemenea, trebuie să fie purtate tot în limba germană, cu atât mai mult, cu cât deocamdată nu există nicio excepție precisă și explicită de la lege. De aceea, scrisoarea remisă poliției de aici ar trebui trimisă din nou oficiolatlui [din Dăbâca], cu rugămintea serviabilă ca preaonoratul [oficiolat] să aibă bunăvoința de a lua în dezbateri aceasta [scrisoarea], în vreme ce subsemnatul Magistrat trebuie să protesteze solemn împotriva amestecului de a-și conduce corespondența în orice altă limbă decât cea germană.

Dillmont

Prezentată la 9 august 1848

Consemnată

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3391, foto: 32173–32174.

53.

Târgu Mureș, 5 august, 1848

Prea Cînstî Consistorium !

Ca cât mai în grabă să se poată face cunoscut Prea Luminatului și Prea Sfințitului Domnului Ep[iscop] că în timpurile acestea făcut-au vreun preot de ai noștri vreo răscoală între popor pentru care să fi fost tras la darea de samă, la această întrebare întru împlinirea milostivei porunci consistoriale de sub nr. 301 a.c., foarte umilit am a înștiința Prea Cînstî Consistorium că dintre preoții acestui tract, [în] 15 iunii pe preotul nostru de la Megyesfalva,

Stefan Iacovits, l-au prins și l-au adus la temnița scaunului de unde numai a șasea zi l-au slobozit. Arată chiar așa scrisoarea sub A., cine i-au mijlocit prinderea sub B., nevinovăție i se vede din îndorsata rezoluție, sub C. mai încolo, ce și câte comunități neunite au devenit prin purtarea sa la aceea cât să fi fost trimisă miliția asupra lor, acestea grele pedepsiri e supusă comunitatea Nagy Ikland din comitatul Turzii, numai pentru că, neînțelegând bine forma unirii cu Țara Ungurească au stat împotriva și nu au vrut a cunoaște alt crai Țerii Ungurești numai pe împăratul Ferdinand, căruia în Adunarea Blajului i-au jurat credință după cum pe larg se vede din deregătorniceasca scrisoare a preotului locului sub D., care spre urmarea mai încolo pentru ușurarea necăjiților foarte umilit le fac cunoscute.

Rămâind al Prea Cinstiului Consistorium foarte plecat serv,
Vásárhely, 5 august 1848

Partenie Trombitas, Protopop

*Original: A.M. Sibiu, Fondul Arhiepiscopesc, vol. 1, 1848–1860. Publicat și în: *Revoluția transilvană ...*, p. 112.*

54.

Sf. Gheorghe, 5 august 1848

Felséges császári királyi biztos úr !
Nagy Kegyességü Kegyelmes urunk !

Hodoló örökös tisztelettel bátorkodom folyamodni nagy kegyességü tekintete elébe következő okon: még régebben elenyészett 1807 és tendőben három testvérekül katonáknak állani kéntelenítettünk és több évek lefolyása alatt terhes és véres háborúkat kellett kiállanunk amit mindenki, aki az említett év után következett esztendőkbeli történeteket figyelemmel kíséri tökéletesen tudja, mely terhes időkben folyt véres háboruk alkalmával két testvérem el is esett, engemet ugyan a mennyei gondviselés (ámbár számtalan fájdalmas és szinte halált okozó lövéseket és vágásokat kaptam, melyek már örgességemben nagyon kinzók lettek) életben megtartván 1825^{ben} örökös obstittal hazajöttem Sepsiszekbe, Kálnokra születte földemre, és a fenn irt évtől fogva feleségemmel és három gyermekeimmel más ember jószágába nyomorgok, és pedig ami több ezen mostani sok emberekre nézve szerencsés változás engemet egy nemes székely huszár katona jószágában tanált, mely jószág nem maradhat az én örökös birtokomba és használatomba, s emiatt nem várhatok magamra és gyermekeimre nézve az ég alatt kelletik nyomorognom és elhalnom.

Mély alázatossággal könyörgök azért Excellenciádnak, mint teljes hatalmú felséges császári királyi kegyelmes biztosnak, fenn érintett nyomorult sorsomat kegyes szívére venni és úgy rendelkezni, hogy mivel az említett üdökbeli terhes háboruzáskor katonáskodó pajtásaim többnyire mind potentialist nyertenek, ami nekem akkor meg volt ígérve, melyet eljövetelem után alázatosan sürgetetni, ezeknek száma közzé engem is bevenii, és az óhajtvá várandó földek és colonialis sessiok felontása alkalmával nekem is lakási helyet és élelemre illőleg külső appertinentist is juttatni több hozzám hasonló társaimmal kegyesen méltóztasson – mit is annyival inkább bátor vagyok instálni, mivel máris egy fiam ujjonc katona a granitserok között, ez itthon lévők kettők közül pedig az edgyik a mostani fell állott örsereg közzé derekul beillik ép egészséges és szálas ifjú, mely alázatos könyörgésem után hódoló örökös tisztelettel vagyok Excellenciádnak könyörgő szegény öreg szolgálja sepsiszéki Kálnoki Bálint István 18 évek lefolyta alatt s Báró leiningen regimentjében terhes háborúkat kiszolgált 65 éves katona.

Nr. 7947/1848.

Válasz

Ezen kérelem tárgyalás végett királyi biztos ő Nagy méltóságától hozzám áttétetvén: a kérés nem teljesíthető.

Sepsiszentgyörgy, augusztus hó 5^{én} 1848.

Horváth Albert
Főtisztbíró

*

Domnule înalt comisar regal cezaro-crăiesc !
Milostivul nostru domn !

Cu umil și veșnic respect înainteaz următoarea cerere înălțimii voastre. Încă în anul 1807, trecut de mult, am fost constrânși trei frați să intrăm în contingentele militare. Timp de mai mulți ani, am participat la războaie grele și sângeroase, fapt cunoscut de toți cei care au urmărit cu atenție evenimentele din acei ani. În acele războaie sângeroase, cei doi frați ai mei au și murit, iar eu am fost ferit de mila dumnezeiască (cu toate că, de mai multe ori, am fost rănit din care cauză nu numai că am suferit, dar era să mor, rănila la bătrânețe devenind foarte chinuitoare) și, în anul 1825, am fost lăsat la vatră cu o despăgubire pe viață. Am venit acasă în scaunul Sepsi în satul Câlnic, pământul meu natal, dată de când, împreună cu soția mea și trei copii, mă chinuiască pe sesia unui om străin. Schimbările din urmă, care au adus noroc mai multor oameni, m-au găsit în sesia unui nobil husar secui,

sesie care nu putea să rămână în proprietatea mea veșnică și în folosința mea. Din această cauză, nu pot aștepta pentru mine și pentru copiii mei alt viitor decât soarta de cerșetor de drumul mare unde ne vom găsi moartea.

Din această cauză vă implor, cu adânc respect, Excelența Voastră comisar cezaro-regesc a asculta soarta mea nenorocită și a dispune să fiu inclus în rândurile acelor foști militari care au primit, de regulă, anumite drepturi, ceea ce mi s-a și promis atunci când eram lăsat la vatră; vă rog să dispuneți ca, la împărțirea așteptată a anumitor pământuri și sesii, să fiu și eu între beneficiari, primind loc de casă și pământ la hotar, împreună cu foștii mei colegi. Îmi permit să cer acest lucru, cu atât mai mult cu cât unul dintre fiii mei este grănicer, iar un altul este apt pentru a fi luat în garda instalată aici acum, întrucât este un băiat voinic și sănătos. Reamintind cererea mea umilă, rămân, cu respect veșnic, al Excelenței Sale,

Bálint István militar lăsat la vatră,

Bătrân de 65 de ani, care, timp de 18 ani, a făcut armată participând la războaie grele.

Răspuns

Această cerere a fost transferată pentru investigare de către domnul comisar regal la mine. Cererea nu se poate îndeplini.

Sf. Gheorghe, la 5 august 1848.

Horváth Albert,
Prim jude regesc

Original: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Revoluția de la 1848–1849, foto: 7947/1848.

55.

Cluj, 5 august 1848

Felséges Királyi Fő Kormány

Azon körülmények, melyek tetkintetéből a felséges Királyi Kormányzék folyó évi április 14^{én} 5101 szám alatt kelt rendelete által e megye területére nézve rögtön büntető bíróságra három havi időre engedélyt adni méltóztatott, még mind létező; s bárha oly eset, mely rögtön bírósági büntetés alá jöhetett volna még elő nem fordul is, mind ezáltal a bujtogatások által félrevezetett nép hangulata a közbátorság fenntartására az előre való gondoskodást továbbra is szükségesítvén, minthogy a rögtön bírósági hatalom gyakoroltatásának

mely az 1816^{ik} évi 684 szám alatt kiadott szabályzat II^{ik} része a 4^{dik} szakassza értelmében, mi megye szerte lett kihirdetés után, múlt május 18^{kán} vette kezdetét, e megyére nézve különben a kitűzött idő kitöltésével meg kelle szünnie, alázatosan kérjük a felséges királyi kormányshoz, mi szerént ezen joggal lehető élnetésre, mind azon előfordulható esetekre nézve, melyekre az szabály és felsőbb rendelkezések szerént kiterjesztethetik, az engedélyt ujabban is megadni, s illetőleg kieszaközölni méltóztassék. Alázatos tisztelettel lévén a felséges királyi Főkormánynak !

Kolozs megye tisztségéből
Kolozsvárt augusztus 5. 848.

Alázatos szolgái
Sala Elek
Főbíró
Nagy Elek
Főjegyző

*

Înalt Guberniu !

Împrejurările pe baza cărora înaltul Guberniu a acordat în rescriptul din 14 aprilie a.c. sub nr. 5101 dreptul de a introduce judecata marțială pe teritoriul județului Cluj timp de trei luni de zile, persistă încă. Cu toate că nu s-a ivit niciun caz în care ar fi trebuit aplicată judecata marțială, starea poporului care este foarte agitat face necesară o precauție în direcția menținerii ordinii publice. Întrucât potrivit regulamentului nr. 684 din 1816, partea a II-a, art. 4, starea de judecată marțială care a început după ce a fost adusă la cunoștință, la 18 mai, ar trebui sistată la expirarea termenului de trei luni, prin urmare cerem, cu umilință, ca înaltul Guberniu să prelungească, adică să se îngrijească de acordarea dreptului la judecată marțială și în continuare pentru cazurile care se pot ivi și care, potrivit dispozițiilor superioare, intră în categoria de delictes respective.

Rămânem, cu adânc respect, înaltului Guberniu

Umilii servi,
Sala Elek
Jude prim

Nagy Elek
Notar principal

Din ședința oficialității județului Cluj
Cluj, 5 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond.GP., f.n., foto: 28426–1848.

Sf. Gheorghe, 5 august 1848

Nagy Méltóságú Liber Bárá Koronőr és királyi Biztos Úr !

A kézdiszentléleki székely gyalog végőr Bartók család minket és sorsainkat (?) bizonyos Szentléleken a Kászónvize s Folta jogonni Köncei birtokok közt fekvő örökségért alaptalan perrel huzamos ideig hurcolván, minthogy törvény útján kívánt célt nem érhetett, honunk közelebbi üdvös átalakulási szakát – e fontos időköt mely Európa éber figyelmét s nemzetünk választottjainak folytonos aggályos erőfeszítését foglalá el, midőn az alkotmány kötelékei nevezetes változtathatása, az elavult kapcsolatok felbontását vette igénybe – közcsend háborítással s fejetlenség előidézésével önző törekvései kielégítésére fordítva, a nevezett jóságban lakott cselédeinket erőszakosan kiűzte s ősi birtokunkat idej június 8^{kán} elfoglalta.

Nem múltattuk el e tényt mind a háromszéki Tiszti Hivatalnak, mind a 2^{ik} székely gyalog ezred kormányához panasz útján bejelenteni és a Tekintetes Tisztség az ítélő dülő biztos által az ezred részéről pedig a Méltóságos Ezredes Úr személyesen a Bartók családot a jóságból kiköltözésre megintették minek eredménye nem lévén a tisztelt Ezredes Úr az erdélyi hadi Főkormányhoz feljelentette.

Mi teljes bizalommal lévén, hogy a jelen körülmények közt ily vétkes fellépés által esett sérelmünk orvosolhatását hosszas törvény útján keresni nem leszünk kéntelenek, Excellentiád magos és amilly terhes olly dicső hivatása köréhez tartozván a honnunkbéli hasonló sebeknek kitörése s kegyelmes enyhítése, mély hódolattal bátorkodunk Excellentiád előtt esedezni a nevezett család által erőszakosan elfoglalt örökségünket leendő visszahelyeztetés iránti kegyelmes intézkedéséért hasonlóan örökölvén a nagy méltóságú Liber Bárá koronaőr és királyi Biztos Urnak

Alázatos szolgálja,
Altorjai B. Apor András
és özv. Köncei Ugron Veronika

*

Preamărite domnule liber baron, custode al coroanei și comisar regal !

Familia Bartók din Sânzieni, care erau grăniceri secui ce luptau pedestri, ne-a chinuit cu un proces lung, dar fără temei pentru o sesie aflată între râul Cașin și pământul Folta al familiei Köncei. Întrucât pe calea legii n-a reușit să-și atingă țelul dorit, folosindu-se de transformările salutare ale patriei noastre din ultima vreme, timp în care Europa veghea trează, iar guvernul

nostru era ocupat cu elaborarea chibzuită a măsurilor necesare pentru desființarea relațiilor perimate, familia Bartók s-a dedat la perturbarea liniștii publice și, cauzând dezordine, a alungat slugile noastre care locuiau pe sesia care era vechea noastră moștenire, ocupând-o în ziua de 8 iunie.

N-am uitat să raportăm acest fapt atât oficialității scaunului Trei Scaune, cât și la comandamentul regimentului de infanterie 2 de graniță. Ca urmare, onorată oficialitate, prin judele nobiliar care îndeplinea funcția de judecător, iar din partea regimentului, domnul colonel personal a somat familia Bartók să elibereze sesia, dar fără niciun rezultat. Din această cauză, domnul colonel a raportat cazul la comandamentul general al Transilvaniei.

Fiind conștienți că, în împrejurările actuale, pentru rezolvarea problemei noastre care s-a ivit prin situația descrisă, nu vom fi nevoiți să așteptăm un proces de lungă durată, vă cerem, cu adâncă umilință, luarea de măsuri ca sesia ocupată prin forță de către familia sus-numită să ne fie restituită. Am îndrăznit să facem acest demers, deoarece știam că situațiile de acest fel din țara noastră sunt de competența funcției înalte și binefăcătoare a Excelenței Voastre.

Așteptând intervenția Excelenței Voastre, rămânem fideli domnului baron, custode al coroanei și comisar regal

umil serv

Baron Apor András

din Turia de Jos și văduva lui Könczei Ferenc, Ugron Veronika

Original: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 7943–1848.

57.

Sfântu Gheorghe, 5 august 1848

Az orbai királybírónak
aug. 5 1848.

Idei 959 szám alatti azon hivatalos jelentését, mely szerint pákai köznapszámos Üke Sándort a pákai helybeli bíró jelentése szerint bujtogatásért és fenyegetőzésért börtönbe kísérteti, vissza irni kívánjuk a Ns. Kir.Bíró úrnak, miszerént ötet 3 havi fogság és 25 pálca ütések szenvedése után bocsáttassa szabadon megérkezvén a mai nap a sepsi kir. bíró úrhoz a rendelés, hogy az érintett büntetésen kívül a börtönbe tételekor ki nem kapott 25 pálca ütésekot adassa ki.

Eredeti fogalmazvány
8386/1848.

*

Către judele regesc al scaunului Orba
5 august 1848.

În legătură cu raportul oficial nr. 956 a.c. în care relați trimiterea în închisoare a iobagului Üke Sándor din Pachia pentru delictul de agitație, conform relatării judei sãtesc, dorim sã comunicãm domnului jude regesc urmãtoarele: dupã trecerea a trei luni cãt dureazã timpul de arestare și dupã primirea de 25 de lovituri de bãț, inculpatul sã fie eliberat. Astãzi a sosit rescriptul care prevede aplicarea celor 25 de bețe, pedeapsã ce n-a fost executatã cu ocazia întemnițãrii lui Üke Sándor.

Concept. S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 8386/1848.

58.

Nucet, 5 august 1848

ad. 79 (1)

Felső F.F.Vmegyében Szt. Jánoshegyen Falusi bíró Fuordán Tátu házánál 1848^{ik} évben augusztus 5^{ik} napján szelidül ki kérdeztetik a magát alább ki nevezendő személy, a kihez a következő kérdések tétettek:

1. Kinek hivnak ? Hová való ? Hány éves ? Mitsoda vallású ? Nőtlené a vagy házas ?

– Engemet hivnak Mihaila Kozmának, vagyok ide való Szt. Jánoshegyei mintegy 23 éves. Dizunitus. Házas.

2. Ez előtt mintegy három hetekkel az az Julius 12^{én} jelen voltak itten a Szt. Jánoshegyi határon Nagy Lunka nevű helyyen, Gergely Joseff Uram azon kaszáló rétjén, melynek szomszédja egy felől egy Unitus pap, másfelől Mlsg.ifj. Csongrádi Miklós Úr, akkor midőn Juon Bogdán, Irímie lui Miheile Betsila, Toma Szivu, ifj. Juon Petrutz, Toma Aronya és Alexa Márkuj Gergely Jósefnek kaszásait ki kergették, ha jelen, vald meg, hogy eset azon ki kergetés, és kik mi némű fenyegetődzéseket tettek.

– Én tellyeséggel ottan jelen nem voltam, semmit sem tudok. Ki küldetvén a fenn irt személy elő állíttatik Alexa Markuluj, kihez a következő kérsések tétetnek.

3. A közelebbi mult Julius 12^{én} jelen voltálé Gergely Josefnek itten a határon Lunka máre nevű kaszálóján ? Akkor midőn Gergely Josefnek kaszásait Juon Bogdán, Brátu Bogdán és Irimiá Miheila Betsila ki kergették ? s ha jelen vald meg hogy minő káromkodásokkal kergették el, s minő okból ?

– A kérdett időben Juon Bogdán, Bratu Bogdán és Irimia Iuj Mihaila Betsila Gergely Josef Uram volt földészei engemet, úgy Toma Szivujt, Toma Aranyt, ifj. Juon Petrutzot és Juon Iszajt meg kérvén, hogy: segitténék kaszálni a fenn irt három személyek minket el vezéreltek a Lunka Máre nevű helyre, Gergely Joseff Uram kaszálló rétfjére, a hol két Kornetzeli kaszást kaptunk, kiket Juon Bogdán, Bratu Bogdán és Irimia Iuj Miheila Betsila onnan el kergettek, azt mondván, hogy mennyenek onnan el, mert nem engedik többet Gergely Josefet ott kaszálni, mivel eleget kaszálta 50 évig; én ezt füleimmel halván azt mondtam, hogy ottan nem kaszálok mert bajt csinállok magamnak, de a fenn irt három személyek magokra vállalták, hogy nem lesz semmi bántódásunk, számot adnak ők, s így östvéig le kaszáltuk az egész rétet, östve jól meg vendégelték pálinkával.

4. Mitsoda káromkodásokat és fenyegetőzéseket tettek a fenn irt három személyek Gergely Josef ellen ?

– Semmi káromkodásokat nem halottam.

Ki küldetett a fenn irt személy elő állittatik Toma Aronyi a ki a következőkben kérdeztetik meg:

5^{ik} Tudodé azon kaszálló rétfjét Gergely Josef Uramnak, mely vagyon itten a Nutréti határon a Nagy Lunka nevű helyen, ha tudod ez előtt mintegy három hetekkel név szerént kik kergették ki azon rétből Gergely Josef kaszássait, s minő fenyegetőzéseket ?

– Igenis jól tudom, és az egész tárgyról csak annyit valhatok, hogy a kérdett időben engem is kalákába vittek, Juon Bogdán, Bratu Bogdán és Irimia Iuj Mihaila Betsila kaszával az érdekelt helyre, de egy kevés hátra maradván, láttam Gergely Joseff Uram kaszássait a fenn nevezett személyek el kergették, fenyegetőzéseiket, káromkodásaikat nem hallottam.

Ki küldetvén a fenn irt személy elő állittatik Juon Iszaj, a ki keményen meg esketetvén, ki kérdeztetik a következőkben.

6. Jelen voltál é a Nagy Lunka nevű helyen midőn Gergely Josef Uramnak kaszássait Juon Bogdán és Irimia Iuj Mihailla Betsila a rétről ki kergették ? s ha jelen, vald meg mitsoda fenyegetőzések között kergették el ?

– Igen is jelen voltam, s láttam, hogy: Gergely Joseff Uram kaszássait ki kergették, azt mondván, hogy eleget használta Gergely Joseff Uram, mif is használni kívánjuk.

[La întrebarea a 7-a care, în esență, este la fel cu cea de-a 6-a, martorul întreat Toma Szivu Priztáv relatează]:

Igen is jelen voltam, s láttam, hogy Gergely Joseff kaszássait ki kergették ezen szavakkal: hogy Gergely Josefnek többet nem engedik.

Szükséges képpen ki keletvén halgatni bé panaszoltatott erőszakos fogláló Juon Bogdánt, Bratu Bogdánt és Irimia Iuj Miheila Betsilát, rendelésül tétetett a falusi bironak a tegnapi napon, hogy: azt irt személyeket

elő állítani el ne mulassa mely rendelés következtében mai napon, ugyan mint augusztus 6^{án} azt jelentette a falusi bíró, s fő esküdt, hogy a bé vádoltatott személyek még tegnap jó reggel bé mentek N. Szebenbe tanácsot kérdeni az espereshez; s még elé nem jöttek, melynél fogva, hogy a munkálat függőbe ne maradjon, elő állittatik Gergely Josef által ki nevezett tanúk, Kornetzeli Veszelia Toma Miku, a ki keményen meg esketvén, ki kérdeztetik a következőkben:

Az ezen vallomány rendén ki kérdezett, és kivált a két utolsó tanuknak egy hangulag tett tantételekből, és az előttünk fel merült körülményekből telyes világoságra jöven, mi szerént Gergely Josefnek a Szt. Jánoshegyi határon Nagy Lunka nevezetű rétbeni kaszáloja Szt. Jánoshegyi Juon Bogdán, Brátu Bogdán és Irímie lui Miheila Betsila által, múlt Julius holnapja 12^{ik} napján meg rohantatott; a Gergely Josef tulajdonos által kaszálására bé állított Ilia Komán és Veszeli Tomi Mihu kaszásokat a nevezett több fel vett segédekkel helytelen káromkodások, és fenyegetőzések között el kergették, és magok számokra le kaszálván-kaszáltatván a szénát el vitték. Mely hatalmas – és a köz bátorságot s tulajdont – főleg a jeleni körülményekhez képeest veszélyesen háborító tényők méltó fenytése, és az ezen helységben mutatkozó ki hágasok némű meg gátolása, és meg előzése tekintetéből, hogy nevezett Juon Bogdán, Brátu Bogdán és Irímia lui Miheile az el vett szénát tellyes mértékben vissza adják, nagyfejű hatalmaskodásokért pedig a megyei börtönbe vason bé kísértetések ota három holnapokig annyival is inkább raboskodjanak, mivel nyilvános tiszti parantsolat ellenére meg szöktek és bizotmányunk elébe állani nem kívántak, rabságok idejét ki telésével pedig 25.25 páltza ütésekét kapjanak igazságosnak véllyük.

Mely ki nyomozás hogy mindenekben a fenn irtak szerént vitetett légyen véghez, igaz hitünk szerént bizonyitunk. Szt. Jánoshegyen Augustus 6^{án} 1848.

Sipos Joseff

Nánási Samu

Szolga Biro

Csend biztos.

*

În satul Nucet din comitatul Alba de Sus, la casa judeului comunal Tatu Fuordan, în ziua de 5 august 1848 a fost interogată, în mod pașnic, persoana care va fi chemată și nominalizată și i se vor pune următoarele întrebări:

1. Cum te cheamă ? De unde ești ? Câți ani ai ? Ce religie ai ? Ești neînsurat sau căsătorit ?

– Pe mine mă cheamă Mihăilă Cosma. Sunt din această localitate, adică din satul Nucet, am 23 de ani și sunt de religie ortodoxă. Sunt căsătorit.

2. Ai fost prezent acum cam trei săptămâni, în ziua de 12 iulie, în hotarul numit Lunca din satul Nucet unde se află fâneța domnului Gergely József; fâneța este hotărnicită pe de-o parte de pământul preotului unit, iar pe de alta

de domnul Csongrádi Miklós jr., atunci când se aflau acolo Ioan Bogdan, Irimie lui Mihăilă Bețilă, Toma Sivu, tânărul Iuon Petruț, Toma Arona și Alexa Mărcuș care au alungat cosașii lui Gergely József. Dacă ai fost prezent, declară cum s-a întâmplat acea alungare, cine și ce fel de amenințări a făcut cu această ocazie.

– Eu n-am fost deloc acolo și nu știu nimic.

– Fiind trimisă afară persoana de mai sus, a fost chemat înăuntru Alexa Marcului și i s-au pus următoarele întrebări:

3. În ziua de 12 iulie a.c. ai fost prezent pe fâneața lui Gergely József în hotarul Lunca ? Atunci când cosașii lui Gergely József au fost alungați de Iuon Bogdan, Bratu Bogdan și Irimia Mihăilă Bețilă ? dacă ai fost acolo, declară ce fel de înjurătură ai auzit și din ce cauză au fost alungați ?

În timpul specificat, foștii iobagi ai domnului Gergely József, și anume Iuon Bogdan, Bratu Bogdan și Irimia lui Mihăilă Bețilă, m-au chemat împreună cu Toma Sivu, Toma Arany, tânărul Iuon Petruț și Iuon Isai, rugându-ne să-i ajutăm la cosit pe cei trei. Ne-au călăuzit la hotarul numit Lunca Mare, pe fânațul domnului Gergely József. Acolo au fost doi cosași pe care Iuon Bogdan, Bratu Bogdan și Irimia lui Mihăilă i-au alungat, spunând să plece de acolo, căci nu îi vor mai lăsa să cosească acolo, deoarece Gergely József a cosit destul timp de 50 de ani. Auzind acestea cu urechile mele, le-am spus că acolo eu nu cosesc, căci nu doresc să-mi fac probleme, dar cele trei persoane și-au aruncat răspunderea că nu mi se va întâmpla nimic, căci ei vor da seamă; până seara am cosit locul întreg, iar seara ne-au cinstit bine cu rachiu.

4. Ce fel de înjurături au rostit cele trei persoane sus pomenite la adresa lui Gergely József ?

– N-am auzit nicio înjurătură.

Această persoană a fost trimisă afară, fiind chemat Toma Aroni care a fost interogat în felul următor:

5. Cunoști fâneața domnului Gergely József care este în hotarul din Nucet și este numită Lunca Mare; dacă știi cine i-a alungat acum vreo trei săptămâni de acolo pe cosașii lui Gergely József și cu ce fel de înjurături.

– Da, știu bine și despre toate acestea pot declara doar atât că, la data menționată, am fost chemat să ajut la cosit pe Iuon Bogdan, Bratu Bogdan și Irimia lui Mihăilă Bețilă la locul menționat, rămânând însă puțin în urmă, le-am văzut pe persoanele respective alungând cosașii lui Gergely József. Amenințările și înjurăturile lor nu le-am auzit.

Această persoană fiind trimisă afară, a fost chemat înăuntru Iuon Isai care, fiind pus în mod hotărât la jurământ, a fost interogat așa cum urmează:

6. Ai fost prezent în hotarul numit Lunca Mare atunci când cosașii lui Gergely József au fost alungați de pe fâneață de Iuon Bogdan și Irimia lui Mihăilă Bețilă ? Dacă ai fost prezent, declară prin ce fel de amenințări au făcut-o ?

– Da, am fost prezent și am văzut cum cosașii domnului Gergely József au fost alungați, spunând că domnul Gergely József l-a cosit destul, iar acum și noi vrem să-l folosim.

A fost trimisă afară persoana sus-numită și a fost chemat înăuntru Toma Sivu Bristav.

7. Ai fost prezent în hotarul numit Lunca Mare atunci când cosașii lui Gergely József au fost alungați de pe fâneață de Iuon Bogdan și Irimia lui Mihăilă Bețilă ? Dacă ai fost prezent, declară prin ce fel de amenințări au făcut-o.

– Da, am fost prezent și am văzut cum cosașii lui Gergely József au fost alungați, spunând că pe Gergely József nu-l vor mai lăsa acolo.

În mod obligatoriu am fost nevoit să-l interoghez pe inculpatul Iuon Bogdan care a ocupat, cu forța, fâneața, precum și pe Bratu Bogdan și Irimia lui Mihăilă Bețilă și i s-a poruncit ieri judeului sătesc să convoace toate persoanele sus-scrise. În urma acestui ordin, astăzi a raportat judele satului, dar și juratul principal că persoanele inculpate au plecat încă de ieri dimineață devreme la Sibiu pentru a cere sfat de la protopop și încă n-au sosit înapoi. Prin urmare, pentru ca acțiunea de interogare să nu se întrerupă, a fost chemat în fața comisiei martorul numit de Gergely József, Vasile Toma Micu din Cornățel, care, după ce a fost pus la depunerea jurământului, a fost interogat de asemenea.

Din mărturisirea lui, precum și în urma mărturiei ultimilor doi martori, dar și din faptele lămurite în fața noastră, s-a dovedit din plin că fâneața Lunca Mare din Nucet al lui Gergely József a fost atacat de Iuon Bogdan, Bratu Bogdan și Irimia lui Mihăilă Bețilă în ziua de 12 iulie din luna trecută, iar cosașii Ilia Coman și Vasile Tomi Mihi și alți muncitori ajutători au fost alungați cu înjurături și amenințări. Iarba a fost cosită pentru cei în cauză, iar fânul cărat acasă.

Pentru ca faptele lor majore: violarea și periclitarea, mai ales în împrejurările actuale, a securității publice și a dreptului de proprietate să nu rămână nepedepsite, iar acțiunile ilegale din comună să fie împiedicate și prevenite, s-a dat următoarea sentință: Iuon Bogdan, Bratu Bogdan și Irimia Mihăilă vor înapoia în întregime fânul luat, iar pentru abuzul lor de putere vor fi trimiși la temniță și puși în lanțuri pentru trei luni de zile, iar pentru faptul că nu s-au prezentat în fața comisiei, părăsind satul, în pofida poruncii, să primească, după ispășirea pedepsei, câte 25 de băte.

Că interogatoriul a decurs în întregime așa cum apare mai sus, mărturisim după credința noastră dreaptă.

La Nucet, 6 august 1848

Sipos József,
jude nobiliar

Nánási Samu,
agent pentru liniștea publică

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Alba de Sus, foto: 5648–5649.

59.

Braşov, 6 august 1848

9457 848

Chol. M.

Löblicher Magistrat

Im Verlauf der letzten 8 Tage vom 29^t Juli bis 5ten August sind in Kronstadt und seinen Vorstädten *44 Sterbefälle* von der epidemischen Brechruhr vorgekommen, und zwar ereigneten sich in der Stadt selbst 12, in der Blumenau 10, in der Obern Vorstadt 10, in der Altstadt 11, in den Birngärten 1. Die Hauptsumme der in der Stadt und in den Vorstädten Verstorbenen beträgt somit 120.

Von den in dem Distrikt exmittirten Chirurgen haben aus *Weidenbach* der Chirurg Franz Zeidner, vom 14 Juli bis 3ten August 16, aus *Tartlau* der Markt [...?] Franz Kormendy vom 28ten Juli bis 4ten August 5, aus *Brenndorf* der Chirurg Andreas Baltres 1, aus *Neustadt* der Chirurg Johann Török bis zum 4ten August 18, zusammen also *40 Todesfälle* einberichtet, die Hauptsumme der aus dem Distrikte einberichteten Todesfälle wäre demnach 76.

Hochachtungsvoll

Eines Löblichen Magistrats

gehorsame Diener,
D. Geissing Physicus,
Dr. Carl Berg Physicus

Kronstadt am 6. August 1848

*

9457/1848

Coloana M

Onorate Magistrat

În decursul ultimelor 8 zile, din 29 iulie până în 5 august, în Braşov şi în suburbiile sale au survenit *44 cazuri mortale* de holeră. Şi anume, în oraşul propriu-zis au fost 12, în Blumena 10, în Oraşul de Sus (Şchei) 10, în Oraşul Vechi 11, în Grădinile de Peri 1. Suma celor decedaţi în oraş şi în suburbiile acestuia se ridică astfel la 120.

Dintre chirurgii trimişi în district, au raportat din *Ghimbav* chirurgul Franz Zeidner, între 14 iulie-3 august, 16 [morţi]; din *Prejmer* [asistentul ?] de târg Franz Kormendy, între 28 iulie-4 august, 5; din *Bod* chirurgul Andreas Baltres 1, din *Cristian* chirurgul Johann Török până la 4 august, 18; deci, în total, *40 de cazuri mortale*. Suma tuturor cazurilor de deces raportate ar fi, astfel, de 76.

Cu stimă, ai onoratului Magistrat

slujitori supuși,
dr. Geissing, *physicus*,
dr. Carl Berg, *physicus*

Brașov, 6 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 66, foto: 28501/1848.

60.

Dej, 6 august 1848

Erdély Nagy Méltóságú Királyi Fő Kormányzójának.

Déés aug. 6^{án} 1848.

Nagy méltóságodnak folyó év szent jakab hava 15^{ben} költ 1944 elnöki szám alatt, s azt velem ugyan szent jakab hó 23^{kán} mélyen tisztelt azon rendelkezésre melyben parancsolni méltóztatik.

1^{ör} Hogy ezen Déés városában létező nemzet őrsereg számáról valamint arról is, hogy fegyverrel és öltézzel hányan vagynak el látva és hány ezek nélkül, nagy méltóságodhoz mentől előbb kimutatást tégyek.

2^{ör} Hogy az önkéntes honvédsereg számára a tüzérség létesíthetésére az igazgatásom alatti város lakosságait lovak ajánlására szállítnám fel. Mindkét pontra tisztelettel telyes tudósításomat van szerencsém megtenni az alábbiakba és pedig az.

1^{öre} Az ezen városba fegyvert fogott önkéntes polgári őrsereg ál 339 egyénből, ezek közül országos szuronyos fegyverrel van el látva 220, mely fegyverek a polgári őrsereg rendező bizotmánya által osztattak ki folyó év májussa 16^{ka} felsőbb rendelés következésébe a nemes 2^k ezred raktárából kapot fegyverekből országos fegyvert nem kapottak vagynak 119, kik magok fegyvereikkel teszik a szolgálatot.

A rendszabályok szerint forma ruhája egynek sintsen.

A 2^{ikra} a rendelést tisztelve szent jakab hó 23^{kán} annak 2^k pontját még azon nap dobszóval ki hirdettem, de mind e mai napig is senki azon szándékát a haza védelmére lóajánlattel kívánni járulni nem jelentette.

*

Prea măritului domn guvernator al Ardealului

Dej, 6 august 1848.

În stimatul dvs. ordin dat în 15 iulie anul curent sub nr. prezidențial 1944 și adus la cunoștința mea în 23 iulie a.c. binevoiți a-mi dispune:

1. Să vă înaintez o evidență despre numărul membrilor gărzii patriotice din orașul Dej, la fel, câți dintre ei sunt dotați cu arme și îmbrăcăminte și câți nu.

2. Să lansez un apel către locuitorii orașului aflat în jurisdicția mea în vederea acordării cailor necesari honvezilor voluntari pentru înființarea artileriei. Referitor la ambele puncte am onoarea să vă înștiințez despre următoarele:

1. Garda națională voluntară din acest oraș constă din 339 de indivizi dintre care 220 de persoane sunt dotate cu puști pe care le-a distribuit comitetul de organizare a gărzilor patriotice din depozitul nobilului regiment 2 românesc, în urma ordinului superior dat în 16 mai anul curent 119 persoane n-au primit arme, ele exercită serviciul militar cu propriile lor arme.

Niciunul dintre ei nu are uniformă prevăzută de regulament.

2. Luând ordinul dvs. în 23 iulie, imediat, încă în ziua respectivă, am anunțat prin baterea tobei punctul 2 din el; dar nici până azi nu s-a prezentat nimeni că ar dori să contribuie la apărarea patriei prin donare de cai.

Concept: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 10023–10024.

61.

Dej, 6 august 1848

Erdély Nagy Méltóságú Királyi Fő Kormányozójának Déésen
Aug.6.1848.

Nagy méltóságodnak idei szent jakab hó 31^{én} költ 2037 szám alatti s általam mai napon mély tisztelettel vet azon rendelkezésre, melyben parancsolni méltóztatt, hogy a lehető legrövidebb idő alatt tudósítást tegyek nagy méltóságodnak az iránt, hogy az igazgatásom alatti törvény hatóságokba bujtogatás vétkéért hány letartóztatott vagy békfogott ide jelenleg kezesség mellett szabadon bocsátott egyén van, van szerencsém nagy méltóságodnak alázatosan jelenteni, hogy hála a mindennek urának ezen két városban ily színű tények még eddig elő/nem próbáltattak. Indultak volt elejéntén némely alaptalan hírek, melyeket rögtön ... valóságtalanságok kivilágosodván önként el enyésztek, annál fogva bujtogatás vétkéért sem letartóztatott, sem kezességen el bocsátott személyek nincsenek.

*

Prea măritului domn guvernator al Ardealului,
din Dej, 6 august 1848

Am luat cunoștință, cu adâncă stimă, în ziua de azi, de ordinul Măriei Tale dat în 31 iulie anul curent sub nr. 2037, în care binevoiți a-mi ordona ca,

în cel mai scurt timp, să vă înștiințez câți indivizi sunt arestați sau deținuți pentru instigare, dar actualmente sunt eliberați sub cheazășie în jurisdicțiile de sub diriguirea mea. Am onoarea să raportez Măriei Tale, cu multă stimă, că, har Domnului, în aceste două orașe, până acum, nu s-au ivit asemenea fapte. La început s-au lansat niște zvonuri fără temei, dar cercetându-se sever, imediat, s-au dovedit a fi neverosimile și, astfel, au dispărut de la sine. În atare situație, nu avem nici persoane arestate pentru instigare, nici eliberate pe cheazășie.

Concept: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune (Acte prezidiale), foto: 10022.

62.

Cincu Mare, 6 august 1848

Kelt aug 6. 848

béad. 8

9501. 848.

Cserey.

A Nagysinkszéki Tisztség, az azonszékbeli Déjmamegtagadók ellen katonai erőt kérendeltetni.

Idei 9454. szám alatt elfoglaltatni

I.Sz.

Nagysink

Déjma

Z. 784/848

Euer Excellenz !

Unterm 21. Juli l.J. nahmen wir uns die Freiheit, Euer Excellenz die unterthänigste Anzeige zu machen, daß die meisten hiesigen Stuhlsbewohner die Fiscalquote u. einige auch die Pfarrers Zehnten verweigerten, und erbaten uns die hohe Weisung, ob Militair Execution gegen die betreffenden Renitenten angeordnet werden solle oder nicht ?¹. Dieser Stand der Dinge hat sich nun nicht² geändert, sondern die Verweigerung der Zehntabgabe hat, nachdem denselben durch Stuhlsämtliche Anordnungen Schranken gesetzt werden wollten, besonders in zwei Ortschaften dieses Stuhles, nämlich in Seligstadt u. Martinsberg wahrscheinlich in Folge böswilliger Volksaufreizungen, sich bis zur offenen Widersetzlichkeit³, Mißhandlung u. Verhöhnung aller gesetzlichen Ordnung u. obrigkeitlicher Befehle gesteigert, u. derhat [?] bald alle öffentliche

Verwaltung unmöglich zu machen, u. den Character des Aufruhrs anzunehmen, wie Euer Excellenz aus dem beigeschlossenen Berichte des Orts Inspectors von Martinsberg zu entnehmen geruhen wollen.

Diese traurige u. bedauerliche Richtung des hiesigen Volksgeistes macht, wenn nicht der Entwicklung u. dem Ausbrechen der Rebellion u. des Aufruhrs freien Lauf gelassen werden soll, die baldigste Anordnung der strengsten Maßregeln unumgänglich nothwendig.

Wir unterfängen uns daher, Euer Excellenz unterthänigst u. eindringlichst zu bitten, die geneigte Verfügung treffen zu wollen, daß diesem Stuhls Amte ohne allen Verzug militair Assistenz zur Disposition gestellt werden möge, indem nur auf diese Art dem weitem Umsichgreifen und Ueberhandnehmen der aufrührerischen Volksstimmung u. der offenen Entzäumung u. Auflehnung gegen Gesetz u. obrigkeitliche Anordnungen nachdrücklich u. kräftig Einhalt getahn werden könne.

Die wir mit tiefster Ehrfurcht ersterben
Euer Excellenz

unterthänigste Diener,
das Schenker Stuhls Amt,
G. Friedrich Balthes,
Bürgermeister
Georg Hann,
O. Not.

Groß Schenk den 6ten August 848

Vom Schenker Stuhls Amt
Z. 784/848

An Sr. Excellenz, dem Hochgebornen Herrn Grafen
Emerich Miko v. Hidvég
Sr. k.k. Apostolischen Majestät Geheimen Staatsraths
Siebenbürgischer Landes Thesaurarius u. Praesidenten des Hochlöbl. k.
Siebenb. Landes Guberniums in Clausenburg
Estaffeteliter
Bead Aug. 5 848
Jött Aug. 11 848

*

Nr. 784/1848

ExceleŃța voastră !

La 21 iulie anul curent, ne-am luat libertatea de a o informa cu supunere pe excelența voastră că cei mai mulți locuitori scăunali de aici au refuzat cota fiscală, iar unii dintre ei au refuzat și dijma preoțească, și v-am rugat

să ne transmiteți înalta indicație, dacă execuția militară împotriva respectivilor renitenți trebuie poruncită sau nu. Această stare a lucrurilor nu s-a schimbat între timp, ci, după ce s-a încercat să li se pună frâne respectivilor prin dispoziții oficiale scăunale, îndeosebi în două localități ale acestui scaun – și anume în Seliștat și Șomartin, probabil ca urmare a ațâțărilor rău-voitoare ale poporului, refuzul predării dijmei a escaladat până la frondă deschisă, maltratare și dispreț față de ordinea legală și față de poruncile autorităților și astfel, curând, a făcut imposibilă administrația publică, îmbrățișând caracterul unei răscoale, așa cum excelența voastră va binevoi să extragă din raportul anexat al inspectorului local din Șomartin.

Această orientare tristă și regretabilă a spiritului popular de aici face inevitabil necesară grabnica adoptare a celor mai aspre măsuri, dacă nu cumva se dorește să se lase cale liberă dezvoltării și izbucnirii rebeliunii și răscoalei.

De aceea, nu întârziem să o rugăm supus și insistent pe Excelența voastră să binevoiască a adopta dispoziția cuvenită, să i se pună fără nicio zăbavă la dispoziția oficiului acestui scaun asistență militară, căci numai în acest fel se poate pune capăt, cu putere și cu impact, atât extinderii și întăririi atmosferei de răscoală în sânul poporului, cât și dezlănțuirii și revoltei împotriva legii.

Rămânem cu cea mai adâncă venerație, ai excelenței voastre

slujitori supuși,
oficiul scăunal din Cincu,
G. [Georg] Friedrich Balthes,
primar,
Georg Hann,
notar suprem

Cincu Mare, 6 august 1848

De la oficiul scaunului Cincu

Nr. 784/1848

Către excelența sa, preaînaltul domn conte Mikó von Hidvég Imre, consilier de stat secret al maiestății sale apostolice c.c., tezaurar transilvan al țării și președinte al preanonoratului Guberniu regesc transilvan al țării din Cluj

Prin ștafetă

Dată la 5 august 1848

Primită la 11 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 265–268, foto: 28300–28303.

¹ Agitațiile locuitorilor din scaunul Cincu Mare nu sunt cuprinse în vol. XI de *Documente privind ...*

² În documentul original se repetă, din greșeală, cuvintele: *nun nicht*.

³ În original: *Widersetzlichkeit*; corect: *Widersetzlichkeit*.

63.

Făgăraș, 6 august 1848

Felséges Királyi Fő Kormány !

E vidékben kiütött cholera /:epemirigy/ nyavalya aránt közelebb múlt július 27^{kén} 1707 és 1708 tiszti számok alatt meg tett hivatalos jelentésünk folytául kívántuk a felséges királyi fő kormánynak alázatosan jelenteni, hogy e veszedelmes nyavalya a venitzei járás Sikány, Al Venitze és Alsó Komána és katuslátai helységeiben nagyon elterjedett, a mundrai járás Új Sinka, Holbák és Pojánában nagyon elterjedett, a mundrai járás Új Sinka, Holbák és Pojána-miraluj helységeiben, úgy szintén Fogarasban is kiütvén, ezekben a helységeiben számosan már meg is holtak, mint meg tetzik a vidéki orvos, sebész ide zárt jelentéseiből és lajstromból, a betegeknek gyógyítására az orvosok szorgalmatosan mindent el próbálva némelyek már gyógyuló félben is vannak, mivel pedig a rendes orvos és sebész minden helységben a betegek ápolásán jelen nem lehetnek, a várost is magára orvos nélkült nem hagyhatván, kéntelenítettünk Schlezák és Sóos nevű borbélyokat a venitzei járásban tanálható betegek mellé az orvosok által rendelendő orvoságokkal való élésre 30 Xr.pp.napi dijj ígérete mellett ki küldeni, remélvén, hogy a felséges királyi fő kormány a szükséges környülményekben a napi bért meg fogja rendelni, mit alázatosan kérünk is, valamint azt is alázatosan kérjük, minthogy a vidéki rendes orvos és sebész a vidék minden helységeiben a betegeket szorgalmatosan el látni nem képesek, méltóztasson a felséges királyi fő kormány ide vagy egy orvost vagy sebészt rendelni a cholera megszűntéig, mert ragályos voltáról a tapasztalatok minket meg győztek – Brassó felől – Alázatos tisztelettel lévén a felséges királyi fő kormánynak

alázatos szolgája,
Fogaras vidéke tisztsége,
Jakab György
Alkapitány

Fogaras augusztus 6^{kán} 1848.

*

Mărite Guberniu !

În continuarea rapoartelor noastre oficiale înaintate de noi în 27 iulie a.c. sub nr. 1707 și 1708 în legătură cu izbucnirea holerei în acest ținut, dorim să raportăm măritului Guberniu că această boală periculoasă s-a extins foarte mult în localitățile Șercaia, Veneția de Jos, Comana de Jos și Căciulata din plasa Veneția și a izbucnit în localitățile Șinca Nouă, Holbav, Poiana Mărului din plasa Mândra, la fel și în ținutul Făgărașului. În aceste localități au murit deja mulți, precum reiese din raportul și evidența anexate aici de medicul

chirurg din ținut¹. Medicul a luat toate măsurile posibile pentru vindecarea bolnavilor, astfel, unii bolnavi sunt deja pe calea vindecării. Însă medicul și chirurgul nu pot fi prezenți la tratarea fiecărui bolnav în parte, din fiecare localitate, astfel am fost nevoiți să-i trimitem pe bărbierii Schlezák și Soós, cu promisiunea unei diurne de 30 cr. în plasa Veneția să-i trateze pe bolnavii de aici cu medicamentele prescrise de medic. Noi sperăm că, în aceste circumstanțe, măritul Guberniu nu va refuza acordarea diurnei [pentru bărbierii respectivi], la fel, pentru că medicul și chirurgul nu pot face față la tratarea tuturor bolnavilor din toate localitățile ținutului, vă rugăm să trimiteți aici un medic până la dispariția holerei. Despre contagiunea acesteia, experiențele ne-au convins că totul a venit dinspre Brașov.

Rămânem, cu stimă supusă, ai preamăritului Guberniu servi umili

Dregătoria ținutului

Făgăraș,

Jakab György

vicecăpitan

Făgăraș, 6 aug. 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9608/1848, foto: 28382–28383.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 41, datat Făgăraș, 4 august 1848.

64.

Buia, 6 august 1848

Tisztelt Nemes Tisztség !

Főbíró Motok Ferenc úrtól 21^{ik} juli 1848 költ s 26^{án} délben Boljába érkezett, még akkor estve futár által nékem Szebenbe küldött a F. Rákoson, Ágostonfálván, Ürmösön ki ütött cholera tárgyában tett hivatalos rendelés következtében a késedelem ki kerülése tekintetéből hanyag forspontírozásunkat mellőzve Szebenből reggel gyors kocsin megindultam – már másnap Előpatakon tisztelt főispányunkal találkoztam, aki sebes utazásom helyeselte. 29^{én} és 30^{án} Hidvégin voltam, ahol Szilágyival, belkerületi sebésszel találkoztam, a betegetek meg nézvén, orvosságokról értekezvén, orvosságokat hozattunk. Szilágyi ott maradván, 1° augusztus Ürmösre mentem, két cholerást megnézvén több nem volt. A falu közönsége által orvosságokat hozattam, az azokkal való élés módra a helybéli református lelkészt utasítással el láttam.

2^{án} el mentem Ágostonfálvára. Itt már meg szűnt volt a betegség. Beteg egy sem volt. Jelenleg innen gyalog Felső Rákosra mentem. A falu el volt látva

Dr. Peskétől rendelt orvosságokkal; a betegség szűnő állapotban 3^{ik} aug. Alsó Rákoson voltam. Itt még csak egy cholera eset lévén a falu közönsége, és a gróf tisztartója által szükség esetére orvosságokat hoztam és őket utasítással el láttam. Innen főbíró Somogyi József Mátéfalvára és Dakkra mentem. Ezen két faluban erősen uralkodván a nyavalya – miután vagy 23 beteget meg látogattam, tapogattam s biztattam volna, mondhatni erőszakosan hozattam a falu közönsége által orvosságokat. A falu közönségén kívül külön a papokat is utasítással el látván, itt egy napig mulattam, s mivel a sebes ut, később a forró s heves napon való utazás hozzá járulván, az Ágostonfalváról Felsőrákosra való gyaloglásom miatt rosszul lettem, s így tovább nem mulathattam. Szilágyi legottan fel szollítottam, hogy Hidvégéről – ahol már akkoris szűnt volt a betegség – hogy Dakkra eljövén, rendelkezésem eredményét jegyezze fel, ugyanis mind a két falunak orvosságokat hozattam, a vele való élésre a falu értelmeseit s a papokat meg tanítottam, írásban nállok utasítást hagyván. Innen osztán 5^{én} a szokott úton haza jöttem. Több falukban bár seholsem mutatkozott tovább a cholera előre is orvosságokat mindenütt rendeltem.

Az emberek előadása szerint cholera Hidvégén 8^{an}, Ürmösön 7^{én}, F. Rákoson 13^{án} Mátéfalván 21^{én}, Dakkon 25^{ön} haltak el – élet idejekre nézve 20-40 évesek, s erős testalkatúak. A betegség hirtelen s ok nélkül kezdődött, a vit mentén terjedett, úgy például Ugrán sz. falu az Olthoz közel 40^{én} haltak el.

A cholera ún. Ezen jelenséggel mutatkozott: nagy gyomor s hasfájás, a kezekben s lábakban lévő görcsel; gyomor menés, hányás s nagy szomjúsággal elferdített s szenvedést mutató arccal; ha akkor hirtelen segítség nem jött, a fenn említettek folyvást tartáson kívül jég hideg lett a test, a pulsus alig érezhető, cérba szálú, a kezek s lábak ujjai meg szederjesedtek, megráncosodott a bőr. Ezen jelenségek látáskor a jelenlévők a beteg előtt ki mondták a halálos szentenciát. Később hideg izzadság a homlokon, nagy nyughatatlansággal, nehéz s szagos lélekzet – halál; ennek oka a vér hirteleni deoxydatioja s carbonisatioja. A falusiak némelyek ragályosnak, némelyek nem ragályosnak mondják. Datkon az unitatius pap állítása szerint a betegre borulok s siratok közül többen el kapták a betegséget – úgy egy, aki egy haldoklott beretvált. Véleményem szerint bár nem ragadosnak tartom, bizonyos kedvező körülmények között azzá válhatik, s különösen a falukban az oly házakban, a hol többen laknak – több beteg van – sokan összegyűlnek idegenek, a szobákban nagy meleget csinálnak – rossz lég van sat.

Orvosságaim s utasításom melyet tettem a következők:

1^{ör} A cholera ellen való praeservatívát tetzik a rendes élet mód – nehéz ételek, sok szeszes italok, melegen való ital, nem különben a hűlés s ingerlő ingulatok ki kerülése; a sajátságos fájdalom mutatkozásakor fekdjék le a beteg – és a cseppekből vegyen óránként 3-4 cseppet egy kalán fodormintha theában és tartsa magát melegen.

2^{or} Mihélyt a hányás mutatkozik – a porokból óránként egy port – a szomjuság ellen borszéki vizet egy néhány csepp friss citrom levét belé facsarva és a gyomor szájára jó erős mustáros téstát.

3^{or} A jéghideg béállásakor erős meleg súrlások meleg posztóval s gyakran a cseppelből és gyakran a fodormintha theából melegen.

Ezen gyógyimódnak sikerét személyesen láttam Felső Rákoson, Ágostonfalván. Sokan fordultam meg tőlle itt a poroktól, a cseppek a Béltéki cholera cseppjeihez hasonlók.

A recept ez

[.....]

Bár több jelleme van a cholérának s jelleme szerint külön gyógyimódot kíván – szükség esetében orvos hiányakor bátran alkalmazhatni a fennirt gyógyimódot.

Boljában, 6^{ik} augusztus 1848.

Dr. Szentpéter János,
Fő orvos

*

Onorată dregătorie !

În urma ordinului oficial dat de prim judele Motok Ferenc în 21 iulie 1848, sosit la Biia la prânz în 26 iulie și trimis mie în seara zilei respective la Sibiu, în legătură cu holera izbucnită la Racoșul de Sus, Augustin, Ormeniș, eu – pentru a nu întârzia – am pornit imediat dimineața din Sibiu cu diligența. Deja ziua următoare la Vâlcele m-am întâlnit cu stimatul nostru comite suprem care a aprobat călătoria mea grabnică. În zilele de 29 și 30 am fost la Hăghig, unde m-am întâlnit cu chirurgul Szilágyi, am vizitat bolnavii, ne-am consfătuît în legătură cu medicamentele și le-am și adus. Szilágyi a rămas acolo, iar eu, în data de 1 august, m-am dus la Ormeniș, am vizitat doi bolnavi de holeră, iar alți bolnavi n-au fost.

Am adus medicamente prin comunitatea satului și a preotului reformat din sat, i-am explicat cum trebuie să le ia oamenii de acolo. Pe data de 2 m-am dus la Augustin. Aici boala deja încetase și nu a mai apărut alt caz. Apoi m-am dus pe jos la Racoșul de Sus. Satul este aprovizionat cu medicamentele prescrise de către dr. Peske. Boala este în curs de stopare. În 3 august am fost la Racoșul de Jos. Aici am constatat doar un caz de holeră, totuși, am adus – pentru orice eventualitate – prin comunitatea satului și administratorul contelui mai multe medicamente, oferind, cu această ocazie, dispozițiile necesare.

De aici, împreună cu d-l prim-jude Somogyi József, m-am deplasat la Mateiaș și la Dopca. În aceste două sate, boala fiind deja declanșată – după

ce am vizitat vreo 23 de bolnavi, i-am pipăit și i-am povățuit – pot să spun că am adus cu forța medicamente în sat.

În afară de locuitorii satului i-am pregătit separat și pe clerici. Am stat o zi, însă din cauza drumului rapid, apoi din cauza soarelui arzător și puternic și, finalmente, în urma mersului pe jos de la Augustin la Racoșul de Sus, mi s-a făcut rău, prin urmare, n-am mai putut sta. Lui Szilágyi i-am ordonat ca, venind de la Hăghig, unde boala și atunci era pe cale de dispariție – la Dopca, rezultatul dispoziției mele să mi-l noteze, deoarece am trimis pentru ambele sate medicamente, iar pe cei luminați ai satului și pe preoții de acolo i-am învățat cum să le administreze. De aici, în data de 5, am venit acasă pe drumul obișnuit. În restul satelor, chiar dacă nu s-au manifestat semne de holeră, am trimis medicamente.

Conform relatării oamenilor, din cauza holerei, au murit 8 persoane la Hăghig, 7 la Ormeniș, 13 la Racoșul de Sus, 21 la Mateiaș, 25 la Dopca. Cei decedați au fost între 20–40 de ani, având constituție puternică. Boala s-a declanșat deodată, fără vreo cauză, și s-a răspândit de-a lungul apei, de exemplu la sat în apropierea Oltului au murit 40 de oameni. Holera s-a manifestat prin următoarele simptome: durere puternică de burtă și stomac, crampe la mâini și la picioare, diaree, vărsături și sete puternică, fața desfigurată și chinuită. Dacă nu se dă un prim ajutor, iar cele enumerate mai sus continuă să se manifeste, corpul se răcește, pulsul abia dacă se mai simte, e slăbit, degetele de la mâini și picioare devin vinete, iar pielea se încrețește. La vederea acestor simptome, cei prezenți dau sentința de moarte pentru cel bolnav. Mai târziu apar transpirație rece pe frunte, o mare neliniște, respirație grea, miros și moarte. Cauza morții este dezoxigenarea și carbonizarea bruscă a sângelui. Unii săteni spun că boala e contagioasă, alții susțin contrariul.

În altă parte, de exemplu la Dopca, preotul unitarian susține că mulți dintre cei care s-au apropiat de cei defuncți sau dintre cei care au vegheat lângă aceștia s-au molipsit. Tot la fel s-a molipsit și unul care a bărbierit un muribund. După părerea mea, chiar dacă nu o consider ca fiind contagioasă, în unele circumstanțe favorabile poate să devină așa, mai ales în acele case unde locuiesc mai mulți. Aici, dacă cineva este bolnav și se adună mulți străini, în camere fac căldură mare, iar atmosfera este încărcată acolo. Medicamentele și dispozițiile mele sunt următoarele:

1. Împotriva holerei este nevoie de o viață cumpătată, apoi trebuie ocolite mâncărurile grele, băuturile alcoolice, cele calde, la fel și răceala și nervozitatea. La primele dureri caracteristice bolii, cel în cauză trebuie să se culce imediat, iar din picături să ia la fiecare oră câte 3–4 picături puse în ceai de mentă, iar apoi să stea la căldură.

2. Imediat ce apare voma, din prafurile date să ia la fiecare oră, iar împotriva setei să bea apă de Borsec cu câteva picături de lămâie, iar pe stomac să-și pună pâine cu mult muștar.

3. Când corpul începe să se răcească, să i se facă bolnavului frecție cu o bucată de postav și să ia des din picăturile și ceaiul de mentă cald.

Rezultatul acestui tratament l-am constatat personal la Racoșul de Sus. Mulți s-au vindecat cu prafurile și picăturile care sunt asemănătoare cu picăturile Bêlthekey de holeră.

Deși holera are multe forme care necesită tratament diferit, în lipsa medicului se poate folosi tratamentul de mai sus.

Buia, 6 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9608/1848, foto: 28386–28388.

65.

Viena, 7 august 1848

1848 7. Aug./26 Juli. Schreiben des A. G. Golesco an Lauriani und Majorescu in Hermannstadt.

Vienne a 7 Aout/26 Juilett 1848

Mes chers amis !

La position du pays est critique si le Turque à la tête de son armée demande la dissolution du Gouvernement provisoire et la ressuscitation de la Caimacamie et si Vous accédez à cette demande, la révolution est étouffée. Dans tout autre pays le peuple se serait ameuté pour se débarrasser des trois personnes, qui seules auraient droit de constituer la Caimacamie, et alors quel raison eut-on pu avoir, pour chercher à traiter avec un gouvernement autre que celui qui est actuellement en fonction ? Mais dans notre pays on respecte trop les traitées et on se laisse probablement garrotter par les *Villara*, les *Fortuna* et les *Ballians* ! Prenez garde ! L'argent de ces Messieurs est votre plus puissant ennemi; ils sont en état de réaliser des millions pour vous perdre ! et vous n'avez tout au plus que la fortune et le crédit de *Golesco*, *Crezzulesco*, peut être aussi de *Campiniano* ! Tenez bon pour la liberté de la presse et faites agir les Consuls (Timoni sera bientôt changé), pour contrebalancer l'influence personnelle et pécuniaire des Réactionnaires.

S'il n'y a que 8.000 Turques armés – que pourront ils faire contre 20.000 hommes de peuple demandant le maintien du Gouvernement provisoire ? Oseront ils tirer contre le peuple désarmé ? Je ne le crois pas, surtout, si vous savez vous les prendre habilement pour les effrayer, en concentrant par exemple des troupes et des corps de volontaires dans la petite Valachie. Les Turques céderont certainement à une éclatante manifestation du vœu populaire

et nous aurons encore une fois triomphé de nos ennemis. Mais il faut du courage; n'en manquez pas, ou la cause de la nation est perdue.

Donnez vous le mot d'ordre secret pour vous elunir en nombre, avant de vous diriger sur la demeure du Suleiman Pasha ou des trois Pretendants à la Caimacamie.

Adieu, j'attends avec impatience de vous nouvelles; je ne fais vieu de ce qui se passe chez nous et je dois cependant être bien anseigné sur l'état des choses pour pouvoir parler en connaissance de cause. Adieu, salut et fraternité !

A. G. Golesco mp.

Frate Laurian ! Îndată ce vei citi această epistolă, fă bine de o trimite la București cu o ocaziune sigură, adresând-o la unul din membrii Guvernului.

Dans un cas extrême, mettez en avant la clause de l'Acte séparé du Traité de Bucharest, qui dit:

„En cas de destitution ou de mort d'un Hospodar et jusqu'à ce qu'il lui soit donné un successeur, l'administration de la Principauté sera confiée à des Caimacans, nommés par le Divan, de la dite Principauté.”

Le reglement, étant déchiré par la voeu unanime de la Nation, et la Turquie ne s'opposant point a cette rupture, à quelle autorité provisoire avoir recours ? sinon à celle qui a été proclamé par le voeu unanime de la Nation, ou bien, si l'on vent à celle qui sera proclamée actuellement devant les Envoyés mêmes de la Porte ? On n'aura aucune raison pour s'opposer a ceci car c'est conforme aux traités.

Remarquez que par le Divan on entend le Corps déléqué en quelque sorte par la Nation, car le même Acte séparé du Traité de Bucharest dit plus haut:

„Les Boyards du Divan de chaque Province, comme Corps du pays, et *avec l'accord général des habitants* feront choix pour la dignité de Hospodar”. Etc.

Or, *l'accord général des habitants* c'est le voeu populaire exprimé par notre révolution et qu'on peut consulter une seconde fois, si l'on veut. En l'absence du reglement, c'est la seule autorité legale.

A. G. Golesco mp.

*

1848, 7 august/26 iulie. Scrisoarea lui A.G. Golesco către Laurian și Maiorescu din Sibiu.

7 august/26 iulie 1848

Dragi prieteni !

Poziția țării este critică dacă turcii, în fruntea unei armate, cer dizolvarea Guvernului provizoriu și resuscitarea Căimăcămiei și dacă aderați la această cerere, revoluția este înăbușită. În orice altă țară, oamenii s-ar fi revoltat

pentru a scăpa de cele trei persoane, care singure ar avea dreptul să formeze Căimăcămia și apoi ce motiv ar fi putut avea să încerce să trateze cu un alt guvern decât cel în funcție în prezent? Dar în țara noastră respectăm prea mult tratatele și rămânem, probabil, să fim vânați de către Villara, Fortuna și Balliani ! Aveți grijă ! Baniile acestor domni sunt cei mai puternici dușmani ai voștri; ei sunt în măsură să facă milioane de lucruri ca să vă piardă ! Și voi aveți, cel mult, averea și creditul lui Goleșcu, Crezulescu, poate și al lui Câmpineanu! Păstrați libertatea presei și faceți-i pe consuli să acționeze (Timoni va fi în curând schimbat), pentru a contracara influența personală și pecuniară a Reacționarilor.

Dacă nu sunt decât 8.000 de turci înarmați – ce pot ei face împotriva a 20.000 de persoane care solicită menținerea Guvernului provizoriu ? Vor îndrăzni, oare, să tragă împotriva oamenilor neînarmați ? Nu cred, mai ales dacă știi cum să procedezi cu abilitate pentru a-i speria, de exemplu prin concentrarea trupelor și a corpurilor de voluntari în mica Valahie. Turcii vor ceda cu siguranță în fața unei manifestări de amploare din care să reiasă dorința poporului, în consecință vom triumfa din nou împotriva dușmanilor noștri. Dar este nevoie de curaj; nu cedați sau cauza națiunii va fi compromisă definitiv.

Faceți ceea ce trebuie pentru ca noi să creștem ca număr, înainte de a ne duce la locuința Suleyman Pașa sau la ce trei pretendenți la Căimăcămie.

Adio, aștept cu nerăbdare să aud vești; nu știu ce se întâmplă la noi, și totuși trebuie să fiu bine informat cu privire la starea lucrurilor pentru a putea vorbi în cunoștință de cauză. Adio, sănătate și frăție !

A. G. Goleșcu mp.

Frate Laurian ! Îndată ce vei citi această epistolă, fă bine de o trimite la București cu o ocaziune sigură, adresând-o la unul din membrii Guvernului.

Într-un caz extrem, scoateți în evidență clauza Actului separat al Tratatului de la București, care prevede:

„În caz de destituire sau de deces al unui Hospodar și până când i se va găsi un succesor, administrația Principatului va fi încredințată Caimacailor numiți de Divanul Principatului.”

Regulamentul, fiind anulat prin dorința unanimă a națiunii, iar Poarta nu s-a opus acestei anulări, în consecință la ce autoritate provizorie să se recurgă dacă nu la ceea ce a fost proclamat prin jurământul unanim al națiunii sau la ceea ce vom vedea că se va proclama înaintea celor trimiși chiar de către Poartă ? Nu va exista niciun motiv pentru a exista opoziție în fața acestui lucru, deoarece este în conformitate cu tratatele.

Rețineți că divanul înseamnă organismul desemnat de Națiune, așa cum a fost, deoarece același Act separat al Tratatului de la București spune mai sus:

„Boierii Divanului din fiecare provincie, ca și Corp al Țării, și cu acordul general al locuitorilor, vor fi aleși în demnitatea de Hospodar.”

Acum, acordul general al locuitorilor este dorința populară exprimată de revoluția noastră și poate fi consultat a doua oară, dacă doriți. În absența regulamentului, aceasta este singura autoritate legală.

Copie: S.J.A.N. Sibiu din Sibiu, Fond Brukenthal, foto: 11600–11603.

66.

Cluj, 7 august 1848

3472/848

Praes. die 14te Augusti 848

Das h. Landes Gubernium eröffnet unterm 7ten August l.J. Zahl 9457 nachdem zur möglichsten Austilgung der in den abgewichenen Tagen, in unzählbarer Menge, aus der Moldau in dieses Land hereingekommenen Heuschrecken, und zur Verbeugung des durch diese ohndlichen Insecten den Landesinnwohnern verursacht werdenden Schadens, übereinkommende Zusammenwirkung erforderlich sey, und auch von Seiten des k.k. hierortigen General Commandos laut einer ämtlichen Anzeige an sämtliche Befehlshaber, die Militair Grenzer betreffende Zusammenwirkung, die erforderlichen Verordnungen bereits ergangen seyen, so werde auch der Magistrat angewiesen, betreff der Vernichtung der in dieser Jurisdiction schon erschienenen, oder aber künftig erscheinenden Heuschrecken, in genauem Einverständniße mit den Militair Behörden zur Entfernung oder aber wenigstens Erleichterung derselben mitzuwirken.

Der Inhalt dieser h. Verordnung dient zur strengsten Befolgung für den Magistrat.

Lange

Referirt den 16. August 1848

Eingetragen

*

3472/1848

Prezentată în ziua de 14 august 1848

Înaltul Guberniu al țării comunică în 7 august anul curent că este nevoie să se ajungă la o colaborare pentru a extermina, pe cât posibil, lăcustele intrate în ultimele zile din Moldova în această țară și pentru a evita pagubele ce vor fi provocate locuitorilor țării de aceste insecte [...]. Prin informarea

oficială către toți comandanții, cu privire la colaborarea grănicerilor militari, și din partea Comandamentului General s-au emis deja dispozițiile necesare. De aceea, Magistratul este avizat ca, în vederea distrugerii lăcustelor care fie au apărut deja, fie vor apărea pe viitor în această jurisdicție, să colaboreze în acord precis cu autoritățile militare pentru alungarea [lăcustelor] ori, cel puțin, pentru înlesnirea [alungării] acestora.

Conținutul acestei înalte dispoziții servește Magistratului spre strictă conformare.

Lange

Referat la 16 august 1848
Înregistrat

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3472, foto: 32160/1848.

67.

Sibiu, 7 august 1848

9691 848

Hochlöbliche k. Landes Regierung !

Wenn gleich die Hochfelder Gemeinde in Folge der h. Gubl. Verordnung vom 12. Jänner 1846 Z. 652/846 ermahnt worden ist, den dem Leschkircher Stuhls Amte, als der gesetzlichen Obrigkeit, schuldigen Gehorsam anstandslos zu leisten, die Entscheidung der wegen des „Freiwald“ genannten Gebietes abscheidenden Streitigkeit abzuwarten und sich jeder Selbsthilfe u. aller [...] ¹ Eigenmacht auch nur ähnlichen Handlung zu enthalten, wenn gleich dieselbe Gemeinde dieser Mahnung Folge leisten, sich jeden Eingriffs in das streitige Gebiet enthalten und dem Stuhls Amte gehorsam sein zu wollen erklärt hat, weswegen denn auch Eine H. Landesstelle im 6. Punkte der Entscheidung vom 9. Februar l.J. Z. 835/848 die Hoffnung ausgesprochen hat, daß die erwähnte Gemeinde sich nie mehr Ungehorsam gegen ihre Vorgesetzten werde zu Schulden kommen lassen, so erklärt sich denn doch dieselbe, wie Eine h. Landesstelle aus der anschließigen Anzeige des Leschkircher Stuhls Amtes näher zu erfahren geruhen wolle, mit offener Verachtung der erhaltenen obrigkeitlichen Befehle, gewaltthätige Eingriffe in das Eigenthums u. Benützungs Recht des freylichen „Freiwaldes“ zu thun.

Der in der abgeführten Untersuchung so aufgeklärte Umstand, daß nämlich eine ganze Gemeinde für eine begangene Unthat nicht bestraft werden könne spricht sich auch in der vorliegenden Thatsache aus. Eine h. Landesstelle hat dieselbe Gemeinde zum Gehorsam ermahnt, diese

väterliche Ermahnung ist gröblich verletzt und durch eigenmächtige mit offenkundiger Verletzung der obrigkeitlichen Befehle verbundenen Gewaltthat und offener Aufwiegelung der Gemeinde verhöhnt worden, so daß es wahrlich hoch an der Zeit ist, diesem Unfuge zu steuern und sie durch die milde Entscheidung der h. Landesstelle auf den Weg des Gehorsams rückzukehren u. ihr den Wahn, daß sie als Gemeinde jedes Vergehen straflos begehen könne, zu benehmen, damit nicht, bei schon gelockerten Banden des Gehorsams eine gänzliche Anarchie einreise.

Ich wage daher die Bitte, womit Eine h. Landesstelle die erwähnte Gemeinde mit Anwendung der Militär Execution zum Gehorsam gegen das ihr vorgesetzte Stuhls Amt bringen zu laßen geruhen wolle. Der ich mit tiefster Verehrung geharre

Einer hochlöblichen k. Landesregierung

gehorsamster Diener,
Franz Salmen m.p.

Hermannstadt den 7. August 1848
Com. Z. 1014 848

*

9691 1848

Preaînaltă conducere regească a țării !

Chiar dacă, prin înalta hotărâre gubernială din 12 ianuarie 1846, nr. 652/1846, comuna Fofeldea a fost somată să dea ascultare neîntârziată oficiului scăunal din Nocrich, în calitate de for juridic superior, să aştepte decizia în procesul judecat pentru terenul numit „Pădurea liberă” şi să se abţină de la orice acţiune care ar aduce a autosupunere şi samavolnicie; şi cu toate că aceeaşi comună s-a declarat gata să dea curs avertismentului, să se abţină de la orice intervenţie în terenul aflat în litigiu şi să acorde ascultare oficiului scăunal, motiv pentru care înaltul for al ţării [Guberniul], în punctul 6 al hotărârii din 9 februarie anul curent, nr. 835/1848, şi-a exprimat speranţa că amintita comună nu se va mai face vinovată nicicând de nesupunere faţă de superiorii ei; totuşi, aşa cum înaltul for al ţării poate avea bunăvoinţa să afle mai îndeaproape din informarea anexată a oficiului scăunal din Nocrich, această [comună] este gata să intervină cu forţa în dreptul de proprietate şi de posesiune al „Pădurii libere” baronale, manifestând un dispreţ făţiş faţă de poruncile primite de la forurile superioare.

Din ancheta întreprinsă a reieşit foarte limpede un aspect, şi anume că o întreagă comună nu poate fi pedepsită pentru o fărădelege comisă, ceea ce rezultă şi din situaţia de faţă. Înaltul for al ţării a somat respectiva comună la supunere, această somaţie pârintească a fost nesocotită grosolan şi sfidată

prin violențe arbitrare legate de încălcarea fățișă a poruncilor primite de la superiori și prin răscularea deschisă a comunei, așa că este timpul de a se pune neapărat capăt acestui necaz, de a se întoarce comuna pe calea ascultării, prin hotărârea blândă a înaltului for al țării, pentru a-i corecta nebunia de a crede că ea, ca și comună, poate comite orice infracțiune fără a fi pedepsită, ca nu cumva să izbucnească anarhia totală, frâiele supunerii fiind deja slăbite.

De aceea, îndrăznesc a ruga înaltul for al țării să binevoiască să aducă pomenita comună la ascultare față de autoritatea superioară a oficiului scăunal, prin aplicarea execuției militare. Rămân, cu cea mai adâncă stimă, al prea-onoratei conduceri regești a țării

supus slujitor,
Franz Salmen m.p.

Sibiu, 7 august 1848
Nr. comunității 1014/1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 12–13, foto: 28447–28448.

¹ Cuvânt ilizibil din cauza ștampilei arhivei pe document.

68.

Sibiu, 7 august 1848

Dem k. Kronstädter Magistrat
2695 848
Löblicher Magistrat !

Die von Tag zu Tag sich immer ernstlicher gestaltenden und den Fortbestand der S. Nation immer mehr bedrohenden Zeitverhältnisse, machen es jedem zur Pflicht, in Erwägung der Verhältnisse, in welchen sich die Nation gegenwärtig befindet, über die Mittel, welche geeignet sein dürften ihren Untergang abzuwenden, reichlich nachzudenken und jede in ihr noch liegende moralische Kraft zu wecken, zu stärken, und zu dem uns vielleicht bevorstehenden Kampfe vorzubereiten.

Wenn Uneinigkeit, sogar großen und sonst mächtigen Völkern Gefahr bringt, indem sie ihre Kräfte zersplittert und dadurch ihre Macht lähmt, um wieviel mehr muß solche dann ein kleines Volk schwächen und es dem gewissen Untergang zuführen.

Wenn aber je, so ist es gegenwärtig, wo von allen Seiten die Zeitereignisse feindselig auf uns einstürmen, unsere erste Pflicht, mit Hinblick auf die uns drohenden Gefahren und Beseitigung aller Sonderinteressen uns brüderlich zu einigen, und dadurch jene moralische Kraft zu geziemen [?], welche allein

vermögend sein dürfte, den auf uns anstürmenden Angriffen mit Erfolg zu widerstehen. Obgleich nun die von der S. Nations Universität entworfenen und den einzelnen Kreisen mitgetheilten Instruktion die Bedingungen enthält, unter welchen allein die nach Pesth entsendeten Deputirten in die Union mit Ungarn eingehen dürfen, und die Deputation angewiesen worden, im Falle der Nichtgewährung jener Bedingungen, förmlichen Protest einzulegen, und wenn gleich die Deputirten, in Gemäßheit der erwähnten Instruktion sich mit den S. Regnikolar Deputations Mitgliedern ins Einvernehmen zu setzen haben, so ist darin doch nirgends klar und deutlich ausgesprochen, wie und auf welche Weise dieses für unsere Nation so wichtige Einvernehmen aller ihrer Vertreter untereinander, in dem Augenblicke, wo es sich darum handelt, den festgestellten Bedingungen auch volle Geltung zu verschaffen, zu Stande kommen soll ?

Da nun dieser Magistrat sammt Communität die Ueberzeugung hegt, daß den mehrerwähnten Bedingungen nur durch ein einheitliches Verfahren unserer S. Deputirten eine Zukunft verschafft werden könne, diese Verständigung aber nur im Wege von förmlichen National Versammlungen möglich ist, so erscheint es uns unter den obwaltenden Umständen für höchst dringend, Einen Löblichen Magistrat freundschaftlich zu ersuchen, Es wolle Wohlderselbe seine Deputirten dahin anweisen, womit dieselben nicht nur mit den S. Regnikolar Deputations Mitgliedern sich ins Einvernehmen setzen, sondern auch untereinander und im Verein mit den Regnikolar Deputations Mitgliedern, wie bisher auf den Landtagen zur Erzielung der Einsicht förmlich konstituierter National Versammlungen abhalten mögen.

Die Nothwendigkeit dieser Maßregel liegt in den Zeit- und Sach-Verhältnissen und dürfte von Niemand, dem das fernere Wohls eines Volkes am Herzen liegt, geläugnet werden, und da dieser Magistrat die tröstliche Ueberzeugung hegt, daß kein S. Publikum an nationaler Gesinnung ihm nachsteht, vielmehr alle Publika in glühender Liebe und Begeisterung für ihr Volksthum wetteifern und selbst den physischen Tod, dem politischen Untergang der Nation vorziehen, so befürchtet man nicht, durch dieses an sämtliche S. Publika, mit alleiniger, durch die dortigen Verhältnisse gebothenen Ausnahme von Broos, verlaßenes Aufforderungsschreibens Argwohn erwürken, als habe man hierorts an dem Patriotismus der übrigen verbrüderten Kreise nur im mindesten gezweifelt, vielmehr hat dieser Magistrat hiedurch nur einen Beweis seiner volksbrüderlichen Liebe und seines ungeschwächten Vertrauens auf die gegenseitige Freundschaft der zum Schirm der Krone vereinigten S. Bruderkreise gegeben zu haben.

Einigkeit sei unser Losungsworth, doch nicht jene verdammungswürdige Einigkeit, welche in Schmachvoller Angst vor dem herannahenden Sturme mit Preisgebung der Rechte der Nation feige die Waffen zu strecken,

sondern jene hochherzige Einigkeit, welche für die National Freiheiten und Rechte Gut und Blut willig zu opfern bereit ist.

H[ermann]stadt am 7. Aug. 848

Magistrat der k.k. fr. Stadt und des Stuhls Hrstadt

Daniel Ziegler,

Bürgermeister,

Schiller [?],

O. Not.

*

Către Magistratul brașovean c.c.

2695 1848

Onorate Magistrat !

Circumstanțele vremurilor, zi după zi tot mai grave, amenințând tot mai mult dăinuirea națiunii săsești, impun fiecăruia datoria ca, luând în considerare raporturile în care națiunea se află în momentul de față, să cugete îndelung asupra mijloacelor ce ar fi potrivite pentru a devia pericolul distrugerii ei și pentru a deștepta forța morală încă existentă în sânul ei, pentru a o întări și pentru a o pregăti de lupta care probabil ne așteaptă.

Dacă lipsa de unitate pune în pericol chiar popoare mai mari și mai puternice, risipindu-le forțele și astfel paralizându-le puterea, cu atât mai tare trebuie să slăbească ea un popor mic și să-l conducă la distrugere sigură ?

Dacă așa stau lucrurile îndeobște, în prezent, când împrejurările ostile se îngrămădesc din toate părțile asupra noastră, văzând pericolele ce ne amenință, prima noastră datorie este să ne unim frățește, să înlăturăm orice interese personale și să dobândim astfel acea forță morală, care e singura capabilă să reziste cu succes atacului furtunos îndreptat împotriva noastră. Deși instrucțiunea elaborată de Universitatea Națională Săsească, ce a fost comunicată tuturor cercurilor [săsești] în parte, conține condițiile, a căror strictă respectare le va permite [doar la] deputaților trimiși la Pesta să dezbată uniunea cu Ungaria, iar delegația [sașilor] a fost instruită ca, în cazul negarantării acelor condiții, să depună protest formal, și chiar dacă deputații, în conformitate cu amintita instrucțiune, trebuie să se pună în acord cu membrii deputăției regnicolare, totuși nicăieri nu s-a formulat clar și limpede: cum și în ce mod se va realiza acest acord, atât de important pentru națiune, între toți reprezentanții ei, în clipa în care va fi vorba să se acorde deplină valabilitate condițiilor stabilite ?

Deoarece acest Magistrat, împreună cu comunitatea [din Sibiu], nutrește convingerea că des amintitele condiții pot avea un viitor [pot fi acceptate] numai printr-o conduită unitară a deputaților noștri sași, iar această înțelegere

este posibilă doar pe calea adunărilor naționale formale, în actualele împrejurări ni se pare de maximă urgență a ruga cu prietenie pe onoratul Magistrat [al Brașovului] să-și îndrume deputații astfel, încât aceștia să se pună de acord nu numai cu membrii sași ai deputăției regnicolare, ci și ei între ei, și în acord cu membrii deputăției regnicolare să țină adunări naționale [săsești] formal constituite, pentru realizarea unității, așa cum s-a întâmplat până acum în Dietele [transilvane].

Necesitatea acestei măsuri rezultă din împrejurările vremii și din starea de fapt. Ea nu trebuie negată de nimeni, care pune la inimă binele viitor al poporului său. Întrucât acest Magistrat nutrește convingerea consolatoare că publicul săsesc îl întrece în simțămintele naționale, ba mai mult, că publicul [săsesc] de pretutindeni se va întrece în dragoste arzătoare și entuziasm față de națiune, chiar preferând moartea fizică apusului politic al națiunii, [acest Magistrat] nu se teme că va isca supărare prin această scrisoare de îndemn, adresată publicului săsesc de pretutindeni – cu excepția Orăștiei, din cauza situației de acolo –, căci aici [la Sibiu] nu ne-am îndoit câtuși de puțin de patriotismul celorlalte cercuri [săsești] frățești. Ba mai mult, acest Magistrat a dorit astfel să ofere o dovadă a dragostei sale fraterne față de popor și a încrederii sale neslăbite în prietenia reciprocă a cercurilor săsești frățești, unite sub umbrela coroanei.

Unitatea să fie cuvântul nostru de ordine, dar nu acea unitate afurisită care, cu o groază dezonorantă în fața furtunii ce se apropie, se teme să pună mâna pe arme, lăsând baltă drepturile națiunii, ci acea unitate inimoasă, gata să-și sacrifice de bună-voie averea și sângele pentru libertățile și drepturile naționale.

Sibiu, 7 august 1848

Magistratul orașului liber c.c. și al scaunului Sibiu,
Daniel Ziegler,
primar,
Schiller [?],
notar suprem

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3674, foto: 32420–32421.

69.

Cluj, 7 august 1848

A fő hadi Kormánynak

Küküllő megye főispánjának folyó holnap 4^{ről} kelt, és rendkivüli postával ide felüküldetett feljelentésének mellékelte másolatából bővebben átláthattya

a fő hadi kormány, miként az érintett megyében a rendet katonai erő alkalmazása nélkül már tovább fenn tartani nem lehet. Közelebbről elmúlt július holdnap 15^{ről} 8624 szám alatt hivatalosan meg volt a fő hadi kormány ismét találtatva, miszerént Küküllő megyébe azon székely gyalog század helyébe, mely Szélkútról f.e. július 16^{án} eltávozand, haladék nélkül egy más század gyalog katonaságot rendelni sziveskedjék, a főispány rendelkezése alatt állandó, de a feljelentés szerint azon katonaságnak oda érkezése folyó holdnap 4^{én} sikertelenül váratott, annak hiánya pedig jelen körülményekben annál érezhetőbb, mivel jelenleg Erzsébethvárosán sints katonaság. Ezen Királyi Fő Kormánysház fogva idézett megtalálása folytán újólágis hivatalosan megtalállyá a Főhadi Kormányt ne terheltekk Küküllő megyébe a lehető legnagyobb gyorsasággal egy század gyalog katonaságot rendelni, s annak vezető tisztjét olly utasítással ellátni: hogy a megye főispánjának, vagy ennek megbízása következtébe más kerületi megyei tisztnek is megtalálására ott, és akkor, a hol és mikor kívántatni fog a körülményekhez mérséklendő számú vitézekkel a legnagyobb kézséggel megjelenvén, azon célnak, mely oda hivatásuk alkalmával kitűzetni fog elérésére a legnagyobb erélyességgel közre munkálni esmerjék szoros kötelességgöknek, minthogy ezen királyi fő kormánysház, miután mindent megtett, mit hatáskörébe tartozónak lenni esmert, a katonaságnak vagy oda hová kérezett, ki nem rendelése, vagy ha kirendeltetett is de a megyei tisztnek által kitűzött helyre és időrei meg nem jelenése, avagy a cél eléréserei közre munkálásban tanusítandó lágy melegség vagy éppen hanyagsága miatt bekövetkezheto kedvetlen eseményekről felelősséget magára nem veheti; ezen megtalálás következtébe téendő intézkedéseiről a fő hadi kormánynak, értesítése váratván.

Kolosvárt, August 7^{én} 1848.

*

Comandamentului suprem

Din raportul comitelui suprem al comitatului Târnava emis în data de 4 a lunii curente și inaintat aici prin ștafetă extraordinară și a cărei copie o anexez aici, vă puteți da seama amănunțit că, în comitatul amintit, ordinea nu mai poate fi menținută fără puterea armatei. Recent, în data de 25 iulie, prin actul nr. 8624, comandamentul suprem a fost din nou somat oficial ca, în comitatul Târnava, în locul acelei companii de infanterie care a plecat la 16 iulie anul curent de la Sălciua, să binevoiți, fără întârziere, a dispune trimiterea unei alte companii de infanterie care să stea la dispoziția comitelui suprem. Dar, conform raportării, sosirea acestei armate acolo în 4 ale lunii curente a fost așteptată în zadar. Lipsa ei acolo, în circumstanțe actuale, se simte cu atât mai mult, cu cât, în prezent, nici la Dumbrăveni nu este armată.

Acest Guberniu, în urma cererii amintite, adresează din nou, în mod oficial, Comandamentului Suprem, [solicitarea] să nu ezite să trimită cât mai repede în comitatul Târnava o companie de infanteriști. Comandantul acesteia, să primească dispoziție ca, la rugămintea comitelui suprem sau a altui dregător comitatens, atunci și acolo când va fi de dorit, conform necesităților, să apară pentru a sprijini acolo unde este nevoie cu un număr corespunzător de soldați și să considere ca fiind o obligație strictă aceea de a conlucra în vederea atingerii aceluia scop care va fi fixat cu ocazia chemării lor acolo.

Acest suprem consiliu a făcut tot ce a considerat a fi de datoria lui să facă, dar el nu-și mai poate asuma răspunderea pentru evenimentele nedorite ce pot surveni fie din cauza faptului că armata n-a fost dislocată acolo unde s-a cerut, fie sau pentru că, chiar dacă a fost dislocată, din pricina dregătorilor comitatensi nu a intervenit la timpul și la locul fixat, din cauza pasivității și chiar a neglijenței care s-a manifestat în obținerea scopului fixat. În atare situație, este așteptată o înștiințare despre măsurile luate de către comandamentul suprem în urma adresei trimise.

Cluj, 7 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9459/1848, foto: 28294-28295.

70.

Budapesta, 7 august 1848

B. Vay M. k. biztos úrnak

Ide zárom a két levelet, egyik magánylevél Kotay de Iepurianu Emánuel Jablanczyhoz, másik a Jablanczy által fogalmazott folyamodás, melyben Rousso A. oláh ifjúnak kieresztését kéri.

A levélíró volt nálam hetek előtt másod magával. Lugojon tartózkodtak, de Vukovics nem bizott bennök. Az ifjú forradalmi pártok hivei Oláhországban, s eddig kiüzöttek voltak a tavaszi kísérlet folytában. De Vukovics méltán gyanakodott minden ismeretlen iránt.

Fontos dolog, hogy oláhország forradalmát a török elismerte, hogy az orosz visszavonult. Talán rossz a mi érdekeinkre nézve. Ez neveli az oláh befolyást Erdélyben. S még bizonytalan, ellenséges lesz-e vagy sem.

Ezért barátokra szükségünk van. Efféle ifjú ember ma holnap ministeri padon ülhet. Tehát tekintsen be k. biztos úr ez ügybe, ismerje meg, ismerje ki az ifjút, és ha csakugyan ártatlan, nyerve meg hazánknak és eressze el mint barátot, nem mint ki bosszúra készül.

Fogadja hazafiúi tiszteletemet

Budapest, aug. 7.1848.

*

D-lui comisar regal, B. Vay Miklós

Alătur aici aceste două scrisori: una este scrisoarea particulară adresată de Kotay de Iepureanu lui Emánuel Jablanczy, iar cealaltă este o petiție redactată de Jablanczy în care cere eliberarea tânărului român A. Rousso.

Autorul scrisorii a fost la mine acum câteva săptămâni, împreună cu altă persoană. Au locuit în Lugoj, dar Vukovics nu a avut încredere în ei. Aceștia sunt adepții tinerei partide revoluționare din Țara Românească și, până acum, au fost expulzați în urma încercării din primăvară. Dar Vukovics, pe bună dreptate, suspectează orice necunoscut.

Este foarte important că turcii au recunoscut revoluția Țării Românești, iar rușii s-au retras. Dar s-ar putea ca totul să fie favorabil intereselor noastre. Aceasta sporește influența românească în Ardeal, fără a se ști dacă ea va fi una dușmănoasă sau nu.

De aceea, avem nevoie de prieteni. Un asemenea tânăr poate sta azi-mâine pe o bancă ministerială. Prin urmare, d-le comisar regal, aruncați o privire asupra acestei probleme, faceți cunoștință cu acest tânăr, cunoașteți-l mai îndeaproape și, dacă într-adevăr este nevinovat, câștigați-l pentru patria noastră și lăsați-l să plece ca prieten, și nu ca pe unul care se pregătește de răzbunare.

Primiți salutul meu cetățenesc.

Budapesta, 7 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Külügy-minisztérium, nr. 405, foto: 879–880.

71.

Cluj, 7 august 1848

A Fő Posta igazgatóságnak

Felső tömösi levélszedő Gross Mihály részére a brassai tanács által ki szakasztatni kért legelő iránt a fő posta igazgatóságnak múlt évi november 10^{ről} 363.847 szám alatt ide tett ajánló felírata következtében, a brassai tanács a királyi fő kormány által fel szólítván, idei július 15^{ről} 3013 1848 szám alatti nyilatkozatában a városi közönség által fel hozott azon indokokra, melyeket a fő posta igazgatóság meg találására tett, s ide fölterjesztett feleletében föl fejtett, újból is hivatkozva, a szorgalmazott legelőt megtagadta – mű ezen fő posta igazgatóságnak idézett föl iratára a záratékok vissza utasítása mellett a folyamodó levél szedő értesítése végett meg iratik.

Kolosvárt, Augustus 7^{kén} 1848

*

Direcțiunii Poștei Centrale

Consiliul din Brașov, la ordinul Guberniului dat în urma actului direcției poștei centrale care a fost înaintată Guberniului anul trecut în data de 10 noiembrie cu nr. 363.847, în care cere ca și consiliul din Brașov să ofere o bucată de pășune pentru poștașul Gross Mihály din Timișul de Sus, a înaintat o declarație în ziua de 15 iulie a.c. sub nr. 3013/1848, în care referindu-se din nou la acele obiecții ale comunității orașului pe care le-a adus la cunoștința direcției poștei centrale și ni le-a înaintat și nouă, a refuzat acordarea bucății de pășune în discuție. Această rezoluție o aducem la cunoștința direcției poștei centrale alături de retrimiteră anexelor în vederea aducerii la cunoștința poștașului care a înaintat petiția.

Cluj, 7 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9065/1848, foto: 27279-27280.

72.

Cluj, 7 august 1848

Felséges Királyi Fő Kormány Szék !

Megyénk több helységeibe ú.m. Hidvégén, Ürmösön, Felső Rákoson, Mátéfalván, Datkon és Ágostonfalván mindenütt az Olt vize mentén kiütött úgy nevezett cholera betegség további harapodzása megakadályoztatására tett intézkedvényünk következtetésében megyei orvosunk Szent-péteri János hivatalos eljárásáról jelentését másolatban a Felséges Királyi Fő Kormány Székhez azon megjegyzéssel bátorkodunk bemutatni miszerént a mai napon vett birói tudósítás szerint Bodola helyégre is a cholera kiütött, a hová kiszállítás és célszerű orvosi rendelőnyei megtevéle iránt az illető kerületi sebészhez megtevétt a szükséges rendelés – méjj tisztelettel lévén a

Felséges Királyi Fő Kormány Széknek

alázatos szolgálai,
Motok Ferenc,
Főbíró

A Fehér megye tisztségének Szaszmartonfalván auguszt 7^{én} 1848 tartott üléséből.

*

Prea mărite Guberniu !

În urma apelului nostru referitor la împiedicarea răspândirii holerei izbucnită pe malul Oltului, în mai multe localități ale comitatului nostru, adică la Hăghig, Ormeniș, Racoșul de Sus, Mateiaș și Dopca, medicul nostru din comitat, Szentpéteri János, a înaintat un raport¹ despre măsurile luate în acest sens. Îndrăznim să înaintăm acest raport cu precizarea că, din raportul judeului nobiliar primit astăzi, reiese că, și în localitatea Budila, a izbucnit holera. Noi am dispus deja chirurgului districtual să se deplaseze la Budila unde să ia măsurile medicale corespunzătoare.

Rămân cu stimă supusă al prea măritului Guberniu,

serv umil,
Motok Ferenc
prim jude

Din adunarea dregătoriei comitatului Alba, ținută la Metiș în 7 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 10398/1848, foto: 28582.

¹ Vezi mai sus doc. nr. 64, datat Buia, 6 august 1848.

73.

Cluj, 7 august 1848

Aranyos Szék közönségének

Alsó Szentmihályi adozó – jelenleg a szék börtönében rab – Kis Stéfan ezen királyi kormányhoz beadott folyamodó levelében azt panaszolván, mikép volt földes ura Nagy Elek – folyamodót, úri szolgálat nem teljesítéseért bebörtönöztette, magát szabadon bocsátatni s lakta telkének úrbéri szolgálat nélküli birásában – addig is mig a majorsági és úrbéres állományok megkülömböztetése iránti bizottmány kiszállana – megtartani kéri.

Mely folyamodó kérelem levél záratékival együtt eredetileg vissza varás mellett e nemes szék közönségének olly rendelettel küldetik át: miszerint kihalgatván a kihalgatandókat a panaszos kérésnek minden pontjaira nézt maga véleményes tudósítását, ide mentől előbb küldje fel. Addig is említett Kis Stefánt hogyha nem valami nagy büntetésiért tartoztatott volna le – jó kezesség mellett bocsáttassa szabadon.

Kolozsvárt kisasszony hó 7^{én} 1848

*

Comunității scaunului Arieș

Kis Stefan, contribuabil din Sânmihaiul de Pădure, actualmente deținut în închisoarea scaunului, în cadrul scrisorii petiționare înaintată Guberniului, se plânge că fostul său moșier Nagy Elek l-a înțemnițat pentru neefectuarea prestațiilor domnești. El cere să fie eliberat și, totodată, să-și mențină sesia pe care locuia fără prestație urbarială până când se va deplasa comisia constituită în vederea delimitării domeniului urbarial de cel alodial. Această scrisoare petiționară, împreună cu anexele sale, se înaintează – așteptând retrimiteră lor – acestui nobil scaun cu dispoziția ca, interogându-i pe cei vizati, să înaintați cât mai urgent posibil înștiințarea dvs. cu părerea personală privind fiecare punct al petiției. Și, până atunci, numitul Kis Ștefan – în caz că n-a fost arestat pentru săvârșirea unor nelegiuri mari – să fie eliberat cu cheazășie corespunzătoare.

Cluj, 7 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 10398/1848, foto: 28283-28284.

74.

Cluj, 7 august 1848

Ő császári s Apostoli Királyi Felsége legkegyelmesebb Urunk nevében
Brassó várossa és vidék Tanácsának.

Az a honba közelebbi napokban Moldovából számíthatatlan sokassággal behatott kártékony vándor sáskák lehető elpusztítása és az ezen veszélyes bogarak által a Hon lakosainak okozható inség eltávolítása az e részbeli lelkes közremunkálást megkívánván, valamint szintén a Honi Fő Hadi Kormány közelebből ide tett hivatalos át írása szerint, minden szélybéli határör ezred parancsnokaihoz a közremunkálásra nézve a szükséges rendeleteket megtette úgy kegyelmetek is ezennel arra utasittatnak, hogy a hatóságokban netalán megjelent, vagy ezután megjelenhető kártékony sáskák kiirtására nézve, a katonai parancsnoksággal szorossan egyetértve a veszély elhárítására vagy legalább enyhítése céljából lelkesen közre munkájának. Az erdélyi királyi fő kormány széknék Kolosvárt 1848 kisasszony hó 7^{kén} tartott üléséből.

Gróf Mikó Imre

*

În numele prea grațiosului nostru domn
Majestatea Sa Imperială și Apostolică Regală
Către Consiliul orașului Brașov și al ținutului

Nimicirea lăcustelor migratoare, insecte care au pătruns în țară în număr incomensurabil în zilele trecute, venind dinspre Moldova, și eliminarea foametei cauzată locuitorilor de aceste insecte periculoase necesită o conlucrare însuflețită în această parte de țară. Din raportul oficial al Comandamentului Suprem înaintat aici recent reiese că acesta [comandamentul] a dat deja dispozițiile necesare tuturor comandanților regimentelor grănicerești în vederea conlucrării; astfel vi se ordonă și mărilor voastre ca, în cazul în care au apărut sau vor apărea în viitor în jurisdicțiile dvs. aceste lăcuste migratoare periculoase, să conlucrați însuflețit pentru nimicirea lor cu comandamentul militar în vederea înlăturării sau măcar a micșorării pericolului.

Din adunarea Guberniului ținută la Cluj în 7 august 1848.

Contele Mikó Imre

Concept: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 8472, foto: 32161.

75.

Cluj, 7 august 1848

Alsó Fehér megye főispányához

Avram Bacsu és több sebesvizi plájásoknak szolgálatukkal kiérdemelt béröket ki fizettetni esedező 2682 idei számmal jegyzett kérésele urasággal ezennel oly rendelettel közöltetik, hogy noha ezen kérésre nézve ki halgatott hivatali előde idei Szentgyörgy hava 11^{ről} 165 elnöki szám alatt felterjesztett tudósításába azt jelentette, hogy mivel ezen plájások lakása véghelyeken volt, szolgálatuk nem mellőztethetett, s következőleg a köz-bátorság fenn tartására s más szolgálatukra csak nem úgy alkalmaztattak, mint mikor fizetést húznak; miután azomban 833^{ik} évben Karácson hó 11^{én} 7715 udvari szám alatt kelt, s 834^{ik} boldogasszony hava 24^{ről} 892 kormányi szám alatt az akkori igazgató főbirónak ki irt udvari rendeletnél fogva kérelmes plájások az országos pénztár szűk volta tekintetéből a szolgálatból elbocsátattak, az általuk kért fizetést e királyi fő kormány az idézett rendelet világos tilalma ellenére, a múltra nézve annál kevésbé találja ajánlhatónak, mivel az idézett rendeletre akkor hevenyében ellen fel-terjesztés e megye részéről nem tétetett. Azonban abban az esetben, ha felen körülmények kérelmesek alkalmazását

múlhatatlanul igényelné, e Királyi Kormány nem idegen attul, hogy kérelmes plájások részére a jövőre nézve bizonyos rövid időre fizetésük meg adását a ministeriumnál kieszközölje mire nézve uraságod tegyen ide véleményes tudósítást.

Kolozsvárt, Kisasszonyhó 7^{én} 1848.

*

Comitetului suprem al comitatului Alba de Jos

Petiția lui Avram Baciú și a mai multor argați din Sebesviz înregistrată sub nr. 2682 în care ei cer retribuția lor cuvenită pentru munca lor efectuată, se aduce la cunoștința domniei tale cu următoarea dispoziție: deși predecesorul dvs. fiind interogat în această problemă, în raportul său înaintat aici, în 11 aprilie, sub nr. 165, a arătat că locuința acestor argați fiind pe locuri mărginașe, serviciile lor nu puteau fi omise, astfel atât pentru menținerea siguranței publice, cât și pentru alte servicii ei au fost angajați ca salariați, întrucât în sensul ordinului din 11 decembrie 1843, dat sub nr. de curte 7715 și adresat în 24 ianuarie 1834 sub nr. gubernial 892 prim-judelui dirigitor de atunci, argații petiționari, din cauza situației precare a vistieriei centrale, au fost eliberați din slujbă și, pentru că la ordinul citat, nu s-a făcut la vremea respectivă o contra înaintare din partea comitatului, din acest motiv guberniul regal – în ciuda interdicției ordinului citat – a găsit cu atât mai puțin recomandabilă achitarea salariilor pe care ei le-au solicitat.

În cazul în care circumstanțele actuale au necesitat neapărat angajarea petiționarilor, Guberniului nu-i este străină ideea de a interveni la minister pentru ca, în viitor, să se obțină salarii pe un termen scurt. Referitor la aceasta, domnia ta să înainteze aici o înștiințare personală.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9046/1848, foto: 27244-27245.

76.

Cluj, 7 august 1848

- a) B. Vay Miklós királyi biztos úrnak
- b) Küküllő megye Fő Ispánjának

a., Küküllő megye fő ispánja közelebb múlt Szent Jakab hava 15-dikéről feljelentvén ide, miként a kormánya alá bizott megyében a népbujtogatás és tiszteknek nem engedelmeskedésrei ingerlés meg nem szüntek s a Szélkúton tanyázott székely katonaság elvitelével a közcsend felzavarásától méltán

tartani lehetne: nem mulasztotta el a Királyi Kormányshék ugyan az nap 86243 szám alatt a Fő hadi kormányt megtalálni az iránt, hogy a Szélkútról elinduló székel y gyalog század helyébe haladék nélkül egy más századot rendelni ne terheltessék; azonban a mint az irt fő ispánynak folyó hó 4^{dikéről} ide tett, s másolatban ide csatolt újabb feliratából kitettségik: a fő hadikormány a fennebb idézett megtalálásnak még eddig eleget nem tett, irt megye körölményei pedig, az ingerült mozgalmak közt annyival nyomasztóbbakká s félelmesebbekké váltak, mivel Ersébeth városán sincs jelenleg katonaság. Mely ötletből:

b., Uraságodnak jelen hó 4^{dikéről} ide tett hivatalos jelentéséből értvén a Királyi Kormányshék, hogy a fő hadi kormány, az innen múlt hó 15^{dikéről} 8624 szám alatt tett s uraságodnak is megiratott fölszólításra még eddig a kormánya alá bizott megyébe katonaságot nem küldött, azomban a köz csendet és bátorságot veszélyel fenyegető mozgalmak naponta terjedeznek: ennek következtében a., b.m mái napról, jelen szám alatt újra is megtalálta a Királyi Kormányshék a főhadi kormányt, hogy azon megyében, a lehető legnagyobb gyorsasággal egy század gyalog katonaságot küldeni, s annak vezető tisztjét oly utasítással ellátni ne terheltessék, hogy

a., a megye fő ispánjának

b., uraságodnak

a.,b., vagy megbizása esetében, más kerületi megyei tisztnek is megtalálására, ott és akkor, a hol és mikor kívántatni fog a körölményekhez mérséklendő számú vitézekkel a legnagyobb készséggel megjelenvén, azon célnak – mely oda hivatásuk alkalmával kitűzetend – elérésére, a leghatósabb erélyel közremunkálni ismerjék kötelességöknek, – minthogy ezen Királyi Fő Kormányshék, miután mindent megtett, mit hatáskörébe tartoznak lenni ismert, a katonaságnak vagy oda, hová kéretett ki nem rendelése, vagy ha kirendeltetett is, de a megyei tiszték által kijelölt helyre és időrei meg nem jelenés, avagy a cél elérésére közre munkálásban tanusítandó lágy melegség, vagy éppen hanyagsága miatt bekövetkezheto kedvetlen eseményekről felelősséget magára nem veheti.

a., Miről is a Királyi kormányshék azon kéressel kívánta nagy méltóságodat ezennel tisztelettel értesíteni, hogy a fennebbi megtalálás sikerét hatalmánál fogva nagy méltóságod is, a Fő hadi kormánynál eszközölni méltóztassék.

b., Egyszersmind báró Vay Miklós korona ör és királyi biztos úr ő nagyméltósága is a fennebbi megtalálásnak a fő hadi kormánynál fogatosítására megkéretett.

Miről is uraságod, maga további alkalmazása és szükséges tudomás végett ezennel értesitetik.

Kolosvárt, aug. 7^{én} 1848

*

- a) Domnului comisar regal B. Vay Miklós
- b) Comitelui suprem al comitatului Târnava

a) Comitele suprem al comitatului Târnava a raportat aici în ziua de 15 a lunii trecute, iulie, faptul că, în comitatul încredințat guvernării sale, n-au încetat instigarea poporului și ațâțarea la nesupunere față de dregători, iar prin dislocarea armatei secuiești staționată la Sălcud se poate aștepta cu drept la tulburarea liniștii publice. Guberniul n-a omis a înștiința comandamentul suprem încă în ziua respectivă ca să binevoiască a dispune fără întârziere ordonarea unei alte companii în locul companiei de infanteriști care a plecat de la Sălcud. Însă precum reiese din noul raport al numitului comite suprem înaintat aici în ziua de 4 a lunii curente, pe care-l anexăm în copie, comandamentul suprem n-a făcut față cererii sus menționate, iar situația în comitatul amintit a devenit – în cadrul mișcărilor agitate – și mai apăsătoare și înfricoșătoare, întrucât, actualmente, nici la Dumbrăveni nu este armată. Din care considerent:

b) Guberniul a înțeles din raportul oficial al domniei tale dat în 4 ale lunii curente¹, că, la somația care i s-a adresat de aici în data de 15 a lunii trecute sub nr. 8624, despre care s-a scris și domniei tale comandamentul suprem, nici până-n prezent n-a trimis armată în comitatul încredințat guvernării domniei tale. Și, întrucât mișcările care periclitează liniștea și siguranța publică se întind pe zi ce trece, Guberniul astăzi, sub numărul prezent, a), b) i s-a adresat din nou comandamentului suprem ca acesta să trimită, cu cea mai mare grabă, în comitatul respectiv o companie de infanteriști, astfel că acel comandant care, primind dispoziția, ca la ordinul:

- a) comitelui suprem al comitatului
- b) al domniei tale

a, b) sau al altui dregător comitatens însărcinat, acolo și atunci, unde și când va fi de dorit, să apară întocmai, cu un număr de soldați corespunzător circumstanțelor, și să considere ca datorie a conlucra energic în vederea atingerii scopului fixat cu ocazia sosirii lor acolo. Întrucât Guberniul a făcut tot ce a considerat a fi de datorie lui, nu-și poate asuma răspunderea pentru evenimentele nedorite ce ar putea surveni sau din cauză că armata n-a fost dislocată acolo unde s-a cerut. Chiar dacă a fost dislocată, ea nu a apărut la timpul și la locul fixat din cauza dregătorilor comitatensi sau din cauza pasivității, respectiv a neglijenței manifestate în atingerea scopului fixat.

a) Despre aceasta, Guberniul a dorit să vă înștiințeze cu stimă, având aceeași rugămintă ca și domnia voastră, conform poziției dvs., să interveniți la comandamentul suprem în vederea rezolvării favorabile a cererii.

b) Totodată, și custodele coroanei, respectiv comisarul regal, baronul Vay Miklós, a fost rugat să intervină la comandamentul suprem în vederea rezolvării favorabile a cererii sus-amintite.

Despre aceasta, domnia voastră este înștiințată în vederea conformării ulterioare.

Cluj, 7 august 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9459/1848, foto: 28296-28297.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 69, datat Cluj, 7 august 1848.

77.

Cluj, 7 august 1848

A földmivelés- ipar és kereskedési miniszternek

Csikgyimesi királyi harmincados Reicharspergi Antal f.é. jul. 28^{kán}, jelentvén, miszerint a Pruth vize mellett állást foglalt roppant orosz tábornak egy része julius 10^{kén} Moldovába valósággal átszállott s Jassy és Foksán mellett táborba telepedett, továbbá, hogy ez utóbbi táborban a typhus nagy mértékben pusztít s a cholera, mely Jassyban szűnni kezdett, a lapályokon terjed s a csikgyimesi szorostól hat német mértföldre eső Okna nevű városban nagyon dühöng – e jelentést, valamint szintén a brassai főbiró által f.é. jul. 23^{kán} és 30^{kán} a cholerának Brassóban és külvároasaiban tett pusztításáról felküldött jelentéseit is záratékaival együtt a miniszter úrnak ezennel felterjesztjük.

Kolozsvárt, auguszt. 7^{kén} 1848.

*

Ministrului Agriculturii, Industriei și al Comerțului

Reichardspergi Antal, collector de taxe din Ghimeș, a raportat, în ziua de 28 iulie anul curent, că o parte din imensa tabără rusească, care staționa lângă apa Prutului, a trecut, pe data de 30 iulie, în Moldova, așezându-se lângă Iași și Focșani. În acest din urmă loc bântuie, în mare măsură, tifosul și holera care, în Iași, au început să diminueze, dar la câmpie aceste boli își fac intens simțită prezența. Mai mult, ele s-au extins chiar și până la șase mile nemțești de strâmtoarea Ghimeș (în orașul numit Ocna) unde bântuie foarte puternic. Acest raport, împreună cu anexele înaintate de către prim-judele Brașovului în ziua de 23 iulie a.c. și 30 iulie despre ravagiile făcute de

holeră la Braşov, respectiv, la periferiile sale, le înaintăm d-lui ministru cu această ocazie.

Cluj, 7 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9271/1848, foto: 30596-30598.

78.

Cornăţel, 7 august 1848

Tekintetes Tiszti Hivatal !

1907 és 98 Tiszti számok alatt költ rendelése következtébe tisztelettel jelentjük: hogy a tegnapi napon ide Szt. János hegyre kiszálván leg előbbszöris rendelésünket a falusi bírónak meg tettük, hogy Nemes Gergely Josef által bé panaszoltatott Szt. Jánoshegyi Juon Bogdán, Brátu Bogdán, Irimia Miheila Betsila, Toma Szivuj, ifj. Juon Petrutz, Toma Aronyi, Miheile Kozma és Alexa Markijt elnökbe hozni el ne mullassa; mely rendelésünk következtébe a falusi bíró azt jelentette, hogy Juon Bogdán, Brátu Bogdán és Irimia Miheilla Betsila el szöktek; a mint értette Szebenbe mentek a Péterpapjokhoz; s ámbár két napokig vártuk meg jelenéseket, meg nem jelentek, s így a több bépanaszoltatott személyeket, úgy nem különben Gergely Josef uram által ki nevezett tanukat ki halgatván ar arról készült munkálatunkot ezennel küldjük azon jelentésünk mellett, hogy a falusi bírónak meg tettük rendelésünket, hogy millyent azon Corriféusok kerülnek, rögtön kötve kísértesse edgyikünk Szolga Biró Sipos Josefhez Mártonfalvára való bé kísértés végett.

Továbbá ugyan a fenn tisztelt rendelés mellet a Kornetzeli és Szt. Jánoshegyi birtokoságnak hozzánk ki küldött panaszait is ki nyomozván, úgy jött ki, hogy ifj. Nikulájé Popa Rots nem csak bujtogató, de sött erőszakos foglalást is tett, kit ezennel szelid vallománya mellett vétekedésünk hozzá adásával küldjük börtönbe – Melyek után a ki küldött két panaszok, és két rendbeli kinyozo (!) jegyzőkönyvek bé küldések mellett tisztelettel vagyunk a

Tekintetes Tiszti Hivatalnak

Alázatos szolgálji

Sipos Joseff mp.

Nánási Samu sk.

Csend biztos

*

Onorată oficialitate !

În urma dispoziției de sub numărul 1097 și 98 a oficialității raportăm următoarele: în ziua de ieri făcând deplasarea aici la Nucet, în primul rând am ordonat judei sătesc de aici ca persoanele din Nucet împotriva cărora Gergely József a înaintat plângere, și anume Iuon Bogdan, Bratu Bogdan, Irimia Mihăilă Batrila, Toma Sivu, Iuon Petruță jr., Toma Aronyi, Mihăilă Cosma și Alexa Marcu, să fie aduse în fața noastră. În urma ordinului nostru, judele sătesc a raportat că Iuon Bogdan și Irimia Mihăilă Batrila au fugit; după cum am aflat, ei au plecat la Sibiu la duhovnicul lor pe nume Petru. Cu toate că am așteptat timp de două zile apariția lor, ei n-au apărut; i-am ordonat judei sătesc ca, după ce corifeii vor apărea, unul să fie trimis sub escortă în lanțuri la judele nobiliar Sipos József pentru a fi trimis apoi la Metiș.

În continuare, făcând investigații privitor la plângerea înaintată de către moșierii din Nucet, am aflat că Nicolae Popa Rots nu este numai agitator, ci și unul care a recurs la acapararea de pământ. Pe această persoană o trimitem în închisoare și prezentăm alături mărturisirea lui. Trimițând cele două procese verbale ale investigației și cele două plângeri, rămânem cu respect

ai onoratei oficialități,

Umili servi,
Sipos József
Nánási Samu
agenți pentru liniștea publică

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9271/1848, foto: 30598-30599.

79.

Somcuta Mare, 7 august 1848

Tisztelt Igazgató Választmány !

Az Erdélyi Fő Számvevő-Hivatal az adózási tabellák vizsgálása eljárásában a szegény adózó nép roppant megterheltségével minő kiméletlen szigorrt gyakorolt, a királyi pénztárnak Úr s mű volt adó biztosók az adó kivetése s felhajtójának kezelői az Cameralis kitételek leküldések alkalmával sajnoson tapasztalánk a midőn egy házban a családfőn kívül, még egy sőt két, három fő adós is volt, ki a kitételek jegyzékébe, s egy apa egy vagy két házass fiával ugyan egy soron kenyéren, 8 vagy 12 p. ft. Fő adón kénstetett

fizetni, -igy történt a folyamatban levő katonai évben is ki küldött exactoralis kitételekben, hol többen méltatlanul vannak megírva, Mennyibe az átalakulás következtébe az adó kezelésekeni intézkedés a megye rendelkezése alatt áll, a méltatlanul meg rótt adozó nép iránti kiméletből jó lenne az illető kerületi Tiszt Uraknak kötelességökké tenni szerént az exactoralis inpositiokba kik vagynak méltatlanul megterhelve, s azokra nézve csakis a kivetett protectionális taxát vétetni fel.

Kelt Nagysomkuton, 7 augusztus 1848.
volt adóbiztos

*

Onorată Comisie Diriguitoare !

Noi, foştii comisari perceptori şi aplicatori de impozite, am putut constata cu regret că domnul casier regal a exercitat o severitate necruţătoare asupra sărmanului popor contribuabil cu prilejul procedurii sale legate de tabelele de impozite ale oficiului suprem de contabilitate din Transilvania. De exemplu, într-o casă, în afară de capul familiei, plătesc impozite încă una, două sau trei capete ce figurează în tabele, iar un părinte împreună cu unul sau doi fii căsătoriţi, trăind sub acelaşi acoperiş trebuie să plătească de căciulă 8 sau 12 florini. Aceasta s-a întâmplat şi în anul în curs conform tabelelor de impozite trimise acolo unde figurează mai mulţi pe nedrept. Ar fi bine deci să se ordone domnilor dregători cercuali – în caz că mânia impozitelor se mai află sub jurisdicţia comitatensă ca urmare a transformărilor survenite, din consideraţiuni de menagement faţă de poporul contribuabil asuprit pe nedrept, celor care figurează ca fiind excedentari în sfera impozitelor, să li se aplice doar taxe protecţionale.

Ilyés János,
fost comisar de impozite

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Solnocul Interior, foto: 17892.

80.

Braşov, 7 august 1848

3399/848

Erhalten am 7. Aug. 848

Die h. Landesregierung überschreibt [?] unterm 24. July G.Z. 8346/848 auf die hierortige Vorstellung v. 28. Juny l.J., daß, falls wider Verfassung [?] bis noch kein Abgeordneter zum Pesther Reichstag gewählt worden seyn

sollte, nun müßte, nach den zur Gubl. Z. 7147 u. 7785 ertheilten Vorschriften, ohnverzüglich die Wahl vorgenommen, u. die Abgeordneten nach Pesth abgesendet werden müssen.

Gutachten. Nachdem die fragliche Wahl bereits seit langer Zeit vollzogen worden, u. die Abgeordneten schon die landtäglichen Sitzungen in Pesth beywohnen, so ist diese h. Verordnung erledigt.

*

3399/1848

Primită la 7 august 1848

Înalta conducere a țării răspunde la 24 iulie, nr. gub. 8346/1848, la prezentarea noastră din 28 iunie anul curent că, dacă în pofida constituției nu a fost ales până acum niciun deputat pentru parlamentul de la Pesta, ar trebui să se organizeze neîntârziat alegerile, conform prescripțiilor conținute în nr. gub. 7147 și 7785, iar deputații trebuie trimiși la Pesta.

Aviz. Având în vedere că alegerile în chestiune s-au desfășurat deja de mult timp, că deputații participă deja la ședințele dietale din Pesta, această înaltă dispoziție prin urmare a fost aplicată.

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3599, foto: 32167.

81.

Cluj, 8 august 1848

3524/848

Eingesendet 18. Aug. 848

Das k. Landes Gubernium überschickt unterm 8. Aug. G.Z. 945/848: In Gemäßheit eines Erlaßes des Ministers des Finanz, Glaubens und Unterrichts Wesens v. 3. Aug. l.J. Z. 1427 wird

1. derjenige Theil des Zehendens auf Sachsenboden, welcher bisher den Fiscus betroffen, wird u. kann auch in diesem Jahr nicht in Anspruch genommen werden, sondern dessen Abnehmen gänzlich aufhören;

2. der den sächsischen Pfarrern gebührende Zehende sey von ihren Zuhörern desselben Glaubensbekenntnißes im l.J. zu bezahlen, aber nicht auch von den übrigen Glaubensgenossen desselben Ortes. Ueber der den Pfarrern hiedurch zuges [...] Abgang sollten durch Vermittlung der Behörden glaubwürdige Ausweise verfertigt u. dem Ministerium unterbreitet werden, welches auf die Entschädigung der Pfarrer betreff dieser Verkürzung Sorge tragen, u. überhaupt auf die Wünsche der sächs. Pfarrer bezüglich ihrer künftigen Sicherstellung die erforderliche Rücksicht nehmen werde.

Welche Ministerial Verfügung der Magst im Verfolg der Gubl. Verordnung v. 24. July G.Z. 9095 zur nöthigen Wissenschaft, Berücksichtigung u. Darnachrichtung mit dem Beyfügen überschicken werde, daß bezüglich der den sächs. Geistlichen durch die Einstellung der Zehend Entrichtung von andern Glaubens Genossen zuges [...] Einlässe in den Einküften glaubwürdige Ausweise verfertigt, u. diese zur weitem Unterlegung an das Ministerium eingeschickt werden sollten.

Gutachten. Dem Burzenländer Kapitel ist eine beglaubigte Abschrift dieser h. Verordnung zur Wissenschaft u. Darnachrichtung mit dem Beyfügen mitzutheilen, daß für den Fall, wenn irgend ein Orts Pfarrer durch die bisher etwa schon getroffene, oder noch zu treffende Uebereinkunft mit seiner evangel. Orts Gemeinde betreff der Entschädigung für den heurigen nicht erhaltenen Zehenden eine wirkliche Einbuße an seiner frühern Zehend Einnahme haben sollte, der betreffende Pfarrer einen genaueren u. diesen Schaden hinreichend darthuenden Ausweis, nach höhern Weisung mit Intervenirung des Orts Amts u. Kreis Inspectors, verfertigen, und dem Magst einreichen möge; des gleichen ist auch den Inspectoren von Csernatfalu, Ujfalu, Krizba u. Apátza – wo selbst die evangl. Pfarrer zum Theil einen ganzen zum Theil einen halben Zehenden bisher erhalten haben – den Inhalt verschiedener h. Verordnung mit dem Beyfügen bekannt zu geben, womit sie die betreffenden Pfarrer ebenfalls hierin in Kenntniß setzen u. belehren sollten, daß sie gleichfalls über die ihnen im l.J. dadurch zugegangenen Verkürzung, daß von Seiten der Wallachen zu seiner Salarirung im heurigen Jahre nicht beygetragen worden, unter Mitwirkung der Orts Beamte einen genauen Ausweis verfertigen u. mittelst des Orts Inspectors dem Magst einreichen möchten.

Schobeln

*

3524/1848

Trimisă la 18 august 1848

Guberniul crăiesc al țării transmite la 8 august [1848], nr. gub. 945/1848, în conformitate cu dispoziția ministrului de Finanțe, Culte și Învățământ din 3 august anul curent, nr. 1427:

1. Acea parte a dijmei de pe Pământul Săsesc, care până acum revenea Fiscului, nu poate și nu va fi pretinsă anul acesta, ci încasarea ei trebuie să înceteze cu desăvârșire.

2. Dijma cuvenită preoților sași trebuie plătită în anul curent de către credincioșii confesiunii lor, nu și de ceilalți credincioși din locul respectiv. Despre pierderea provocată astfel preoților trebuie să se elaboreze, prin

intermediul autorităților, dovezi veridice, care să fie înaintate Ministerului [maghiar], care se va îngriji de despăgubirea preoților afectați de această reducere și care va ține cont cum se cuvine, în general, de dorințele preoților sași, în vederea asigurării lor pe viitor.

Această dispoziție ministerială va fi transmisă de Magistrat, ca urmare a hotărârii guverniale din 24 iulie, nr. gub. 9095, spre luare la cunoștință, luare în considerare și orientare, cu mențiunea că, referitor la scăderea veniturilor clericilor sași cauzată de sistarea achitării dijmei de către credincioșii de altă confesiune, se vor elabora dovezi veridice și acestea vor fi trimise și înaintate Ministerului.

Aviz. Capitlului Țării Bârsei să i se comunice o copie autenticată a acestei înalte dispoziții, spre luare la cunoștință și orientare, cu mențiunea că, în cazul în care vreunul din preoții locali – printr-o înțelegere încheiată deja sau în curs de încheiere cu comunitatea sa locală evanghelică, în ce privește despăgubirea pentru dijma pe care nu a încasat-o în anul acesta – va fi suferit într-adevăr pierderi în încasarea dijmei de mai demult, respectivul preot să elaboreze, cu intervenția oficiului local și a inspectorului cercual conform înaltei indicații, o dovadă mai amănunțită, care să înfățișeze pe larg această pagubă și s-o înainteze Magistratului. De asemenea, și inspectorilor din Cernat Satu Nou, Crizbav și Apața – unde înșiși preoții evanghelici au încasat până acum dijma întreagă², o parte din ei, iar altă parte din preoți au încasat o jumătate de dijmă – să li se aducă la cunoștință conținutul diferitelor înalte hotărâri, cu mențiunea de a-i încunoștiința la rândul lor pe preoții respectivi și de a-i povățui să elaboreze dovezi exacte asupra reducerii suferite de ei în anul curent, deoarece valahii nu au contribuit la salarizarea lor în cursul acestui an, și, prin intermediul inspectorului local, să transmită dovezile Magistratului.

Schobeln

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3524, foto: 32158.

¹ Ilizibil.

² Vezi *Documente privind ...*, vol. XI, doc. nr. 13, p. 55–56.

82.

Cluj, 8 august 1848

Înștiințare camerală

Privitor la ancheta cu numărul gubernial 9237 din acest an care a fost trimisă aici în modul binecunoscut, după cum reiese din socotelile alăturate aici cu titlul de cheltuieli cu hrana și celelalte lucruri legate de avocatul

Florian Micaș, arestat pentru agitație în rândul românilor și deținut la Târgu Mureș din 16 mai până în 30 a lunii trecute iulie, după cum corect arată socotelile, s-a cheltuit suma de 134 de florini monedă convențională¹. În afară de aceasta, prim-judele scaunului Mureș i-a acordat ca răsplată 25 de crețari monedă convențională pe zi lui Györfi László care, din ziua ducerii acolo a prizonierului în 9 mai și până în 16 a aceleiași luni inclusiv, așadar timp de 8 zile, i-a adus de mâncare din oraș și s-a îngrijit și de alte lucruri necesare, ceea ce face în total 3 florini și 20 de crețari.

Cele două cheltuieli fac împreună 138 florini, monedă convențională, sau 55 de florini și 12 crețari. O atare sumă de 55 florini și 12 crețari poate fi plătită din erariul țării de către casierul regesc cel mai apropiat din Târgu Mureș. Este cunoscut și aceea că deținutul are la Juc un tată cu destulă avere și fiindcă, între alte cheltuieli, survin unele pe care numai un deținut bogat și le poate permite pe propria cheltuială, ar trebui luate măsuri corespunzătoare, conform regulilor în vigoare, pentru ca respectivii bani să se recupereze fără întârziere din averea lui Micaș și finanțele țării, prea slabe chiar pentru cheltuielile obișnuite, să fie cât mai grabnic compensate pentru această cheltuială neobișnuită.

Concept: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Revoluția de la 1848–1849, foto: 28349–28351.

¹ La 16 mai colonelul August von Auenfels, comandantul garnizoanei din Târgu Mureș, îl anunța că deținutul Florian Micaș s-a îmbolnăvit din cauza hranei necorespunzătoare și îl informa despre măsurile luate, respectiv asigurarea hranei corespunzătoare al cărei cost zilnic era estimat la 50 cr. pe zi. Vezi *Documente privind ...*, vol. IV, doc. nr. 34–35, p. 95–96.

83.

Cluj, 8 august 1848

A beszercei tanácsnak

Minthogy a nemes tanácsnak folyó év és hó első napjáról ide tett jelentése szerint, a Csiger nevű praediumbéli dézmálás odavaló város gazda Dékányi Károly felügyelete alatt, maga rendin véghez vitetett, s annál fogva, jóllehet az azon prodiumbani külvárosi birtokosok az általuk adni kellettő dézma illetőséget nem a haszonbérő, hanem magok csürjeikbe hordották bé, annak mindazonáltal – ha csakugyan kiadandó léendő – maga illő mennyiségében vissza szerezhetésére nézve ezután is semmi nehézség nem lesz vala, tetemesen hibázott e nemes tanács abban, hogy a külvárosiak által eltartoztatott kérdésbeni dézmának elégtétel útján lehető visszaszerzésére nézve megkivántató katonai erő megadása iránt e Királyi Kormány hire

nélkül egyenesen a helybeni katonai kormányhoz folyamodott és pedig annyival is inkább, hogy az illető külvárosi lakosok a városi közgyűlésnek, a Csiger nevű prodiumbeli dézma megadása iránt idei szentjakab hava 28^{ik} napjáról költ határozata ellen folyamodást is jelentettek.

Ez önkény szülte cselekvési módnak tehát komoly hibáztatása, s a felküldött leveleknek vissza utasítása mellett ezennel kötelességé tétetik, a nemes tanácsnak, hogy a felküldött levelek szerint a Csiger nevű prodiumbeli dézma az Erdély honi utolsó országgyűlés hozta 5^{ik} törvénycikk rendelkezése alá tartozik lenni álitattik, világosítsa fel mindennek előtt e királyi Kormányt a nevezett prodiumnak ki által és mi cím alatt birtoklása felől s addig is a külvárosiak által azon prodiumról bévitt dézmának elégtétel útján intézetbe vett vissza vételétől szünjen meg.

Kolozsváratt, augustus 8^{án} 1848.

*

Către magistratul din Bistrița

Conform raportului înaintat aici de către nobilul magistrat în data de 1 a acestei luni din anul curent, dijmuirea măieriștei numite Țigler s-a desfășurat sub supravegherea administratorului orașenesc de acolo, numit Dékáni Károly. Într-aceea se prea poate ca, din acea măieriște, proprietarii extravilani să nu fi cărat dijma pe care o datorau pentru șurile arendașului, ci într-ale lor. Totuși, dacă ea se cuvine să fie dată, nicio greutate nu va fi în recuperarea ei la cantitățile respective. Nobilul magistrat a greșit însă grav când, pentru recuperarea prin execuție a dijmei amintite¹ pe care au reținut-o extravilanii, a cerut ajutorul militar dorit direct de la comandamentul militar de acolo, fără știrea guvernului regesc. Aceasta cu atât mai mult cu cât respectivii locuitori extravilani au înaintat protest împotriva hotărârii adunării orașenești din 28 iulie curent în legătură cu darea dijmei din măieriștea Țigler.

Așadar, pe lângă condamnarea serioasă a acestei comportări arbitrare și pe lângă retrimiterăa acestor scrisori, este însărcinat prin prezenta nobilul magistrat ca, întrucât în documentele ce ne-au fost trimise, se susține că dijmuirea măieriștei Țigler ar ține de reglementările articolului 5 al ultimei diete a Transilvaniei, să informeze înainte de toate guvernul regesc de cine și cu ce titlu este stăpânită măieriștea respectivă, iar până atunci să sisteze deja începuta recuperare prin execuție a dijmei sustrase de extravilani din acea măieriște.

Cluj, 8 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9371/1848, foto: 30649–30652.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 14, datat Bistrița, 1 august 1848.

Cluj, 8 august 1848

Tartományi biztos Bartsay Lászlónak

E Királyi Főkörmány uraságotat saját kérésére az eddig elő vitt devai besorozó bizottmányi elnökségétől felmenti, s ezen hivatal további viselésére Hunyad megye Maros alsó kerületi főbiráját Váradi Jánost nevezi ki. Mi is uraságodnak, folyó év július 18^{káról} ide tett feljelentésére olly hozzáadással iratik vissza, hogy a besorozásról vitt és csak az újoncok tökéletes kiállításá bévégzetével ide felküldendő jegyzőkönyveket, valamint minden az újonci ügyet tárgyzó irományokat Váradi Jánosnak átadni el ne mulassa.

a) Hunyad megye főbiró Váradi Jánosnak

b) A Főhadikormánynak

c) A Szebeni főbiráló bizottmány elnöke Bedeus Józsefnek

a.b.c. Nádor főherceg István ő fensége által a pesti országgyűlésre felparancsoltatott devai kerületi tartományi biztos Barcsay Lászlót, saját kérésére, e Királyi Főkörmány az eddig elő vitt devai besorozó bizottmányi elnökségétől felmentetette, s helyébe ezen hivatal viselésére.

a. uraságotat kinevezvén, kötelességévé teszi uraságodnak, hogy ezen hivatal átvételére nézve Barcsay Lászlóval értsen egyet.

b, c. Hunyad megye Maros alsó kerülete főbiráját Váradi Jánost nevezte ki.

Miről is a Főhadikormány nagyméltóságod illő tudásul értesittetik.

Kolosvárt, Aug. 8^{kán} 1848.

*

Comisarului comitatens Bartsay László

La cererea domniei tale, Guberniul te eliberează din funcția de președinte al comitetului de recrutare din Deva pe care ai avut-o până acum și pentru această funcție îl numește în continuare pe prim-judele districtului Mureșul de Jos din comitatul Hunedoara, Váradi János. Acesta este răspunsul la raportul domniei tale înaintat aici în 18 iulie anul curent, cu adaosul să nu omiteți a preda lui Váradi János procesele verbale întocmite despre recrutare și înaintate aici doar după prezentarea recruților în forma prevăzută.

a) Prim judelei comitatului Hunedoara Váradi János

b) Comandamentului Suprem

c) Președintelui comitatului de recrutare din Sibiu, Bedeus József

a.b.c. Acest Guberniu, la cererea proprie, l-a eliberat din funcția de președinte al comitetului de recrutare din Deva pe comisarul comitatens

din districtul Deva, chemat la Dieta din Pesta de către palatinul Ștefan și, în locul lui, pentru această funcție

a) numindu-vă pe domnia voastră, vă trasează ca sarcină să ajungeți la înțelegere comună cu Barcsay László în vederea preluării acestei funcții.

b.c. L-a numit pe prim judele districtului Mureșul de Jos din comitatul Hunedoara, Váradi János.

Despre ceea ce domnia voastră este înștiințată în vederea luării la cunoștință.

Cluj, 8 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9371/1848, foto: 30648-30653.

85.

Cluj, 8 august 1848

Nemes Alsó Fejérvármegyének

Mielőtt a gyulafejérvári és kiskfaludi közönségek között erdő és legelő hely felett fennforgó egyenetlenség tárgyában érdemleges határozat tétetnék, ezennel újabban is meghagyatik a nemes megyének, hogy a kiskfaludi közönségnek idei 6183 kormányi szám alatt kiküldött kérelmére, melynél fogva az egyenetlenség alatti helyeni legeltetést magának megengedtetni kérte, tudósítását ide haladéktalanul tegye meg.

Kolozsváratt augusztus 8^{án} 1848.

*

Nobilului comitat Alba de Jos

Înainte de a lua hotărârea meritorie în privința neînțelegerii existente între comunitățile din Alba Iulia și Micești¹ referitoare la locurile de pășunat și pădure, cu această ocazie se ordonă din nou nobilului comitat ca, la cererea comunității din Micești, înregistrată sub nr. gubernial 6183, în care a solicitat permiterea pășunatului pe locul care a cauzat neînțelegerea, să se facă înștiințarea fără niciun fel de întârziere.

Cluj, 8 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 8649/1848, foto: 29580–29582.

¹ Vezi *Documente privind ...*, vol. XI, doc. nr. 42, p. 108–109.

86.

Cluj, 8 august 1848

Válasz

A Szeben székbén fekvő bongárdi közönségnek jelen számmal jegyzett kérelmére, melynél fogva a szász papoknak adni szokot dézma kiszolgáltatásától a 6ik törvénycikk 4^{ik} §sa értelmében, a jelen évre is magát felmentetni kéri.

Kérelmes oláh közönség a szász papnak, e Királyi Kormányának idei 9454 szám alatt költ s Szeben tanácsának is ki irt rendelete értelmében, dézmát adni nem köteles.

Kolozsváratt augustus 8^{án} 1848.

*

Răspuns

La cererea populației din Bungard din scaunul Sibiu, în care se solicită eliberarea lor de sub obligația de a da dijme preotului sas pe baza art. 6, punctul 4.

Locuitorii români din Bungard, pe baza dispoziției Guberniului sub nr. 9454 și trimisă magistratului din Sibiu, nu sunt obligați la plata dijmei pentru preotul sas.

Cluj, 8 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 8722/1848, foto: 29633–29635.

87.

Târgu-Mureș, 8 august 1848

A belügy Minister Úrnak.

Folyó hó 3^{kán} 674 szám alatt kelt rendeletét szerencsés valék venni.

A szász gróf, mint ezt folyó hó 1^ő napján kelt levelében jelenté, személyesen ment fel Budára, magát Minister úr előtt eljárásában a lehetőségig igazolandó !

Saguna püspök úr nagy befolyásáról naponként jobban győződöm meg; ellenségeinek is nem csekely azonban számuk; egy udvar a volt földesurak vagyonáhozi nem nyulást rendelő pastoraléját, Küküllő megyében egy oláh pap közelebből oda magyarázta, miszerint eltiltja a püspök a népet, hogy ez akár pénzért, akár részben lemerje volt földesura gabonáját aratni.

Természetesnek tartom, hogy a székelly ügybe, törvényhozáson kívül nem vág méjebben bele minister úr, – de részletes, eddit elő a cancellariától

függött intézkedések kikerülhetetlenek lesznek. Például az itteni széki bajokon tisztt választás nélkül lehetetlen lesz segíteni. A főkirálybirónak nagy közt szeretete, de a többi tisztséget változtatni óhajanák sokan. Miként hajtasson már ez végbe – pedig a dolog halaszthatatlan s jelenlegi rendelkezéseim csak ideiglenesen állíthatók helyre a csendet. Éppen úgy a város is csak nehezen állott el egy tegnapi napon tervezett nép gyűlésének megtartásától, mellynek célja a restauratio kérése leendett volna. Udvarhelyszékre hasonló bajok eligazítására megyek. Ott az igazgató főtisztt törvényes jogánál fogva felfüggeszte egy városi főbb előjárt, s a nép ezt eleresztetni semmi áron nem akarja. Az ilyefalvi bíróság kérdését régebben terjesztém már fel miniszter úrhoz, a Szamosujvári jegyzői kérdés is már feljuthatott petitio útján, s az ilyen kérdések naponként szaporodnak a nélkül, hogy a tekintélyét és hatását vesztett királyi kormányzék képes lenne azokat magától eligazítani.

Jelenleg is addig is míg netalán a némely helybeliek által felterjesztett petitio nyomán venném miniszter úr rendeletét, a múlt markalis gyűlés alkalmával itt végbevitt kihágások iránt nyomozást rendeltettem a királyi kormányzék által tétetni, a minthogy ezeket személyesen már meg is indittatám s annak bevégezéseig is kellőleg rendelkezék a közcsent lehető feltartása iránt. Az örsereg szervezését is itt a városban megkezdettvén, még ellenben a székben e tárgyhöz kevés hajlam, sőt ellenszenv mutatkozván iránta csak ovatosan s előkészítőleg rendelkeztem.

Királyi ügyek igazgatójával megálapítánk az utolsó időben politikai vétségekkel vádlottak irányábani eljárásban követendő elveket; várom egyébiránt e tárgybani az igazságügyi miniszter úrhoz tett előterjesztésemre adandó válaszától.

Megemlítem még, miként az éjjel oly híreket vettem Szebenből mintha a Brassóba menekült oláhok az oroszokkal lennének érdekeinket veszélyeztető érintkezésbe, a honnan nem késék a miniszter elnök úr rendelete nyomán újabban is intézkedni azoknak az ország belsőbb részeibe leendő elszállíttatások iránt.

Szállásomnak Szebenbe egészen leendő általtételét az önkéntesek kiállításának Kolozsvárhoz kötött ügye s a királyi kormányzéknek ott helybeni léte majd nem lehetlenné teszik, - ellenben oda még bizonyosan elfogok, s a körülményekhez képest hosszabb időre is menni.

A mellett hogy a miniszter úrhoz intézni szokott előterjesztéseimben megérintek röviden ollyasokat is mellyek szorosan véve tárcájához nem tartoznak, azokból az illető miniszter uraknak is rendesen teszek bővebb jelentést.

Állandó igaz tisztelettel

M. Vásárhelytt augusztus 8^{kán} 1848

B. Vay Miklós

*

D-lui Ministru de Interne

Am avut onoarea de a primi ordinul dvs. dat în 3 a lunii curente sub nr. 674.

Comitele sașilor, precum a raportat în scrisoarea lui din 1 al lunii curente, s-a dus personal la Buda pentru a-și justifica în fața d-lui ministru propria situație.

Despre marea influență a d-lui episcop Șaguna mă conving zilnic, din ce în ce mai tare, însă nici dușmanii lui nu sunt puțini la număr. Recent, un preot român din comitatul Târnava a explicat în felul următor pastorală lui Șaguna referitoare la neatingerea de averea moșierilor: el le-a spus credincioșilor că episcopul interzice poporului aratul grâului pentru moșier fie pentru bani, nici chiar în parte.

Consider a fi natural că d-l ministru să nu intre mai adânc – în afara căii jurisdicționale – în problema secuiască. Unele măsuri însă, care până acum au depins de cancelarie, vor fi inevitabile. De exemplu, problemele din acest scaun nu vor putea fi rezolvate fără alegerea de dregători. Prim-judele regesc este îndrăgit de popor, însă schimbarea celorlalți dregători este dorită de foarte mulți. Cum să se realizeze aceasta ? Situația nu permite amânare și ordinele mele actuale au restabilit liniștea doar provizoriu. La fel și orașul, doar cu greu a renunțat la ținerea adunării populare plănuită pe ziua de ieri care ar fi avut ca scop cererea restaurării. La Odorhei mă deplasez în vederea rezolvării unor probleme similare. Acolo supremul dregător dirigitor, cu dreptul lui legal, a suspendat din funcție un dregător al orașului, iar poporul nu vrea să-l lase cu niciun preț. Problema judecătorei din Ilienii am înaintat-o mai demult d-lui ministru și problema notarului din Gherla ar fi trebuit să ajungă deja la dvs. pe calea petiției. Asemenea probleme se înmulțesc zilnic fără ca Guvernul – pierzându-și respectul și influența – să fie capabil de a le rezolva de la sine putere.

Actualmente, până când voi primi dispoziția d-lui ministru dată în urma unor eventuale petiții înaintate de unii localnici, am dispus efectuarea unei cercetări pentru Guvernul în vederea depistării abaterilor ivite cu ocazia adunării trecute și, întrucât am și pornit-o personal, până la terminarea ei am luat măsuri corespunzătoare pentru menținerea liniștii publice. Începându-se și organizarea gărzii civile aici în oraș, întrucât în scaun se manifestă un interes prea mic, ba chiar antipatie față de această problemă, am dispus doar cu precauțiune în acest sens.

Împreună cu directorul fiscal am stabilit principiile care vor fi respectate în cercetările efectuate împotriva inculpaților politici din ultima vreme;

aștept însă în acest sens răspunsul d-lui ministru de Justiție dat la promovarea mea.

Vă mai relatez că azi noapte am primit știri de la Sibiu cum că românii refugiați la Brașov ar fi în legătură cu rușii, ceea ce ar periclita interesele noastre, deci nu am ezitat – în urma ordinului d-lui prim-ministru – să iau din nou măsuri în vederea transportării românilor refugiați în părțile interioare ale țării. Transferarea în întregime a reședinței mele la Sibiu devine aproape imposibilă din cauza problemei recrutării voluntarilor care este legată de Cluj și de faptul că Guberniul are sediul tot acolo. Însă mai mult ca sigur că mă voi deplasa acolo și conform necesităților voi sta mai mult timp.

Pe lângă faptul că în rapoartele mele către d-l ministru relatez pe scurt și despre lucruri care nu țin de competența dvs. despre ele relatează pe larg și domnii miniștri respectivi.

Cu stimă permanentă,

B. Vay Miklós

Târgu-Mureș, 8 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849 Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 755/B.1848, foto: 26935–26937.

88.

Sibiu, 9 august 1848

P. 1472

9732 848

An das Gubernial Präsidium
Hermannstadt am 9ten August 1848

Es sind dem General Commando bereits mehrhältige Ersuchen um Assistenz Beistellungen wegen Verweigerung der Zehentabgaben oder Consignirung der Fiscal Zehent Quote zugekommen.

Da man aber aus den öffentlichen Blättern ersieht, daß der Zehent hierlandes abgeschafft sei, so ersucht man Ein löbliches Gubernial Präsidium um gefällige Aufklärung, ob den Anforderungen um Assistenz zu dem bezeichneten Zweike zu genügen sei oder nicht, da das General Commando hierüber im Klaren sein muß, um nicht Militair Assistenzen zur Erzwingung ungesetzlicher Leistungen verwendet zu sehen.

Puchner m.p.,
FML

*

P. 1472
9732 1848

Către prezidiul Guberniului
Sibiu, 9 august 1848

Comandamentul General a primit deja mai multe cereri pentru acordarea de asistență [militară] împotriva refuzului de a preda dijmele sau de a refuza consemnarea cota dijmei fiscale.

Deoarece din foile oficiale rezultă că dijma a fost desființată în această țară, rugăm onoratul prezidiu al Guberniului să binevoiască a ne lămuri, dacă cererilor de asistență în domeniul menționat trebuie să li se dea curs sau nu, întrucât Comandamentul General trebuie să știe clar acest lucru, pentru a nu folosi asistența militară la obținerea prin forță a unor prestații ilegale.

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 54–55, foto: 28489–28490.

89.

Sibiu, 9 august 1848

P. 1384
9757 848

Dem Landes Gubernium

Auf die geschätzte jenseitige Note vom 20ten Juli l. J. 1970 E., beehrt man sich Einem löblichen Landes Gubernium zu erwiedern, daß die nach Czernovitz in Marsch gesetzten 156 Mann von Feldwebel abwärts von Baron Sivkovich Infanterie theils zur Chargen Ergänzung beim 4ten Bataillon, hauptsächlich aber zur Bildung des Cadre für das aufzustellende Reserve Bataillon die Bestimmung haben, sonach umsowenigen rückbehalten werden können als das General Commando gar nicht befügt ist, in die Formations Verhältnisse in andern Generalaten liegenden Truppen Körper einzugreifen.

Hermannstadt am 9ten August 1848

Puchner m.p.,
FML

An das Landes Gubernium zu Clausenburg

*

P. 1384
9757 1848

Către Guberniul țării

La onorata dumneavoastră notă din 20 iulie anul curent, nr. 1970 E., avem onoarea de a-i răspunde onoratului Guberniu al țării că cei 156 de oameni – de la sergent în jos – din [regimentul de] infanterie Baron Sivkovich, aflați în marș spre Cernăuți, sunt destinați în parte pentru completarea șarjelor celui de-al patrulea batalion, dar în principal pentru formarea cadrului batalionului de rezervă pe cale de constituire. Așadar, aceștia nu pot fi reținuți aici, cu atât mai puțin cu cât Comandamentul General nu are defel competența de a se amesteca în relațiile de formare [de unități] ale corpurilor de trupe aflate în alte generalate.

Sibiu, 9 august 1848

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Către Guberniul țării de la Cluj

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 113, foto: 28546.

90.

Metiș, 9 august 1848

Szentjános hegyi polgár ifjabb Nikulaje Popa Rots ellen bujtogatásért támasztott vádra nézve, Nemes F. Fehér Megye Tisztsége üléséből Szász Martonfalván Augusztus 9^{én} 1848^{ba} ki mondott

Határozat

A végbe vitetett ki nyomozás rendiből tisztán kitettségén az miszerént az miszerént a Szentjánoshegyi lakosok is fel bujtogatva, kisebb nagyobb mértékbe szorongásba vagynak – ki továbbá a bé vádoltatott Nikuláj Popa Rots ön el ismeréséből is, hogy lázadó eszméktől vezेरeltetve, s éppen az ő indításából a falu gyűlést tartott, és edgyik a másikat sem pénzért, sem felibe uraságnak dolgozni el tiltotta s ezen tilalomroli írást maga Nikuláj Popa Rots készítette, s meg erősítésére mindenkinek ujjával keresztet nyomatott – ezen tényiért mind a mellett, hogy magát a falu rá kényszerítésével menti, hogy a megyei börtönbe bé kísértetése ota három hónapig példa adás gyanánt vason rabaskodjék, s e mellett bé kísértetésével testi alkotáságoz

képest 25. rabsági bé télésével viszont 25 kemény páltza ütések szenedjen meg határozatott, s ezen határozat elég tételbe vétetni rendeltetik. – Kelt F.F. Megye Tisztségének Sz. Martonfalván Augusztus 9^{én} 1848^{ba} tartott üléséből.

*

Sentință în cazul cetățeanului Nicolae Popa Rots jr. din Nucet împotriva căruia a fost înaintată pâra de agitație adusă în ședința oficialității comitatului Alba de Sus, la Metiș, în ziua de 9 august 1848.

Din investigațiile făcute reiese limpede că locuitorii din Nucet sunt agitați. Într-o măsură mai mare sau mai mică, ei trăiesc în tensiune. Din declarația inculpatului Nicolae Popa Rots reiese că el este condus de idei de revoltă și tocmai la inițiativa lui s-a întrunit o adunare sătească; el a interzis a se lucra ori pentru bani, ori pentru jumătate din recolta cerută de către domnul pământului. Tot el a întocmit în legătură cu aceasta o notă în scris, iar pentru ca aceasta să fie întărită a cerut fiecăruia să-și pună amprenta degetului. Cu toate că el se apără, spunând că a fost silit să facă cele de mai sus chiar de către sat, s-a decis să fie deținut timp de trei luni în închisoarea comitatului pentru a servi drept pildă, iar odată cu băgarea lui la temniță să primească 25 de lovituri de băta. La fel, și când îi va expira pedeapsa. S-a mai decis punerea în aplicare a acestei hotărâri.

Din ședința oficialității comitatului Alba de Sus, la Metiș, în ziua de 9 august 1848.

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Alba de Sus, nr. 1249/1848.

91.

Cluj, 9 august 1848

A Szászvárosi Tanácshoz

Boitzai bányász ellenőr Moldován Péter, Petko Lázár bányász gazda maguk és bányász részeseik nevökben ezen Királyi fő kormányhoz nyújtott és eredetileg ide fogott körlevelek mellé zárt hiteles bizonyítvánnyal tanusítván, mi szerént a boitzai bánya igazgató által tizenkét mázsa bánya repesztő por utalványoztatott, a boitzai bányász gazdák és lőpor áruló számukra, ezen körlevél és záratékai közlése mellett folyó hó 2^{káról} 9240 szám alatt kelt fő kormányi rendelet folytán meghagyatik ezennel kegyelmeteknek, hogy Moldován Péternek az ezen városon le tartóztatott tizenkét mázsa repesztő port, a lovak tartási és őriztetési költségek megtérítése mellett rögtön adassák ki.

Válasz

Moldován Péternek a bányásztársainak jelenszámra külön papírra

A kérelmesek arra utasítottak, hogy jelentsék magukat a szászvárosi tanácsnál, hol a Királyi Fő Kormányshéknak benn irt kérelmek tárgyában folyó hó 2ik és mái napon 9240 és jelen számok alatt tett rendeleteit megérthették.

*

Consiliului din Orăștie

Controlorul montanistic Moldovan Petru, maistrul montanistic Petko Lázár din Băița, în numele lor, precum și al asociațiilor montanistice, în declarația autentică anexată pe lângă circulara înaintată acestui Guberniu Suprem, dovedesc cum că, pentru maeștrii montanistici din Băița și pentru vânzătorii de praf de pușcă, directorul montanistic din Băița a alocat 12 măji de praf de pușcă pentru mină.

Pe lângă publicarea acestei circulare și a anexelor ei, în urma ordinului gubernial dat în 2 luna curentă sub nr. 9240, se ordonă domniilor voastre să se dea pentru Moldovan Petru cele 12 măji de praf de pușcă confiscate în acest oraș, pe lângă înapoierea cheltuielilor necesare pentru întreținerea și păzirea cailor.

Răspuns

lui Petru Moldovan și asociații săi montanistici sub nr. actual pe hârtie separată

Petiționarii sunt somați să se prezinte la Consiliul din Orăștie unde vor lua la cunoștință ordinul Guberniului dat la cererea lor în 2 a lunii curente și în ziua de azi sub nr. 9240.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9580/1848, foto: 28346-28348.

92.

Turda, 9 august 1848

A f[ő] Kir[ály] Kormányshéki folyó évi 8626 szám alatti rendelet mellett, kiküldetvén Pap Sándornak a Mező Szakállí espereshez intézett azon levele, melyre a Mező Bodoni pap valami hátasírást tett, ezen hátasírára vonatkozólag a le tartóztatva lévő Mező Bodoni pap, Pap Juon kikérdeztetni rendeltetett, ennél fogva előállítatik a fenn nevezett Mező Bodoni pap tiszteletes Pap Juon uram, s hozzá a következő kérdések intéztettek:

1° Felolvastatik a folyó évi június 17^{én} költ kinyomozási munkálatból az előállított lelkésznek e tárgyra vonatkozó 6^{ik} kérdés alatti vallomása s meg

kérdeztetik az előállított, ha azon pont alatt tett vallomáshoz ezuttal is ragaszkodna-e ?

Én, úgymond, most is csak azt valhatom, hogy a fiamt Pap Sándortól, más levelet nem kaptam, mint azt melyben tudasít, hogy Szebenbe van, s ott szállása és kosztja van. E kívül más levélről nem tudok.

2^{ik} kérdés. Valja meg tiszteletes uram igazán, hogy a vidékbeli papokhoz, s különösen a Mező Szakáll paphoz tiszteletes uram tudtával nem irt e a fia levelet, s valja meg, hogy járt-e ez a tiszteletes uram kezibe ? Mert erre vonatkozó adatot fogunk töstént tiszteletes uramnak előmutatni ?

A bodoni vásár előtt valami 10 nappal hozott hozzám egy Szebenből jövő, Beszterce vidékéről való olá tanuló ifjú a fiamtól, a Mező Szakáll espereshez intézett pecsétetes levelet, mit én vagy két nap múlva egy Bumbini nevű cigánntól az érintett espereshez el is küldöttem, de belévén pecsételve, tartalmá nem tudom.

3^{ik} kérdés. Előmutatván a f.k. kormányzék által kiküldött levél cím lapja, az előállított pap elismeré, hogy éppen azon levél a melyet az előbbi pont szerinti vallomásához képest a Szakáll espereshez küldött.

Következőleg kérdeztetett:

Tiszteletes uram azt mondá, hogy bé volt pecsételve, de a mint látja, azon még pecsét helye sincs. Mondja meg tehát, micsoda levél boriték alatt, vagy levél mellett küldötte azon levelet Pap Sándor a tiszteletes uramhoz, s kécség kívül e tárgyban a tiszteletes uramhoz is irván, mi volt azon levél foglalatja, s hol van az a levél ? Továbbá a hátírást magáénak esmeri-e tiszteletes uram ?

Én úgy emlékezem, hogy pecsételve volt a kérdés alatti levél, de már 10 hetüs levén a dolog meg feledkeztem, s látom hogy nincs bepecsételve, de mondhatom, hogy el nem olvastam. A fiamtól akkor levelet nem kaptam, lehet hogy irt volna nekem is, de a vejem – ki Fejérvárra indult, de meghalva a Miháltzfalvi eseményeket Balásfalvára ment, honnan a consistorium N. Szebenbe a General Comandohoz küldötte, a miháltzfalvi eseményeket felfejtő levéllel – éppen akkor érkezett meg mikor a fíjjam azon levelet elakarta indítani, ennél fogva minthogy a vejem később személyesen találkozott velem, szükségtelen volt levelet írnia. A hátírást esmerem, azt tulajdon kezem írásának vallom, akkor kellett írnom mikor a levelet el küldöttem, később nem írhattam.

4. Azt mondá, hogy sem a fia levelét el nem olvasta, sem más levelet a fiától, melyből valami iránt utasítást kaphatott volna, nem kapott. Mi okból írta tehát azon különös felszólítást a levél hátára ?

A tordán volt székelyek nagyon sok oláhot megcsufolták, füleket, hajókat levágták, s ide is kijöhettek volna azért irtam azon sorokat.

5. Felolvastatván az előbbi kikérdezési munkálatbeli 6ik statutum 1° kérdésre tett vallomása kérdeztek:

Midőn a tiszteletes uram küldte el az érintett fia levelit a Mező Szakállli esperesnek, s következőleg a felől, úgy a községet is érdeklő tartalmáról más nem is tudhatott semmit, nem más mint a tiszteletes úr ingerelte fel a Szakállliakat az esperes ellen, hogy miért nem adta ki a levelet ? Valja meg a tiszteletes úr hogy mi okból és miként ingerelte fel a levél kikérésre a Mező Szakállliakat ?

Hogy miként tudták meg a Szakállliak azon levelet, úgy azt, hogy a közönséget is érdekelné, nem tudom; annyit tudok, hogy a vásár alkalmával több Szakállli lakosok hozzám jöven kérdezősködtek felőle, de én őket oda utasítottam, hogy menyének s kérdjék a Mező Szakállli esperestől, mert a levél neki szollott és én hozza küldöttem. Hogy kik voltak azon Szakállli emberek, arra nem emlékezem.

A fenn irt kikérdezés alulirtak által vitetvén véghez, hogy az mindenkben a fennirtak szerént tett vallomásához képest iratott. Légyen a statususnak le, arról igaz hitüleg bizonyitunk.

Tordán augustus 9^{én} 1848-ben

Szigethi Csehi Sándor
Torda megyei ülnök

Mezei István
Torda megyei ülnök

Tarsol Gergely
Torda megyei ülnök

*

Alături de ordinul Guberniului dat sub nr. 8626 anul curent, s-a trimis acea scrisoare a lui Alexandru Pop adresată protopopului din Bărboși pe spatele cărei scrisori preotul din Budiu de Câmpie a scris ceva. În legătură cu această însemnare pe dos s-a dispus interogarea preotului din Budiu de Câmpie, Iuon Pop, care a fost arestat¹. De aceea este înfățișat sus-numitul preot din Budiu de Câmpie, reverendissimul Iuon Pop, și i se adresează următoarele întrebări:

1. Se citește declarația preotului înfățișat dată la întrebarea nr. 6 referitoare la acest subiect din munca de investigație și este întreat cel înfățișat dacă recunoaște și acum declarația dată sub acel punct.

Eu pot să declar și acum doar atâta că de la băiatul meu, Alexandru Pop, altă scrisoare decât aceea în care mă înștiințează că se află la Sibiu, acolo are casă și masă, nu am primit. Despre altă scrisoare nu știu.

A 2-a întrebare. Mărturisiți, reverendissime, cu sinceritate dacă cu știrea dvs. băiatul dvs. a scris vreo scrisoare către preoții din ținut și, mai ales, către preotul din Bărboși. Mărturisiți dacă ați văzut această scrisoare, căci vă vom arăta imediat dovada în acest sens.

Cu vreo 10 zile înaintea târgului de la Budiu, un tânăr student român din ținutul Bistriței, venind de la Sibiu, mi-a adus de la băiatul meu o scrisoare șampilată adresată protopopului din Bărboși pe care, prin intermediul unei țigănci numite Bumbini, am și trimis-o peste una sau două zile chiar protopopului amintit, dar fiind sigilată, nu am putut cunoaște conținutul.

A 3-a întrebare. S-a arătat coperta scrisorii trimisă de către Guberniu, preotul înfățișat a recunoscut că este exact acea scrisoare pe care, conform declarației date sub punctul anterior, a trimis-o protopopului din Bărboși. A fost întrebat apoi:

Dvs., reverendissime, ați spus că a fost sigilată, dar precum vedeți pe ea nu este nici urmă de sigiliu. Spuneți, deci, în ce copertă sau împreună cu ce fel de scrisoare a trimis Alexandru Pop acea scrisoare la domnia ta și fără îndoială scriind și domniei tale în acest subiect, care a fost conținutul scrisorii și unde este ea ? Apoi, recunoașteți că scrisul de pe dos ar fi al dvs. ?

Eu așa îmi amintesc că scrisoarea în cauză a fost sigilată, dar treaba fiind de 10 săptămâni am uitat și văd că nu este sigilată, dar pot să spun că n-am citit-o. De la băiatul meu, atunci, scrisoare nu am primit, se poate că mi-ar fi scris și mie. Ginerile meu care s-a îndreptat la Alba, auzind despre evenimentele de la Mihălț, s-a dus la Blaj. Acolo, consistoriul l-a trimis la Sibiu la comandamentul general cu o scrisoare care descrie evenimentele de la Mihălț. Aceasta a sosit tocmai când băiatul meu a vrut să trimită scrisoarea aceea și, întrucât ginerile meu s-a întâlnit mai târziu cu mine personal, n-a mai avut niciun rost să-mi scrie. *Scrisul de pe dos îl cunosc, îl declar a fi al meu. Atunci am scris când am expediat scrisoarea* – mai târziu nu puteam să scriu.

4. Ați spus că n-ați citit nici scrisoarea băiatului, iar vreo altă scrisoare de la el nu a ajuns la dvs. în care să fi primit vreo dispoziție. Din ce cauză ați scris atunci acel apel ciudat pe dosul scrisorii ?

Secuții din Turda și-au bătut joc de mulți români. La mulți dintre ei le-au tăiat urechile și părul, ar fi putut să vină și aici, motiv pentru care am scris rândurile acelea.

5. Citindu-se declarația dată la întrebarea nr. 1 din capitolul 6 al muncii de investigație, se pune următoarea întrebare: întrucât scrisoarea în cauză a băiatului dvs. a fost trimisă de către domnia voastră pentru protopopul din Bărboși, despre ea și conținutul ce interesa pe toată lumea nimeni nu putea să știe, deci nimeni altcineva decât dvs. i-a ațâțat pe cei din Bărboși împotriva protopopului, pretextând că n-a vrut să predea scrisoarea. Mărturișiți dvs. cu ce scop și cum i-ați ațâțat pe cei din Bărboși la predarea scrisorii ?

Cum au aflat cei din Bărboși despre acea scrisoare și despre conținutul ei care interesează toată comuna – nu știu. Eu știu doar atâta, cu ocazia

târgului mai mulți locuitori din Bărboși au venit la mine interesându-se de ea, dar eu le-am spus să meargă și să întrebe la protopopul de la Bărboși, căci lui i-a fost adresată scrisoarea². Cine au fost acei oameni din Bărboși nu-mi mai amintesc.

Factul că interogarea a fost efectuată de subsemnații și a decurs întocmai conform celor scrise mai sus, îl dovedim noi cu dreaptă credință.

Turda, 9 august 1848.

Szigethi Csehi Sándor

Mezei István

Tarsol Gergely

Asesori din comitatul Turda

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 10939/1848, foto: 26407-26410.

¹ La 17 iunie 1848 prim judele nobiliar Gaal Samuel raporta comitelui suprem al comitatului Turda că l-a arestat pe Ioan Pop și l-a trimis sub escortă la Turda pentru a fi interogat. Detalii în *Documente privind ...*, vol. VII, doc. nr. 22, p. 46–48; doc. nr. 45, p. 115–116; doc. nr. 86, p. 195.

² Vezi procesul verbal al interogatoriului la care a fost supus preotul Ioan Pop, alături de 12 martori, în data de 17 iunie 1848, în *Documente privind ...*, vol. VII, doc. nr. 23, p. 48–63.

93.

Turda, 9 august 1848

Szelid kikérdeztetés

Mező Bodoni pap 1: Pap Juon uramnak a kis és Nagy Iklandi nyugtalanságok és mozgalom iránt.

1. Közzelebbi időkben a két Iklandon is több nemű engedetlenség történvén, a lakósok oda nyilatkoztak, hogy ők Magyarhonnal uniálódni nem kívánnak, ők oláországgal uniálódnak. Úgy látczik, hogy ez a dolog a tiszteletes uram fiának a Mező Szakállli paphozírott levelével egyben függésben van, a mennyiben azon levélbe is a tiszteletes uram fia főként az unió ellen agítál. Mondja meg tehát, hogy e tárgyban nem irt e a fia valakinek, vagy az Iklandi zavarokra nem folyt e bé valami úton és módon? Valja meg a tiszteletes uram továbbá, hogy ön maga is ez iránt minő öszveköttetés be volt az Iklandiakkal?

Én az Iklandiakkal semmi érintkezésbe nem voltam; egy két embert esmerek közzülök, de semmit is az unioról velük nem beszéltem, őket semmire sem ingereltem; úgy a felől sem tudok, hogy fíjam akár levél által, akár másként ingerelte volna őket.

2. Az Iklandiak azt valják, hogy a tiszteletes úr őket az unió ellen fel. Valja meg, mert szemibe fogják mondani.

Én újólá is azt mondom, hogy az Iklandiakkal általában az unióról soha sem beszéltem.

A fennirt kikérdezés, hogy mindenekben általunk a fenn irtak szerint vitetett légyen véghez, ezzennel igaz hitüleg bizonyitunk.

Torda, Augusztus 9^{én} 1848.

Szigethi Csehi Sándor
Tordai megyei ülnök

Mezei István
Tordai megyei ülnök

Tarsol Gergely
Tordai megyei ülnök

*

Interogare blândă

a preotului Pop Iuon din Budiú de Câmpie în legătură cu agitațiile și mișcarea din Icelandul Mic și Mare.

1. În perioada recentă în cele două Icelanduri au avut loc mai multe nesupunerii și locuitorii au declarat că ei nu doresc să se unească cu Țara Ungurească, ci să se unească cu Țara Românească. Așa se vede că această problemă este în legătură cu scrisoarea băiatului d-lui preot, adresată clericului din Bărboși, întrucât și în acea scrisoare băiatul preotului agită pe unii împotriva uniunii.

Mărturisiți deci dacă băiatul a scris cuiva în acest sens sau dacă el avut vreo influență asupra tulburărilor din Iceland ? Mărturisiți, în continuare, dacă dvs. ați avut vreo legătură în acest sens cu cei din Iceland ?

Eu, cu cei din Iceland, n-am avut nicio legătură, cunosc doar pe unul sau doi dintre ei, însă nu am vorbit nimic cu ei despre uniune și nici nu i-am ațâțat. Tot la fel, nu știu nimic dacă băiatul meu prin scrisoare sau pe altă cale i-ar fi ațâțat.

2. Cei din Iceland declară că au fost ațâțați împotriva uniunii de către d-l preot¹. Mărturisiți, căci o să vi se spună pe față, în mod deschis.

Eu spun la fel, cu cei din Iceland, în general, n-am vorbit niciodată nimic despre uniune.

Declarăm cu a noastră dreaptă credință că interogarea de mai sus a decurs conform celor scrise mai sus.

Turda, 9 august 1848.

Szigethi Csehi Sándor

Mezei István

Tarsol Gergely

Asesori ai comitatului Turda

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 10939/1848, foto: 26408–26411.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 20, datat Icelandu Mare, 3 august 1848; de asemenea, detalii despre evenimentele de la Icelandu Mare, în *Documente privind ...*, vol. XI, doc. nr. 261, p. 459–462.

94.

[Pesta, 9 august 1848]

Jalba iclânzenilor și a lechințenilor pătrunde în inimă pe oamenii de principii ca Deák. Iclânzenii au dreptate, căci primpretorul i-au pârât la fișpanul Turzii N. Toldalagi că refuză robota și pentru aceasta e gata a scoate armata asupra lor. Acuză pretorului însă a fost neîntemeiată, pentru că, provocându-mă fișpanul să înduplec satul la ascultare, am trimis imediat pe protopopul meu din Târgu Mureș la fața locului, trimetându-mi apoi două certificate de la oficialii celor două familii Bethlen de acolo, din care reiese lipsa de conștiință a denunțului pretorului. Aceste s-au întâmplat la începutul lui mai.

Ce a dispus dl. fișpan în urma raportului meu, nu se știe. În fine, primind de atunci multe plângeri din Ardeal și aflând din ele că sărăcimea nu îndrăznește să protesteze contra autorităților, fiind speriată, cu supunere văd consult ca excelența sa domnul comisar regal să ia lângă sine și pe domnul translator gubernial Ioan Bob, care, deși român de origine, e membru folositor al patriei, și să emită o circulară către sărăcime că poate să i se adreseze cu cerere direct orice cetățean asuprit.

Cu stimă,

Andrei Șaguna

Domnului Andrei Șaguna, episcop neunit grecesc al Adrealului

În urma prețioasei scrisori a Domniei tale din nouă a lunei curente, mă grăbesc a răspunde că afacerea comunelor din comitatul Turda: Icelandul Mare, Icelandu Mic și Lechința, am recomandat-o în atenție specială domnului comisar regal Nicolae Vay și i-am comunicat și propunerea d-tale despre translatorul gubernial Ioan Bob și despre circulara de adresat poporului, spre utilizare, portivit scopului.

Original, A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 34–35. Publicat și în Teodor Bodogae, După întoarcerea de pe Câmpia Libertății ..., p. 437–463.

95.

Brașov, 9 august 1848

9739 848

Chol. M.

An eine Hochlöbliche k. Landesregierung !

In der Anlage nehmen wir uns die Freiheit, den Bericht des hiesigen Physicus über die im Verlauf vom 29^t Juli bis 5ten August l.J. in der hiesigen

Stadt und den Vorstädten sowie im Distrikt an der epidemischen Brechruhr
Verstorbenen Einer Hochlöblichen k. Landesregierung in Gemäßheit der
diesfalls bestehenden h. Verordnungen gehorsamst einzusenden.

Die wir mit vollkommenster Hochachtung zu verharren die Ehre haben
Einer Hochlöblichen k. Landesregierung

gehorsamste Diener,
der Kronstädter Magistrat,
Joh. v. Albrichsfeld m.p.,
Ob. Richter
Friedrich Riemer m.p.,
O. Not.

Kronstadt am 9ten August 848

9748 848

3409 848

Vom Kronstädter Magistrat

An Eine Hochlöbliche k. Siebenbürgische Landes Regierung in Klausenburg
ämtlich

*

9739 1848

Coloana M

Către preanonorata conducere regească a țării !

În anexă¹ îndrăznim să trimitem, cu supunere, în conformitate cu înalta
prescripție emisă în acest sens, raportul *physicus*-ului din Brașov despre
persoanele decedate de holeră epidemică, în perioada cuprinsă între 29 iulie
și 5 august anul curent, în acest oraș și în suburbii.

Avem onoarea de a rămâne, cu cea mai deplină stimă, ai preanonoratei
conducere regești a țării

slujitori supuși,
Magistratul brașovean,
Johann von Albrichsfeld m.p.,
jude suprem,
Friedrich Riemer m.p.,
notar suprem

Brașov, 9 august 1848

9748 1848

3409 1848

De la Magistratul brașovean

Către preanonorata conducere transilvană a țării din Cluj
pe cale oficială

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 68–69, foto: 28501, 28504.

¹ Care nu s-a păstrat.

96.

Braşov, 9 august 1848

Referirt den 9. August

Eingetragen

3398/848

praes. die 15 Augusti 848

Das k. Landes Gubernium giebt unterm 6ten July l. J. Zahl 7772 in Folge einer erst ohnlängst vom hierländigen k.k. General Commando erhaltenen Anzeige, zur allgemein zu veranlassenden Publication bekannt, daß inhalts einer von der k.k. Moldauer Agentie unterm 15ten Mai dorthin gelangten Agentie Note die k. russische Agentie zu Jassy in Hinkuft Fremden welche in das russische Reich reisen wollen (mit Ausnahme jener welche alldort Grundbesitzer seyen, oder einen Handel treiben) weder einen Paß ertheilen, noch auch vidiren kann.

Der Inhalt dieser h. Verordnung mittelst Circularien allgemein zu publiciren.

Lange

*

Referat la 9 august [1848]

Consemnată

3398/1848

Prezentată în ziua de 15 august 1848

La 6 iulie¹ anul curent, nr. 7772, ca urmare a unei informări primite cu puţin timp în urmă de la Comandamentul General Transilvan c.c., Guberniul regesc al ţării aduce la cunoştinţă generală faptul că, în baza unei note primite la 15 mai [1848] de către agenţia c.c. din Moldova de la la agenţia imperială rusească din Iaşi, aceasta din urmă nici nu va putea emite pe viitor paşapoarte, nici nu va putea viza paşapoartele străinilor care vor să călătorească în Imperiul Rus, cu excepţia celor care sunt proprietari acolo sau care practică vreun comerţ.

Conţinutul acestei înalte dispoziţii să fie făcut public tuturor, prin circulare.

Lange

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3398, foto: 32169.

¹ Vezi *Documente privind...*, vol. XI, doc. nr. 12, p. 54–55.

97.

Braşov, 9 august 1848

3398 1848

Inhalts h. Regierungsverordnung vom 6. Juli l.J., Zahl 7772, wird zur allgemeinen Kenntniß gebracht, daß laut Anzeige der k.k. Moldauer Agenzie die k. russische Agenzie zu Jassy keinem Fremden, welcher nach Rußland zu reisen beabsichtigt (ausgenommen Denjenigen, welcher in Rußland Grundbesitzer ist, oder einen Handel treibt) einen Paß ertheilen, noch auch vidiren kann.

Kronstadt, am 9. August 1848.

Der Magistrat

Erhalten den 7^t August 1848

7772-848

Szeben vidi, Brasso vidéke / várossa Tanácsának

3398/848

*

3398/1848

Conform înaltei dispoziţii guberniale din 6 iulie anul curent, nr. 7772, se aduce la cunoştinţa generală că, în baza informării agenţiei c.c. din Moldova, agenţia crăiască rusească din Iaşi nu mai poate emite şi nici viza paşapoarte pentru niciun străin care intenţionează să călătorească în Rusia – cu excepţia celui care este proprietar de moşie în Rusia sau care face comerţ acolo.

Braşov, 9 august 1848.

Magistratul

Primită la 7 august 1848

7772/1848

Sibiul *vidi* [a văzut]; către Magistratul districtului şi oraşului Braşov

3398/1848

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3398, foto: 32170.

Braşov, 9 august 1848

„Acestui magnat scriitoriu de romane îi căşună a defăima pe naţiunea română în câţiva articuli plin de daturi rătăcire aruncaţi în «Pesti Hirlap» unii după alţii. Subcrişii bărbaţi români simţiră trebuinţă neapărată a da trufaşului magnat (care şi el de vână ar fi tot român, însă ducă-se), următorul răspuns sănătos în «Nemzeti» din Pesta:

«Onorate Domnule Redactor ! Gazeta „Pesti Hirlap” voeşte a monopoliza dreptatea numai dânsa singură; exemplul învederat este că dechiarăciunea noastră la articolul lui Nicolae Ioşica din nr. 108 n-au voit să ni-o primească numai din acea cauză, căci în aceasta este atinsă şi nobila persoană a baronului Ioşica. Aceasta însă este o rămăşiţă din cenzura cea ştearsă, până acuma cenzura era a guvernului, iar acum „Pesti Hirlap” voeşte să o poarte. Articolul l-am căpătat îndărăt din mânilor şefului Ladislau Kovaci; este de crezut că dară şi acest domn bun au asistat acelui stat, dela care articolul nostru cel drept ni s-au trimis îndărăt. Românii cu mulţămire şi vor aduce aminte de aceasta faptă! Primeşte, onorate Domnule Redactor, următorul articol, şi binevoeşte a-l publica în foaea Dtale; provocând totodată şi pe ceialalţi domni redactori, ca articolul nostru în contra lui Nicolae Ioşica să binevoiască a-l primi în foile Dlor.

Răspuns la articolul despre români al lui Nicolae Ioşica în nr. 108 din „Pesti Hirlap”.

De veacuri încoace dovedesc românii simpatia şi dragostea lor cătră unguri. De la venirea ungurilor, românii cu ei s-au bucurat, cu ei au şi plâns.

Lovirea vrăjmaşilor comuni ai naţiei le au susţinut românul cu peptul său credincios ca şi ungurul, ba în cele mai mari bătăi aducătoare de mântuire pentru patrie: lauda parte mare au fost a românilor. Şi ce plată au dobândit românul pentru credinţa sa, pentru amorul său cetăţenesc ?

Calumnia (clevetire), batjocuri, pusăciune amărâtă, înjosire animală, robie. Ardealul au fost zid de apărare în contra barbariei orientale, şi acest părete apărătoriu au fost mai cu seamă lucrul poporului român.

Şi ce plată au dobândit el pentru aceasta ? Tolerantismul Domnilor ? Un tolerantism ruşinător, ca al jidovilor, precum ne arată aprobatele Ardealului, răposate în a[nul] 1848.

Evenimentele cele mai nouă din Europa au stârnit în popoare simţirile cele sante ale cunoştinţei de sine, simţirile s-au format în cereri, din care au eşit năzuirea comună după drepturi, Ungurul după lupte lungi aruncând titula, sub care au fost sute de ani, năzueşte spre independinţă. Românul,

ca un soț vechiu, cu bucurie au salutat zioa cea fericită a patri[e]i cea nouă, și după reforma cea câștigată adeseori și-au manifestat simpatia, și amorul său l-au arătat prin fapte. În timpul de față acest mare și favorabil pretensiunilor românii până acum au așteptat în liniște, bine știind, că slăvind pe unguri să slăvesc pe sine însuși. Ungurul fără români n-are trecut vrednic de luadă, dar nici viitoriu mare și fericit nu poate avea fără acești. Ungurul, ca o plantă asiatică transpusă, stă numai singur în mijlocul Europei, fără frați, și rudenii; românul pe aceasta plantă frumoasă o adapă, o grijește, și se străduiește a o apăra și cu viața în contra pericolelor din părțile nordului.

Și ce au dobândit acest îngrijitoriu ? Învinovățire, rușine și calumnie.

Domnilor ! noi articolul mai sus atins al lui Ioșica nu-l ținem de altceva, decât de întărâtare curată, care în mijlocul evoluțiunilor de acum tocma așa este de periculos în privința patriei ca veninul în privința vieții; noi nu ne putem închipui o întreprindere mai nefericită decât aceea, că N. Ioșica în aceste timpuri grele lăsând romanele s-au apucat de politică, unde până acum cu articolele sale au pățimit naufragiu (frângere de corabie) „Tantalus infelix quem sua fata premunt” – nenorocitul politic ! Pe frații și neamurile lui îi cunoaște patria din fapte – și uită-te, și dânsul în loc să predice amor și pace – de care n-am avut niciodată mai mare lipsă decât acum – seamănă sămânța cea blăstămată a neunirii, a împărecherii între popoarele ce se iubesc. Noi cunoaștem greșelele cele vechi ale aristocrației transilvane, precum și greșelele ei după reformă, poporul le simte bine, și văietându-se de durerea ranelor sale, acela, care ia parte la durerile poporului, după părerea lui Ioșica este întărâtătoru și rebel. Rebel, Domnule, e acela, care apasă poporul și dă cauza, ca să se desfacă legăturile amorului celui sânt. Noi bine știm, cum își bat capul unii din aristocrați a monopoliza ei singuri drepturile câștigate, și poporul, care nu voește mai mult a suferi monopolul drepturilor, după părerea lui Ioșica visează și zidește cetăți departe. Domnule ! Aceasta nu este vis. – Noi batjocură nu vom suferi nici odată. – Înainte de seculuri, părinții noștri au cunoscut și au pretins drepturile noastre, noi încă numai aceasta o facem, și mai departe nu ne întindem. Așa este; timpul aristocraților s-au trecut, și acela, pe care cu puțin mai nainte Ioșica îl putea bate ca pe un animal, trebuie acum să se împărțăsească de asemenea drepturi cu dânsul. În zadar este toată opusăciunea; seculul al 19 lea este seculul drepturilor. Așa dar după spiritul seculului ce am voi ? Nu voim privilegii; noi pretindem drepturi legale, nici mai mult, nici mai puțin, decât ce ne dă constituțiunea însă nu este numai proprietatea ungurilor – dar și a românilor.

O prerogativă are ungurul în constituțiune, adecă ca limba ungurească să fie diplomatică; aceasta o poftesc și însuși interesele noastre; căci voim unitatea constituțiunii, și de pe acest termin nimic și nimine nu ne va putea strimtora.

În celelalte, ungarilor asemenea sântem – voim a fi – vom și fi; căci în fruntea constituțiunii este scris cu litere mari: Libertate, Egalitate, Frățietate. De aceste principii noi așa de strâns ne ținem, încât numai moartea va putea răsturna convingerea noastră.

Drept aceea, sărbătorește dăm de știre, că noi statu în statu nu voim să formăm, ci cu adinsul voim, ca fiind cu ungurii în legătură pacinică, să nu fim pe nedreptate împinși îndărăt, și trăind cu drepturile noastre constituționale, ce le am atins mai sus, liberi și nevătămați, să ni se dea câmp liber și deschis spre a ne putea cultiva.

Mai departe, ce să atinge originea noastră bărbații cei învățați ai Europei civilizate pe temeiul datelor ne'nfrânte al istoriei sânt desăvârșit convinși, cum că ne tragem de la romani, și cu aceasta noi ne mulțămim, ne uitându-ne mult la aceea, că N. Ioșica este neumblat în istorie. Nu așa de mult s-au aflat un om, anume Tököli, care trecea la îndoială originea noastră română; acum tot aceasta o face Ioșica. Cel dintâi au fost sârb, Ioșiceștii însă cine sânt și ce sânt ? Din cărțile donaționale și din întâmplările familiei lor, este de comun cunoscut. Iar mai pe urmă ce să atinge consiliul d-lui baron I[osica] ca celor 8 sau 9 români mai însuflețiți, pe carii d-lui îi numește rebeli, să li se ia puțința de a striga „das heiszt” să fie închiși, sau mai bine după dreptul statariu, pe calea cea mai scurtă acățați – fie-ne ertat a însemna numai atâta, că cu acest consiliu care ar fi putut servi și lui Metternich spre laudă, n-au săcerat nici o laudă, de oare ce fiecare ungar să înfioară de la așa ceva, și ori cine bine știe, că prin un astfelu de mod nu să stârnesc simpatiile, ba încă și care sânt, să periclitatează și să perd. Doamne ferește pe unguri de atari consilieri !

Sigismund Pap, Alexandru Buda, Eftimie Murgu, Ales. Bohățel, Todor Serb, Aloisie Vlad, Constantin Papflavi, I. Man».”

Publicație: Articolul *Un răspuns național dat baronului Nic[olae] Ioșica*, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, Brașov, nr. 32, luni, 9 august, 1848, p. 149–151.

99.

Brașov, 9 august 1848

În ședința dietală din 7 August se luă la desbatere paragrafi al 10 și 11 din proiectul de lege pentru școalele populare sau sătești, ori începătoare cum le mai numim, pe care-l așternuse ministerul bisericesc. Acei paragrafi vorbesc pentru limba, carea ar fi a se prescrie în numitele clase începătoare. Ministrul zisese în proiectul său, că limba în școalele începătoare să se defigă după numerositatea școlarilor, adecă pentru esemplu de vor fi școlari

mai mulți români decât unguri ori sârbi, limba ordinară să fie cea română, și din contră. Comisia centrală care este însărcinată a-și da părerea despre fiecare proiect de lege mai nainte de a se desbata acela în ședința generală, în privința numiților paragrafi își dade părerea, că școlarii nemaghiari cei 6 ani dintâi prin limba maternă să învețe și limba maghiară. Aci se rădică alt deputatul și zice, că el nici primește părerea ministrului, nici a comisiei centrale, ci pretinde ca limba maghiară în tot locul să fie studiu ordinaru. «În școalele elementare școlarii de la al 6-lea an până la al 9-lea de cumva nu știu ungurește, să învețe limba maghiară prin ajutorul celei materne; iar de la al 9-lea până la 12-lea an sau în clasa 2 limba învățătoare să fie peste tot cea maghiară», adăogând că el astăzi nu se învoiește cu principiul regelui Ștefan I., care zisese că cu o limbă patria nu este tare, și că între toate limbele, care se vorbesc de la Carpați până la Marea Adriatică singură maghiara este aceea, carea, privind la toate antecedentele, privind la raporturile istorice, iuridice și politice pe mulțimea locuitorilor din Ungaria o poate mai ușor întruni. Tot în acest înțeles, vorbi și deputatul Ioan Sintai, pretinzând ca limba instituției publice să fie maghiara, cu atât mai vârtos, că esperiința arată, cum că locuitorii maghiari oriunde se așează printre alte seminții, își perd naționalitatea; între români se pomenesc. După alții se redică, și deputatul Ioan Dragoș (român) și pofti ca deputații să aibă bunătate a reprivi la principiile constituției, care sânt: libertate, egalitate și frăție, prin urmare să nu supere pe nații cu grămădirea limbei maghiare în școalele elementare, căci apărarea limbei proprie la nații este astăzi tocma aceea ce fusese religiunea în veacurile trecute. Știm cu toții, zice deputatul mai încolo, că zace în natura omului, ca îndată ce îl vei sili la ceva, să-ți facă reacțiune. Acest deputat ceru ca să se primească puncturile proiectului ministerial. După el se ridică deputatul Sigismund Pap (român) și începu așa: «De este vreo materie, care să merite luarea aminte a casei, într-adevăr creșterea poporului este cea mai sfântă, este una care nu suferă mărginiri. Eu iau lucrul așa precum se află. Nu voiu a-l mistifica, nu voiu a-i da o lature, care pe de o parte să-i fie favoritoare, iară pe de cealaltă, apăsătoare. Mai întâi ieu constituția și zic despre ea, că aceea seamănă cu soarele care într-o formă încălzește și însuflețește pe mic și mare, nefăcând osebite, că unul vorbește ungurește, celalalt sârbește. Când vorbim despre creșterea poporului, atunci poftesc în interesul patriei, ca să fie deplină libertate și nime să nu se apese. Vă întreb pe D-voastră, carii doriți a scoate afară limba maternă din școală, cum v-ar cădea când s-ar cere, ca limba D-voastră să se scoată din școală ? Au nu trebuie noi să apărăm principiul, ca fiecare să aibă deplină libertate a-și înseta învățăturele elementare în limba sa ? Aceasta este o datorie firească. Eu nu doresc a apăsa pe o parte; dar nici doresc ca popoli patriei să se amalgameze, căci una ca aceasta ar da ocaziune spre reacție. Un deputat zisese,

că una din pricinile reacției au fost întrebăciunea limbei. Știm că la 1836 se aduse legea, ca fiecare să fie îndatorat a învăța limba maghiară; dacă noi atunci ne-am fi purtat cu mai multă cruțare în privința limbei, acum reacția nu-și rădica capul cu atâta înverșunare, măcar cât de mare ar fi fost silința camarilei din Viena; dar noi am pri[m]it lucrul, și să luăm seama, ca acum în timpul renașterii să nu naintăm totala cutropire a patriei. Eu recunosc că, după cum zisese un deputat, limba maghiară ca diplomatică are o precelință, însă numai aceasta precelință că ea este diplomatică; de aceea pe cetățeanul maghiar nu-l țin mai mare și mai bun decât pe altul care poate este român ori slav de viță. Aici, în dietă limba maghiară are precelință, iară afară nu; și dacă ați ști că limba maghiară mai are și într-alt loc precelință, atunci ați fi siliți a spune curat, că constituția maghiară nu este aceea pe care noi am trâmbițat-o. Școalele elementare au scop, ca cea tinerime, care până acum nu primea nici o învățătură, ci rămânea în statul naturei asemenea vitelor, să se învețe. Acesta zic e scopul școalelor elementare, căci sânt aci deputați, carii știu, cum că în unele locuri crește tinerimea ca copacii în pădure, fără nici o educație. Care e dar scopul creșterii elementare ? Negreșit că nu altul decât ca tinerii să-și câștige acele învățături, care sânt de neapărată trebuință la ori care cetățean. Eu cred, că școalele elementare n-au scop a se crește copiii diplomatește, acela și până acum avu câmp destul de larg. Iată-mă pe mine de exemplu, care în școalele elementare n-am învățat niciun cuvânt ungurește, dar fiindcă avui dorință a mă pregăti astfel ca să poci lua parte la diplomație sau la trebile publice, învățai limba maghiară. Însă nu în clasele elementare, căci scopul aceloră nu este a învăța ungurește, ci a da pruncului cunoștințele pregătitoare. Eu aș vrea să ușurez lucrul, aș vrea să dau la o parte greutățile din cale. Dacă pruncul în clasele elementare învață ceva ungurește, trecând în sus îi prinde foarte bine, acest scop aș vrea eu a-l ajunge, însă nu prin mijloacele silei. Vrerea-și și eu să fie numai o limbă în patrie, căci atunci mai ușor ne-am putea învoi; dar după ce soarta ne amestecă astfel, încât noi formăm un cvodlibet în această țară poligloată, trebuie să ne întocmim după împregiurări și împregiurările acele cer, ca tot omul în școalele elementare să învețe științele prescrise în limba sa. Dacă vom privi cu luare aminte la agitațiile sașilor din Transilvania, vom afla cum că peana încordătoare au fost că li s-au spus, cum că prin uniune voim a-i maghiariza. 1700 de ani trecură de când se află românii în această patrie; ei văzură întrarea avarilor, a cumenilor și a tătarilor și cu toate acestea, aceia n-au fost în stare a-i despoia de limbă (sgomot). Nu mă tem nici odată de aceea, că cineva le va putea răni limba; dar poporul cugetă astfel, pe el îl poți duce la rătăcire (nu este popor). Aceste sânt ideile mele, dacă Dvoastră încă vă învoiți, ca să nu fie așa, cum îmi dede comisia centrală reflecțiile sale; căci acele nu se împacă cu logica; §. al 10 sună așa: „Limba maghiară

să fie peste tot studiu ordinariu” ; iar al 11: „Acei școlari, carii nu înțeleg limba maghiară, vor primi învățătura în limba maternă.”

[...] Tot în înțeles cumpătat vorbi și gr. Samuil Vass zicând într-altele, că el ar dori, ca școalele să fie comunale, iar nu osebite pentru fiecare religiune, [din] cauză că atunci ne-am putea mai ușor cunoaște unii pe alții și veninoasa sămânță a retragerii nu s-ar estinde mai departe. Cât pentru introducerea limbei maghiare în asemenea școală, în această privință el nu se învoiește, fiind de părere că în o patrie împetrișată cu atâtea elemente, toate așezemintele ar trebui [fon]date pe principiul filantropiei și al egalității; pășind dar din acest punct de vedere, el deși e ungur născut, tot nu voiește a introduce cu sila limba maghiară asupra celor de altă viță. Acest deputat, după ce vorbi mai multe tot cu acest cumpăt, în urmă proiectă ca acei doi paragrafi să se preschimbe așa: «Limba învățătoare în școalele comunale să fie aceea carea o vorbesc și o înțeleg cei mai mulți din acel ținut ori sat. Iar unde i s-ar părea ministrului de cult a fi de neapărată trebuință înființarea unei nouă școale [ori] din privință religioasă ori limbistică, [să] fie iertat a o face aceasta.» Rezultatul acestor înverșunate desbateri fu, că se primi modificăția comisiei centrale, adecă limba maghiară trebuie să se învețe regulat în clasele începătoare; iar cât pentru școlarii de altă limbă, aceia în cei trei ani dintâi, prin limba lor maternă vor învăța limba maghiară. Din acestea, vede oricine până încât ne este astăzi de asigurată limba și naționalitatea română pe lângă toate promisiunile făcute de rege în fața deputaților trimiși la Innsbruck în două rânduri.

Un român

(După Közlöny)”.

Publicație: Articolul *Libertate, egalitate*, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, Brașov, nr. 32, luni, 9 august, 1848, p. 253–255, 264.

100.

Viena, 10 august 1848

Copia (162) a

Pulszky an den Minister Präsidenten Grafen Ludwig Batthyányi

Hochgeborner Graf !
Minister Präsident !

Auch heute war Krawall, aber aus welcher Ursache, das weiß Niemand. Ein großer Theil der Nationalgarde war in der Stadt aufgestellt, und ärgert sich, daß sie gefoppt wurde.

Ich weiß es, aus glaubenwürdiger Quelle, daß das Ministerium eine Interpellation angeschafft habe. Auf welche Weise konnte die Lostrennung

Ungarns – wie sie es nennen – und die Vereinigung Siebenbürgens geschehen ? Man will die Sache dahin bringen, daß der Reichstag erklären soll: Se Majestät habe nicht das Recht gehabt, darin zu willigen. All dieses ist *Schwarzers*¹ Werk. Es wird sich zeigen, ob er es ausführen kann, aber daß der Plan besteht, das ist gewiß.

Zur Reorganisation Johannis ist der Rath *Schwind* ausgesendet, der mit *Montecuculi* vereint dies Land auf constitutionellen Fuß setzen wird. Das Ministerium hat heute einen Befehl an *Welden* erlassen, er solle die oesterr. Truppen allsogleich aus Modena herausziehen, u. den Herzog seinem Schicksale überlassen. In Mailand will man Amnestie u. Gral Pardon [?] verkünden, bloß nur Italiener anstellen u.s.w. u.s.w.

Große Sensation erregte hier ein Gedicht, welches am 8ten August in der Geißel erschien. Der Verfasser ist Obstlt. *Marzano*. Er spricht im Namen der italienischen Armee aus: *daß wenn sie zurückkommt dieselbe ein strenger Gericht über den Wienern gehalten wird, die des Kaisers Scepter gestohlen u.s.w.*

Das Blatt ist nicht mehr zu bekommen, doch ist es klar, daß dies Gedicht die wirklichen Gefühle der Armee offenbaren, u. daß mit ihr die Reaction kommen werde.

Wenn wir mit den Raitzen nicht fertig werden, u. dort nicht siegen, so wird man kaum Achtung vor uns haben, denn hier respectirt man den, den man fürchtet.

Wien den 10^{en} August 1848

Euer Hochgeborn

unterthänigster Diener,
Franz Pulszky mp.

Fürst Eszterházy kommt erst Sonntag nach Wien, dann werde ich ihn von dem Wunsch Euer Hochgeborn hinsichtlich der englischen Raketen verständigen. Die Abgesandten Dalmatiens sind vorgestern angekommen, ich werde sie aufsuchen, ihre Wohnung habe ich bereits erfragt.

Für die Richtigkeit der Uebersetzung

Eduard Mahovitz mp.,
beeid. Dolmetsch

*

Copie (162) a

Pulszky către premierul [maghiar] contele Batthyányi Lajos

Preaonorate conte !

Primule ministru !

Și astăzi a fost scandal, dar din ce pricină, nimeni nu știe. O mare parte din garda națională era aliniată în oraș, și s-a supărat, pentru că o maimuțăreau.

Știu din sursă demnă de încredere că Ministerul [austriac] a făcut o interpelare: [despre] cum s-a putut întâmpla despărțirea Ungariei – cum o numesc ei – și unificarea Transilvaniei ? Vor să aducă chestiunea până la punctul, în care Parlamentul [austriac] să declare: [că] maiestatea sa nu are dreptul de a se învoi la aceasta. Toate acestea sunt opera lui *Schwarzer*². Să vedem dacă poate pune în aplicare planul, dar că el există, asta e sigur.

Pentru reorganizarea lui Johann³ a fost trimis consilierul *Schwind*, care unindu-se cu *Montecuculi* [Montecuccoli]⁴ va pune această țară pe picior constituțional. Ministerul [austriac] a emis azi un ordin către *Welden*⁵, să scoată *imediat trupele austriece din Modena și să-l lase pe arhiduce în seama soartei sale*. La Milano vor amnistie și demiterea generalului Pardon [?], să fie angajați numai italieni ș.a.m.d. ș.a.m.d.

Mare senzație a produs aici o poezie, care a apărut la 8 august în „Die Geißel”⁶. Autorul ei este locotenent-majorul *Marzano*. El vorbește în numele armatei italiene: *că dacă aceasta se întoarce înapoi îi va supune unei aspre judecăți pe vienezi, care au furat sceptrul împăratului ș.a.m.d.*

Foaia s-a epuizat, dar este limpede că această poezie înfățișează adevăratele sentimente ale armatei, și odată cu ea [cu armata] va veni și reacțiunea.

Dacă noi nu-i terminăm pe sârbi și dacă nu învingem acolo, atunci nimeni nu ne va respecta, căci aici e respectat numai cel de care te temi.

Viena, 10 august 1848

Al înălțimii voastre

supus slujitor,
Pulszky Ferenc m.p.

Prințul Eszterházy ajunge la Viena abia duminică. Atunci îl voi anunța despre dorința înălțimii voastre privind rachetele englezești. Trimișii Dalmației au sosit de alaltăieri. Îi voi vizita, m-am interesat deja unde locuiesc.

Pentru conformitatea traducerii

Eduard Mahovitz m.p.,
tălmaci autentificat

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei-Ministerratsprotokolle.
Copie: Institutul de Istorie „George Barițiu”, Fond 1848, cutia X, doc. nr. 61, xerox: 25.209-25.210.

¹ Numele este scris în original de autor cu litere latine. La fel mai jos.

² Ernst Schwarzer von Heldenstamm (1808–1860), om politic, economist și jurnalist austriac, redactor-șef la „Österreichischer Lloyd” din Trieste (1844), ministrul c.c. al Ministerului Lucrărilor Publice (18 iulie–23 septembrie 1848), calitate în care s-a remarcat

prin demararea construcției căii ferate de la Semering și generalizarea comunicației prin telegraf (până atunci monopol al armatei). Dar scăderile salariale pe care le-a impus la 21 august 1848 în domeniul lucrărilor publice au condus la marea demonstrație a muncitorilor din 23 august 1848, înfrântă sângeros de garda națională în așa-numita „bătălie de la Prater” (Praterschlacht). Aceasta a condus la demiterea lui Schwarzer. Apoi, în 1848–1849, a fost deputat în parlamentul imperial, redactor al ziarului „Allgemeine Zeitung” (până în 8 octombrie 1848) și redactor-șef al „Wanderer” (Felix Czeike, *Historisches Lexikon Wien*, vol. 5, Verlag Kremayr & Scheriau, Viena, 1997). „Schwarzer” este porecla lui Felix von Schwarzenberg (1800–1852), ministrul de Externe și al Casei imperiale, premierul austriac, inamic al tendințelor separatiste maghiare. Numele este scris în original de autor cu litere latine. La fel mai jos.

³ Arhiducele Johann de Austria (1782–1859), fiul împăratului habsburgic Leopold II și fratele împăratului Franz I, locțiitor imperial (Reichsverweser), aflat adesea în conflict cu Curtea imperială, datorită viziunii sale mai liberale.

⁴ Alberto Raimondo Zeno Montecuccoli-Laderchi (1802–1852) sau, în variantă germanizată, Albrecht von Montecuccoli-Laderchi, politician și diplomat austriac, descendent al cunoscutei familii nobiliare italiene Montecuccoli, comisar civil extraordinar c.c. în Regatul lombardo-venețian, la 26 iulie 1848 a emis împreună cu generalul austriac Joseph Radetzky o proclamație de reinstaurare a suveranității habsburgice în acest teritoriu.

⁵ Feldmareșalul baron Ludwig von Welden (1780–1853) a asigurat, în timpul răzcoalei pașoptiste din Lombardia, comunicarea generalului Radetzky cu țările de coroană, a fost locțiitor civil și militar c.c. în Dalmația (septembrie 1848) și la Viena (noiembrie 1848), în aprilie 1849 a fost numit comandantul suprem al armatei austriece din Ungaria, iar din mai 1849 (la înlocuirea sa cu feldmareșalul Julius von Haynau) a revenit pe postul de guvernator al capitalei Imperiului.

⁶ „Die Geißel. Tagblatt aller Tagblätter” [Biciul. Cotidianul tuturor cotidianelor], foaie satirică apărută la Viena în anii 1848–1849.

101.

București, 10 august 1848

No. 2147

9794 848

K.k. Agenzie in der Walachei

Die k.k. Agenzie übermacht in der Anlage den von dem Comité der Quarantinen erhaltenen Ausweis über den Stand der Cholerafälle in den Distrikten der Wallachei.

Hier in Bukarest sind an der Cholera am 8. d.M. 3 erkrankt – gestorben, am 9. d.M. 5 erkrankt – gestorben.

Bukarest den 10. August 1848

Timoni

An das hochlöbl. k. Siebenbürger Landes Gubernium in Klausenburg

Ausweis
Über den Cholera Verlauf

<i>Distrikt</i>	<i>krank</i>	<i>Gestorben</i>	<i>von</i>	<i>bis</i>
Braila	132	31	14.	18. Juli
Jalomiza	191	30	14.	21.
Ilfow	1293	454	14.	27.
Buzeu	759	182	17.	24.
Prahova	821	129	8.	15.
Oltü	250	129	16.	25.
Romanaz	68	28	18.	22.
Stadt Bucarest	28	6	22.	28.
Civil Spital	17	8	3.	28.

Kelt Aug. 10. 848.

béad. 10

ellátt. 21

9794. 848.

Főorvos

A Bukaresti Cs. K. Ügyvivőség, oláh országban uralkodo Epekorság tárgyában
át ér.

Tudásulvét.

I.Sz.

Bukaresti Ügyvivőség

Oláh ország

Epekorság

*

Nr. 2147

9794 1848

Agenția c.c. din Muntenia

Agenția c.c. transmite în anexă adeverința primită de la comitetul
carantinelor despre situația cazurilor de holeră în districtele [județele] Țării
Românești.

Aici la București în 8 luna curentă s-au îmbolnăvit de holeră 3 [persoane]
și au murit – ; în 9 luna curentă s-au îmbolnăvit 5 și au murit –.

București, 10 august 1848

Timoni

Către preaonoratul Guvern transilvan regesc al țării din Cluj

Adeverință
Despre cursul holerei

<i>District [Județ]</i>	<i>Bolnavi</i>	<i>Morți</i>	<i>din</i>	<i>până în</i>
Brăila	132	31	14	18 iulie
Ialomița	191	30	14	21
Ilfov	1.293	454	14	27
Buzău	759	182	17	24
Prahova	821	129	8	15
Olt	250	129	16	25
Romanați	68	28	18	22
Orașul București	28	6	22	28
Spitalul civil	17	8	3	28

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 117-120, foto: 28550-28553.

102.

Pesta, 10 august 1848

Domnului ministru Eötvös

Báró Eötvös József vallásminiszter
Budapesten, augusztus 10^{én} 1848.

Méltóságos báró és minister úr !

Mult hó 29^{kéröl} 3244 szám alatt hozzám intézett hivatalos rendeletében közöltekre, azok visszarekesztése, magam nyilatkozatát a következőkbe vagyok bátor megtenni.

A legnagyobb megilletődéssel olvastam a záradékok közt az erdélyi kir. Főkormányzéknek 8415.848 sz. alatti a királyi helyettes öfenségéhez intézett felterjesztését, melyben engem azzal vádol, mintha a Szászsebes-széki románok Pestről Szt.Iván 18/30^{án} hiveimhez intézett főpasztori levelem következtében tagadták volna meg a kir. És papi tized megadását – úgy látszik, az erdélyi kir. kormány, ki és kinek elnézésével románajku erdélyi lelkészeim tetszésszerint fogadtatnak a több napi börtönöztetés után bocsátatnak el, már meg nem elégülve a román lelkészek gyanusitgatásával a nyomorgattatásával, hogy a nemzetre annál nagyobb homályt borithasson

személyem ellen is kezdi s kívánja éreztetni fennebbi módon hatalmát és a haza, a magyar nemzet s nagyjára az arisztokrácia érdekében legszentebb főpásztorhoz illő szándékkal fennebb érintett hiveimhez intézett felszólításban bojtorjánkozván, amellyet azon okból vagyok bátor idemellékelni, hogy annak foglalatjából méltóztatnék méltóságod átlátni, vajjon szolgáltattam-e én azzal legkisebb okot is, annyit hogy a kir. főkormánysház engem vádolhasson.

Sajnosan értettem tehát én a királyi kormánysháznak ellenem beadott vádját, mert hiszen maga a tisztelt kormánysház már f.év június 7^{én} 7237/U.243 és június 17^{én} 7787/U.282 számok alatt kiadott és a helybeli polgári törvényhatóságok által egész Erdélyben közhírré tettett körirata által tudatta a szegénységgel, hogy a robotot és dézsmát az országgyűlés erdélyi maga jószántából a haza és nép java tekintetéből június 6^{án} örökre eltörölte és ennek életbeléptetése 19^{ik} juniustól kezdődjön.

Ezen két rendbeli kormánysházi rendeletet tudván egyrésztől másrésztől pedig szeretett urunk királyunktól Innsbruckban június 23^{án} olynemű legfelsőbb választ kapván, mely a hitsorsosaimat egészen megnyugtandja, szent kötelességemnek tartottam, felekezeteimbeliemhez egy főpásztori körlevelet bocsátani, mely által őket felvilágosítani és felszólítani törekedtem, miszerint Erdély Magyarhonnal egyesülvén ők is részeltetni fognak mindazon jótéteményekből, melyekkel élnek a nagy Magyarhón polgárai a hogy a jobbágyság és dézma eltöröltetett s ezt meggyőződésem szerint méltan is tehettem, hogy aztán az Unio iránti rokonszenvük megnyugtatót aggodalom helyett, bennük szüljön.

Ennélfogva hibásan állítja a szászsebesi széki tanács mintha tudniillik hatásköre alatt lévő románajku helységek a királyi kincstár és ágostai hitvallású lelkészek részére a tizedet főleg azon okból vonakodnának megadni, mivel én egy hozzájuk Pestről intézett nyilatkozatomban a többek között a tizedadás terhe alól őket felmentetteknek nyilvánítottam, mert a szegénység híven ragaszkodott az országgyűlési határozathoz és a két kormánysházi körlevélhez, melyet azonban a szász törvényhatóságok háttérbe akarák tenni azért, hogy megadván a szegény románok a tizedet, annál könnyebben beszédhessen saját lakósaiktól, kik a törvény értelmében fogva az évre tartoznak saját lelkészeiknek tizedet adni, valamint az idején erdélyi 6^{ik} törvénycikknek 4 §-sából egészen kiviláglik, melyben is ez olvastatik: „A szász törvényhatóságokbeli lelkészek minthogy e előfélbeli évre a *Census Cathedraticus* már nagy részint megfizették ez évi szolgálataiknak ellenben még eddig szinte semmi jutalmát nem vették egy általános rögtönös rendezés lehetetlenségét is tekintetbe vévén, nem ugyan dézma járandóság cím alatt, mely örökre el van törölve, hanem a folyó évre illő papi bért venni fogják venni az idén saját vallásukbeli polgáraiktól mindazt amit eddigelé csupán azoktól kaptak”. Helyesebben tehát, de jogosan is tette volna a szászsebesi

tanács ha, hogy ellenem az idézett vádat meg nem tette volna, ha nem az ugyanazon törvénycikknek 6 §^{-phusát} követvén, a tisztelt minisztériumhoz folyamodott volna a szász papság életmódjuk iránt.

Mindezeknek nyomán hivatalos tisztelettel kérem méltóságodat, miszerint ez ellenem felhozott vád alaptalanságát elismerni és arról ő cs. kir. főhercegségét is a mélyen tisztelt nádorunkat tudósítani méltóztatna.

Ki is mély tisztelettel maradok alázatos szolgája

Saguna András

*

La cele comunicate prin ordonanța adresată mie în luna trecută sub nr. 3244/G, pe lângă reanexarea ei, îndrăznesc a-mi face declarația mea în următoarele:

Cu cea mai mare emoție am citit între anexe raportul guvernului ardelean nr. 8415/1848 către Înălțimea sa locțiitorul regal în care mă acuză ca și cum românii din Sebeșul Săsesc în urma circularei către credincioșii mei trimisă din Pesta în 18/30 iunie a.c. ar fi refuzat plățirea dijmei regale și popești. Așa se vede că guvernul ardelean, cu a cărui îngăduință preoții mei se aresetază după plac și numai după mai multe zile de temniță se eliberează, nemaiîndestulându-se cu suspectarea și chinuirea continuă, pentru ca pe poporul nostru cu atât mai mult întunerice să cadă, începe și dorește acum să-și facă simțită puterea și împotriva persoanei mele în modul de mai sus.

Și în interesul patriei, al națiunii maghiare, dar în mare măsură și a aristocrației, cu intenția cuvenită unui arhipăstor m-am slobozit în provocarea adresată mai sus numiților mei credincioși, pe care de aceea o anez, pentru ca din cuprinsul ei să binevoiți a vedea: oare dat-am eu prin ea vreo pricină cât de mică înaltului guvern să mă poată acuza ? cu regret am înțeles, deci, acuza adusă de guvernul regal contra mea pentru că însuși stimatul guvernul încă din 7 iunie a.c. cu nr. 7237/U/243 și în 17 iunie cu nr. 7787/U/282 a vestit săracimii că Dieta ardeleană de bună voie a șters dijmele și robotele pentru binele partiei și al poporului pe ziua de 6/18 iunie, iar punerea în vigoare a ștergerii se începe în 19 iunie. Cunoscând aceste două ordine guberniale, iar pe de altă parte, primind de la iubitul nostru rege în Innsbruck, în 23 iunie, acel înalt răspuns care îi va liniști cu totul pe coreligionarii mei, mi-am ținut de datorie sfântă să le trimit circulara mea prin care să-i luminez și să-i provoc, ca întrucât Ardealul s-a unit cu Ungaria, și ei se vor împărtăși de toate binefacerile cu care trăiesc cetățenii statului maghiar și că iobăgia și dijma s-au șters. Aceasta, după convingerea mea, o și puteam face pentru ca apoi pastorală mea să nască în ei simpatia față de Uniune, iar nu îngrijorare.

De aceea greșit susține sfatul scaunului sebeșan când zice că de aceea nu vreau să plătescă credincioșii mei dijma Erariului și preoților luterani, pentru că eu le-aș fi trimis vorbă din Pesta că sunt scutiți. Pentru că sărăcimea a ținut strâns la hotărârile Dietei și la cele două ordine circulare ale guvernului, pe care autoritățile săsești au vrut să le ascundă, pentru ca bieții români dând dijmă, ei să o poată strânge și de la ai lor, care legalmente mai sunt încă obligați să o presteze în acest an, cum reiese din paragraful 4 al legii VI din anul curent.

În urma acestor, rog cu stimă a se recunoaște netemeinicia acuzelor aduse mie și a înștiința despre aceasta și pe alteța sa arhiducele palatin

Cu afecțiune,

Andrei Șaguna

Concept: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 37. f. 1-2. Publicat și la Teodor Bodogae, După întoarcerea de pe Câmpia Libertății ..., p. 457-458.

103.

Sibiu, 10 august 1848

Măria Ta, Prea luminate și prea sfințite domnule episcop !

În urma rândurilor Măriei Tale cu data de 2/14 iulie a.c. cu acel înțeles către noi trimise ca să arătăm Măriei Tale că făcut-au în timpul acesta vreun protopop sau preot de-ai noștri oarece răscoală în popor ca să fi fost tras la darea de seamă ? Și câte și care comunități neunite au devenit prin purtarea sa la acea stare cât să fi fost trimisă miliție asupra lor ?

Grăbim a așterne Măriei Tale relația protopopului Ioan Panovici sub A./. din care se vede că la satul Beșinău s-au scos brachium militare pentru neascultare și preotul Gheorghe Popovici este dus în temniță la Aiud din pricină aici necunoscută și precum că și la Bogatul Român au fost brachium pentru neascultare. Apoi relația protopopului de la Hațeg Mihai Maximilian sub B./. din care se vede că și parohul de la Vâlcele Bune, Manase Popovici, dimpreună cu alții pentru asemenea pricină au fost robți și așa ceva s-au întâmplat și la Bărăști. Așisderea te vei milostivi a cunoaște Măria Ta din aici sub C./. alăturata copie a decretului gubernial din 20 iulie a.c. Nr.8216 că și preotul de la Mureșeni (Megyesfalva), Scaunul Maros-Szekului Ștefan Iacovici este pus acție și oprit de la funcție pentru că ar fi grăit hule asupra ungarilor. Mai pe urmă alăturăm Măriei Tale relațiile protopopilor Terente Bogat sub D./., Ștefan Dembian sub E./., Nicolae Ghiaja sub F./. și Petru Chețanovici sub G./., tot la asemenea năpăstui, în urma poruncii Măriei Tale încoace făcute.

Pe lângă care smerit rugăm pe Măria Ta ca să te milostivești la înaltul Ministerium ca parohii să nu se mai închidă numai pentru presupuse învinuiri ori greșeli așa mici, căci cu mijloace ca acestea mai tare se înstrăinează Nația română de către unguri, fiindcă de și au fost Nația sub biurocrația nemțească nesocotită în nimic până acum și defăimată, totuși batjocuri așa crase și dese nu s-au făcut cu preoții noștri ca acum când este proclamată libertatea etc. etc. Iar dacă unul sau altul din preoții noștri ar greși ceva, să se mijlocească îndreptarea lor prin tistia bisericească și să nu se blăznească numai decât publițe cu temnița, că scris este: „Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei” și poate va veni o vreme când va avea statul lipsă de preoți cu autoritate înaintea poporului și atuncea de unde-i va lua, dacă acum se blăsesc aceia așa fără de socoteală și numai după presupusuri și e lucru știut că deși grăiesc ceva preoții noștri ce nu e potrivit cu vremile de acum, aceea nu o fac din răutatea inimii și din antipatie către unguri, ci mai mult întărâtați de către alți tulburători care se slujesc de ei ca de niște unelte și este de mirat că întărâtorii umblă slobozi și întărâtații suferă necazul.

Excesuri se întâmplă și la alte popoare de alte religii, dar n-am auzit ca preoții de alte religii să fi fost arestați pentru excesul poporenilor săi, precum fac solgă-biraiele cu preoții de religia noastră. Mai că am putea zice că toate neorânduilele ce s-au întâmplat până acum nu au purces atât din îndărătnicia poporului, cât din tractarea cea nepotrivită pe care au avut-o a suferi de la domnii solgă-biraie care, cum se vede, nici acum nu cred că poporul se poate stăpâni fără toiaguri, fără temnițe și fără furci. Totuși avem mare nădejde că înaltul minister al cărui simbol este umanitatea, va vindeca pe cât mai în grabă durerile acestea care ne-au căsunat asupra-ne fără de vreme și fără de pricină de ajuns și va efectua ca umanitatea și fraternitatea să nu mai fie numai pe hârtie.

Fiind cu adâncă și smerită reverință ai Măriei Tale prea umiliți servi,
Consistoriul episcopesc

Moise Fulea

Original: A.M. Sibiu, Fond Andrei Șaguna, doc. nr. 37(90).

104.

Pesta, 10 august 1848

Cătră toți iubiții mei fii sufletești din ținutu Săliștii

„Dar vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Christos.”

„Bine este cuvântat Dumnezeu și Tatăl Domnului Nostru Iisus Christos, părintele îndurărilor și Dumnezeu a toata mângăierea.”

Cu cuvintele acestea au salutat marele Apostol Pavel prin a sa epistolie trimisă către iubiții săi corinteni. K. 1 cor. K. 1. st. 2.3. tot cu acestea cuvinte mângăitoare vă salut și eu pe voi pe toți, iubiților mei fii sufletești din ținutul Săliștei; însă cu o inimă plină de mâhnire, pentru că am înțeles cumcă voi v-ați fi abătut de la calea cea bună, de la calea cuviinței și a adevărului, și ați fi intrat în calea rătăcirii și a stricăciunii. Mâhnirea aceasta a inimii mele cu atâta mai tare mă cuprinde, cu cât mai tare m-am străduit eu a vă da sfătuirile cele mai sănătoase, și învățăturile cele mai folositoare, dar de tot împotrivoare cu faptele voastre de acum.

O învățătură ca aceasta v-am trimis eu prin Cerculariul meu din 18-le iunie a.c.¹ în care ca un părinte adevărat v-am sfătuit ca „de mai aveți a pretinde oare [ce], căutați aceasta pe cale cuviincioasă, pe calea legii, și fiți încredințați că stând dreptatea pe partea voastră, o veți dobândi”. Calea cuviinții, calea legii, v-am sfătuit să nu o lăsați dinaintea ochilor, pentru că numai aceasta ne poate duce la limanul dorit. Și iată că faptele voastre au fost togma împotriva învățaturii mele. Așisderea și prin Cerculariul meu din 18/6-le iulie a.c. v-am învățat ca să fiți ascultători și implinitori poruncilor celor mai înalte, dar precum să vede fără de folos. Nu așa, iubiților mei, nu așa, ci pe calea cea bună și dreaptă trăbuie să-și caute fieștecine, aceea spre ce cugetă că are drept. Eu nu știu din neștiință sau cu voia v-ați apucat voi de aceea, ce nu s-au căzut; dar orșicum s-au întâmplat, pasul vostru au fost greșit. Acum trăbuie să-l îndreptați. Adecă să căotați dreptul, care cugetați că-l aveți, pe calea legii, și fiți convinși, cum că îl veți dobândi.

Iubiților mei ! Dumnezeu vrea dreptatea, lumea încă vrea dreptatea, așadar cred cum că aceea spre ce avem dreptate o vom dobândi negreșit, numai dacă ne vom lăsa de tulburări, și vom căota dreptatea noastră pe calea cari se cuvine, pe calea legilor. Eu crez cumcă mă veți pricepe cu toții, și mă veți asculta. Pentru aceea mângăundu-vă iară vă sfătuiesc ca să aveți înaintea ochilor totdeauna calea cea bună, ca să poată fi cu voi darul lui Dumnezeu și pacea în vecii vecilor, ce poftindu-vă din inimă, rămân al tuturor de tot binele voitor.

Pesta în 10-le august 1848².

[Andrei Șaguna]

Concept: A.M. Sibiu, Fond f.n., cutia 1, doc. nr. 36. Publicat și în *Revoluția transilvană ...*, p. 113.

¹ Circulara din 18 iunie 1848, publicată la Ghe. Tulbure, *Mitropolitul Andrei Șaguna, Opera literară, scrisori pastorale, circulare școlare, diverse*, Sibiu, 1938, p. 145–146.

² Conceptul este însoțit și de traducerea în limba maghiară ca notă.

Budapesta, 10 august 1848

1640
P.M.

A pénzügyi Ministertől
Szabad Királyi Erzsébet város Közönségének

Miután az ausztriai pénzügy-ministerium f.é. július 7^{-én} 2503_{FM} sz. alatt kelt rendeletével a az ausztriai álladalmi pénztárakat a magyar pénzügyek elfogadásától eltiltotta anélkül, hogy ez iránt a magyar ministeriumot csak értesítette volna is, kénytelenítve látom magamat, az ausztriai nemzeti bank által leg közelebb kibocsátott 1 és 2 forintos bankjegyek elfogadásától a magyar köz pénztárakat szinte eltiltani.

Budapest, augusztus hó-én 1848.

a pénzügy minister
Kossuth Lajos

1640
P.M.

A pénzügyi Ministertől
Szabad Királyi Erzsébet város Közönségének
Hivatalból. Erzsébetre

*

1640
P.M.

Din partea Ministrului de Finanțe
Către adunarea generală a orașului liber regal Dumbrăveni

După ce ministrul de Finanțe austriac, în urma ordonanței sale sub nr. 2503_{FM}, a interzis casieriilor de stat din Austria să accepte tranzacții financiare ungurești fără ca, despre aceasta, să fi înștiințat ministrul ungar, de aceea mă simt obligat să interzic în mod similar casieriilor publice maghiare să accepte bancnotele recent emise de Banca Națională Austriacă de 1 și 2 florini¹.

Budapesta, 10 august 1848.

Ministru de Finanțe
Kossuth Lajos

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Primăria Dumbrăveni, pachet: 1134, foto: 6998–6999.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 48, datat Budapesta, 5 august 1848, prin care se anunță emiterea bancnotelor ungurești de 1 și 2 fl.

106.

Budapest, 10 august 1848

3858 P.E.
113

Az erdélyi királyi Kormányzónak

Báró Vay Miklós koronaör és királyi biztosnak f.é. július 31^{-éről} a pénzügyi miniszterhez följelentéséből s annak csatolványaiból kitetszván az: hogy az erdélyi királyfölkék több lakosai, kik ágostai hitvallásúak nem lévén dézmaadóssal a szász papok részére már az idén nem tartoznak, azt mégis megadták, az illy illetéktelenül fizetett dézmák visszaadását sikeresen eszközölni a Királyi Kormányzónak ezennel ajánltatik.

Budapest, augusztus 10. d. 1848
Hazafiúi üdvözlettel

Vallás és közoktatási Miniszter
Báró Eötvös József

*

3858 P.E.
113

Către Scaunul Gubernial al Transilvaniei

Reieşind din raportul intendentului coroanei şi comisarului regal, baron Vay Miklós, adresat ministrului de Finanţe, precum şi din anexele sale că, pe Pământul Crăiesc al Transilvaniei mai mulţi locuitori de religie luterană, nefiind deja anul acesta datori preoţilor saşi cu zeciuiala, totuşi, în ciuda acestui fapt, s-au achitat de ea. Recomandăm, prin aceasta, Scaunului Regal ca să intervină eficient ca asemenea zeciuiile plătite ilegal să fie restituite.

Budapest, 10 august 1848
Cu salut patriotic,

Ministrul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice,
Baron Eötvös József

Original: M.O.L. Budapest, Fond G.P., nr. 9805/1848, foto: 28568–28570.

107.

Budapest, 10 august 1848

4101
750

Földművelés, ipar és kereskedelmi ministertől

9741/1848

Erdélyi Kormányzéknek

Magyarország és a kapcsolt részek határi közt a levelek vitelbére és a belföldi időszak lapoknak szétküldetési díja, az ide mellékelt ideiglenes szabályzatok szerint, folyó évi július 1^{-től} kezdve már leszállítatván; a tisztelt Kormányzék ezennel fölszólíttatik: hogy szabályzatokat szeptember 1^{-től} kezdve az erdélyi postahivataloknál életbe léptesse; egyéb a levelezésekre és hirdlapokra vonatkozó újabb rendeleteket is, hasonló intézkedés végett az austriai örökös tartományokra nézve az ottani kormánynak új szabályzatait pedig tudomásul, azon megjegyzéssel közlöm a tisztelt kormányzékkel: hogy azon felföldi hirdlapok jegyzéke mellyekre nézve az 1847/8 évi XVIII törvénycikk 30 §^a értelmében a feltételek teljesítettek és a magyarországi postahivataloknál az előfizetések elfogadása és szétküldetése megengedett, utólagosan fog közöltetni; a külföldi hirdlapokra nézve pedig még az austriai kormánynyaé célba vett egyezkedés létrejöhet, az eddigi szabályok ideiglenesen megtartattak.

Budapesten, augusztus 10^{-én} 1848

Klauzál Gábor

*

$\frac{4101}{750}$

Din partea ministrului agriculturii, industriei și al comerțului
9741/1848

Către Scaunul Gubernial al Transilvaniei

Întrucât taxele transportului de scrisori și taxele distribuirii gazetelor periodice interne au fost deja reduse începând din 1 iulie anul curent, potrivit dispozițiilor ad hoc, de aceea onoratului scaun gubernial i se pune în vedere ca, începând din 1 septembrie, să pună în vigoare la oficiile poștale din Transilvania aceste dispoziții. Privind ordonanțele mai recente referitoare la corespondență și la gazete, de asemenea, le aducem la cunoștința guvernelor din ținuturile ereditare ale Austriei. Mai facem cunoscut onoratului scaun gubernial și obiecțiunea că listele acelor gazete interne la care, conform paragrafului 30 al art. de lege nr. XVIII din 1847/8, condițiunile au fost satisfăcute, prin urmare, la oficiile poștale din Ungaria acceptarea abonamentelor și a distribuirilor a fost permisă. În ceea ce privește gazetele din străinătate, atâta timp cât convenția cu guvernul austriac preconizată se va putea realiza, se vor menține instrucțiunile de până acum.

Budapesta, 10 august 1848

Klauzál Gábor

Original: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9741/1848, foto: 28518–28.520

108.

Cluj, 10 august 1848

2137 eln. 1848

A Nagy Méltóságú Királyi Kormányshéknek

A főhadi vezérnek e hónapi 4^{-ről} 23159 számja alatt kelt átiratát, melyben a hátra lévő újoncok haladék nélküli kiállítása iránt, az ezzel hátra lévő törvényhatóságokhoz siető rendelést kíván tétetni, eredetileg ide fogva a Nagy Méltóságú Királyi Kormányshéknek szükséges intézkedések tétele végett áttenni kívántam.

Kolozsvárott, augusztus 10^{-kén} 1848

Gróf Mikó Imre

*

2137 eln. 1848.

9676/1848

Către înaltul scaun gubernial regesc de judecată

Transcriptul comandantului suprem militar din 4 a acestei luni nr. 23159 în care a dorit să ordone recrutările iminente în acele jurisdicții care au rămas în restanță cu aceasta, am dorit să-l transpun anexat aici în original prea înălțimii sale, Scaunului gubernial, pentru luarea măsurilor necesare.

Cluj, 10 august 1848

Contele Mikó Imre

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9676/1848, foto: 28422.

109.

Sibiu, 10 august 1848

P. 1600 et 1589

9810 848

An das Landes Gubernium

Auf die geschätzten Noten vom 15t Juli d. J. No. 8624 und vom 7^t August d. J. No. 9459 beehrt man sich Einem löblichen Landes Gubernium zu erwiedern, daß man unter Einem dem Herrn Obergespann Bánfi János eine der zu Schäßburg liegenden Walachen Kompagnien zur Disposition stellt, und in einigen Tagen auch außerdem 1 Kompagnie nach Elisabethstadt disloziren wird; wornach dem so dringend geschilderten Bedürfniß jener Gegend somit abgeholfen wird, als man es zu thun im Stande ist.

Hermannstadt am 10. August 1848

Puchner m.p.
FML

*

P. 1600 și 1589
9810 1848

Către Guberniul țării

La prețioasele sale note din 15 iulie anul curent, nr. 8624, și din 7 august anul curent, nr. 9459, avem onoarea de a răspunde onoratului Guberniu al țării că domnului comite suprem Bánnfy János i se pune la dispoziție una din companiile de valahi aflate la Sighișoara și, în câteva zile, se va disloca, în plus, încă o companie la Elisabetopolis [Dumbrăveni]. Astfel vom veni în ajutorul nevoii din zona respectivă, relatate cu atâta stringență, de vreme ce suntem în stare să o facem.

Sibiu, 10 august 1848

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9810, foto: 28574.

110.

Sibiu, 10 august 1848

R. 4208

Note

Über die Klage des Bethlener Insaßen George Bourszan, daß ihm die zur Garnisons Dienstleistung nach Elisabethstadt abgerückte Division des 1ten Walachen Grenz Infanterie Regiment auf die Entfernung von Fogarasch bis Seligstadt den für einen einspännigen Wagen enthaltenden Vorspannsbetrag nicht bezahlt habe, hat das General Commando unterm 22^t Mai l. J. R. 2900 das betreffende Divisions Commando durch das 1te Walachen Grenz Infanterie Regiment vernehmen lassen.

Die vom 1ten Walachen Grenz Infanterie Regimente unterm 11^t July 1848 No. 3615/429 hierauf vorgelegte Äußerung des Divisions Commandanten Hauptmann Arz, dann das mit dem Bagage Commandanten Korporalen Daniel Dimboy aufgenommene summarische Constitut beehrt man sich Einem löblichen Oberlandes Commissariat zur gefälligen Einsicht in der Anlage zu übermitteln.

Aus dieser Beilage geht es hervor, daß für die auf jene Strecke vom Provinziale beigestellte Vorspann die Begeltung vollständig geleistet wurde, und daß der Kläger, welcher mit einem andern zusammen gespannt und also

nur zwei Stück Zugvieh hatte, wenn überhaupt seine Klage gegründet ist, um die ihm gebührenden 24 xr. C. Mze. nur durch seinen Kammeraden mit dem er zusammen gespannt hatte, verkürzt werden konnte.

Die in Erledigung der geschätzten Zuschrift vom 16^t May 848 No. 1209 unter gleichzeitigem Rückschluß der mitgetheilten Communicate zur beliebigen weitem Veranlassung.

Hermannstadt am 10. August 1848

Puchner m.p.,
FML

2064 848

An das löbliche k. Oberlandes Commissariat

*

R. 4208

Notă

Referitor la plângerea locuitorului din Beclean [de Braşov], George Bârsan¹, că diviziunea primului regiment grăniceresc românesc de infanterie, dislocată la Elisabetopolis [Dumbrăveni] la serviciul de garnizoană, nu i-a plătit pe distanţa dintre Făgăraş şi Selişat contribuţia bănească pentru cărauşia efectuată cu căruţa sa cu un cal, Comandamentul General a interogat respectiva comandă de divizie a primului regiment grăniceresc românesc de infanterie la 22 mai anul curent, sub nr. R. 2900.

Avem onoarea să-i transmitem în anexă, spre binevoitoare consultare, onoratului Comisariat suprem al ţării luarea de poziţie a comandantului de divizie, căpitanul Arz, din partea primului regiment grăniceresc românesc de infanterie, apoi constitutul [interogatoriul] sumar, luat comandantului bagajului [militar], caporalul Daniel Dâmboi.

Din această anexă reiese că s-a acordat remuneraţie completă pentru cărauşia efectuată pe distanţa respectivă cu căruţa pusă la dispoziţie de către provincial şi că reclamantul, care şi-a înhămat caii împreună cu un altul, având deci numai două bucăţi de vite de jug [boi], dacă cumva plângerea sa are cu adevărat temei, nu a putut fi înşelat cu cei 24 de crăiţari monedă convenţională cuveniţi lui decât de camaradul său, alături de care a efectuat cărauşia.

Odată cu rezolvarea preţioasei dumneavoastră solicitării din 16 mai 1848, nr. 1209, vă înapoiem comunicatele transmise, aşteptând indicaţii ulterioare.

Sibiu, 10 august 1848

Puchner m.p.,
feldmareşal-locotenent

2064 1848

Către onoratul Comisariat suprem c.c. al ţării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32.819–32.820.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 5, datat Mărgineni, 7 iulie 1848.

111.

Sibiu, 10 august 1848

P. 1600 et 1589

Note

Dienstes Rücksichten erfordern die gegenwärtig zu Schäßburg befindliche Division des 1^{en} Walachen Grenz Regiments ablösen zu lassen, und zwar durch 3 Compagnien per 140 Gemeinen die Compagnie, wovon 2 in Schäßburg und eine in Elisabetstadt garnisoniren werden.

Indem man sich vorbehält die diesfälligen nähern Anordnungen später zu geben, gibt man sich die ehre Ein löbliches Oberlandes Commissariat hiervon zu verständigen.

Hermannstadt am 10. August 1848.

Puchner,
FML

2059/848

An Ein löbliches k. Oberlandes Commissariat

*

P. 1600 și 1589

Notă

Considerente de serviciu cer înlocuirea diviziei primului regiment românesc de graniță, aflată actualmente la Sighișoara, și anume prin 3 companii a câte 140 de soldați per companie, din care 2 vor face serviciu de garnizoană la Sighișoara și 1 la Elisabetopolis [Dumbrăveni].

Ne rezervăm dreptul de a da ulterior dispozițiile mai precise necesare în acest sens, având onoarea de a anunța onoratul Comsiariat suprem al țării în legătură cu acestea.

Sibiu, 10 august 1848

Puchner,
feldmareșal-locotenent

2059/1848

Către onoratul Comisariat suprem crăiesc al țării

Original: M.O.L. Budapest, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. din Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32.827–32.828.

112.

Sfântu Gheorghe, 10 august 1848

Kézdi helyettes Király Biró Cs. Dorbai rendes jegyző Fejér Áronnak
és táblabíró Donáth Józsefnek. Augusztus 10.1848.

Ügyvéd Gyárfás Károly által sepsiszentgyörgyi tanácsos Császár Sámuel és jegyző Kovács Gábor ellen többféle hivatalos kihágásokért, a királyi kormányzó ő nagyméltóságához beadott s ő nagyméltósága által múlt 846^{-ik} évi 1590 elnöki szám alatt kinyomoztatni elrendelt panasza tárgyában, ugyan azon évi 428 elnöki szám alatt nyomozó biztosoknak a nagyságos urakat neveztem volt ki. De mivel a nagyságos urak ezen kirendelésnek mind ezideig eleget nem tettek, s a felséges Királyi Fő Kormány Szék az érintett tárgyban munkálatnak, idei 8111. számok alatti rendeletében, minél előbbi felküldését sürgeti: ennek következtében meghagyni kívántam a nagyságos uraknak, hogy fenn idézett 846. béli 428 elnöki szám alatt kiküldött rendeletemnek sietőleg eleget tenni, s szerkeztendő munkálatjokat ide minél előbb beküldeni ösmerjék kötelességeiknek.

A Sepsiszentgyörgyi ügyvéd Gyárfás Károlynak királyi főkormányzó ő nagyméltóságához beadott azon kérelmére, melyben azt adja fel mi szerént a Sepsiszentgyörgy városi közönségnek, az odavaló tanács elleni fellépést, s a tanácsosoknak célba vett megintését csak az által sikerült megakadályozni, hogy erő közbevevésével alkotott szabályoknak, a Királyi Kormányzók általi ideiglenes megerősítését eszközölni ígérte, s ennek következtében az érintett szabályokhoz egy külön szavazványt mellékelte aláírási ív kíséretében Királyi Kormányzó ő Méltóságához beadván, azoknak megerősítését, és az városok országos rendezéséig is a hivatalviselés és kormányzás azon szabályok szerinti rendeztetését kéri: méltóztatván a Felséges Királyi Fő Kormányzók idei 8111 szám alatti kegyelmes rendeletében meghagyni miszerént a tervezett szabályok helybehagyását illetőleg a város különbenis meg nem halgatott közgyűlését utasítsam arra, hogy ezen szabályokat igyekezzen a maga törvényes útján a Felsőbbség eleibe juttatni. Addig pedig míg a Törvényhozás másképp nem intézkedik, a fenn álló rendszert fenntartani, s a 837^{-ik} 1875 szám alatt kiadott majorsági utasításnak épen tartása felett örködni tartsa szoros kötelességének: a Felséges Királyi Főkormányzók ezen határozatát a mellékelte szabályok és aláírási ív ide zárások mellett a T. Tanácsnak tudtára adni kívántatnak.

*

Vicejudele din scaunul Kézdi către notarul din scaunul filial Orba,
Fejér Aron, și către asesorul nobiliar Donáth József. 10 august 1848

Avocatul Gyárfás Károly, înaintând către prea înălțimea sa guvernatorul regal o plângere împotriva consilierului din Sfântu Gheorghe pe nume Császár Sámuel și notarul lui Kovács Gábor din cauza a felurite contravenții oficiale: prea înălțimea sa a și dispus ca ele să fie investigate în anul 1846 sub numărul prezidial 1590, numind comisari de investigații în același an sub numărul prezidial 428 pe onorabili domni Fejér și Donáth. Întrucât însă onorații domni nu au dat ascultare până în prezent acestei detașări și pentru că majestuosul suprem scaun gubernial regesc urgentează începerea cât mai grabnică a muncilor în chestiunea pomenită, prin urmare, doresc să dispun onoraților domni să considere de datoria lor satisfacerea urgentă a ordonanței mele citată din 1846 nr. prezidial 428, trimițând raportul întocmit despre munca lor depusă aci cât mai grabnic.

Către Consiliul din Sfântu Gheorghe. 10 august 1848

Referitor la cererea avocatului din Sfântu Gheorghe, Gyárfás Károly, înaintată preafînălțimii sale supremului guvernator regesc, în care demonstrează că adunarea orașului Sfântu Gheorghe, prin acțiunea ei îndreptată contra consiliului și intenția de a admonesta pe consilieri, s-a putut împiedica doar prin faptul că a promis intervenția ei pentru întărirea temporară de către Scaunul gubernial regesc a regulilor alcătuite cu folosirea forței. În urma acestuia, a anexat la regulile pomenite o hotărâre separată la care s-a atașat o foaie de iscălituri și care a fost înaintată înălțimii sale guvernatorului regal, cerând întărirea lor, iar până se vor reglementa în toată țara orașele, funcțiile și diriguirea să se organizeze potrivit acelor reguli. De asemenea, majestuosul suprem scaun gubernial regesc să binevoiască a dispune în grațioasa sa ordonanță din anul curent nr. 8111 că, în ceea ce privește întărirea regulilor proiectate, să îndrume adunarea generală a orașului care, de altminteri, nu a fost audiată, să se străduiască pe cale legală ierarhică a înainta aceste reguli forurilor superioare. Iar până ce legislația nu va dispune altfel, să mențină ordinea și să țină de datoria sa aplicarea întocmai a instrucțiunilor noastre alodiale emise în anul 1837 sub nr. 1875. S-a dorit ca această hotărâre a majestuosului scaun gubernial regesc să fie adusă la cunoștința onoratului consiliu, împreună cu regulile și foaia de iscălituri anexate aici.

Concept: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 7964–7966.

113.

Câmpia Turzii, 10 august 1848

781-1848

Nagy Méltóságú Báró Királyi Biztos Úr !

E megye középponti állandó bizottmányának folyó hónap 2^{-ikai} s azt követő napokon tartott ülésében, e megyei közigazgatás merő megváltoztatására hozott határozatait jegyzőkönyvi kivonatokban kötelességemnek tartom Nagy Méltóságodnak bé mutatni. Alázatos tisztelettel lévén Nagy Méltóságodnak Gyerőszentkirályt, augusztus 10^{-én} 1848.

Alázatos szolgálja
Gróf Thorotzkai Miklós

*

781-1848

Prea Onorate Domnule Baron Comisar Regal !

Țin de datoria mea să prezint prea înălțimii voastre extrasele procesului verbal ale hotărârilor adoptate în ședințele comitetului central permanent al acestui comitat, ținut la 2 a lunii curente și în zilele următoare care privesc schimbarea radicală a administrației comitatense. Rămân, cu umil respect, față de preaînălțimea voastră

al dv. umil serv,
Conte Thorotzkai Miklós

Câmpia Turzii, 10 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár, foto: 26953–26954.

114.

Dobolii de Jos, 10 august 1848

A 2^{-ik} Székely Gyalog Alezeredestől
Augusztus 10^{-én}

Farkasvágói köz adozó Csiripoj Iványának aldobolyi Gy. K. Szotyori Ferenc által történt isszonyú, s könnyen is halált hozható megveretéséért hozzán beadott, általam királyi biztos ő méltóságához felterjesztett, onnan pedig az illető törvényes elégtételnek a 2^{-ik} Székely gyalog ezred általi kiszolgáltatása eszközölése végett vissza utasított kérelmét, eredetileg záratékaival együtt vissza várás mellett oly hivatalos barátsággal küldöm

a méltóságos alezredes úrnak, mi szerént a kérelmesnek sebes megverettetéséér,
e miatt szenvedése minden káiraira nézve törvényes elégtételt szolgáltatni,
s az eredményről annak idejében engemet tudósítani méltóztasson.

*

Din partea locotenentului colonel al regimentului nr. 2
de infanterie secuiască.
La 10 august.

Contribuabilul de rând din Puntea Lupului, Ioan Ciripoi, a fost groaznic
maltratat de către Gy. K. Szotyori Ferenc din Dobolii de Jos¹, ceea ce ușor
i-ar fi putut priciunii moartea; de aceea, plângerea sa ce-mi fusese înaintată
mie, eu am înaintat-o înălțimii sale, comisarului regal, pentru a interveni la
regimentul nr. 2 de infanterie secuiască în scopul acordării unei satisfaceri
legale. Acesta însă a refuzat să dea curs cererii. Din atare motiv, trimit
cererea în original, împreună cu anexele sale înălțimii sale, d-lui locotenent
colonel cu stare de amiciție oficială și cerându-le înapoi pentru ca orice a
pricinuit răniri solicitantului, dar și pentru toate suferințele și păgubirile
acestuia, să i se acorde o satisfacție legală, binevoind a mă înștiința la timpul
oportun despre rezultate.

Concept: S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto:
7961–7963.

¹ S., com. Ilieni, jud Covasna.

115.

Ciolt, 10 august 1848

Tekintetes igazgató bizottmány !

Lévém az én fíjam cselédje Nagymásláposon lakó Szent mariaji tiszt
urnak, kriminális ember lévén azt tiszt, mijért, mijért nem, nem tudatikk
kegyetlenül meg verte. Megverése urán kéntelen volt az tisztelt doctor úrhoz
el meni és megvisgálván vert testét, Testimoniumot is adot melly
testimoniumnak az árát, 1 pengő forintot meg is adtam. Nékem is adot
testimoniumor a doktor úr, az Anka Simonal való megveretetésem iránt: de
az is asistentia is lévén részemről nem tartozom, hanem abban akar az
tisztelt doctor úr confundálni, hogy az én testimoniumon diurnát is az
fiamon vegye meg, holot meg fizetem s nem tartozom. Esedezem a
tekintetes tisztségnek, méltóztassék a tisztelt doctor urat meg fenyíteni arról,

hogy ne vegyen egy rokáról két bört, hanem elégedjék meg egyel. Ugyancsak Anka Simonal való verésemmel attam volt egy ezüst forintot mellyel nem tartoztam volna mégis másodszor is terhelni akar. Kegyes rendelést alázatosan instálva, örökös mélyly tisztelettel vagyok tekintetes bizottmányának

alázatos szolgája,
Csolti idős Dragos Illija

*

Onorată comisie dregătorească !

Fiul meu este sluga domnului dregător Szentmarjai care locuiește la Lăpușel și care este un criminal, deoarece l-a bătut cumplit, fără să se știe vreun motiv anume. După maltratarea sa, el a fost nevoit să meargă la onoratul domn doctor care, examinând corpul său bătut, a și eliberat un testimoniu. Prețul acestuia l-am și achitat în suma de 1 florin. Domnul doctor mi-a eliberat un testimoniu despre maltratarea sa de către Simion Anca, dar, întrucât a existat din partea mea o asistență, nu sunt dator, însă onoratul domn doctor vrea să amestece lucrurile în așa fel ca fiul meu să achite diurna testimoniuului meu, deși eu o plătisem și nu sunt dator. Implor onorata dregătorie să binevoiți a soma pe onoratul domn doctor ca să nu jupoaie două blănuri de pe o singură vulpe, ci să se mulțumească cu una singură. De asemenea, am dat un florin de argint în legătură cu maltratarea mea de către Simion Anca față de care nu sunt dator, dar care vrea să mă pedepsească și a doua oară.

Rugând cu umilință o dispoziție favorabilă, rămân, cu adânc respect față de onorata comisie dregătorească

Servul umil,
Ilia Dragoș, bătrân din Ciolt.

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Districtul Chioar, foto: 17904–17905.

116.

Târgu Mureș, 10 august 1848

P.365.1848.

Felséges Királyi Főkormány Szék

A Felséges Királyi Fő Kormány Széknek: juliust 22^{én} 8701.1848 szám alatt költ azon kegyes intézvénnyé: miszerint a közlött s 83 darabokban vissza mellékelt adatok és irományok alapján arról méltóztat véleményyt adadni: valyon tanár Pumn Áron ellen kinek bujtogatósi merénnyeit, s a mihálcfalvi ösmeretes események előidézésébenni részvétet az adatok

tanusítják, lehetne-e alaposan a bünvádi keresetet elrendelni, – előbb azaz folyó hó 2^{-án} tiszteltett, mint az mély folyó hó 5^{-én} 8409 szám alatt érkezve a nevezett ellen a bünvádi keresetet kirendelte, és az esketésnek végbevitelét parancsolta.

Melly állásából a dolognak itten azon aggodalom következett: hogy az előbbi kegyes intézvény mellett közlött adatok, és oly irományok, melyek iránt Pumn Áron felelettel tartoznék; mind oláh nyelven lévén írva; és a szokás szerint a magyar fordítás hozzá mellékelve nem lévén kétség támadott miképpen eszközöltessék azoknak hivatalos és a per rendjéni bizonyíttását szolgálendő magyarra fordíttatása, a midőn azon nélkül az esketésre nézve szükséges facti species nem készíttetkezik, és így az intézvénynek elég nem tétethetik.

Azonban a másod rendbéli intézvény által az esketésnek végben vitele elrendeltetvén, hogy ennek siető sikeresítése iránt a szükséges intézkedés meg történt azon kérelem kapcsolatában jelentetik fel: hogy mivel a királyi Közügy Igazgatóság szükölendik oly egyén nélkül, ki a vissza zárt oláh nyelven irt leveleket és adatokat hiteles magyar fordításba teherné; méltóztassék e tárgyban kegyesen intézkedni; miszerént addig is mig az esketések végben vitettetnének, a figyelmet érdemlő, és büntény bizonyíttására használható adatok hitelesen magyarra fordíttassanak, hogy azok ilyen alakban a törvény útján is használtathassanak.

Mély tisztelettel lévén a Felséges Királyi Főkörmány Széknek.

Alázatos szolgálja,
Iklánda V. Filep József
Helyettes ügyelgazító

Marosvásárhelyt, augusztus 10^{-én} 1848.

*

P.365.1848

Maiestuos Suprem Scaun Gubernial Regesc

Instrucțiunea grațioasă din 22 iulie 1848 cu nr. 8701¹ emisă de maiestuosul suprem scaun gubernial regesc, pe baza căreia și a celor 83 de anexe retrimise subliniază că, oare, s-ar putea sau nu ordona în mod întemeiat intentarea procesului penal împotriva profesorului Aron Pumnul ale cărei atentate instigatoare și participarea sa la cauzarea cunoscutelor evenimente din Mihalț sunt dovedite de fapt – au sosit mai înainte, adică la 2 a lunii curente, față de cea din 5 a lunii curente cu nr. 8409 prin care s-a ordonat intentarea procesului penal împotriva numitului și care a poruncit totodată terminarea depunerii jurământului.

Din această stare a lucrurilor, aici s-a iscat următoarea nedumerire că, întrucât datele și acele scripte care ne-au parvenit, împreună cu grațioasa instrucțiune anterioară la care Aron Pumnul este dator să răspundă, fiind scrise în limba română, iar împotriva uzului obișnuit, nu li s-au atașat traduceri lor în limba maghiară, s-a iscat nedumerirea cum s-ar putea efectua traduceri lor autentificate ca să poată sluji spre dovadă în cursul procesului. Fără ele, nu se pot elabora necesarele *facti species* pentru depunerea jurământului. Astfel, nu se poate face față instrucțiunii.

Pe de altă parte, în urma celei de a doua instrucțiuni, hotărându-se depunerea jurământului pentru a efectua urgent și cu succes acest lucru, aducem la cunoștință din nou în legătură cu aceasta: întrucât Direcțiunea instrucțiunii publice regale nefiind competentă fără o atare persoană care ar putea să traducă scrisorile și datele retrimise și redactate, din limba română în limba maghiară, vă rog să binevoiți a întreprinde măsuri în această chestiune. Căci, până ce nu se vor traduce în mod autentificat în limba maghiară datele semnificative utilizabile de instanță pentru dovedirea crimei, până atunci nu se poate trece la depunerea jurământului.

Rămânând cu adâncă stimă față de Majestuosul Suprem Scaun Gubernial Regesc

Umilul serv,
Iklándi V. Filep József
director adjunct de instrucție publică

Târgu-Mureș, 10 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, fond G.P., nr. 8232/1848, foto: 21426.

¹ Vezi *Documente privind ...*, vol XI, doc. nr. 207, p. 405–407.

117.

Mădărașul de Câmpie, 10 august 1848

Proces verbal

În baza ordinului dat la 3 august 1848 de onoratul domn vice-jude regesc al cercului, m-am deplasat în 10 august, anul curent, în comuna Mădărașu de Câmpie din nobilul scaun al Mureșului, împreună cu domnul jude de Tablă mai jos notat, pentru a cerceta ce motiv l-a determinat pe preotul unit din localitate, Ioan Montani¹ (Ioan Munteanu), să-i convoace pe locuitorii din Valea Mică:

Întâiul martor: Ormineșean Juon, de 50 de ani, după ce a depus jurământul, a răspuns astfel: când a convocat cu pecete onoratul nostru preot

pe oamenii din Valea Mică și din Fechetu², eu am fost aici în sat, în șura măriei sale domnului Bethlen Grigorie, la clăditul stogului. Nu știu de ce i-a chemat, fiindcă eu îmi îndeplinesc slujba și acum, după lege, ca și mai înainte.

Al 2-lea martor: Simion Timar, de 39 de ani, prestând jurământul a declarat așa: că nu știa și nici nu a auzit până acum de ce i-a convocat cu pecete preotul unit din localitate pe cei din Fechetu tocmai la biserică, el nefiind acolo.

Al 3-lea martor: Suteu Ștefan, de 40 de ani, fiind jurat, a afirmat: nu știu ca onoratul nostru preot să fi chemat cu pecete la biserică pe locuitorii din Valea Mică; dar duminică a cetit ceva în biserică și a spus că oamenii să se ducă cu toții la lucru și să facă aceasta pentru domnii de pământ până ce se hotărește definitiv care și unde este obligat să lucreze; câțiva din Valea Mică au spus că onoratul domn Pataki Nicolae vrea să-i bată; la aceasta, domnul părinte i-a sfătuit să fie buni și ascultători și să nu aibă teamă că nu se va atinge de ei; altceva nu am ce să mărturisesc.

Al 4-lea martor: Pavel Vaida, de 24 de ani, a precizat sub jurământ: eu nu știu nimic în legătură cu cele întrebate.

Al 5-lea martor: Florea Sandui, de 28 de ani, prestând jurământul a depus astfel: eu sunt primarul satului Fechetu; preotul nostru nu ne-a chemat cu pecete, ci numai așa ca să batem clopotele. În biserică nu a zis altceva decât ca fiecare să respecte ordinul regesc; cine e obligat la muncă să lucreze tot, că nu abate pe nimeni de la slujbă; nimeni să nu se scuze, referindu-se la mine; e drept însă că a afirmat și aceea că nu mai există iobagi, ci jeleri.

Al 6-lea martor: Oroian Simion, de 30 de ani, depunând jurământul a relatat următoarele: onoratul nostru preot de aceea ne-a chemat să ne întrunim, ca să alegem alt curator; și am și ales; iar în biserică a citit că, de acum, nu mai există iobagi, dar cei ce sunt contractuali și locuiesc pe pământuri scutite de impozit, aceia să-și facă slujba ca și mai înainte, să nu intre în ceartă cu domnii de pământ; altceva nu știu să mărturisesc.

Al 7-lea martor: Costin Iacob de 22 de ani, după ce a prestat jurământul, a afirmat: nu știu nimic cu privire la întrebările puse.

Al 8-lea martor: Todor Pârlea senior, de 52 de ani, făcând și el jurământ a menționat: onoratul nostru preot ne-a întrunit doar ca să alegem alt curator și n-a spus altceva decât ca să ne ținem de legea publicată, iar cei care locuim pe terenuri alodiale sau suntem contractualiști să îndeplinim robota ca și până acum că, de pățim ceva, nimeni să nu-i bage de vină dumnealui, fiindcă dânsul nu îndeamnă pe nimeni să nu facă slujbă.

Al 9-lea martor: Juon Vaida, de 22 de ani, după ce a depus jurământ a declarat: eu nu știu să ne fi chemat preotul nostru cu pecete în biserică; pe atunci nici nu eram acasă, dar când s-a publicat eliberarea iobagilor de

către domnii diregători, am auzit citindu-se că cei contractualiști și cei care locuiesc pe terenuri alodiale au să-și execute serviciul. Altceva nu știu.

Al 10-lea martor: Toma Chețan, de 45 de ani, fiind jurat, a spus: când ne-a chemat popa la biserică eu nu am fost acasă, ci în Buia unde m-am născut; nu știu ce a spus onoratul nostru preot.

Al 11-lea martor: Vasilică Saii, de 40 de ani, a făcut sub jurământ următoarea mărturisire: pe mine nu m-a păcălit nimeni să nu mă duc la lucru; fiind predialist, nimeni nu m-a speriat câtuși de puțin; am executat și restanțele, am fost și la clacă să lucrez, dar la robotă n-am fost, întrucât am văzut că nici alții nu se duc; la robotă nici nu m-au obligat.

Al 12-lea martor: Țopan Sandu de 40 de ani a depus astfel mărturie sub jurământ: eu mai înainte n-am lucrat pentru domnul meu de pământ, dar după ce m-am convins că cei care locuim pe teren alodial suntem datori a face slujbă, lucrez și eu. Nimeni nu m-a bătut la cap să fac robotă; altceva nu știu.

Al 13-lea martor: Vasi Ceapă, de 56 de ani, făcând jurământ a zis următoarele: pe mine nu m-a speriat nimeni să nu fac robotă; chiar și când a fost aici măriia sa d-l primjude, am declarat că mă duc; domnul administrator mi-a spus că n-are ce face cu mine singur om. Dacă iasă și alții, mă duc și eu la lucru pentru domnul de pământ.

Al 14-lea martor: Ștefan Baci, de 34 de ani, jeler al domnului Conte Mikes Károly, după ce a fost jurat, a depus mărturie astfel: eu nu m-am dus să lucrez domnului, fiindcă domnul administrator nu m-a trimis; n-am auzit vorbe amenințătoare pentru aceia care nu se duc la lucru.

Al 15-lea martor: Hora Sandu, de 39 de ani, slujbaş care locuiește pe terenul predial al măriei sale d-lui Conte Bethlen Grigorie, a relatat sub jurământ: pe mine nimeni nici nu m-a păcălit, nici nu m-a speriat să mă duc la slujbă domnească, dar după ce am văzut că alții nu se duc, nu m-am dus nici eu; nici nu mă mai duc până nu lucrează și alții.

Al 16-lea martor: Petru Vețan, de 44 de ani, slujbaş care locuiește pe terenul predial al măriei sale d-lui Conte Mikes Károly, a mărturisit astfel după ce a fost jurat: pe mine nimeni nu m-a păcălit nici nu m-a terorizat să nu fac slujbă domnească, fiindcă eu mi-am împlinit datoria; până la Sânmihai am fost și în clacă. Altceva nu știu.

Al 17-lea martor: Todor Moldovan, de 34 de ani, slujbaş care locuiește pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly a depus jurământ, mărturisind în felul următor: de când s-au eliberat iobagii, pe noi nu ne-au mânat la slujbă; la clacă ne-au chemat și acolo m-am dus să lucrez; de altminteri, nimeni nu mi-a zis, nici nu m-a speriat câtuși de puțin să nu fac robotă.

Al 18-lea martor: Bărdășan Nyihailă, de 62 de ani, omul cinstului domn Nagy L. Josif, locuitor în gura Văii Mari, a relatat sub jurământ așa: îndată ce s-a publicat libertatea pentru iobagi, m-a întrebat domnul meu dacă vom merge să-i lucrăm ori ba. La aceasta, eu am răspuns că nu, până ce nu

vor merge și alții: bine, a replicat dânsul, dar să nu vă pară rău; după ce onoratul domn prim jude ne-a tălmăcit pe larg în Valea Mare că aceia ce locuiesc pe teren alodial și-l folosesc sau cei care sunt contractualiști sunt obligați să lucreze, m-aș fi dus să fac prestația domnească, dar nu am fost solicitat; domnul cu pământul a chemat-o odată pe soția mea; nimeni nicidecum nu m-a speriat, nici nu m-a instigat să nu îndeplinesc robota.

Al 19-lea martor: Gerbeneșan Juon, de 18 ani, slujbaș care locuiește pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, a făcut sub jurământ afirmația: de când s-a publicat eliberarea iobagilor, de atunci n-am mers la robotă, fiindcă nici alții nu s-au dus; nici nu ne-au constrâns că, dacă ne sileau, ne-am fi dus. Dar nu ne-a speriat și nu ne-a instigat nimeni să nu îndeplinim robota.

Al 20-lea martor: Nyiculai Pap senior, de 50 de ani, slujbaș care locuiește pe terenul predial al domnului Conte Bethlen Grigorie, prestând jurământ, a declarat: îndată ce s-a eliberat iobăgimea, măria sa d-l Conte, venind aici, a întrebat dacă ne-om duce să-i lucrăm sau ba; la aceasta, noi am răspuns că de vor merge și alții, ne vom duce și noi; onoratul domn Conte a replicat la asta: bine, dar să nu regretați dacă va ieși comisia; eu am fost la clacă într-o zi cu alți 10; pe Codarcea sau Oroian Ilie i-am auzit spunând, când i-a mânat judele domeniului la lucru: „cum să nu, dacă ne-am duce poate să-mi taie mâinile și să-mi rupă coastele, iacă de ce nu mă duc.”

Al 21-lea martor: Nyiculai Pap junior, de 40 de ani, locuitor pe terenul predial al măriei sale Contesa Haller Roza, fiind jurat, a relatat astfel: doamna mea și-a dat porumbul în jumătate și după ce s-a publicat eliberarea iobagilor nu ne-au mai chemat la robotă: dar ne-au chemat la clacă de vreo două ori și m-am dus; n-am auzit însă nimic să li se întâmple ceva acelora care nu merg la robotă sau la clacă.

Al 22-lea martor: Sintean Vasilică, de 38 de ani, locuitor pe terenul predial al măriei sale d-lui Conte Bethlen Grigorie, după ce a depus jurământul legal a afirmat: eu sunt măierean și slujitor de veci; am auzit de la Codarcea sau Oroian Ilie când i-a mânat la slujit judele domeniului că, cine se duce la robotă, aceluia i se taie mâinile și trei coaste.

Al 23-lea martor: Oltean Vasi, de 34 de ani, slujbaș, locuind pe terenul predial al domnului Nagy Levél Iosif, fiind jurat a precizat: eu de aceea nu m-am dus la serviciu domnesc, fiindcă nici alții n-au mers, cu toate că m-au mânat și am pământ neimpozabil.

Al 24-lea martor: Oltean Petru, de 24 de ani, locuitor pe terenul predial al onoratului domn Fodor Alexie, a declarat sub jurământ următoarele: de când s-a eliberat iobăgimea, eu am făcut două zile la robotă, dar după ce alții nu au mai ieșit, nici eu nu m-am mai dus; pe mine nimeni nu m-a speriat, nici nu mi-a spus să nu mă duc.

Al 25-lea martor: Petru Dan senior, de 60 de ani, locuitor pe terenul predial al măriei sale domnului Conte Bethlen Grigorie, după ce a depus

jurământul a spus: eu de aceea nu m-am dus la robotă, fiindcă nici alții nu au mers, dar de acum mă voi duce; n-am auzit de la nimeni să fi zis că va tăia mâinile și va rupe coastele celui care ar presta robota ori s-ar duce la clacă.

Al 26-lea martor: Precu Dumitru, de 40 de ani, slujbaș, locuind pe terenul predial al domnului Conte Bethlen Grigorie, fiind jurat a relatat: deunăzi am auzit de la Vasilică Popan care era beat că, de acum, nu mai e obligat nimeni la robotă, nici chiar cei care locuiesc în prediu; dar eu m-am dus când m-au chemat.

Al 27-lea martor: Ilisie Pap, de 30 de ani, slujbaș, locuind pe terenul predial al măriei sale d-lui Conte Bethlen Grigorie, după ce a depus jurământ a afirmat următoarele: eu nu m-am dus la prestație, fiindcă nici alții n-au mers; dar la clacă am fost; am auzit de la Codarcea sau Oroian Ilie că, celor care fac robota, li se vor tăia mâinile și două coaste; pe soția lui Iacob Hora am auzit-o când i-a spus în față lui Vasilică Popan: tu ești de vină că barbatul meu a fost arestat, întrucât tu ai zis că li se vor tăia mâinile și trei coaste celor care se vor duce să facă robota domnească.

Al 28-lea martor: Piticaș Maria, soția lui Ilisie Orminișan, de 22 de ani, slujitoare, locuind pe terenul predial al domnului Conte Bethlen Grigorie, după ce a jurat, a spus doar atât: nu știu nimic din ceea ce întrebați.

Al 29-lea martor: Gerebeneșan Fira, soția lui Iacob Hora, de 32 de ani, jeleră pe terenul predial al măriei sale d-lui Conte Bethlen Grigorie, a declarat sub jurământ: venind la noi beat Vasile Popan a spus că cine se va duce la robotă, aceluia i se vor tăia mâinile și trei coaste; noi totdeauna am făcut robotă.

Al 30-lea martor: Lina Suteu, soția lui Cotraman Florea, de 37 de ani, jeleră, locuind pe terenul predial al onoratului domn Iacob György, fiind pusă să jure a zis: noi ne ducem să robotim domnului nostru de câte ori ne mână. Altceva nu știu.

Al 31-lea martor: Frăsina Guia, văduva lui Juon Hora, de 35 de ani, jeleră, locuind pe terenul alodial al d-lui Conte Mikes Károly, rostind jurământul a relatat: publicându-se eliberarea iobagilor, administratorul curții nu ne-a mână la robotă și nici nu ne-am dus.

Al 32-lea martor: Todor Banfi, de 40 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al onoratului domn Ludovic Vaida, fiind jurat, a spus așa: când m-a mână la robotă domnul meu de pământ, m-am dus mereu, dar nu m-a prea silit; la celelalte întrebări nu știu nimic.

Al 33-lea martor: Juon Hora, de 35 de ani, jeler, locuitor pe terenul alodial al d-lui conte Bethlen Grigorie, după ce a depus jurământul, a mărturisit astfel: eu am fost la cărat și la bătutul cânepii și, de câte ori mă mână la slujbă, mă duceam. Altceva nu știu, nici nu am auzit.

Al 34-lea martor: Delian Mihăilă, de 49 de ani, locuitor pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, depunând jurământul a menționat următoarele: pe noi nu ne-au mânat la robotă de când s-a făcut eliberarea iobagilor, dar la clacă ne-au chemat și am mers. Altceva nu știu.

Al 35-lea martor: Juon Achim, de 47 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, după ce a jurat, a spus numai atât: eu fiind meșter cioplitor m-am dus întotdeauna la lucru. Altceva nu știu.

Al 36-lea martor: Năsuan Costin, de 29 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, rostind jurământul a mărturisit astfel: deoarece s-a publicat eliberarea iobagilor, ținându-mă de aceea, nu m-am dus la robotă și nici nu mă duc până nu merg toți.

Al 37-lea martor: Artimion Malomfălván, de 22 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al măriei sale d-lui Conte Bethlen Grigorie, depunând jurământul, a afirmat: de când s-au eliberat iobagii, eu n-am fost la robotă, fiindcă nu m-au mânat. La clacă m-am dus, deoarece m-au chemat; când a fost aici domnul meu cu pământul, contele, a spus că suntem liberi până ce ne câștigă (mig bennünket megnyer); nu sunt instigat de nimeni și nici nu m-a terorizat nimenea ca să nu mă duc la lucru.

Al 38-lea martor: Lazăr Grebeneșan, slujbaș care locuiește pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, făcând jurământul, a relatat: deși unii au fost eliberați de robotă, între ei și eu, fiindcă am impozit de doi „husoși” după avere pe care l-a plătit d-l administrator în fiecare an, totuși nu m-am dus să robotesc.

Al 39-lea martor: Iacob Fărcaș, de 45 de ani, locuitor și slujitor pe terenul predial al Contesei Haller Roza, prestând jurământul a mărturisit astfel: de când s-a publicat ștergerea robotei, nu m-a chemat la robotă, ci numai la clacă la care m-am și dus. Altceva nu știu.

Al 40-lea martor: Precup Juon, de 45 de ani, iobag, locuitor pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, făcând jurământul, a relatat: pe mine nu m-au mânat la robotă, dar m-au chemat la clacă și am fost două zile cu vitele și cu carul. Altceva nu știu.

Al 41-lea martor: Vona Juon, de 38 de ani, slujbașul d-lui Conte Mikes Károly, locuitor pe terenul predial, după ce a făcut jurământ a recunoscut: de aceea nu m-am dus la robotă, fiindcă s-a desființat. Și eu sunt om ca și ceilalți și de aceea, nici după aceasta, nu mă voi duce.

Al 42-lea martor: Veleherean Samson, de 24 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, jurând, a făcut această afirmație: de când s-a eliberat iobăgimea, nu m-au chemat la robotă, nici nu am auzit să i se întâmple ceva celui care face robotă.

Al 43-lea martor: Juon Feierdi, de 65 de ani, armalist, omul lui Nagy Marton, fiind jurat a spus: eu am lucrat, mereu lucrez și voi lucra și în viitor pentru domnul meu de pământ. Altceva nu știu.

Al 44-lea martor: Teodor Vaida, de 21 de ani, slujbaş locuind pe pământul presidial al d-lui Conte Mikes Károly, după ce a făcut jurământ a recunoscut următoarele: de când a fost măria sa d-l Primjude în Valea Mare nu m-au mânat la robotă; înainte de aceea m-am dus întotdeauna. Altceva nu știu.

Al 45-lea martor: Gligor Vaida, de 32 de ani, locuitor pe terenul predial al d-lui Conte Mikes Károly, după ce a făcut jurământ a recunoscut următoarele: de câte ori m-au chemat, m-am dus mereu să lucrez. Nu știu dacă m-au chemat la robotă sau la clacă.

Al 46-lea martor: Juon Sateleki, de 33 de ani, slujbaş, locuind pe terenul predial al onoratului Domn Antal Emeric, după ce a făcut jurământ, a recunoscut următoarele: eu de aceea nu m-am dus la robotă, fiindcă s-a publicat libertatea. Și eu sunt ca și ceilalți. La clacă am fost, dar la robotă nici nu ne-au prea mânat. Altceva nu știu.

Al 47-lea martor: Sânmărghitan Vasilică, de 48 ani, jeler, locuitor în prediul d-lui Conte Mikes Károly, după ce a făcut jurământ a recunoscut următoarele: eu de aceea nu mă duc la robotă, fiindcă văd că nici alții nu merg de când s-a publicat libertatea; nu-mi pasă dacă mi se întâmplă ceea ce li se va întâmpla și altora.

Al 48-lea martor: Moldovan Juon jr., de 45 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al d-lui Szekeres Ioan, a făcut sub jurământ următoarea afirmație: Domnul meu de pământ a zis: „de acum nu te mân la robotă, până nu se îndreaptă lumea.” Altceva nu știu.

Al 49-lea martor: Grebeneșan Juon, de 24 de ani, jeler, locuitor pe terenul predial al Contesei Haller Roza, fiind jurat a spus doar atât: eu am făcut robotă și fac. Altceva nu știu.

Al 50-lea martor: Székely Marton, de 29 de ani, jude pe domeniul Contelui Bethlen Grigorie, după ce a despus jurământ a mărturisit așa: când a fost arestat Iacob Hora, fiindcă nu a venit la robotă, stând pe teren predial, soția lui a afirmat, în prezența mea, că de vină pentru asta este Vasi Popan, deoarece el a spus că, cine merge la robota domnească, aceluia i se vor tăia mâinile și două coaste; chiar și pe Dan, păstorul, care a venit cu carul la clacă, l-a întors din drum Popan Vasi. Altceva nu știu.

Al 51-lea martor: Székely Ioan, de 29 de ani, săcui liber, fiind jurat a făcut următoarea declarație: am auzit clar de la Popan Vasilică și de la Ilisie Codarcea Oroian, când Vasilică, într-o seară chiar la noi, iar Ilisie pe drum, au spus că e vai de aceia care vor merge la robotă sau la clacă domnească, pentru că li se vor tăia mâinile și picioarele. În plus, nici pentru bani nu-i îngăduit să se ducă la Domni. La alții, da! Altceva nu am de mărturisit, decât că duminică vor fi două săptămâni de când m-am dus spre casă cu moșneagul Dumitru Daca care m-a întrebat dacă preotul nostru nu a spus ceva și eu i-am răspuns că nu. Atunci, el zise: al nostru da, el a spus că

oamenii supuși care lucrează pentru domnii de pământ să fie pedepsiți îndoit dacă se mai duc, să li se taie mâinile sau să fie spânzurați.

Al 52-lea martor: Salteleki Savul, de 50 de ani, slujbaş, locuitor în prediul d-lui Conte Mikes Károly, după ce a făcut jurământ a recunoscut următoarele: nici eu nu m-am dus la robotă, fiindcă nici alții n-au mers.

Această investigație am executat-o după dreapta noastră credință în locul și timpul notat.

Dindar Ludovic, primjude,

Zágoni Mezei Ioan, asesor jurat al scaunului Mureșului

Original: S.J.A.N. Mureș din Târgu Mureș, Fond Revoluția de la 1848–1849, foto: 12345–12347.

¹ Despre acțiunile preotului greco-catolic Ioan Motani, a se vedea: Ioan Ranca, *Afirmarea ideii de unitate națională și de continuitate a românilor de pe Valea Mureșului și de pe Câmpia Transilvaniei în anul 1848*, în „Marisia”, VI, 1976, p. 273–290.

² S., com. Band, jud. Mureș.

118.

Mădărașul de Câmpie, 10-11 august 1848

În baza ordinului dat la 3 august a anului 1848 de către onoratul domn Szentiváni Ioan, vicejudele regesc al nobilului scaun de Mureș, circumscripția Mureș, m-am deplasat la Mădărașul de Câmpie din acest nobil scaun al Mureșului, împreună cu asesorul Tablei mai jos notat, pentru a cerceta crimele lui Vasilică Popa și ale lui Vasilică Oroianu care au agitat pe țăranii locuitori în prediul Fechetu, spunând că rup mâinile și picioarele tuturor celor care se duc să lucreze pentru Domnii de pământ.

Întâiul martor: Mihail Sipoș, de 58 de ani, a depus cu jurământ următoarea mărturisire: am auzit clar, cu urechile mele, când l-au chemat la clacă pe Ilisie Oroianu. Acesta a spus: „zău, eu nu mă duc, chiar dacă-mi taie mâinile și îmi rup coastele”, aceasta cu toate că Ilisie Oroia locuiește în prediu alodial; am auzit curat și când a spus Vasilică Popan către soția lui Iacob Hora să nu se ducă să lucreze domnului, că-i taie mâinile și picioarele și îi rup coastele; după aceasta, soția lui Iacob Hora nu s-a prezentat la robotă; și pe ceilalți locuitori din prediu i-a amenințat Vasilică Popan; prin urmare, niciunul n-a mai făcut slujbă.

Al 2-lea martor: Simion Timar, de 39 de ani, fiind pus să jure, a declarat următoarele: nu știu, n-am auzit de ce nu îndeplinesc robota locuitorii din prediul Fechete și nici cine i-a instigat să nu se ducă.

Al 3-lea martor: Sütő Ștefan, de 40 de ani, fiind jurat, a declarat: nu știu cine ațâță pe cei ce locuiesc în prediul Fecheteu să nu meargă la executarea slujbei.

Al 4-lea martor: Pavel Vaida, de 24 de ani, după ce a depus jurământul a afirmat: eu nu știu cine agită pe cei care locuiesc în prediale să nu se ducă la robotă; de când s-a publicat eliberarea de atunci nu se mai duc; nici eu nu mă duc, cu toate că locuiesc pe teren predial, deoarece nici alții nu se duc. E adevărat că acum o săptămână, seara, fiul lui Ștefan Costin m-a chemat la curator să facem o cerere și să plătim tricesima, dar eu nu m-am dus și nici banii nu i-am plătit.

Al 5-lea martor: Flora Sandui, de 28 de ani, a depus sub jurământ următoarea mărturisire: nu știu nimic cu privire la întrebările puse.

Al 6-lea martor: Simion Oroian, de 30 de ani, a declarat astfel sub jurământ: eu nu am domn cu pământ, nici nu știu nimic despre cele întrebate.

Al 7-lea martor: Toma Chețan, de 45 de ani, a relatat astfel sub jurământ: pe noi nu ne-a ațâțat nimeni să nu ne ducem la lucru, adică pe cei care locuim în Valea Mică și în Fecheteu; chiar nici eu nu m-am dus, după ce am văzut că nici alții nu se duc; dar dacă n-am fost la robotă, la clacă m-am dus.

Al 8-lea martor: Niculai Pap jun., de 40 de ani, servitor al măriei sale Contesa Rozalia Haller, locuitor pe teren predial, prestând jurământul a precizat: preacinstitul nostru preot ne-a convocat, după spusele soției mele, ca să alegem curator; nu știu ce a spus în biserică, deoarece n-am fost acolo; nici soția mea nu mi-a spus nimic.

Al 9-lea martor: Oltian Vasi, de 34 de ani, slujitor al onoratului domn Nagy Levél Iosif, locuitor pe teren predial, fiind jurat a declarat următoarele: pe noi nu ne-a convocat onoratul nostru preot, ci curatorul ca să alegem alt curator, iar cinstitul nostru preot n-a citit nimic în biserică.

Al 10-lea martor: Precup Dumitru, de 40 de ani, omul măriei sale d-lui Conte Bethlen Gheorghe (György), locuitor pe teren predial, pus să jure, a mărturisit în felul următor: am auzit de la Vasilică Popan că, de acum, nici locuitorii din prediul Fecheteu nu mai sunt obligați la robotă, fiind acum libertate; aceasta le-a spus în stare de beție. Mai mărturisesc că nu preotul nostru, ci curatorul ne-a convocat ca să punem alt curator în biserică. Onoratul nostru preot ne-a spus că cei ce locuiesc pe terenuri alodiale și au convenție sunt obligați la robotă ca și mai înainte, dar nu silește pe nimeni să se ducă. Din parte-mi, eu am mers unde și de câte ori m-au trimis.

Al 11-lea martor: Fira Gărbeneșan, soția lui Iacob Hora, de 32 de ani, nevasta jelerului care stă pe terenul alodial al măriei sale d-lui Conte Bethlen Gheorghe (György), fiind jurată a afirmat: pe noi ne-a chemat curatorul pentru a alege un curator nou, dar eu nu am fost la biserică.

Al 12-lea martor: Văduva lui Guia Vonic, Dominica Blaga, de 45 de ani, soția jelerului așezat pe terenul predial al Contesei Haller Roza a declarat sub jurământ: pe noi ne-a chemat la biserică curatorul nostru ca să alegem alt curator, dar onoratul nostru preot a spus că iobagii au fost eliberați și a explicat că cei care locuiesc pe pământuri alodiale și care au contract aceia sunt obligați a îndeplini robota ca și până acum.

Continuând cercetarea în ziua de 11 a lunii și anului curent, au mai fost audiați în ordine:

Al 13-lea martor: George Tordai, de 45 de ani, bucătarul măriei sale Conte Bethlen Gheorghe (György) care, depunând jurământ, a mărturisit următoarele: preotul din localitate, din Mădărașul de Câmpie, a întrunit pe românii de aici și pe cei din Fecheteu, înainte de Adunarea de la Blaj, ca să-i ducă la Blaj; și când s-au întors acasă, preotul și delegatul care a fost cu dânsul au agitat poporul, spunând că, de acum, sunt liberi. În atare situație, românii au refuzat să facă robota; dirigătorul domnului Conte Bethlen Gheorghe (György), onoratul domnișor Pataki Nicolae a chemat la curte pe preotul român și pe Pluta să nu facă răscoală. La aceasta, preotul român a amenințat să tacă, fiindcă Ardealul, de acum, nu mai e țară ungurească, ci o țară românească, România („már csak hallgassanak, mert már Erdély Magyarországgal egy és többé nem Erdély magyar ország, hanem oláh ország, România”).

Al 14-lea martor: Marton Székely, de 29 de ani, judele domeniului aparținător Măriei Sale d-lui Conte Bethlen Gheorghe (György), făcând jurământ a relatat în felul următor: după Adunarea de la Blaj, dirigătorul domnului Conte Bethlen Gheorghe (György), onoratul domnișor Pataki Nicolae a chemat pe cei doi români care au fost la Blaj. Unul e Vasiliică Popan, iar celălalt se numește Dumitru și i-a întrebat cu știrea cui au plecat ei la Valea Mică, cu cine și din ordinul cui s-au dus la Blaj. Ei au răspuns că preotul lor le-a poruncit și că, dacă nu merg, vor fi pedepsiți. După aceea, a chemat și pe preotul unit și l-a întrebat onoratul domnișor pe onoratul preot cine i-a dat încuviințarea de a merge la Valea Mică că „onoratul domn dacă a avut să boteze sau să îndeplinească alte funcții, eu am dispus și am încuviințat”. La auzul acestora, preotul unit din Mădărașul de Câmpie a spus următoarele: „Să taci, că de acum, Ardealul și Țara Ungurească sunt țară românească, România. Nu mai e cum a fost până acum !”

Al 15-lea martor: György Ioan, de 22 de ani, vizitiul d-lui Pataki Gheorghe, după ce a depus jurământul a precizat următoarele: când s-au întors acasă românii din prediul Văii Mici, care au fost la Adunarea de la Blaj, onoratul domnișor Pataki Nicolae i-a chemat la curte și i-a întrebat la porunca cui s-au dus ei acolo ? Ei au răspuns că la porunca preotului lor. După aceasta, domnișorul l-a chemat și pe preotul unit, întrebându-l cu știrea

cui i-a trimis pe oamenii din Valea Mică. Atunci, preotul român, cu glas ridicat, i-a spus: „Tu să taci, deoarece această țară, de acum, este românească, România” – și că nu mai îngăduie credincioșilor săi să se ducă la robotă !

Al 16-lea martor: Sandi Mihail, de 68 de ani, îngrijitorul de cai al măriei sale d-lui Conte Bethlen Gheorghe (György), fiind jurat, a declarat următoarele: „Am auzit că preotul unit din localitate ar fi spus aici la curte, în grajd, că țara aceasta și Țara Ungurească, mai de mult a fost Țară Românească, România.” Altceva nu știe, că nici nu aude bine.

Al 17-lea martor: Păpai Francisc, de 26 de ani, nobil liber, făcând jurământ a spus: „Am auzit cu urechile mele că preotul unit din localitate a spus deunăzi cu înfocare, în curtea măriei sale d-lui Conte Bethlen Gheorghe (György) că această țară a fost ruptă din marele Imperiu Roman și că ea trebuie să revină la ceea ce a fost.” A mai spus și multe altele, dar de altceva nu-mi amintesc; recunosc că această depoziție îmi aparține.

Al 18-lea martor: Ioan Lovász, de 50 de ani, vizitiul onoratului domn Pataki Nicolae, făcând jurământ, a relatat așa: „Am auzit clar, aici la curte, pe onoratul domn preot unit, spunând că Ungaria și țara aceasta unită va fi țară românească; Domnii nu mai poruncesc jelerilor !”

Această investigație am îndeplinit-o cu dreapta noastră conștiință, în locul și timpul însemnat.

Ludovic Dindar,
prim jude
Zágoni Mezei,
asesor jurat al nobilului scaun Mureș

Original: S.J.A.N. Mureș din Târgu Mureș, Fond Revoluția de la 1848–1849, foto: 12348–12350.

119.

Sibiu, 11 august 1848

3449/848

Ref. 11. Aug. 1848

Der Hermannstädter Magistrat überschreibt unterm 7 Aug. 848 Z. 2695/848: Die von Tag zu Tag sich immer ernstlicher gestaltenden und den Fortbestand der S. Nation immer mehr bedrohenden Zeitverhältnisse, machen es jedem zur Pflicht, in Erwägung der Verhältnisse, in welchen sich die Nation gegenwärtig befinde, über die Mittel, welche geeignet seyn dürften ihren Untergang abzuwenden, reichlich nachzudenken und jede in

ihr noch liegende moralische Kraft zu wecken, zu stärken, und zu dem der Nation vielleicht bevorstehenden Kampfe vorzubereiten.

Wenn Uneinigkeit sogar großen und mächtigen Völkern Gefahr bringe, um wieviel mehr müße solche ein kleines Volk schwächen und seinen gewißen Untergang zuführen. Wenn aber je eine Einigkeit u. Beseitigung aller Sonderinteressen unsere Pflicht wäre, so sey sie es jetzt, um mit vereinter Kraft den auf uns anstürmenden Angriffe mit Erfolg zu widerstehen.

Ogleich nun die von der Nations Universität entworfenen Instruction die Bedingungen enthalte, unter welchen allein die nach Pesth entsendeten Deputirten in die Union mit Ungarn eingehen dürfen, und im Nichtgewährungs Falle förmlicher Protest einzulegen hätten, wenngleich ferner die Deputirten mit den S. Regnikolar Deputations Mitgliedern laut jener Instruction ins Einvernehmen setzen müßten, so sey es doch nirgends deutlich ausgesprochen, wie und auf welche Weise dieses für unsere Nation so wichtige Einvernehmen aller ihrer Vertreter untereinander, im Augenblicke, wo es sich darum handelt, den festgestellten Bedingungen auch volle Geltung zu verschaffen, zu Stande kommen sollte.

Da nun der Hermannstädter Magistrat u. Communität die Ueberzeugung hege, daß den mehrerwähnten Bedingungen nur durch ein einheitliches Verfahren unserer Deputirten eine Zukunft verschafft werden könne, diese Verständigung aber nur im Wege von förmlichen National Versammlungen möglich sey, so ersucht man, die hiesigen Deputirten anzuweisen, nicht nur mit den sächs. Regnicolar Deputations Mitgliedern sich ins Einvernehmen setzen, sondern auch untereinander und im Verein mit jenen, die bisher auf den Landtagen zur Erzielung der Einsicht *förmlich konstituirte National Versammlungen* abzuhalten.

Die Nothwendigkeit dieser Maßregel liege in den Zeit- und Sach-Verhältnißen, u. glaube der Magistrat, daß kein Publicum ihm an nationaler Gesinnung nachstehe, vielmehr alle Publica in glühender Liebe und Begeisterung für ihr Volksthum wetteifern, und selbst den physischen Tod, dem politischen Untergang der Nation vorziehen würden.

Einigkeit sey unser Losungswort, doch nicht jene verdammungswürdige Einigkeit, welche in schmachvoller Angst vor dem herannahenden Sturm mit Preisgebung der Rechte der Nation feige die Waffen zu strecken, sondern jene hochherzige Einigkeit, welche für die National Freiheiten und Rechte Gut und Blut willig zu opfern bereit sey.

Gutachten. Der städtischen Wahlbürgerschaft zur Erklärung zuzustellen.

Schobeln

3449/1848

Referat din 11 august 1848

Magistratul sibian scrie la 7 august 1848, nr. 2695/1848¹:

Împrejurările timpului, care se agravează pe zi ce trece și amenință tot mai mult dăinuirea națiunii săsești, împun fiecăruia datoria ca, evaluând situația în care se află națiunea actualmente, să cugete îndelung asupra mijloacelor potrivite de a îndepărta nimicirea ei, de a deștepta forța morală care încă mai zace în ea, de a o întări și de a o pregăti de lupta ce-o așteaptă.

Lipsa de unitate periclitează chiar popoare mari și puternice. Cum n-ar slăbi aceasta un popor mic, conducându-l la nimicire sigură ? Dar dacă datoria noastră este acum mai mult decât oricând unitatea și punerea deoparte a oricăror interese personale, pentru a izbândi trebuie să ne opunem cu puteri unite asaltului furtunos îndreptat împotriva noastră.

Deși instrucțiunea elaborată de Universitatea Națională cuprinde condițiile a căror strictă respectare permite deputaților trimiși la Pesta să dezbată uniunea cu Ungaria, iar în cazul negarantării lor aceștia trebuie să depună protest formal, chiar dacă deputații, în conformitate cu amintita instrucțiune, trebuie să se pună în acord cu membrii deputăției regnicolare, totuși nicăieri nu s-a formulat limpede: cum și în ce mod se va realiza acest acord, atât de important pentru națiune, între toți reprezentanții ei, atunci când se va acorda deplină valabilitate condițiilor stabilite ?

Deoarece Magistratul și comunitatea din Sibiu sunt convinși că mult invocatele condiții au un viitor numai prin conduita unitară a deputaților noștri, iar această înțelegere este posibilă doar pe calea adunărilor naționale formale, se înaintează rugămintea de a se transmite deputaților de aici îndemnul să se pună de acord nu numai cu membrii sași ai deputăției regnicolare, ci și ei între ei, și în acord cu cei, care până acum au avut ca țel unitatea în Diete, să țină *adunări naționale formal constituite*.

Necesitatea acestei măsuri rezultă din împrejurările timpului și din starea de fapt. Magistratul consideră că publicul [săsesc] îl depășește în simțăminte naționale, ba mai mult, că publicul de pretutindeni va concura în dragoste arzătoare și entuziasm față de națiune, preferând moartea fizică nimicirii politice a națiunii.

Unitatea să fie cuvântul nostru de ordine, dar nu acea unitate afurisită care, cu groază dezonorantă în fața furtunii ce se apropie, se teme să apuce armele, lăsând baltă drepturile națiunii, ci acea unitate inimoasă, gata să-și sacrifice de bună-voie averea și sângele pentru libertățile și drepturile naționale.

Aviz. Să se pună la dispoziție, spre explicație, cetățenilor electori din oraș.
Schobeln

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3449, foto: 32.422.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 68, dat Sibiu, 7 august 1848.

120.

Brașov 30 iulie / 11 august 1848

Erhalten am 11. August 848

Ab Archidiaconatu n.u. 3-io Coronensi

Inclytum Liberae Regiaeque Civitatis et Districtus Coronensis Magistratum
imo cum venerationis Cultu

Ex offio

Corona

Inclyte Magistratus !

Jus statarium ab excelso Regio Gubernio intra 3 menses contra
prevaricatores boni alieni item conturbatores publicae pacis et tranquillitatis
in hocce I. Districtus Coronensi Concessum in meo Archidiaconatu 3^{io}
Coronensi publicatum revera extitisse ad honorificam Inclyti Magistratus
requisitionem dto 12^{ae} Julii Nr. 2944 a.c. hisce refere sustineo. In reliquo
sumo aestimii culto marea

Inclyti Magistratus

humillimus Servus,
Petrus German,
Archidiaconus n.u.
3-ius Coronatis

Coronae die 30 Julii / 11 Augusti 848

*

Primită la 11 august 1848

De la al 3-lea protopopiat neunit de Brașov

Ilustrului Magistrat al orașului liber regesc și al districtului Brașov, cu cel
mai profund cult al venerației

Din oficiu

Brașov

Ilustre Magistrat !

Prin prezenta susțin [declar] să se raporteze că dreptul statarial acordat de
înaltul Guberniu regesc pe timp de 3 luni, contra pângăritorilor bunurilor altora,

de asemenea împotriva celor ce conturbă pacea și liniștea publică, a fost într-adevăr făcut public, sub pedeapsă, în acest ilustru district al Brașovului, în protopopiatul meu al 3-lea Brașov, ca urmare a cererii ilustrului Magistrat din data de 19 iulie anul curent, nr. 2944. În rest, rămân cu cel mai mare cult al stimei a ilustrului Magistrat

preaplecătă slugă,
Petru Gherman,
protopop neunit [ortodox]
[din protopopiatul] al 3-lea Brașov

Brașov, în ziua de 30 iulie / 11 august 1848

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3604, foto: f.n.

121.

Lisnău, 11 august 1848

Măritului nostru domn episcop, asesor al Sfatului Suprem
bisericesc al nobilei țări Ardeal !

A binevoit gloriosul nostru domnitor Ferdinand în 18 iunie a porunci eliberarea noastră de toate dijmele, taxele și robotele iobăgești. Îi suntem recunoscători, pentru că înaintașii noștri, în decurs de mai multe veacuri, n-au fost socotiți între membrii țării, iar acum, pe noi, gloriosul și grațiosul nostru rege ne numără, prin porunca sa, între cetățenii și membrii țării.

Îndată ce s-a publicat ordinul Maiestății Sale, în Lisnău am ieșit să ne exercităm în arme și am jurat sub steagul comun (unit austriac) credință principelui nostru și apărării patriei. După ce am sporit câțva timp în exercitarea armelor a eșit la noi comisie de la oficiul comitatului Trei Scaune și am exclus din armata de gardă națională 75 de persoane, aproape cei mai pricepuți la mînuirea armelor, așa că am rămas din 123 numai cu 48 de români în garda națională și ne silește să plătim mai departe dijma și taxele și să prestăm și robote iobăgești, iar cei jurați în gardă, exercitați în armele ei, contrar poruncii regale. Sub sarcina pedepsei, denunțăm asta și că, prin aceasta ni se stinge focul credinței către Împărat și către țară care s-a aprins în noi, mai ales în cei excluși din garda națională care nu mai pot spera să fie cetățeni și membri ai țării.

Binevoiți a ne proteja la sfințenia apostolică a principelui nostru domnitor Ferdinand pentru remedierea jignirii noastre, fiindcă și noi ca și rudele noastre, care deja au fost promovate în rândul cetățenilor, am jurat

credință principelui și patriei sub steagul național și vom lupta până la ultima picătură de sânge.

Semnează: Mihai Dragomir, comisar

+ Moise Nylas	+ Vasile Boer
+ Ioan Vancea	+ Ioan Nebreda
+ Iosif Nebreda	+ Iosif Fazecaș
+ Surdu Ilie	+ Ioan Danciu
+ Gheorghe a Radului	+ Gheorghe Fazecaș
+ Timar Ștefan	+ Gheorghe Chiriță
+ Lazar Bordaș	+ Gheorghe Török
+ Iosif Muscă	+ Sigismund Rapolt
+ Ioan Timar	

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 48, foto: 23765. Documentul este însoțit și de o variantă în lb. maghiară: *Original:* M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 1654–1657, foto: 11234–11236. Publicat și în: Teodor Bodogae, *După întoarcerea de pe Câmpia Libertății ...*, 1971, p. 461.

122.

Budapesta, 11 august 1848

Tisztelt Minister Úr !

Több román ajkú községek és megyes lakosok felszólítása következtébe, bátorkodom az ide /. tizen három darabban mellékelt panaszokat szükséges tárgyalatás végett tisztelt Minister Urnak átküldeni, avval a hozzá adással: miként kegyeskedne a Medgyesi Papságom és Község által a szász papi dézma végett beadott panaszt a már egész hazánkban életbeléptetett törvények értelmében avval eldöntetni, miszerint a Kincstár és a Szászság részéről a Kormányástól az egész szászföldön mesterségesen bevett dézma az illetőknek haladéktalanul visszaadasson, és ezáltal az engedelmességben annyira kitüntet népet érdemileg meg nyugtatni, ki is mély tisztelettel maradok,

Tisztelt Minister Úrnak,

Budapesten, Augusztus 11^{-én} 1848

Alázatos szolgája,

Saguna András

Püspök

*

Stimate domnule ministru !

În urma solicitării mai multor comune de grai românesc și a unor locuitori, mă încumet să transmit onoratului domn ministru plângerile aici anexate pentru ca ele să fie dezbătute. Mai adaug la acestea și următorul aspect:

vă rog să binevoiți ca plângerea înaintată de preoțimea mea și de comunitatea (românilor ortodocși) din Mediaș în privința zeciuielii preoțimii săsești să o decideți în spiritul legilor intrate în vigoare deja în întreaga noastră patrie, potrivit cărora, zeciuiala strânsă pe întreg teritoriul săsesc să fie retrocedată fără preget de către Tezaurariat, săsime și Guberniu. Prin acestea, poporul, care excelase în supunere, ar putea fi liniștit în privința temerilor sale.

Rămân, cu adâncă stimă, al onoratului domn ministru
Budapesta, 11 august 1848

Umilul serv
Andrei Șaguna.

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 48, foto: 23777.

123.

Odorheiu Secuiesc, 11 august 1848

Nemes Csíkszék tisztségének

Múlt hó 31^{-kén} 824 szám alatti feliratok nyomán, miután annak harmadik szám alatti melléklete, úgy mint Dorsner Ferenc ezredes úr július 24^{-kén} kelt s az általam katona részről is kihirdettetni rendelt rögtöni bíróságnak életbeléptetése felől szóló levele, ellentétben az e tárgyban szárnyalló közhirrel lenni. Különösebben csak az iránt van szerncsém tudósítani, miként Kovács István százados elleni feljelentését Puskás Ferenc széki jegyzőnek figyelembe vétén a tárgyra nézve maga illetőségénél mai napon kellőleg rendelkezik. Udvarhelyen augusztus 11^{-kén} 1848.

Báró Vay Miklós

*

Către nobila dregătorie a scaunului Ciuc

În urma memoriilor din 31 ale lunii precedente de sub nr. 824, din care anexa nr. 3 și anume scrisoarea de răspuns a d-lui colonel Dorsner Ferenc datată din 24 iulie în legătură cu dispoziția mea ca și armata să renunțe la punerea în funcțiune a judecătoriilor statariale, se pare a fi în contradicție cu zvonurile privind acest subiect. Am onoarea să aduc la cunoștință mai ales faptul că, potrivit denunțului făcut de notarul scăunal Puskás Ferenc împotriva căpitanului Kovács István, luând în considerare competența sa în această chestiune, am adoptat măsurile cuvenite.

Odorheiu Secuiesc, 11 august 1848.

Baron Vay Miklós

Original: S.J.A.N. Harghita din Miercurea Ciuc, Fond Acte prezidiale, foto: 17590–17591.

Dumbrăveni, 11 august 1848

Felséges Szék !

Minek utánna az úrbéresek általános felszabadítás által majorsági pénztárunk, melynek bevételei legnagyobb részét úrbéresekkel birt jószágaink utáni haszonbérek tevék – jövedelmeiben felette megszükkített, komoly figyelmet kellett fordítani módok találására, melyek által ha nem is egészen, legalább egy részében elveszett jövedelmeink pótlására alap szerveztessék; s egy ily alapot valósággal találtunk is majorsági, szép mennyiségű erdeinknek jövedelemben jobb, szorosabb felügyelet és célszerűbb kezelés melletti használásában. Miben, hogy célunkat elérhessük, szükségesnek találtatott egyik eddig csak 60 ezüst rénus forintokkal szegényesen fizetett erdőfelügyelői állást évenként 100 rénus forintokkal jutalmazni, illetőleg a 60 rénus forint fizetéssel ellátott állomásban szolgált erdőfelügyelő Zakariás Tamás egyfelől öregsége, másfelől beteges miatt hivatala folytatására már annyira alkalmatlanná vált, hogy ezen állomás roppant kárunk nélkül kezei között tovább nem hagyattathatik; ellenben ő régi 29 éves szolgálata tekintetéből minden fizetés nélkül méltányosság szempontjából is nem bocsáttathatik, őt az erdőfelügyelői állomásból kimozdítani, s a város csürebébe, – hol kötelessége csakis az öllfák őrzésére terjed, – 40 ezüst rénus forint fizetés mellett által tétetni határoztuk; végre paraszt erdőörökre, illetőleg pásztorokra, valamint ezelőtt, úgy ennek utána is, sőt inkább szükség lévén, midőn jelenleg szolgálatot tevő egyéneink, kiknek pásztorkodási fizetések ellenében az elengedtetnék, egy erdő örnek szabad szállásán és tüzi fáján kívül évi fizetését 60 ezüst rénus forintokban állittatuk meg, az összes szászujfalvi, szászradáléyi, szászernyei, szászshundorfi és városi erdeinkre volt 19 pásztor helyett jelenleg csak 11^{et} alkalmazni elégségesnek találván.

Annál fogva, midőn az egyik erdő felügyelői fizetés felemelésével, úgy szintén Zakariás Tamásnak a csürbírói 40 rénus forint fizetés megadásával a majorsági pénztár nézetünk szerént nem terheltetik, minthogy erdő mesteri állomásra 150 rénus forint régibb időktől fogva meg adatva, de ezen hely üresen lévén, jelen intézkedések nyomán erdőmesterre szükség nincsen, következőleg ezen 150 rénus forintból nem csak az erdőmesteri felljebb emelt fizetés potlék a 40, és a csürbírói 40 rénus forint fizetés kitelik, de még 70 rénus forint a pénztárba maradnak. Alázatos nézetünk szerént kérelmünk teljesítésében semmi akadály nincsen, mi annál kevésbé lehet, mert egyfelől az erdő felügyelői fizetés fejlebbbrugtatását a jobb gazdálkodás eszméje, – jól fizetett szolgától pontos szolgálatra várhatni, – másfelől Zakariás Tamásnak csürbírói szolgálatba fizetés melletti elhelyeztetését régi

szolgálatára és tehetetlen örgése iránti méltánylat igénylik. Nyugpénzt részére, midőn a csübirói, eddig szolgálattal köteles, és szolgálat elengedés mellett a csübiráskodott egyének által bé töltetett állomásra jövedőre nézve minden esetre vizetést kellene szakasztani, irtt Zakariás Tamás pedig arra alkalmazható, – nem lehetvén.

Mi okból a Felséges Királyi Fő Kormányshéket aláztos tisztelettel kérjük, méltóztassék jelen intézkedéseinket célszerűségök tekintetéből is, mind az erdőfelügyelői fizetés feljebb rugtatására és a pásztori fizetésekre, mind pedig Zakariás Tamás megjutalmaztatására nézve kegyesen jóváhagyni, aláztos tisztelettel jelenteni, hogy mivel Szent András hó 1-ő napjáig ideiglenes erdőpásztorok szegődve már vannak, a pásztrok iránti intézkedést csakis ezen hó 1-ő napján fogjuk életbe léptetni; ellenben az erdőfelügyelőség is csübiróság irántakat, mivelhogy Zakariás Tamás merőben alkatatlan erdő felügyelői sok járást igénylő szolgálati folytatására, ezennel életbe léptettük. Alázatos tisztelettel lévén a Felséges Királyi Fő Kormánynak

Erzsébetváros, Kisasszonyhó 11^{-én} 1848.

Alázatos szolgálai

Az Erzsébetvárosi Tanács és közönség
1848^{-ik} Kisasszony hó 16⁻ⁿ felolvastatott, megállítatott.

Láttam: Fark Márton
Helyettes bíró

Expediálta: Daniel Ödön
főbíró

*

Înălțat Scaun !

După ce datorită abolirii generale a servituțiilor iobăgești casieria noastră alodială, ale cărei încasări, în cea mai mare parte, proveneau de pe urma plăților de arendă ale moșiilor pe care le dețineau iobagii, au secăt foarte mult, a trebuit să ne concentrăm cu atenție sporită asupra găsirii de modalități prin care să se constituie o bază pentru compensarea, fie și parțială, a veniturilor noastre pierdute. O asemenea bază am și găsit-o, în mod imaginar, în folosirea mai rațională, cu o supraveghere mai severă, a veniturilor noastre de pe urma pădurilor noastre întinse. Iar ca să atingem scopul nostru, s-a găsit necesar ca să retribuim un post de controlor silvic cu o sută de florini renani anual, în loc de retribuția slabă de numai 60 de florini renani de argint, adică prin majorarea salariului de la 60 de florini renani la 100 de florini renani, deoarece, și în alte locuri, în prezent, aceștia se retribuesc cu 100 de florini anual. Întrucât controlorul silvic Zakariás Tamás care fusese retribuit anual cu 60 de florini renani, pe de-o parte din motive de bătrânețe, iar pe de altă parte, pentru că este bolnăvicios, a devenit atât de necorespunzător pentru continuarea postului său, încât acestuia nu i se poate atribui, fără să nu fim

păgubiți, în mod exagerat de mult. În schimb, luând în considerare cei 29 de ani vechime în slujbă, nu poate fi înlăturat din postul său de controlor silvic fără niciun salariu. De aceea, am hotărât să-l mutăm cu postul în depozitul orașului unde va avea datoria doar să păzească lemnele tăiate pentru foc cu o retribuție anuală de 40 de florini renani de argint.

În fine, legat de paznicii de pădure de proveniență țărănească și de păstorii de pădure, la fel ca și în trecut, și de acum încolo vom avea nevoie de ei, chiar în mai mare măsură, deoarece angajații noștri actuali nu sunt dintre aceia care ar accepta drept leafă doar permisul de păstorit în pădure. De aceea, am stabilit că retribuția anuală a unui paznic de pădure să fie de 60 de florini renani de argint, în afară de sălaș și lemne de foc. De asemenea, am găsit că e suficient să angajăm în loc de 19 păstori de pădure, actualmente doar 11 în pădurile noastre din Corvinești, Roandola, Ernea, Viișoara¹ și ale orașelor noastre.

Este și motivul pentru care considerăm că, după opinia noastră, casieria alodială nu se va împovăra dacă ridicăm salariul unui controlor silvic sau dacă acordăm un salariu de 40 de florini renani pentru funcția de jude de depozit lui Zakariás Tamás, întrucât, încă de odinioară, s-a oferit pentru postul de maestru silvic suma de 150 de florini renani anual. Locul fiind vacant, potrivit măsurilor noastre recente, nici nu este nevoie de vreun maestru silvic, în consecință acești 150 de florini renani nu numai că sunt suficienți pentru compensația de salariu de 40 de florini renani ai salariului controlorului silvic, ci ajung și pentru acoperirea salariului de 40 de florini renani ai judeului de depozit. Mai mult, vor rămâne în casierie încă 70 de florini renani. După opinia noastră umilă, nu există niciun impediment în fața satisfacerii cererii noastre. Cu atât mai puțin, cu cât pe de-o parte, ridicarea salariului de controlor silvic [este] conformă principiului bunului gospodărit (și anume că de la un angajat bine plătit se poate pretinde o muncă punctuală), iar pe de altă parte, acordarea postului de jude de depozit pentru Zakariás Tamás este motivată prin luarea în considerare a vechimii sale în slujbă și a experienței sale de înaltă capacitate de muncă. Pensie nu i se poate acorda, deoarece este încă dator cu efectuarea slujbei de jude de depozit. În orice caz, pentru viitor, ar trebui găsite fonduri pentru persoane care vor ocupa postul de jude de depozit în vederea acoperirii salariului lor.

Din aceste considerațiuni, cerem, cu umilință, de la maiestuosul Suprem Scaun Gubernial Regesc să fie de acord atât cu oportunitatea prezentelor măsuri ale noastre, cât și cu majorarea salariului de controlor silvic, precum și cu privire la salariile de păstori. Trebuie, de asemenea, avută în vedere recompensarea lui Zakariás Tamás.

Raportând, cu umilință, că, întrucât până la 1 al lunii noiembrie, păstorii de pădure sunt deja angajați temporar, măsurile privind păstorii de pădure le vom aplica doar de la data de 1 a lunii amintite. În schimb, cele care

privesc controlul de pădure și judecătoriile de șoproane, întrucât Zakariás Tamás este cu totul inapt pentru continuarea serviciului său de controlor silvic, le-am pus, prin aceasta, în vigoare. Rămânând, cu umilă stimă, față de maiestuosul Suprem Guberniu Regesc

Dumbrăveni, 11 august 1848.

Umilii servi:
Consiliul și adunarea generală din Dumbrăveni
Dat în citire și aprobat la 16 august 1848

Am văzut:	Fark Márton, Înlocuitor de jude	Am expediat:	Daniel Ödön, jude suprem
-----------	------------------------------------	--------------	-----------------------------

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Primăria Dumbrăveni, foto: 7135–7138.

¹ Azi în componența orașului Bistrița.

125.

Dumbrăveni, 11 august 1848

Királyi Kormányzó Gróf Teleki Joseff Fő Nagy Méltóságához
Nagy Méltóságú Királyi Kormányzó Úr !
Kegyelmes Urunk !

Még idei Pünkösöd 5^{-ik} napjáról 41 szám alatt tett alázatos felterjesztésünk, illetőleg kérelmünk nyomán méltóztatott Nagy Méltóságod azon nhó 20^{-ról} 1261 E. alatt azt válaszolni, miszerint az idei Nagy Méltóságod rendelkezése alá jött fegyverek már ki lévén osztogatva, lennének várakozással, mejhez újjabban rendelkezése alá fegyveres fognak kerülni, ezen biztató válasz nyomán azon reményben valánk, hogy nemsokára örségünk szerencsés leend fegyvereket kaphatni, azonban szomorúan kelletik tapasztalnunk, miszerént több városok naponként nyernek fegyvereket, miáltal a fegyveres gyakorlatban előhaladást is tesznek, és csakis városunk nem vigasztaltatik meg e vészben.

Esedezünk ez okból újból is Nagy Méltóságod előtt, méltóztassék atyai gondoskodását városunkra fordítva, részünkre a kért fegyvereket megadatni rendelni.

Ezuttal van szerencsénk egyszersmind Nagy Méltóságodnak bejelenteni, miszerént Köz Gyűlésünk mái napon intézkedett arról, hogy mivel jelenleg fenyegettetik, s a honratörő veszély elhárítására minden fegyverfogható egyén köteles, az Erdélyi ez évi 3^{-ik} és Magyarhoni ugyan ez évi 22^{-ik} törvénycikkek értelmében nemzetőrségi összeírás tétessék, azokat, kik ha kötelességeket felvállalni nem kívánván, a törvénynek ellene szegülnének, törvényszékki

büntetés alá vettetni határozván. Kik egyébiránt tisztelettel öröklünk Nagy Méltóságodnak

Erzsébetváros, Kisasszonyhó 11^{én} 1848.

Alázatos szolgái

Az Erzsébetvárosi Tanács és Közönség
1848^{ik} év Kisasszonyhó 16^{án} megállítatott.

Látta: Fark Márton
Helyettes bíró

Expediáltatá: Dániel Ödön
főbíró

*

Către Prea înălțimea sa contele guvernator regal Teleki József
Prea înălțate d-le guvernator regal !
Domnul nostru milostiv !

Încă în urma cererii noastre înaintate la 5 mai anul curent sub nr. 41 a binevoit prea-înălțimea voastră să răspundă în 20 ale amintitei luni sub nr. prezidial 1261. În acesta, prea înălțimea voastră ne-ați rugat să mai așteptăm, căci armele care ne-au stat la dispoziție au fost împărțite, urmând să apară și altele noi. În urma acestui răspuns promițător, am sperat că și garda noastră va avea norocul să primească în curând armele. A trebuit însă să constatăm cu regret că mai multe orașe obțin arme zilnic, iar astfel armata face progrese în ceea ce privește exercițiile de care are nevoie și doar orașul nostru nu se poate consola în această privință.

Din acest motiv, implorăm din nou pe înălțimea voastră ca să binevoiască a îndrepta bunăvoința sa părintească asupra orașului nostru și a ordona alocarea armelor avute.

Cu acest prilej, avem onoarea să aducem totodată la cunoștință pentru prea înălțimea voastră că adunarea noastră generală a dispus în ziua de azi că, ținând cont de prezenta stare amenințătoare, dar și pentru a înlătura pericolul care se năpustește asupra patriei, fiecare persoană aptă de mânăuirea armei să fie obligată, potrivit articolului de lege nr. 3 transilvan și nr. 22 unguresc din anul curent, să se înscrie în gărzile naționale. Aceia care nu doresc să se achite de îndatoririle lor, cei care se împotrivesc acestei legi s-a decis să fie pedepsiți de către judecătoria. Cei care rămân respectuoși umilii servi ai prea înălțimii voastre.

Dumbrăveni, 11 august 1848.

Consiliul și Adunarea Generală din Dumbrăveni

Aprobat la 16 august 1848

Văzut: Fark Márton
Jude interimar

Expediat de: Daniel Ödön
Jude suprem

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Primăria Dumbrăveni, foto: 7139–7141.

Ip, 11 august 1848

Tisztelt Állandó Választmány !

Midőn a békére leg nagyobb szükség van – midőn az egyenlőség és testvériség hallatzik mindenki ajkiról, – a mint értesültünk némely Polgártársaink Kaini testvériséget gyakorolnak, – a békét Fő Ispánunk elleni bujtogatással kívánják felzavarni, tisztelt fő Ispánunkat a szabadság színe alatt szabadossággal élván fekete színekkel festegetik, hogy ármány koholó Petíciójoknak aláírókat kaphassanak; ugyan azért mi ahol irtak, hogy az ártatlan vértől tiszták legyünk, kíványunk, hogy a Ministeriummal tudassan miszerént mi méltóságos Kabos Josef Urat, mint jó hazafit, jó polgárt és jó tisztviselőt, ki nyolc évi Al Ispáni hivataloskodásában egyenességét be bizonyította, mellyért e megye a tisztelt Urat távol létében a múlt ország Gyűlési követségre egy szívvvel, szájjal el választotta; a Ministerium pedig ohittsunk szerént mostani distinktiós Hivatalával jutalmazta, melly Hivatalt hogy sokáig viseljen szívünkől óhajtyuk, minden ellene bujtogatásnak ellene mondunk, sőt óhajtanok, hogy a Ministerium az bujtogatóktól tényt kívánna bebizonyítani, a Ministerium a bujtogatók ellen maga által hirdetett ítélő szék eleibe állíttatná őket. Mely kérésünket mi alólírtak tulajdon nevünk alírásával s kezünk keresztvonásával el esmerjük.

Ipon, august 11e napján 1848.

Máté Dienes mp.	Kósa Péter	Biró István sen.
Kósa András János	Szönyi István	Ifj Kósa István
Kósa László	Biró Kontrás Flora	Öreg Salánki István
Kósa György	Kósa András	Ifj. Béres Bálint
Bideskuty Imre	Gál András	András Kosztánt
Bideskuty István	Máté István	Binder Péter
Ifj. Rodé Joseff	Fekete Ferenc	Ifj Csepei István
Drünnya Ambrus	Angyalán János	Forba Gligor
Lázár András	Rodé Josef	Krisán Vaszi
Szabó N. Josef	Getzi András	Szirbutz Vaszi
Czintz Imre	Salánki Ferenc István	Nagy István
Kósa Péter	Szirbutz Mihály	Csóra Mitruj
Salánki Josef	Szirbutz Flora	Salánki Sándor
Ifj Salánki István	Biró György sen.	Lászlóti János
Biró Mihály	Felső Máté János	Rátz Simon
Pop Vonutz	Ifj Biró György	Okos Ilona
Horvát András	Máté Sándor	Csepei Ferenc
Ifj Fazekas Ferenc	Gáti Mihály	Kerekes Flora
Ifj Kantsal Joseff	Kerekes János	Megyesán Péter
Máté Ferenc	Borzási János	Pop Lupuj
Máté János sen.	Biró Péter	Lipo Togyer

Mi Ip helység birói hogy a fentirtak valósággal úgy történtek legyen a mint irva vannak arról bizonságot teszünk mellyet helységünk pecsétjével megerősítünk Ipon fent irt napon és esztendőben az ipi birák közönségesen meg irta Máté Dénes ipi polgár mk.

*

Onorat Comitet Permanent !

Atunci când e cea mai mare nevoie de pace, când egalitatea și frățietatea se aud de pe buzele tuturor, așa cum am fost informați, unii concetățeni ai noștri practică o frăție precum Cain, intenționând să tulbure pacea cu instigări la adresa comitetului nostru suprem. Aceștia, sub deviza libertății, se folosesc de libertinism împotriva onoratului nostru comite suprem pe care-l ponegrec ca să obțină astfel semnături la petiția lor născocită de intrigă. Tocmai de aceea, noi semnatarii, ca să nu fim de vină pentru sânge nevinovat, dorim să facem cunoscut Ministerului că am ales în unanimitate, în absența sa, ca deputat pentru dieta care se încheiase, pe onoratul domn Kabos József, un bun patriot, cetățean și funcționar care a dat dovadă de corectitudine în cei opt ani cât a funcționat ca vicecomite, iar Ministerul, potrivit dorințelor noastre, l-a recompensat cu un oficiu distinct, oficiu pe care dorim, din toată inima, să-l slujească îndelungat.

Noi suntem împotriva acelor care instigă împotriva sa și optăm ca Ministerul să ceară de la instigatori dovedirea faptelor și că Ministerul să-i cheme în fața tribunalelor înființate de el.

Această cerere noi semnatarii o subscriem cu iscălitura numelui nostru și prin semnul crucii.

Ip, în ziua de 11 august 1848.

Máté Dienes mp.	Kósa Péter	Biró István sen.
Kósa András János	Szönyi István	Ifj Kósa István
Kósa László	Biró Kontrás Flora	Öreg Salánki István
Kósa György	Kósa András	Ifj. Béres Bálint
Bideskuty Imre	Gál András	András Kosztánt
Bideskuty István	Máté István	Binder Péter
Ifj. Rodé Joseff	Fekete Ferenc	Ifj Csepei István
Drünnya Ambrus	Angyalán János	Forba Gligor
Lázár András	Rodé Josef	Krisán Vaszi
Szabó N. Josef	Getzi András	Szirbutz Vaszi
Czintz Imre	Salánki Ferenc István	Nagy István
Kósa Péter	Szirbutz Mihály	Csóra Mitruj
Salánki Josef	Szirbutz Flora	Salánki Sándor
Ifj Salánki István	Biró György sen.	Lászlótti János
Biró Mihály	Felső Máté János	Rátz Simon
Pop Vonutz	Ifj Biró György	Okos Ilona
Horvát András	Máté Sándor	Csepei Ferenc

Ifj Fazekas Ferenc	Gáti Mihály	Kerekes Flora
Ifj Kantsal Joseff	Kerekes János	Megyesán Péter
Máté Ferenc	Borzási János	Pop Lupuj
Máté János sen.	Biró Péter	Lipo Togyer

Noi, jurații localității Ip, atestăm că cele sus menționate s-au petrecut întocmai așa cum sunt scrise, iar pe toate acestea le întărim cu sigiliul localității noastre.

Ip, în ziua și anul sus menționate redactat de cetățeanul din Ip, Máté Dénes m.p. la adunarea juzilor din Ip.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 4.567/1848, foto: 27336–27339.

127.

Nuşfalău, 11 august 1848

Méltóságos Fő Ispány Úr és tisztelt Állandó Választmány !

Nékünk alább irtaknak így esvén értésünkre, de némelyek közzüllünk láttuk is, miszerént a Ministériumhoz olyan *Petitio* iratott, vagy is koholtatott némelyek által, sött Nagfaluba aláírás végett hordoztatott, közzülünk csak is értetlenebb rész a balra magyarázását írhatta alá, melybe a Méltóságos Fő Ispány Úr és az eddigi Tisztek ellen, mint ha azok törvénytelenséget tennének s azoknak ujjonnan meg választása és törvénytelen lett volna. Mü Méltóságos Fő Ispány Úr és tisztelt állandó választmány ennek az egész petitionak ünnepélyesen ellene mondunk.

Bátran merjük nyilatkozni azt, hogy valamint a Méltóságos Fő Ispány Urunknak köztünk lévő meg tartását annyival is inkább ohajtyuk, úgy a megyei tisztekhez is bizodalommal viseltetünk.

A méltóságos Fő Ispány Úr még al ispánysága oltától fogva mint nevelő édes apát úgy vesszük, úgy tartjuk, mert elnyomattatásunkat nem kívánta, nem hogy mű elmozdítását kívánnok. Sött kívánjuk meg tartani s mások által is ajánjuk meg tartani. Továbbá pedig fájdalommal vettük még azt is, hogy az elmúlt vásárkor némelyek a helység hallatára becsületét a hirlapból kockáztatta tisztelt Ispányunkk neve gúnyosan olvastatott. Mely alázatos ellen mondasunk s jelentásünk, mély hódoló tisztelettel vagyunk a méltóságos Fő Ispány Úr és Tisztelt állandó bizottmányunk alázatos szolgálk.

Augustus, $\frac{11 \text{ Kén}}{1848}$

Nagy falusi polgárok,
Fő Bíró Nagy András
Esküdek Benedek Ferenc +

A jegyző hon nem létébe meg irta polgár Varga András mk. a közönség kívánságára.

Somogyi András +
Filep János +
Deák András +
Varga János +
Foris András +
Nagy Ferenc +
Foris M. András +
Székely István +
Szabó Ferenc +
Varga János +

Alá írás akik a Fő Ispányunkat az előljárók közbe jöttével kívánják továbbra is meg tartani s meg tartattni:

1. Ifj. Tötös István +	34. Foris Ferenc +
2. Tötös Ferenc +	35. Nográdi János +
3. Deák Ferenc +	36. Szüts András +
4. Katona István +	37. S. Somogyi István +
5. Somogyi András +	38. Foris András +
6. Szabó János +	39. Somogyi István +
7. Öreg Szüts András +	40. Nagy Ferenc +
8. Tötös István sen. +	41. Deák László +
9. Benedek György +	42. Szüts Mihály +
10. Tötös István +	43. Szüts János +
11. Somogyi László +	44. Nógrádi Ferenc +
12. Kováts Ferenc +	45. Tötös Márton +
13. Ifj. Benedek Ferenc +	46. Szilágyi János +
14. Deák Mihály +	47. Varga János +
15. Deák János +	48. Szabó Ferenc +
16. Ifj. Deák János +	49. Szüts András +
17. Nagy András +	50. Csiki László +
18. Fazekas Bálint +	51. Tötös Mihály +
19. Varga János +	52. Benedek Mihály +
20. Torkos János +	53. Péter András +
21. Kis M. János +	54. Benedek János +
22. Torkos Gy. János +	55. Iszspász László +
23. Csiki György +	56. Szüts Ferenc +
24. Nemes András +	57. Nagy Sándor +
25. Somogyi István +	58. Torkos György +
26. Somogyi Sándor +	59. Egri Gergely +
27. Somogyi Mihály +	60. Benedek Bálint +
28. Ifj. Torkos János +	61. Csiki András +
29. Marosi Sándor +	62. Tötös Ferenc +
30. Szabó Mihály +	63. Szabó F. András +
31. Egri Bálint +	64. Szabó László +
32. Csiki Ferenc +	65. Deák György +
33. Foris András +	66. Szabó Ferenc +

67. Erdei Ferenc +
68. Varga György +
69. Erdei János +
70. Benedek László +
71. Szabó György +
72. Máté János +
73. Kádár György +
74. Bányai Ferenc +
75. Balás János +
76. Szabó Ferenc +
77. Varga Mihály +
78. Oláh András +
79. Filep János +
80. Tötös György +
81. Széke Ferenc +
82. Tötös Ferenc +
83. Kovács Mihály +
84. Somogyi András +
85. Csiki János +
86. Diószegi András +
87. Foris György +
88. Sági Ferenc +
89. Kallós András +
90. Ösz Ferenc +
91. K. Székely István +
92. Torkos Pál +
93. Kádár Ferenc +
94. Foris István +
95. Szabó Sándor +
96. Torkos András +
97. Fazekas Ferenc +
98. Deák Sándor +
99. Fazekas János +
100. Varga András +
101. Ösz András +
102. Kósa Ferenc +
103. Varga András +
104. Katona Ferenc +
105. Varga Márton +
106. Varga András +
107. Varga Ferenc +
108. Erdei Ferenc +
109. Deák András +
110. Tötös Sándor +
111. Varga István +
112. Csorvási János +
113. Tökölyi Ferenc +
114. Somogyi Mihály +
115. Tökölyi Márton +
116. Kutasi Ferenc +
117. Simon Flora +
118. Csorvási Péter +
119. Posta János +
120. Orosz János +
121. Deák Ferenc +
122. Tötös András +
123. Joh Ferenc +
124. Tötös János +
125. Dula Miklós +
126. Csernáttoni Ferenc +
127. Csikor György +
128. Szabó András +
129. Csikó Ferenc +
130. Szabó D. András +
131. Baritsán András +
132. Nógrádi Mihály +
133. Keserű András +
134. Nógrádi Ferenc +
135. Oláh András +
136. Torkos Péter +
137. Bogya János +
138. Orbán Gergely +
139. Baritsán István +
140. Márkus István +
141. Torkos Ferenc +
142. Szüts Mihály +
143. Széke András +
144. Somogyi János +
145. Bányai János +
146. Baritsán András +
147. Bányai Pál +
148. Bálint János +
149. Oláh Marton +
150. Farkas Márton +
151. Somogyi János +
152. Katona Mihály +
153. Gál Ferenc +
154. Nagy Ferenc +
155. Varga László +
156. Amrus István +
157. Balás Mihály +
158. Keserű Ferenc +
159. Szabó György +
160. Deák Mihály +
161. Tötös Ferenc +
162. Posta Mihály +
163. Szabó B. András +
164. Ilyés János +
165. Gál András +
166. Éles András +

167. Máté István +	190. Nagy Imre +
168. Nagy András +	191. Tökölyi János +
169. Széke András +	192. Argyilán György +
170. Gruzda Ferenc +	193. Varga György +
171. Kádár András +	194. Argyilán Alexa +
172. Kutasi János +	195. Szabó András +
173. Foris András +	196. Erdei Péter +
174. Nagy S. Ferenc +	197. Tököly Sándor +
175. Orsos János +	198. Duka János +
176. Sebestyén János +	199. Babos Alexa +
177. Bardusán Mihály +	200. Olá András +
178. Filep János +	201. Ösz Bálint +
179. Tökölyi Mihály +	202. Deák Bálint +
180. Széke Mihály +	203. Luka Péter +
181. Tökölyi András +	204. Palkos Péter +
182. Filep György +	205. Széke István +
183. Somogyi András +	206. Kováts András +
184. Foris János +	207. Duka János +
185. Parajko András +	208. Duka Péter +
186. Csiki István +	209. Csikor János +
187. Széke György +	210. Foris András +
188. M. Torkos András +	211. Szabó László +
189. Széke János +	212. Török János +

Ezen alá írásba csak egy sem maradt volna el, mert mind felkiáltással kiáltották helyes, jól van, csak mig sor került addig a nép eloszlot dolgára.

*

Onorate domnule comite suprem și Onorate Comitet permanent !

Noi subsemnații am aflat, ba unii dintre noi au și văzut că s-a înaintat Ministerului o petiție care, de fapt, este o scorneală a unora. Mai mult, petiția a circulat pentru a fi semnată la Nușfalău. Dintre noi, au semnat numai cei care nu au înțeles despre ce este vorba, ea fiind îndreptată împotriva onoratului domn comite suprem și contra dregătorilor de până acum, de parcă aceștia ar comite nelegiuiri și parcă realegerea lor ar fi fost ceva ilegal. Noi, onorate d-le comite suprem și Comitet permanent, ne declarăm solemn împotriva întregii petiții. Ne încumetăm să declarăm fără teamă că dorim cu atât mai mult menținerea printre noi a onoratului domn comite suprem, deoarece avem, de asemenea, încredere față de dregătorii comitatensi. Pe onoratul comite suprem, încă din perioada când era vicecomite, îl consideram ca fiind un părinte educator aparte, deoarece nu a dorit să ne oprime, prin urmare nu e cazul să dorim înlăturarea sa. Din contră, dorim să-l menținem ca să fie susținut și de alții.

De asemenea, am constatat cu regret și faptul că, odată cu târgul care tocmai a trecut, unii au pus la îndoială onoarea stimatului comite suprem al nostru atunci când, de față cu întreaga localitate, s-a citit în batjocoră numele lui pomenit în gazetă.

Noi raportăm că suntem împotriva acestora și ne considerăm umilii servi ai d-lui comite suprem și ai stimatului Comitet permanent, nutriend o stimă adâncă și supusă.

11 august 1848

Cetățenii din Nușfalău
Jude primar Nagy András
Jurați Benedek Ferenc

În absența notarului și la dorința adunării, actul a fost redactat de cetățeanul Varga András.

Somogyi András +
Filep János +
Deák András +
Varga János +
Foris András +
Nagy Ferenc +
Foris M. András +
Székely István +
Szabó Ferenc +
Varga János +

Urmează iscăliturile acelor care doresc ca dregătorimea superioară să intervină pentru menținerea, în continuare, în funcție a comitelui nostru suprem:

1. Ifj. Tötös István +	16. Ifj. Deák János +
2. Tötös Ferenc +	17. Nagy András +
3. Deák Ferenc +	18. Fazekas Bálint +
4. Katona István +	19. Varga János +
5. Somogyi András +	20. Torkos János +
6. Szabó János +	21. Kis M. János +
7. Öreg Szüts András +	22. Torkos Gy. János +
8. Tötös István sen. +	23. Csiki György +
9. Benedek György +	24. Nemes András +
10. Tötös István +	25. Somogyi István +
11. Somogyi László +	26. Somogyi Sándor +
12. Kováts Ferenc +	27. Somogyi Mihály +
13. Ifj. Benedek Ferenc +	28. Ifj. Torkos János +
14. Deák Mihály +	29. Marosi Sándor +
15. Deák János +	30. Szabó Mihály +

31. Egri Bálint +
32. Csiki Ferenc +
33. Foris András +
34. Foris Ferenc +
35. Nográdi János +
36. Szüts András +
37. S. Somogyi István +
38. Foris András +
39. Somogyi István +
40. Nagy Ferenc +
41. Deák László +
42. Szüts Mihály +
43. Szüts János +
44. Nógrádi Ferenc +
45. Tötös Márton +
46. Szilágyi János +
47. Varga János +
48. Szabó Ferenc +
49. Szüts András +
50. Csiki László +
51. Tötös Mihály +
52. Benedek Mihály +
53. Péter András +
54. Benedek János +
55. Iszspász László +
56. Szüts Ferenc +
57. Nagy Sándor +
58. Torkos György +
59. Egri Gergely +
60. Benedek Bálint +
61. Csiki András +
62. Tötös Ferenc +
63. Szabó F. András +
64. Szabó László +
65. Deák György +
66. Szabó Ferenc +
67. Erdei Ferenc +
68. Varga György +
69. Erdei János +
70. Benedek László +
71. Szabó György +
72. Máté János +
73. Kádár György +
74. Bányai Ferenc +
75. Balás János +
76. Szabó Ferenc +
77. Varga Mihály +
78. Oláh András +
79. Filep János +
80. Tötös György +
81. Széke Ferenc +
82. Tötös Ferenc +
83. Kovács Mihály +
84. Somogyi András +
85. Csiki János +
86. Diószegi András +
87. Foris György +
88. Sámi Ferenc +
89. Kallós András +
90. Ösz Ferenc +
91. K. Székely István +
92. Torkos Pál +
93. Kádár Ferenc +
94. Foris István +
95. Szabó Sándor +
96. Torkos András +
97. Fazekas Ferenc +
98. Deák Sándor +
99. Fazekas János +
100. Varga András +
101. Ösz András +
102. Kósa Ferenc +
103. Varga András +
104. Katona Ferenc +
105. Varga Márton +
106. Varga András +
107. Varga Ferenc +
108. Erdei Ferenc +
109. Deák András +
110. Tötös Sándor +
111. Varga István +
112. Csorvási János +
113. Tökölyi Ferenc +
114. Somogyi Mihály +
115. Tökölyi Márton +
116. Kutasi Ferenc +
117. Simon Flora +
118. Csorvási Péter +
119. Posta János +
120. Orosz János +
121. Deák Ferenc +
122. Tötös András +
123. Joh Ferenc +
124. Tötös János +
125. Dula Miklós +
126. Csernáttoni Ferenc +
127. Csikor György +
128. Szabó András +

129. Csikó Ferenc +	171. Kádár András +
130. Szabó D. András +	172. Kutasi János +
131. Baritsán András +	173. Foris András +
132. Nógrádi Mihály +	174. Nagy S. Ferenc +
133. Keserü András +	175. Orsos János +
134. Nógrádi Ferenc +	176. Sebestyén János +
135. Olá András +	177. Bardusán Mihály +
136. Torkos Péter +	178. Filep János +
137. Bogya János +	179. Tökölyi Mihály +
138. Orbán Gergely +	180. Széke Mihály +
139. Baritsán István +	181. Tökölyi András +
140. Márkus István +	182. Filep György +
141. Torkos Ferenc +	183. Somogyi András +
142. Szüts Mihály +	184. Foris János +
143. Széke András +	185. Parajko András +
144. Somogyi János +	186. Csiki István +
145. Bányai János +	187. Széke György +
146. Baritsán András +	188. M. Torkos András +
147. Bányai Pál +	189. Széke János +
148. Bálint János +	190. Nagy Imre +
149. Olá Marton +	191. Tökölyi János +
150. Farkas Márton +	192. Argyilán György +
151. Somogyi János +	193. Varga György +
152. Katona Mihály +	194. Argyilán Alexa +
153. Gál Ferenc +	195. Szabó András +
154. Nagy Ferenc +	196. Erdei Péter +
155. Varga László +	197. Tököly Sándor +
156. Amrus István +	198. Duka János +
157. Balás Mihály +	199. Babos Alexa +
158. Keserü Ferenc +	200. Olá András +
159. Szabó György +	201. Ösz Bálint +
160. Deák Mihály +	202. Deák Bálint +
161. Tötös Ferenc +	203. Luka Péter +
162. Posta Mihály +	204. Palkos Péter +
163. Szabó B. András +	205. Széke István +
164. Ilyés János +	206. Kováts András +
165. Gál András +	207. Duka János +
166. Éles András +	208. Duka Péter +
167. Máté István +	209. Csikor János +
168. Nagy András +	210. Foris András +
169. Széke András +	211. Szabó László +
170. Gruzda Ferenc +	212. Török János +

Din această listă, nimeni nu ar fi lipsit, deoarece toți au strigat „just”, „e bine”, dar până s-a ajuns la iscălit, poporul s-a dispersat văzându-și de treabă.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 7645, foto: 27340-27345/1848.

Turda, 11 august 1848

Nagy Méltóságú Nagyságos Fő Ispány Úr !
Nékem kegyelmes jó pártfogó Uram !

Én tegnap azaz augusztus 9^{ik} napján az Nagyságodtól kirendelt regiusoknak minden kérdő pontomokra helyyesen nem felelhettem, minthogy a betegségem miatt egészen confusus voltam a fejem is egészen el van kábulva. De miolta beteg voltam nem is hallok jól, minélfogva nem orientálhadtam magamat olly hirtelenül történetemet tisztán elé adni, azért elhatároztam magamban, hogy kezem írásába adjam alá úgy amint volt, tisztán az egész hibámat.

1. Én atyámtól egyetlen egy levélnél többet nem kaptam a Balásfalvi Nemzeti gyűlés után, hogy Szebenbe ment négy nap mulva mellyben csak kurtán írja, hogy szerencsésen Szebenbe érkezvén, jól hálott és kosztot kapott. Most többet nem írhatok, minthogy az expresus nem várhat. Mádszor többet fogok írni. Meglehet, hogy postán irt még, de én kezembe nem kaptam. Ötet sem láttam azolta.

2. Nekem végem lévén el szándékozott menni Fejérvárra egy bátyához, aki épen azon nap egy pénteken délután, mikor Mihálcon az a csata esett Balásfalván volt. Kinek is odaérkezését tudván a Canonok urak ott marasztatták másnap reggelig, hogy mint deputátus harmadmagával egy kérelmes levélel megyen Szebenbe az excellenciás general Komando úrhoz megjelenteni azon veszedelmes csatának történetét. Ki is kötelességének eleget tévén, kérdezősködött a fiamról sógoráról hol volna szálva ? Kit is megkapván a szálásán éppen akkor bevégzé volt azt az én vesszedelmemre magyarszakáli lelkésznek szóló levelet, mellyet el is küldette egy Beszterce körül volt helyységben születésű tanuló (akkor bizonyosan irt volna nékem is, hanem a vejem ott lévén, ott is maradván, nem volt szükség) azon fiu hozzám érkezvén Szebenből egy kedden délelőtt, átadja azt a levelet, és minekutána holmi történeteket elbeszélte, kivált a Mihálcot, egy kicsit evén nálam elment hazafelé. Én meg olvasván azt a levelet a hátán írván átküldettem egy ecclesiámon lakó bümbé cigánynétől a szakályi papnak. Honnan hitemre mondom, hogy sem én, sem pedig a szakályi pap a népnek nem publicáltuk. Hanem az szent igaz, hogy rettenetesen féltünk a székelly katonáktól, hallván miket cselekesznek az oláhokkal Thordán, Enyeden és más falukon, ahol voltak telepedve, verik, félig megnyirják hajokat, hogy bánnak s rossz cselekedetre öltötték az asszonyokat, lányokat stb. A méltóságos Berzentzei úr Proclamatiója is megijesztette az egész oláhságot, a mellyben csak a magyar nemzetet provocálja fegyverre szent a haza veszedelemben van stb. Természetesen félni is kellett nem tudván mi célból

bocsátotta ki azt a proclamációt, valamint máig sem tudjuk tisztán. Osztán a székely katonáktól én annál is inkább félttem, mert mikor Bodonba voltak egy délután hozzám jöven egy sztrázsamester egy káplárral és dobossal, kiket borral kínálván a poharak között a sztrázsamester a több beszéd közt azt mondja nékem: „Ah Párinte kurva a nyelv nem lehet mindent beszélni, hanem meglátja, mikor haza térünk, nem térünk csak szárazon. Olyan könnyű olájba bizonyosan félni is kellett az érzékeny embernek. Én hibásnak esmeres magamat miért nem vetettem a tűzbe azt a levelet, ne küldtettem volna Szakálba az én nyomoruságomra, hanem arról már most nem tehetek, azért már 8 hetektől keservesen szenvedtem s mai napig is betegen könyi hullatás közt szenvedek. Hanem hála legyen az Istennek, mert a nép közt abból semmi rossz következés nem történt, nem is fog történni, mert egyikünk sem publicálta.

3. Ami szakályi népet illeti, hogy honnan tucódott az, hogy valami titkos levél van a fiamtól küldve a szakályi papnak, az nem mással, hanem bizonyosan egy Anka nevezetű a szakáli papnak sógorától, aki azt megolvassván a pap házába nem állhatta, hogy valakinek ne mondja, mellyet eszét vévén a szakáli emberek közül, hogy valami titkos levél volna a fiától a papnál, találkozáj velem Pünköst második napján a bodoni baromvásárban megkérdeztek, hogy miféle levél volna az ? Én azt feleltem nekik én nem tudom mert bé volt pecsételve a papjak megmondja, s evvel megmenekedém tőlük. Én Nagyságos Fő Ispány Úr most is azt vallom, hogy én szint bepecsételve tudám azt a levelet, és hogy semmit sem irtam volna a hátán, az óráig a mig meg nem láttam, úgy el voltam confundálva, s elkábulva. Most pedig látván a levelet, meg vagyok győződve, hogy nem volt bépecsételve, meg olvastam s irtam is hozzá, s mégis átküldtettem, melly gyarloságomnak engedelmet én szólok.

4. Valaki avval is bé vádolt engemet, hogy én tanítottam volna a nagyiklandi embereket, hogy az Uniót ne acceptálják, és hogy az guberniális unióról szóló kegyes nyomtatott rendeletet ne is hallgassák vessék el, és hogy a markálisra deputátusokat ne küldjenek ? Ezt a józan okosság világosan mutatja, hogy az csupán merő irigységből kikoholt reám nézve veszedelmes vádoltatás; melly ez okból tisztán kitetszik, hogy nem igaz: mert mikor az a rendelés nekik olvastatott, én már annak előtte két héttel a thordai börtönbe voltam letartóztatva, innét csak nem súghattam azt nekik Nagyiklandon. Az hir, ez a feladás nem igaz. Gyanú van, hogy tán én a bodoni vásárkor ingereltem volna őket, hogy ne unionálodjanak Magyarországgal, az sem igaz. A bodoni sokadalomban az iklandiakon kívül mindenfelől sokan voltak paraszt emberek, papok, nemesek, tanult ifjak stb., ahol az Unióról elég szó volt mint új dologról. Némelyek némely rossznak vélte az Uniót, az emberek ahol két három papot vagy tanult ifjút

beszélve láttak, oda mentek hallgatni, kérdezni, de csak a volt az egész felelet: kivált az én részemről is, hogy amit az ország előljárói, a két Püspök már a két részről a deputátusainkkal együtt elvégeznek kápllékát arra kell állani minden embernek, már ha ők olyan boldogtalanok, hogy csak azon állanak, amit Balázsfalván valakitől azt hallották, hogy semmiképpen ne uniólódjanak, én annak oka nem vagyok. Igaz, hogy az a szó is volt Balázsfalván némelyektől, hogy mind a két részü Püspök úr unióról cirkulárist fognak küldeni a püspöknek, de még egyik sem küldött eddig – ők tán azt várják, Kegyelmes nagyságos főispán Úr! Itten a thordai börtönben Iklandról vannak öt emberek bizonyosan ezek a leghibásabbak. Ezek hogyha én valami ellenkező dologra tanítottam volna legjobban tudják, alázatosan instálom nagyságodat, méltóztatik két régius urak által megeskettetni a ki is kérdeztetni, kik is bizonyosan ők is oly nyomorúságban lévén itten amit tudnak ki valják vagy ha ezek nem elégségesek méltóztatik ott helybe disinterectus trihiusokkal e tárgyban utánom eskettetni és ha reám taszítják kéntelen leszek szenvedni. Ha nem mint hogy nem esmeres magamat semibe reménységem van Isten után hogy reám boldogtalanságaikat nem taszítják, ha jó lelke esmeretek van.

Mi szerént megesmervén s ki is vallván hibámat abba hogy a fiamtól Mező szakáli papnak szóló levelet megolvassván s a hátán irván átküldtettem mely semmi rossz következtetést nem okozott minthogy egyikünk se publikáltuk. Melly alázatossággal esedezek Nagyságod előtt méltóztatik eddig is tapasztalt atyai kegyesébiből rajtam könyörölni, s engemet ebből a keserves és eddig is könyhulatás közt letartóztatott fogságból kibotsátani – mert ha megtekintjük az Istenen kívül nincs ember hiba nélkül, én is mint ember aval hibáztam, jobb lett volna azt a levelet tűzbe hánni azon pillanatban, miként megolvastam, de már késő – alázatosan instálom Nagyságodat, méltóztatik atyai szível az nyomorult, s keserves sorsoman tekénten, s át méltóztatik látni, hogy bizonyosan mint papi személyly duflászor szenvedém s szenvedek nyolc hetektől keservesen, szenvednek a feleségem, és artatlan három leány gyermekeim azon kívül 130 füstből álló népeim mennyit nem szenvednek, nem lévén ki látogassa a betegeket, ki gyóntassa, kommunikálja, a holtakat temesse, a szült gyermekeket keresztelje, amig papot kapnak a holtakat három négy napig is tartják, a gyermekeket kereszteltetlenség halnak amig más faluba viszik. Vasárnapokon már 8 hétről 9-re jár hogy senki sem szolgált tanítást nem tartott. Utoljára, ha it tartóztatok az következik, hogy más papot kérnek. Én asztán mitévő legyek most vén koromba ? Itt a szerencsétlenségem, örökre való koldulásom. Eddig is elég nagy mondhatatlan kárt vallottam a 8 héti tömlöbe tartóztatásomért, mert a gabonából mondhatom, hogy fele elpusztult a mezőn nem lévén ki dolgozza. Mind ezekért mély alázatossággal instálom a

Nagyságos Fő Ispány urat, méltóztatik az én keserves, koros és nyomorult sorsomat tekintetbe venni s engemet bár kezesség útján haza bocsátani, mert hiba nélkül nincs ember. Legyen elég az eddigi büntetésem, mert ha ebből meg nem romlom, nem papnak, de köz embernek se neveztessem soha. Melly alázatos s könyhulatásból származot kérésen után Nagyságodnak gratiájába ajánlot kegyes s vigasztaló választát instálván örökös tisztelettel vagyok

Nagyságos Fő Ispán úrnak

Alázatos szolgája

Pop János

Thorda, augusztus 11e 1848. Mezőbodonai görög egyesült lelkész.

*

Prea stimată înălțimea voastră d-le Comite suprem
Domnul meu bun și milostiv !

Nu am putut să răspund corect ieri, adică în ziua de 9 august, la toate punctele cuprinse în întrebările ridicate de comisarii regali detașați, întrucât am fost cu totul confuz din cauza bolii mele, încât și capul meu era complet stupefiat. De când am fost bolnav, nici nu aud bine, fapt pentru care nu m-am putut orienta dintr-odată ca să expun clar istorioara mea. De aceea, m-am hotărât în sinea mea ca să prezint prin tot ceea ce expun întreaga greșeală a mea, așa cum a fost ea.

1. După Adunarea Națională de la Blaj, eu nu promisem de la tatăl meu mai mult decât o singură scrisoare după ce dânsul plecase la Sibiu după patru zile. În cadrul ei, scrisese pe scurt că, sosind norocos la Sibiu, a dormit și a mâncat bine. [Acum nu pot să scriu mai mult, deoarece poștalionul nu așteaptă. A doua oară voi scrie mai mult.] S-ar putea să fi scris încă prin poștă, dar nu mi s-a înmănat. De atunci nici pe el nu l-am văzut.

2. Eu fiind un om fără posibilități, el intenționase să meargă la Alba-Iulia la un frate mai mare care tocmai în după amiaza vinerii aceleia, când la Mihalț era bătălia aceea, aflase la Blaj despre toate cele petrecute. Domnii canonici, aflând despre sosirea sa, l-au rugat să rămână acolo până în dimineața zilei următoare, ca apoi, în calitate de delegat [al canonicilor ?] să meargă la Sibiu împreună cu încă două persoane, ducând o petiție la excelența sa d-l General în care se raportase istoricul acelei bătălii periculoase. El, îndeplinindu-și datoria, s-a interesat despre fiul meu chiar la cumnatul său pentru a ști unde anume este cazat ? Ulterior, l-a găsit la locul de cazare tocmai când terminase scrisoarea aceea spre norocul meu, scrisoare adresată duhovnicului din Săcalu de Pădure pe care a și trimis-o cu un elev născut într-o localitate din jurul Bistriței (fără îndoială mi-ar fi scris atunci și mie, dar nu era necesar, întrucât ginerele meu era acolo și a

rămas tot acolo). Băiatul acela, ajungând la mine din Sibiu într-o zi de marți înainte de masă, mi-a înmănat scrisoarea și, după ce a mai relatat oarecare istorisiri mai ales despre Mihaltz și mâncând nițel la mine, a pornit acasă. Iar eu, citind scrisoarea aceea, am scris ceva pe verso și am trimis-o la preotul din Săcalu de Pădure cu o țigancă prostuță care locuia la eclesia mea. Scrisoarea, nici eu și nici preotul din Săcalu de Pădure nu am făcut-o cunoscută poporului, ceea ce pot să spun pe credința mea. În schimb, e adevăr sfânt că ne temeam groaznic de soldații secui, auzind ce fac la Turda, Aiud, dar și în alte sate unde erau detașați. Acolo îi maltratau pe români, tunzându-le părul pe jumătate, obligându-le pe femei și fete la fapte păcătoase. De asemenea și proclamația d-lui Berzenczey a speriat întreaga românie, deoarece, în cuprinsul ei, numai națiunea maghiară este chemată la arme pe motiv că sfânta patrie se află în pericol. Desigur, temerea a fost motivată, deoarece nu s-a știut din ce motiv a lansat proclamația pomenită și nici până azi nu am aflat motivul precis. Apoi, eu mă temeam de soldații secui, cu atât mai vârtos, deoarece atunci când s-au aflat la Budiu de Câmpie, într-o după masă, venise la mine un tambur major cu un caporal și un toboșar pe care i-am servit cu vin. Între două pahare, acel tambur major mi-a grăit între altele: „Ah, părinte, limba-i scurtă, nu poate să exprime totul, dar o să vedeți că, atunci când ne întoarcem acasă, nu vom veni doar uscați.” Omul, român sensibil, fără îndoială că a trebuit să aibă frică. Eu mă consider vinovat că de ce n-am azvârlit în foc scrisoarea aceea. N-ar fi trebuit s-o trimit la Săcalu de Pădure spre nenorocirea mea. Acest lucru nu-l mai pot îndrepta, deși îndur suferințe amare din această cauză deja de 8 săptămâni¹. Sufăr grav, în lacrimi, până în ziua de azi. Mulțumesc însă lui Dumnezeu, deoarece acest lucru nu a avut nicio repercusiune nefavorabilă și nici nu va avea în popor, deoarece niciunul din noi nu a făcut-o publică.

3. În ceea ce privește populația din Săcalu de Pădure care aflase de undeva că există o scrisoare tainică trimisă de fiul meu către preotul din Săcalu de Pădure², se poate explica, fără îndoială, că cumnatul preotului din Săcalu de Pădure, citind scrisoarea în casa preotului, nu s-a putut abține să nu o divulge cuiva. Acest fapt a tulburat mintea oamenilor din Săcalu de Pădure pe motiv că există o scrisoare secretă a fiului meu la preot. Mergând la târgul de vite din Budiu de Câmpie, în a doua zi de Rusalii, m-au întrebat mulți despre ce scrisoare este vorba. Eu am răspuns că nu știu, deoarece ea era pecetluită, ceea ce putea spune și preotul lor. Cu aceasta am scăpat de dâșii. Eu, prea înălțate d-le comite suprem, mărturisesc și acum că scrisoarea în cauză era sigilată și că nu am scris nimic pe spatele ei, fiind confuz și stupefiat. Iar acum, văzând scrisoarea, sunt convins că nu era pecetluită, deci pot spune că am citit-o și am scris la ea în adaos, trimițând-o apoi, fapt care constituie o slăbiciune a mea și pentru care cer iertare.

4. Cineva m-a învinuit și pentru aceea că eu i-aș fi învățat pe oamenii din Iclandu Mare ca să nu accepte Uniunea și nici să nu asculte ordonanța grațioasă care s-a tipărit despre uniunea gubernială pe care s-o refuze și să nu trimită deputați la târg. Rațiunea trează denotă clar că aici este vorba de o acuzare periculoasă în ceea ce mă privește care s-a născut dintr-o invidie flagrantă. Că acolo e mult neadevăr, reiese clar și din faptul că, atunci când li s-a citit ordonanța, eu mă aflu deja de două săptămâni în arest la închisoarea din Turda de unde nu am putut șopti nimic pentru cei din Iclandu Mare. Este deci un zvon, iar denunțul este fals. Se bănuie că eu i-aș fi atârnat la târgul din Budiu de Câmpie pe oameni ca să nu adere la uniunea cu Ungaria, ceea ce nu este adevărat. La acel târg, au fost prezenți, pe lângă locuitorii din Iclandul Mare, și mulți țărani, preoți, nobili, tineri intelectuali etc., unde s-a vorbit destul despre Uniune ca despre o noutate. Unii considerau Uniunea ca lucru bun, alții ca fiind rea. Oamenii unde vedeau doi-trei preoți sau tineri intelectuali discutând, mergeau în acea direcție ca să asculte, să întrebe, dar răspunsul a fost același și din partea mea cum că dregătorii țării, respectiv cei doi episcopi au decis din ambele părți, împreună cu deputații noștri să încline capul, iar acest lucru trebuie să fie acceptat de către fiecare. Iar dacă ei sunt atât de neghiobi că acceptă numai ce auziseră de la cineva la Blaj, adică să nu accepte uniunea, pentru aceasta eu nu sunt vinovat. E drept că, la Blaj, unii au spus că ambii domni episcopi, care aparțin celor două confesiuni, vor trimite circulară, dar niciunul n-a trimis până acum. Mulți încă așteaptă, milostive d-le comite suprem ! Aici la închisoarea din Turda se află cinci oameni care, în mod cert, sunt cei mai vinovați. Aceștia știu cel mai bine dacă eu i-am învățat să facă altceva. Cu umilință rog pe domnia voastră ca să binevoiți ca ei să fie interogați sub jurământ. Fără îndoială, ei se află aici într-o mizerie similară cu a mea, prin urmare vor mărturisi ceea ce știu. Iar dacă acest lucru nu va fi suficient, atunci să binevoiți să-i puneți să și jure, iar dacă mă vor învinui și după aceasta, atunci accept să suport consecințele de rigoare. Dar eu mă cunosc pe mine însumi, iar în afară de Dumnezeu, nu am nicio speranță. Mă tem însă că vor împinge asupra mea neghiobiile lor, dacă chiar nu au conștiința curată. Recunoscuse și mărturisise greșeala mea cum că, citind scrisoarea fiului meu adresată preotului din Săcalu de Pădure, am scris pe verso, iar apoi am trimis-o mai departe, ceea ce nu a avut nicio repercusiune asupra mea, deoarece nimeni nu a publicat-o. Din atare motiv, implor cu umilință pe măriia voastră ca să binevoiți a vă îndura față de mine cu milostenia părintească de care ați dat dovadă și până acum, eliberându-mă din această detenție a mea care nu mi-a adus altceva decât mizerie și lacrimi. Căci dacă privim cu atenție, atunci vedem că, în afară de Dumnezeu, nu este om fără greșală. Eu, de asemenea, am greșit ca om păcătos atunci când n-am aruncat scrisoarea aceea în foc

după ce am terminat să o citesc. Dar acum e tardiv. Rog cu umilință pe mânia voastră ca să binevoiți a privi cu inimă părintească spre soarta mea mizeră și plină de privațiuni și veți vedea că eu, în calitate de față bisericească, deja de opt luni, am îndurat și continui să sufăr cu multă amărăciune. De asemenea, suferă soția mea cu cele trei copile nevinovate. Suferă enoriașii mei în condițiile în care nu este nimeni care să viziteze un bolnav, care să spovedească, să cuminece, să înmormânteze pe cei defuncți și să-i boteze pe cei nou născuți. Până ce ei găsesc un preot, răposații stau neîngropați și câte trei-patru zile. Sunt copii care mor nebotezați până ce ajung în alte sate. Au trecut deja 8 săptămâni de când, în zile de duminică sau de sărbători, n-a intrat nimeni să țină o slujbă bisericească și nici nu a rostit vreo predică. Dacă voi fi reținut aici, vor cere alt preot. Și atunci eu ce voi face la bătrânețe ? Voi deveni un nenorocit și voi cerși până-i lumea. Aș mai putea spune că am fost păgubit prin cele 8 săptămâni de detenție, căci jumătate din grânele mele s-au distrus, nefiind cine să le muncească. Pentru toate acestea cer, cu adâncă plecăciune, de la onoratul domn comite suprem ca să binevoiți a lua în considerare soarta mea grea și mizeră, dar și boala mea, lăsându-mă acasă sub cheazășie, deoarece nu este om fără greșală. Să fie destul cu pedeapsa mea de până acum, căci dacă în urma acesteia nu voi fi un om distrus atunci numai preot să nu fiu numit, dar nici om de rând. După această cerere izvorâtă din umilință și lacrimi adresată mării voastre, implor răspunsul dvs. mult așteptat.

Rămân servul umil al înălțimii voastre, d-l comite suprem.

Ioan Pop,

Duhovnic greco-catolic din Budiu de Câmpie

Turda, 11 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 6745/1848, foto: 26371–26374.

¹ Despre împrejurările arestării, apoi ale interogării preotului Ioan Pop, vezi *Documente privind ...*, vol. VII, doc. nr. 22–23, p. 46–63.

² Vezi mai sus, doc. nr. 93, datat Turda, 9 august 1848.

129.

Brașov, 12 august 1848

Obligatorium

Ueber rheinische Gulden *Sechs Hundert Wiener Währung* welche ich Endesgefertigter unter unterem angesetzten Dato *aus dem Fonde der hiesigen städtischen walachischen Capelle, durch Herrn Curator Rudolph Orgidán*

Darlehensweise richtig und baar zu meinen Händen empfangen, und vollzählig erhoben habe.

Gleichwie ich nun vorgedachten Geldesempfang hiermit quittierend bescheinige, und als eine rechtmäßig liquide Schuldforderung an mir und meinen Erben erkenne: so gelobe und verspreche ich feierlichst, angeregtes Kapital pr. Rfl. 600 WW sammt den landesüblichen Interessen zu *sechs* von Hunderten in einer Zeitfrist von *einem Jahr* oder wenn mir solches länger in Händen belassen werden wollte, nach einer *drei* monatlichen Aufkündigung ehrlich und dankbar wieder anheim zu zahlen.

Zu vollkommenen Sicherheit *der genannten Capelle* aber, verpfände ich *an dieselbe* für obiges Kapital *meinen, in der Ober Vorstadt, pe Nurf* [?], *zwischen meinen andern beiden Gärten, sub Nro 1241 liegenden Obst- u. Kirschengarten auf den ersten Satz* um damit sich *die genannte Capelle* hieran nach Unterpfandsrecht halten möge, und im Nichtzahlungsfalle sich von dieser speciellen Hypothek, sowohl auf Kapital als Interessen, nach eigenem Belieben bestens bezahlt zu nehmen, befugt sein solle. Urkundlich ist gegenwärtiger Schuldschein ämtlich ausgefertigt, gehörig authentisiret und mit meiner Namens Unterschrift und begedrucktem Siegel bekräftigt und wohlwissend ausgestellt worden. Kronstadt, den *12 August* 1848.

i.e. Rfl. 600 WW

+ *Paraschiva nasc. Radu Budmeloj* [?],
Schuldnerin

Johann G. Muntjan m.p.,
Zeuge

Dem Stadt-Grund-Protokoll pag. 2675 Nro. 2675 intabulirt und im Grundbuch pag. *Vrstdt* [Vorstadt] 437 praenotirt worden.
Kronstadt, den *12 Aug* 1848.

Johann Imrich m.p.,
Senator u. Gerichts Verw.
Johann Gödesch m.p.,
Act.

*

Obligațiune¹

Despre guldeni renani *șase sute valoare vieneză*, pe care eu subsemnatul, la data precizată dedesubt, *din fondul capelei orășenești valahe de aici, prin domnul curator Rudolf Orghidan*², i-am primit corect și peșin în mâinile mele și i-am ridicat integral.

Prin prezenta adevăresc că am primit banii amintiți, pe care-i recunosc ca pe o obligație de datorie lichidă regulată a mea și a urmașilor mei.

De aceea mă angajez și promit solemn să plătesc înapoi, cinstit și recunoscător, capitalul respectiv de 600 florini renani *valoare vieneză* împreună cu dobânzile uzuale în țară de șase la sută într-un interval de timp de *un an* sau, dacă acesta mi se va lăsa în mâini mai multă vreme, după o revocare de *trei* luni.

Dar, pentru deplina siguranță a *amintitei capele*, îi ipotectez *acesteia* în schimbul capitalului de mai sus *livada mea de fructe și cireșe, aflată în Orașul de Sus, pe Nurf* [?], sub nr. 1241, între celelalte două grădini ale mele, pe care s-o țină conform dreptului de subipotecare și, în caz de neplată, să fie împluternicită să se considere plătită după voia sa din această ipotecă specială, atât sub formă de capital, cât și de dobânzi.

Prezenta foaie de datorie a fost întocmită oficial, autenticată cum se cuvine și întărită și redată cu bună-știință prin semnătura numelui meu și sigiliul aplicat.

Brașov, 12 august 1848.

id est 600 florini renani valoare vieneză

+ Paraschiva născută Radu Budmeloj [?],
datornică

Ioan G[Gavriil ?] Munteanu³ m.p.,
martor

S-a întăbulat în protocolul funciar orășenesc la pagina 2675 nr. 2675 și s-a prenotat [înregistrat] în cartea funciară pag. *Suburbii 437*.

Brașov, 12 august 1848.

Johann Imrich m.p.,
senator și administrator judiciar
Johann Gödesch m.p.,
actuar

Original: Arh. Bis. Sf. Nicolae, Brașov, Fond neinventariat, dosar nr. 1851, fila 1.

¹ Obligațiunea reprezintă un contract prin care unui emitent (debitor) i se cere să ramburseze investitorului (creditorului) suma luată cu împrumut, plus dobândă de-a lungul unei perioade convenite.

² Rudolf Orghidan, negustor din Șcheii Brașovului, care împreună cu cărturarul Ioan Barac scoate la Brașov, în 1837, „Foaia Duminicii”, primul periodic românesc din Transilvania. Vasile Oltean, *Prima școală românească din Șcheii Brașovului*, Brașov, Editura Transilvania Expres, 2013, p. 215.

³ Dacă sub numele martorului Johann G. Muntyan (Ioan G. Munteanu) se ascunde cumva Gavriil Munteanu (1812–1869), atunci este vorba despre viitorul prim director al primului gimnaziu românesc din Transilvania, înființat la Brașov în 1850, cărturar și traducător român, membru fondator al Academiei Române. Anterior revoluției pașoptiste, din 1835, Gavriil Munteanu a fost dascăl la Colegiul Sfântul Sava din București, apoi la seminariile preoțești din Buzău și Râmnicu Sărat.

130.

Nocrich, 12 august 1848

Z. 835/848

Hochlöbliche Landes Regierung !

Indem wir Einer Hochlöblichen Landes Regierung pflichtgemäß die Anzeige zu machen uns beeilen, daß am 9ten l.M. in der hiesigen Stuhls Ortschaft Glimboka die Cholera so heftig ausgebrochen sei, daß bis zum heutigen Tage bei einer Seelenzahl von kaum fünfhundert schon 14 Menschen ein Opfer dieser schrecklichen Krankheit geworden sind, erbitten wir uns zugleich, da die Innwohner der genannten Ortschaft von der ihnen zugeschickten ärztlichen Hilfe nichts wissen und auch die ihnen aufgetragenen Berichte über die Zu- oder Abnahme der Krankheit dem Stuhls Amte nicht geben wollen, weitere Weisung.

Die wir in tiefster Ehrfurcht versterben
Einer Hochlöblichen Landes Regierung

gehorsamste Diener,
Fried. Conrad,
K.R. [Königsrichter],
Karl Seivert,
Jst. [Justiz] Actuar

Leschkirch den 12ten August 848

*

Nr. 835/1848

Preaonorată conducere a țării !

Ne grăbim să ne facem datoria de a informa preaonorata conducere a țării despre faptul că, în data de 9 luna curentă, în localitatea Glimboaca din scaunul nostru a izbucnit holera cu atâta violență, încât până astăzi, din cele abia 500 de suflete, 14 oameni au căzut deja pradă acestei boli groaznice. Totodată, vă rugăm să ne transmiteți indicații pentru viitor, întrucât locuitorii amintitei localități nu vor să știe nimic de ajutorul medical care li s-a trimis și nici nu vor să raporteze oficiului scăunal, așa cum li s-a cerut, despre creșterea sau descreșterea bolii.

Rămânem cu cea mai adâncă stimă, ai preaonoratei conduceri a țării

slujitori supuși,
Friedrich Conrad,
jude regesc,
Karl Seivert,
actuar de justiție

Nocrich, 12 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 108, foto: 28541.

Cincu Mare, 12 august 1848

9930 848

Hochlöbliche k. Landes Regierung !

Nachdem dieses Stuhls Amt nicht unterlassen hat, die den Kornzehnten *ihren evangelischen Geistlichen für heuer verweigernde diesstühlige Gemeinde Sáros* zur Erfüllung ihrer diesfälligen gesetzlichen Verpflichtungen verhalten, u. selbst auch durch den eigends zu diesem Ende samt dem betreffenden Orts Inspector nach Sáros sich verfügt habenden Subst. Offlats [Substitut Officiolats] Praeses alles aufgeboten worden, um die dasigen sächsischen Insassen über ihre unerläßliche Verbindlichkeit zur Abgabe des Natural Zehentens an ihre Orts Geistlichen für heuer so wie bisher, zu belehren, oder wenigstens zur Consignirung des Zehentens zu vermögen, sind dennoch alle diesfalls in Anwendung gebrachten Mittel ohne den erwünschten Erfolg geblieben, *u. es hat die genannte Sároser Gemeinde, auf ihrer höchst sträflichen*, u. auf alle übrigen Stuhlsortschaften hinsichtlich den andern, noch nicht eingefechsten Fruchtgattungen, nachtheilig wirkenden *Renitenz beharrend*, sich ohne weiters *unterstanden*, *ihre Kornfrüchte ohne alle Zehntabgabe*, u. *selbst ohne vorausgegangener Verzeichnung des davon entfallenden Zehntens, factisch u. eigenmächtig einzuführen*, u. die dasigen evangelischen Orts Geistlichen zu der gehorsamst angeschlossenen Beschwerde u. Bitte zu veranlassen. Dem Vorausgeschil[der]ten zufolge kann nun nichts anders erübrigen, als daß die renitirende Sároser Gemeinde mittelst Zwangsmaßregeln, u. namentlich durch schleunige Einlegung von Militair Execution, zu der ihr gesetzlich obliegenden Zehententrachtung strengstens verhalten werde u. zwar muß ein solches schnelles u. energisches Eingreifen, zumal unter den gegenwärtigen Zeitumständen um so mehr als von der Nothwendigkeit dringend geboten erscheinend, als widrigensfalls mit Gewißheit vorauszusetzen ist, daß auch die übrigen Stuhls Gemeinden sich von aller weitem Zehententrachtung, namentlich von den noch nicht eingefechsten Fruchtgattungen, factisch enthoben u. auf diese Art ihre Geistlichen an ihrer ämtlichen Besoldung für geleistete Dienste, welche ausschließlich im Bezuge des Zehentens besteht, unverdienter- u. ungerechtermaßen selbst bis zur Gefährdung ihrer Subsistenz beeinträchtigen werden. Demnach unterfangen wir uns, Eine Hochlöbliche k. Landes Regierung eindringlichst zu bitten, die geeignete schnelle Verfügung treffen zu wollen, daß diesem Stuhls Amte zur Unterdrückung der auch in andern Ortschaften dieses Stuhles bezüglich der Zehntabgabe an die evangelischen Geistlichen sich gezeigte Renitenz unverzüglich Militair Execution, durch welche allein dem Gesetze u. den obrigkeitlichen

Verordnungen der versagte Gehorsam u. die schuldige Achtung sicher u. gewiß wieder verschafft werden kann, zur Disposition gestellt und deren Anwendung gegen die betreff. renitenten Gemeinden u. Individuen mit der gehörigen Vorsicht gestattet werden möge.

Die wir in tiefster Verehrung ersterben
Einer Hochlöblichen k. Landes Regierung

unterthänigste Diener,
das Schenker Stuhls Amt
G. Friedrich Balthes m.p.,
Bürgermeister
Georg Hann m.p.,
O. Not.

Großschenk, den 12^t Aug. 848

*

9930 1848

Preaonorată conducere regească a țării !

Oficiul scăunal de aici nu a pregetat să îndemne la îndeplinirea obligațiilor ei legale comuna Șaroș din acest scaun, care a refuzat să acorde clericilor ei dijma de grâne pe anul în curs, și pentru aceasta nu a precupețit niciun efort, inclusiv prin deplasarea la Șaroș a președintelui substitut al oficiului [scăunal] însoțit de respectivul inspector local, ca să-i lămurească pe locuitorii sași din localitate asupra obligației lor indispensabile de a preda dijma în produse naturale către clericii lor și anul acesta, ca și până acum, sau cel puțin să-i determine să consemneze dijma. Cu toate acestea, orice mijloace au fost aplicate, ele au rămas fără efectul dorit, *iar numita comună Șaroș a insistat în renitența [răzvrătirea] ei cu totul penală*, care se răsfrânge nefavorabil asupra tuturor celorlalte localități scăunale în ceea ce privește soiurile de bucate încă nerecoltate, *continuând să-și ducă acasă faptic și samavolnic grânele fără să predea nicio dijmă, ba chiar fără nicio consemnare a dijmei care revine din acestea*, determinându-i pe clericii evanghelici din localitate să depună plângerea și rugămintea anexată¹. Din cele relatate nu poate rezulta altceva, decât că, pentru achitarea dijmei la care este obligată legal, această comună renitentă, Șaroș, trebuie adusă la ascultare prin mijloace de forță, și anume prin grabnica trimitere de execuție militară, printr-o intervenție rapidă și energică, care în actualele împrejurări pare cu atât mai urgent necesară, cu cât, în caz contrar, trebuie să presupunem cu certitudine că și celelalte comune scăunale se vor considera faptic degrevate de predarea dijmei, respectiv a soiurilor de bucate încă nerecoltate, și astfel clericii lor vor fi lezați în chip nemeritat și nedrept în

plata lor pentru serviciile efectuate – plată ce constă exclusiv din încasarea dijmei, până la periclitarea subzistenței lor. De aceea, nu întârziem să rugăm insistent preaonorata conducere regească a țării, să binevoiască a emite degrabă dispoziția cuvenită, pentru ca acestui oficiu scăunal să i se pună la dispoziție, cu precauția necesară, execuția militară împotriva renitenței vădite la predarea dijmei către clericii evanghelici și aplicarea ei [execuției militare] împotriva respectivelor comune și a indivizilor renitenți, căci numai astfel se pot recâștiga sigur și rapid supunerea refuzată și respectul, atât față de lege, cât și față de poruncile superiorilor.

Rămânem cu cea mai adâncă stimă, ai preaonoratei conduceri regești a țării

slujitori supuși,
oficiul scăunal din Cincu,
Georg Friedrich Balthes m.p.,
primar,
Georg Hann m.p.,
notar suprem

Cincu Mare, 12 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 194–195, foto: 28627–28628.

¹ Care nu s-a păstrat.

132.

Muncel (Jibou), 12 august 1848

Prea luminat și preasfințit Consistorium !

La milostiva poruncă a Sf. Consistorium din 8/20 iulie 1848 mie trimisă în care mi se poruncește să raportez dacă s-a făcut vreo răscoală în protopopiatul meu pentru care să se fi trimis cătane, eu unul dau laudă atotputernicului Dumnezeu că nicio răscoală în protopopiat nu mi s-a întâmplat, fără pe mine domnul fő bíró Pataki Daniel m-au ținut la casa varmeghiei și mi-au zis: „vezi, părinte, până-n grumaz te bag în fiare, căci și vlădica vostru până-n grumaz e băgat în fiare, crucea sufletului lui! Că el o sculat Ardealul cu predicățiunile lui cele lungi din Blaj. Numai o vorbă de-i mai învăța pe români, în temniță te bag și în fiare.”

La care i-am răspuns: „Eu, măria ta, nici până acum n-am învățat pe nime, nici n-oi învăța, fără ce-mi vine de la on[oratul] Consistoriu. Acelea și datorie am a le vesti preoților și poporenilor afară” – „No, nici acelea, până nu-i veni cu ele să mi le citești.”

Și așa mi-au căutat a merge cu un rând de i le-am citit și lui, și fõispanului. Dar apoi cu altele n-am mai mers, fără până acum suntem în pace și poftim și măriei sale d-lui Episcop și mărilor voastre asemenea, rămânând al Sf. Consistorium, cel mai mic între fii.

Ioan Greblea, protopop

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 39, foto: 6301.

133.

Budapesta, 12 august 1848

Tisztelt Igazságügy Minister Úr !

Folytatásául tegnapi felterjesztésemnek, bátorkodom az ide ./ hat darabban mellékelt panaszokat Tisztelt Minister Úrnak azon kéresemmel átküldeni: miszerént e tárgyakra nézve is a célszerű intézkedést az illy színű kihágások megakadályoztatására legnagyobb sietséggel megtenni, s az által a szegény erdélyieket az Unio üdvéről, és a ministeriális Kormány atyáskodó rendeltetéséről biztosítani méltóztatna.

Különös tisztelettel maradván,
Tisztelt Minister Urnak
Budapesten augusztus 12^{-én} 1848

Alázatos szolgája
Saguna András püspök

*

Stimate d-le Ministru al Justiției !

Ca o continuare a memoriului meu de ieri, mă încumet să transmit în șase anexe gravaminele onoratului domn ministru împreună cu cererea mea: privind aceste chestiuni, vă rog să binevoiți a lua, cu cea mai mare grabă, măsurile potrivite pentru împiedicarea contravențiilor similare. Prin aceasta, ați putea, înălțimea voastră, să convingeți pe sărmanii transilvăneni despre harul Uniunii, asigurând, totodată, guvernul ministerial despre menirea sa părintească.

Rămânând, cu deosebită stimă, față de onoratul domn ministru,
Budapesta, 12 august 1848

umilul serv,
Andrei Șaguna, episcop

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Igazságügyi Ministerium, foto: 28658–28659.

134.

Cluj, 12 august 1848

A királlyi kormányzéknek

Kurán Jánosnak sárdi görög egyesült papnak beadott kérelmét, mellyben Kolos Megye fogságából kezesség mellett magát szabadon bocsáttatni kéri, miután e kérelem tárgyában a nagyméltóságú Királyi Kormányzék határozatot tettem eredetileg ide fogva tárgyalás végett átteszem.

Kolosvár, Kisasszonyhó 12^{-én} 1848

Gróf Mikó Imre

*

Către Scaunul Gubernial Regesc

Trimit anexat aici prea înălțatului Scaun Gubernial Regesc, în original, pentru dezbatere, cererea preotului greco-catolic din Șard, Ioan Chiorean (Curan), în care solicită eliberarea sa pe cautiune din detenția comitatului Cluj, deși în chestiunea acestei cereri s-a adoptat deja o hotărâre din partea Guberniului.

Cluj, 12 august 1848

Conte Mikó Imre

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9745/1848, foto: 28530–28532.

135.

Cluj, 12 august 1848

Fogaras Vidéknek

A nemes vidéknek f.é. augusztus 6^{-kán} 1757 tiszti szám alatti királyi kormányhoz tett azon jelentésére, mellyben jelenti, hogy Slezák és Sóós nevű borbélyokat a venicei járásba a choleras betegek mellé 30 pengő krajcár napidij ígérete mellett kiküldötte, a rendes orvos Fogarasban lévén elfoglalva, s melly jelentés mellett a nemes vidék a cholera állásáról készített orvosi jelentéseket felküldötte, ezennel visszairatik, hogy a királyi kormány a nevezett két borbély kiküldetését helyben hagyta s azoknak az ígért 30 krajcár napibért az ország pénztárából kirendelendi, miután munkálatuk bevégeztetvén, e szolgálat ideje iránt (tudni illik melly napon kezdve meddig) a nemes vidék e királyi kormányhoz hivatalos jelentést fog tenni. Meghagyatik továbbá a nemes vidéknek, hogy rendes orvosát utasítsa arra, miszerint az az azon nemes

vidék minden helységeiben talált choleras betegekről, a kiküldött orvosi egyének jelentéseit vévén, készítsen a rendes orvosi utasítás 26^k cikkében kijelölt mód szerinti kimutatást s azt a nemes vidék tisztségéhez felküldés végett benyújtani, s a nyavalya teljes megszűnéséig e király kormányhoz felküldendő tiszta és pontos nyolcadnapi tudósításokat tenni el ne mulassza.

Kolosvárott, augusztus 12^{-kén} 1848.

Makoldy

*

Către districtul Făgăraș

Referitor la raportul¹ nobilului district cu nr. dregătorească 1757 din 6 august a.c. înaintat Guberniului Regal în care se aduce la cunoștință că a detașat pe bărbierii Slezák și Sóós în plasa Veneția de Jos pe lângă bolnavii de holeră cu promisiunea de o diurnă de 30 creițari, medicul specialist fiind ocupat în Făgăraș, iar pe lângă raportul prezent, nobilul district trimițând și rapoartele medicale despre starea holerei, prin aceasta se rescrie: Guberniul Regal este de acord cu detașarea celor doi pomeniți bărbieri; ordonă retribuirea lor cu diurna promisă de 30 de creițari din casieria țării. Iar după ce activitatea lor se încheie, nobilul district va trimite un raport oficial la Guberniul Regesc despre timpul serviciului lor (și anume când a început și cât a durat). Se dispune, de asemenea, nobilului district ca să ordone medicului său specialist adunarea rapoartelor de la persoanele sanitare detașate din localitățile nobilului district despre cei îmbolnăviți de holeră, elaborând pe baza lor potrivit articolului 26 a ordonanței medicului specialist, un tabel pe care acesta să-l înmâneze nobilului district pentru a fi înaintat.

De asemenea, medicul specialist să facă din 8 în 8 zile câte un raport clar și precis până la dispariția molimei.

Cluj, 12 august 1848

Makoldy

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9608/1848, foto: 28384-28385.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 63, datat Făgăraș, 6 august 1848.

136.

Cluj, 12 august 1848

A földművelés, ipar és kereskedési ministernek

A háromszéki tisztség által f.é. július 22^{-ke} és 29 közt a Királyi Kormányhoz tett jelentések szerint a cholera Háromszéken, Kisborosnyó

nevű faluban, július k-én kiütvén, e napon kezdve, július 26^{-káig}, volt 98 choleras beteg, kik közül meghalt 8.

Fogaras vidékről f. év. Augusztus 4^{-ről} e királyi Kormányhoz érkezett hivatalos tudósítások szerint, a cholera nyavalya e vidék több helységeiben uralkodik, s július 20^{-tól} augusztus 3^{-káig} e nyavalyának a következő állása volt, úgymint:

Sárkászbán	38 beteg	10 meghalt
Alsokománán	34 beteg	32 meghalt
Alsovenitzén	19 beteg	15 meghalt
Kutsulátán	6 beteg	11 meghalt
Holbákon	13 beteg	2 meghalt
Új Sinkán	4 beteg	2 meghalt
Sarkaitzán	4 beteg	1 meghalt
Fogarasban	6 beteg	3 meghalt
Összesen:	189 beteg	72

Mint ezekből kitetszik, a cholera háromszéken sokkal szelidebb mint Fogaras vidékén, a többi törvényhatóságokból még nem érkezett aggodalmas jelentés e Királyi Kormányhoz; egyébiránt a szükséges rendeletek e nyavalyára nézve minden törvényhatóságokhoz megtétettek.

Kolosvárott, augusztus 12^{-kén} 1848

Makoldy

*

Către Ministerul Industriei și al Comerțului

Potrivit rapoartelor făcute între 22 și 29 iulie a.c. de către dregătoria din Trei Scaune și adresate acestui Guberniu Regesc, holera a izbucnit la 1 iulie în satul denumit Boroșneu Mic. Începând din ziua aceasta până la 26 iulie au fost 98 de bolnavi de holeră. Dintre ei, au decedat 8.

Conform rapoartelor oficiale adresate acestui Guberniu Regesc de către districtul Făgăraș din 4 august a.c., molima holerei domină mai multe localități ale acestui district, arătând următorul aspect între 20 iulie și 3 august și anume:

La Șercaia	38 bolnavi	decedați 10 morți
La Comana de Jos	34 bolnavi	decedați 32 morți
La Veneția de Jos	19 bolnavi	decedați 15 morți
La Cuciulata	11 bolnavi	decedați 6 morți
La Holbav	13 bolnavi	decedați 2 morți
La Sinca Nouă	7 bolnavi	decedați 3 morți
La Sercăița	1 bolnav	decedați 1 mort
La Făgăraș	6 bolnavi	decedați 3 morți
În total:	189 bolnavi	decedați 72

Precum reiese din acestea, holera în Trei Scaune este mult mai blândă decât în districtul Făgăraș. Din celelalte jurisdicții încă n-au parvenit acestui Guberniu Regesc rapoarte îngrijorătoare. De altminteri s-au emis instrucțiunile necesare privind această epidemie tuturor jurisdicțiilor.

Cluj, 12 august 1848

Makoldy

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9610/1848, foto: 28402–28403.

137.

Cluj, 12 august 1848

A Királyi Kormányzéknek

Bálint Simonnak verespataki egyesült hitű lelkésznek hozzám intézett follyamodását, melyben az abrudbányai börtönből kezességen elbocsáttatását vagy más egészségesebb helyre áttételét kéri, midőn a kérelem tárgya a királyi Kormányzék előtt ál, eredetileg ide fogva elhatározás végett a nagyméltóságú Királyi Kormányzéknek áttenni kívántam.

Kolosvárt, Kisasszonyhó 12^{-én} 1848

Gróf Mikó Imre

*

Către Scaunul gubernial regesc

Am dorit să transpun anexat aici în original prea înălțatului Scaun gubernial regesc pentru a se decide cererea duhovnicului greco-catolic din Roșia Montană Simion Balint care a fost adresată mie¹. Prin intermediul acesteia se solicită eliberarea sa cu cauțiune din penitenciarul de la Abrud sau mutarea sa într-un loc mai salubru.

Cluj, 12 august 1848

Conte Mikó Imre

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9744/1848, foto: 28534–28536.

¹ Simion Balint a fost arestat la 1 iulie 1848 fiind înțemnițat la Abrud. În data de 14 iulie 1848 se recomanda mutarea sa la Alba Iulia din motive de siguranță. Vezi *Documente privind ...*, vol. XI, doc. 146, p. 315–316; doc. 210, p. 413–415; doc. 226, p. 441–442. Despre interogatoriul la care a fost supus Simion Balint la 11 iulie, vezi *Documente privind ...*, vol. X, doc. nr. 126, p. 613–633.

138.

Făgăraș, 12 august 1848

Felséges Királyi Kormány !

Vidékünk közcsendjét a Brassó felől harapodzó és 13 helységekben kisebb nagyobb mértékben dühöngő epemirigyen kívül senki és semmi sem háboritya, mely ellen nem lévén a rögtön segélyezésre elég számú gyógyászaink, a tisztelt Fő Kormánytól már több ízben kért müértő férfiakat várjuk és kérjük újból is.

Hodoló tisztelettel öröklök a Felséges Királyi Kormánynak
Fogarás, 1848 augusztus 12^{-én}

Alázatos szolgája
Jakab György
Alkapitány

*

Maiestuos Guberniu regesc !

Liniștea publică a districtului nostru nu este tulburată de nimeni și de nimica în afară de holera care este răspândită în măsură mai mică sau mai mare în 13 localități ale noastre. Nu avem suficienți doctori pentru combaterea ei urgentă, deși am cerut de mai multe ori de la onoratul Guberniu suprem bărbați pricepuți în acest domeniu. Îi așteptăm, reiterând, din nou, cererea noastră.

Rămân cu plecăciune și stimă față de maiestuosul Guberniu regesc
Făgăraș, 12 august 1848

Umil serv
Jakab György
Vicecăpitan

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9747/1848, foto: 28537–28539.

139.

Târgu-Mureș, 12 august 1848

Felséges Királyi Fő Kormány Szék!

Nemes székünk kebelében a köz csend és rend felháborítva nincsen minek alázatos jelentése mellett hasonló alázatos tisztelettel vagyunk a

Felséges Királyi Fő Kormány Széknek

Alázatos szolgálai
Gróf Toldalagi Ferenc
Főkirálybíró

A nemes marosszéki tisztségből
Marosvásárhelyt, Kisasszonyhó 12^{-én} 1848

Szent Iváni József aljegyző

*

Maiestuos Suprem Scaun gubernial regesc !

În cadrul nobilului nostru scaun, liniștea și ordinea publică nu sunt tulburate. Pe lângă raportarea umilă a faptului, rămânem cu respect umil față de maiestuosul Suprem Scaun gubernial regesc

Umilii servi,
conte Toldalagi Ferenc
Suprem jude regesc

Din partea dregătoriei scaunului Mureș
Târgu-Mureș, 12 august 1848.

Szent Iváni József, viconotar

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9907/1848, foto: 28616–28617.

140.

Șimleul Silvaniei, 12 august 1848

Tisztelt Minister Úr !

Megyénkben kebelezett Nagyfalusi Ipp helységek közönségei által hozzánk beadott kétféle rendbeli folyamodványa – a folyamodók kíváratához képest – azon kéréssel terjesztjük fel tisztelt Minister Úrhoz miszerint azt a megyénk tisztelt főispánja – illetőleg tisztviselőink – itten mint tudásunkra jutott némely e megyebeli polgárok által beadott kérelem folytán felterjesztett jegyzőkönyveinkkel kapcsolatban tárgyalni, – s mint a már beadott, mind az ezután is akár kormányunk, akár tisztviselőink ellen ne talán folyamodványokat kellő igazolhatóság tekintetéből hozzánk leküldeni méltóztasson.

Kelt Szilágysomlyón augusztus 12^{-én} 1848^{-ban} tartott állandó választmányi gyűlésből.

Kraszna Megye Egyeteme

*

Stimate D-le Ministru !

Dregătoria localităților Nușfalău și Ip aflate în comitatul nostru ne-au înaintat nouă, în două rânduri, câte o cerere pe care potrivit dezideratului petiționarilor le înaintăm onoratului domn Ministru cu următoarea rugămintă: așa cum aflate stimatul comite suprem al comitatului nostru, precum și funcționarii noștri, în urma cererii înaintate de unii cetățeni din acest comitat care se referă la procesele noastre verbale înaintate sau care se vor înainta de acum încolo fie împotriva conducerii comitatului, fie împotriva funcționarilor noștri, vă rog să binevoiți a le trimite nouă pentru a le verifica în mod corespunzător.

Datat la Șimleul Silvaniei la 12 august 1848 în cadrul ședinței comitetului permanent.

Universitatea Comitatului Crasna

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 27334-27335.

141.

Jigodin-Băi, 12 august 1848

17.1848.

Tekintetes Nemes Tisztség !

A Felséges Királyi Fő Igazgató Tanácstól már ismételt versünk kötelességemé vagyon téve az adó időszakonkénti bé gyűjtése, a fizetni vonakodoknak pedig minden úton módolni kötelességekre szorítása; de én noha Postám által már két ízben személyesen fel szállítottam: minden Falu Birót, mégis mind eddig semmi sükere sem volt, pedig már az év utolsó negyedébe vagyunk. Azért a Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács idei 8655. Számu rendelete nyomán bátor vagyok alázatosan kérni a Tekintetes Tisztséget: ha hatályos rendelkezése által a künn heverő adót mi egész évi tartozásoknak felinél sokkal több, rendre bé fizettetni kegyeskednék. Mélyly tisztelettel örökölvén

A Tekintetes Nemes Tisztségnek
Alázatos szolgája

Mikó Antal
Alcsik Széki Pénztárnok

Csik Zsögöd 12^{ik} augusztus 1848.

17.848.

Az Alcsiki Királyi Pénztárnoktól

A Nemes Két Csik, Gyergyó és Kászon Székely Székek
Tekintetes Tisztségéhez alázatos tisztelettel
Hivatalból. Somlyón.

*

17.1848.

Onorată dregătorie nobiliară !

Din partea Maiestuosului Suprem Consiliu Gubernial Regal mi s-au încredințat încă o dată strângerea impozitelor pe etape și constrângerea pe orice cale a celor care se eschivează de la satisfacerea îndatoririlor pe care le au. Dar eu, deși prin corespondența mea am somat deja de două ori în mod personal pe fiecare jude primar sătesc, totuși, până acum am făcut-o fără succes, deși ne aflăm în ultima pătrime a anului. De aceea, pe baza decretului nr. 8655 din acest an al maiestuosului suprem consiliu gubernial regal mă încumet să cer cu umilință de la onorată dregătorie să binevoiască a lua măsuri eficiente care le stau la dispoziție pentru încasarea eşalonată a restanțelor de impozite ce depășesc mult jumătatea din îndatoririle anuale.

Rămân cu adâncă stimă față de onorata dregătorie nobiliară
Servul umil

Mikó Antal
Casierul scaunului /filial/Ciuc Inferior

Jigodin-Băi, 12 august 1848

17.848.

Din partea casieriei regale din Ciucul Inferior.

Către onorata dregătorie a celor două scaune Ciuc, Gheorgheni.

Din oficiu. Șumuleu.

Original: S.J.A.N. Harghita din Miercurea Ciuc, Fond Scaunul Ciuc, foto: 17592–17593.

142.

Viena, 20 august 1848

M.R. zu 1848/848

Übersetzung

Königlicher Befehl

Nachdem der Carlovitzer Erzbischof und Metropolit Joseph Rajacsich den Anordnungen des Gesetzes und der Regierung sich offenbar widersetzte, ja sogar auch Meine k. Befehle ausdrücklich überschritt, mit Heranlassung jenes erzbischöflichen und Metropolitentittels einen ungesetzlichen Tittel annahm, seine Glaubensgenossen, ja sogar die Glaubensgenossen auswärtiger

Staaten zum Aufruhr gegen den Staat versammelte, Carlowitz den erzbischöflichen Sitz zum Mittelpunkt dieses verbrecherischen Aufruhrs machte, sich an die Spitze der gegen den Staat aufgestandenen aufrührerischen Haufen stellte, und diesemzufolge von Meinem königlichen Stellvertreter am 2ten August l.J. vom Amte suspendirt wurde: heiße Ich diese Amtssuspension hiemit gut, und entferne zufolge Meiner k. Macht hiemit – über Antrag des Ministers des Kultus und öffentlichen Unterrichts, den Joseph Rajacsich, welcher so viele ungesetzliche Bestrebungen und Handlungen graviren, vom erzbischöflichen Amte und der Metropolenwürde.

Wien 13./8. 848

Paul G. Esterházy

*

Consiliul de miniștri la nr. 1848/1848

Traducere

Poruncă regească

După ce arhiepiscopul de Carloviț și mitropolitul Iosip Rajačić s-a împotrivit fățiș prevederilor legii și conducerii, ba chiar a încălcat expres poruncile mele regești, adoptând prin titlul de arhiepiscop și mitropolit un titlu ilegal, adunându-și laolaltă credincioșii, ba chiar pe credincioșii din alte state într-o răscoală împotriva statului, făcând din sediul arhiepiscopal de la Carloviț centrul acestei răscoale penale, punându-se în fruntea mulțimii ridicate și răsculate împotriva statului, fiind prin urmare suspendat din funcție de locțiitorul meu regesc la 2 august anul curent, de aceea, prin prezenta eu sancționez această suspendare și, prin puterea mea regească, la propunerea ministrului Cultelor și Învățămintului Public, îl îndepărtez pe Iosip Rajačić, care este împovărat de atâtea tendințe și acțiuni ilegale, din funcția arhiepiscopală și din demnitatea de mitropolit.

Viena, 13 august 1848

Paul G. Esterházy

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei, Ministerratsprotokolle, fila 669/1848. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu”, Fond 1848, cutia X, doc. 44, xerox: 18.044.

143.

Viena, 13 august 1848

M.R. 1848

2164 848

Conferenz Protocoll
praes. 14. Aug.

Vortrag

des ungarischen Ministers des Auswärtigen Fürsten v. Esterházy

vom 13. August 848 Z. 831

*betreffend der Enthebung des Joseph Rajacsich von der Würde eines
Metropoliten und Carlovitzer Erzbischofs*

Vermöge des 20ten Gesetzartikels 848 ist den *nicht unirten Griechen* das Recht ihre Religions- und Schulverhältnisse selbst zu regeln gesichert.

Es verging nicht einmal Ein Monat nach Verkündung dieses Gesetzes als *Se kaiserl. Hoheit der Eh. Reichspalatin und k. Statthalter* auf Antrag der *Zusammenberufung ihres Kirchen Konvents auf dem 26. April l.J. beistimmte, und mit Vollziehung dieser Anordnung den Carlovitzer Erzbischof und Metropoliten Joseph Rajacsich beauftragt.*

Statt jedoch die gesetzliche Ordnung zu beobachten, hat der *erwähnte Erzbischof jene Berathung* in welcher er den *kaiserlichen Konvent* vorbereiten zu müssen glaubte, *in eine aufrührerische Versammlung umgewandelt*, und erlaubte, ja wirkte sogar dazu mit, daß dieselbe *ausser den Landesbewohnern auch aus seinen aus Serbien herübergekommenen Glaubensgenossen sich gestalte* und ihn nach aufrührerischer Art und Weise zum *Patriarchen* erwählte.

Wiewohl der *Minister des Cultus u. öffentlichen Unterrichts* mittelst Erlaßes vom 3ten Juni die *Ungesetzlichkeit dieser Versammlung und die Annulirung der Patriarchen Wahl* erklärt, und *Euere Majestät* Selbst der vor Allerhöchstderselben erschienen *Carlovitzer Deputation* in Innsbruck die *Rückkehr zur gesetzlichen Ordnung anbefohlen* haben, so ist *Rajacsich* trotz dem *nicht auf die Bahn des Gesetzes zurückgekehrt*, sondern hat den *königl. Befehlen und Verordnungen Sr kais. Hoheit des k. Stellvertreters*, nach welchen nemlich der kirchliche Konvent nach Temeswar übersetzt werden sollte, *keine Folge geleistet*, ja sich nicht entblödet, *mit Hinweglassung seines erzbischöflichen Tittels* einen ungesetzmässigen Tittel anzunehmen, seine Glaubensgenossen zum *offenen Aufruhr gegen den Staat zu versammeln*, *Carlovitz zum Mittelpunkt dieses verbrecherischen Aufstandes zu machen*, *Ursache zum Bürgerkrieg zu geben*, an diesem nicht nur Theil zu nehmen, sondern *sich sogar an die Spitze desselben zu stellen* und die Schaar der Empörung zu vermehren.

Diesem zu Folge haben *Se k. Hoheit der Herr Eh. Reichspalatin und k. Statthalter* Sich bewogen gefunden auf Antrag des Cultus Ministers, den *Joseph Rajacsich*, als welcher sich so viele widergesetzliche Handlungen zu

Schulden kommen ließ, und sich selbst gegen die Anordnungen des Gesetzes und Eurer Majestät auflehnte *im Namen Eurer Majestät von seiner erzbischöflichen und Metropolitene Würde zu suspendiren und die provisorische Leitung der griechisch nicht unirten Kirche dem Bácsar Bischofe Plato Athanackzovich zu übertragen.*

Fürst Esterházy erlaubt sich nunmehr dem Antrage des Kultus Ministers gemäß, die Bitte zu stellen, womit Eurer Majestät aus den vorangeführten Gründen *die Suspension des Joseph Rajacsich* von seiner erzbischöflichen und Metropolitene-Würde *nachträglich a.h. bestätigen und ihn der gedachten beiden Würden vollkommen zu entheben* geruhen mögen und *legt den Entwurf zu dem diesfälligen a.h. Handbillet vor.*

Fischen m.p.
15/8

*

M.R. 1848

2164 1848

Protocol de conferință
prezentat în 14 august

Referatul

ministrului ungar de Externe, prințul von Esterházy,

din 13 august 1848, nr. 831

referitor la suspendarea lui Iosip Rajačić din demnitatea de mitropolit și arhiepiscop de Carloviț

Prin articolul de lege nr. 20 din 1848 grecilor neuniți [ortodocșilor] li s-a asigurat dreptul de a-și reglementa singuri afacerile religioase și școlare.

Nu a trecut nici măcar o lună după anunțarea acestei legi, că, în urma propunerii primite, altelea sa imperială arhiducele palatin al imperiului și locțiitor crăiesc a aprobat convocarea unui convent bisericesc [sinod] la 26 aprilie anul curent și l-a însărcinat cu îndeplinirea acestei dispoziții pe arhiepiscopul de Carloviț și mitropolitul Iosip Rajačić.

Dar în loc să respecte ordinea legală, amintitul episcop a transformat acea consfătuire, în care trebuia să pregătească conventul bisericesc [sinodul], într-o adunare răsculată și a permis, ba chiar a contribuit ca aceasta să se constituie, nu numai din locuitorii țării, ci și din coreligionarii lui veniți încoace din Serbia, precum și să-l aleagă ca patriarh.

Deși, prin ordinul său din 3 iunie, ministrul Cultelor și Învățămintului Public a declarat ilegalitatea acestei adunări și anularea alegerii patriarhului, iar deputăției din Carlovitz [venită] la Innsbruck însăși maiestatea voastră i-ați poruncit să se reîntoarcă la ordinea legală, cu toate acestea Rajačić

nu s-a reîntors pe calea legii, ci a nesocotit poruncile regale și dispozițiile alteței sale imperiale locțiitorul crăiesc, conform cărora conventul bisericesc [sinodul] trebuia să fie mutat la Timișoara, ba chiar nu i-a fost rușine să-și adune coreligionarii la revoltă deschisă împotriva statului, să facă din Carloviț nucleul acestei răscoale de infractori, să dea prilej războiului civil, și nu doar să participe la acesta, ci chiar să se pună în fruntea lui și să sporească hoarda revoltei.

Prin urmare, altețea sa domnul arhiduce palatin imperial și locțiitor crăiesc a binevoit ca, la propunerea ministrului Cultelor, în numele maiestății voastre să-l suspende pe Iosip Rajačić din demnitatea sa de arhiepiscop și mitropolit și să transfere conducerea provizorie a bisericii neunite asupra episcopului de Bačka, Platon Atanacković¹.

Prințul Esterházy își ia permisiunea să adreseze rugămintea, în conformitate cu propunerea ministrului Cultelor și din motivele sus-exprimate, ca maiestatea voastră să binevoiască să confirme retroactiv suspendarea lui Iosip Rajačić din demnitatea sa de arhiepiscop și mitropolit și să-l ridice complet din cele două demnități amintite, înaintând proiectul preaînaltului bilet de mână în acest sens.

Fischen m.p.

15/8

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei-Ministerratsprotokolle.
Copie: Institutul de Istorie „George Barițiu”, Fond 1848, cutia X, doc. 42, xerox: 18.036–18.038.

¹ Platon Atanacković (1788–1867), episcop ortodox sârb de Buda (1839–1851) și de Bačka (1851–1867).

144.

Pesta, 13 august 1848

Rendelet

Miután a tapasztalás a nemzetörséget összes kimozdítását célszerűtlennek mutatja, mert ez által nemcsak hogy sok munkás kéz elvonatik szokott foglalatosságaitól, de számos családfő, beteges gyenge egyén is jelen meg a csatatéren, kik részint viszonyaik, részint testalkatuk miatt hosszabb tábori szolgálatra alkalmatlanok, s a gyakorlatai felváltást épen akkor teszik szükségessé, mikor már a nagyobb rész a hosszabb táborozás által a hadi szolgálatra alkalmas lett volna; ide járól még a tetemes költség, melly a felváltások véghezvitelére szükséges: elhatározta a ministerium, hogy

ezentul nem fogja a hatóságokból a nemzetőrséget minden egyéni kivétel nélkül kimozdítani.

Tekintve azonban hazánk vészteljes helyzetét haderőt a lehető legrövidebb idő alatt kifejteni mulhatatlanul szükséges.

Rendelem tehát, hogy minden megyék, városok, kerületek, egyszóval: minden törvényhatóságok mindjárt, amint ezt veszik, vagy a „Közlöny” vagy más hirlap útján olvassák, egy nemzetőrökből álló hadi erőt teremtsenek, mellye önkénytesen ajánlkozó, erős, egészséges egyénekből legyen alkotva, kik kötelezvék mindaddig míg a harc tart, vagy a haza szolgálatokat igényelni fogja, a kormány rendelete alá helyezni magokat.

Az ajánlkozókat a hatóság, ott hol legcélszerűbbnek fogja tartani, szedje össze, ossza be századokba, fegyverezze fel legjobb fegyvereivel, ha máskint nem lehetnem requisitio útján a hatóság körében vadász, kurtacs és más jó löfegyverek nyugrtatvány mellett összeszedendők – adjon tanításukra katona-szolgált egyéneket, kinek vezérlete alatt leginkább szeret szolgálni a nép, hogy majd azt parancsnokul tüstént ki lehessen nevezni.

Ha ez megtörtént, ezen önkénytes csapatoknak kiindulási napját és utba igazítását tudtára fogja az illető hatóságnak adni a hadügyminiszter mind a tisztek, mind a vitézség szint olly fizetést fognak szedni kiindulási napuktól kezdve haza jöttükig, mint a honvédsereg, mellynek fegyelmi rendszabályai, miglen hadi szolgálatuk tart, rájuk is alkalmazandók.

Minden egyéb a nemzetőrseregek kimozdítására vonatkozó rendeletek ezennel megszüntetnek, kivévén azokat, amelyek a már kimozdított, vagy a hadügyminister rendelete folytán még e hónapban kiinduló nemzetőrseregeket illetik, ezeknek – hogy valamikép az operatiók fonala meg ne szakadjon – az előbbi határozatokhoz kell magokat tartani, miglen az ujonnan alakuló önkénytes harcos által fel nem fognak váltatni.

Hazánkfiái buzgó honszeretete, ügyünk igazsága és szentsége, biztosítanak, hogy az előljáróságok törekedni fognak e rendeletnek fényes sikert szerezni, és hogy számos polgártársnak kész lesz vérével, életével védeni szabadságunkat, függetlenségünket és a magyar szent korona jogait.

Pest, augusztus 13^{-án} 1848.

G. Batthyány Lajos

*

Decret

S-a constatat că este fără rost dislocarea tuturor gărzilor naționale din următoarele motive: prin astfel de acțiuni se absorb, pe de o parte, un mare număr de brațe de muncă de la ocupațiile obișnuite, iar pe de altă parte, ar fi prezenți la timpul de luptă mulți capi de familie și persoane bolnave. Ultima categorie este inaptă de serviciul militar îndelungat în tabere, făcând necesare

schimbări dese de personal, când majoritatea a devenit aptă, în urma exercițiilor mai îndelungate în tabără, la serviciul militar. Se mai adaugă cheltuielile destul de mari necesare schimbărilor de efective. Ministerul a hotărât că, de acum înainte, nu va cere dislocarea, fără excepții personale, a gărzilor naționale.

Având însă în vedere situația plină de pericol a patriei noastre, este necesară înjghebarea unei armate mari în timpul cel mai scurt posibil.

Prin urmare, ordon, prin prezenta, ca toate comitatele, orașele, cercurile, pe scurt: în fiecare jurisdicție după primirea acestui decret sau după ce a luat informații din „Közlöny” sau din alte ziare, să se alcătuiască din gardiști naționali unități militare din voluntari sănătoși și tari care să se oblige că rămân în serviciu în maniera organizată de guvern până când ține războiul sau nevoile patriei cer acest lucru. Oficialitățile să se concentreze pe voluntari acolo unde se va crede cel mai bine să se organizeze în companii, să se înarmeze cu cele mai bune arme, dacă nu se poate altfel prin rechiziție de arme vânătorești din jurisdicții sau alte arme bune, dând proprietarilor chitanță de preluare. Să se pună la dispoziție pentru instruire anume indivizi care și-au făcut stagiul militar și sub comanda cărora poporul dorește să facă serviciul; instructorul se va putea numi apoi comandant.

După ce se vor efectua cele de mai sus, dislocarea acestor trupe de voluntari, precum și toate dispozițiile necesare, se vor ordona Ministerului de Război. Atât ofițerii, cât și trupa vor primi din prima zi de serviciu și până la lăsarea lor la vatră o soldă echivalentă cu cea primită de armata regulată de honvezi; în schimb, și regulamentul acesteia va fi aplicabil gărzilor dislocate cât timp se efectuează serviciul militar.

Toate dispozițiile de până acum în legătură cu dislocarea gărzilor naționale se abrogă, exceptând unitățile deja dislocate, care vor fi dislocate prin decrete ale Ministerului de Război încă în această săptămână; acestea, pentru continuitatea activităților operaționale, trebuie să se adapteze la vechile dispoziții până la înlocuirea lor de către trupele de voluntari ce se vor organiza de acum înainte.

Patriotismul cetățenilor, dreptatea și sfințenia cauzei noastre sunt garanțiile că forurile oficiale vor face totul pentru reușita deplină a acestui ordin și că mulți cetățeni vor fi gata să apere prin sânge și viață libertatea, independența noastră, drepturile sfintei coroane maghiare.

Pesta, 13 august 1848

Conte Batthyány Lajos

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3543/1848.

145.

Sibiu, 13 august 1848

P. 1609

Note

Über die geschätzte Note vom 6ten d. Mts. Z. 1974 beehrt man sich, Einem löblichen Oberlandes Commissariate in Anschluß des Communicats dienstfreundlichst zu erwiedern, daß bereits eine Compagnie des 1ten Walachen Regiments als Garnison nach Elisabethstadt bestimmt worden ist, welche bei ihrem Eintreffen die Bewahrung des Dreißigst Amtes und des Verpflegs Magazins übernehmen wird.

Hermannstadt am 13. August 1848

Puchner m.p.,
FML

An das löbliche k. Oberlandes Commissariat
2083 848

*

P. 1609

Notă

La prețioasa dumneavoastră notă din 6 luna curentă, nr. 1974, avem onoarea de a răspunde amical pe cale de serviciu că o companie din primul regiment românesc [de graniță] a primit deja destinația de a face garnizoană la Elisabetopolis [Dumbrăveni], urmând ca la sosirea acolo să preia paza oficiului tricesimei și a magaziei de intendență.

Sibiu, 13 August 1848

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Către onoratul Comisariat suprem crăiesc al țării
2083 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32816.

146.

Rupea, 13 august 1848

1848 8 1

K.k. Prinz Eugen von Savoyen Dragoner Regiment No. 5

Seiner Excellenz
Dem k.k. Herrn General, Feld Marschalllieutenant und Truppen Divisionär
Josef von Gedeon

Reps am 13. august 1848

Mit dem Einschreiten, welches die Hermannstädter Garnison am 25. vorigen Monats dem hohen hierländigen General Commando Präsidium unterlegte, und des Euer Excellenz vom gehorsamst mitunterzeichneten Regiments Kommandanten unterm 3t l.Mts. abschriftlich mitzutheilen für zweckmäßig erachteten, erklären sich die Endes Gefertigten vollkommen, in seinem ganzen Umfange, einverstanden, und aber so bereit, zur Erzielung künftigen Fernhaltens frecher, lügenhafter Zeitungs Injurien auf das Entsprechendste mitzuwirken.

Nachdem die Dislokation des Regimentes eine derartige ist, daß die Sammlung der Unterschriften jedes einzelnen Offiziers nur binnen längerer Zeitfrist sich bewirken ließe, bitten die Unterzeichneten, von dem, in diesem Regimente herrschenden Geiste fest überzeugt, ihre Erklärung und Fertigung für den Gesamt Ausdruck des ganzen Offiziers Korps genehmigen zu wollen.

C. Watzesch,
Ober Lieut.

Friedrich Lacroix,
Lieutenant

Cav. Stransky,
Rittmeister

Hössler,
Rittmeister

Rhemen,
Oberst

Eingetragen Hermannstadt den 15. Aug. 848

In die Hände Sr. Excellenz des Kommandanten Herrn General zu überreichen.

*

1848 8 1

Regimentul c.c. de dragoni Prinț Eugen de Savoia nr. 5.

Excelenței sale,
domnului general c.c., feldmareșal-locotenent și comandant de divizie,
Josef von Gedeon

Rupea, 13 august 1848

Cu demersul înaintat de garnizoana din Sibiu în 25 luna trecută înaltului prezidiu al Comandamentului General din localitate, ce i s-a

comunicat excelenței voastre de către supusul comandant de regiment cosemnatar în data de 3 ale lunii curente ne declarăm, și noi, subsemnații, de acord în totalitate, în ce privește întreg conținutul demersului, însă de asemenea suntem gata să acționăm în mod corespunzător, pentru a ține departe, pe viitor, alte injurii obraznice și mincinoase proferate în ziare.

Dislocarea regimentului este de asemenea manieră, încât culegerea semnăturilor de la toți ofițerii se poate realiza doar într-un interval mai lung de timp. De aceea, subsemnații, ferm convinși de spiritul care domnește în sânul acestui regiment, vă roagă să binevoiați a accepta declarația lor ca fiind expresia generală a întregului corp ofițeresc.

C. Watzesch¹,
locotenent-major

Friedrich Lacroix²,
locotenent

Cav. Stransky³,
căpitan de cavalerie

Hössler⁴,
căpitan de cavalerie

Rhemen,
Colonel⁵

Înregistrată la Sibiu, 15 august 1848

Să fie înmănată personal excelenței sale, domnului comandant și general.

Original: Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Viena, Kabinettskanzlei-Ministerratsprotokolle. *Copie:* Institutul de istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, cutia X, doc. 14, xerox: 16586–16588.

¹ Carl Watzesch von Waldbach, locotenent-major în regimentul de dragoni de Savoia. Am identificat semnăturile ofițerilor superiori din regimentul de dragoni de Savoia, conform Ela Cosma, *Regimentele austriece, comandanții și efectivele lor în Transilvania (1848–1849)*, tabel IX. *Armata austriacă în Transilvania (1848–1849). Regimentul ceh de dragoni nr. 5*, p. 348–349, în vol: *Armies, Commanders, Leaders in Transylvania (1848–1849) / Armate, comandanți, conducători în Transilvania (1848–1849)*, colecția *Biografii istorice transilvane ...*, vol. VII.

² Friedrich Lacroix de Laval, sublocotenent la început de an 1848, apoi locotenent (în august 1848) în regimentul de dragoni Savoia.

³ Cavalier Joseph Stransky von Griffenfels, locotenent-major, apoi căpitan de cavalerie în regimentul de dragoni de Savoia.

⁴ Anton Hössler, locotenent-major, apoi căpitan de cavalerie în regimentul de dragoni de Savoia.

⁵ Colonelul baron Peter Rhemen zu Barensfeld era comandantul regimentului de dragoni de Savoia, având stația de stat major la Rupea.

147.

Sibiu, 14 august 1848

Măria ta, prea lumnate domnule episcoape !

Am primit ordinația măriei tale din 3 august a.c., prin care ni se poruncește ca de vreme ce s-au înțelese că, în Sibiu, s-ar ține oarecare adunări ascunse sub povață săsească unde s-ar întrebuința numele măriei tale, dând prin grai hotărârile sale la popor, ca și când acelea ar fi venite de la măria ta, care toate ar putea avea urmări rele pentru popor etc., să priveghem ca poporul mai vârtos din ținutul Sibiului să nu se amăgească prin cercări de acest fel etc., la care umilit răspundem: Noi n-am simțit până acum nimica, să se fi făcut aici la Sibiu sau în alt loc așa ceva. Am auzit că membrii fostului comitet al nostru țin adunări mai aici, mai colo, însă ce sfătuiesc ei în strânsurile lor, noi nu știm, că de noi se păzesc. Noi vom priveghea și de vom afla că se face undeva ceva necuvenit, ne vom ține datoria a înștiința pe măria ta, despre toate ce vom simți. Aici încă ne vom sili a ocoli răul, care s -ar putea naște din asemenea cercări.

Fiind, între altele, cu cea mai adâncă reverință, ai măriei tale,

Din ședința extraordinară de la

2/14 august 1848 în Sibiu ținută

prea plecați servi,
Consistoriul episcopesc
Moise Fulea
Interimaral-paeses.

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 44.

148.

Cluj, 14 august 1848

A belügyi Minister úrnak

Folyó hó 8^{ikán} szám 466 alatt kelt jelentésem folytatását van szerencsém bemutatni.

Miután a királyi ügyek igazgatója által a megindítandó politikai vétségek színét viselő perek kik ellen és mi módoni megkezdése körül még bővebben intézkedék Maros Vásárhelyen, utamat Küküllő megyén keresztül Udvarhelyre vettem; sehol az egész Erdélyben annyi egyenetlenségnek nem látam jeleit s nyomait, azok hosszú s vészletes leírásával nem fárasztom Minister Urat, miután a rend fentartása iránt képes valék ideiglenesen maga is

rendelkezni – a még hiányzókat pedig a királyi kormányssék által haladéktalanul telyesittetem, kéntelen vagyok azonban a beli meggyőzötttetésemet ujabban is kijelenteni, miszerint az ott ürességben lévő főkirálybírói hivatal mielőbbi betöltését kikerülhetetlennek vélem.

Küküllő megyében a nállam megjelent főispán s megyei küldöttség jelentése szerint ismét jelei mutatkozván a bujtogatásnak s régi mozgalmaknak, részökre katonai segélyt rendeltem adatni.

Még mult hó 3^{-kán} volt szerencsém bejelenteni Miniszter urnak, miszerint a Marosszékbén mutatkozó zavargások miatt személyesen szándékozom oda menni; ezt megelőzőleg is rendelkezteték azonban már marosszéki tisztség s főkirálybíró előterjesztéseik (? egy B. Kemény Pál s számos más aláírásokkal ellátott folyamodás alapján, a kir. kormányssék részéről, egy a Küküllő főispány B. Bánffy János elnöksége alatt a helyszínére kiküldött bizottmány által kezdetvén meg az ottani merények szerzői ellen a kellő nyomozásokat – folyó hó 8^{-kán} a bizottmánynak helyszínén meritett körülményekhez képest adám ki rendeletimet –, Minister urnak is, röviden megírvám ez nap az egész tárgy iránti véleményemet; bejelentvén azt is, miszerint a rend helyreállításáról rendelkezék.

Folyó hó 12^{-kén} visszajöväben ismét megállapodám Marosszékbén s a biztosokat telyes működésökbén s a kedélyeket még inkább lecsillapodva találtam, midön azonban mindezek így folynak, mutatja be a Marosszéki tisztség, az éppen ott létem alatt érkezett nádori abeli rendeletet, melly szerint telyes hatalmú kir. Biztosul, Marosszékbé Weér Farkas főispán úr van kinevezve. Hozzám máig e tárgyban semmi nem érkezvén, a lehető öszeütközések kikerülése tekintetéből, kérem magamat az egészre nézve haladéktalanul felvilágosittatni. Marosszékbén most nem kell több rendelkezés annál, mint mennyit én tettem – hogy restauratoria lesz szükség érintém utóbbi jelentésemben én is – legfelyebb ennek megtartását bizhatná tehát Minister Úr ha a főkirálybíróba nem bizik, egy biztosra.

A Medgyesen tartani szándékozott szász gyűlés tárgyában annyit jelenthetek, miszerint ez ügyben a háromségi főkirálybíró küldém ki a szász földre, aki is Udvarhelyen nálam megjelenvén e tárgyban olyan körülményes jelentést tett, mellynek nyomán az illető városi tanácshoz még Udvarhelyről a lehető legszigorúbb s célszerűbb rendeletet adhatám ki, – aminthogy mai napon vettem is már annak annyiban megnyugtató válaszát, miszerint az egész tanárok és tanulókból állandó s kirekesztőleg iskolai tárgyakkal Vorbereitung-Entwicklung des Schulwesens und Hebung, Leitung der deutschen Journalistik, foglalkozandó összejövetel alkalmával semmi legkisebb politikai kérdés tárgyalatni nem fog, mi azonban ha megkisérlődne, Minister úrnak fog a népgyűlések tárgyaiban kiadott rendelete foganatosittatni.

Háromszékből és Csikszékből a rendet illetőleg folytonosan jók jelentéseim, az utolsó helyről ma indult ki ismét 950 ember Szeged alá; az első zászlóaljából viasszaszököttek közöl már 72 ül fogságban; ellenben a cholera Háromszékben nagyon uralkodik és a sáskát is sok helyben erőt vettek minden intézkedésen, és mivel nincsen elég bajunk, Oláhország felöl a marhavész is fenyegeti a határszéleket.

Folyó hó 7^{ikén} 705 számmal jegyzett rendeletét vettem; Russo Alexander nevü oláh ifjú iránt még mult hó 30^{én} 374 sz.a. rendkívüli postával körülményes jelentést tevék a Minister elnök úrnak; kibocsáttatását válaszából miért véltem feltételezni, érintett jelentésem tartalmazza; tovább azonban erre már nem várok, s ötlet holnap szabad lábra teszem; az ifjú volt nállam, nem igaz, hogy itt rosszul bántak volna véle – járt-kelt tisztességes kíséretében, leveleit a postával rendesen vehette, söt pénzzel is magam láttam el, panassza csak a déési nemzeti örsereg s az ottani véle tett bánásmód iránt lehet; ma személyesen adom tudtára elbocsáttatását s jót állok érette, hogy mint barát válik el töllünk.

A tordai főispánnak ide rekesztett jelentéséből látandja Minister Úr a nevezett megye saját erejéböli átalakulásának szándékát; cészerü e törvényhozáson kívül egyes hatóságokra bizni az ilyen nöha előbb útohb kikerülhetetlen változások megkisértését, Minister Úr bölcsessége határozandja el.

A szamosújváriak folyamodását is ide rekesztem; nem lesz mellözhető, hogy addig mig fent áll a kir. Kormánysszék, az irányban engedelmességre szorittassanak hasonló esetekbe az illető hatóságok, vagy hogy annak hibás eljárása esetében, Minister Úr intézze el a hasonló munkálodási körömbé nehezen vonható kérdéseket.

Bátor vagyok Minister urat ez úttal egy az ilyefalvi bíróság ügyében m. Hó 27^{kén} 301 sz.a. kelt felhívásom nyomán kiadandó válaszra is felkérni.

Fordittsa Minister úr figyelmét esedezem Kolosvárra is, a következés mutatandja meg, hogy ha a kir. Kormánysszék megszünite után itt egy vagy több birói ítélősszékek nem fognak felállittatni, vagy bárhogy is az érintett vesztesége nem pótoltatik ki a lakosságnak, éppen azok fogják a reactiót megérezní, kik leghöbbs pártolói voltak az uniónak; már most is csak némelly ebéli hírek érkeztére, vehetni a roszt kedvet s elégyületlenséget észre, azok megvalósulása pedig a kitörésnek lesz messzire elhatható jelszava, aminthogy e tárgyban az érintet város mai napon egy küldöttségnek határozá el Budapestre leendő felküldetését.

Végül még azon kedvetlen körülmönyt kell megemlitenem, miszerint Szebenben az oláh comité csakugyan újból megkezdé működéseit ugyannyira, hogy annak tagjai elfogatása végett Béldi Ferenc főispán urat

kiküldötem. Megint egy oláh népgyűlésnek terveztetik Balázsfalván leendő összehívátása, hogy ezt bármi áron is meggátolom, természetes.

mószetes.

Fogadja Miniszter Úr szives hazafi üdvözetemet

E. Vay Miklós

Kolozsvárott, augusztus 14^{-én} 1848.

*

Către domnul ministru de interne

Am onoarea să prezint continuarea raportului meu¹ din 8 l.c. sub nr. 466.

După ce am dat dispoziții la Târgu-Mureș în legătură cu procesele politice ce vor fi începute de către procurorul regal, precizând împotriva cui și în ce mod trebuie concepute, am continuat drumul prin comitatul Târnava spre Odorhei. Niciunde în toată Transilvania n-am observat atâtea semne ale discordanței ca aici, cu descrierea detaliată și lungă a acestora nu-l voi obosi pe domnul ministru, întrucât am fost în stare să dau dispoziții temporare în vederea restabilirii ordinii. Ceea ce mai este de făcut, voi face prin Guberniu, sunt însă nevoit să declar, din nou, că, după părerea mea, postul vacant al primului jude regesc trebuie să fie ocupat cât mai urgent.

În comitatul Târnava, după cum a relatat comitele suprem unei delegații a comitatului, au început să se arate din nou semne ale agitațiilor și ale mișcărilor vechi; am dispune acordarea de ajutor comitatului.

Încă în ziua de 3 luna trecută am avut onoarea să raportez domnului ministru că, în scaunul Mureș, sunt tulburări, fapt pentru care am intenția de a mă deplasa acolo personal. Însă am luat măsuri înaintea acesteia pe baza relatării iscălite de către b[aronul] Kemény Pál și de mulți alții din partea Guberniului. O comisie condusă de b[aronul] Bánffy János, comitele suprem al comitatului Târnava, a început la fața locului investigațiile împotriva capilor atentatelor de acolo. În ziua de 8 l.c. am dat dispoziții acestei comisii în concordanță cu informațiile strânse la fața locului. În raportul înaintat domnului ministru am specificat că am dat dispoziții în legătură cu restabilirea ordinii.

În ziua de 12, cu ocazia reîntoarcerii mele, m-am oprit din nou în scaunul Mureș, unde am constatat că activitatea comisarilor s-a calmat; spiritele, și mai mult. Când mă aflam acolo, mi-a arătat însă oficialitatea din scaunul Mureș dispoziția locotenentei în care se anunță numirea cu puteri depline, în calitate de comisar regal, al lui Weér Farkas. La mine n-a sosit până în prezent nicio relatare, în vederea evitării oricăror feluri de ciocniri, cer să fiu lămurit neîntârziat în această chestiune. În scaunul Mureș nu este nevoie de mai multe dispoziții acum față de cât am făcut-o eu; că va fi

necesară o restaurație, aceasta am semnalat-o în ultimul meu raport: organizarea acesteia s-ar putea încredința, domnule ministru, unui comisar în caz că n-are încredere în prim judele regal. În legătură cu adunarea plănuită a sașilor din Mediaș, pot să raporteze următoarele: în această problemă l-am delegat pe prim judele regesc din Trei Scaune la pământul săsesc, care s-a prezentat la Odorhei la mine făcându-mi, în această chestiune, un raport. Pe baza acestuia, am făcut un demers categoric din Odorhei către sași la care, am primit deja un răspuns liniștitor, după care adunarea se va ocupa numai cu probleme școlare: „Vorbereitung-Entwicklung des Schulwesens und Hebung, Leitung der deutschen journalistik.” La această adunare, nu se va discuta nici cea mai mică problemă politică și, dacă totuși se va încerca aceasta, atunci se va aplica dispoziția domnului ministru în legătură cu adunările populare.

Din Trei Scaune și Scaunul Ciuc am, în continuare, rapoarte bune privind ordinea internă; din Ciuc se vor porni astăzi 950 de oameni spre tabăra de lângă Seghedin; dintre dezertorii din primul batalion, deja 72 zac în carcere. În scaunul Trei Scaune, holera este în toi, iar lăcustele s-au răspândit în ciuda măsurilor luate, aceasta în ciuda necazurilor pe care le avem; din direcția Țării Românești se anunță apropierea pericolului ciumei vitelor.

În altă ordine de idei, s-a mai decis și trimiterea unei delegații la Budapesta.

Finalmente, mai trebuie să amintesc și știrea neplăcută conform căreia, la Sibiu, Comitetul Român și-a început activitatea; pentru arestarea membrilor săi, l-am trimis acolo pe comitele suprem Béldi Ferenc.

Din nou, se plănuiește ținerea unei adunări populare la Blaj. Voi împiedica, cu orice preț, acest lucru, ceea ce mi se pare ceva cât se poate de firesc.

Vă rog să primiți, domnule ministru, salutul meu patriotic

b[aronul] Vay Miklós

Cluj, 14 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 4573–4579.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 87, datat Târgu Mureș, 8 august 1848.

149.

Turda, 14 august 1848

Torockó helyisége bányász közönsége jelen dolyamodásánál fogva panaszojja, hogy Torda vármegye tisztsége volt földes uraiknak egyoldalú fel adásából indulva ki, közönséget mint úrbéri hátrálékok fizetésére, mind

pedig dézma adásra határozta kényszerítendőnek – még pedig executio erejével – mivel pedig nékiek hátlálékok tudtokkal nintsen s az eddigi fizetés vagy robott meg váltsága mindig Sz/ent/ György napkor és nem új évbe kezdődött –Sz/ent/György naptól pedig az urbériség meg szüntetéséig 54 napi robott lehet fizetetlen – ezen 54 nap fizetésére magát kötelezve, nevezett tisztség határozata megváltoztatásával a meg rendelt duló erőt ki nem vitetni, s a dézmára nézve pedig mivel hatás körén folyul van, a leendő biztoság, ki nevezéséig magokat-mentesíteni rendelni kéri.

Uzoni m.p.

/Határozat/. A torockai közönségnek jelen folyamodó kér levele záradékaival eredetileg vissza várás mellett Torda megye közönségének oly meghagyással közöltessék, hogy valamint a folyamodókat, úgy a volt földes uraságot, is bővebben ki halgatván a panasz érdemére nézve a tárgyat illető irományok föl terjesztése mellett a maga föl vilagosító telyes tudósítását haladék nélkül tegye meg a folyamodókat pengítő elégtétel a K. fő kormányshék e tárgyban hozandó végső határozatáig fel függesztvén.

Némethy

*

Locuitorii mineri ai localității Rimetea, în prezenta cerere fac cunoscut că oficialitatea comitatului Turda, pornind de la relatarea foștilor moșieri, vor să-i oblige prin execuție pe ei înșiși la plata unor restanțe urbariale. La fel, și la prederea unor restanțe în dijme. Întrucât, după știința lor, ei nu au restanțe, iar răscumpărarea robotei a început în ziua de Sfântu Gheorghe și nu de anul nou, până la data desființării urbariului, pot să aibă 51 de zile de robotă neprestate și se vor obliga la plata acestora. Cer însă anularea hotărârii date de Oficialitate de a le trimite execuție, iar în privința dijmei, ceea ce nu intră în competența ei [n.r. a comitatului] locuitorii să fie scutiți de prestații până la numirea comisiei plănuite.

Uzoni

Cererea locuitorilor din Rimetea să fie comunicată, iar după aceea scrisoare, împreună cu anexele ei, să fie retrimise la Guberniu. Atât locuitorii, cât și foștii moșieri să fie interogați îndeaproape, iar propunerea dvs. în privința esenței plângerii să ne fie comunicată neîntârziat, anexând la aceasta documentele în cauză. Execuția plănuită împotriva locuitorilor din Rimetea să fie amânată până la rezoluția finală a Guberniului.

Némethy

Original: M.O.L. Budapesta, Fond. Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 28506–2850.

Taşnad, 14 august 1848

Mélyen tisztelt belügyminiszter Úr !

Tisztelettel jelentem belügyminiszter úrnak, miszerint folyó hó 9^{-én} kelt alázatos tudomásomtól fogva, a kisdersidai eseményekre vonatkozólag a szolgabíró által be adott kinyomozás, szelid kikérdezések és szembesítésekből csak egy kisdersidai Bologa Alexa nevű új polgár lázzító szellemű tényei világosodván ki, ellenben pedig több k/is/dersidai lakosok némüleg gyanusoknak s a legnagyobb lázzadási bűnnel vádolt papjok pedig a nyomozás rendén ártalmatlannak találtattak, – és így e szerint a szolgabírónak rendelkeztem is, lázítónak kivilágosodott Bologa Alexának, a felköltött /!/ irományok mellett megyei börtönbe leendő kísértetése iránt, egyszersmind meghagytam a szolgabírónak, hogy a többi némüleg gyanus k/is/dersidai egyéneknek ezután magok viseletekre ügyelettel légyen.

Továbbá jelentem azt is tisztelettel belügyminister úrnak, hogy a Sz:Csehbe történt bujtogatások, izgatások kinyomozásához, a nyomozó biztosság e folyó hó 8^{-án}, a mosóbányai eseményekre vonatkozólag pedig a főszolgabíró, ugyanasak e hónap 10^{-én} hozzá kezdettek, miknek eredményéről annak idejében tisztelt belügyminister Urat kötelességemből kifolyólag tudósítandom. Egyébb aránt a megyébe jelenleg is csend van.

Kelt Tasnádon, augusztus 14^{én} 1848^{-ba}

Bátint Elek
alispány

*

Mult stimat domnule ministru de Interne !

Raportez cu stimă cele aflate de mine în ziua de 9 l.c. în privința evenimentelor din Derșida. Din documentul înaintat de judele nobiliar despre interogările pașnice și confruntările personale, a reieșit doar activitatea de agitator a cetățeanului Alexa Bologa din localitatea Derșida. Mai mulți locuitori de acolo, precum și preotul lor învinuit de instigare flagrantă la revoltă, după cum a reieșit în decursul investigațiilor, au fost cu toții nevinovați. În atare situație, am dispus judelei nobiliar să-l trimită pe Alexa Bologa, despre care s-a dovedit că agita la revoltă, în închisoarea comitatului, însoțit de actele necesare, precum și de a veghea asupra comportamentului celorlalți locuitori suspecti din Derșida.

Relatez în continuare, cu respect, domnului ministru de Interne că, pentru investigațiile necesare în legătură cu agitațiile din Cehul Silvaniei,

comisia a început activitatea în ziua de 8 l.c., iar în ziua de 10 l.c. a început să lucreze și comisia pentru clarificarea evenimentelor de la Băița. Despre rezultatele activității comisiilor îl voi înștiința pe domnul ministru de Interne.

De altfel, în comitat, acum, este liniște.

Tășnad, la 14 august 1848

Bálint Elek
vice comite

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 21752–21753.

151.

Sighișoara, 14 august 1848

9811 848

Hochlöbliche königliche Landesregierung !

Der Magistrat unterbreitet den Bericht des hiesigen Stad- und Stuhls Physicus Peter Roth über den Stand der Brechruhr in der diesfälligen Ortschaft Schaas, mit dem Bemerken, daß diese Krankheit in dem Schäßburger Stuhle noch nirgend sonst bemerkt worden ist.

Uebrigens wird der Physicus von 8 zu 8 Tagen über das Fortschreiten oder Aufhören des gedachten Uebels in diesem Stuhle Berichte erstatten, welche der Magistrat dem Hochlöblichen königl. Gubernium zu unterlegen sich beeilen wird.

Die wir in geziemender Ehrerbietung verharren,
Einer Hochlöblichen königlichen Landesregierung

gehorsamste Diener,
der Magistrat von Schäßburg,
Karl Sternheim,
Bürgermeister,
Joseph K. [?],
O. Not.

Schäßburg den 14^t Aug. 1848
Nro. 2152/1848

*

9811 1848

Preaonorată conducere regească a țării !

Magistratul prezintă raportul *physicus*-ului orășenesc și scăunal Peter Roth, despre evoluția holerei în localitatea Șaeș din acest scaun, cu mențiunea

că boala nu a mai fost observată nicăieri altundeva în restul scaunului Sighișoara.

De altfel, *physicus*-ul va raporta din 8 în 8 zile despre avansarea sau încetarea pomenitei nenorociri în scaunul nostru. Magistratul se va grăbi să trimită aceste rapoarte preanonoratlui Guberniu regesc.

Rămânem cu venerația cuvenită, ai preanonoratei conduceri regești a țării
slujitori supuși,
Magistratul din Sighișoara,
Karl Sternheim,
primar,
Joseph K. [?],
notar suprem

Sighișoara, 14 august 1848
Nr. 2152/1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr.178, foto: 28611.

152.

[Șaeș, 14 august 1848]

1889 848

Löblicher Magistrat !

Durch die Nachricht „im Stuhlsorte Schaas habe sich unter dem Landvolke eine Krankheit gezeigt, die unter heftigen Krämplen mit frühzeitigem Erbrechen und Abliefern von gallichter übelriechenden Stoffen, bereits 3 Opfer plötzlich dahingerafft“ aufmerksam gemacht reiste ich sogleich den 6^t Aug. d.J. dahin um vom Gesundheitszustand der dortigen Einwohner mich zu überzeugen und fand die Vermuthung, die Brechrühr habe in Schaas Einzug gehalten, leider bestätigt. Ich ordnete sogleich das Nöthige an, theils um raschem Fortschritt dieser gräßlichen Krankheit zu begegnen, theils um die Erkrankten von dem [...] ¹ Dahinsterben möglichst zu [...]eren. Herr Pfarrer Thellmann übernahm unaufgefordert das Geschäft, bei sicher getretenen Erkrankungsfällen die zu diesem Behufe auf den Pfarrhof deponirten Medicamente, zu vertheilen und über den Gebrauch zu belehren, damit bis zum Erscheinen des Arztes die Kranken nicht ohne Hülfe blieben. Mit welchem Erfolg diese Vorkehrung passiert [?] ist einleuchtend, – von 28 Kranken starben im Verfluß dieser Woche, d.h. vom 6^t Aug. bis inklusive 13^t Aug. – 5 Personen – 14 Individuen genesen bereits vollständig – in ärztlicher Behandlung verblieben 9. Außer diesen starben [...] mit [...] Ruhr² 3 Personen und 1 an Abzehrung im [...]liche Frau [...].

Hochachtungsvoll verharrend,
Eines löblichen Magistrats

gehorsamer Diener,
Dr. P. Roth m.p.,
Physicus

*

1889 1848

Onorat Magistrat !

Vestea că „în localitatea scăunală Șaeș s-a arătat în mijlocul poporului o boală care, cu crampe teribile, cu vărsături timpurii și cu expulzare de materii biliare rău-mirositoare, a secerat deja 3 jertfe” mi-a atras atenția și de îndată am călătorit într-acolo, în 6 august anul curent, pentru a mă convinge cu ochii mei în legătură cu starea de sănătate a locuitorilor. Din păcate, la fața locului mi s-a confirmat bănuiala că holera și-a făcut intrarea în Șaeș. Imediat am ordonat cele necesare, în parte pentru a preveni dezlănțuirea acestei boli hâde, pe de altă parte pentru a [împiedeca] pe cât posibil ca cei îmbolnăviți să moară. Domnul părinte Thellmann a preluat, chiar fără să i se ceară, sarcina de a împărți medicamentele depozitate în curtea parohială și de a-i învăța [pe oameni] cum să le folosească, pentru ca bolnavii să nu rămână fără ajutor până la sosirea doctorului. Este remarcabil succesul cu care s-a întreprins această măsură, căci din 28 de bolnavi au murit în decursul acestei săptămâni, adică din 6 august până în 13 august inclusiv, 5 persoane. Deja 14 indivizi s-au însănătoșit complet, iar sub tratament medical au rămas 9 [persoane]. În afară de aceștia, au mai murit 3 persoane de dizenterie [...] și o femeie [...] din cauza slăbirii [...].

Rămân cu stimă al onoratului Magistrat

slujitor supus,
dr. P. [Peter] Roth m.p.,
physicus

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 177, foto: 28610.

¹ Indescifrabil, și mai departe.

² Ruhr = fiebrige Infektionskrankheit mit Entzündung des [Dick]darms und dadurch bedingtem starkem, schleimig-blutigem Durchfall.

153.

Viena, 14 august 1848; Schönbrunn, 15 august 1848

Dem Finanzminister Frhr. Krauß kamen in Erledigung seines Vortrags vom 6. Juli 848 C.Z. 2446 mit A.H. Cabinetschreiben vom 20. Juli 848 die

Weisung zu, daß er wegen der finanziellen Auseinandersetzung über die zur früheren u. der neuen Verwaltung gehörigen Forderungen und Lasten das Nöthige vorbereite, und hiervon auch den Minister der öffentlichen Arbeiten in Kenntniß setze. Um nicht im Widerspruche mit den von Sr. k.k. Hoheit dem Herrn E.H. Palatin ausgehenden Anordnungen zu gerathen, läßt sich die vorliegende Anfrage nur durch die Hinweisung auf seine A.H. Erklärung erledigen. Am 3. Aug. 848

Gez. 14. August

Franz [...] m.p.,
Wien

A.H.E. [Allerhöchste Entschliebung]

Uiber die bereits von Meinem in Wien befindlichen Finanzminister unterm 6. Juli 848 gemachte Anzeige habe Ich demselben dasjenige eröffnet, was in Folge der faktischen Aufhebung des Verbandes zwischen der in Wien befindlichen Control-Verwaltung und den siebenbürgischen Finanz-Behörden vorgekehrt und eingeleitet worden ist.

Ich habe mit dem diesfalls am 20. Juli 848 erlassenen Handschreiben zugleich die Weisung ertheilt, daß Mein Finanz Minister hiervon auch Mein Ministerium der öff. Arbeiten in Kenntniß setze.

Zur Erledigung der hiergestellten Anfrage beziehe Ich Mich auf die gedachte Weisung vom 20. Juli 848, und überlaße es Meinem Ministerium die weiteren, angemessen erscheinenden Schritte zu thun, oder nach Erforderniß der Sachlage Mir das Zweckdienliche in Vorschlag zu bringen.

Ferdinand

Schönbrunn den 15. August 848

*

Pentru rezolvarea referatului său din 6 iulie 1848, nr. conf. 2446, ministrul de Finanțe baronul Krauß¹ a primit, în scrisoarea de cabinet din 20 iulie 1848, indicația să pregătească cele necesare vizând disputa financiară referitoare la impunerile și sarcinile ținând de vechea și de noua administrație și să-l informeze în acest sens pe ministrul Lucrărilor Publice. Ca să nu intre în conflict cu ordinele emise de altețea sa c.c. domnul palatin imperial, rezolvarea chestiunii de față necesită trimiterea la o preaînaltă explicație. La 3 august 1848.

Semnat la 14 august

Franz [...] m.p.,
Viena

Preaînaltă decizie

La informarea din data de 6 iulie 1848, primită din partea ministrului meu de Finanțe, aflat la Viena, i-am comunicat acestuia ceea ce s-a negociat și s-a inițiat ca urmare a desființării faptice a legăturii dintre administrația de control din Viena și autoritățile financiare transilvane.

În același sens, am emis la 20 iulie 1848 scrisoarea de mână, în care am transmis indicația ca ministrul meu de Finanțe să-i aducă acestea la cunoștință și Ministerului meu al Lucrărilor Publice.

Pentru rezolvarea chestiunii de față fac referire la amintita indicație din 20 iulie 1848 și las la latitudinea Ministerului meu să întreprindă următoarele demersuri pe care le consideră potrivite, sau, după cum impune starea de fapt, să-mi înainteze propuneri adecvate scopului.

Ferdinand

Schönbrunn, 15 august 1848

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei, Ministerratsprotokolle, nr. 1453/1848; xerox: 18005–18007/1848.

¹ Philipp von Krauß (1792–1861), ministrul austriac de Război în cabinetul lui Felix von Schwarzenberg (1848–1851).

154.

Viena, 15 august 1848

Copia (162) b

Pulszky an (?)

ddto Wien 15ten August 1848

Lieber Freund !

Ich fürchte, ihr fangt Spatzen mit der Trommel, u. deshalb mache ich dich in Vorherein aufmerksam, daß das, was ich jetzt schreibe nur zu einer Privatvorkenntniß geschrieben ist. *Ladisl. Nopcsa* war bei mir, und nach vielen Versicherungen, wie sehr er sein Vaterland liebe etc. etc., entdeckte er mir, daß der Sendling der neuen walachischen Regierung *Golescu* ihn aufgefordert habe: er möge hilfreiche Hand zur Wiederherstellung des alten dacischen Reichs biethen; das Hermannstädter Comité namentlich *Barnuz* sei in der Wallachei, er stehe mit *Murgu* in Verbindung, von dem das ganze walachische Grenzregiment abhängt, daß sie nur den Augenblick erwarten, in welchem die Szekler aus Siebenbürgen ausmarschiren, daß die Franzosen ihnen Hilfe zugesagt etc. etc. –

Ich forderte Nopcsa auf, er möge sich vor allem die mir weitere Kenntniß verschaffen, u. wo möglich mir Dokumente oder Corespondenzen, welche sich darauf beziehen, zur Hand liefern, denn bei Nopcsás Persönlichkeit getreue ich mir nicht, großes Gewicht auf seine Worte zu legen.

Der Demagog *Schütte* [?] ist hier, *Bonge* [?] wird erwartet, heute war die 1e deutsch-katholische Predig[t] in Gegenwart von 8000 Zuhörern.

Wessenberg wird Morgen erwartet, dann kommt auch *Ponsomby*, u. die Unterhandlung hinsichtlich der Bedingungen des italienischen Treibens beginnt; die Minister sind sehr übel gelaunt, es scheint, die Friedensbedingungen gefallen ihnen nicht, ich werde mich bemühen aus authentischer Quelle zu erfahren, worin dieselben bestehen.

Indem man fühlt die Unfähigkeit des Ministeriums, für jetzt ist ein anderes Ministerium unmöglich, u. es erhält sich durch seine Nothwendigkeit.

In Gallizien sind die Besitzergreifungen von Hutweiden und Waldungen an Tagesordnung – es zeigen sich auch in den andern Provinzen Vorzeichen der Anarchie. –

Die „Gassenzeitung“, die täglich 9000 Exemplare absetzt, verbiethet sich für unsere Interessen um monatliche 500 fr. C.Mze., was soll ich thun ?

Wien den 15. August 1848

Dein Freund
Pulszky mp.

Wenn wir die Reitzen nicht vollkommen schlagen, so arbeite ich hier umsonst, denn bis dahin habe ich keinen Credit, keinen Einfluß.

Für die Richtigkeit der Uebersetzung

Eduard Mahovitz mp.
beeid. Dolmetsch

Anmerkung:

Pulszky an (wahrscheinlich Kossuth)

*

Copia (162) b

Pulszky către (probabil Kossuth)

dat la Viena, în 15 august 1848

Dragă prietene !

Mă tem că voi vreți să prindeți vrăbii cu toba și, de aceea, îți atrag atenția în avans că ceea ce îți scriu rămâne scris numai pentru cunoștință privată. *Ladislau Nopcsa*¹ a fost pe la mine și, după multe asigurări [despre] cât de tare își iubește patria etc. etc., mi-a dezvăluit că trimisul noii

conduceri valahe, *Golescu*², i-a solicitat: să-i întindă o mână de ajutor spre refacerea vechiului imperiu dacic; Comitetul de la Sibiu, și anume *Bărnăuțiu*³, se află în Muntenia; că el [*Golescu*] stă în legătură cu *Murgu*⁴, de care depinde întreg regimentul românesc de graniță; că ei așteaptă numai momentul când secuii vor ieși în marș din Transilvania; că francezii le-au promis ajutor etc. etc. –

L-am îndemnat pe Nopcsa ca, mai presus de toate, să-mi dea și mai multe informații și, dacă e posibil, să-mi dea în mână documente și corespondență, care se referă la acestea, fiindcă la personalitatea pe care o are Nopcsa nu am încredere să pun bază prea mare în vorbele lui.

Demagogul *Schütte*⁵ este aici, *Bonge* [?] este așteptat. Azi a fost prima predică germano-catolică, în prezența unui auditoriu de 8.000 de oameni.

*Wessenberg*⁶ e așteptat mâine, când vine și *Ponsomby*, și începe negocierea privind condițiile acțiunii italiene. Miniștrii sunt foarte prost dispuși; se pare că nu le plac condițiile de pace. Mă voi strădui să aflu din surse autentice, în ce constau acestea.

Astfel că se simte incapacitatea Ministerului – momentan un alt Minister este imposibil – și acesta se menține datorită necesității sale.

În Galiția sunt la ordinea zilei încălcările de proprietăți de pășuni și păduri. Și în alte provincii se arată primele semne de anarhie.

„*Gassenzeitung*”, care în fiecare zi pune jos 9.000 de exemplare, se chinuie pentru interesele noastre preț de 500 de florini monedă convențională pe lună. Ce să fac ?

Viena, 15 august 1848

Prietenul tău,

Pulszky m.p.

[P.S.] Dacă nu-i batem total pe sârbi, în zadar lucrez eu aici, căci până atunci n-am nici credit, nici influență.

Pentru corectitudinea traducerii

Eduard Mahovitz m.p.,
tălmaci autentificat

Observație:

Pulszky către (probabil Kossuth)

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Nachlaß Schwarzenberg, Karton 13, fila 125. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, cutia X, doc. 59, xerox: 25204-25205.

¹ Ladislau sau Vasile Nopcsa (1794–1883) a fost o figură interesantă din sânul celebrei familii de origine română Nopcsa. Despre baronul Nopcsa Ferenc (1815–1905), ofițer în subordinea lui Schwarzenberg și a arhiducelui Carl Ferdinand, comite suprem al comitatului Hunedoara, Sumitru Suciu afirmă: „La 1848 românii din Transilvania au sperat

pentru o clipă că baronul le va sprijini programele politice.” (Dumitru Suciu, *Antecedentele dualismului austro-ungar și lupta națională a românilor din Transilvania 1848–1867*, București, Editura Albatros, 2000, p. 312.)

Cât îl privește pe László Nopcsa, căruia românii îi ziceau Vasile, acesta a devenit baron în 1856 și murit în 1883 la Deva, după o viață aventuroasă. „Comite Suprem al Hunedoarei între anii 1833 și 1848 atunci când, datorită revoluției și a poziției sale anti-maghiare, și-a prezentat demisia la Deva, în fața revoluționarilor unguri. „A participat, convins fiind de episcopul Andrei Șaguna, la Marea Adunare Națională de la Blaj, alături de prietenul său George Barițiu, și a fost ales să facă parte, ca vicepreședinte, din delegația română care trebuia să transmită la Viena revendicările ardelenilor. Ca urmare a acestor fapte, revoluționarii unguri i-au devastat și incendiat castelul de la Zam, acolo unde, din pasiune pentru istoria românilor, colecționa piese arheologice de pe teritoriul Comitatului. În anul 1860, autorul maghiar Jókai Mór a scris un roman intitulat *Sărmanii bogați* în care prezenta un baron extrem de bogat și de influent care conducea în secret o bandă de tâlhari, jefuind nobilimea maghiară și transporturile de aur trimise din minele Apusenilor către Viena, care se numea Hațeghi. Baronul din carte, supranumit Față Neagră pentru că își acoperea fața cu o mască atunci când jefuia, corespundea trăsăturilor baronului Vasile Nopcsa. În epocă, acesta a avut de suferit din partea aristocrației maghiare datorită acestei asemănări, motiv pentru care a plecat pentru o vreme la Viena și a intentat procese în justiție scriitorului maghiar, pentru calomnie. A pierdut cele două procese. *Castelul Nopcea* [din Arad]. 1800–1850 / *Calea Timișorii 29–31 / Monument Istoric*, http://www.aradcityguide.ro/_/monument-istoric/castelul-nopcea/.

² Este vorba despre Alexandru G. Goleșcu (1819–1881), poreclit Arăpila sau Negru (spre deosebire de vărul său Alexandru C. Goleșcu, supranumit Albu), fondator al societății secrete „Frăția” (1843), implicat alături de frații Golești în pregătirea revoluției de la 1848, fiind emisarul în străinătate al conducerii revoluționare din Muntenia, alături de Nicolae Bălcescu. Mai întâi, în primăvara lui 1848, Al.G. Goleșcu a fost agent confidențial la Constantinopol, apoi, după un traseu prin Europa Centrală – care a inclus Viena –, a fost agent diplomatic la Paris, începând din 1 august 1848. Misiunea sa, de a cere atât susținere diplomatică, cât și militară din partea guvernelor europene (armament și ofițeri francezi), a fost un eșec. A revenit, însă, în Ardeal, unde a locuit cîțva timp la Abrud, în casa lui Ioan Șuluțiu, apoi a rămas în exil la Paris, până în noiembrie 1856, când a revenit în Muntenia. Între 2 februarie–20 aprilie 1870, a fost prim-ministrul României. Este autorul lucrării *Die politische Stellung der Roumänen* [Poziția politică a românilor], apărută la Viena, în anul 1848. Cât privește colaborarea revoluționarilor români cu cei maghiari, Al.G. Goleșcu considera imposibilă realizarea înțelegerii dorite de Nicolae Bălcescu: „Ei [conducătorii revoluției maghiare] niciodată nu vor fi cu toată inima pentru o Românie liberă, precum nici pentru o Sârbie liberă ! Ei știu ce pericol îi amenință pre cât va sta lângă dânșii un centru de foc național sau român sau sârb”. (*Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II – 21 iunie–27 iulie 1848, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1902, p. 614–621, scrisoarea lui A.G. Goleșcu către Nicolae Bălcescu despre călătoria sa spre Viena și despre măsurile ce trebuie luate).

³ Simion Bărnuțiu (1808–1864), ales vicepreședinte al marii adunări populare românești de la Blaj din 3/15 mai 1848, iar la 4/16 mai 1848, vicepreședinte al Comitetului Permanent de la Sibiu, și-a păstrat funcția de vicepreședinte (în realitate acționând ca un președinte executiv de facto) odată cu transformarea Comitetului Permanent în Comitetul Național Român, în vara lui 1848. În ultima decadă a lui august 1848, totuși, Bărnuțiu se afla la Sibiu, scăpând în ultima clipă de arestare, spre deosebire de August Treboniu Laurian și Nicolae Bălășescu, care au fost arestați.

⁴ Eftimie Murgu (1805–1870), președintele adunării de la Lugoj din 15/27 iunie 1848 – care a decis înființarea armatei populare românești și alegerea lui Murgu ca „mai mare căpitan”, se afla de la începutul lui iulie la Pesta, unde activa intens în cadrul Parlamentului unificat. Inițiativele sale parlamentare sunt respinse. De pildă, proiectul înființării unei armate românești de 20.000 de oameni, sub pretextul luptei contra sârbilor, a fost aprobat de adunarea comitatului Caraș, apoi refuzat la intervenția comisarului guvernamental maghiar Sabba Vukovics. La fel, proiectul de lege privind organizarea bisericească a românilor din Banat, prin destituirea episcopilor sârbi de la Vârșeț și Timișoara – proiect expus la 26 august 1848, a fost amânat *sine die* de președintele Parlamentului Pazmándy. Între 10/22–14/26 iulie 1848, la Pesta Murgu s-a întâlnit și a discutat, într-adevăr, cu A.G. Golescu, în drumul acestuia spre Pesta. (Liviu Botezan, Ela Cosma, Ionuț Isac, Attila Varga, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848–1849 din Banat și Transilvania. Chipuri dintr-un an de neuitat*, în *Biografii istorice transilvane* ..., vol. I, p. 305–307, voce Murgu, Eftimie, de Ionuț Isac).

⁵ Anton Schütte (1817–1867), activist politic austriac, journalist, revoluționar pașoptist, ulterior om de afaceri prosper după emigrarea sa în Statele Unite ale Americii. Este autorul lucrării *Europäische Chronik der wichtigsten Ereignisse des Jahres 1848 oder Zusammenstellung aller Revolutionen, Aufläufe, Krawalle, aller wichtigen Kammer-, Landtags-, Reichstags-Eröffnungen und Beschlüsse, aller bedeutenden Decrete, Cabinetsschreiben etc., aller Todesfälle bekannter Männer, Fürsten-Abdankungen, Flucht, etc. nach Datum und Tag geordnet*, Breslau, Verlag der Schletterß'schen Buchhandlung, 1849.

⁶ Baronul Johann Philipp von Wessenberg-Ampringen (1773–1858) a fost, în perioada iunie-noiembrie 1848, ministru de Externe și premier austriac.

155.

Viena, [15] august 1848

Pulsky

Dt

Copia

Übersetzung

Lieber Freund !

Dem *Kreutner* schuldet die Simeoner [?] Gesellschaft für Ausmessung der Eisenbahn noch 2000 u. etliche Gulden. So viel ich weiß, hat das Land sowohl die Pläne als die gesellschaftlichen Verpflichtungen übernommen, u. es ist *Kreutner* bisher noch nicht ausbezahlt worden. Solche Fälle können unserm Credite schaden, besonders da *Kreutner* ein großes Maul hat, u. als ein wüthender Radikaler im Einfluße steht. Uibrigens hat er bisher noch keinen Bären geschossen, u. offenbart sich in der ungrischen Sache gerade nicht schlecht, indessen hat er sich bei mir bitter beklagt, daß er für seine Arbeit die Contractmässig verpflichtete Bezahlung bekommen könne. Er begehrt für jetzt gar kein baares Geld, sondern nur Sicherheit, daß er bezahlt werden wird. Ich glaube diesen Menschen müsse man befriedigen, wenn sonst kein Hinderniß ist.

Uiber die walachische Sache u. den Plan des *Goletzko* refferirt ohnehin öfters *Eötwös*. Ich habe ihm diese Sache spezifisch auseinandergesetzt u. werde schon Sorge tragen, daß man seinem Plan in Paris Geltung verschaffe. Aber gerade deswegen ist es doppelt nothwendig, daß wir in Paris Leute haben; schickt den *Beöthy* dahin, läßt ihn wachen über die Wallachen u. die französische Regierung aufklären, über den wahren Stand der Dinge.

Gestern hielten die Deutsch-Katholiken abermals Sitzung in Odeon. Einige gute Katholiken haben indessen absichtlich „Feuer“ geschrien u. „es kamen die Arbeiter“, worauf die Versammlung ein spanischer Schreck überfiel, Fenster u. Thür zumachte, u. die ganze Zahl von 8000 Köpfen in einer Minute verschwand. Heute defilirt die Stadtgard vor Sr Majestät. Es werden gewiß bei 60000 unter Waffen stehende Bürger sein, denn es werden auch von entfernten Orten welche hinzukommen.

Schütte agitirt fortwährend, verspricht den Herber hierher zu bringen; – dann gebe es aber einen Krawall, aber ich glaube schwerlich, daß er Lust habe, hieher zu kommen, wo seine Einsperrung gewiß ist.

Die italienische Intermediation geht in Abwesenheit *Wessenbergs* noch immer nicht von statten, die französische, englische Intervention indessen, ist in Prinzip schon beschlossen.

Timoni wird aus Bukarest zurückberufen werden, statt ihn wird wahrscheinlich *Kuhsin* – gegenwärtig noch ohne Titel – kommen, jenes Individuum, das in Krassó im Namen des *Csidovány* [?] gewirkt hat; *Wargha* kennt ihn sehr gut, u. durch ihn hat er in die Constitution starke für uns angenehme Artikel schreiten lassen, der kann uns ja zu guten Diensten stehen. Er ist ein Verpflichteter des *Wargha*.

Wenn wir jetzt einen Ungar dorthin schicken würden, so glaube ich nicht, daß man neben den Plänen des *Golesco* viel ausspüren könnte, aber gegen einen Ungar würde man das größte Mißtrauen hegen. Es wäre vielleicht gut, den Freund des *Wukovich-Ivanowich Georg* – der zuletzt Temeswarer Deputirter in Preßburg war, ihm zur Seite zu geben. Ich werde auch jeden Fall mit *Wessenberg* sprechen. *Ich würde den Szöllösy als Kanzler erachten*, daß für jenen Fall, wenn sie den Consul ernennen der Kanzler unser sei, oder umgekehrt.

Wenn ihr hierin verstanden sind, so gebt mir weitere Instructionen.

Schon vor einer Woche schickte ich dem Batthyányi die oesterr. 2 Noten des Ministeriums, welche sich auf die Consulate der untern Donau beziehen, erhielt aber bisher noch keine Erwiederung. Hier in Wien wäre es leicht für uns zu werben, es ist schon eine Gesellschaft beisammen, welche dieses thun will. Nur in ihrer Wahl habe ich wenig Vertrauen. Wenn ihr einen guten Menschen hieher schickt, u. ein bischen Geld darauf verwenden wollt, einige Hundert Mann könnten wir leicht zusammen bringen.

Für den *Jellačić* wirkt ein von Allh. Hußaren frei gebliebener Korporal, der seine Leute diese Tage auf der Donau herabzubringen gedenkt.

Ich schrieb dem *Hájnik* hierüber, daß er bei der Hand sein solle, und sie abwarte.

Gott mit dir.

Dein Freund,
Pulszky m.p.

Die oesterreich. Minister werfen starke ränkevolle Netze aus; und wen wollen sie in die Netz hineinziehen ? *Den Schwarzer*. Sie haben sich schon sehr stark angegrenzt, u. werden ihn heut oder morgen unter ihnen aus streichen. *Quid juvat ?* Sie wechseln hierin nur den Mantel! *Schwarzer wird fallen !* –

Für Aechtheit der Abschrift

J. Fuchs mp.

*

Pulszky
Data [...]¹
Copie
Traducere

Dragă prietene !

Lui *Kreutner* societatea lui Simeon [?]² îi datorează pentru măsurătorile căii ferate încă 2.000 şi ceva de guldeni. Din câte ştiu, ţara a preluat atât planurile societăţii, cât şi obligaţiile acesteia, iar *Kreutner* până acum nu a fost plătit. Astfel de cazuri pot dăuna creditului nostru, în special fiindcă *Kreutner* are gură mare şi, ca radical furios, este influent. De altfel până acum n-a împuşcat niciun urs [n-a dat lovitura] şi se poziţionează nu tocmai rău faţă de cauza ungară. Dar în acelaşi timp mi s-a plâns amar că ar putea primi plata [ar fi bine să-şi primească plata] pentru munca lui prestată conform contractului. Momentan nu are nevoie de bani peşin, ci numai de siguranţa că va fi plătit. Cred că acestui om trebuie să i se dea satisfacţie, dacă nu există niciun impediment.

Despre chestiunea valahă şi planul lui *Golescu*, *Eötvös*³ susţine deja adesea referate. I-am explicat această chestiune în particular şi voi purta de grijă ca planul său să aibă eficienţă la Paris. Dar tocmai de aceea este de două ori necesar să avem oameni la Paris. Trimiteţi-l acolo pe *Beöthy*⁴; puneţi-l să vegheze asupra valahilor şi să lămurească guvernul francez asupra adevăratei stări a lucrurilor.

Ieri au ținut germano-catolicii din nou ședință în Odeon⁵. Câțiva dintre bunii catolici au strigat atunci intenționat: „Foc !” și „Au venit muncitorii !” La care, adunarea a fost copleșită de o groază spaniolă [frică foarte mare], a închis ferestrele și ușa, și toată mulțimea celor 8.000 de capete s-a făcut nevăzută într-un minut. Astăzi garda orășenească defilează prin fața maiestății sale. O să fie sigur sub arme circa 60.000 de cetățeni, căci vor veni câțiva și din locurile mai îndepărtate.

*Schütte*⁶ face întruna agitație și promite să-l aducă pe Herber încoace. – Însă atunci s-ar isca un tumult, și-mi vine greu să cred că el are chef să vină încoace, unde e sigur că va fi închis.

Intermedierea italiană, în absența lui *Wessenberg*, încă tot nu merge de la sine. În schimb, intervenția franceză, engleză a fost decisă deja în principiu.

Timoni va fi rechemat din București⁷. În locul lui va veni probabil *Kuhsin* – momentan fără titlu –, acel individ care a activat în Caraș în numele lui *Csidovány* [?]. *Varga* îl cunoaște foarte bine și, prin intermediul lui, a putut strecura în Constituție articole [de lege] puternice, nouă favorabile. El ne poate aduce deci bune servicii și îi este obligat lui *Varga*.

Dacă acum am trimite acolo [la București] un ungur, nu cred că ar putea adulmeca prea multe – afară de planurile lui *Golescu*. Dar împotriva unui ungur s-ar isca cea mai mare neîncredere. Poate că ar fi bine să i se dea alături [lui *Kuhsin*] pe prietenul lui *George Vuković-Ivanović*, care în ultima vreme a fost deputatul Timișoarei la Bratislava (Preßburg). În orice caz voi discuta cu *Wessenberg*. *Eu l-aș lua în considerare pe Szöllösy*⁸ *ca și cancelar*, pentru situația în care ei [austriecii] numesc consulul [la București], iar cancelarul ar fi al nostru, și invers.

Dacă sunteți de acord cu acestea, să-mi dați instrucțiuni pe mai departe.

Încă de o săptămână i-am trimis lui Batthyányi cele două note austriece ale Ministerului [c.c. de Externe], care se referă la consulatele de la Dunărea de Jos⁹, însă până acum nu am primit niciun răspuns. Aici la Viena ne-ar fi ușor să facem racolări, s-a încheiat deja o societate, care vrea să se ocupe de aceasta. Numai că eu am puțină încredere în alegerile ei. Dacă trimiteți încoace un om bun și dacă vreți să plătiți niște bănuți pentru asta, noi putem lesne aduna laolaltă câteva sute de oameni.

Pentru *Jellačić* activează un caporal, care s-a eliberat de la husarii imperiali și cugetă ca zilele acestea să-și coboare oamenii pe Dunăre în aval¹⁰.

I-am scris despre asta lui *Hájnik*, să fie pe fază și să-i aștepte¹¹.

Dumnezeu cu tine !

Prietenul tău,

Pulszky m.p.

Miniștrii austrieci își întind plase tari, semnificative. Și pe cine vor să prindă în plasă ? *Pe Schwarzer*¹². S-au apropiat deja foarte mult [de el],

și azi ori mâine-l vor elimina dintre ei. *Quid juvat ?* [Cui îi ajută ?] Ei își schimbă numai mantaua [își schimbă părul, dar năravul ba]. *Schwarzer va cădea !* –

Pentru veridicitatea copiei

J. Fuchs m.p.

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Nachlaß Schwarzenberg, Karton 13, file 141–142. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, cutia X, doc. 60, xerox: 25206–25208.

¹ Loc gol.

² Poate fi vorba despre germanul Ludwig Simon (1810–1872), avocat din Trier (Renania), condamnat la moarte în absență (1851), a trăit în exil în Elveția (până în 1855), apoi la Paris, unde a lucrat la o bancă.

³ Eötvös József (1813–1871), politician liberal și scriitor maghiar, care în Parlamentul de la Pesta din 1848 a adoptat legea egalității în drepturi a evreilor, intrând în mari conflicte ideologice cu Kossuth Lajos, motiv pentru care a plecat la München.

⁴ Beöthy Ödön (1796–1854), om politic maghiar, comite al comitatului Bihor (1848), comandant al gărzii naționale de aici și deputat în Parlamentul de la Pesta. Ulterior a activat energic în calitate de comisar regesc maghiar în Partium și apoi în Transilvania.

⁵ Teatrul Odeon din Viena, având cea mai mare sală de spectacole din capitala Imperiului austriac, a fost construit în 1844.

⁶ La începutul lui 1848 a servit ca spital de urgență pentru răniții gărzii mobile și cetățenești și a ars integral în timpul revoluției vieneze, la 28 octombrie 1848, nefiind refăcut niciodată.

⁷ Despre Anton Schütte, vezi documentul anterior.

⁸ Casimir von Timoni, agent consular c.c. în capitala Munteniei (1832–1849). Nu s-a confirmat previziunea lui Pulszky, deoarece Timoni nu a fost debarcat din postul său, decât la finele lui 1849, odată cu pensionarea sa, iar succesorul său, cavalerul Anton von Laurin, a sosit la București abia la începutul anului 1850.

⁹ Szöllösy Ferenc (1796 sau 1806–1854), cunoscut și sub numele de Nagy, în vara lui 1848 a fost agentul premierului maghiar Batthyányi la București, apoi a fost secretarul lui Kossuth Lajos și l-a însoțit pe acesta în exil în Turcia, la finele revoluției din 1849. Practic intenția lui Pulszky era să infiltreze oamenii lui Kossuth la București și Iași, care să fie plătiți de austrieci ca angajați ai agențiilor consulare din Principatele Române, dar să activeze pentru cauza maghiară. Ideea nu s-a putut aplica, iar ulterior lunii august 1848 Szöllösy a fost trimis în Muntenia pe bani maghiari.

¹⁰ Cel puțin unul din cele două documente la care se referă Pulszky este dat la Viena, în 10 august 1848, fiind vorba despre referatul ministrului c.c. de Externe privind pensionarea dragomanului agenției consulare austriece din Iași, Constantin Rossolimo, și reocuparea postului de către Alex Savu. Referatul ministrului de Externe din 10 august 1848 primește aprobarea împăratului Ferdinand, la Schönbrunn, în 30 august 1848 (deci ulterior scrisorii lui Pulszky către Kossuth), cu privire la pensionarea lui Rossolimo și înlocuirea sa cu Alexandru Savu. *Original:* Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Nachlaß Schwarzenberg, Karton 13, file 174–176. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, cutia X, doc. 40, xerox: 18.027–18.031. S-a păstrat și alt referat al ministrului c.c. de

Externe din 31 august 1848, dat la Viena și susținut tot în cadrul Consiliului de miniștri, care are în vedere reocuparea postului de cancelar al agenției consulare de la București, post eliberat din cauza decesului lui Emanuel Schweiger-Dürstein. Pe acest post sunt propuse 6 persoane: 1. căpitanul de cavalerie auditor de la regimentul grăniceresc secuiesc de husari Lazar Birra, 2. locotenentul-major auditor din regimentul 1 grăniceresc secuiesc de infanterie Franz Wolf, 3. căpitan auditor în regimentul 1 românesc de graniță Johann Aron (Ioan Aron), vorbitor de germană, latină, maghiară și „valahă“, 4. căpitanul auditor în același regiment Heinrich Lampel, 5. căpitanul auditor în regimentul Sfântul Gheorghe de Varasdin Carl Maschek, 6. cancelarul consulatului din Galați Franz Becke. Este acceptat căpitanul auditor Heinrich Lampel, din regimentul 1 românesc de graniță, cunoscător al limbilor germană, latină, engleză, italiană, spaniolă, sârbă. Hampel va primi un salariu anual de cancelar de 1.000 de florini. *Original:* Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Nachlaß Schwarzenberg, Karton 13, file 853–856. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, cutia X, doc. 47, xerox: 18.053-18.060.

¹¹ De la Viena spre Belgrad.

¹² La Budapesta ?

156.

[Mediaș, 12–15 august 1848]

Den 12ten bis 15ten August [– die Versammlung der sächsischen Jugend in Mediasch]

fand hier, dem in den hierländig deutschen Zeitungen erfolgten Aufruf an die sächsische siebenbürgische Jugend¹, zum Zusammentreten gemäß, eine aus 300 Individuen und zwar nicht nur aus Studierenden, sondern aus allen Ständen und auch aus dem Landvolk bestehende, hier gastfreundlich aufgenommene Versammlung statt².

Die Absicht dieser Versammlung war, ein Fest der Verbrüderung zu feiern, Aufmunterung zum Wiederaufleben des Geistes unserer urdeutschen Väter, brüderliche Anschließung und Begeisterung zum Kampf für das Wohl des Vaterlandes und besonders unserer durch eingetretene Zeitumstände stark bedrängten Nation, dann die Berathung über unsere Volksschulen und das Turnwesen. Diese Versammlung trat täglich unter gehöriger Aufsicht auf dem hiesigen Platz zusammen und ging dann, nach Absingung einiger deutschen Volkslieder, unter der Begleitung der Musik, in die hiesige evangelische Kirche, wo sie den Meschner Herrn Pfarrer *Stephan Ludwig Roth* zu ihrem Vorsteher erwählten, dann die nöthigen Berathungen hielten und den Herrn Vorsteher um die Verfassung ihrer Statuten und weiter nöthigen Einleitung ersuchten³. Den dritten Nachmittag brachte man im Beisein des größten Theiles des hiesigen Publikums in der Turnanstalt zu, wo sich sowohl hiesige, als auch fremde Turner durch ihre geschickten Übungen und Kraftäufferungen auszeichneten und dann gelobet wurden.

Den Beschluß dieser Versammlung machte ein veranstalteter öffentlicher und stark besuchter Ball, nach dessen Ende dann die frohe, von Neuem begeisterte, sich brüderliche Liebe, Einheit und Beistand unter allen eintreten könnenden Zeitumständen feierlichst angelobende Jugend wieder nach Hause begab.

*

Între 12 și 15 august⁴ [- adunarea de la Mediaș a tineretului săsesc]

s-a desfășurat aici⁵, ca urmare a convocării apărute în ziarele germane din țară și adresate tineretului săsesc transilvan⁶, o adunare compusă din 300 de persoane, nu doar studenți, ci și din rândul tuturor claselor și din mijlocul țăranilor, căreia i s-a oferit aici o bună găzduire⁷.

Intenția adunării era să serbeze o sărbătoare a înfrățirii, să anime refacerea spiritului străbunilor noștri germani, să înfrățească și să însuflețească lupta pentru binele patriei și, mai cu seamă, al națiunii noastre, puternic lovite de împrejurările ivite între timp, apoi să dezbată situația școlilor noastre populare și a educației fizice [gimnasticii]. Această adunare s-a întrunit zilnic, sub cuvenita supraveghere, în piața orașenească, de unde, după intonarea câtorva cântece populare germane, s-a îndreptat, însoțită de muzică, spre biserica evanghelică din localitate, unde l-a ales ca președinte al adunării pe domnul preot din Moșna, *Stephan Ludwig Roth*, desfășurându-se apoi consfătuirile necesare și înaintând domnului președinte rugămintea de redactare a statutelor adunării și a celorlalte demersuri necesare⁸. Cea de-a treia după-masă, în prezența majorității publicului din localitate, am petrecut-o în sala de gimnastică, unde, prin exercițiile lor dibace și prin demonstrații de forță, s-au evidențiat atât gimnaștii locali, cât și cei străini, fiind cu toții elogiați.

Închiderea adunării a constituit-o un bal, organizat de oficialități și foarte frecventat. După ce s-a terminat balul, tineretul bucuros și entuziast, din nou, s-a întors acasă, cu promisiunea dragostei frățești, a unității și a ajutorului reciproc, indiferent de circumstanțele care s-ar putea ivi.

Original: Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris olograf, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 726–727. *Copie:* Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris dactilografiat, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 635–636. *Ediții tipărite:* *Unter fünf Kaisern. Tagebuch von 1786–1856 zur siebenbürgisch-sächsischen Geschichte*, herausgegeben von Otto Folberth und Udo Wolfgang Acker, München, 1978, p. 99. *Michael Conrad von Heydendorff der Jüngere, „Tagebuch (1848–1849)“, samt Urkundenanhang*, kritische Edition von Ela Cosma und Hansotto Drotloff, *Biografii Istorice Transilvane ...*, vol. X, p. 145–146; *Michael Conrad von Heydendorff cel Tânăr, „Jurnal (1848-1849)“, cu o anexă de documente*, ediție critică de Ela Cosma și Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 123–124.

¹ Anm. 66 in *Unter fünf Kaisern*, S. 170–171: „Dazu vgl. Friedrich Teutsch, *Der siebenbürgisch-sächsische Jugendbund*. In: *Bilder aus der vaterländischen Geschichte*, Hermannstadt, 1899, Bd. 2, S. 345–361; Derselbe, *Geschichte*, Bd. 3, S. 239 f.; Otto Folberth, *Die siebenbürgisch-sächsische Jugend in den Sturmjahren 1848/49*. SA aus Klingsor, Heft 12, Kronstadt, 1935; Derselbe, *Das Kriegsjahr 1848/49 und das deutsche Soldatentum des Südostens*. In: *Volk im Osten*, Bukarest, 1944, Heft 5, S. 201; Ludwig von Fabini, *Drei Fabini*, Hermannstadt, 1930, S. 87 ff.”.

² Anm. 312 in *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 145: Am 12.–15. August 1848 findet in Mediasch die Versammlung der sächsischen Jugend statt, welche Stephan Ludwig Roth zu ihrem Vorstand und den Mediascher Theodor Fabini zum Sekretär wählt, und die Bildung des Siebenbürgisch-deutschen Jugendbund beschließt. Im Namen des Letzteren werden zwei Adressen an die Frankfurter Nationalversammlung und an die Deutsche Akademische Jugend gesendet, worin das Deutschtum der Sachsen und deren Solidarität mit ihren Blutbrüdern behauptet werden. Vgl. Ela Cosma, *Cronologia anilor 1848–1849 în Transilvania*, in: „Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu» din Cluj-Napoca”, Bd. XLVI, 2009, S. 351.

³ Anm. 67 in *Unter fünf Kaisern*, S. 171: „Aus einer Ansprache St.L. Roths an den sächsischen Jugendbund am 13. August 1848 in Mediasch. In: Otto Folberth, *Stürmen und Stranden. Ein St.L. Roth-Buch*, Berlin-Stuttgart, 2. Aufl., 1934, S. 163 f.”.

⁴ În manuscris, la p. 726–727; în tiposcript, la p. 635–636; *Unter fünf Kaisern*, p. 99.

⁵ La Mediaș.

⁶ Nota 66 din *Unter fünf Kaisern*, p. 170–171: „Vezi Friedrich Teutsch, *Der siebenbürgisch-sächsische Jugendbund*. În: *Bilder aus der vaterländischen Geschichte*, Sibiu, 1899, vol. 2, p. 345–361; idem, *Geschichte*, vol. 3, p. 239 sq; Otto Folberth, *Die siebenbürgisch-sächsische Jugend in den Sturmjahren 1848/49*. Extras din ‚Klingsor‘, caiet 12, Brașov, 1935; idem, *Das Kriegsjahr 1848/49 und das deutsche Soldatentum des Südostens*. În: ‚Volk im Osten‘, București, 1944, caiet 5, p. 201; Ludwig von Fabini, *Drei Fabini*, Sibiu, 1930, p. 87 sq”.

⁷ Nota 297 din *Biografii istorice transilvane*, tom XI, p. 123: La 12–15 august 1848 se desfășoară la Mediaș adunarea tineretului săsesc, care îi alege pe Stephan Ludwig Roth ca președinte și pe Theodor Fabini ca secretar, decizând constituirea Uniunii tineretului transilvan german (Siebenbürgisch-deutscher Jugendbund). În numele acesteia sunt trimise două adrese către adunarea națională din Frankfurt și către Tineretul academic german, în care se afirmă germanitatea sașilor și sentimentul solidarității cu confrății lor. Vezi Ela Cosma, *Cronologia anilor 1848–1849 în Transilvania*, în: „Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu» din Cluj-Napoca”, tom XLVI, 2009, p. 351. Vezi și documentul următor din volumul de față.

⁸ Nota 67 din *Unter fünf Kaisern*, p. 171: „Dintr-un cuvânt de adresare, rostit de St.L. Roth la adunarea tineretului săsesc din 13 august 1848 de la Mediaș.” În: Otto Folberth, *Stürmen und Stranden. Ein St.L. Roth-Buch*, Berlin-Stuttgart, ediția a doua, 1934, p. 163 sq”.

157.

Mediaș, 15 august 1848

Der akademischen Jugend in Deutschland Gruß, Kuß und Handschlag
vom deutschen Jugendbund in Siebenbürgen

Aus der Völkerwanderung haben sich nur die Magyaren erhalten. Der
abendländischen Kirche und den Verbindungen mit Deutschland haben sie

diese Erhaltung einzig zu danken. Arpad centralisirte die Reiterhorde nach dem Muster Europas, Stephan gründete durch Bisthümer und Gaugrafen, nach fränkischem Zuschnitt, den christlichen Staat. Ihn schlug ein Deutscher zum Ritter. Deutsche Colonien kamen schon unter ihm ins eigentliche Ungarn, unter Geysa II. nach Siebenbürgen. Dieses schöne Bergland, das nur Nomaden mit wandelbaren Zelten durchzogen, war nur durch die einberufenen Deutschen ein sicherer Besitz der ungarischen Krone. Städte und Dörfer entstanden; deutsche Pflüge riffen die jungfräuliche Erde auf, ihre Grubenlichter leuchteten in den Bergwerken, die seit Aurelian keinen Hammer gehört hatten; Burgen erhoben sich, an denen die einbrechenden Romanen die Stirne sich einstießen; die deutsche Besatzung war auch für den übermüthigen Adel ein Gebiß und Kappelzaum in den Händen des Königs. Schulen und Klöster verbreiteten Aufklärung; ihre gesellschaftlichen Einrichtungen menschliche Gesittung. Nicht umsonst führen sie, von den ältesten Königen verliehen, in Siegel und Fahne die Inschrift: „ad retinendam coronam”.

Seit Jahrhunderten besitzen wir schon in unserer Grundverfassung und bürgerlichen Einrichtungen alles das als lebendigen Besitz, was sich die Neuzeit in Deutschland und Frankreich erst aus glühenden Kohlen holen muß. Aus Deutschland brachten wir dies Alles mit. Wir haben nie einen Adel unter uns gehabt; unsere höchsten und niedrigsten Beamten uns selbst gewählt, uns selbst besteuert u.s.w. Dieser Constitution verdanken wir es, daß wir in schrecklichen Stürmen uns erhalten haben im Innern; nach Außen hin schützten uns goldene Privilegien. Mitten zwischen den Gelüsten adliger Unterjochungssucht der Magyaren, wie Daniel in der Löwengrube, umfluthet von der Rachsucht und Gewaltthätigkeit der Menge der Wallachen, wie Simson gegenüber den Philistern, wären wir längst zersprengt, verschmolzen und aufgelöst worden, wenn unsere Väter sich nicht ausbedungen hätten, es sollten auf diesem Gebiete *nur* Deutsche sich liegenden Grund ankaufen dürfen. Kaiser Joseph, der die Germanisirung des ganzen Landes erzwingen wollte, hob diese Schranke durch die Concivilitätsacte auf. Wie durch einen durchstochenen Damm brauste nun eine wogende, fremdzüngige Volksmenge in unser Gartenland. Wer vom ungarischen Boden herüberkam, war mit dem ersten Tritt ein Freier. Das lockte! Unter uns ward es enge. Wer von uns hinaustrat aufs Ungarboden, bekam das Joch der Frohne auf's Genick. Daher sahen wir Fremdlinge fremder Zunge nicht gerne. Kaiser Joseph starb, ohne seine Pläne vollführt zu haben. Er überließ uns dem Hasse der Magyaren, die an uns die Josephinische Germanisirung rächten. Er überließ uns den Kampf mit dem wallachischen Nomadenwesen, das uns immer mehr beengt.

Schon 1437 hatten die drei Nationen, Unger, Szeckler und Sachsen einen Bund geschlossen. Dieser Bund hat nur dem Adel genügt, uns unendlich geschadet. Wer mit Mächtigeren sich verbindet, ziehet immer den kürzeren.

Wir erlagen unter den Steuern, die zwei Stimmen gegen eine uns immer aufbürdeten. Zu den höchsten Landesstellen mit Ungarn und Szeklern gleich berechtigt ist nur einmal ein Sachse Landesgouverneur gewesen; auch dieser nicht durch Wahl, sondern durch Gunst der Kaiserin Maria Theresia, der Eine hat aber für uns und das Land Preiswürdiges die Fülle gethan. Der stürmische Landtag 1791 benahm uns die Curiatstimmen und brachte uns durch die Mehrheit der ungarischen Stimmen eine gesetzliche Schlappe nach der andern bei, denn Unger und Szekler sind nur zwei Stämme eines Volkes. Die österreichische Regierung hatte uns als Deutsche, deren Treue nie gewankt, wohl geschützt; aber in den Vorgemächern, wo nur adlige Puter kollerten und römische Geistliche schlichen, war ein Riegel für blos Bürgerliche und Ketzer. Unser Hilferuf, bis er ins heilige Ohr der Majestät gelangte, verschwächte sich in den Kanzleien bis zu einem ohnmächtigen Laute und die reine Gerechtigkeit des Kaisers ward in der Auslegung und Anwendung mit so vielen Zusätzen vermischt, daß der Kranke nur unreines Wasser bekam.

Der Geldabschlag oder Staatsbankerott vor 1811 hat in unsern Schul- und Kirchenfoundationen jedes Tausend Gulden Silbergeld bis auf 80 herabgebracht. Noch erhielt sich Kirche und Schule durch den Zehnten. Dieser ist nun, gegen den Willen des zehntengebenden Volkes, abgeschafft. Auch bis jetzt hat uns der Staat für Kirche und Schule nie einen Kreuzer gegeben. Jetzt hat er uns auch den Zehnten entrissen – ohne Entschädigung. Mit Ungarn nun verbunden sind wir ausgesetzt allen Einflüssen der Magyarisirung. Die neue Regierung will Staatsschulen zwar errichten, aber mit dem Vehikel der magyarischen Sprache. National- und Confessionsschulen dürfen wir halten und bezahlen, aber zu den magyarischen Schulen die Aufschläge auch noch tragen. So werden wir die unsern zu erhalten kaum im Stande sein. Nach Deutschland gingen bisher unsere Theologen immerfort zur letzten Ausbildung. Nun unser geistliches Einkommen so herabgesetzt ist, werden künftig nur Wenigere und immer Wenigere nach Deutschland die kostspielige Reise machen können.

So ist unsere äußere Lage traurig in jeder Beziehung.

Dagegen erhebt sich im innern des Volkes eine um so größere Sehnsucht nach Erhaltung unsers deutschen Wesens. Wenn man verlieren soll, da erst wächst die Liebe. Turnanstalten und Liedertafeln tauchen hier und da und dort im Sachsenlande auf. Wenn das Deutschtum durch moralische Kraft zu behaupten ist, wird dieser Versuch gemacht und vollführt werden, doch ist die Gefahr für unsere Nationalität sehr groß, denn der Himmel ist hoch und Deutschland liegt weit.

Wie den Schwimmer nur Kraft und Kunst über den Wellen erhält, so kann auch uns nur geistige Macht und Willensstärke vor dem Untergange retten.

Auf unsere Menge können wir nicht pochen; unsere Zahl ist geschmolzen, denn mehr als sechzig Dörfer sind bereits ohne eine deutsche Seele – sie sind Wallachen geworden. Unser Reichthum ist dahin; die Landesverfassung, die uns schützte, ist vernichtet; die Privilegien, die uns begünstigten, sind zerrissen; Verträge zertreten, unsere Nation ist für erloschen erklärt. Die neue Verfassung weiß nur von Staatsbürgern: ein schönes Wort in Ländern, wo nur einerlei Volk ist !

Um die übrigen Kräfte zu sammeln und durch die Sammlung zu verstärken, haben wir in den Tagen des 13., 14., 15. und 16. August l.J. einen deutschen Jugendbund in der rebenbekränzten Stadt Medwisch errichtet. Die deutsche Jugend allhier will in sich und durch sich dem Volke die Zukunft erhalten, durch Wissenschaft, Kunst und Tapferkeit. Hierzu erschienen uns als die bewährtesten Mittel das Turnen und der Gesang mit Allem, was daran und damit zusammenhängt. In einem gesunden, abgehärteten und schwenkigen Leibe wohne eine erleuchtete und reine, keusche, männliche Seele; und der germanische Gesang wecke für die Prosa des Lebens die göttliche Begeisterung. Ungesetzliche Mittel verschmähet unser deutscher Charkter – diesen eben angegeben wollen wir aber vertrauen und sie ernstlich pflegen.

Bei dem Allem fühlen wir, daß wir ohne fortdauernde Verbindung mit Deutschland nicht bestehen können. Es ist uns schon Stärkung, zu wissen, daß das Mutterland auf uns schauet; es ist uns La[u]bfal im ermüdenden Kampfe zu denken, daß Tausende deutscher Jünglinge uns ihren Beifall schenken. Noch ist's nicht am Untergehen ! – Noch hoffen wir auf das große nun verbundene Deutschland, es werde auch für uns sorgen. Wir hoffen auf Euch, ihr Brüder ! wenn Ihr das Heft und das Ruder dereinst in die Hände bekommt, in welchem Wege immer, Ihr würdet uns Liebe, wie sie auch heiße, beweisen. Am meisten trauen wir auf unsere Selbsterma[hng, die überall Schwert und Schild ist. So wir uns selbst nicht verlassen, muß Gott uns helfen.

Einige der Unsrigen sind in diesem schweren Jahre bei Euch gekommen. Ihr habt sie geliebt und in Ehren gehalten. Zum Zeichen hiefür haben wir Eurer in unserer Versammlung, als treue Brüder, in Ehren gedacht und beschlossen, es auch schriftlich zu thun. Es wird euch freuen zu vernehmen, daß wir hart bedrängt zwar, aber muthvoll sind; es wird Euch unsere Versicherung freuen, daß wir bleiben wollen mit Aufbietung aller Kraft ein ehrlich deutsches Volk. Kommen unsere Brüder zu Euch, so lasset sie ferner Euch empfohlen sein. Kommen die Eurigen zu uns, sie sollen die Unsrigen sein. Lasset uns Gemeinschaft mit einander haben als Kinder einer Mutter. Darum theilet mit, was uns stärken und veredeln kann, Ihr, die ihr beisammen seid und ein Volk! Wir Getrennte durch Hunderte von Meilen

jubeln über jegliche gute Nachricht aus dem gemeinsamen Vaterhause, Euer Glück und Stolz ist der unsrige, wenn wir den Segen davon auch nur mittelbar genießen. Deutschlands Einheit haben auch wir gefeiert und Arndt's Lied ertönt in allen Kreisen.

Gott aber erhalte dem auferstandenen Deutschland

Wachsthum, Blüthe, Früchte –

Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit,

Helle Kirchen, klare Schulen, reine Sitte!

Dem Feinde Furcht, dem Feinde [Freunde ?] Achtung und Liebe!

Trutz dem Tyrannen! Schutz dem Bedrängten!

Mit diesen Worten, die Euch Glücklichen vielleicht zu lang, uns Gepreßten aber noch zu kurz waren, bieten wir Euch Gruß, Kuß und Händedruck zum Lebewohl.

Der deutsche Jugendbund in Siebenbürgen aus seiner ersten Versammlung in Medwisch den 15. August 1848.

Obmann: *Stephan Ludwig Roth*,

evang. Pfarrer in Meschen bei Medwisch

M. Schenker, st. jur.

Ausschußmitglied und Schriftführer

Anm. der Red. Eine Adresse ähnlichen Inhalts ist an die Frankfurter Nationalversammlung erlassen. Die Sache verdient ernsthafte Erwägung. Deutschland kann einem fremden Staat – wenn es zur Bildung desselben kommen sollte, in Beziehung auf seine eignen Bürger keine Vorschriften machen. Die Deutschen in Siebenbürgen können nur Schutz finden in einem freien Oestreich, das allen Nationalitäten gleiche Rechte garantirt. Dieses zu erhalten, ist jetzt noch der letzte entscheidende Tag. Mögen die Deutschen in Siebenbürgen sich klar werden über *die* Rolle, die sie in dem ausbrechenden Völkerkampfe zu spielen haben.

*

Tineretului academic din Germania salut, sărut și strângere de mână
din partea Uniunii tineretului german din Transilvania

Din migrația popoarelor s-au conservat numai maghiarii. Numai bisericii apusene și legăturilor cu Germania li se datorează această conservare. Árpád a centralizat hoarda de călăreți după modelul Europei, Ștefan a întemeiat statul creștin prin episcopate și mărci, după croiul francilor. Pe el un german l-a făcut cavaler. Colonii germane au venit încă sub domnia lui în Ungaria propriu-zisă, [iar] sub Géza II, în Transilvania. Această frumoasă țară de dealuri, străbătută numai de nomazi cu corturile lor schimbătoare, a devenit doar grație germanilor chemați în țară o posesiune sigură a coroanei ungare.

Au apărut orașe și sate; plugurile germane au întors glia feciorelnică; lămpile lor lumineau minele care de la Aurelian nu mai auziseră ciocanul; s-au ridicat cetăți, de care s-au lovit cu fruntea românii care dădeau buzna; garnizoana germană era și pentru nobilimea trufașă ham și zăbală în mâinile regelui. Școli și mănăstiri răspândeau luminarea, așezămintele lor sociale – civilizația omenească. Nu degeaba, fiind acordate de cei mai vechi regi, ele poartă în sigiliu și steag inscripția: „ad retinendam coronam” (pentru apărarea coroanei).

Sunt secole de când deținem în constituția noastră de bază și în așezămintele noastre civile, ca proprietate vie, tot ceea ce abia în epoca modernă Germania și Franța trebuie să extragă din cărbunii încinși. Pe toate acestea le-am adus din Germania. Niciodată n-am avut o nobilime în sânul nostru; mereu ne-am ales noi înșine funcționarii mai înalți și mai mici, ne-am impozitat singuri etc. Acestei constituții îi datorăm faptul că în groaznice furtuni ne-a menținut în interior; în afară ne apărau privilegiile aurite. În mijlocul poftelor pătimase de subjugare nobiliară, ca Daniel în groapa cu lei, invadați de dorința de răzbunare și de violența mulțimii de valahi, precum Samson în fața filistenilor, demult am fi fost zdrobiți, topiți și desființați, dacă tații noștri nu ar fi pus condiția ca în acest teritoriu *numai* germanii să-și poată cumpăra proprietate stătătoare [imobilă]. Împăratul Iosif, care voia să silească germanizarea întregii țări, a suspendat această barieră prin actul de concivilitate. Ca printr-un dig spart, în grădina noastră de țară s-a revărsat atunci o mare agitată de popoare de limbi străine. Cine pășea încoace de pe pământul unguresc, de la primul pas devenea un om liber. Aceasta atrăgea ! Și la noi era strâmt. Cine dintre ai noștri ieșea pe pământ unguresc, primea jugul iobăgiei după ceafă. De aceea nu-i vedeam cu ochi buni pe străinii de altă limbă. Împăratul Iosif a murit, fără să-și fi dus planurile la îndeplinire. Ne-a lăsat pe seama urii maghiarilor, care au răzbunat asupra noastră germanizarea iosefină. Ne-a lăsat moștenire lupta cu nomadismul valah, care ne-a înghesuit tot mai mult.

Încă la 1437 cele trei națiuni, ungurii, secuii și sașii, au încheiat o uniune. Această uniune i-a fost de folos doar nobilimii, nouă ne-a dăunat nesfârșit. Cine se unește cu cei mai puternici, iese totdeauna înfrânt. Zăceam sub impozite, pe care ni le puneau mereu în cârcă două voci împotriva uneia. Egal îndreptățit cu ungurii și sașii la cele mai înalte foruri a fost o singură dată un sas, ca guvernator al țării, dar nici acesta prin alegeri, ci datorită favorurilor împărătesei Maria Theresia; acest singur om însă a făcut din belșug lucruri demne de laudă pentru noi și pentru țară. Dieta furtunoasă din 1791 ne-a văduvit de voturile curiale și ne-a adus, prin majoritatea voturilor ungare, eșec după eșec legal, căci ungurii și secuii sunt numai două triburi ale aceluiași popor. Conducerea austriacă ne apărase bine ca germani,

a căror credință nu se clatină niciodată; dar în anticamerele, în care numai curcani stacojii nobiliari colcăiau și se strecurau clerici romani [romano-catolici], zăvorul nu se deschidea în fața altora decât a burghezilor și ereticilor. Până ce strigătul nostru după ajutor ajungea la sfânta ureche a maiestății sale, se slăbea prin cancelarii până rămânea un sunet leșinat, iar dreptatea curată a împăratului se amesteca în decizie și aplicare cu atâtea adaosuri, că bolnavul nu mai primea decât apă infestată.

Reducerea bănească sau falimentul statului dinainte de 1811 a făcut ca, în fundațiile noastre școlare și bisericești, fiecare mie de guldeni de bani de argint să cadă până la 80. Încă se mai mențineau biserica și școala prin dijmă. Dar acum, împotriva voinței poporului plătitor de dijmă, aceasta s-a desființat. Nici până acum statul nu ne-a dat vreodată pentru biserică și școală nici măcar un crâițar. Acum ne-a mai răpit și dijma – fără despăgubire. Fiind de-acum legați de Ungaria, suntem expuși tuturor influențelor maghiarizării. E drept că noua conducere vrea să construiască școli de stat, dar folosindu-se de vehicolul limbii maghiare. Școli naționale și confesionale avem voie să ținem și să plătim, dar pe deasupra trebuie să purtăm și costurile suplimentare ale școlilor maghiare. Astfel abia de le vom putea întreține pe ale noastre. Până acum teologii noștri plecau întruna în Germania, la cea mai înaltă formare. Dacă venitul nostru clerical a scăzut acum așa de mult, pe viitor numai puțini și tot mai puțini vor putea întreprinde costisitoarea călătorie în Germania.

Așa se face că situația noastră externă este tristă în toate privințele.

În pofida acesteia, în interiorul poporului crește un dor cu atât mai mare pentru păstrarea ființei noastre germane. Abia atunci când pierzi, dragostea sporește. Competiții de gimnastică și petreceri cu cântece se ivesc, pe ici, pe colo, și pe Pământul Săsesc. Dacă germanitatea trebuie să se afirme prin forță morală, atunci vom face această încercare și vom izbândi, numai că pericolul pentru naționalitatea noastră este foarte mare, căci cerul e înalt și Germania departe.

Cum numai forța și priceperea pot ține înotătorul deasupra valurilor, așa și pe noi ne pot salva de la scufundare doar puterea noastră spirituală și tăria voinței. Nu putem accentua pe cât suntem de mulți; numărul nostru s-a topit, căci peste șaizeci de sate se află deja fără un suflet german în ele – ei [locuitorii] au devenit români. Bogăția noastră s-a dus; constituția țării, care ne apăra, s-a distrus; privilegiile, ce ne favorizau, au fost rupte; contractele – călcate în picioare, națiunea noastră a fost declarată stinsă. Noua constituție știe numai de cetățeni ai statului: un cuvânt frumos în țări unde nu există decât un singur popor !

Pentru a aduna toate forțele rămase și a le întări prin adunare laolaltă, în zilele de 13, 14, 15 și 16 august anul curent am format o uniune a

tineretului german în orașul încununat de viță-de-vie Mediaș. Tineretul german de aici vrea să păstreze în sine și prin sine viitorul poporului, prin știință, artă și curaj. În acest scop ne-au părut a fi cele mai potrivite mijloace gimnastica și cântecul, împreună cu toți și cu tot ce se ține de acestea. Într-un trup sănătos, întărit și flexibil, să locuiască un suflet luminat și curat, cast, bărbătesc, iar cântecul german să deștepte exaltarea divină pentru proza vieții. Mijloacele ilegale sunt respinse de caracterul nostru german –, dar în cele înșirate mai sus ne încredem și voim să le cultivăm cu seriozitate.

În toate acestea simțim că, fără legătura neîntreruptă cu Germania, noi nu putem rezista. Ne este întărire numai să știm că țara-mamă ne privește; ne este coroană de lauri în lupta plină de osteneală să ne gândim că ne aplaudă mii de tineri germani. Încă nu e vremea să ne scufundăm ! – Încă sperăm că Germania mare, acum unită, ne va purta și nouă de grijă. Ne punem în voi speranța, fraților ! Că dacă apucați în mâini caietul și cârma, pe orice cale ați merge, ne veți arăta dragostea, cum se va fi numind ea. Dar cel mai mult ne încredem în propriul nostru îndemn, care ne este pretutindeni sabia și scut. Dacă nu ne părăsim singuri, trebuie să ne ajute și Domnul!

Unii dintre ai noștri au venit la voi în acest an greu. I-ați iubit și i-ați ținut în onoruri. Ca semn pentru aceasta, și noi v-am pomenit cu cinste în adunarea noastră și am decis s-o facem și în scris. Vă veți bucura să aflați că, deși tare strâmtorați, suntem plini de cutezanță; vă va bucura asigurarea noastră că, prin orișice efort, vrem să rămânem un popor german cinstit. De vin frații noștri la voi, dați-le și în continuare loc de cinste. De vin ai voștri la noi, să fie de-ai noștri. Să facem comuniune unii cu alții, precum copiii unei mame. De aceea, să ne împărtășiți ceea ce ne poate întări și înnobila, voi, cei care sunteți împreună și formați un popor ! Noi, cei despărțiți de sute de mile, jubilăm la fiecare veste bună, venită din casa părintească comună, fericirea și mândria voastră sunt ale noastre, atunci când gustăm binecuvântarea fie și în chip mijlocit. Și noi am sărbătorit unitatea Germaniei, iar cântecul lui Arndt răsună în toate cercurile.

Dumnezeu să țină în Germania deșteptată

Spor, înflorire, roade –

Libertate, egalitate și frățietate,

Biserici senine, școli limpezi, moravuri curate !

Frică dușmanului, respect și dragoste prietenului !

Rezistență tiranului ! Apărare celui la anaghie !

Cu aceste cuvinte, ce vă par poate prea lungi vouă, fericitelor, dar nouă, oprimaților, ne-au fost încă prea scurte, vă transmitem la despărțire salutul, sărutul și strângerea noastră de mână.

Uniunea tineretului german din Transilvania, la prima sa adunare de la Mediaș, din 15 august 1848.

Președinte: *Stephan Ludwig Roth*,
preot evanghelic la Moșna lângă Mediaș

M. Schenker, student la drept,
membru al comitetului și secretar

Nota redacției. O adresă cu conținut asemănător a fost trimisă către adunarea națională din Frankfurt. Chestiunea merită o cugetare serioasă. Germania nu poate face prescripții referitoare la cetățenii unui stat străin, atunci când vine vorba despre formarea acestuia. Germanii din Transilvania pot afla apărare doar într-o Austrie liberă, care le garantează tuturor naționalităților drepturi egale. Acum e ultima zi decisivă pentru a obține acestea. De s-ar limpezi germanii din Transilvania asupra rolului pe care trebuie să-l joace în lupta populară ce stă să izbucnească.

Publicație: „Grenzbote”, redactori Gustav Freytag și Julian Schmidt, editor F.L. Herbig, Leipzig, nr. IV din 18 august 1848, p. 73–75. *Original:* Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Viena, Kabinettskanzlei-Ministerratsprotokolle. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, cutia X, doc. 15, xerox: 16589–16592.

158.

Pesta, 15 august 1848

Cătră Protopopul Bârgăului Terențiu Bogat, și cătră al Hațăgului,
Mihail Maximilian. Pesta în 15-le august [1]848

Putând pricepe atât de la locurile mai înalte, cât și din cele publice, cum că grănicerii noștri din regimentul al 2-lea, carii au fost comendați cătră Seghedin, ajungând până la locul numit, numai de odată s-ar fi abătut de la calea lor, și ar fi tras într-altă parte, care însă a bună samă nu mi-e cunoscut. Sub strânsă pecete a ispovădăni[e]i, te provoc pe Binecuvințania ta, ca fără de întârziere să îmi faci circumsatnțială relație despre aceea: că cum stau militarii din ținutul Binecuvințani[e]i tale ? Ce aplecări au ? Și încătrău trag ? Cine îi îndeamnă și îi zăndărește ca să se împătrivească constituți[e]i ? Ce ferbe între ei ?, precum și despre altele care vei cugeta Binecuvințenia ta a fi de lipsă și ar trăbui ca să le știu și eu.

Eu mărturisesc cu durere a inimii, cum că prin astfeli de apucături și fapte, precum să zic a fi a grănicerilor noștri veniți până la Seghedin nu numai rușine, dar și nespună stricăciune să pricinuieste nației, pentru a cărei

ridicare la altă treaptă mai de cinste din toate puterile năzuim pe calea dreptății. Astfel de fapte numai ne împedează lucrul cel bun. Deie Dumnezeu să nu fie adevărat ce să zice despre frații noștri grăniceri.

Ce să atinge de constituția aceasta nouă, sau de legile care acum să fac, mărturisesc sub învingerea mea dinlăuntru, că acelea nu numai că nu vor fi spre stricarea noastră, ci togma spre binele și folosul nostru. Pentru că noi, carii până acum așa zicând nici un drept ca români, ca țărani și ca fiii Bisericii Răsăritene n-am avut, prin constituția de acum în toată privința politică avem asemenea drepturi cu toți compatrioții noștri fără de descliniere de neam și religie. Adică avem Biserică liberă și respectată, preoțimea și dascălii noștri să vor plăti ca și cei de altă religie, bărbații noștri învățați vor fi aplecați în slujbe, poporul nostru are dreptul alegerii reprezentanților la Dietă, tinerii noștri să primesc precum la învățătură așa și la măiestrii, asemenea purtarea greutăților s-au înființat între toți oamenii din țară, fără nici o deschilinire, care toate sunt vii dovezi cum că constituția aceasta nu numai că nu ne strică, dar ne ajutură și ne mângăie precum n-am socotit.

Între altele cu adevărată dragoste rămân al Bin[ecuvințaniei] tale de bine voitoriu.

Concept: A.M. Sibiu din Sibiu, Fond Anul 1848, cutia 1, doc. nr. 42.

159.

Lunga, 15 august 1848

Tekintetes Király Bíró Ur !

A tegnapi napon működését bé végzett Tekintetes Bizotmány által a lön határozva, hogy kisnyújtódi id. Dudás János vasra verettetvén – kísértessék a Tekintetes Király Bíró Urhoz – de az adózó bíró a rendelet ellenére ma reggel minden orzó nélkül vason (?) Dudás Jánost az ország utjára ki bocsáttotta, ahol a Tekintettes Csüdör Tamás úr jelenléténel fogva rettenetesen fenyegetőduött újból is ő lázasztani akarván, mire nézve ezennel a bizotmányi rendelet következtébe alázatos tisztelettel őrizet alatt küldöm, alázatosan kérvén méltóztasson Dudás Jánost, kinek bűn merénye e lázzasztása jegyzökönyvileg világosságra jött, börtönre kísértetni s ötöt, ha méltóztat bölcs ítélete szerént jónak látni, mint lázitót s a nemesség vére s élete ellenn törekvöt a törvények legszigorubb értelménél fogva meg büntettetni el rendelni. Csakugyan a bűnös erősen bizik abba, hogy kezesen szabad lábra bocsáttódek – de ekkor a többi hozzá hasonló szörü-börü madarak még jobban föl lázadnának, ha ily tettekért a bűnös szabadon

bocsáttatnék – ez a szokás csak a idejében gyakoroltatott – továbbra is alázatos tisztelettel maradván a Tekintetes Király bíró úrnak,

alázatos szolgája
ifj. Pócsa Ferentz
alkirály Bíró

Nyújtodon augusztus 15^{-én} 1848.

*

Respectabile d-le jude regesc !

Onorabilul comitet care și-a încheiat activitatea în ziua de ieri l a hotărât că Dudás János din Alungeni să fie trimis cu escortă și în lanțuri la respectabilul domn jude regesc. Dar judele iobagilor, în ciuda ordinului, în dimineața zilei de azi i-a dat drumul lui Dudás János. Acesta, în prezența onorabilului Csüdör Tamás, a început să amenințe oribil, vrând, din nou, să facă agitații.

În urma ordinului comitetului, vi-l trimit sub escortă, cerându-vă cu umilință să binevoiți a ordona închiderea lui Dudás János, a cărei vină a ieșit la iveală, vină care este cuprinsă în proces verbal și dacă credeți de cuviință, acestuia, ca agitator care a amenințat nobilimea cu moartea, să-i ordonați condamnarea după cea mai aspră lege. Inculpatul crede că va fi pus în libertate sub chezeșie, dar atunci celelalte figuri ca el vor agita și mai mult dacă inculpatul va fi pus în libertate după astfel de fapte comise. O astfel de uzanță era în vigoare doar în vremurile de demult.

Rămânând, în continuare, cu respect față de domnul jude regesc umil serv,

Pócsa Ferenc jun[ior],
vicejude regesc

Lunga¹, 15 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 10378–10379.

¹ S., înglobat or. Târgu Secuiesc, jud. Covasna.

160.

Diviciorii Mari, 15 august 1848

Méltóságos Gróf fő Ispán Úr !

Ezen nemes Doboka Vármegye Alsó Kerületben Nagy Devetser helységében, Bán Radák részén a többek között vagyon egy egész

jobági örökség, melyen eleitől fogva az én nemzetségem s elődeim laktak, nevezetesen néhai édes Apám Czentyán György, kinek is két fiai lévén u.m. testvér bátyám Czentyán Stefan és én-miután megházasodtunk, én más örökségbe mentem, a bátyám pedig maradt az ősi házban honnat 6 ökörral szolgált a Bán Radák familiát és későbbre Nagy Ferencz Urat is, aki azon telket megzállogosította. A bátyámnak nagyobbik fiára Czentyán Ililára szálván az irt örökség, ez annyira elszegényedett, hogy egész erővel nem szolgálhatta Nagy Ferentz Urat, miért onnan ki akarta mozditani, – hogy pedig az ősi örökség idegen kézre ne kerüljön, nevezett unokaöcsém, engemet mint öreg bátyát maga mellé hivalt, mint tehetős gazdát, – hogy segítsem az Úri szolgálat tételben: a földeket és örökséget két felé osztottuk – a mi földeken pedig elzállagasított volt, saját pénzemmel váltottam meg és egész erővel szolgáltam Nagy Ferentz Urat; az elpusztuló épület helyébe ujjakat építettem, u.m.: Csűr-pajtát, gabonást- s jó moddal bekeritettem. – Említett Ilia öcsémnek halála történnén – a mellettem levő mostoha fiam Moldován Gligor a megholt Ilie felerészét kérte magának adatni Nagy Ferentz Úrtól – de nem nyerhette meg, hanem nekem adta azt is, – és így én az egész örökséget kezembe kaptam ezelőtt 9 évvel: aztán pedig mostoha fiamat segédnek felvevén az örökséget vele megosztottam, s két ökörral szolgáltuk Nagy Ferentz Urat – a Contri butiot s élést együtt fizettük – így békeségben voltunk mostoha fiammal a mult 847^{ik} évi Tavaszig, akkor pediglen a Bárány Dezmálás idején – egy ketskéje s három juha lévén a mostoha fiamnak – Nagy Ferentz urnak – egyik fija telkemre jövéen, egy bárányt Dézmába kifo gott, mi a mostoha fiamnak rosszszul esett, hogy négyből egyet Dézmába akar venni, helyette én felszolaltam s a bárányt eltartoltattam, ezért Nagy Ferentz Úr megneheztelt a fenyegetni kezdett, hogy telkemből kiteszen, így a mult 1847^{ik} évi Szent György napkor, 8 napot tétetett nekem takarodjam ki a házból, mostoha fiamat rá ingerelte annak instantiákat irt a Tisztséghez és testimoniumat is adott nékie, hogy az Örökség a mostoha fiamé, én pedig csak lakó vagyok /:lipitor: a mostoha fiam egy lépést sem tett – mind Nagy Ferentz Úr irkált és járt is a dologban hogy rajtam truszolhasson. – A Megyei Tisztség a mennyiben beléelegyedett, noha minden meghaltatásomon kívül – mint a sub A/ megtétszik folyamodtam az illető Al Ispán Úrhoz az iránt, hogy legalább építményem ára fordultassam meg, de a mint a Válaszokból megtetzik – egy helyről más helyre utasítottam. Az alatt Nagy Ferentz Úr a Főkormanyhoz folyamodván, az ő maga által készített bizonyítványaival, miszerint azt akarta hitelesíteni, hogy azon örökség a mostoha fiam Moldován Gligore és elődje volt, nem pedig enyim, ez okból a Főkormányszék engemet kitétetni rendelt, de mig azon Rendelet telyesedésbe ment volna, – publicaltatott az emancipatio s én a házban maradtam. Csak ugyan hogy mostoha fiammal a további viszonyokat kikerültessem – az illető Al Ispánhoz folyamodtam sub B/ hogy osszasson

meg bennünket-s rendelkezett iránta, – azonban Nagy Ferentz Úr provocalván a Főkörmányszéki Rendeletre – az Al Ispán Úr megváltoztatta Válaszát, minden igazságomat e szerért elnyomattalva látván- kéntelen voltam esdettetni sub C/ melyből tisztán béviláglik, hogy az a telek nem a mostoha fiamé vagy szüleijé, hanem tulajdon az enyim és az én szüleimé volt, az épületek is reá én magam építettem. Így beléven tisztálva a dolog,

Alázatosan esedezem Nagyságod előtt, méltottasson az Alispán Urnak B./ alatti első Válaszát megújítani és nekem az örökségnek mind belső, mind külső réálításaitól az illető felerészt kiszakasztani assignáltatni; minthogy azokat a mostoha fiam erővel akarja eltulajdonítani.

Rendelkező válaszáért könyörgém, mély tisztelettel vagyok Nagyságodnak alázatos szolgája

Czentyán Juon,
N. Devetseri szabadalmas

*

Mărite domnule comite suprem !

În localitatea Diviciorii Mari din cercul de jos al acestui nobil comitat Dăbâca la proprietarul Bán Radák este o întreagă sesie iobăgească care a fost deținută de la început de neamul meu și predecesorii mei, și anume de tatăl meu Gheorghe Țentean, decedat. El avea doi copii și anume Ștefan Țentean și cu mine. După ce ne-am căsătorit, ne-am mutat pe o altă sesie, iar fratele meu fiind mai mare, a rămas în casa părintească, în care a slujit la familia Bán Radák, cu 6 boi, apoi la fel pe domeniul Nagy Ferenc care însă a dat în zălog această sesie. De fapt, sesia a fost moștenită de către fiul mai mare al fratelui meu, anume de Ilia Țentean, dar el a sărăcit atât de mult încât n-a putut sluji pe domn cu toată forța, fapt pentru care a vrut să-l scoată din sesie. Ca vatra strămoșească să nu ajungă pe mâini străine, nepotul meu m-a luat la el în calitate de unchi bătrân, pentru a-l ajuta la prestarea robotei. Pământurile și moștenirea ne-am împărțit-o în două, iar pământurile înzălogite le-am luat înapoi pe banii mei, slujind cu întreaga forță pe domnul Nagy Ferenc: în locul edificiilor ruinate am construit clădiri noi și anume: grajd cu șură, hambar și l-am înconjurat cu gard bun. Murind nepotul amintit, Ilie, fiul meu vitreg care locuia pe lângă mine, a cerut jumătatea sesiei de la domnul Nagy Ferenc, dar n-a putut s-o obțină; domnul mi-a dat mie și partea cealaltă, astfel eu am obținut întreaga moștenire; aceasta s-a întâmplat acum 9 ani. După aceasta, am luat drept ajutor la mine pe fiul meu vitreg cu care am împărțit moștenirea. Am slujit domnului Nagy Ferenc cu doi boi. Contribuția am plătit-o împreună, trăind, astfel, în pace cu fiul meu vitreg pînă în primăvara anului 1847. Atunci, cu ocazia dijei a venit la mine unul dintre băieții domnului Nagy Ferenc care a prins în contul

dijmei un miel, cu toate că fiul meu vitreg avea numai o capră și trei oi; faptul că, din patru, unul a fost luat a căzut rău fiului meu. Atunci, eu am protestat în locul lui și i-am prins mielul, pentru care domnul Nagy Ferenc s-a supărat și a început să mă amenințe că mă dă afară din sesie: în ziua de Sfântu Gheorghe din 1847 mi-a comunicat să părăsesc sesia în teremen de 8 zile. Totodată, a ațâțat pe fiul meu vitreg împotriva mea. În numele lui a scris cereri către oficialitate, dându-i un testimoniu în care afirmă că moștenirea este a fiului meu vitreg, iar eu sunt doar locuitor (lipitor). În locul fiului meu vitreg, scriptele le-a făcut domnul Nagy Ferenc, tot el a umblat numai ca să-mi facă rău. Oficialitatea de la comitat a acceptat totul, dar fără să fiu ascultat; după cum rezultă din anexa A, am făcut adrese către vicecomite pentru ca să-mi fie plătită măcar suma costului clădirilor, dar, după cum rezultă din răspunsuri, am fost trimis de la un for la altul.

Între timp, domnul Nagy Ferenc s-a adresat la Guberniu, vrând să fie demonstrat prin documentele făcute de el că acea moștenire a fost a predecesorului fiului meu vitreg, Ștefan Moldovan, și a lui și nu a mea. Prin urmare, Guberniul a ordonat evacuarea mea, dar înainte de a fi făcut acest lucru, s-a publicat emanciparea, iar eu am rămas în casa mea. Ca să evit orice ciocnire în continuare cu fiul meu vitreg, am cerut domnului vicecomite să ordone împărțirea averii între noi. Domnul vicecomite a și făcut-o, dar domnul Nagy Ferenc, pe baza hotărârii anterioare a Guberniului, a contestat-o, iar vicecomitele și-a schimbat dispoziția. Văzând că dreptatea mea este sugrumată, am fost nevoit să fac o plângere (anexa C) din care rezultă limpede că sesia nu este a fiului meu vitreg sau a părinților lui, ci a mea și a părinților mei și clădirile de pe ea au fost făcute de mine. Astfel, chestiunea a fost lămurită.

Cer, cu umilință, ca domnul vicecomite să întărească din nou dispoziția (sub B) și eu să primesc din moștenirea ce-mi revine din intra și extravilane, anume o jumătate din aceasta pe care fiul meu vitreg dorește să mi-o răpească.

Așteptând dispoziția dvs., rămân umil serv al dvs.

Țentean Ioan
libert din Diviciorii Mari

Original: S.J.A.N. Alba din Alba Iulia, Fond Comitatul Alba. Documente privind revoluția de la 1848–1849, foto: 9876–9877.

161.

[Fără loc], 15 august 1848

Kolozsvár városa Főbírának

Főbíró urnak ez évi július hó 15-éről 185.E. szám alatt hozzám intézett tudósítására, melyen a gyanura le tartóztatott, Rousso Alexandro ellen végben

vitt kinyomozást az ezt tárgyzó levelekkel a felküldött irományok vissza zárása mellett vissza irni kívánom: hogy nevezett Roussó Alexandrot véképpen bocsássa szabadon és saját irományai visszaadása mellett saját kívánsága szerént is a lehető legegzenesebb vonalon Bukovinába uzasíttassa.

Kisasszonyhó 15^{én} 1848.

*

Judelui prim al oraşului Cluj

La adresa din 15 iulie a.c. a domnului jude prim, în care relaţi deţinerea ca suspect a lui Alexandru Russo, anexându-se procesul verbal al interogării şi alte acte, vă informez despre următoarele: să-l eliberaţi definitiv pe numitul Alexandru Russo, înapoiaţi-i hârtiile şi, aşa cum doreşte, să-l trimiteţi în Bucovina pe calea cea mai scurtă.

15 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 26066.

162.

Dej, 15 august 1848

Deési polgári őrserg ideiglenes paracsnokától
A deési tisztelt Tanácsnak

Midön a bellbéke s közrend biztosítása főleg a hatóságok köre alá tartozik, midön a polgári őrserg Deésen épp a belbéke s közcsend biztosításuk aránt alakult és midön s köteleztetésének az őrserg nem felelhet meg, ha kellően magát a szükséges katonai gyakorlatok által ki nem képezi; ∴ /hiányzik/.

Innen hivatalos tisztelettel találta meg a tisztelt Tanács méltosztasson oly hatós rendelkezéseket tenni, miképp a már etzer./egyszer/ fölesküdtött egyének, hacsak ellentállhatlan hivatalos vágy családi környülmények el nem tartoztatják, minden katonai gyakorlaton meg jelenésre szorittassanak.

A gyakran el maradott névsorát mellékelve küldöm

Makrai kapitány

Határozás: A bé adott névjegyzékek adatnak fő hadnagy úrnak, hogy szollítsa fel őket tett hütöknél fogva a fegyveres gyakorlatra leendő pontos meg jelenésre.

Deés Város Tanácsa 1848 év augusztus 22^{én} tartott ülésében,

Ki adta Veres Lajos al jegyző

*

Din partea comandantului provizoriu al gărzii civile din Dej
Către onoratul consiliu din Dej

Problema asigurării păcii interne și a ordinii publice se înscrie, în principal, în raza de activitate a oficialităților, iar garda civilă a fost înființată la Dej tocmai în vederea asigurării păcii interne și a liniștii publice. Dar această gardă nu poate îndeplini întocmai angajamentul dacă nu va fi instruită în mod corespunzător în domeniul militar.

Din această cauză, onoratul Consiliu este rugat să ia măsuri eficace pentru ca persoanele care au depus jurământul să fie constrânse să se prezinte la exercițiile militare dacă probleme oficiale sau de ordin familial nu le rețin de la aceasta.

Căpitanul Makrai

Hotărâre: Listele de gărzi să fie predate domnului locotenent pentru ca cei care au depus jurământul să fie somați pentru a se prezenta constant la exerciții militare.

La adunarea Consiliului orașului Dej ținută în ziua de 22 august 1848.

Întocmit de Veres Lajos, vichenotar

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 29321–29322.

163.

Viena, 16 august 1848

M.R. ad 1994/848

Ministerraths-Protokoll
vom 16. August 848

zur hohen Einsicht der Herrn Minister

Se Excellenz - Grafen v. Latour [ss.] m.p.

- Baron v. Krauss [ss.] m.p.

- Dr. v. Bach [ss.] m.p.

- v. Hornbostel [ss.] m.p.

- von Schwarzer [ss.] Ern. Schwarzer m.p.

- Freyherrn von Doblhoff [ss.] m.p.

am 17. Aug. 848

1994/848

M.R. Protokoll

der Sitzung des Ministerraths vom 16. August 848

Gegenwärtige:

der Minister des Innern, Freyherr v. Doblhoff
der Minister des Kriegswesens, Graf v. Latour
der Minister der Finanzen, Freyherr v. Krauss
der Minister der Justiz, Dr. Bach
der Minister des Handels, Hornbostel
der Minister der öffentlichen Arbeiten, v. Schwarzer

Abwesend:

der Minister Präsident Freyherr v. Wessenberg
Protokollführer:

Marherr [?]

I. Der Finanzminister theilte mit, daß, laut einer ihm vom Abgeordneten Scherzer zugekommenen Amts Bollete, eine Privatsendung von *Gold- und Silbermünzen* aus der *Wallachey* an das hiesige Handlungshaus Diamantidi in *Hermannstadt* zur Umwechslung in *ungr. Banknoten zurückbehalten*, diese Umwechslung aber selbst erst noch von dem einzuholenden Befehle des ungrischen Ministeriums abhängig gemacht worden sey.

Gegen diesen Vorgang würde beym ungr. Minister des Äußern eine dringende Vorstellung zu machen, und um Abstellung solcher, allen Verkehr störenden Eingriffe in das Privateigenthum zu ersuchen seyn.

[...]

V. Derselbe [der Kriegsminister] erbittet sich die Zustimmung des Ministerraths zu einem Antrage bey Sr Majestät: den *deutschen Officieren*, welche bey *ungrischen* Regimentern dienen, und deren Lage dermahl wirklich eine verzweifelte geworden ist, den *Übertritt als Supernummerärs* zu *nicht ungrischen Regimentern* zu gestatten, wogegen er die bey den deutschen Regimentern dienenden Ungarn mittelst Circulars einladen würde, sich zu erklären, ob sie zu ungrisch übertreten wollen.

*

Consiliul de miniştri nr. 1994/848

Protocolul Consiliului de miniştri

din 16 august 1848

pentru înalta luare la cunoştinţă de către domnii miniştri:

excelenţa sa - contele von Latour [ss.] m.p.
- baronul von Krauß [ss.] m.p.
- dr. von Bach [ss.] m.p.
- von Hornbostel [ss.] m.p.
- von Schwarzer [ss.] Ernst Schwarzer m.p.
- Freyherrn von Doblhoff [ss.] m.p.

la 17 august 1848

1994/1848

Protocolul Consiliului de miniștri

din ședința Consiliului de miniștri din data de 16 august 1848

Sunt prezenți:

ministru de Interne, baronul von Doblhoff

ministru de Război, contele von Latour

ministru de Finanțe, baronul von Krauß

ministru de Justiție, dr. Bach

ministru Comerțului, Hornbostel

ministru Lucrărilor Publice, von Schwarzer

Absenți:

primul-ministru baronul von Wessenberg

A întocmit protocolul [procesul-verbal]:

Marherr [?]

I. Ministrul de Finanțe a comunicat că, în baza unui extras oficial ce i-a fost transmis de către deputatul Scherzer, *s-a reținut* [confiscat] la *Sibiu* o remitere privată de *monede de aur și argint* [trimise] din *Muntenia* către casa comercială Diamantidi de aici [din Viena], acestea urmând a fi schimbate în *bancnote ungurești*. Dar s-a condiționat acest schimb de obținerea mai întâi a poruncii din partea Ministerului ungar.

Împotriva acestei proceduri trebuie făcută o prezentare insistentă la Ministerul maghiar, cu rugămintea ca acesta să sisteze asemenea lezări ale proprietății private, ce aduc prejudicii circulației [bănești].

[...]

V. Același [ministru de Război, menționat la punctul IV] solicită acordul Consiliului de miniștri față de propunerea [ce o va adresa] către maiestatea sa, să le permită *ofițerilor germani*, care slujesc în *regimentele ungurești* și a căror situație a devenit în momentul de față într-adevăr disperată, *trecerea ca supranumerari la regimentele nemaghiare*. În schimb, el îi va invita prin circulare pe ungurii ce slujesc în regimentele germane, să declare dacă vor să treacă la [regimentele] ungurești.

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei Ministerratsprotokolle, file 154–158/1848. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, Fond 1848, cutia X, doc. 51, xerox: 20708–20716.

164.

Sibiu, 16 august 1848

R. 4666

Note

Das 2te Walachen Grenz Infanterie Regmt No. 17 hat unterm 28^{en} v.M. No. 828/3079 hierher angezeigt, daß die Postmeisterin Anne Badinok zu Tihutza auf die von dem besagten Regmte an selbe gestellte Aufforderung, jene 132. Stück Lagerstroh welche durch das dortige Cordons Streken Commando aus dem Tihutzaer Tronsonen [?] Gebäudens Vorrathe dem Remonten, Transporte des Lieutenants von Bikessy von E.H. Johann Dragoner Regmt No. 1 im heurigen Jahre erfolgt worden sind, in Natura rückzuersetzen, sich schriftlich erklärt habe, daß sie zur Subministrirung des Streustrohs für Remonten-Transporte nicht verpflichtet sey, und daher dieses Strohquantum nicht ersetzt werde.

Nachdem auch das Bistritzer k. Provinzial Coat in der an das besagte Regiment gelangten Dienstes Zuschrift vom 20^{en} July l.J. No. 102 erklärt, in dieser Angelegenheit nichts weiteres verfügen zu können, bis über den von Einem löbl. Oberl. Commissariat diesfalls unterm 19ten Juny l.J. No. 1496 abgeforderten und von dem genannten k. Provinzial Coate bereits erstatteten Bericht die Entscheidung herabgelangt seyn wird, so beehrt man sich Ein löbliches Oberl. Commissariat mit Bezug auf die hierstellige Note vom 6en Juni l.J. R. 3206 dienstfälligt zu ersuchen in dieser Angelegenheit nach eigenem Ermessen die nöthigen Verfügungen gefälligt treffen zu wollen, damit dem 2en Walachen Grenz Infanterie Regmte No. 17 der Ersatz für die vorschußweise verabfolgten 132 Stück Lagerstroh entweder in natural oder in reelen Beköstigungs Werthe zugewendet, und dasselbe soges[...] in die Lage versetzt werde, in den vierteljährig gelegt werdenden Berechnungen über den in den Tihutzaer Tronsonal [?] Gebäuden verwendeten Servize [?], in welchen dieses Stroh Quantum einstweilen vorschußweise verausgabt wurde, hierüber die weitere Rücksicht ordnungsmäßig zu pflegen. Von dem diesfalls Verablaßten erbittet man sich seiner Zeit die gefällige Mittheilung.

Hermannstadt am 16. August 1848

Puchner m.p.,
FML

An das löbl. Siebenbürg. Oberlandes Commissariat
2087 848

*

R. 4666

Notă

Cel de-al doilea regiment românesc grăniceresc de infanterie nr. 17 ne-a comunicat în data de 28 ale lunii trecute, sub nr. 828/3079, că, la solicitarea care i s-a adresat din partea regimentului amintit de a înapoia

in natura acei 132 de baloți de paie pentru așternutul cailor, pe care comanda de cordon din Tihuța i-a dat anul acesta din rezerva clădirilor de tronson de acolo pentru transportul de remontă efectuat de locotenentul von Bikessy de la regimentul de dragoni Arhiducele Johann nr. 1, maistra poștală Ana Bădinoc de la Tihuța a declarat în scris că ea nu e obligată să se ocupe de administrarea paielor de așternut și, de aceea, această cantitate de paie nu va fi înlocuită.

În scrierea sa de serviciu adresată pomenitului regiment la 20 iulie anul curent, nr. 102, comitetul provincial [?] crăiesc din Bistrița declară că în chestiunea de mai sus nu mai poate dispune nimic, până când nu sosește decizia de sus privind raportul în acest sens, cerut de onoratul Comisariat suprem al țării la 19 iunie anul curent, nr. 1496, și întocmit deja de amintitul comitetul provincial [?] crăiesc. Așadar, avem onoarea de a ruga onoratul comisariat suprem al țării, referitor la nota emisă aici în 6 iunie anul curent, nr. R. 3206, să binevoiască a adopta în această privință, după cum consideră de cuviință, dispozițiile necesare, astfel încât, în schimbul celor 132 de baloți de paie pentru așternut dați în avans, să i se aloce celui de-al doilea regiment grăniceresc românesc de infanterie nr. 17 un înlocuitor fie în natură, fie în valoarea reală de cost, ca acesta să fie în situația de a menține ordinea de serviciu cu prilejul contabilității efectuate trimestrial [de patru ori pe an] în ce privește serviciul [?] utilizat în clădirile de tronson, la livrarea în avans a acestei cantități de paie. Vă rugăm să binevoiți să ne comunicați în legătură cu cele dispuse în acest caz.

Sibiu, 16 august 1848

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Către onoratul Comisariat suprem transilvan al țării
2087 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32793–32794.

[†] Ilizibil.

165.

Brașov, 16 august 1848

UZ. 651/848

An den Löblichen Kronstädter Magistrat !

Mehrere sächs. Kreisbehörden haben nebst Zustellung unerbrochener deutscher Correspondenzschriften an ungarische oder Szekler Jurisdictionen darüber Belehrung verlangt, was für Schritte in dieser Correspondenzangelegenheit

von hieraus gelten u. ob von Allhchsten Seiten diesfalls irgend eine Entscheidung erlassen werden sei ? Ferner ob die übrigen sächs. Kreise ihre Zuschriften an die ungarischen u. Szekler Jurisdictionen in deutscher Sprache abfassen, u. ob diese endlich solche annehmen oder nicht ?

Durch den im 1847er Landtage gefaßten u. Allhchst sanktionirten Sprachartikel¹ ist der Sprachenkampf zwischen der sächsischen Nation u. der Landesstelle sowohl, als auch zwischen den sächsischen, ungarischen u. Szeklergerichtsbarkeiten, wie bekannt, gesetzlich ausgeglichen worden, indem dadurch der sächs. Nation ihr ein bestrittenes Recht, in ihrer Mitte bey allen Verhandlungen, Protokollationen, Berichterstattungen u. Expeditionen sich der deutschen Muttersprache als alleiniger Geschäftssprache zu bedienen, gesetzlich garantirt, in Betreff des schriftlichen Verkehrs mit den ungr. u. Szeklergerichtsbarkeiten, als den sächsischen Kreisbehörden in gleicher Stellung coordinirte Amtsstellen, aber der seit 1791 stattgefundene Gebrauch auch für die Zukunft aufrecht erhalten wird. Neben diesem Gebrauch ist weder im Gesetz eine nähere Bestimmung enthalten, noch durch eine Allhchste Verordnung etwas Näheres bestimmt worden. Es ist aber unläugbare Thatsache, daß von den ungarischen Gerichtsbarkeiten vom Beginn des Kampfes bald lateinisch, bald ungarisch, jedenfalls mehr ungarisch an die sächs. Kreise geschrieben worden, u. daß dagegen die sächs. Behörden in ihrer Correspondenz mit ungarischen u. Szeklergerichtsbarkeiten der lateinischen, u. deutschen, mitunter auch der ungarischen Sprache am meisten aber der auch im Verkehr mit den h. Dikasterien üblichen latein. Sprache sich bedient haben. Wenn also im neuen Sprachgesetz der seit 1791 bestandene Gebrauch für den schriftlichen Verkehr zwischen der sächsischen, den ungarischen u. den Szeklergerichtsbarkeiten aufrecht erhalten worden ist u. eingehalten wird, so folgt von selbst, daß nach dem Recht der Reciprocität zwischen coordinirten Stellen eben so wenig den sächs. Behörden die ungarische oder lateinische, als umgekehrt den ungarischen u. Szeklerbehörden die deutsche aufgedrungen werden kann, u. daß in diesem Verkehr von *einer* durch das Gesetz bestimmten Geschäftssprache keine Rede sein kann, sondern, daß noch, wie vor Erfluß des neuen Sprachgesetzes dabei sich beliebig der eigenen Muttersprache oder auch der lateinischen bedient werden kann, der 5te § des Sprachartikels kann u. darf nicht, wie es mit Unrecht von den ungr. u. Szeklergerichtsbarkeiten u. dem k. Landesgubernium versucht wird, dahin ausgelegt werden, daß die sächs. Gerichtsbarkeiten auf ungr. Zuschriften der ungr. Gerichtsbarkeiten, u. überhaupt in der Correspondenz mit denselben sich nur der ungr. Sprache zu bedienen berechtigt seien, weil dies dem Sinne des Gesetzartikels, der mit den Dikasterien die deutsche Sprache in ämtlicher, wie im Privatverkehr der Sachsen als ihre

Muttersprache ausdrücklich gestattet, widerspricht, u. darin nicht verfügt wird, was sicher der Fall sein würde, wenn die Gesetzgebung solches beabsichtigt hätte.

Die sächs. Gerichtsbarkeiten sind daher in ihrem gesetzlichen Rechte, wenn sie in der Correspondenz mit den ungr. u. Szeklerbehörden sich nach Belieben ihrer deutschen Muttersprache, wie die ungr. Behörden der ungr. Sprache bedienen, u. nur auf lateinische Zuschriften in lateinischer Sprache antworten. In diesem gesetzlichen Rechte dürfen die sächs. Gerichtsbarkeiten weder auf die willkürliche Zurückweisung ihrer an ungr. u. Szeklerbehörden erlassenen deutschen Zuschriften u. Antwortschreiben sich beirren u. beeinträchtigen lassen, noch durch, dieses Verfahren unterstützende h. Gubl. Verordnungen; sie müssen sich mit consequenter Beharrlichkeit darin zu erhalten trachten, u. damit im Falle der willkürlichen Zurückweisung deutscher Zuschriften von ungr. Kreisbehörden nachtheilige Diensteshemmungen von Seite der sächs. Amtsstellen nach [... ...]², u. mithin [... ...] oder im Wege des k. Guberniums [... ...] die betreffende sächs. Sprache den Inhalt der zu [...] Zuschrift k. Gubernium mit der Bitte einzuberichten, die [...] ungarische Gerichtsbarkeit zur [...] Verhandlung und Erledigung der in Sorge stehenden Angelegenheit und in eigener Verantwortung der durch den Verzug aufzeigenden Nachtheile anzuweisen.

Diese Urtheile der Sächs. Nations Universität werden dem Magistrate auch die Zuschriften unter UZ. 1644, 4802, 5222/847 u. 2112/848 zur geehrten Aufklärung und Weisung mit dem Bemerken ertheilt, daß nach den dahin gelangten Anzeigen nur von den Aemtern des Ober u. Unter Albenser Comitats, u. des Udvarhelyer und Haromszekker Kreise sächs. Gerichtsbarkeiten deutsche Zuschriften uneröffnet zurückgesendet u. respective dem k. Gubernio eingesendet werden seyen.

V. Dient zur Wissenschaft, und wird der Magistrat die vorstehenden mit seiner eigenen übereinstimmenden Ansichten der Sächs. Nations Universität in Fällen, wo ungrische oder Szekler Gerichtsbarkeiten die an sie adressirten [?] deutschen Correspondenz Zuschriften uneröffnet, u. ohne Erledigung fernerhin zurücksenden sollten, auch befolgen und darnach handeln.

Dillmont

Vorgebr. den 16ten August 848

Eingetragen

*

Nr. Univ. 651/1848

Către onoratul Magistrat braşovean !

Odată cu trimiterea unor corespondenţe germane nedeschise adresate jurisdicţiilor ungureşti sau secuieşti, mai multe cercuri săseşti ne-au cerut

lămuriri despre pașii care trebuie întreprinși în chestiunea corespondenței și dacă, nu cumva, preaînaltele foruri nu au adoptat vreo decizie în acest sens ? Apoi [au mai întrebat], dacă celelalte cercuri săsești își redactează în limba germană scrisorile către jurisdicțiile ungurești și săsești și, în fine, dacă acestea din urmă le acceptă sau nu ?

Prin articolul [legii] limbii, adoptat în Dieta [transilvană] din 1847, care a dobândit preaînalta sancțiune, bătălia limbilor atât dintre națiunea săsească și autoritatea țării [Guberniul transilvan], cât și dintre jurisdicțiile săsești, ungurești și săsești a fost aplanată juridic, după cum se cunoaște, întrucât prin intermediul articolului națiunii săsești i s-a garantat legal un drept contestat al ei, [anume acela] de a se sluji în mijlocul ei, la toate pertractările, protocolațiunile, raportările și expedițiile, de limba germană maternă, ca unică limbă de afaceri. Însă, în ce privește comunicarea scrisă cu jurisdicțiile ungurești și săsești, ca foruri oficiale coordonate, având rang egal cu al autorităților cercuale săsești, s-a păstrat și pe viitor uzanța inaugurată în anul 1791. Afară de această uzanță, nici legea nu conține vreo prevedere explicativă, nici nu există vreo preaînaltă ordonanță care să prevadă ceva mai amănunțit. Este un fapt incontestabil că, de la începutul bătăliei [limbilor], jurisdicțiile ungurești le-au scris cercurilor săsești ba în latină, ba în maghiară, în orice caz mai mult în maghiară, în timp ce, dimpotrivă, autoritățile săsești s-au folosit în corespondența lor cu jurisdicțiile ungurești și secuiești de latină și germană, inclusiv de limba germană, dar cel mai mult de latină, de altfel uzuală și în raporturile cu înaltele dicasterii. Așadar, dacă în noua lege a limbii uzanța practică din 1791 în comunicarea scrisă dintre jurisdicțiile săsești, ungurești și secuiești s-a menținut și se păstrează încă, de aici rezultă de la sine, conform dreptului de reciprocitate între foruri aflate în raport de coordonare [egalitate], că nici autorităților săsești nu li se poate impune maghiara sau latina, nici invers autorităților ungurești și secuiești germana și că, în această comunicare, nu poate fi vorba despre *o singură* limbă de afaceri, stabilită prin lege, ci, așa cum era înainte de emiterea noii legi a limbii, fiecare poate dispune după voia sa de propria limbă maternă sau și de cea latină. Paragraful 5 al articolului [legii] limbii nu poate și nu are voie să fie interpretat, așa cum se încearcă pe nedrept din partea jurisdicțiilor ungurești și secuiești, dar și din partea Guberniului crăiesc al țării, în sensul că jurisdicțiile săsești n-ar avea dreptul să utilizeze decât limba maghiară, atât în răspunsurile lor la scrierile primite din partea jurisdicțiilor maghiare, cât și în general în toată corespondența lor. Aceasta, deoarece [o asemenea interpretare] contravine sensului articolului de lege, care permite explicit folosirea limbii germane în raport cu dicasteriile, precum și în corespondența oficială și privată a sașilor, a căror limbă maternă este. În plus [legea limbii] nu dispune nimic [privind interzicerea folosirii germanei], ceea ce ar fi fost cazul cu siguranță, dacă legislația ar fi intenționat acest lucru.

Jurisdicțiile săsești se află, de aceea, în deplinătatea dreptului lor legal, atunci când în corespondența lor cu autoritățile ungurești și secuiești se folosesc după libera voință de limba lor maternă germană, la fel cum autoritățile ungurești [se folosesc] de limba maghiară, răpunzând în limba latină numai scrisorilor redactate în latină. Jurisdicțiile săsești nu trebuie să se lase amăgite sau intimidare, în acest drept legal al lor, nici din pricina atitudinii de respingere samavolnică a scrierilor lor germane adresate autorităților ungurești și secuiești, nici prin înalte dispoziții guberniale ce încurajează atare procedură. Ele [jurisdicțiile săsești] trebuie să caute să se mențină cu strictă consecvență pe linia proprie, pentru ca, în situația respingerii samavolnice a scrierilor germane de către autoritățile cercuale ungurești, [să poată preveni] blocajele de serviciu nefavorabile provocate autorităților oficiale săsești datorită [...] ³ sau pe calea Guberniului crăiesc [...] respectivele [...] săsești să înainteze scrierea [...] Guberniului crăiesc, cu rugămintea de a [interveni pe lângă] jurisdicția maghiară, îndrumând-o în sensul de a trata și rezolva chestiunea aflată în dezbatere, arătându-i răspunderea pe care o are prin dezavantajele iscate din cauza amânării.

Aceste concluzii ale Universității naționale săsești, precum și scrisorile sub nr. Univ. 1644, 4802, 5222/847 și 2112/1848, se trimit Magistratului spre onorata informare și indicare, cu observația că, în baza anunțurilor sosite [la Universitatea națională săsească], numai oficiolatele comitatelor Alba de Sus și Alba de Jos, precum și cele ale cercurilor Odorhei și Trei Scaune au returnat scrisorile germane nedeschise jurisdicțiilor săsești, respectiv le-au trimis Guberniului crăiesc.

Vidi. Dată spre informare. Magistratul să urmeze aceste concepții ale Universității naționale săsești, ce coincid cu propriile concepții [ale Magistratului brașovean], și să acționeze în baza lor, în cazurile în care jurisdicțiile ungurești sau secuiești ar mai returna și pe viitor scrisori de corespondență nedeschise și nerezolvate, ce le-au fost adresate în limba germană.

Dillmont

Prezentată în 16 august 1848

Înregistrată

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3403 a-b, foto: f.n..

¹ Vezi și doc. nr. 52 din acest volum, datat Brașov, 5 august 1848, unde Magistratul brașovean protestează împotriva folosirii altei limbi decât germana în corespondența administrativă.

² Coala a doua a documentului scris a fost îngroșată de o altă mână; numeroase cuvinte sunt ilizibile.

³ Porțiuni ilizibile în document.

Rupea, 16 august 1848

1285/848

Der Assesor: Inspector Johann Georg Ballmann unterlegt in einer von der Steiner Cotat wider das dasige Orts Amt wegen Schenkhaus Bestech u. Waldpraevanication geführten Untersuchung das Protocoll.

Dient zur Wissenschaft u. das Prot. wird dem Berichterstatter restituirt.

[1286/848]

Geschehen vor dem Stuhls Amte zu Reps den 16t Aug. 848

Unter Vorsitz des k. Richters Daniel Sifft

Im Beisyn des Assessors Johann G. Ballmann, des k. St. Cassiers [?] Samuel Conrad, des Offl. Sectr. Moritz v. Steinberg, des Fiscals Carl Albrich

Es hat sich im Repser Stuhle die Nachricht vertheilt: die Zehnden seyen von Seiner Majestät dergestalt aufgehoben worden, daß auch die Sachsen schon im laufenden Jahre ihren Geistlichen keinen Zehnden verabrichten sollten; das Repser Offlat aber hatte diese kaiserliche Verordnung zurück [gewiesen], und wolle dieselbe aus dem Grunde nicht bekannt machen, weil selbiges von den Pfarrern bestochen [?] sey u. denselben den Zehnden auch für heuer noch auf unrechtmäßigem Wege erwirken wollte, ja sogar in den Ortschaften in Bezug auf die Verzehndung nur Lügenschriften im Volke verbreitet habe.

Derlei Volksausreizungen haben zur Folge gehabt, daß 6 Ortschaften u. zwar Stein, Leblang, Felmern, Tekes, Galt u. Draß ihren Pfarrern den Natural Korn Zehnden allen Aufforderungen des Offlats ungeachtet hartnäckig verweigert, diese dadurch zu förmlichen Klagen bewogen und letztlich im Wege moralischen Zwangs zu [... ...].

*

1285/1848

Asesorul inspector Johann Georg Ballmann înaintează protocolul anchetei declanşate între comunitatea din Dacia şi oficiul local sătesc, pentru mită la cârciumă şi prevaricaţiune de pădure.

Slujeşte spre ştiinţă. Protocolul se restituie raportorului.

[1286/1848]

S-a desfăşurat înaintea oficiului scăunal din Rupea la 16 august 1848

Sub preşedinţia judeului regesc Daniel Sifft

În prezenţa asesorului Johann Georg Ballmann, a casierului c.c. Samuel Conrad, a secretarului de oficiu Moritz von Steinberg, a funcţionarului fiscal Carl Albrich

În scaunul Rupea s-a răspândit vestea că dijmele au fost desființate de maiestatea sa, astfel că încă din cursul acestui an sașii nu mai trebuie să presteze dijmele către clericii lor. Numai că oficiolatul din Rupea a respins ordonanța împărătească și nu vrea s-o facă cunoscută, din pricina faptului că, fiind mituit [?] de către preoți, ar vrea să obțină pe căi ilegale dijmele pentru aceștia și pe anul acesta. Ba mai mult, [oficiolatul din Rupea] ar fi răspândit în localități scrieri mincinoase referitoare la dijmuire.

Ca urmare a unor asemenea ațățări ale poporului, 6 localități, și anume: Dacia, Lovnic, Felmer, Ticușu, Ungra și Drăușeni, au refuzat cu încăpățănare să le predea preoților lor dijmele de grâu în natură, în ciuda tuturor îndemnurilor venite din partea oficiolatului, și i-au determinat pe preoți să depună plângeri formale și, în cele din urmă, [să apeleze] pe calea obligării morale la [... ..]¹.

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 1285, 1286, foto: 32430–32431 [lipsă sfârșit].

¹ Lipsește continuarea doc.

167.

Bistrița, 16 august 1848

9887 848

Hochlöbliche königliche Landes Regierung !

Aus dem anwesenden Berichte des Gemeind Inspectors Michael F[...]¹ wolle Eine Hochlöbliche königliche Landes Regierung mit Meh[...] zu entnehmen geruhen, wie die Teltscher reformirten Insaßen gleichsam im Verein, ohne Besinnung und Benehmen eines Vernunftzauderns – höhern Verordnungen, und den sich darauf gründenden Befehl des Gemeind Inspectors verhöhnd, dem sächsischen Pfarrern daselbst, bisher von ihrem Besitzthum anstandlos entrichteten Zehnten, von übelwollenden Menschen eingegebenen Einflüsterungen zu Folge, auch der unter Gubl. Zahl 9047 am 29ten Juli l.J. erflossenen hohen Verordnung zuwieder, noch mit dem Beifügen, wenn sie gleich alle in der Kirche gewesen, würden auch für heuer schon nicht mehr abgeben zu wollen sich entschieden erklärt haben. Da nun dieses ihr Benehmen eine Mißachtung der hohen Befehle, und Kundmachungen, ja sogar eine Auflehnung gegen ihre [...]keit beurkundet, dadurch aber der mit einer zahlreichen Familie versehene, im übrigen auch vermögenslose Pfarrer der weiters den Cathedral Zins für heuer schon entrichtet, der drückendsten

Wuth Preis gegeben wird; so unterfangen sich der in Gehorsam gefertigte Magistrat, das Ansuchen zu stellen, womit Eine Hochlöbliche königliche Landes Regierung anzuordnen geruhen wolle, daß diese Renitenten, wenn nicht anders möglich, auch durch Absendung einer [...]senden Militair Execution zu ihnen schickend, und zu dem grade jetzt so nothwendigen Gehorsam angestrengt, und somit gezähmt [?] werden mögen.

Mit vollkommenster Verehrung geharrend

Einer Hochlöblichen königlichen Landes Regierung

unterthänige Diener,
der Bistritzer Stadt- und Districts Magistrat,

Filkeni m.p.,

Oberrichter.

Croner m.p.,

O. Not.

Bistritz am 16ten August 1848

*

9887/1848

Preaînaltă conducere regească a țării !

Din prezentul raport al inspectorului comunal Michael F[...]², preanonorata conducere regească a țării va afla cu [...], cum locuitorii reformați din Telciu, toți laolaltă, fără să stea pe gânduri și fără să manifeste nicio sclipire de judecată, în dispreț total față de înaltele ordonanțe și față de porunca inspectorului comunal, întemeiată pe acestea, i-au declarat preotului săsesc din localitate, menționând că au mers cu toții la biserică, cu toate acestea ei s-au hotărât că anul acesta nu mai vor să-i presteze dijma din proprietatea lor, așa cum au făcut-o până acum fără discuție, plecând urechea la atârțările unor oameni rău-voitori și acționând în contra înaltei dispoziții guberniale emise, sub nr. 9047, la 29 iulie anul curent³. Un asemenea comportament demonstrează o sfidare a înaltelor porunci și circulare, ba chiar o răzvrătire împotriva [...]⁴, dar astfel este lăsat pradă celei mai apăsătoare furii [populare] preotul, care de altfel posedă o numeroasă familie, dar altminteri este lipsit de mijloace materiale, afară de dobânda catedralică, ce i s-a prestat deja. De aceea, subsemnatul Magistrat cere cu supunere ca preanonorata conducere regească a țării să binevoiască a porunci ca acești renitenți, dacă nu e posibil altfel, atunci și prin trimiterea asupra lor a unei execuții militare [...], să fie aduși la ascultare, care e atât de necesară tocmai în momentul de față, și astfel să fie îmblânziți [?].

Rămânem cu cel mai deplin respect, ai preaonoratei conduceri regești
a țării

slujitori supuși,
Magistratul orașului și districtului Bistrița,
[Georg] Filkeni m.p.,
jude suprem,
Croner m.p.,
notar suprem

Bistrița, la 16 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 162–163, foto: 28595–28596.

¹ Neidentificat.

² Nu am putut identifica numele de familie.

³ Vezi dispoziția gubernială nr. 9047 din 29 iulie 1848, trimisă de comisarul regesc maghiar Csányi László chiar Magistratului din Bistrița, în doc. nr. 267 din *Documente privind ...*, vol. XI, p. 508–509.

⁴ Cuvânt ilizibil.

168.

Dumbrăveni, 16 august 1848

Tekintetes közgyűlés !

Még 1844^{ik} évi 152 szám alatt főszónokságom ideje alatt egy indítványterjesztetten volt bé írásban, irtások tétele iránt. Ezen lépésre pedig vezérelt volt engem annak áltollátása, hogy egyedül a föld az, mit állandó és biztos hasznót hajt. Indítványom szinból-é, vagy a telhozott okokból merített meggyőződésnél fogva, pártolásra talált, én 1845^{ik} évi 35 szám alatt célszerű rendelések tétettek annyi iránt, mennyi az akkori körülményekhez képest célszerűnek találtatott. De fájdalom! Azon intézkedések életbe nem léptettek. Holott ha azon 35 szám alatti végzés teljesezésbe megyevárosi községünk ma boldog lenne. Nem vizsgálom mi volt oka azon végzés elhanyagolásának. Ezt a késő maradékra bizom, ki átkot fog mondani annak fejére, ki ezen oly üdvös eredményre vezetethetett végzést elhanyagolta. Én mint indítványozó ameljet lelkiismeretes meggyőződésből tettem, erkölcsileg kötelezve érzem magam e részben még egyszer azót emelni. Még egyszer felhívom a tekintetes közgyűlést irtások tételére. Ha késtünk is, de még egészen el nem késtünk. Még nincs commassativ előtt még mindig lehet irtani. A Commassativ előtt irtásra

fordítandó minden fillér gazdagon fogja kammatár megadni. De ha egyszer Commassativ történt, vége örökre az irthatás reményének. Intézkedjék tehát a tekintetes közgyűlés még idő van rá, nehogy a megbánás késő legyen. Ezen sorokat a késő maradék előtti magam igazolása véget jegyzőkönyvbe vésetni kéri a tekintetes közgyűlés alázatos atyafi szolgája.

Csiki István
Aljegyző

*

Onorată Adunare Generală !

Încă în anul 1844, pe vremea când eram prim-procuror, am înaintat în scris o propunere înregistrată sub nr. 152 privind defrișările. Am fost impulsionat să fac aceasta, pentru că am întrezărit că numai pământul este acela care produce foloase permanente și sigure. Propunerea fusese susținută fie din motiv de hotărnicie, fie din convingerea izvorâtă în urma argumentației din propunerea mea sus-menționată, încât, în anul 1845, sub decizia nr. 35, s-au întreprins măsuri în acest scop pentru a se face atâtea defrișări câte s-au găsit necesar să se facă în condițiile de atunci. Dar, din păcate, măsurile au fost aplicate în practică, deși dacă hotărârea aceea cu numărul 35 s-ar fi împlinit atunci, comunitatea noastră ar fi azi fericită. Nu cercetez motivele pentru care s-a neglijat hotărârea respectivă. Aceasta o las pe seama descendenților noștri care vor aduce blestemuri pe capul aceluia care a neglijat aplicarea hotărârii ce putea să aducă rezultate atât de folositoare. Eu, care făcusem propunerea din convingere conștientă, mă simt dator moralicește să ridic încă o dată cuvântul în această chestiune, somând, din nou, onorata adunare generală pentru efectuarea defrișărilor. Chiar dacă am întârziat, totuși, nu este totul pierdut. Încă nu este comasare. Înainte de aceasta, se poate încă defrișa pădurea. Fiecare ban investit în comasare va aduce dobânzi bogate. Dar odată comasarea împlăindu-se, se spulberă pe veci speranțele legate de aceasta. Ca atare, onorată adunare generală, să se întreprindă măsuri până e timpul, pentru ca nu cumva căința să fie tardivă. Cer ca aceste rânduri ale mele, condeiate spre justificarea mea în fața generațiilor viitoare, să fie incluse în proces verbal.

Servul umil al onoratei adunări, concetățeanul

Csiki István
Vicenotar

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Primăria Dumbrăveni, pachet 113, nr. dos. 67/1848, foto: 7126–7127.

Vidrasău, 16 august 1848

Măria ta, prea strălucite doamne episcop
al nostru sufletesc părinte !

După cum s-au proiectat în adunarea de la Blaj, ca toate locurile comunității cuprinse de domni după dreptul „sic volo, sic iubeo”, văzând cum că mai mulți frați de-ai noștri asemenea apăsăți ca și noi au alergat înaintea mării tale, sperând mângâiere de această parte și noi incitați, parte văzând sfânta dreptate călcată în picioare nelegiuite, iar de altă parte cu durere uitându-ne cum foștii domni pământești, din locurile noastre și din osteneala noastră sug toată dulceața, abia lăsându-ne nouă dosadiile, am îndrăznit a înălța umilit vers: „caută spre noi, îndurate sufletesc părinte, cu ochi blânzi și plini de mângâiere și nu ne lasa mai mult să ne asuprim”, toate drepturile nebăgându-ni-se în seamă și firești, și politicești; drept aceea, așterne înaintea mărinimoșilor miniștri ai țării ungurești umilita noastră cerere care o întindem pentru următoarele locuri pe nedrept de la noi răpite:

1. Cânepiștile satului sunt cuprinse de vreo 60 de ani și s-au făcut curte domnească pe ele.

2. Lângă sat, conținutul vitetor și l-au făcut loc arătător.

3. Tot acolo, conținutul boilor iar l-au arat.

4. Din jos de sat, iar conținutul boilor.

Întreaga comunitate pentru șindrilitul bisericii au pus în zălog un prat la Petrea Făgădaru. Auzind groful Haller László, i-au dat banii îndărăt numitului și l-au cuprins el râtu. După aceea, comunitatea au făcut bani și l-au rugat pe Haller să le sloboadă râtu, iar el le-a răspuns: „Lăsați-mi-l până voi trăi și după moarte vi l-oi da în cinste, să nu-mi plătiți nimic.” Însă după moartea lui Haller Laszló, moștenitorii de acum nu voiesc să ne sloboade râtu nici pe lângă întoarcerea banilor.

6. Râtu Rece au fost sătesc, iar acum domnesc.

7. Părăul Rece, așisderea.

8. Coasta cu Râtu Viei sătesc, dar acum nici pomenire să fie sătesc (așa voiesc domnii).

9. Mălăina, arătură.

10. Rascoliștea, așisderea.

11. Labu numit „Dindărăpt”, dar sătesc oarecând.

12. La Fântâna Fărtătinicului, arătură.

13. La Curtea Ficiorilor, așisderea.

14. Râtu Morii, arătură.

Cu adevărat, oricine va lua lucrul la judecată, fără căutare la persoană nu poate să nu se miște, văzând atât bun lust prin un individ de la o întreagă comunitate. Aceasta este un lucru nu omenesc, ci diavolesc ca o întreagă comunitate să pătimească gustând numai amărăciune, numai pentru aceea ca un individ oarecare, fără de nicio greutate, cu cea mai mare slobozenie, să se desfăteze întru toate.

Drept aceasta, încă o dată și neîncetat ne rugăm de măria ta să-ți ridici puternicul ton în Dieta țării ungurești și pentru sfânta noastră cauză, căci noi nu voim a face nedreptate nimănui, pe drept însă poftim ca nici nouă nimenea să nu ne facă strâmbătate.

Cu acestea, poftindu-ți zile îndelungate și fericite, rămânem ai măriei tale credincioși fii.

Vidrăsău, 16 august 1848.

Moldovan Dumitru, Moldovan Petre, Moldovan Dinu, Chiș Gh.,
Moldoveanu Ionu, Golea Grig., Mureșan Iosif,
Golea Ion, Lazăr Ion, Lengnel Chimu,
locuitori ai Vidrăsăului.

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, foto: 9876–9878.

170.

Pesta, 16 august 1848

Către protopopul Alghioghiului¹

Văzând din relația binecuvîințeniei tale din 5 august a.c. cum că ai dori ca să știi când mă voi întoarce eu către casă, am a te înștiința cum că nici eu singur nu poci numi ziua plecării mele de aici, atârînd aceasta de la mai curînda sau mai târîia punere la cale a lucrurilor noastre naționale. Dorir-aș eu din inimă, pe cât mai în grabă, să poci pleca de aici către casă, pentru că prea bine știu câte lucruri de îndreptat mă așteaptă în iubita-mi eparhie. Împrejurările prezente însă, crede-mă, poftesc încă pe un timp neapărat ființa mea aicea. Nația și biserica noastră (care, precum ca un veteran servitoriu al ei prea bine știi pe ce treaptă slăbuță au stat, cer ajutorul oricărui credincios fiu al ei) nu mă lasă să mă depart din locul acela acum, unde și când tocmai pentru dănsule trag nădejde că o să se puie fundament.

Cu toate acestea, de nu mai curînd, cuget că peste vreo 3 săptămîni voi putea pleca spre casă și ajungînd la Dobra doresc a sluji. Deci cu prilejul acela voi preoți și pe absolutul nostru cleric din Rapolt, numai să se afle acolo cam pe timpul acela, ca să poată ști însă mai cu bună seamă

ajungerea mea în Dobra, mai înainte de plecare-mi te voi mai înștiința pe bineîncredințența ta ca să vă puteți îndrepta.

Între altele, cu deosebită dragoste, rămân al binecuvîințenței tale, de bine voitoriu.

A[ndrei] Șaguna

Original: A. M. Sibiu, Fond Anul 1848, foto: 6574–6576.

¹ Este vorba de protopopiatul Geoagiuului de Jos.

171.

Mijlocenii Bârgăului, 16 august 1848

Prea sfințite și prea luminate D. D. episcopie, mie prea milostiv stăpân !

Întru urmarea prea milostivei porunci dată din Pesta 4 august a.c. cu nr. 315 și aici la 26 a acesteia și primite, nu preget umilit a răspunde că grănițerii noștri până acuma pe aicea sunt în pace, numai neînvoirea unirii cu Ungaria fierbe ca în toată țara și aici, pentru că mai-nainte de uniune nu s-au întărit nația noastră română de nație constituită și să se fi întemeiat pe prințipiile dreptății, libertății, egalității și frățietății precum în Adunarea de la Blaj s-au fost hotărât. Despre altă parte, văzând chinurile și tirania ce pun tisturile varmeghiei bătându-i fără vină și pedepsindu-i și cu bani și prin temniță, precum și la Caila și la Șieul Mare s-au tâmplat, tractându-i ca pe vite, îi aduce la cea mai de pe urmă despărățiune.

Știind românii că s-au vestit libertate, egalitate și frățietate și totuși, pe lângă toate acestea, sunt așa cu bătaii și cu execuții fără de cauze tractați, așisderea și grănițerii auzind și văzând aceste triste întâmplări își închipuiesc pe viitor așteptând cele mai grele și rele apăsări și nu se încred cu vestirea feluritelor făgăduite slobozenii, pentru că nu li se spune ce este și în ce stă puterea constituției cu statornicie. Așteptând și ei mângâiere și ușurare după statul lor, așa poftesc și voiesc și ei a fi stăpâniți numai prin sfatul ostășesc de curte al înălțatului nostru monarh Ferdinand de la Viena.

Acestea sunt pricinile care nu numai pe grăniceri, ci și pe tot țăranul îl trag la îndoială pentru constituție. Batalionul nostru de grăniceri care este comandat la Segedin în țara ungurească, nu știu să fi fost îndemnat sau zgândărit de cineva a se împotrivi constituției, că de aici au plecat cu voie bună neîmpotrivindu-se, fără am înțeles atâta că nu voiesc a se bate cu grănicerii, frații lor din granița de sus cu care au oștit părinții lor împreună asupra vrăjmașilor augustei case austriece. Am înțeles că ar fi apucat de la

Segedin altă cale către Pesta și anume s-au vestit că ar fi împărțiți în trei divizioane la orașe și că pentru acea călcare de poruncă se vor pedepsi din 10 unul cu moartea. Dea Dumnezeu ca această veste să nu se plinească, căci atunci s-ar putea întâmpla mare mișcare crâncenă în toată țara doar. Asprele măsuri prin tistia varmeghiei asupra românilor fără cale apucate, trag după sine cele mai primejdioase urmări și atâță foc spre tulburarea revoluționară de cumva acelea de către înalta stăpânire regească nu se vor frânge, pentru a patriei fericire.

Toată nația română, precum țăranul, așa și grănițerul își razimă toată nădejdea în prea sfinția sa.

Milostivește-i după înalta înțelepciune cu ajutorul celui prea înalt, după modru, părintește a o mângâia. Pe lângă care, cu cea mai adâncă umilință, rămân al prea luminat și prea sfinției tale întru tot supus,

Terentie Bogat, protopop

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, foto: 6579–6580.

172.

Brașov, 16 august 1848

Arestarea bărbaților români numiți în numărul tr[ecut]¹ fu așa: După ce guvernul transilvan spărsese încă din mai comitetul românesc; după ce comisia trimisă la Sibiu după pierdere de câteva săptămâni nu află nicio vină ce ar fi meritat publicare și pedepsire iute; după ce totuși guvernul încă de mai înainte își propusese vartos a pune mâna pe câțiva români, apoi mercuri în 15/3 aug[ust] sosi aici gr. Franz Béldi supremul comite trimis cum se spune de b[aronul] Vay comisarul ministerial plenipotent joi se și făcu zgomot că vreu să prindă pe câțiva români. Atunci arestaților noștri le-ar fi fost ușor a scăpa, ei însă încrezuți în curățenia cugetului lor nu se traseră la o parte deși publicul numea pe S. Bărnăț, Laurianu, Bălășescu, Suci și alții care ar fi să se aresteze; ba unii din bărbații noștri se purtară cu atâta nepăsare în acele minute critice, încât meraseră la teatru. La 10 ceasuri mai mulți soldați din căși ceru gr[ofului] Béldi în dispusețiunea cea de la general-comando, a călca ospătăria numită „a Mediașului”. Conducătorul arestărilor era Dobokai, vameșul de la Turnu Roșu, care căută prin toate casele și unghiurile mai întâi pe Sim[ion] Bărnăț pe care-l și întâlni într-o odaie jos de cătră uliță, vorbi cu d-lui, întrebându-l tot de Bărnăț, căci nu-l cunoștea. Până învisitoriul umblă prin alte odăi, Bărnăț îngrijat foarte de ceea ce era să pață, ia sfat de la un prieten ca îndată să sară pe fereastră în uliță, precum și făcu și așa astă-dată încă scăpă din mâna prigonitorilor.

Pentru că oamenii adunați în uliță îl lăsară să meargă în pace, adevărind cu aceasta simpatia către prigonitul. Așa Bărnuz scăpă ca prin minune, iar Dobokai se retrase năcăjit. Tot pe atunci la Nic[olae] Bălășescu pândea 5 grenadiri așteptându-i venirea la cvartir ca să-l apuce, el însă nu veni. Dimineața pe când Laurianu era să plece cu carul iute către Brașov și București la postul său, Dobokai însoțit de locotenentul Bánffy cu o patrulă țapănă intră la Sekler întreabă după dn. Laurianu și zice: du-te jos, ia-ți bagajia, ești arestatul meu. Îl duseră la cazarmă, îi luară și hârtiile. Peste un ceas același Dobokai însoțit de câțiva unguri de aici (i: Benedek; Boroșinai ș.a.), petrecut tot de patrulă merge la Nic[olae] Bălășescu și zice și lui: îți arăt că ești arestatul meu (auzi acolo, arestatul lui!), nu cumva Dobokai reprezintă statul ?), peste alt ceas veni și gr[oful] Fr. Béldi și căutară toate hârtiile și manuscriptele de lexicon, istoria eclisiastică, gramatica ș.a., i le confiscară, iar bogata-i bibliotecă i-o spețificară într-o listă, apoi îl puseră sub pază ostășească în cvartirul său. Eară vineri spre seară când se aude că vreu să prindă și pe agentul Țărei Românești la Frankfurt care tocma pe atunci trecu pe la Sibiu mai în sus².

Faima arestării acestor bărbați se lăți ca fulgerul în tot ținutul printre români, ba înșiși locuitorii sași sibieni se scândălră foarte, căci cu înlăturarea magistratului și a poliției locale se fac asemenea sille în cetatea lor. Sâmbătă dimineața veni o mulțime dintre bravii granițari români, cum și provinciali conduși de parohii lor, cu toții peste 400 merseară la general-comando și la un brigadir cercetând pricina arestării bărbaților, care cum se exprima poporul, le-au adus lumina; nici ce mișcară până când nu li se promise că arestații nesmintit vor fi sloboziți, peste puțin. Scârbirea în popor era nespus de mare care se adevări și cu aceea că sâmbătă făcându-se vestea cum că pe arestați ar voi a-i duce noaptea la vreo prinsoare ungurească, granițarii câți mai rămăseseră în Sibiu, toată noaptea pândiră ca nu cumva să se întâmple ceva.

Care au fost motivele principale la aceste arestări ? Nu încapă îndoială că reacționarii țării române făcuseră o pără la la administrația Ardealului asupra câtorva bărbați ardeleni din câți se află în posturi la Țara Românească și despre care ei cred că au dus reformele cu carul în Țara Românească; la acestea se adăose cășunarea unguirilor esaltați de a pune mâna pe toți frunțașii români cu orice preț, căci zic ei *finis sanctificat media*; în urmă apucarea hârtiilor profesorului P. între care era și unele lucruri copilărești. Partida reacționară spărie pe guvernul transilvan cu fantoma imperiului Daciei, pe care ar voi românii a-l întemeie (fără armată cumplită, fără milioane de bani, fără înțelepciune de ajuns, numai așa cu trei parale !) ea însă nu știa că această idee nu o popularizară mai întâi românii, ci tocma străinii între care la locul întâi este b[aronul] Weselenyi, iar mai mult ca toate, broșura emisă în Sibiu (1848, mai) care un asemenea imperiu recomanda cu tot adinsul firește supt casa Austriei. (Citiți-o) dacă și românii vor fi vorbind unele ca acestea ?

Oare numai ei merită închisori și amenințări cu moarte pentru libertatea vorbirii și a scrierii ? Oare așa se înțelege conceptul libertății ? Acum când în Europa în politică nimeni nu mai e pedepsit pentru vorbe decât numai pentru fapte. Întrebați cine cutează a osândi la moarte pe revoluționarii Germaniei ș.a. dacă partidele politice s-ar încăiera pentru tot cuvântul și pentru orice hărțuie, apoi lumea s-ar scălda pe tot minutul în băi de sânge. Însă așa șcim și așa au fost pururi: românilor niciodată nu li s-au măsurat cu măsură comună. Astădată ura aristocratică română își dete mâna cu ura națională; așa ajunserăm ca noi în mijlocul libertății europene să nu mai fim siguri nicăiri de măsuri absolutistice sau teroristice. Însă nimic nu doare mai rău ca când te vând chiar ai tăi. (Dobokai încă e un român corcit.)

Publicație: Articol publicat în „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, 16 august 1848.

¹ În nr. din 12 august, „Gazeta Transilvaniei” publica o știre laconică privind arestarea celor doi revoluționari români, A.T. Laurian și Nicolae Bălășescu, fără a oferi alte detalii.

² Este vorba despre Ioan Maiorescu.

173.

[Cluj, 17 august 1848]

[17. August 1848 – Erlaß des ungarischen Ministers des Innern an den Sachsengrafen Franz von Salmen]

Noch ein anderer, nur die sächsische Nation betreffender, an den Grafen der Nation *Franz von Salmen*, ungeachtet seiner fortdauernden Anwesenheit in Wien, gerichteter Erlaß des ungarischen Ministers des Innern, wurde in der hier enthaltenen Abschrift des hohen Gubl. Dekretes bekannt gemacht und auch den übrigen sächsischen Jurisdiktionen eröffnet.

„Gub[ernia]l Zahl 9804/848

Hochwohlgeborener Gub[ernia]l Rath und Graf der sächsischen Nation !

Indem der Herr Minister des Innern, Szemere, in seiner am 31ten Juli d. Js. Zahl 674 erlassenen Verordnung das k. Gubernium in Kenntniss setzte, es sei dem ungarischen Ministerium aus den siebenbürgischen Landestheilen, von mehreren Seiten, angezeigt worden, daß die Gemüther, hauptsächlich auf dem Sachsenboden, noch immer in beängstigter Aufregung sich befinden, daß die geheimen wallachischen Berathungen in Hermannstadt und auch sonst wo, neuerdings gehalten werden, daß unter wallachischen Formen sächsische Hände im Spiele sind, welche unlautere Zwecke, mit Gefährdung anderer, zu erreichen streben, erklärt er, diejenigen seien zu bedauern, die sich als Werkzeuge gebrauchen lassen, diejenigen aber die die Intrigen spinnen und weben, würde die Strafe treffen, müsse sie treffen.

Weiter eröffnet er, es habe das Ministerium S[eine]r Majestät bißher nicht bloß gegen die Unruhestifter, nicht bloß gegen die Ungehorsamen, ja sogar gegen die Anführer die schonendsten Maßregeln angewendet, von dieser edlen Großmuth keinen Nutzen eingeeerntet, daher er nun glaube, es müsse im vereinigten Interesse des Friedens des Vaterlandes und der Integrität der Krone, mit Strenge, mit voller Strenge vorgegangen werden und macht in diesen Sinne jedermann nach der Rangfolge seines Amtes verantwortlich.

Diese Verordnung wird von hieraus den Oberbeamten aller Kreise mit der nöthigen Weisung bekannt gegeben, zugleich werden Euer Hochwohlgeboren hiermit, dem Wortlaut des Ministerial-Befehls gemäß, aufgefordert, ermahnet und angewiesen, den Verordnungen des Guberniums und des k. Co[mmi]ssairs in allem zu gehorcheen, auf dem Sachsenboden alle geheimen Versammlungen zu verbiethen und keinerlei Umtriebe gegen die sanktionierte Union als ungesetzlich zu dulden, vielmehr vermög Ihres wichtigen Amtes, die Bürger in dem Vertrauen zu der neuen Form der Verfassung zu befestigen, weil die Verantwortlichkeit Euer Hochwohlgeboren hinsichtlich der Aufrechterhaltung der öffentlichen Ruhe und Ordnung so weit geht, daß, falls das Ministerium in Ihrer Amtsverwaltung keine Garantie des gesetzlichen Zustandes fände, es gezwungen sein würde, auch im Interesse der Wohlfahrt und des Ruhmes unseres Königs, dieser Übertretung dieses wichtigen Amtes an einen solchen Mann zu bewirken, hinsichtlich dessen es die Verantwortlichkeit sowohl bezüglich des Fürstens, als auch der Nation, mit ruhigem Gewissen übernehmen könne.

Aus der Sitzung des k. Guberniums, den 17ten August 1848.”.

Diese Verordnung erregte in der ganzen sächsischen Nation eine allgemeine Befremdung und Entrüstung und gab zu begründeten Vorstellungen Veranlaßung.

Dieses war also der ungarische Ministergruß an den Grafen der sächsischen Nation; eine der unreifen und bitteren Erstlingsfrüchte der überstürzten Union, die dem Lande noch nichts Gutes gebracht hat und auch nimmermehr bringen wird, so lange der Magyarismus in schroff abstoßender Gestalt, sein tyrannisches Regiment führet. An solchen Früchten erkennt man die magyarische Freiheit und Brüderlichkeit. Wir bedauern sehr, daß das hohe Ministerium über unsere Zustände so übel berathen ist, wie der mitgetheilte Erlaß neuerdings beweist; daß es sich aus dem Sachsenlande *heimliche Anzeigen* zukommen läßt, auf deren haltloser Grundlage, Maßregeln zu treffen erachtet, die gerade das Gegentheil seiner besten Absichten, die wir bei ihm, als der ungarischen Regierung, nun einmal schon voraussetzen müssen, zu Folge haben. Offenbar will es Ruhe und Ordnung im Lande und Frieden unter seinen Völkern, gibt aber, indem es verkehrte Anordnungen

ergehen macht, selbst den Anstoß zur möglichen Störung. Magyarische Spürhunde durchstöbern Hermannstadt in allen seinen Winkeln und Scharen derselben schwärmen im ruhigen Sachsenland herum. Das sind die Schlangen der Zwietracht, die mit bösem Gift unsere friedlichen Gefilde begeifern. Von diesen erhält das Ministerium seine Nachrichten. Es läßt sich Gespenster vormalen, wo keine sind und rückt dann mit dem schweren Geschütz drohender Befehle gegen Nebelbilder zu Felde, hinter denen nichts steckt. Der Minister des Inneren hat uns in seinem Drohbrief eine Blöße gezeigt, die es unmöglich macht, daß ein echtes Vertrauen in die neue Verfassungsform in uns aufkomme. Traurig fürwahr und wenig Trost gebend für die Zukunft, wenn die verantwortliche Regierung eines Landes den lügenhaften Berichten elender Denunzierer leichtfertig Glauben schenkt und darnach handelt. Das Beste ist, daß der Minister sein Pulver umsonst verschossen hat und nun die Augen der ganzen sächsischen Nation immer mehr geöffnet werden.

*

[17 august 1848 – dispoziția Ministerului ungar de Interne către comesul sașilor Franz von Salmen]

Încă o dispoziție a Ministerului ungar de Interne, referitoare numai la națiunea săsească și adresată comitelui națiunii *Franz von Salmen*, cu toate că acesta era de mai mult timp plecat la Viena, s-a comunicat prin înaltul decret gubernial, redat în copie mai jos, și s-a adus la cunoștința tuturor jurisdicțiilor săsești.

„Nr. gub. 9804/1848

Preaonorate consilier gubernial și comite al națiunii săsești !

Domnul ministru de Interne Szemere a adus la cunoștința Guberniului regesc, prin ordonanța sa din 31 iulie anul curent, nr. 674, că Ministerului ungar i s-a comunicat din mai multe părți ale Țării Ardealului că, în principal pe Pământul Săsesc, spiritele sunt încă tulburate¹ și înspăimântate, că mai nou se țin întruniri secrete valahe [românești] la Sibiu și în alte locuri, că sub formă valahă se ascunde amestecul mâinilor săsești, care vor să atingă scopuri necurate, punându-i pe alții în pericol. Ministrul declară că sunt de compătimit cei care se lasă folosiți ca instrumente, însă cei care țin și torc intrigile vor fi și trebuie să fie loviți de pedeapsă. În continuare, acesta transmite că, dacă până acum Ministerul [ungar] a aplicat împotriva instigatorilor și a nesupușilor, ba chiar împotriva conducătorilor lor mijloacele cele mai pline de cruțare, această nobilă mărinimie nu i-a adus niciun folos, și de aceea, găsește cu cale ca, în interesul comun al păcii patriei și al integrității Coroanei, să procedeze de acum cu deplină asprime și face răspunzător în acest sens pe fiecare, conform rangului său.

Această ordonanță se comunică de aici funcționarilor superiori ai tuturor cercurilor cu indicația corespunzătoare. Concomitent, prin prezenta domnia voastră sunteți chemat, îndemnat și avizat ca, respectând litera poruncii ministeriale, să dați ascultare întru totul ordonanțelor Guberniului și ale comisarului regesc [maghiar], să interziceți toate întrunirile secrete pe Pământul Săsesc și să nu suferiți niciun fel de instigări ilegale împotriva uniunii sancționate, ba mai mult, prin importanta dumneavoastră funcție, să le întăriți cetățenilor încrederea în noua formă constituțională, fiindcă răspunderea domniei voastre în ce privește menținerea liniștii și ordinii publice merge atât de departe, încât, dacă Ministerul nu va afla vreo garanție a stării legale de fapt în activitatea dumneavoastră administrativă, se va vedea nevoit ca, în interesul bunăstării și gloriei regelui nostru, să treacă această importantă funcție asupra celui bărbat, care este în stare să preia cu conștiința liniștită răspunderea atât față de principe, cât și față de națiune.

Din ședința Guberniului regesc, din 17 august 1848.”

Această ordonanță a produs în întreaga națiune înstrăinare și indignare totală, prilejuind întâmpinări cu totul întemeiate.

Așadar, acesta era salutul Ministerului ungar față de comitele națiunii săsești; [era] unul din primele roade necoapte și amare ale precipitatei uniunii, care încă nu-i adusesese țării nimic bun și nici nu-i va aduce niciodată, câtă vreme la comandă se află tiranic maghiarismul în înfățișare respingătoare și abruptă. După asemenea roade recunoaștem libertatea și frățietatea maghiară. Deplângem foarte tare faptul că înaltul Minister este atât de prost sfătuit asupra stării lucrurilor de pe la noi, așa cum demonstrează mai nou dispoziția menționată, că Ministerul primește de pe Pământul Săsesc *denunțuri secrete*, nefundamentate, pe baza cărora vrea să adopte măsuri, care vor conduce la opusul bunelor sale intenții, pe care trebuie să i le atribuim măcar o dată conducerii ungare. Aparent vrea liniștea și ordinea în țară, și pace între popoarele sale, dar emițând porunci anapoda provoacă el însuși dezordinea. Copoii maghiari amușină prin toate cotloanele Sibiului, iar haite întregi dintre ei roiesc prin liniștitul Pământ Săsesc. Aceștia sunt șerpii discordiei, care murdăresc cu otrava lor rea câmpurile noastre pașnice. De la aceștia își obține veștile Ministerul. Se lasă păcălit de fantome, acolo unde nu există, și apoi purcede la înaintare cu artileria grea a poruncilor de amenințare, împotriva unor năluci, în spatele cărora nu se află nimic. Ministrul de Interne ne-a dezvelit, în scrisoarea lui de amenințare, [adevărul] gol-goluț, care face imposibilă încrederea noastră sinceră în noua formă constituțională. Este într-adevăr trist și fără speranțe pentru viitor, dacă guvernarea responsabilă a unei țări acordă atât de lesne crezare rapoartelor mincinoase ale unor denunțatori mizerabili și acționează în conformitate cu acestea.

Important este că Ministerul și-a irosit zadarnic gloanțele, și acum întreaga națiune săsească își deschide ochii tot mai larg.

Original: Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris olograf, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 729–736. *Copie:* Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris dactilografiat, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 642–648. Ediții tipărite: *Unter fünf Kaisern. Tagebuch von 1786–1856 zur siebenbürgisch-sächsischen Geschichte*, herausgegeben von Otto Folberth und Udo Wolfgang Acker, München, 1978, p. 100–101. *Michael Conrad von Heydendorff der Jüngere, „Tagebuch (1848–1849)“, samt Urkundenanhang*, kritische Edition von Ela Cosma und Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, p. 150–152; *Michael Conrad von Heydendorff cel Tânăr, „Jurnal (1848–1849)“, cu o anexă de documente*, ediție critică de Ela Cosma și Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 127–129.

¹ Vezi mai jos, doc nr. 105, datat Cluj, 17 august 1848.

174.

Cluj, 17 august 1848

Újegyház Szék Tisztségének

Kegyelmeteknek f.é. aug. 12^{kén} e királyi kormányhoz tett jelentésökre mellyben a choleraanak Glimbola nevü helysébeni kiütését jelentik, ezennel meghagyatik, hogy az ezen vésteltjés nyavalya által megtámadott helységbe a szék orvosát ollyetén utasítással küldjék ki, miszerint ez a nyavalya megszüntetésére minden célirányos eszközöket felhasználjon, s a nyavalya állásáról szokott mód szerint nyolcad napi tudósításokat tegyen, mellyeket kegyelmetek mindig pontosan és gyorsan e királyi kormányhoz felküldjenek.

Kolosvárott, Aug. 17^{kén} 1848.

*

Dregătoriei scaunului Nocrich

Referitor la raportul domniilor voastre înaintat acestui Guberniu în data de 12 august anul curent¹, în care raportați izbucnirea holerei în localitatea numită Glimboaca, cu aceasta vi se ordonă să trimiteți în deja pomenita localitate, ce este bântuită de această boală nenorocită, pe medicul scaunului, dispunându-i să se folosească de toate mijloacele eficace în vederea stărpirii bolii. Despre starea ei să vă raporteze, în modul obișnuit,

în fiecare a opta zi, iar dvs. să înaintați Guberniului, întotdeauna punctual și rapid, aceste rapoarte ale lui (n.r. ale medicului)

Cluj, 17 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9748/1848, foto: 28540–28544.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 130, datat Nocrich, 12 august 1848.

175.

Cluj, 17 august 1848

A Földmivelés ipar és kereskedési miniszternek

Újegyház szék tisztsége által f.é. augusztus 12^{-kén} e királyi kormányhoz tett jelentés szerint a cholera nyavalya azon széknek Glimboka nevű falujában augusztus 9^{-kén} olly dühösséggel ütött ki, hogy az azon helységnek alig 500 lélekre menő lakosai közül aug. 12^{-kéig} 14 gyén lett áldozata.

A brassai tanácsnak f.é. au. 6^{-kén} a királyi kormányhoz tett jelentése szerint Brassó városában és külvárosaiban jul. 29^{-kétől} aug. 5^{-kéig} 44 egyén halt meg cholerában, ugyan azon jelentés szerint a cholera kiutése óta aug. 5^{-kéig} Brassóban és külvárosaiban ösvesen 120-an haltak el e pusztító nyavalyában, Brassó vidéke faluiban pedig az elhaltak száma az irt napig 76-ra ment. A szükséges intézkedések az illető helybeli és törvényhatósági tisztviselők által megtétettek.

Kolosvárott, Aug. 17^{-kén} 1848

*

Ministrului Industriei, Agriculturii și Comerțului

Conform raportului dregătoriei scaunului Nocrich înaintat Guberniului regal în data de 12 august anul curent, în localitatea Glimboca a acelu scaun, în 9 august, holera a izbucnit cu așa intensitate, încât din cele 500 de suflete ale acelei localități, până în 12 august, un număr de 14 au căzut victimă. Conform raportului consiliului din Brașov înaintat către Guberniul regal în 6 august anul curent, în orașul Brașov și cartierele lui, între 29 iulie și 5 august, 44 de indivizi au murit din cauza holerei. Tot conform acelu raport, de la izbucnirea holerei și până în 5 august, în Brașov și cartierele sale, în total au murit 120 din cauza acestei boli ucigătoare, iar în satele din ținutul Brașovului, până la data amintită, numărul celor decedați

s-a ridicat la 76. Dregătorii localnici respectivi și cei de la jurisdicție au luat măsurile cuvenite.

Cluj, 17 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9739/1848. Foto: 28500–2850.

176.

Cluj, 17 august 1848

Nemes Kolos megyének

Ezen nemes megye tisztségének folyó évi Szentgyörgy hó 14^{én} 5101 szám alatt költ k. fő kormányi rendeletnél fogva a személy és vagyon erőszakos megtámadói ellen három hónapokra a nemes megyének meg engedett rögtön bírósággali élés joga határideje kitöltével ezen joggal élhetés határát meg hosszabítani szorgalmazó, foly hó 5^{éről} költ föl iratása ezennel vissza iratik, miként ezen k.kormány az előbb érdeklött rendeletnél fogva a nemes megyének adott rögtön törvényeli élés iránti engedélyt a föl jelentett körülmények tekintetéből még három hónapokra kiterjesztette; önként értetődván, hogy ezen joggal élhetés mind azon gonosztévőkre kiterjeszthető, kik az 1816^{-ik} 684 szám alatt ki adott szabály III^{ik} szakaszában említettnek egyéb aránt a nemes megye arra utasítatik, hogy az érdeklött szabályt és az e részben költ felsőbb rendeleteket mind a tisztség mind pedig a fel állított bíróságok szorossan szemök előtt tartsák.

B. Vay Miklós kir. Biztos úr ő nagy méltóságának

Nemes Kolos vármegye tisztségének folyó évi Szentgyörgy hó 14^{én} 5101 k. Kormányi szám alatt a személy és vagyon erőszakos megtámadói ellen az irt megyének három hónapokra meg engedett rögtön bírósággali élhetés jogát a határ időül ki tűzött három hónapok már el telvén a jelen aggasztó körülmények tekintetéből ujjabb három hónapokra ki terjesztve meg engedtetni szorgalmazó föl iratában elő sorolt körülmények tekintetéből ezen k. Kormány az irt vármegyének a rögtön bírósággali élhetés jogát ujjabbi három hónapokra meg adni szükségesnek látta és azt a mái naprol azon megyéhez bocsátott rendeletnél fogva meg is adta. És erről nagyméltóságodat értesíteni szükségesnek tartotta.

Kolosv. Kisaszonyhó 17^{én} 1848.

*

Nobilului comitat Cluj

La petiția înaintată în 5 a l.c. dregătoriei acestui nobil comitat, în care prelungirea termenului dreptului statarial expirat, acordat prin dispoziția gubernială¹ în 14 aprilie sub nr. 5101 împotriva celor care atacă cu forță siguranța persoanei și a averii, cu aceasta se răspunde că instituția Guberniului, conform dispoziției sus amintite, ținând cont de circumstanțele raportate, a mai prelungit cu trei luni de zile dreptul statarial acordat acestui nobil comitat. Se înțelege de la sine că acest drept se poate extinde asupra tuturor răufăcătorilor amintiți în aliniatul III al regulamentului elaborat sub nr. 648 în anul 1816. În rest se dispune acestui nobil comitat că atât dregătoria, cât și judecătoriile înființate să țină strict cont de regulamentul amintit și de dispozițiile superioare luate în acest sens.

Prea măritului domn comisar regal B[aronul] Vay Miklós

Dregătoria nobilului comitat Cluj, pe calea petiției, cere acordarea prelungirii termenului de trei luni expirat al dreptului statarial acordat în 14 aprilie sub. nr. gubernial 5101, împotriva celor care recurg la atacarea cu forța a persoanei și a averii. În privința circumstanțelor îngrijorătoare, Guberniul a considerat necesară prelungirea, încă cu trei luni, a dreptului statarial pentru comitatul amintit, iar în ordinul emis în ziua de azi a acordat prelungirea în sine. Despre această măsură, el a considerat necesar să vă înștiințeze pe domnia voastră.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9679/1848, foto: 28428–28430.

¹ Vezi *Documente privind ...*, vol. II, doc. nr. 19, p. 33–36.

177.

Cluj, 17 august 1848

Kolozs megye Fő ispánjának

Az Uraságod kormányja alá bizott nemes megye tömlecébe béhozott, és ottan fogva tartató M. Sárdi görög egyesült lelkész Tyiorán Jánosnak kezességén elbocsáttatása iránt ide beadott kérésére itten határozást hozni a nélkül nem legetvén, hogy az ő vétkes tettének minősége tudódnék: minthogy a nevezett lelkész ügye Uraságodnak közelebb, múlt Szent Jakab hava 20^{dikáról} ide tett jelentése szerint a megyei közcsendi bizottságtól az

illető püspöknek küldetett át, az innen jelen hó 3^{dikáról} 8962 szám alatt bocsátott rendelet folytán meghagyatik ezennel Uraságodnak, hogyan illető és a püspökségtől visszakérendő levelek felterjesztése mellett tégyen ide felvilágosító tudósítást arról, hogy miből áll a nevezett pap vétke melyért a megye tömlécébe hozatott, de a püspöki szék eleibe tartozik annak ellátása ?

Válasz

M. Sárdi görög egyesült pap Tyiorán Jánosnak jelen számú elnöki levélhez csatolt kérelmére

Kérelmes benn irt kérésére itten addig határozat nem hozathatik, míg elfogatásának okát felvilágosító leveleket ide a megyei tisztség mai napról az iránt újból tett sürgető rendelet követjeztében fel nem terjeszti, azért kérelmes azon levelek felküldését a megyei tisztségnél sürgesse.

Kolosvárt Aug. 17^{én} 1848.

*

Comitetului suprem al comitatului Cluj

Referitor la petiția înaintată aici în legătură cu eliberarea pe garanție a preotului ortodox Chioran Ion din Șard, adus și ținut la închisoarea nobilului comitat ce a fost încredințat guvernării dvs., nu se poate lua o hotărâre înainte de a se cunoaște fapta lui păcătoasă. Întrucât cazul preotului amintit – conform raportului oficial al domniei voastre înaintat aici în 20 iulie – a fost transferat de la comisia comitatensă, pentru siguranța liniștii publice, la episcopul respectiv, conform ordinului nr. 8962 emis de aici în 3 a lunii curente¹, se ordonă, cu aceasta, domniei tale ca, pe lângă înaintarea aici a scrisorilor respective cerute înapoi de la episcop, să ne înștiințați în ce constă vina preotului menționat pentru care el a fost adus la închisoarea comitatului. Dar rezolvarea problemei ține de scaunul episcopal.

Răspuns

la petiția preotului ortodox Chioran Ion din Șard, anexată la scrisoarea prezidențială cu numărul actual

În legătură cu cererea petiționarului trimisă aici, nu se poate lua nicio măsură până când – în urma ordinului insistent emis azi din nou – dregătoria comitatensă nu va trimite scrisorile lămuritoare referitoare la cauza arestării preotului. De aceea, petiționarul să solicite la dregătoria comitatensă înaintarea acelor scrisori.

Cluj, 17 august 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 9743/1848, foto: 28533–28533/a.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 134, datat Cluj, 12 august 1848.

Cluj, 17 august 1848

Ő császári s apostoli királyi felsége legkegyelmesebb urunk nevében
Nemes Marosszék főkirálybirójának !

Belügyminiszter úr közelebb mult Szentjakab hava 31^{-ről} 674 szám alatt kelt rendeletében tudatván a királyi kormánysszékkal miként az erdélyi részokról a magyar ministeritumhoz több oldalról tett tudósításokból értesült, miszerént az elemek, kivált Szászföldön még mindég aggasztó hullámlásban vannak, a titkos oláh tanácskozások Szebenben és egyebütt tartatnak, az oláh fornák alatt szász kezek forognak, melyek tisztátlan célokat mások veszélyesztatásával kívánnak elérni, nyilvánítja, hogy sajnálandók kik eszközül engedik magokat használtatni, kik pedig az ármányt fonják és szövök, azokat elérni a büntetés, kell hogy elérje. Továbbá, hogy ő felsége minisztériuma eddigelé a kimiletesebb eszközöket alkalmazta, nemcsak a rendetlenkedők, nemcsak az engedetlenek sőt a lázadók irányába is, a nemeslelkűségnek hasznát azonban nem tapasztalta, most tehát azt hiszi már, hogy szigorral, teljes szigorral kell eljárnia a haza békéjének, a korona épségének egyesült érdekében s e részben felelőssé tészén mindenkit a hivatalok sorfokozata szerént. Ezen ministeri rendelet tartalma oly hozzáadással iratik meg uraságodnak, hogy ennek értelmében felelősség alatt szoros felügyelettel légyen s a keze alatti tisztviselőkkel éber figyelemmel vigyáztasson, nehogy a fennebb érdekelt izgatások, bujtogatások tovább is folytassanak, felvilágosítván kellőleg a népet, hogy ezután mind a lázítók, mind akik eszközül engedik magokat használtatni, szigorubb eljárás és büntetés alá fognak vontatni.

Az erdélyi királyi főkormányvezéknek Kolosvárt, 1848 Kisasszonyhó 17^{-én} tartott ülésből,

Gróf Mikó Imre

Sz. 553.

*

În numele grațiosului domn, al maiestății sale imperiale și apostolice regale,
Judelui suprem regesc al nobilului scaun al Mureșului

Domnul ministru de Interne înștiințează guvernul regal prin ordinul său din 31 iulie¹, nr. 674, că a aflat din informații trimise din mai multe părți ale Transilvaniei către Ministerul ungar că anumite elemente, mai ales în Pământul Săsesc, se găsesc încă într-o frământare îngrijorătoare, că diverse confătuiri secrete ale românilor se țin din nou la Sibiu, dar și în alte locuri,

iar sub aparența românească lucrează mâna sașilor. Țintind spre scopuri necurate, cu primejduirea altora, se declară că aceia care se lasă întrebuințați drept instrumente, sunt de compătimit, iar pe cei ce împletesc intrigi îi va ajunge pedeapsa, trebuie să-i ajungă ! Deoarece Ministerul maiestății sale a aplicat, până acum, cele mai indulgente mijloace nu numai în privința celor aflați în dezordine, a nesupușilor, dar chiar și împotriva răsculaților, totuși, nu s-a experimentat avantajul unei asemenea generozități; din atare motiv, acum, el este de părere că e nevoit să procedeze cu severitate în folosul comun al păcii patriei și al integrității coroanei, iar din acest punct de vedere îi va face responsabili pe toți, după ierarhia funcțiunilor. Cuprinsul acestui ordin ministerial se comunică domniei tale cu adaosul că, în conformitate cu aceasta și sub răspundere proprie, să supraveghezi strâns și să determini pe funcționarii subordonați să controleze atent, ca să nu se continue agitațiile și instigațiile mai sus numite, clarificând eficient poporul că, de acum, atât agitatorii, cât și aceia care se lasă întrebuințați drept instrumente vor fi tratați și pedepsiți mai sever.

Din ședința guvernului regal din Transilvania ținută la 17 august 1848.
Nr. 553.

Original: Muz. Ardelean din Cluj, Fond Arh. gróf Mikó Imre și Kövári. Mss. 553/9804/1848.

¹ Vezi *Documente privind ...*, vol. XI, doc. 290, p. 549–550.

179.

Cluj, 17 august 1848

A Fő Posta igazgatóságnak

A földmivelés ipar és kereskedelmi ministernek f.é. Kisasszony hó 10^{ről} 4101/750 szám alatt a k. főkörmányhoz intézett rendelete következtében – miután Magyarország és kapcsolt részek határai közt a levelek vitelbére és a belföldi időszaki lapoknak szétküldetési díjja a mellékelt ideiglenes szabályzatok szerint f.é. Sz. Jakab hó 1^{től} kezdve már le szállítottak – azon szabályzatok a Fő Posta igazgatóságnak oly meghagyással küldetnek át, hogy azokat f.é. Sz. Mihály hó 1^ő napjától kezdve az erdélyi posta hivataloknál életbe léptesse. Továbbá egyéb a levelezésekre és hirlapokra vonatkozó azon rendelet mellett közlött újabb rendeletek másolatban szoros tartás végett az ausztriai örökös tartományokra nézve az ottani kormánynak új szabályzatai pedig tudomásul azon megjegyzéssel közöltetnek, hogy azon belföldi hirlapok

jegyzéke melyekre nézve az 1847/8 XVIII törvénycikk 30^{dik} § értelmében a feltételek teljesítettek és a magyarországi posta hivataloknál az előfizetések elfogadása és szétküldetése megengedett, utólagosan fog közölni a külföldi hírlapokra nézve pedig még az ausztriai kormánnyal célba vett egyezkedés létrejöhet, az eddigi szabályok ideiglenesen megtartottak.

Kolozsvárt, Augustus 17^{kén} 1848.

*

Direcțiunii Poștei Centrale

În urma ordinului Ministerului Agriculturii, Industriei și al Comerțului, dat în 10 august¹ a.c. sub nr. 4101/750 către Guberniul regal – întrucât între hotarele Ungariei și ale părților anexate taxa transportului scrisorilor și a difuzării revistelor periodice s-a redus pe baza reglementării provizorii, începând cu data de 1 iulie – acele reglementări se transmit direcțiunii poștei centrale cu acea dispoziție ca, începând cu data de 1 septembrie, să le aplice la toate oficiile poștale din Transilvania. În continuare, pe lângă ordinul referitor la corespondență și reviste, se publică în copie dispoziții noi de care se va ține cont în mod strict, iar referitor la provinciile austriece se publică noile reglementări ale guvernului de acolo, cu adăugarea că lista revistelor respective din țară cu privire la care condițiile au fost îndeplinite în sensul §-ului 30 al legii XVIII din 1847/8 și pentru care au fost acceptate abonamentele la oficiile poștale din Ungaria, la fel și difuzarea lor, lista deci va fi publicată ulterior.

În legătură cu ziarele din străinătate, până când înțelegerea prevăzută cu guvernul austriac va fi concretizată, vor fi în vigoare, provizoriu, regulamentele anterioare.

Cluj, 17 august 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9741/1848, foto: 28521–28522.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 107, datat Pesta, 10 august 1848.

180.

Cluj, 17 august 1848

a) Minden magyar, székely, szász és városi törvényhatóságok fő és első tisztjeinek külön-külön.

b) A szász nemzet ispánjának

a., b., Belügyminister úr közelebb múlt Szent Jakab hava 31^{éről} 674 szám alatt kelt rendeletében tudatván a királyi kormányzékkel miként az

erdélyi részekből a magyar minisztériumhoz több oldalról tett tudósításokból értesült miszerint az elemek, kivált a szász földön még mindég aggasztó hullámozásban vannak, a titkos oláh tanácskozások Szebenben és egyebütt ujjalag tartatnak az oláh formák alatt szász kezel forognak melyek tisztátalan célokat mások veszélyeztetésével kívánnak elérni, nyilvánittya, hogy sajnálandók, kik eszközül engedik magukat használtatni, kik pedig az ármányt fonják és szövik, azokat elért a büntetés, kell hogy elérje.

Továbbá, hogy ő felsége minisztériuma eddig elé a kiméletesb eszközöket alkalmazta nemcsak a rendetlenkedők, nem csak az engedetlenek, sőt a lázadók irányában is. E nemes lelkűségnek hasznát azonban nem tapasztalta. Most tehát azt hiszi már, hogy szigorral, telyes szigorral kell eljárnia a haza békéjének a korona épségének egyesült érdekében, s e részben felelőssé télesen mindenkit a hivatalok sorfokozata szerint.

a. Ezek ministeri rendelet tartalma oly hozzáadással iratik meg Uraságodnak, Kegyelmednek, önnek, hogy ennek értelmében felelősség alatt szoros felügyelettel légyen, s a keze alatti tisztviselőkkel éber figyelemmel vigyáztasson, nehogy a fennebb érdekelt izgatások, bujtogatások tovább is folytattassanak, felvilágosittatván kellőleg a népet, hogy ezután mind a lázítók, mind a kik eszközül engedik magukat használtatni, szigorubb eljárás és büntetés alá fognak vonatni.

b. Mely rendelet innen minden törvényhatóságok fő és első tisztjeinek kellő utasítással tudokra adatván – egyszeris mind uraságod ezennel áron miniszteri parancs szavai szerint fölhivatik, megintetik, oda utasittatik, hogy a királyi kormányshék és királyi biztos rendeteinek mindenekben engedelmeskedjék, hogy a szász földön eltiltsion minden titkos gyülekezeteket, hogy a megszentesített „Unio” ellen semmi törekvést, mint törvénytelen, meg ne szenvedjen, hogy jeles tiszt szerint az új alkotmányos formában erősittse meg a polgárokat, mivel a közcsend és rend fenntartására nézve Uraságod annyira felelős, hogy ha kormányzásában a miniszteriumi a törvényes állapotnak biztositékát nem látná kéntelen lenne királyunk javának és dicsőségének érdekében is e fontos hivatal oly személyre bizását eszközözni, kire nézve a felelősséget úgy a fejedelem mint a nemzet irányában nyugodt lélekkel elvállalhatja.

Kolosvárt, augustus 17^{én} 1848.

*

a. Tutoror prim- și vice-dregătorilor din jurisdicțiile maghiare, secuiești, sășești și orășenești în mod separat

b. Comitetului națiunii sășești

Domnul ministru de Interne, în ordinul dat în 31 iulie sub nr. 674, înștiințează Guberniul că, din relațiile sosite la ministrul maghiar din toate

părțile ardelen, a fost informat că spiritele, mai ales pe teritoriul crăiesc, sunt într-o agitație îngrijorătoare. Din nou se țin la Sibiu și în alte părți consfătuiri românești secrete. În spatele acțiunilor românești lucrează mâini săsești care doresc să-și atingă scopurile necurate prin periclitarea altora. Sunt de compătimit aceia care se lasă folosiți ca instrument, iar aceia care împletesc intrigile vor fi pedepsiți, căci trebuie să fie așa. În continuare, Ministerul maiestății sale, până acum, s-a folosit de mijloace mai indulgente nu numai față de cei indisciplinați și nesupuși, dar și față de rebeli. Nu s-a constatat însă rezultatul acestei mărinimii, deci acum consideră că trebuie să fie sever în vederea interesului păcii în patrie și al integrității coroanei, iar în acest sens îi face răspunzători pe toți cei din ierarhie.

a. Conținutul acestui ordin ministerial se aduce la cunoștința domniei tale cu adăugarea că, sub răspundere, să fiți cât mai vigilenți și să-i puneți și pe dregătorii de sub cârmuirea dvs. să fie atenți pentru ca ațâțările și instigările amintite mai sus să nu cumva să mai continue, explicând totodată poporului că, de acum înainte, atât instigatorii, cât și cei care se lasă folosiți ca instrumente vor fi trași la răspundere și vor fi pedepsiți mult mai sever.

b. Acest ordin se aduce la cunoștința dregătorilor primi și principali din toate jurisdicțiile cu dispozițiile necesare. Domnia ta este somată ca, în virtutea ordinului ministerial, să vă supuneți întocmai ordinelor guvernului și celor date de comisarii regali și să interziceți pe teritoriul crăiesc orice adunare secretă pentru ca Uniunea sancționată să nu fie periclitată de nicio strădanie ilegală. Domnia ta, în nobila funcție pe care o ai, trebuie să-i încurajezi pe cetățeni în noua formă constituțională. Domnia ta este răspunzătoare pentru menținerea ordinii și liniștii publice în așa măsură încât Ministerul, dacă nu va găsi asigurarea acestei stări legale, atunci va fi nevoit – în interesul bunurilor materiale și a gloriei regelui – să acorde această funcție importantă unei asemenea persoane care își va putea asuma răspunderea cu sufletul împăcat atât în fața maiestății sale, cât și în fața națiunii.

Cluj, 17 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P. 9804/1848, foto: 28563–28564.

181.

Albești, 17 august 1848

Tisztelt Tiszti Hivatal!

1028 tiszti számok rendelése következtében, Nyág Juan Sitárnak, hogy az Udvar által fizetett ött váltó Renensforintok vissza fizesse rendelésemnek meg tévén. A fejéregyházi cigányok pedig minő helyen laknak és földet

birnek végre járék s minyájan ezek majorság földet bírnak ezt mutassa az adó tabella is, mert edgyiknek is adó alatti földgye nincs, s laknek egy udvar környékében udvari helyen. Jelentésem az tisztelt rendelet nyomán meg téven,
Fejéregyháza, 17 augustus 1848.

Somogyi István
Szolga bíró

*

Onorată oficialitate !

Pe baza ordinului nr.1028 al Oficialității, l-am somat pe Iuon Neag să restituie cei 5 florini renani pe care i-a primit de la curte¹. Am cercetat natura pământului pe care locuiesc țigani din Albești și am constatat că toți dețin pământ alodial, ceea ce rezultă și din tabelul de impunere. În plus, niciunul dintre aceștia nu plătește dare după pământul pe care îl deține. Ei s-au stabilit în jurul curții, pe pământul deținut de aceasta. Am raportat situația pe baza ordinului în cauză.

Albești, 17 august 1848

Somogyi István

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Alba de Sus. Actele oficialității, foto: 3212–3213.

¹ Este vorba despre curtea nobiliară.

182.

București, 17 august 1848

Igen tisztelt Minister Úr !

A jelen kormányt az idősbb Golescu, Eliade és Tell képezik. A választáson a törökbiztos meg nyugodott, s meg is ígérte, hogy f.h. 19^{én} ide fog jönni. Számára egy számos lobogokkal felékesített diadalv készült, melynek közepén Abdul Medzsik képe látható, kétfelől pedig ezen tűzökrás olvasható: Devletln inajetln Szüleiman pása effendimiz hádzs dup/: Kegyelmes urunk Szüleimán pása ide jövőn:/. Az öt tagbul álló oláh küldöttség tegnapelőtt estve Giurgevbe ment, onnan a biztos által ajánlott gözösön Sztámbulba indulandó. A küldöttség feje Stepan Golescu. Népszónok Brétiánunak Budapestről nem régiben haza érkezett testvére is közöttök vagyon. Mintegy húsz nappal ez előtt jött ide egy Záblocki nevű hadi mérnök Párisbul. A lengyel emigránst herceg ajánlotta, s ezredesi ranggal

oláh szolgálatva lépett. A pontencirozott russo-antipéthiával saturált értelmes lengyel minden áron harcháborút óhajtott; s célt érendő az itteni orlándó furiosokat feltüzeltte, miszerént a törökbiztos conditio sine qua-nonjául ki tűzött kívánságát a kormányszemélyzetnek háromrai reductioját ne telyesitenék. Az idő előtti férfias lépés bizonyoson török orosz béavatkozást vont volna maga után. Az itten beállandó zavaroknak reánk nézve felette káros következményeitül már már rettegtem, s íme az egész chaos egyszerre eloszlik. Szomszédommal Zablockival ebédnél ültem midőn a bel- és hadügy-minister a népszónok Bretianuval s másokkal az étterembe toppan. Golescu hozzám jövén kezet szorít s velem szemben helylyet foglal. Hadügyminister Iell pedig szomszédom mellé ül. Az eddigi közömbös társalgás azonnal komoly alakot vált. A délután tartandó nép gyűlés ultimatumáról leasz a szó. Az alkalmat használandó s a közelgető fergeteget megkérlelendő egész komolysággal e kép nyilatkozom:

Szeretett szomszédaink! kitűzött jogainak fenterthatását senki nálamnál inkább nem óhajtja. De azt ők – ha magokat mistificálni nem akarják – kéntelenek megvallani, hogy jelenleg sem anyagi, sem pedig elegendő erkölcsi erővel még nem bírnak.

Én tehát, mint őszinte barátjuk, bátorkodom ezennel kinyilatkoztatni, miszerént mindazokat, kik önöket felette kétes körülményeik között képzett erővel ellenállásra izgatják, mint nyilvános veszedelmök elősegítettői szabadságok s nemzetök ellenségeinek vallom: mert ugyan mivel akarnak önök physice ellenállani ? Nyugtalanságok által az oroszoknak bėjövetelre kapu nyílik, pedig önök nagyon is jól tudják, hogy a töllöki megszabadulás éppen nem csekély feladat.

Szeretnek még önök Mihály vajdájokra s korára is hivatkozni. Azok egészen más idők valának, mert akarom az önök rónáit álhathatatlan erdők boríták, s eldödjeik viharban s harcban edzvék. Szavaimnak hál isten! jó eredménye lön. A délután tartott népgyűlésben huzamos tusa után a józanabb rész győzött, s a soldateskák tözsomszédóságátul megmenekvének!

A Moldvába bejött oroszok közül 2000 visszatért – a ben maradott 14000 sorait pedig a cholera csak ugyan derekason megrítkitotta. Vissza vonulnak-é vagy nem ? az még nem tudatik. A brassai darázsfészek elhányásának itten örvendenek – a boérok közül többen visszakerültek, s kettőztetett szorgalommal hivatalt vadásznak.

Solomont et.Comp. Mehadincrul beljebb kellene vitetni. Mint épen értésemre erdélyi oláhaink egy 12 tagbul álló küldöttséget küldének ide. Jövetelök célja, mint mondják, szomszédjaik átalakulásáni örömnívánítás, a szép ürügynek talán undok alannyt kipuhatalandó még ma kísérletet teendek. Pesti hirlapunk s az Ellenőr itteni magyarjaink szunyadozó érzelmeit elvégre fel éleszté. Mintegy 80 ép egészsége lelkes ifjú egy kiszolgált őrmester vezérlete alatt nemsokára útnak induland, vérét és életét hazánk szent

ügyéért feláldozandó. Méltóztatnak a fáradságban edzett, munkához szokott, lelkes csapat eránt rendelkezni. Az úti költséget fedezendő, az aláírási lapot ma megnyitottam.

Aldás és béke szeretett hazánkra.

*

Prea stimată domnule ministru !

Guvernul actual este reprezentat de Goleșcu senior, Eliade și Tell. Comisarul turc s-a împăcat cu alegerea și a promis că, în 19 ale lunii curente, va veni aici. Pentru el s-a pregătit un arc de triumf împodobit cu multe drapele, în mijloc având monograma lui Abdul Megid, iar în stânga și în dreapta acesteia se poate citi următorul text în limba turcă: *Devlet'in inajet'in Süleiman pașă effendimiz hacı burada* (Grațiosul nostru domn și om de stat, pașă Süleiman, pelerin aici).

Delegația română formată din 5 membri a plecat aseară la Giurgiu. De acolo, ea va pleca la Istanbul cu vaporul indicat de comisar. Șeful delegației este Ștefan Goleșcu. Între ei este și fratele tribunului Brătianu sosit nu demult acasă de la Budapesta.

Acum circa 20 de zile a sosit aici de la Paris un inginer militar pe nume Zábłocki. Emigrantul polonez a fost recomandat de către contele [...] și a intrat în serviciul românesc cu gradul de colonel. Polonezul inteligent, săturat de antipatia rusească, care a dorit cu orice preț război, și-a atins scopul. El i-a atârnat pe cei furioși de aici, pentru ca să nu îndeplinească acea dorință a comisarului turc pe care acesta a fixat-o ca și condiție sine qua non, adică reducerea personalului guvernului la trei membri.

Decizia bărbătească, făcută înainte de timp, ar fi tras după ea, în mod precis, un amestec turco-rus, astfel că aproape am început să mă tem, întrucât tulburările ivite aici vor avea urmări dăunătoare asupra noastră. Dar iată că, deodată, haosul se risipește. Am stat la masa de prânz cu vecinul meu Zabłocki când au apărut în restaurant ministrul de Interne și cel de Război împreună cu tribunul Brătianu și cu alții. Goleșcu a venit la mine, a dat mâna și a ocupat loc vizavi cu mine. Ministrul de Război, Tell, s-a așezat lângă vecinul meu. Discuția indiferentă a luat imediat o întorsătură serioasă. S-a discutat despre ultimatumul adunării populare care urma să aibă loc după masă. Folosindu-mă de ocazie, declar cu toată seriozitatea următoarele:

Iubiți vecini ! Nimeni nu dorește mai mult decât mine menținerea drepturilor noastre stabilite. Dar ei – dacă nu vor să fie nesinceri – sunt nevoiți să recunoască faptul că, actualmente, încă nu dispun de suficientă forță materială și morală ca să ... Eu, deci, ca prietenul dvs. devotat, îndrăznesc să declar cu această ocazie că sunt provocatori ai pericolului fățiș

pentru dvs., și dușmani ai națiunii dvs. cei care vă îndeamnă – în aceste circumstanțe dubioase –, la rezistență cu forță închipuită, căci, oare, cu ce anume vreți dvs. să rezistați psihic ? Prin agitația dvs. se va deschide o poartă pentru intrarea rușilor, deși dvs. știți prea bine că a scăpa de ei este o problemă nu prea mică.

Dvs. vă place să vă referiți la voievodul Mihai și la epoca lui. Dar au fost cu totul alte vremuri, câmpiile dvs. erau acoperite de păduri, iar înaintașii dvs. au fost și ei căliți în furtună și luptă.

Cuvintele mele, har Domnului, au avut rezultat bun. La adunarea ținută după masă, după luptă îndelungată, a câștigat mintea sănătoasă, iar de vecinătatea soldaților am scăpat. Dintre rușii veniți în Moldova, 2000 s-au întors, iar rândurile celor 14000 rămași aici au fost rărite cum se cade. Se retrag sau nu ? Aceasta încă nu se știe... Împrăștierea cuibului de viespi din Brașov a provocat bucurie; dintre boieri, mulți s-au întors și vânează după slujbă cu sânguință dublată.

Solomon și compania ar trebui să fie duși mai în interior la Mehedinți. Precum chiar am aflat, românii ardeleni au trimis aici o delegație formată din 12 membri. Scopul venirii lor este – precum susțin – exprimarea bucuriei asupra transferării vecinilor. Eu încerc să fac deja astăzi cercetări în legătură cu eventualul scop murdar al acestui pretext frumos.

„Pesti Hirlap” și „Ellenör” au reușit, finalmente, să deștepte sentimentele adormite ale maghiarilor noștri de aici. Nu peste mult timp, circa 80 de tineri sănătoși și însuflețiți vor porni la drum sub comanda unui plutonier major veteran, pentru a-și sacrifica sângele și viața în scopul sfânt al țării.

Binevoii a dispune în legătură cu această echipă însuflețită, călită în oboeală și obișnuită cu munca. Eu am deschis astăzi lista pentru acoperirea cheltuielilor de drum.

Binecuvântare și pace pentru țara noastră iubită

Prea stimatului domn ministru

Serv umil,
Nagy Ferenc

București, 17 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 907–910.

183.

Oravița, 17 august 1848

A Lagerdorfi végvidéki lakósok három emberünket elfogván és egy általunk elfoglalt malom visza foglalása alkalmával több embereinket meglővén,

ezt megkivántam bosszulni, s Lagerdorfot e hó 15^{én} délután 3 óra tájba 1300 emberrel megtámadtam, tudva, hogy ellenségünk nagyon csekély; de szerencsétlen voltam, mert ámbár az egész ellenség csak valami 100 gyalog granicsárból mellyek közül mindeniknek nem is volt puskája és öt lovas szerbből állott még is megszaladtak embereim, és úgy megrémültek, hogy több mint 900/an/. Jámról – hova vissza huzták magokat – haza szökött. Azért kérem tisztelt alispány urat, hogy méltóztasson rendelést tenni, mert erre a hirre a Nikolincon fekvő század is bevonult Kákovára most vissza nem akar menni, valamint az ide visszavonult század s úgy most innen egész Buboticzáig nincsen egy emberünk is.

Lagerdorfnál halva maradt mintegy öt ember, hogy hányan fogattak el, nem lehet tudni, mert az embereket nem lehetett számba venni, de ezeknek száma sem lesz nagy. A királyi biztos úrnak jelentvén, hogy hivatalomat tovább nem folytatom, jelentem alispány úrnak is, hogy én csak e hó 20^{ig} maradok.

Oravicán, 1848 augusztus 17^{én}.

Bruckenthal Mihály m.k. védőseregi parancsnok

*

Stimate domn vicecomite !

Locuitorii mărginași de la Câmpia au prins trei oameni de-ai noștri și au împușcat mai mulți cu ocazia recuperării acelei mori care era ocupată de noi. Eu am vrut să mă răzbun. Astfel, în data de 15 anul curent, în jurul orei 3 după masă, am atacat Câmpia cu 1300 de oameni, știind că inamicul nostru este unul redus numeric. Dar am fost mai puțin norocos, deoarece, cu toate că inamicul a presupus doar 100 de grăniceri infanteriști – dintre care mulți nici n-aveau pușcă, respectiv cinci sârbi călări, totuși, oamenii mei s-au pus pe fugă și așa s-au speriat că, de la Jam – unde s-au retras – mai mult de 900 au fugit acasă. De aceea, îl rog pe stimatul domn vicecomite să binevoiescă a lua măsuri, căci, la această știre, și regimentul aflat la Nicolinț s-a retras la Grădinari și acum nu mai vrea să se întoarcă, la fel nici regimentul retras aici, prin urmare, de aici și până la Subotica nu avem niciun om.

La Câmpia au rămas cinci morți și câți au fost prinși aceasta nu se știe, căci oamenii nu au putut fi evaluați numeric, dar nici numărul acestora, al celor prinși, nu va fi mare.

D-lui comisar regal i-am raportat că nu voi continua funcția mea, deci raportez și D-lui vicecomite că eu voi rămâne doar până în ziua de 20 luna curentă.

Oravița, 17 august 1848

Bruckenthal Mihály, Comandant

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 936–937.

Timișoara, 17 august 1848

Belügy minister úr !

Királyi biztos Vukovics Sebő úr értesülvén a Szegedre érkezett erdélyi oláh zászlóalj botrányos merényéről azonnal Szegedre s onnét Obecsére s Becskerekre elutazott – negyednapja már hogy körünkől eltávozott s minthogy vissza jövele bizonytalan, kötelességemnek tartottam Bellügy Minister Urat helyzetünkről már azért is tudósítani, nehogy az állomásonként növekedni szokott hírek Önt aggodalomba ejtsék.

B. Bruchental Lajos a krassói határőrség parancsnakától vett sürgöny szerint, ő a szerbeket augusztus 15^{dik} én Lagerdorf alatt megtámadta, a megtámadásban eszélyesség egyáltalában nem volt s ő maga is soká vonakodott támadást sürgető csapatjainak engedni, míg végre gyávasággal vádoltatván, hajlott kívánságukra, s megrohanta Lagerdorfot két oldalról, ezen megrohanásnál részünkről 23 ember elesett, esett és mennyi elleneinkből ? – arról azt említettem parancsnok hallgat. Vége a megrohanásnak az lőn, hogy embereink rémülten elszéljedtek, egy része Versecre, másik része Vojvodincra vonult; a Versecre menekültek közül a hőségbeni szaladás következtében többen megbetegedtek, kettő még aznap bele is halt. B. Bruchental ezen szomorú eredményü csata által elkedvetlenedvén kir.biztos Vukovics Sebő urat arra kéri: hogy parancsnoki tisztétől mentse fel, mit fog erre a kir.biztos mondani nem tudom, annyi bizonyos, hogy Krassó megye egyéniségeit ismerve, alig hiszem, hogy találkoznék valaki, ki helyét kipotolhatná.

A karansebesi ezredbe történt szerb betörésekről Shurányi Ignác 2^{od} alispánunk tegnap tudósította már önt; nekem csak annyi jutott osztály részül, hogy a múlt éjjel vett három rendbeli sürgöny nyomán igazoljam, mikép a szerbek száma 150-200^{án} Bozovicnál csakugyan betörték, a bozovici jó érzésü kapitány vévén e hirt, rendelkezése álló fegyveres csapatjait öszve szedvén, kiindult a városból, a szerviánokat megtámadandó, kiket Dalbosec-nél az erdő tövében találván, tüzet parancsolt, de legényei a helyett, hogy a szerviánokat lötték volna, levegőbe sütötték el fegyveröket, mire a kapitány Bozovicra vissza vonult, és alig tért be a kaszárnýába, midőn azt vevé észre, hogy azt saját katonái környezik, kik őt fogolynak nyilatkoztatják. Ez is 15^{dik} én történt, esti 6 óra tájban. A bekövetkezett éjjel sikerült az érdeklett kapitánynak egy pár hív embere segítségével Bozovicnál megszökni.

16^{dikán} a bozovicial az említett erdő tövében táborozó szerviánokhoz menvén, általok örömrivalgások között fogadtattak társaságukba csak hamar Bozovicra vissza tértek, hol mindenfelé fehér zászlókkal üdvözöltettek.

Az almási völgy lakossai nyíltan hirdetik, hogy szerb testvéreikre löni nem fognak; a szerbek pedig úgy nyilatkoztak, hogy ők Ferdinand császár érdekében küldettek ide, az oláh rácokat a magyarság ellenébe védeni.

Kelt Temesvárt, augusztus 17^{dik} én 1848.

temesi helyettes alispán
Radványi Imreh.

*

D-le ministru de Interne !

Comisarul regal, d-l Vukovics Sebő, aflând despre tentativa scandaloasă a batalionului românesc sosit la Szegedin, a plecat și el imediat în acel oraș, iar de acolo la Obecse și Becskerek. Este plecat a patra zi și, întrucât reîntoarcerea lui este nesigură, am considerat a fi de datoria mea să vă înștiințez, d-le ministru de Interne, despre situația noastră, mai cu seamă pentru ca știrile umflate de la o stație la alta sosind la dvs. să nu vă înspăimânte.

Conform telegramei primite de la comandantul grăniceresc din Caraș, B. Bruchental Lajos i-a atacat pe sârbi în 15 august lângă Lagerdorf. În atac, el nu a manifestat nicio rațiune, deci foarte greu a cedat echipelor sale care au urgentat atacul. Până la urmă, fiind învinuit de lașitate, a cedat dorințelor și a atacat Lagerdorful din două părți. În acest atac, din partea noastră, au căzut 23 de oameni. Câți dintre adversarii noștri au căzut ? – despre asta, comandantul amintit tace. Sfârșitul atacului a fost acela că oamenii noștri s-au împrăștiat înspăimântați: o parte la Vârșeț, o altă parte s-a retras la Voivodinți. Dintre cei refugiați la Vârșeț, din cauza retragerii în arșiță, mulți s-au îmbolnăvit, iar doi au și murit încă în ziua respectivă. B. Bruchental s-a descurajat din cauza acestei lupte cu sfârșit trist și îl roagă pe d-l comisar regal Vukovics Sebő să-l scutească din funcția de comandant; ce-i va răspunde d-l comisar regal, nu știu, cert este, cunoscând oamenii comitatului Caraș, că nu prea cred că s-ar ivi cineva care să-i ocupe locul.

Despre invadarea sârbilor în regimentul de la Caransebeș, vicecomitele nostru secund, Shurányi Ignác, v-a informat deja ieri. Mie mi-a revenit doar acea sarcină ca, în urma celor trei telegrame primite în noaptea trecută, să adevăresc că sârbii, într-un număr de 150–200, într-adevăr, au invadat localitatea Bozovici. Căpitanul, un om cu mult bun simț, auzind vestea, și-a adunat trupele și a pornit din oraș să-i atace pe sârbi.

Pe aceștia i-a întâlnit în pădurea Dalboșeț, a comandat foc, dar oamenii lui, în loc să fi tras în sârbi, au tras în aer. La aceasta, căpitanul s-a retras la Bozovici și abia a intrat în cazarmă când a observat că este înconjurată cazarma de propriii săi oameni care tocmai pe el l-au declarat prizonier. Și aceasta s-a întâmplat în data de 15, în jurul orei 6 seara. În noaptea următoare,

amintitul căpitan a reușit să fugă la Bozovici cu ajutorul unor oameni fideli lui.

În data de 16, cei din Bozovici s-au dus la sârbii așezați în pădurea amintită și au fost primiți cu strigăte de ură, apoi s-au întors împreună cu ei la Bozovici unde au fost salutați cu tot felul de drapele albe.

Locuitorii din valea Almăjului declară deschis că ei nu vor trage în frații lor sârbi, iar aceștia au declarat că au fost trimiși aici în interesul împăratului Ferdinand pentru a-i apăra împotriva ungarilor.

Dat la Timișoara în 17 august 1848

Vicecomitele locțiitor al Timișului,
Radványi Imre

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Elnöki, nr. 867/B, foto: 26976–26979.

185.

[Fără loc] 18 august 1848

Méltóságos fő király bíró Úr

Keserves elnyomattatásunk közepette kéntelenítettünk a méltóságos fő király bíró úr igazság szerető tekintete előtt keserves ügynököt felvilágosítani, s egyszersmind orvosolhatásáért esdekelní a következő tárgyban. Mű földes urunk méltóságos Henter Sámuel úr által miolta keze alá mentünk irtóztató sarcoltatásokkal nyomorgattatunk, el ennyire hogy ha még a nagy lelkek Isten urán elem segítenek vele a keze aloll ki nem szabadulhattunk volna, végnymoruságra s koldulásra jutottunk volna. Ugyanis miolta uralkodik rajtunk a téli hétszámot télbe rajtunk soha fel nem vette, hanem a hosszú nyári napokon kellett a munkánk hátra maradásával le fizetni tartozásukat. A hétszám tételünkben is nagyon sangargatott, el küldött Brassóban; Szentgyörre gabonával s ha meg szabott árán el nem tudtuk adni, haza kellett hozni ugyanazon napszámba s akkor igen szükön kimért gabonáját újra vissza kellett mérni, s ha kedve szerént nem tölt ki kéntelenítettünk a magunkéból, ha mindgyárt pénzzel vettük is, ki pótolni, vagy zsákjainkat este eltartotta. Napszámjainkat is önkényességéből rotta fel, ha tetszett két napszámunkat is egybe vette; úgy egyebekben is sokakba sattzoltattunk fenn irt urunk által.

Az idén is Szentgyörgy naptól Szentharomság vasárnapjáig megtettük tartozásunkat, sött többet – s jól lehet udvari biráink által kértük, hogy téli hétszámjainkat tétesse le, azt nem tette, azt mondva neki oly rövid nap nem

kell hétszám/ként/, hanem most a nyári napokba kívánna le tétetni, holott nyolc esztendő alatt eléggé nyomorgattatunk urunk által s duplamódon lefizettük eddigi tartozásunkat- mire nézve:

Mély alázatossággal esedezünk a méltóságos fő királybíró urnak méltóztat el nyomtatott sorsunkat kegyes szívére venni a olnélküli kívánata alóll feloldozni s kezén lévő hatalmánál fogva az igazsággal meg edgyezőleg meg határozni parancsolni, hogy méltóságos Kenter Sámuel úr minket többé ne sartzoljon, ne hurcoljon ok nélkül mert mü meg tettük volna tartozásunkat jó szívvvel, ha idején parancsolta volna, de hogy most a hosszú nyári napokon tégyük el maradott téli hétezámjainkat nem tehetjük, annyival is inkább, hogy eddig elé tizszeresen is le fizettük napszámjainkat.

Kegyes és vigasztaló válaszszaért a midön ujja is esdekelnénk s kegyes és valóságos rendeletét várva maradunk a méltóságos királybíró úrnak elnyomatott szegény emberei eddig méltóságos Henter Sámuel szolgáló jobbágyai,

Varga Miklós x
Hidi János mk.
Opre Dávid x
Kispál Ferenc x

Jakab Sigmond mk.
Deák György mk.
Demény György x
Szász Mózes x

*

Prea ilustre domn prim jude regesc !

Fiind oprimați crunt, suntem nevoiți să vă adresăm, preamărite domnule prim-jude regesc, știut fiind și aceea că sunteți omul dreptății, să rezolvați problemele de mai jos:

Noi suntem oprimați crunt de către moșierul nostru, preamăritul Henter Sámuel, și dacă, după bunul Dumnezeu, marile suflete nu ne-ar fi ajutat, n-am fi putut scăpa din stăpânirea lui și am fi ajuns la sapă de lemn, la cerșetorie. De când este stăpânul nostru, niciodată n-a acceptat prestarea zilelor de robotă de iarnă – a trebuit să le prestăm în zilele lungi de vară în dauna muncilor noastre. În privința robotelor ne-a torturat: ne-a trimis la Brașov și Sfântu Gheorghe cu grâne și, dacă n-am reușit să le vindem pe prețul fixat de dânsul, a trebuit să le cărăm înapoi, tot pe contul zilei respective. În acest caz, ne-a pus să măsurăm grânele pe care el, anterior, le-a măcinat foarte zgârcit și, dacă nu era pe placul lui, eram constrânși de a completa din ale noastre, chiar dacă trebuia să cumpărăm pe bani. Dacă nu puteam, sacii noștri erau seara reținuți. Chiar și zilele de robotă au fost socotite după capriciile lui, dacă așa a convenit, chiar două zile au fost considerate ca fiind una; și în altele am fost chinuiți de sus numitul domn.

Și în acest an am făcut zilele de robotă din ziua de Sfântu Gheorghe, până în ziua de Sfânta Treime și chiar mai multe și, cu toate că am cerut prin

judele domenal ca să ne fie posibilă prestarea zilelor de iarnă, nu ne-a permis, spunând: „nu-mi trebuie zile așa de scurte în contul robotelor, ci vreau la vară.”

Timp de 8 ani de când suntem sub stăpânirea lui, ne-a torturat destul în felul acesta, prestând dublu obligațiile noastre: cerem, cu mare umilință, domnule prim-jude regesc, să priviți la soarta noastră oprimată și să aveți în vedere eliberarea noastră de sub prestații neîntemeiate, poruncindu-i, pe baza puterii dvs., preailustrului domn Henter Sámuel ca să nu ne mai chinuie fără temeii, căci am fi făcut față cu bunăvoie sarcinilor, dacă s-ar fi poruncit la timp. Dar acum, în zilele lungi de vară, nu putem presta și zilele de iarnă, cu atât mai mult cu cât, până acum, am plătit și de zece ori robotele.

Rugându-vă din nou, așteptăm răspunsul cel drept și mângâietor al dvs. și rămânem supuși umili ai preailustrului domn prim-jude regesc.

Oameni oprimați de până acum ai preailustrului domn Henter Sámuel

Varga Miklós x
Hidi János mk.
Opre Dávid x
Kispál Ferenc x

Jakab Sigmond mk.
Deák György mk.
Demény György x
Szász Mózes x

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Elnöki, nr. 867/B, foto: 8395–8396/1848.

186.

Pesta, 18 august 1848

Către poporul greco-neunit din satul Poplaca
Iubiților mei fii întru Hristos !

Cu durere în inimă a trebuit să înțeleg cum că voi neînțelegându-vă după cum se cuvine fraților, mai întâi între voi înșivă, și necercetând înainte de toate după adevărata stare a lucrurilor voastre, ați început a vă prizoni voi între voi și prin aceasta nu numai a vă pricinui vouă înșivă scădere și rușine, ci încă a vă supune și primejdiei aceleia de a vă strica tot lucrul vostru.

Pentru aceea, ca un părinte adevărat care pe toți din inimă Vă iubesc și mă îngrijesc de binele vostru necurmat, îmi întorc glasul meu cel părintesc către voi toți și cu deplină credință că mă veți asculta, vă sfătuiesc: să fiți cu dragoste și cu răbdare unul către altul, să nu vă mai prizoniți, ci să mai așteptați puținel până când se va lua lucrul vostru la dezbatere și se va hotărî.

Proșesul vostru întreg s-au trimis în zilele acestea de la înălțata Curte aicea la măritul ministeriu și cât va mai veni rândul lui, numaidecât se va și lua înainte și se va hotărî.

Pentru aceea, să știți cum că oamenii aleși 4, pe care i-ați trimis voi, au fost aici și au căutat lucrul vostru și au aflat cum că numai acum au sosit aicea, așa cât până acum se află încă în lăzile în care s-au adus în jos. Eu am nădejde cu puțină răbdare până se vor pune lucrurile la rânduială. Deci nici pe acești 4 oameni care nimica nu v-au greșit, dar nici pe alții să nu mai prigoniiți, ci precum v-am mai scris eu să fiți în pace și în dragoste unul cu altul, să vă purtați așa precum place lui Dumnezeu și oamenilor celor de treabă ca nu cumva prin neorânduie să vă stricați tot lucrul cel bun.

Încă o dată vă îndemn și vă sfătuiesc ca să fiți în pace și liniște, apoi, trimițându-vă binecuvântarea mea cea arhipăstorească și darul tatălui nostru care este în ceruri, rămân al vostru de tot binele voitoriu

Episcop Andrei

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, foto: 9778–9779.

187.

Pesta, 18 august 1848

Subscrisul își expune în următoarele observațiunile deja enunțate în contra concludului numărul 35¹, adus cu privire la dorințele națiunii române din partea comisiunii regnicolare emise în chestiunea uniunii Ardealului.

Națiunea română din Ardeal, precum până acum a pretins cu tot dreptul de la corpurile legiuitoare ale patriei ca atât religiunea, cât și naționalitatea să-i fie legalicește asigurate, și în urmare, să fie recunoscută de religiune și națiune recipiată, așa și acum când s-a întâmplat uniunea Ardealului cu patria mamă, își exprimă cu conștiință patriotică această dorință îndreptățită și totodată echitabilă, temându-se nu fără motiv că precum înainte de uniune, așa și după uniune poate să fie silită să sufere știrbire într-un mod oarecare în drepturile sale cetățenești, care îngrijorare, ca să retinaie celelalte, se bazează pe vătămarea izvorâtă din detragerea concesiunii cuprinse în articolul de lege 60 din 1791, în urma căreia religiunea greco-ortodoxă neunită a fost în Ardeal până la 1848 numai tolerată, iar credincioșii acesteia nu numai la ordinul Guvernului și Cancelariei aulice, ci nici la prea înalta poruncă a Majestății sale nu au fost primiți la oficii în municipalități, aducându-se ca scuză că națiunea română și eclesia neunită *non est recepta*.

Merită recunoștință în timpul din urmă eselența sa guvernatorului reg. conte Teleki Jozsef, căci în urma dispozițiilor sale energice și cosmopolite au început să fie primiți de scriitori la guvern și români neuniți.

Aceeași îngrijorare primește nutremânt în inima românilor și în urma modului cum s-a făcut uniunea, ceea ce apare evident și din art. I de lege a

Ardealului din anul 1848, fiindcă legea aceasta despre uniune e lipsită de cerințele timpului și de ale geniului acestuia; și că aceasta îi lipsește, e dovedit cu adresa dietei prin care legea e trimisă spre aprobare, în care adresă se spune că uniunea e făcută în numele națiunii maghiare, sașe și săcuiești, iar despre două terțialități ale populațiunii Ardealului nu se face nici pomenire, și astfel uniunea s-a făcut prin națiunile privilegiate prin legile de până acum, iar nu în numele poporului; și că ea nu din partea corporațiilor privilegiate, ci din partea totalității Ardealului trebuia să se facă, o dovedește faptul că Dieta ungară din trecut care a făcut o propunere pentru uniune a pășit pe plan ca dietă declarată și recunoscută de compusă din reprezentanții poporului, și ca atare a provocat Ardealul la uniune și în calitate a acesteia legea despre uniune se provoacă la Ardealul întreg, nu numai la cele trei națiuni privilegiate, ceea ce se opune scopului și principiului.

Legea uniunii prin urmare nu conține pretensiunile poporului și nu le reprezintă; și că nu le reprezintă dovedește și mai clar art. de lege IX din 1848 al Ardealului, care vorbește despre egalitatea religioasă pentru ca dacă uniunea ar fi dat tot aceea ce cere spiritul democratic al secolului, de ce mai trebuia acest art. de lege IX ? De bună seamă pentru aceea, pentru că legea despre uniune reprezintă numai corporațiile privilegiate.

S-ar putea face obiecțiunea că acum legea despre uniune și art IX de lege au umplut tot golul. Dar tocmai nu e așa; și anume, fiindcă înflăcăratul cetățean al patriei ungare și ministru al țării, Kossuth Lajos, a declarat în cursul dietei actuale că dieta Ardealului nu avea decât să decreteze uniunea, perfectă uniune, iar nu să mai aducă legi; și de părerea aceasta a fost și corpul legiuitor. Și nu e în fine așa, fiindcă uniunea, presupunând perfectă egalitate, legea votată nu numai că nu a dat viață acestei egalități, ci a menținut până astăzi trei națiuni diferite, spre scurtarea nemeritată a națiunii a patra care e cea mai numeroasă.

Să judece acum Europa civilizată care știe a respecta drepturile omenimei și ale națiunilor, că acolo unde 6–700 de mii de suflete formează trei națiuni deosebite, e compatibil cu pretensiunile legilor dumnezeiești și sociale, ca un milion și trei sute de mii de suflete să fie nulificate prin ele ?

Uniunea avea să îmbrace Ardealul în hainele Ungariei. Stă aceasta în praxă ? Stă oare atunci când în țara unită apar suveranități dărburite ? Când un comitat, al Cojocnei, decretează și comunică întregului Ardeal decretările sale ?

Nu e mirare deci că românii din Ardeal încă și după efectuarea uniunii sunt îngrijorați în privința situației lor viitoare cetățenești și ar fi chiar și în cazul dacă uniunea le-ar fi dat aceea-ce a pretins spiritul european care a provocat și uniunea însăși, pentru că între astfel de împrejurări e imposibil să nu ne gândim la cuvintele excelentului și marelui cetățean al patriei noastre, Széchenyi István, care zicea: „cel ce a trăit multă vreme lipsit de onoare, pe care începe să și-o recâștige și în parte și-a redobândit-o, e de o suță

de ori mai jalos pe comoara aceasta decât omul care niciodată n-a trecut printr-o astfel de agonie morală”.

Îngrijorarea națiunii române e deci cu atât mai motivată, fiindcă la a doua petițiune a națiunii române înaintată Majestății sale iubitului nostru domn și rege s-a dat din Innsbruck la 23 iunie 1848 un preaînalt răspuns regal prin care Majestatea sa s-a îndurat preagratios a asigura națiunea română că va îndruma ministerul unguresc să prezenteze proiect de lege despre asigurarea naționalității române, răspuns pe care preanonorata comisiune nici nu l-a amintit în procesul său verbal, provocându-se numai la primul răspuns regal, tot din Innsbruck, dat la 11 iunie, cu toate că era foarte la loc dacă se discuta și răspunsul din 23 iunie, după ce s-a discutat cel din 11 iunie.

În urma tuturor acestor îngrijorări, când fac declarația aceasta care conține votul meu separat, am deplină speranță că ministerul unguresc, ținând cont de încrederea ce a pus-o în el națiunea română, va liniști cele două terțialități ale Ardealului și va esopera egalarea intereselor, atât de necesară pentru fericirea patriei comune

Budapesta, 18 august 1848

Andrei Șaguna m.p., episcop

Original: A. M. Sibiu, Fond Anul 1848, foto: 99755–99756.

¹ Constituită la 16 iulie 1848, Comisia regnicolară de la Pesta a fost însărcinată de către fosta Dietă de la Cluj să stabilească amănunțele și să definitiveze din punct de vedere juridic uniunea Transilvaniei cu Ungaria. Un loc important în dezbaterile comisiei l-au avut cererile reprezentanților națiunii române de a li se respecta și îndeplini revendicările formulate în Adunarea Națională de la Blaj. De asemenea, delegații români prezenți la lucrările comisiei cereau, în virtutea rezoluției imperiale de la Innsbruck, să le fie asigurate drepturile printr-o lege specială. Față de aceste cerințe, comisia regnicolară a emis la 8 august hotărârea nr. 35, prin care considera că este de prisos un articol de lege care să-i privească exclusiv pe români, deoarece toate drepturile lor cetățenești le sunt deja recunoscute prin legile emise. Comisia a revenit asupra chestiunii în ședința din 10 august când episcopul Andrei Șaguna și Alexandru Bohățel au dat un vot separat, iar Șaguna l-a motivat și în scris. Despre dezbaterile respective, a se vedea: Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur ...*, vol. I, p. 385–402.

188.

Budapesta, 18 august 1848

Proiectul de lege al episcopului Șaguna privitor
la organizarea bisericii ortodoxe

1. Religia greacă neunită să fie declarată ca religie receptă a locuitorilor de această confesiune din Ardealul unit cu Ungaria, cu desăvârșită egalitate și reciprocitate față de toate religiile legal recunoscute din patrie.

2. Dispozițiile legilor 3 și 20, paragrafului 6 din 1848 să fie extinse și asupra greco-neuniților din Ardeal.

3. Și, deoarece prin paragraful 8 al legii 20 din 1848 în patria-mamă s-a asigurat bisericii greco-neuniților dreptul de a-și rezolva chestiunile religioase, școlare sub supravegherea Statului, și eparhia greco-neunită din Ardeal să poată dispune, conform cu spiritul vremii în chestiunile religioase, școlare și fundamentale, permițându-se și acestei eparhii ca, potrivit instituțiilor sale să poată ține adunări periodice bisericești și școlare, cu aprobare prealabilă și sub controlul ministerului.

4. Și deoarece este inevitabil necesar ținerea unei astfel de adunări, până în prezent nereglementată, pentru chestiuni bisericești, școlare și fundamentale în această eparhie, să se decidă în urmare ca Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii să convoace, cât mai curând, adunarea bisericească și școlară care privește această eparhie, ai cărei membri, până la reglementarea prin legi a compoziției pe care va avea-o, în afară de episcopul eparhial respectiv, să se constituie din 44 protopopi și 56 de laici.

5. Pentru mai marea asigurare a clerului și credincioșilor greco-neuniți de dincolo de Piatra Craiului, să se amintească și pentru această eparhie art. 3 al legii 20 din 1848 în ceea ce privește acoperirea din Stat a necesităților bisericești și școlare, anulându-se contribuția „banului sydoxial”.

6. Alegerea episcopului, obișnuită în această eparhie din timpuri imemorabile, să se păstreze cu modificarea ca aceasta, pe viitor, în mod legal, prin adunarea bisericească, înțelegându-se de la sine, pe baza legii 3, art. 7 din 1848, dreptul Maiestății Sale de a numi pe una dintre persoanele alese.

7. La fel, a comunelor pentru preoți.

8. Și a preoților pentru protopopi să se respecte neapărat și în viitor drepturile de alegere.

*

Az erdélyi görög nem egyesült egyházat érdeklő javaslat

1. A görög nem egyesült vallás a már Magyarhonnali egyesült Erdélynek ezen hitbeli lakosáira is törvényes bevett vallásnak nyilvánításson tökéletes egyenlőség és viszonzossággal az összes hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetek irányában.

2^{-or} Az 1844. 3^{-ik} törv. cz és az 1848. 20^{-ik} törv., czikkeknek 6-usa rendeletei az Erdélyöl való görög nem egyesültekre is kiterjesztessen.

3^{-or} És mivel az 1848. 20^{-ik} törvényczikknek 8^{-ik} §-fusa következtében a görög nem egyesült anyaszentegyháznak vallásbeli és iskolai ügyeik iránti intézkedési joga, az álladalom felügyelése mellet ez Anyahonban biztosittatik, hogy ezen Erdélyben lévő g.n. népet püspöki megye, vallásbeli és iskolai ügyei és alapítványai iránt korszellemmleg intézkedhessen, engedtesen

meg ezen püspöki megyénk is, miszerint egyházi institutiojai szerint időről időre a Ministeriumnak előleges jóváhagyása mellett és felügyelése alatt egyházi és iskolai gyülekezetet tarthasson.

4er Minthogy pedig az ily egyházi és iskolai ügyekre valamint alapítványokra is vonatkozó gyülekezetnek megtartása ezen érintett püspöki megyében, mely semmi tekintetben rendszabályoztatva nincsen, elkerülhetetlen szükséges: ennél fogva határoztasék, miként a vallás és közoktatási miniszter mentül, előbb egybehívja ezen püspöki megyére vonatkozó egyházi és iskolai gyülekezetet, melynek tagjai, addig is míg annak szerkezete törvény által rendeztetni fog, az illető megyés püspökön kívül 44 esperesből és 56 világiból álljon.

5^{ör} a Királyhágón tul lévő görög nem egyesülteknek papsága és hitsorsosoknak nagyobb biztosítása tekintetéből említessen meg a megyére nézve is az egyházi és iskolai szükségek közállodalmi költségek által leendő fizetésről 1848. évi 20^{ik} törvenyczikknek 3^{ik} §-fusa, megszüntetvén a sydoxialis garasnek adása.

6^{ör} Az emberi emlékezetet felölhaladó időktől ezen megyében a papság által gyakorolt megyés püspöknek választása továbbra is meghagyasson avvel a módosítással miként az, az egyházi gyülekezet által jövendőre törvényesen, magától értetödvén az 1848. 3^{ik} törvenyczikknek 7^{ik} §-fusa nyomán Ö Felségének a megválasztott egyének közüli kinevezési joga.

7^{ik} nem különben a községek által gyakorolt lelkészeiknek valamint.

8^{ör} a lelkészek által gyakorolt espereseiknek választási joga jövendőre és feltétlenül fenmaradjon.

Budapesten, 18 Augusztus 1848.

Pe verso: Az Erdélyi g.u.e. Egyházat érdeklő javaslat.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Elnöki, nr. 867/B, foto: 8496–8499/1848.

189.

Budapesta, 3 iulie-18 august 1848

[Înainte de începerea lucrărilor comisiei regnicolare de la Budapesta, Andrei Șaguna a adresat guvernului maghiar o rugămintă, în care expunea importanța asigurării naționalității române printr-o lege specială și cerea ca și alți fruntași români ardeleni să fie chemați la Pesta, pentru a face parte din comisia regnicolară.

La 3 iulie 1848, guvernul ungar, prin persoana ministrului de Interne Szemere Bertalan, i-a dat următorul răspuns:]

Ilustrisime domnule episcop !

Am onoarea de a te încunoștiința că consiliul de miniștri primește principiul, ca comisiunea uniunii să se întregească cu membri numiți din sânul Românilor. Despre numirea membrilor te voiu avisa cu grăbire.

Primește stima mea patriotică.

Budapesta, 3 iulie 1848.

Szemere m.p.,
ministru de Interne

[Neprimind aviz pentru promisa completare a comisiei regnicolare, la 14 iulie 1848 Șaguna i-a adresat ministrului de Interne următoarea reprezentațiune:]

Onoratule domn ministru de Interne !

În urma încunoștiințării, după care consiliul de miniștri a binevoit a accepta principiul de a să întregi comisiunea uniunii cu membri din sânul Românilor, aștept acum de 11 zile încunoștiințarea onoratului domn ministru, referitor la membri, și de aceea vin să rog cu stimă pe domnul ministru, ca așteptata încunoștiințare să mi-o trimită cât mai curând, respectiv să binevoiască a face dispozițiunea necesară pentru numirea membrilor încă nedenumiți, din acel motiv, fiindcă unii din acei membri să află încă de 14 zile aici, pe spesele lor proprii, venind la provocarea ce le-am adresat, petrecând aici timpul fără cauză, neglijindu-și afacerile de acasă și cele oficiale. Câțiva earăși, fiind departe în Ardeal, chemarea lor și sosirea lor aici reclamă mult timp.

Budapesta, 14 iulie 1848.

Șaguna m.p.

[Răspunsul ministrului ungar de Interne din 14 iulie 1848:]

Dlui episcop Andreiu Șaguna

Pentru ca să se poată efectui cât mai curând intențiunea deja decretată a ministerului, de-a mai alătura la comisiunea uniunii indivizi de *buze române*, și să pot împlini totodată și dorința Ilustrității Tale, exprimată în scrisoarea trimisă mie astăzi, te rog să binevoiești a-mi comunica lista persoanelor, cari în scopul atins sunt sosiți aici.

Budapesta, 14 Iulie 1848.

Pentru ministrul de Interne:
Zoltán János m.p.

[Episcopul Șaguna i-a comunicat guvernului ungar că la Pesta au sosit deja: Timotei Cipariu, Iosif Ighian, Paul Dunca, Demetriu Moldovan și Ioan Bran, dar în înțelegere cu episcopul Lemeny i-a mai propus și pe alții.

Ministrul de Interne le-a trimis episcopilor români scrisoarea din 15 iulie 1848:]

Domnilor episcopi Ioan Lemenyi și Andreiu Șaguna

La propunerea d-voastre ministerul a decis, ca în comisiunea care are să elaboreze amănuntele uniunii, să poată lua parte din partea Românilor mai mulți membri, – *însă ca patrioți*, – ale căror nume, adecă: Francis P. Lemenyi, Timoteiu Cipariu, Ioan Chirilă, Iosif Ighian, Petru Bădilă, Paul Dunca, Moise Fulea, Demetriu Moldovan și Ioan Bran, - vi le comunic cu provocarea să-i avisați despre această înrolare și să binevoiți a-i provoca să vină aici.

Primiți cordiala mea stimă patriotică.

Szemere m.p.

[Episcopii i-au avizat pe dată pe cei nominalizați în comisia uniunii, apoi au întocmit următorul raport adresat Ministerului de Interne după 15 iulie 1848:]

Referitor la comunicatul din 15 iulie a.c. al stimatului domn ministru, prin care a binevoit a ne comunica lista membrilor români chemați în comisiunea regnicolară însărcinată cu elaborarea amănuntelor uniunii, dat fiind că dintre ei Moise Fulea, Petru Bădilă, Ioan Chirilă și Francisc Lemenyi, cu toate că au fost încunoștiințați despre înrolarea lor, până acuma nu s-au prezentat, și după cum suntem informați, din cauza ocupațiilor oficiale nici nu să vor presenta, – suntem cuprinși de îngrijorarea, că în locul celor nouă nu vor putea satisface numai cei cinci membri prezenți dorințele națiunii, pe lângă care împrejurarea mai vine și aceea, că comisiunea numită va intra peste o zi-două în discutarea meritorială a importantului obiect cu a cărui credincioasă prelucrare a fost însărcinată, – pentru ca nu cumva din neparticiparea membrilor absenți să sufere amânare, după ce unii confrăți, membri în comisiune, au făcut declarație înaintea noastră, că până ce nu va fi întregit numărul de 12 nu vor intra în aducerea concluser meritorie, de o parte, de altă parte unul dintre subscrișii episcopi am aflat de lipsă dispensarea de sub această sarcină a protopresbiterilor și totodată asesorilor consistoriali Moise Fulea și Petru Bădilă, din motivul că îndepărtarea lor de acasă și de la consistor ar provoca mare încurcătură și turburare în afacerile bisericești: am aflat de bine a atrage atențiunea onoratului domn ministru asupra dorinței

noastre generale, ca în locul persoanelor numite și până acum absente să fie înrolați în comisiune Petru Dobra, Iacob Bologa, Alesandru Hossu și Bardossy, tineri români și advocați, cari posed pregătirile recerute pentru importanța lucrărilor și să află de present în Pesta, și pe cari ca persoane cunoscute și acomodate îi recomandăm stimatului domn ministru spre părtinire și spre propunere ministerului ca să-i denumească, în convingerea că pasul acesta îl reclamă în mod necesar liniștirea națiunii.

Am rămas cu deosebită stimă.

[Semnăturile]

[Ministerul maghiar n-a răspuns acestei cereri. Iar la refuzul contelui Teleki József, președintele comisiei regnicolare a uniunii, de a accepta noi membri români în afară de cei 3 votați de Dieta din Cluj (Andrei Șaguna, Ioan Lemeny și Alexandru Bohățel), episcopul Șaguna i-a adresat ministrului guvernului maghiar nota din 22 iulie 1848:]

Ilustre domnule ministru !

Încunoștințând pe acei membri ai națiunii mele, cari în urma ordinațiunii Ilustrității Voastre din 15 Iulie, numărul 582, sunt chemați să iee parte la ședințele comisiei cari va elabora amănuntele uniunii, și îndrumându-i să se prezenteze în fața presidentului acelei comisii, conte Josif Teleki, – cu durere am fost avisat, că Esceleța sa domnul președinte al comisiei nu știe nimica despre ordinațiunea ministerială, și de aceea a făcut observarea, că ministerul nu are putere să modifice legea Ardealului, din care cauză nu poate primi în comisiune pe membrii numiți din partea ministerului, cari numai ca petenți pot să înainteze rugare.

Că națiunea română dorește pe cale pacinică sanarea cererilor sale, o știe Ilustritatea Voastră prea bine. Dar vă rog să puneți în cumpănă și aceea, că de câte piedeci ne lovim în executarea echitabilă !

De aceea, cu încredere deplină rog pe Ilustritatea Voastră, ca delăturând cu energie pedeca de sus, să binevoiți a ne liniști, pentru că procedând din punctul de vedere al intereselor țării, prin aceasta nu e violată legea Ardealului.

Budapesta, în 22 iulie 1848.

[Andrei Șaguna]

[Episcopul Șaguna a mai cerut diurne și decontarea cheltuielilor de drum pentru membrii români ai comisiei regnicolare.

Ministrul de Interne a răspuns la ultimele două cereri ale episcopului prin nota din 30 iulie 1848:]

Domnului episcop Andrei Șaguna

Am conferat cu domnul ministru de Finanțe¹ în chestia primirii de diurne din partea membrilor comisiunii, cari vor primi și spese de călătorie. V-aș ruga numai, că atunci, când cineva ar voi să meargă cu asemnare la cassieria centrală, – Ilustritatea Ta să-l trimiți întâiu la mine, ca să contrasemnez asemnarea.

Ce se atinge de ședințele comisiunii voi confera încă astăzi cu domnul guvernator (conte Teleki Jozsef), ca forma să fie schimbată, ear despre rezultat vă voi avisa cu grăbire.

Budapesta, 30 Iulie 1848.

Szemere m.p.

[Comisia regnicolară s-a ocupat de chestiunea română în ședința sa din 3 august 1848, când Alexandru Bohățel a prezentat petiția grănicerilor din cel de-al doilea regiment românesc de la Năsăud, în chestiunea respectării limbii.

Membrii români ai comisiei regnicolare au cerut respectarea hotărârilor votate în adunarea națională de la Blaj și elaborarea unui proiect de lege pe baza rezoluției imperiale de la Innsbruck din 23 iunie 1848, referitoare la garantarea drepturilor românilor.

În ședința din 8 august 1848, avându-l ca referent pe Horváth István, comisia regnicolară a adoptat următoarea hotărâre:]

Nr. 35

Continuându-se consultarea asupra dorințelor națiunii române din Ardeal, să decide:

Comisiunea e de părerea, că după ce chiar și amăsurat răspunsului dat petenților la rugarea înaintată M. Sale Domnitorului nostru, în urma uniunii și a acceptării dispozițiilor mai nouă luate din partea Ungariei au dispărut toate asupririle posibile, nu numai, dar concetățenii noștri de limbă română încă au fost așezați în egale drepturi și libertăți cu ceialalți cetățeni ai patriei, ba în dieta actuală sunt chiar și reprezentați în mod egal cu ceialalți cetățeni, – e cu totul de prisos, ca pentru a se decreta toate acestea încă o dată, să se compună articol nou de lege, cu atât mai vârtos, fiindcă vor avea soarte egală în viitor cu numeroșii Români din Ungaria.

De altcum, dacă concetățenii de limba română din Ardeal, împreună cu cei din Ungaria, ar dori să se apropie încă cu vreo rugare de adunarea țării (dietă)², le stă în deplină și liberă voe a o face aceasta.

[La asemenea hotărâre a comisiei regnicolare, ce considera superfluă adoptarea unei legi speciale de garantare a drepturilor românilor din Ardeal, episcopul Șaguna și Alexandru Bohățel au depus vot separat, motivat în scris de primul.

În ședința din 10 august 1848, comisia regnicolară a revenit asupra chestiunii, adoptând o nouă concluzie în acest sens:]

Nr. 37

După cetirea și stabilirea hotărârii din 8 August, adusă sub numărul 35, referitor la dorințele națiunii române, membrii de limba română ai comisiei fac propunerea, că deoarece concludul ținut prea în general nu poate fi destul de liniștitor pentru cetățenii de limba română, ar fi foarte oportun, dacă cel puțin cu privire la principalele lor dorințe, anume, la folosirea limbii materne, cu privire la biserică, școală, comună, și cu privire la petiționări, precum și referitor la aplicarea în funcțiuni, s-ar lua măsuri detaliate, și drept garanție s-ar decreta toate în lege, obiectul să ia de nou în desbatere, și:

Comisiunea aceasta a aflat de bine, din punctul de vedere al liniștirii Ardelenilor, să recomande ministerului, ca să dea expresiune într-un proiect de lege faptului, că concetățenii de limba română pot să-și folosească limba proprie română, precum în afacerile bisericești, așa și în școalele elementare, dar limba maghiară, ca limbă necesară, au să o propună separat.

Mai departe la corporațiunile bisericești, precum și în comune curat românești, procesele verbale să se poată purta în limba română, dar și în cea maghiară, pentru a putea fi înțelese de superioritate [forurile superioare].

Dar orice altă corespondență, fie de caracter bisericesc sau civil, pot să o facă numai în limba maghiară, fiind însă acceptabile singuraticile petițiuni și recursuri și în limba română.

Pe lângă acestea, cei de legea greco-orientală să fie asigurați, ca cei de celelalte religii din patrie.

Cu o cale declarând și aceea, că concetățenii români, cari au pregătirile necesare, să fie aplicați în toate ramurile administrațiunii.

[La 18 august 1848, episcopul Andrei Șaguna i-a înaintat comisiei regnicolare în scris votul său separat:]

Subscrisul își espune în următoarele observațiunile deja anunțate, în contra concludului numărul 35, adus cu privire la dorințele națiunii române din partea comisiei regnicolare esmise în chestiunea uniunii Ardealului.

Națiunea română din Ardeal, precum până acuma a pretins cu tot dreptul de la corpurile legiuitoare ale patriei, ca atât religiunea cât și naționalitatea să-i fie legalicește asigurate, și în urmare să fie recunoscută de religiune și

de națiune recipiată, așa și acum, când s-a întâmplat uniunea Ardealului cu patria mună, își exprimă cu conștiință patriotică această dorință îndreptățită și totodată echitabilă, temându-se, nu fără motiv, că precum înainte de uniune, așa și după uniune poate să fie silită să sufere știrbire într-un mod oarecare în drepturile sale cetățenești, care îngrijorare, ca să retac [trec sub tăcere] celelalte, să basează pe vătămarea isvorâtă din detragerea concesiunii cuprinse în art. de lege 60 din 1791, în urma căreia religiunea gr.-ort. neunită a fost în Ardeal până la 1848 numai tolerată, ear credincioșii acesteia nu numai la ordinul guvernului și a[l] cancelariei aulice, ci nici la prea înalta poruncă a M. Sale nu au fost primiți în oficii la municipalități, aducându-se ca scusă, că națiunea română și eclesia neunită *non est recepta*.

Merită recunoștință în timpul din urmă Escel. Sa guvernatorul reg. conte Teleki Jozsef, căci în urma dispozițiilor sale energice și cosmopolite, au început să fie primiți de scriitori la guvern și Români neuniți.

Aceeași îngrijorare primește nutremânt în inima Românilor și în urma modului cum s-a făcut uniunea, ceea-ce apare evident și din art. I de lege al Ardealului din anul 1848, fiindcă legea aceasta despre uniune e lipsită de cerințele timpului și de ale geniului acestuia; și că aceasta îi lipsește, e dovedit cu adresa dietei prin care legea e trimisă spre aprobare, în care adresă să spune, că uniunea e făcută în numele națiunii maghiare, sase [săsești] și săcuiești, ear despre două terțialități ale poporațiunii Ardealului³ nu se face nici pomenire, și astfel uniunea s-a făcut prin națiunile privilegiate prin legile de până acuma, ear nu în numele poporului; și că ea nu din partea corporațiunilor privilegiate, ci din partea totalității Ardealului trebuia să se facă, o dovedește faptul, că dieta ungară din trecut, care a făcut propunere pentru uniune, a pășit pe plan ca dietă declarată și recunoscută de compusă din reprezentanții poporului, și ca atare a provocat Ardealul la uniune, și în calitate aceasta legea despre uniune să provoacă la Ardealul întreg, nu numai la cele trei națiuni privilegiate, ceea ce să opune scopului și principiului.

Legea uniunii prin urmare nu conține pretensiunile poporului și nu le represintă; și că nu le represintă dovedește și mai clar art. de lege IX din 1848 al Ardealului, care vorbește despre egalitatea religioasă, – pentru că dacă uniunea ar fi dat tot aceea ce cere spiritul democratic al secolului, de ce mai trebuia acest art. de lege IX ? De bună seamă pentru aceea, pentru că legea despre uniune represintă numai corporațiunile privilegiate.

S-ar putea face obiecționarea, că acum legea despre uniune și art. IX de lege au umplut tot golul. Dar tocmai nu e așa; și anume, fiindcă înflăcărutul cetățean al patriei ungare și ministru al țării, Kossuth Lajos, a declarat în decursul dietei actuale, că dieta Ardealului nu avea decât să decreteze uniunea, perfecta uniune, ear nu să mai aducă legi; și de părerea aceasta a fost și corpul legiuitor. Și nu e în fine așa, fiindcă uniunea,

presupunând perfecta egalitate, legea votată nu numai că nu a dat viață acestei egalități, ci a menținut până astăzi trei națiuni diferite, spre scurtarea nemeritată a națiunii a patra, care e cea mai numeroasă.

Să judece acum Europa civilisată, care știe respecta drepturile omenimei și ale națiunilor, că acolo, unde 6–700 de mii de suflete formează trei națiuni deosebite, e compatibil cu pretensiunile legilor dumnezeiești și sociale, ca un milion trei sute de mii de suflete să fie nulificate prin ele ??⁴.

Uniunea avea să îmbrace Ardealul în hainele Ungariei. Stă aceasta în praxă ? Stă oare atunci, când în țara unită apar suveranități dăruite ? Când un comitat – al Cojocnei –, decretează, și comunică întregului Ardeal decretările sale ?

Nu e mirare deci, că Românii din Ardeal încă și după efectuarea uniunii sunt îngrijorați în privința situației lor viitoare cetățenești, și ar fi chiar și în cazul dacă uniunea le-ar fi dat aceea ce a pretins spiritul european, care a provocat și uniunea însăși, pentru că între astfel de împrejurări e imposibil să nu ne gândim la cuvintele escelentului și marelui cetățean al patriei noastre, Széchenyi István, care zicea: „cel ce a trăit multă vreme lipsit de onoare, pe care începe să și-o recâștige, și în parte și-a redobândit-o, e de o sută de ori mai jalus [gelos] pe comoara aceasta decât omul, care nici-odată n-a trecut prin o astfel de agonie morală.”

Îngrijorarea națiunii române e deci cu atât mai motivată, fiindcă la a doua petițiune a națiunii române, înaintată M. Sale iubitului nostru domn și rege, s-a dat din Innsbruck, la 23 iunie 1848, un preaînalt răspuns regal, prin care M. Sa s-a îndurat preagratios de a asigura națiunea română, că va îndruma ministerul unguresc să prezenteze proiect de lege despre asigrarea naționalității române, răspuns, pe care onorata comisiune nici nu l-a amintit în procesul seu verbal, provocându-se numai la primul răspuns regal, tot din Innsbruck, dat la 11 Iunie anul curent cu toate că era foarte la loc [potrivit] dacă să discuta și răspunsul din 23 Iunie, după ce s-a discutat cel din 11 Iunie.

În urma tuturor acestor îngrijorări, când fac declarația aceasta, care conține votul meu separat, am deplină speranță, că ministerul unguresc, ținând cont de încrederea ce a pus-o în el națiunea română –, va liniști cele două terțialități ale Ardealului și va esopera egalarea intereselor, atât de necesară pentru fericirea patriei comune.

Budapesta, 18 August 1848.

Andrieu Șaguna m.p.,
episcop

Publicație: Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur ...*, vol. I, p. 216–395.

¹ Ministrul ungar de Finanțe era Kossuth Lajos.

² Se face referire la parlamentul maghiar de la Pesta.

³ Episcopul Șaguna susține că românii reprezentau două treimi din populația Transilvaniei.

⁴ Șaguna apreciază numărul ardelenilor aparținând națiunilor privilegiate la 600–700.000 de suflete, iar pe cel al românilor ardeleni la 1.300.000 de suflete.

190.

Viena, 18 august 1848

M.R. ad 2056/848

Protocoll

der Ministerraths Sitzung am 18. August 1848

zur hohen Einsicht der Herrn Minister

des Innern Freyherr v. Doblhoff [ss.] m.p.

des Krieges Grafen Latour [ss.] m.p.

der Finanzen Freyherr von Krauss [ss.] m.p.

der Justiz Dr. A. Bach [ss.] m.p.

der Agrikultur u. des Handels Hornbostel [ss.] m.p.

der öffentlichen Arbeiten E. von Schwarzer [ss.] m.p.

19/8

2056/848

M.R. Protokoll

der Sitzung des Minister Raths vom 18. August 848

Gegenwärtige:

der Minister des Innern Freyherr von Doblhoff

der Minister des Krieges Graf Latour

der Minister der Finanzen Freyherr von Krauss

der Minister der Justiz Dr. Alexander Bach

der Minister der Agrikultur u. des Handels Hornbostel

der Minister der öffentlichen Arbeiten von Schwarzer

der Minister Präsident Bron Wessenberg abwesend –

Ransonnet,
Protokollführer

[...]

4. Der Kriegsminister verlas einen an Seine Majestät gerichteten a.u. Vortrag, worin er die *schwierige Stellung schildert, in welcher sich das deutsche Militär in Ungarn*, und die Anfeindungen zur A.h. Kenntniß bringt, welchen Officiers aus den deutschen Provinzen, die in ungarischen Regimentern dienen, ausgesetzt sind. Graf Latour – welchem die übrigen Minister beitraten – bittet daher: es wolle an den ungarischen Kriegsminister der Auftrag A.h. Orts erlassen werden, damit österreichische Militärs aus

deutschen Provinzen, welche sich in Ungarn befinden, namentlich *die in ungarischen Regimentern dienenden Deutschen*, vor Anfeindungen und Beleidigungen von Seiten der Ultramagyaren, *geschützt werden*.

[...]

*

Consiliul de miniștri la nr. 2056/1848

Protocolul

ședinței Consiliului de miniștri din 18 august 1848

spre înalta informare a domnilor miniștri

de Interne baronul von Doblhoff [ss.] m.p.

de Război contele Latour [ss.] m.p.

de Finanțe baronul von Krauss [ss.] m.p.

de Justiție dr. Alexander Bach [ss.] m.p.

Agriculturii și Comerțului Hornbostel [ss.] m.p.

Lucrărilor Publice Ernst von Schwarzer [ss.] m.p.

19/8

2056/1848

Protocolul Consiliului de miniștri

al ședinței Consiliului de miniștri din 18 august 1848

Cei prezenți:

ministru de Interne baronul von Doblhoff

ministru de Război contele Latour

ministru de Finanțe baronul von Krauss

ministru de Justiție dr. Alexander Bach

ministru Agriculturii și Comerțului Hornbostel

ministru Lucrărilor Publice von Schwarzer

primul-ministru baronul Wessenberg absent –

Ransonnet,
a întocmit procesul-verbal

[...]

4. Ministrul de Război a dat citire unei prezentări adresate maiestății sale, în care *descrie poziția grea, în care se află militarii germani din Ungaria* și aduce la preaînalta cunoștință ostilitatea căreia îi sunt expuși ofițerii din provinciile germane, ce slujesc în regimentele ungare. Contele Latour, căruia i s-au alăturat ceilalți miniștri, roagă de aceea, ca preaînaltele foruri să emită o însărcinare către ministrul de Război, pentru ca militarii germani din provinciile germane, aflați în Ungaria, și anume *germanii care slujesc în regimentele ungurești, să fie apărați de ostilități și jigniri din partea ultramaghiarilor*.

[...]

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei, Ministerratsprotokolle, file 168–172/1848. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, Fond 1848, cutia X, doc. nr. 52, xerox: 20717–20724.

191.

Miercurea Ciuc, 18 august 1848

Az 1^{ső} Székely Gyalogezred Kormányától
A Nemes Csikszéknek nemes Tisztségéhez

Az 5^{dik} század kormányától mai napon bé adott hivatalos felszólítása szerint a felcsiki tekintetes királybíró úrnak, Potyondi János István és Gergely ellen, bizanyos kegyed félmegeyi birtok termésének erőszakos foglalása miatt, f/olyó/ h/ó/ 19^{én} Csik Somlyón rögtön törvénynek kell tartatni.

Noha az idézett átiratból a bünösök mely hatóság alá tartozása ki nem látszó, mégis hivatalosan tudomására jött az ezred kormányának, hogy a fenn nevezett két egyén katona személyek.

Az ezred kormányától távol van még a legkisebb gondolat is a tekintetes nemes Tisztségnek hatósági gyakorlásába bármi szín alatt avatkozni akarni, üsmervén az e tárgyban eddig fennálló rendeleteket, melyeknél fogva a rögtön törvény bírósága kizárólag azon hatósághoz tartozik, amely ahhoz felhatalmazást nyert, és az ezred nyíltan kimondja, hogy tekintetes nemes Tisztség a jelen esetben is mindenképpen úgy és azt határozza, ahogy azt megfelelően hivatva érzi magát – de tudván egyszersmind azt is hogy mily rendeleteket bocsátott ki királyi biztos méltóságos Vay Miklós úr, aki a jelen különös körülmények közepette mint rendkívüli királyi biztos a fenséges magyar minisztériumtól, s illetőleg nádor és királyi helytartó Ő fenségétől teljes felhatalmazottsággal Erdély kerületébe ki küldetett, teljes tisztelettel kérdi az ezred kormánya a tekintetes nemes Tisztséget, hogy a hiteles másolatba ide csatolt rendelést eddig, amíg azt a tisztelt királyi biztos úr maga meg nem semmisitené, mennyire kívánnya a tekintetes nemes tisztség maga részéről érvényes és kötelező erejűnek ismerni? Mert méltatlan kötelességének ismeri az ezred, a jelen szomorú esetet, valamint a tisztelt királyi biztos úr ő méltóságának a tekintetes nemes Tisztség ebéli feleletjével együtt, – úgy a felséges főhadi vezérségnek is, feljelenteni –

Vége méltóztasson a tekintetes nemes tisztség a maga érdemeibe figyelembe venni azt, hogy akkor, amidőn egy része a székely katonai népnek a haza oltalmára a legnagyobb készséggel és elhatározottsággal tüzhelyit s öveit oda hagyta minden bizonyal fájdalmas benyomást ébresztene, ha éppen ezen áldozat készsége megmutatásánál, hátrahagyott atyafiai a kik közül egyik egy érdemmel kiszolgált káplár, mindkettő pedig

a legjobb erkölcsiséggel biró, holmi széna dolgaért hohér keze által elvérezni tudnia kellene.

Dorsner Ferenc,
ezredes

*

Din partea comandementului primului regiment secuiesc de infanterie de graniță către nobila oficialitate a nobilului scaun Ciuc.

Potrivit comunicării conducerii companiei 5 înaintată astăzi pe baza apelului oficial al judeului regesc al cercului de sus al scaunului Ciuc, din cauza ocupării forțate a recoltei unui anumit teritoriu considerat pe jumătate ca pământ comitatens, trebuie să se țină în ziua de 19 l.c. la Șumuleu Ciuc judecată statarială împotriva lui Potyondi János István și Gergely.

Cu toate că, din adresa numită, nu reiese apartenența administrativă a inculpaților, am aflat totuși oficial că cele două persoane fac parte din rândurile militarilor. Comandamentul regimentului nu are de gând să se amestece sub diferite pretexte în exercitarea administrației scaunelor, cunoscând și legea după care ținerea judecătii statariale este dreptul forurilor care au fost înzestrate cu asemenea putere. Regimentul declară deschis că nobila oficialitate are tot dreptul de a proceda și acum în privința judecătii așa cum crede de cuviință.

Însă, cunoscând și dispoziția alăturată în copie originală a prea înaltului comisar regal, domnul Vay Miklós, care, în situația actuală deosebită, a fost trimis în Transilvania în calitate de comisar regal extraordinar din partea înaltului minister maghiar și a Palatinului, întrebăm următoarele: în ce măsură dorește nobilul și respectuosul scaun să considere acea dispoziție ca fiind valabilă și obligatorie în condițiile în care aceasta n-a fost abrogată ?

Regimentul consideră ca o datorie a sa prezentarea acestui caz trist împreună cu răspunsul nobilei oficialități către înaltul comandant militar suprem.

Finalmente, vă rugăm să fie luată în considerare situația în care o parte a grănicerilor secui au părăsit vatra și familia pentru a-și apăra patria cu credință și hotărâre. În atare situație, ce impresie dureroasă ar putea exercita asupra rudelor rămase acasă, faptul că, spre exemplu, un caporal rezervist, având o conduită morală ridicată, ar ajunge pe mâna călăului din cauza unor fânețe.

Dorsner Ferenc
Colonel

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Elnöki, nr. 867/B, foto: 27977–27980.

Viena, 18–22 august 1848; Schönbrunn, 23 august 1848

2194/848

M.R. 1768/848

Vortrag

des k.k. Kriegs-Ministers

ddto 18. August 848

Wegen Schutz der in den ungarischen Regimentern dienenden Offizieren nichtungarischer Nationalität, gegen die gehäßigen Angriffe der ultra-magyarischen Parthey

Zu den bedauerlichen Folgen, welche die vom Königreiche Ungarn der Gesamtmonarchie gegenüber angenommenen Stellung nach sich zog, muß der Kriegsminister die Spottungen in erste Reihe stellen, welche dadurch in die zeither [!] trotz ihrer verschiedenen Nationalitäten so fest vereinigt gewesenen Armee Eurer Majestät gekommen sind, daß diese durch ihre Treue, Tapferkeit und Disziplin so ausgezeichneten Truppen jetzt theilweise in derart verwickelten Lage sich befinden, daß manche schon bei Befolgung der ihnen vom k. ung. Kriegsministerium ertheilten Befehle, von ihrer Pflicht gänzlich irre werden und besorgen mußten, ob sie damit den Interessen der Gesamtmonarchie und dem a.h. Willen nicht entgegenhandeln, wie dies erst kürzlich bei dem Infanterie Regimente Erzherzog Wilhelm No. 12 laut einer erledigten Eingabe des dortigen Offiziers Korps vom 2ten Bataillon der Fall war, gleichwie dem k.k. Kriegs-Minister auf verschiedenen Wegen auch schon von Offizieren nicht ungarischer Nationalität, welche in ungarischen Regimentern dienen, Klagen über die mannigfachen Angriffe, Beschuldigungen und Verdächtigungen zukommen, welche sie von der magyarischen Parthei in Ungarn wegen der bei ihnen suggerirten gemäßigten Gesinnungen zu erdulden haben und wodurch ihre Stellung und dienstliche Wirksamkeit in diesen Regimentern höchst schwierig und gefährlich, ja fast unmöglich gemacht wird.

Das k. ungarische Kriegs-Ministerium habe unterm 15. Juni l.J. solchen Offizieren, die mit dem Verfahren des neuen Ministeriums nicht zufrieden gestellt sind, bedeuten lassen, daß sie ihre Dienste ohne weiters anderswo antragen könnten, wodurch die oberwähnten Zweifel dieser Offiziere nicht nur nicht behoben wurden, sondern auch die Sorge wegen Gefährdung ihrer künftigen Existenz noch dazu kam, nachdem die wenigsten unserer Offiziere in der Lage sind, ohne die mit ihren Stellen verbundenen Bezüge leben zu können.

Wenn andererseits die Übersetzung aller Offiziere nicht ungarischer Nationalität in deutsche Regimenter und ihr Ersatz durch lauter Eigeborne des Landes, die nachtheilige Spottung, welche die Andern ohnehin schon

erfahren hat, nur noch erweitern könnte, so sey diese Maßregel überhaupt nicht wohl auf einmal, sondern nur nach und nach ausführbar, und *bis der k.k. Kriegsminister zu ihrer Ausführung schreiten und gelangen könnte, scheine es ihm dringend nothwendig*, für die in der vorangeführten bedrängten Lage befindlichen Offiziere den a.h. Schutz anzuflehen und *zu bitten*, Eure Majestät geruhen dem k. ung. Kriegsminister aufzutragen, daß die in den ung. Regimentern dienenden Offiziere nichtungarischer Nationalität, dieses Umstandes wegen, von unverdienter Verdächtigung und gehäßigen Angriffen verwahrt werden mögen.

Den 19. August 1848

Andrássy m.p.

Dieser Gegenstand, welcher in dem Minister-Rath vorgetragen wurde, dürfte nach dem einhaltigen Einrathen in folgender Art erledigt werden.

Am 20. August 848

Gez. 22. August 848

[ss. ...] Karl, m.p.

A.h. E. [Allerhöchste Entschließung]

Ich habe hierüber das in Abschrift beiliegende Handschreiben erlassen.

A.h. Handschreiben

an den Minister für die Beziehungen Ungarns zu Oesterreich Fürsten Esterházy

Lieber etc. Da die Uibersetzung jener Offiziere, welche bei ungrischen Regimentern dienen, ihrer Nationalität nach aber denselben nicht angehören, in andere Truppenkörper Meines Heeres nicht mit einem Mahle sondern nur allmählich ausgeführt werden kann, dieselben aber unter den gegenwärtigen Verhältnisse sich in der Erfüllung ihrer Dienstesplichten mehrmals bestört fühlen, so finde Ich nach den diesfalls gemachten Vorstellungen Meines in Wien befindlichen Ministeriums Mich bewogen, anzuordnen, daß mein ungrischer Kriegsminister sich angelegen seyn lasse, die oberwähnten in ungrischen Regimentern dienenden Offiziere nicht ungrischer Nationalität dieses Umstandes wegen von unverdienten Verdächtigung und gehäßigen Angriffen zu verwahren.

Ferdinand m.p.

Schönbrunn 23. Aug. 848

*

2194/1848

Consiliul de miniştri nr. 1768/1848

Expunerea

ministrului c.c. de Război

din 18 august 1848

Privind protecția ofițerilor de naționalitate nemaghiară, ce slujesc în regimentele ungare, împotriva atacurilor pline de ură ale partidei ultramaghiare

Între consecințele regretabile, pe care le-a atras după sine poziția adoptată de Regatul Ungariei vizavi de ansamblul Monarhiei, ministrul de Război trebuie să menționeze în primul rând batjocurile, care au ajuns la [urechile] maiestății voastre, din sânul armatei, până acum atât de strâns unită în ciuda diferitelor sale naționalități. O parte din aceste trupe, care s-au remarcat atât de mult prin loialitatea, vitejia și disciplina lor, se află acum într-o situație atât de încâlcită, încât unii [militari], puși să dea ascultare ordinelor primite de la Ministerul regesc maghiar de Război, au deraiat cu totul de la datoria lor și au fost cuprinși de îngrijorare, dacă nu cumva astfel ei nu acționează împotriva intereselor întregii monarhii și împotriva preaînaltei voințe [a împăratului]. Așa s-a întâmplat în cazul, petrecut recent, la regimentul de infanterie Arhiducele Wilhelm nr. 12, conform unei petiții soluționate a corpului ofițeresc al batalionului 2 din respectivul [regiment]. Tot astfel, ministrului c.c. de Război i-au parvenit, pe diferite căi, plângeri ale ofițerilor de naționalitate nemaghiară, ce slujesc în regimente maghiare, privind numeroasele atacuri, acuze și suspiciuni, pe care aceștia trebuie să le îndure din partea partidei maghiare din Ungaria, datorită sugeratelor [așa-ziselor] lor simțăminte moderate. În acest chip, poziția lor și eficiența lor profesională în cadrul acestor regimente devin extrem de dificile și sunt puse în pericol.

La 15 iunie anul curent, Ministerul regesc ungar de Război le-a dat de înțeles acelor ofițeri, care nu se declară mulțumiți de procedura noului Minister [maghiar de Război], că ei pot categoric să-și prezinte serviciile în altă parte. Astfel nu doar că nu s-au spulberat îndoielile sus-numiților ofițeri, ci acestora li s-a adăugat și îngrijorarea față de periclitarea existenței lor pe viitor, deoarece prea puțini dintre ofițerii noștri se află în situația de a putea trăi fără veniturile care se leagă de posturile lor.

Pe de altă parte, transferul tuturor ofițerilor de naționalitate nemaghiară în regimente germane și înlocuirea lor numai cu localnici nativi ai țării nu ar putea decât să dea amploare batjocurii defavorabile, pe care ceilalți și-așa au suferit-o deja, cu atât mai mult cu cât această măsură nici nu este aplicabilă dintr-odată, ci numai treptat. Deci, *până când ministrul c.c. de Război ar putea realiza și trece la punerea ei în aplicare, i se pare stringent necesar să implore preaînalta protecție [împărătească] față de ofițerii aflați în situația încurcată amintită mai sus și să vă roage, ca, din cauza acestei împrejurări, maiestatea voastră să binevoiți să-l însărcinați pe ministrul regesc maghiar de Război, ca ofițerii de naționalitate nemaghiară, ce slujesc în regimentele*

ungurești, să fie apărați în fața suspiciunilor nemeritate și a atacurilor pline de ură.

19 august 1848

Andrássy m.p.

Acest subiect, expus în cadrul Consiliului de miniștri, poate fi soluționat în urma consfătuirii temeinice în felul următor.

La 20 august 1848

Semnat la 22 august 1848

[ss. ...] Karl, m.p.

Preaînaltă hotărâre

Legat de acestea, am emis scrisoarea de mână, anexată aici, în copie.

Preaînaltă scrisoare de mână

către ministrul pentru relațiile Ungariei cu Austria, prințul Esterházy

Dragă etc. Întrucât transferarea în alte corpuri de trupe ale armatei mele a ofițerilor, care slujesc în regimamentele ungurești, dar prin naționalitatea lor nu le aparțin aceloră, nu se poate îndeplini dintr-odată, ci numai treptat, iar, în actualele împrejurări, aceștia se simt multiplu stânjeniți în îndeplinirea datoriilor lor de serviciu, în baza prezentărilor primite din partea Ministerului meu de la Viena, găsesc cu cale să poruncesc ca ministrul meu ungar de Război să rezolve chestiunea dificilă cauzată de această împrejurare și să asigure [protecția pentru] ofițerii de naționalitate nemaghiară, ce slujesc în sus-pomenitele regimamente ungurești, în fața suspiciunilor nemeritate și a atacurilor pline de ură.

Ferdinand m.p.

Schönbrunn, 23 august 1848

Original: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Viena, Kabinettskanzlei, Ministerratsprotokolle, file 458–459/1848. *Copie:* Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, Fond 1848, cutia X, doc. nr. 41, xerox: 18032–18035.

193.

Pesta, 19 august 1848

Tisztelt Minister Úr !

Folyó évi július 151^{ről} 582/B. elnöki szám alatt kelt közlönyére tisztelt minister urnak – melyben az Unio részleteinek föltételével meg bizott országos

bizotmány Erdély részéről ki ne vezet román tagjainak név sorát vellünk tudatni sziveskedett, vonatkozólag – minthogy azok közül Fulea Mozes, Bodila Péter, Kirilla János és Lemény Ferenc mind a mellett, hogy bé soroztatásokról értesítve voltak, máiglan meg nem jelentek és a mint értesítve vagyunk hivatalos foglalatosságaik miatt nem is fognak meg jelenni – azon aggodalom környezett, hogy a kilenc helyett csak a jelen lévő öt tagnak száma a nemzet óhajtságának kevésbé fog megfelelni, ide járul még az is, hogy a már megemlített bizotmány hú munkálkodására át tett nagy fontosságú tárgy egy-két nap alatt érdemleges tanácskozás alá fog bocsátatni, nehogy a jelen nem lévő tagok részvétlensége miatt késedelmet szenvedjen, miután némely bizotmányi tag testvéreink előttünk tett nyilatkozat szerint mind addig – míg a 12 szám kiegészítve nem lesz érdemleges határozatokba bocsátkozni nem kívánnak egy felől, de más felől egyik aloll irt püspök Fulea Mozes és Bodilla Péter kerületi espereseknek és egyszersmind püspökszéki elnököknek azon okból mivel a püspöki szék háztoli el távozásuk az egyházi ügyekbe nagy bé bonyolódásokat és zavarokat vonhatna maga után, e kötelesség atolli föl mentesítését óhajtaná, illőnek találtuk a tisztelt minister urat figyelmeztetni és közóhajtságunkat föl fedezni, mely szerint az említett s mind e mái napig meg nem jelent egyének helyébe a téndök fontosságához képest megkivántató ki képesültséggel bíró következő román egyének, úgymint: Dobra Péter, Bologna Jacob, Bárdosi György és Hoszu Sándor mindnyájon hűtes ügyvédek lennének be sorozandók, kiket mint alkalmatos egyéneket a tisztelt minister pártfogásába és a minisztériumi ki nevezése alá terjesztés véget midön azon meg győződéssel ajánljuk, hogy ezen lépést a nemzet meg nyugtatása szükség képpen igényli,

Teljes tisztelt minister úrnak
Alázatos szolgálai

Lemény János
Fogarasi püspök
Saguna András
Püspök

*

Onorate domnule ministru !

Referitor la înștiințarea din 15 iulie de sub nr. 582/B. prezidențial, am crezut necesar să vă înaintez următorul raport. Înștiințarea ne-a făcut cunoscută lista membrilor români numiți din partea Transilvaniei în comitetul de uniune, însărcinat cu rezolvarea detaliilor uniunii. Totuși, dintre ei, Moise Fulea, Petru Bădilă, Ioan Cirilă și Francisc Lemeni, cu toate că au fost înștiințați despre numirea lor, nici până astăzi nu s-au prezentat. După informațiile noastre, datorită preocupărilor oficiale pe care le au, nici nu vor veni.

Ne-a cuprins grija că prezența numai a cinci membri în loc de nouă nu va satisface dorința națiunii, cu atât mai mult cu cât, peste câteva zile, în fața comitetului, vor fi dezbătute probleme mari și importante.

După informațiile noastre primite de la unii membri ai comitetului, nu se vor dezbate aspecte de bază până când numărul membrilor nu atinge cifra de 12. Pentru ca dezbaterile să nu sufere amânare și întrucât unul dintre episcopi ar dori eliberarea lui Moise Fulea și Petre Bădilă, ambii protopopi cercuali și, totodată, președinți ai consiliului episcopal, plecarea lor ar atrage după sine tulburări în probleme cercuale bisericești. Am crezut deci ca fiind necesar să atragem atenția onoratului domn ministru asupra celor semnalate. Exprimăm, totodată, dorința noastră comună ca, în locul persoanelor amintite, dar care nu s-au prezentat până astăzi, să fie numiți următorii care posedă pregătirile necesare pentru funcția pe care urmează să o îndeplinească și anume: Petre Dobra, Iacob Bologa, Gheorghe Bardosi, respectiv Alexandru Hosu, toți numiți în funcție.

Recomandăm aceste persoane ca fiind potrivite sub ocrotirea onoratului ministru și recomandăm numirea lor de către minister, ceea ce este necesar, de altfel, pentru liniștirea națiunii.

Rămânem, cu respect deplin, umilii servi

Ioan Lemeni, episcop de Făgăraș
Andrei Șaguna, episcop

Original. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 26959–26960.

194.

Pesta, 19 august 1848

Tisztelt küldöim !

Igéretem szerint a székely telepítésről szolló törvényjavaslatát Kossuthnak két megjegyzéssel küldöm, melyek egyike az törvényjavaslatban némi kihuzások láthatók melyeket én az osztályombani tárgyaláskor tettem volt –, de az egész úgy maradt miként a kinyomatásban minden kihuzás mellett mely is olvasható; ha változás történt a javaslatban akkor újra nyomtatták volna; de ez még hagyatván újat nem kaptunk, és azért vagyok kénytelen ezt küldeni. Másik, hogy a kijelelt vidékek Magyarország legtermékenyebb részén fekszenek, melyek legrosszabbja is a háromszékit sokkal feljül mullja, s egyszem 10-15^{-öt} is ad. E vidékek megnézésére Berzenczey el is ment, ki véleményét hirlapok útján bizonyosan közölni fogja.

A napokban egész légiója adatott be a törvényjavaslatoknál egyik fontosabb mint a másik – de amint Kossuth megjegyzé a jelen folyam alatt csak a multhatatlanul szükségesek és így halaszthatlanok fognak tárgyalatni, melyek közül különösen az urbér s a székely katonaság bizonyosan el nem marad.

Miután azonban küldöimmet inkább az utolsó érdekli, szabadságot veszek magamnak tudatni a már is teljes mértékűleg kifejtett nézetét az országgyűlés legnagyobb részének röviden ez eszmékben foglaltatik. Legjobb törvény minden esetre az mely legigazságosabb, e mely alól egyetlen polgára is a hazának magát ki nem vonhatja. S miután az elvet mondák, ki azt hiszik, hogy a Székelység maga sem fog kiváltságokat követelni, melyek a előbb-hátrább új abnormis állapotot idézhetnének elő. Tehát közös jog, közös teher elve fog ránk is alkalmaztatni. A határörzésre nézve közlöttem volt a nézeteket, s csak nyilatkozatot várok, hogy a szerint tehe sem meg a kellő fölvilágosításokat.

Jelenleg szőnyegen az elemi nevelés ügye van, mily harmadnap óta tárgyalatik, s tán hétfőn bé leend végezve. Minthogy abban sok változás jön közbe újra nyomandó példányát közleni fogom. Székely bajtársaink igen derekúl viselék magokat az első csatában is – annyival cudarabbul az oláhok, kik Szegedről vissza tértek vezérestől együtt A sürgönyök már most mennek ugyan, s hitünk az miszerént csakugyan megtérendenek, vagy a nemzet átka kíséretiben érnek tűzhelyeikhez, mely megkeserendi élvezendő örömeik legártatlanabbikait is... Balás őrnagy és Beke kapitány a hadügyminiszternek kitűnőleg vannak ajánlva, mihamarabbi előléptetések bizonyos.

Kötelességemnek tartom azt is kijelenteni, hogy hadügyminister úrnál tegnap tudakolván két szenvedőpolgártársaink Pap Mihály és... Ádám szabadságukért könyörögtem, honnan azon utasítást véve, adnám be írásban ügyökben gyors rendelkezés végett küldöim nevében ezt, kérvény alakjában elkészítém és a mai gyűlésbe fölmenésemkor átadandám. Kossuth följegyezte s titkárijának át is adta azon meghagyással, hogy ha a Bécsből lejött ügyek közt ez benne lenne holnapra hirdesse ki a szükséges intézkedés végett. Én hiszem, hogy az eljárásom valamint küldöim jóváhagyását megnyerendi – úgy ohaltott eredménye is leend.

Ennyből áll röviden, mit a jelen tudósításom folytában közölni hivatásom föladatának tartottam. Adjá Isten ! Már kevésre menő tudósításaimat örvendetesebb s hova tovább kielégítőbb hírekkel tömhessem meg.

Hafiui meleg pártolásokba továbbra is magamat ajánlva – állandó tisztelettel maradtam v Tisztelt küldöim

Pest, augusztus 19^{-kén} 1848 tántorithatlan polgártársuk

Fábián Dániel,
Képviselő

*

Respectabili alegători !

După cum v-am promis, proiectul de lege înaintat de Kossuth despre colonizarea secuilor, vi-l trimit alăturat cu două observații: una este aceea că, pe textul proiectului de lege, se văd niște ștersături pe care le-am făcut eu cu ocazia discutării acestuia în secția mea, dar, totuși, proiectul a rămas în forma în care se poate citi în ciuda ștersăturilor. Dacă ar fi fost aduse modificări în proiectul de lege, acesta ar fi apărut retipărit; dar aceasta nu s-a întâmplat și nici noi n-am primit o formă nouă, din care cauză sunt nevoit să v-o trimit pe aceasta. A doua observație: plaiurile desemnate [pentru colonizare] se află în cele mai fertile părți ale Ungariei și chiar și cele mai fertile dintre aceste meleaguri le întrec cu mult pe cele din Trei Scaune, întrucât o sămânță dă o recoltă de 10–15 boabe. Pentru a vedea toate acestea, a plecat Berzenczey care, probabil, va publica prin presă părerea lui.

În zilele trecute un șir de proiecte de legi au fost înaintate, unul mai important decât altul, dar, așa cum spusese Kossuth, în actuala legislatură doar cele mai importante și de neamânat legi vor putea să fie dezbătute. Totuși, cea referitoare la urbaniu și problema regimentelor de graniță secuiești nu vor fi amânate.

Dar, întrucât pe alegătorii mei îi interesează mai mult ultima problemă, îmi iau permisiunea de a relata despre părerea mării majorități a parlamentului, părere ce este deja într-un tot formată și care, pe scurt, constă în următoarele idei. Cea mai bună lege este aceea mai dreaptă și care nu face excepție pentru nimeni. Și, deoarece această idee a fost acceptată, sunt de părere că nici secuii nu cer pentru ei drepturi privilegiate care, mai devreme sau mai târziu, ar avea urmări neplăcute.

Prin urmare, și pentru noi se va aplica principiul dreptului comun, al suportării publice a sarcinilor obștești. Despre problema pazei graniței am exprimat înainte părerea mea, acum aștept doar o declarație pentru a putea să fac informarea necesară ! În momentul de față, se discută problema învățământului elementar care se dezbate de trei zile și, probabil, că luni se va încheia dezbaterea. Întrucât, în textul legii, se vor face multe modificări, voi trimite un exemplar retipărit. Frații noștri secuici s-au comportat foarte bine chiar și în prima bătălie – cu atât mai rău românii care s-au întors cu comandantul lor de la Seghedin. Telegramele au fost expediate și credem că vor veni înapoi. Maiorul Balás și căpitanul Beke au fost recomandați în mod strălucit ministrului de Război, prin urmare avansarea lor grabnică este de așteptat.

Consider că este de datoria mea să declar că ieri l-am rugat pe domnul ministru de Război, cerând eliberarea celor doi frați suferinzi și anume Pap Mihály, respectiv Ádám. Mi s-a recomandat înaintarea în scris, în numele

alegătorilor, a unei cereri chiar astăzi cu ocazia sosirii mele la ședința parlamentului. Kossuth a notat și a ordonat secretarului său să urmărească dacă în scriptele ce sosesc azi din Viena se află și cea referitoare la această problemă; dacă va fi între ele, să o programeze pentru mâine pentru a lua măsuri. Eu cred că demersul meu va câștiga aprobarea alegătorilor mei și va duce la rezultatul așteptat... Pe scurt, atât am vrut să scriu în relatarea de față. Să dea Dumnezeu ca relatarea mea scurtă din viitor să fie plină de vești îmbucurătoare și din ce în ce mai satisfăcătoare.

Rămânând, cu respect, față de alegătorii mei, cerându-vă sprijinul cald și în continuare

Pesta, 19 august 1848

Cetățeanul fidel al dvs.

Fábián Dániel,
Deputat

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Miniszteriumi Levéltár. Elnöki, nr. 867/B, foto: 21977–21979.

195.

Pesta, 19 august 1848

Tekintetes Nemes Tanács !
Tisztelt polgártársak !

Szinte pirulva kellene a tisztelő sorainkal ily későn a tekintetes tanács és tisztelt polgártársaink elébe járulunk, hahogy alapos okunk nem volna, mely késedelmünket kellőleg kimenteni bizonyára képes. És ez ok: egyikünknek feljöttünk óta tartó sujjos betegsége, melyből csak néhány nap óta lábbadozhata fel. Most már mind kettőnk jó egészsége állásában sietünk egy rövid értesítéssel megkezdeni időnként folytatandó atyafiságos tudósításainkat.

A nemzetgyűlés megnyilta óta leörlött tárgyak minősége, midőn lett alhatározásuk, azok felett keletkezett vitatások teljes részletességgel ismeretesek Önök előtt a hirlapi, jelesen pedig a Közlönybeli tudósítások nyomán. Azért e részbeni ismélésekkel nem kívánjuk fárasztani önök becses figyelmöket. Szotintkozunk hát csak oly körülmények elősorolásukra, melyek Önöket inkább érdeklik és hirlap útján kevésbé megtudhatók.

A törvényes királyi Táblának Maros Vásárhelyen leendő megtartása tárgyában keszített kérelmünket régebben benyujtok a nemzetgyűlésnek, mely által a kérlevelek vizsgálására kinevezett bizottmányhoz téteték át.

Nem multatok el e részben hatályos helyeken megtenni a szükséges informatiokat. S valóban van alapos okunk remélni a tisztelt törvényszéknek Maros Vásárhelyen lehető megtartását. Annak bemutatására, hogy még a tulságos hirlapok se emelnek szók s.t. kir. Táblának Maros Vásárhelyen leendő megtartása ellen, ide zártuk a Marczius 15^{-dike} 124^{-ik} számát, melynek 499-ik lapján levő 1^{-ső} és 2^{-ik} hasája, midőn a regnicolaris biztosság hanyagsága és a főkormányshéknek, mint ilyennek, Kolosvárt leendő meghagyhatása ellen keményen kikel, a kir. Táblának Maros Vásárhelyt továbbra is leendő megtartása ellen semmit sem szól. És ez nem jel a közvélemény horizonán.

Ide zárva küldjük pénzügyminister urnak folyó utolsó félévi budgetjét. Ezt, mint a magyar alkotmányos és parlamentális élet első budget előterjesztését, örök emlékül levéltárunkba tétetni érdekesnek és illőnek véltük. Fog ez ugyan a mindjárt bekövetkező vitatások alkalmával tetemes változást szenvedni, de azért mint eredetiségiben álló első szülött, helyén leend ezen alkajában is levéltárunkban. Majd meg küldendjük a megállítandó e tárgybéli törvénycikket is.

Jelenleg napi renden hadügyminister urnak a megajánlott hadsereg mikézz leendő kiállítása tárgyában beadott törvény javaslata van napirend vitatása alatt. Egész héten mind az tárgyalatott. A központi bizottmány eltért maga véleményében hadügyminister ur törvényjavaslata azon főpontjától, mely szerint hadügyminister úr a kiállítandó hadsereget még most a régi rendszer ohajtaná kiállitatni s csak lassanként akarná magyar lábra attenni. Ellenben az irt bizottmány a magyar parlament által megajánlott magyar fiakból egyszerre magyar sereget akarna állitatni. Hadügy minister úr előbb tárcáját kötötte volt törvényjavaslatához. Öt napi vita után ugy látszott kissé enged. Jobb is lesz.

A ministerium legközelebből kinevessé Berzenczey László – Marosszéki képviselő polgártársunkat egy 3.000 főkből állandó szabad lovas csapat ki állítására fő biztosnak, segédekül melléje rendelvén kapitány Gál Sándort s Pirényit. Berzenczey László e csapatot nagyobbára székely atyánkfiai közül akarja egybeszerkeszteni. Mi felkérők tisztelt barátunkat Berzenczey Lászlót, mikép e munkálkodása középpontjául Maros-Vásárhelyt választaná ki, sziveskedvén a felszerelésre szükséges eszközöket a kitelhetőkig városunk mesterembereivel készíteni el. Mind kettő iránt ígéretettön tisztelt barátunk, ki szavait mindig be szokta váltani. És mi azt hisszük, mikép ezen intézkedésünk által mind hazánknak, mind szeretett városunknak érdekes szolgálatot tevének.

Atyafiságos tisuteletünk mellett tudósításainknak időnkinti pontos küldésit igérve maradunk

a tekintetes tanácsnak
a tisztelt Polgártársainknak

atyafi szolgálai,
Topler Simon
Dobolyi Sándor
Népképviselők.

Pesten, Augustus 19^{-én} 1848

U.I. Éppen e perczben történék meg ülésünkben a honra nézve annyira üdvös kiegyenlítése, a háznak a hadügy minister urral volt differentiájának. És e kiegyenlítést is Kossuth ékesen szolgálása eszközle, kinek indítványát, mely szerint csak az ujjonon állítandó 4^{-ik} bataillon állitatik magyar lábra, mindkét fél elfogadá.

*

Darea de seamă a deputaților din Târgu-Mureș adresată consiliului orașenesc cu privire la activitatea lor.

Onorat Consiliu,
Stimați concetățeni,

Ar trebui aproape să roșim că ne prezentăm atât de târziu în fața onoratului consiliu și a stimaților concetățeni, dacă nu am avea motive temeinice care pot să justifice, în chip convenit, întârzierea noastră. Motivul este boala gravă a unuia dintre noi, de la data sosirii aici, din care s-a ridicat abia de câteva zile. Fiind acum amândoi în stare bună de sănătate, ne grăbim a începe cu o scurtă informație despre rapoartele pe care le vom continua periodic și prietenește.

Aspectele prezentate la deschiderea adunării naționale, hotărârile și discuțiile asupra lor vă sunt cunoscute în toate amănuntele din rapoartele date de gazete și, în special, de „Közlöny”. De aceea, nu intenționăm să vă reținem prețioasa atenție cu repetarea lor. Ne rezumăm, deci, a vă comunica împrejurări care vă interesează mai mult și despre care, din gazete, nu se prea poate afla.

Am prezentat demult adunării naționale memoriul nostru pentru menținerea la Târgu-Mureș a Tablei Regești, adunare care l-a îndrumat la comisia de petiții. În chestiunea aceasta, n-am scăpat prilejul a oferi informații la locurile competente. Și, într-adevăr, avem motiv temeinic să sperăm că onorata Curte va fi păstrată la Târgu-Mureș. Pentru a ilustra că nici jurnalele extremiste nu se ridică împotriva menținerii Tablei la Târgu-Mureș, am anexat aici nr. 124 din revistă în care, la p. 499 coloanele 1 și 2, se protestează împotriva neglijenței dovedită de comisia regnicolară (de unificare), dar și împotriva

menținerii la Cluj a scaunului de guvernator. Nu se spune nimic împotriva menținerii la Târgu-Mureș a Tablei Regești. Aceasta nu este un semn rău pentru opinia publică.

Trimitem anexat aici bugetul domnului ministru de Finanțe pentru ultimul semestru al anului. Am crezut faptul că este interesant și cuviincios să se așeze pentru veșnică amintire, în arhiva noastră, acest prim proiect de buget al vieții constituționale și parlamentare. El va suferi modificări masive cu prilejul discuțiilor ce vor urma, dar în forma inițială el trebuie să-și găsească locul în arhiva noastră. Vom expedia și articolul de lege care se va hotărî în această chestiune.

Pentru moment, este la ordinea zilei proiectul de lege prezentat de către domnul ministru de Război cu privire la recrutarea armatei. Toată săptămâna s-a discutat acest aspect. Comisia centrală și-a făcut o opinie aparte despre punctul de competență al proiectului, după care domnul ministru de Război ar dori să organizeze armata ce va fi recrutată conform vechiului sistem și numai treptat ar transforma-o în armată ungurească. Dimpotrivă, comisia menționată ar dori să organizeze, din capul locului, o armată ungurească formată din tinerii maghiari susținuți de parlamentul maghiar. Domnul ministru de Război și-a pus la bătaie portofoliul pentru proiectul său de lege. După o discuție de 5 zile, se spune că a mai cedat. Așa va fi cel mai bine.

Ministerul l-a numit pe concetățeanul nostru Berzenczey Ladislau, deputat din scaunul Mureșului, în calitate de comisar general pentru organizarea unei trupe de cavalerie liberă de trei mii de oameni, dându-i ca ajutoare pe căpitanii Gál Sándor și Pivényi. Berzenczey intenționează să înfiripeze această trupă cu ajutorul fraților noștri secui. Noi l-am rugat pe onoratul nostru prieten, Berzenczey Ladislau, să își stabilească sediul pentru această activitate în orașul Târgu-Mureș, binevoind să comande la meșterii din oraș, atât cât este cu putință, elementele necesare echipamentului. Cu privire la ambele aspecte, onoratul nostru prieten ne-a făcut o promisiune, dânsul obișnuiește a se ține de cuvânt. Credem că, prin aceasta, am adus un real serviciu atât patriei, cât și iubitului nostru oraș.

Făgăduind trimiterea punctuală a rapoartelor noastre periodice, rămânem, cu stimă frățască, ai onoratului consiliu și ai stimaților concetățeni servi frățești,

Toplav Simon, Dobolyi Sándor, deputați.

Pesta, 19 august 1848.

P.S. Chiar în momentul de față, în cadrul ședinței, s-a înlăturat diferendul parlamentului cu domnul ministru de Război, ceea ce este salutar pentru țară. Această împăcare a mijlocit-o tot Kossuth prin elocința sa. El a propus ca numai batalionul al patrulea care va fi în curând organizat să fie unguresc, ceea ce a fost acceptat de către ambii parteneri.

Original: M.O.L. Budapest, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Elnöki, nr. 867/B, foto: 1637–1638.

196.

Cluj, 19 august 1848

B. Vay Miklós korona őr és királyi biztos úrnak

Küküllő megyében keblezett magyarbényei község a megyei tisztek iránti engedetlenség, köz csend háborítás jeleit tüntetvén ki, jelesen ide Pünkösdi hó 24-én az ottani oláh templomi harang félreverésével össze csöditve, az irt megyének is megengedett rögtön büntető jogát hirdető táblát oszlopával együtt lerombolván, és az úrbéri szolgálatot a volt földes uraknak tenni nem akarván, a tisztség azon megyében, állomásozó „Szávoja” nevet viselő 5^{dik} számú dragonyos ezredi század parancsnokságát felszólította, miként e hely színére ki küldött alispánnak a lázasztók kinyomozásában és el fogatásában segedelemmel légyen.

Az említett katonaság Küküllővárról Bényére el is ment, de ott a megyei tisztek által kívánt segedelmet megtagadták a katona tisztek, bizonyos ellenkező utasításra hivatkozva, sőt a járás szolgabírónak Szentivánhó 4dikéről kelt jelentése szerint kapitány Settelle a bényei nép maga viseletéről bizonyítványt adott, és a lakolókat bujogatta. A bevádolt kapitány is ezen vádat kinyomoztatni kívánván, e tisztség a kinyomozást véghez vitette, melyből kivilágosult, mikép a vádlott katona tisztek nem csak bizonyítványt adtak a bényei lakosok csendes magaviseletéről oly meghegyással, hogy a magyar tisztek meg se mutassák; sőt fő hadnagy Schmid a bizonyítványt kérő oláh pap fiát ifj. Barna Józsefet azzal is biztatta, hogy tollók mint a császár katonáitól semmit se féljenek, mert ők a császárhoz hű oláh nép ellenében semmit sem fognak elkövetni; ők az oláh néppel egyek; továbbá a királyi kormány széktől se tartsanak, mert ők ennek rendeletét annyival kevésbé telyesítenék, mivel a királyi kormányzó, kormányzék, és a magyarok ellenségei volnának a császárnak.

Ezen tényeket bizonyító szolgabírói és alispáni hivatalos jelentéseket, e felhívott kinyomozással együtt melyeket a Küküllő megyei tisztség közelebb múlt Szent Jakab hava 29^{dikéről} kelt hivatalos jelentése mellett terjesztett ide fel, azon kérés kíséretében kívánta a királyi kormányzék nagy méltóságodnak tisztelettel átadni, hogy miután a kérdésben folyó katona tisztek érdekelt bényei kötelességökkel éppen ellenkező eljárást, a felbujtatott népnek nem lecsendesedésére, hanem még nagyobb engedetlenségre, ellenszegülésre lábboltatását tanusították: méltóztassék nagy méltóságod e részben magas belátása szerénti célnak megfelelő intézkedéseket tenni.

*

Către baronul Vay Miklós, custode al coroanei,
comisar guvernamental

În comuna Biia din comitatul Târnava există semne de nesupunere față de dregătorii din comitat, respectiv semne ale tulburării liniștii publice. În ziua de 24 mai, la semnalul clopotului din biserică, s-a adunat poporul care a distrus afișul ce anunța dreptul la judecată marțială, dar și stâlpul pe care era pus. Refuzând și prestarea robotei pentru moșieri, oficialitatea a făcut apel la comandamentul companiei care staționează în acest comitat, adică regimentul de dragoni „Savoia”, pentru a da ajutor vice-comitelui trimis în comitat pentru cercetarea și potolirea ațățătorilor.

Trupa a și plecat de la Cetatea de Baltă la Biia, dar acolo ofițerii au refuzat prestarea ajutorului dorit, apelând la un ordin contrar; mai mult, după cum rezultă din raportul judeului nobiliar din 4 iunie, căpitanul Settelle a emis o dovadă despre atitudinea corectă a poporului din Biia și a agitat poporul. Căpitanul inculpat a cerut cercetarea cazului, iar oficialitatea a și făcut-o.

Ulterior a reieșit că ofițerii acuzați nu numai că au emis dovada de bună purtare a poporului din Biia, dar locotenentul Schmidt l-a asigurat pe fiul preotului român Iosif Barna, tânărul care a solicitat dovada, că să nu le fie teamă de ei, soldații împăratului, căci nu vor întreprinde nimic împotriva poporului român, fidel față de împărat. Ei sunt uniți cu poporul român, deci să nu le fie frică nici de Guberniu, căci ei refuză ordinul acestuia, cu atât mai mult cu cât guvernatorul, Guberniul și maghiarii ar fi dușmanii împăratului.

Rapoartele oficiale ale judeului nobiliar și ale vicecomitelui ce dovedesc faptele de mai sus, împreună cu actele anchetei înaintate aici de către oficialitatea comitatului Târnava, pe acestea, Guberniul le trimite domniei voastre cu respect și cu rugămintea ca atitudinea contrară a ofițerilor față de sarcinile ce le reveneau la Biia, contribuind nu la o liniștire a poporului agitat, ci la creșterea gradului de refuz și nesupunere, să le întrebuițați în maniera în care credeți că ar fi necesar să se realizeze scopul dorit.

Cluj, 19 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9597/1848, foto: 28372–28375.

197.

Cluj, 19 august 1848

Fogaras vidékéhez

Belügyminister úz közelebből kelt intézkényénél fogva ezen vidék egyetemének folyó évi Szent Jakab hó 1^{én}, 12 és 13 számok alatt hozzája

intézett fel terjesztését melynél fogva a Fogarasvárosában lakó izraeliták által üzött pálinka főzés körül mutatkozó vissza ékések megakadályozása végett tett intézkedései felől, s arról tesz jelentést miszerént 1837^{-ik} év óta Fogaras városában meg telepedett idegen izraelitáknak hazájukba léendő vissza utasítása tekintetéből határ időül jövő Szent Mihály napját tűzte legyen ki – tárgyalás és elhatározás végett e királyi fő kormányal közölve – e vidéknek érintett fel terjesztésére a záratok vissza bocsátása mellett ezennel vissza iratik, hogy e királyi fő kormány e vidéki tisztségnek Fogaras városára nézve hozott, és mint látszik a közgyűlés által is méltányolt üdvös határozatát, és illetőleg rendszabályát miszerént az említett városban egy lakos is a pálikát hat vedresnél nagyobb üstbe ne főzhese helyben hagyja – ami pedig ezer városban megtelepedett izraelitákat illeti, e királyi főkormány meg határozza, hogy 1837^{-ik} év előtt ottan megtelepedett izraeliták, azon városban tovább is, míg t.i. zsidóság ügye országosan el határozatnék szenvedtesenek meg, nékiek az egy üsteli pálinka főzést is, e mennyiben azon kívül más élelem modjok nem lenne meg engedvén, az 1837^{-ik} éven innen meg telepedett izraeliták pedig onnan idei Szent Mihály napkor nem, hanem, nagy dolgaikat el rendezhessék jövő évi Szent György napkor előbbi lakhelyökre, honnan t.i. Fogarasba jöttek, utasittassanak vissza.

Kolosvárt, Kisasszony hó 19^{én} 1848.

*

Către ținutul Făgărașului

Conform dispoziției recente a d-lui ministru de Interne, înștiințarea universității din acest ținut, înaintată lui în data de 1 iulie sub nr.12 și 13, relatează despre măsurile luate în vederea împiedicării abuzurilor ivite în jurul fierberii țuicii de către evreii din Făgăraș și raportează că, privitor la expulzarea împotriva voinței lor, a evreilor stabiliți în Făgăraș încă din anul 1837, s-a fixat data de Sf. Mihail în anul ce urmează. Aceasta urmează să fie adusă la cunoștința acestui Guberniu pentru dezbattere și decizie.

La înștiințarea ținutului respectiv, se rescrie cu aceasta totul, atașând anexele conform cărora Guberniul este de acord cu hotărârea, dar și cu măsurile de siguranță luate în privința orașului Făgăraș, hotărâre care, precum se vede, a fost apreciată de adunarea generală, adică: este de acord ca în numitul oraș niciun locuitor să nu fiarbă țuică în cazan mai mare de șase găleți, iar referitor la evreii stabiliți în acest oraș, Guberniul hotărăște ca cei ce au venit înainte de anul 1837 să poată rămâne până când problema lor se va rezolva în întreaga țară, iar fierberea țuicii – în cazul în care nu ar avea altă sursă de venit – să li se permită să facă aceasta.

În cazul evreilor care au venit în Făgăraș după anul 1837, aceștia să fie trimiși acolo de unde au venit, iar aceasta să se întâmple nu de Sf. Mihail a.c.,

ci de Sf. Gheorghe anul viitor pentru ca, între timp, ei să își poată rezolva problemele.

Cluj, 19 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9381/1848, foto: 28216–28217.

198.

Letca, 19 august 1848

Utasításunk és buzgó hazafiúi fellelkesülésünk szellemébe a solymosi járásbai népet a kor mozgalmairól kellően fel világosítva mindenként igyekeztünk hon védelmi adakozásra rá bírni de minden törekvésünk mellett is ezuttal csak 29 for. 48 kct. valánk képesek összevgyűjteni. Hogy többen az adakozásba nem részesültek, mások pedig igen csekély mennyiségben, oka egyfelől az, hogy a nép nagyobb része kétkedő bonyadalmaiból semmiként nem tud vagy nem akar kivergődni, más helyeken pedig az ujj átalakulás s általános egyenlőség ellen ellenszenv mutatkozik, részint hol aris tokratikus szellemű adómentesek vagynak egy része a népnek pedig oda nyilatkozik jelesen azok kik eddig is közterű viseléssel sújtva valának, hogy ők jó szívvvel adakoznának az irt célra, de szegénységek miatt alig képesek az őket terhelő adót le róvni, s magokat eltartani. Egyéb aránt még vannak kevés ajánlatok hátra, de azokat be fizetni vonakodnak. Mi iránt méltóztat rendelkezni, felvehetjüke azt executio uttyán is azokon kik már egyszer meg ajánlották, de megadni vonakodnak, mint másutt is gyakorlatba van.

Kelt Letkán, augusztus 19^{én}

Illyés Imre
Pap György

*

În spiritul îndemnului și al patriotismului nostru înflăcărat, am lămurit poporul din cercul Șoimuș să contribuie la fondul de apărare a patriei. Cu toate strădaniile noastre însă, acum nu am putut aduna decât 29 de florini și 48 de creițari. Faptul în sine că mulți nu au contribuit, iar alții au dat sume derizorii are mai multe cauze: pe de-o parte, majoritatea poporului nu poate sau nu vrea să-și părăsească șovăielile, iar în alte părți locuiesc oameni care nu sunt contribuabili și pătrunși de un spirit prea elevat. Oamenii, care până acum suportau sarcinile publice, au declarat că ei ar da din toată inima în scopul cerut, dar sunt prea săraci și nu pot face față impozitelor și tuturor obligațiilor care țin de întreținerea lor. S-ar mai fi putut, așadar, strânge o sumă, dar cei în cauză nu au dorit să plătească.

Noi dorim să știm dacă putem aduna bani cu constrângere în cazul celor care au intenționat să dea, însă șovăie încă, demers care, de altfel, se practică și în alte locuri.

Letca, 19 august 1848

Illyés Imre
Pap György

Original : S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Solnocul Interior. Documente privind revoluția de la 1848, foto: 17940–17941.

199.

Cobor, 19 august 1848

Von Seiten der Beklagten sind erschienen:

- die Gattin des abwesenden Csomor István, Ilona No. 58
- die Gattin des abwesenden Kováts Mihály, Katta No. 136
- die Gattin des abwesenden Kováts Mihály No. 169
- die Gattin des abwesenden Egyed János No. 174
- die Gattin des abwesenden Lukáts István No. 181
- die Gattin des abwesenden Nagy István No. 183
- die Gattin des abwesenden Kosa Mihály No. 184

Auf die an die Beklagten von der Commission gestellten Fragen, warum dieselben zur Zeit der stattgehabten Kornverzehntung nicht auch wie die übrigen Küverner Zehentpflichtigen den dem Pfarrer und Fiscus gebührenden Zehnten verabreicht, sondern verweigert hätten, erwiedern dieselben: Nachdem sie gesehen hätten, daß die Nachbargemeinde Leblang ungezehntet ihre Fruchtfechsung eingeführt, so hätten sie geglaubt es sei nicht ihre Pflicht den Zehnten in natura zu geben, jedoch hiedurch keine Renitenz beabsichtigt und seien bereit mit dem Hr. Pfarrer und der Gemeinde sich zu vergleichen.

Hierauf legen die Ortsvorsteher erschlüßiges Verzeichniß über die Fruchtfechsung der Beklagten vor, welches diese auch als richtig anerkennen.

Ferner geben die Ortsvorsteher an, daß Juon Kusztur den Acker der Biro Katta um die Hälfte mit Korn angebaut, daß ferner Jozsif Kretsun von Dul Péter ebenfalls einen Acker um die Hälfte bearbeitet hätte, folglich diese ebenfalls zehentpflichtig seien. Die Commission läßt den Juon Kusztur und Jozsif Kretsun vorladen, um ihnen das gemachte Verlangen der Küverner Ortsvorsteher bekannt zu geben, in deren Abwesenheit aber sind blos deren Weiber erschienen, und die Verabreichung des Zehntens wurde in das dem anschließige Verzeichniß angemerkt.

Nach der oben erwähnten Erklärung der Beklagten, daß sie bereit seien, wegen des Pfarrers- und Fiscalzehntens sich zu vergleichen, wurde in Anwesenheit des Herrn Orts Provost zwischen diesen, den Ortsvorstehern und den Beklagten, der Vergleich nun dahin festgesetzt, daß Beklagte, für jeden Haufen Rfl. 2 xr. 18 W.W. zahlen und die im Verzeichniße berechnete Summe mit Rfl. 43 xr. 16 W.W. den 24ten August l.J. bei sonst zu folgender Executionsstrafe zu entrichten verpflichtet seien.

Schlüßlich führen der H. Ortpfarrer und das Dorfsamt noch an, daß aus Ursache dessen, daß die Beklagten die Kornverzehntung verweigert, auch die Hanfverfechtung bis noch unterblieben sei, Einige, der Dorfsbewohner sogar den Hanf zum Rösten in den Bach gelegt hätten, jedoch setzen die Ortsvorsteher fest, daß nächst künftiger Mittag die ordentliche Hanfverfechtung sowohl von dem im Bache befindlichen, als von dem noch unverösteten Hanf jedenfalls stattfinden solle.

Womit wir uns die Ehre geben Einem Löblichen Stuhlsamte den diesfälligen Bericht mit der unvorgreiflichen Meinung zu unterlegen, daß die 7 Beklagten, außer den gezahlten Commissionskosten bestehend in Rfl. 10 W.W. statt einer [...]¹strafe, welche wegen der vorhandenen dringenden Feldarbeiten nicht anwendbar sein dürfte, noch eine Geldstrafe von Rfl. 3 Cmze zum Vortheile der dasigen Kirchenkasse zu erlegen hätten, weil dieselben durch die Verweigerung des Kornzehntens, den übrigen Küverner Zehentpflichtigen, bezüglich auch die unterbliebene Hanfverfechtung ein übles Beispiel gegeben haben.

Die wir in vollkommenster Hochachtung verharren
Eines löblichen Stuhlsamtes

gehorsamste Diener,
Jos. Ganz Amtbeamte (?) und Inspector,
Wilhelm Malach (?),
Cassier (?)

*

Din partea pârâtilor s-au prezentat:
nevasta absentului Csomor István, Ilona nr. 58
nevasta absentului Kováts Mihály, Katta nr. 136
nevasta absentului Kováts Mihály nr. 169
nevasta absentului Egyed János nr. 174
nevasta absentului Lukáts István nr. 181
nevasta absentului Nagy István nr. 183
nevasta absentului Kosa Mihály nr. 184

La întrebările adresate de comisie pârâtilor, de ce la vremea când trebuiau dijmuite grânele nu au predat şi ei, la fel ca ceilalţi dijmaşi din Cobor, dijma datorată preotului şi Fiscului, ci au refuzat aceasta, respectivii răspund:

După ce au văzut că Lovnic, comuna vecină, își recoltează singură bucatele, fără să le dijmuiască², au crezut că nu e de datoria lor să dea dijma în natură. Dar procedând în acest fel, ei nu au avut intenția să se răzvrătească și sunt gata să se înțeleagă cu domnul părinte și cu comuna.

La acestea, frunțașii satului prezintă un registru concludent despre recoltarea bucatelor de către pârați, pe care și aceștia îl recunosc ca fiind adevărat.

Mai departe, frunțașii satului informează că Ion Custure a semănat jumătate din arătura lui Biro Katta cu grâne, apoi că Iosif Crăciun a prelucrat la fel o jumătate de arătură, prin urmare cei doi sunt și ei obligați să achite dijma. Comisia îi citează pe Ion Custure și Iosif Crăciun, pentru a le aduce la cunoștință ce pretind frunțașii sătești din Cobor, dar în lipsa lor apar numai nevestele lor și achitarea dijmei se consemnează în catastiful anexat.

După explicația de mai sus a pâraților, că ei sunt gata să cadă la înțelegere în ce privește dijma preotească și cea fiscală, în prezența domnului jude sătesc se încheie între ei, adică între frunțașii satului și pârați, înțelegerea că pârații sunt obligați atât să plătească pentru fiecare claie câte 2 florini renani și 18 crăitari valoare vieneză, cât și să achite suma prevăzută în registru de 43 de florini renani și 16 crăitari valoare vieneză până la 24 august anul curent, în caz contrar fiind supuși pedepsei cu executarea [silită].

În fine, domnul preot al satului și oficiul sătesc mai arată că, din pricina refuzului pâraților de a dijmui grânele, nici dijmuirea cânepii nu s-a făcut până acum, ba mai mult, unii dintre săteni au vârat cânepa la înmuiat în pârau³. Totuși, frunțașii satului precizează că mâine la amiază va avea loc, în orice caz, dijmuirea așa cum se cuvine a cânepii, atât a celei din pârau, cât și a celei încă neînmuiate.

Avem onoarea de a-i înfățișa onoratului oficiu scăunal raportul de față, cu mențiunea – ce nu aduce atingere dispozițiilor sale [ulterioare] – că cei 7 pârați trebuie să plătească, în afară de costurile de comision constând în 10 florini renani valoare vieneză – ce înlocuiesc amenda de [...], inaplicabilă din pricina lucrărilor agricole urgente –, încă o amendă bănească de 3 florini renani monedă convențională [de achitat] în beneficiul casieriei bisericii din localitate, deoarece prin refuzul dijmuirii grânelor aceștia le-au oferit un rău exemplu celorlalți dijmași din Cobor cu privire la nedijmuirea cânepii.

Rămânem cu cea mai deplină stimă, ai onoratului oficiu scăunal

slujitori supuși,
Josef Ganz, funcționar de oficiu și inspector,
Wilhelm Malach [?],
casier

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 1312, foto: 3211.

¹ Cuvânt corectat, suprascris, ilizibil.

² Vezi despre refuzul satelor Lovnic, Dacia, Felmer, Ticușu, Ungra și Drăușeni, din scaunul Rupea, de achitare a dijmei, doc. nr. 166 din vol. de față, datat Rupea, 16 august 1848.

³ Ceea ce înseamnă că țaranii începuseră deja procesul de prelucrare a cânepii, întrucât după recoltare cânepa se lăsa la înmuiat în vale circa 2–3 săptămâni, apoi se spăla, se melița, se dărăcea, se pieptăna, pentru a fi bună de tors.

200.

Vânători, 20 august 1848

Tisztelt tisztii hivatal !

1275 számok alatti rendelés következtében a réteni luteranus helgatók dézma adásra fel szólítván s mostan, hogy meg adják nem is vonakodának, de panaszló Veber János lelkész azt állítsa, hogy fel teszi róluk, hogy meg vállogattak, s fejül mind az gyengébb gabonájokat tették – hanem azt kívánja, hogy gabonáját, járandó dézmáját, a halgatói fizessék piaci áraban s úgy a szalmát is megjegyzendő, hogy itten Rétenben tiszta búzát és szépet termesztene, a fel adás szerint kalangyába eresztett 1½ vákát; a panaszló kender dézmát is követel de ebből vonakodnak adni. Már hogy köteles lésszené el venni a gabonát, vagy pénzel fizessék ki a mi képpen lépjen fel – a vagy zab és török buza dézmájoknak is. Méltóztasson rendelését meg tenni a tisztelt Tisztii Hivatal.

Héjjasfalva 20^{ik} Aug. 1848

Somogyi István

Szolgabíró

*

Onorată oficialitate !

În urma ordinului 1275, credincioșii evanghelici din Retiș au fost somați să păstreze dijma bisericească; acum ar fi dispuși s-o facă, dar reclamantul, adică preotul Johann Veber, susține că oamenii au fost în măsură să aleagă pentru preot grânele cele mai slabe din punct de vedere calitativ. Li s-a mai cerut ca dijma să i-o plătească la prețul pieței, la fel și paie.

De altfel, aici în Retiș, grâul curat se cultivă în bune condițiuni, astfel că după raport o măsură dă 1½ de mierțe. Reclamantul cere dijmă și din cânepă, dar aceștia nu vor s-o achite.

Onorata oficialitate să binevoiască a hotărî în chestiunea următoare: poate fi preotul obligat să accepte grânele sau să fie plătit în bani? Cum rămâne cu dijma de ovăz și porumb ?

Vânători, 20 august 1848

Somogyi István

Jude regesc

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Alba de Sus. Actele oficialităţii, foto: 1275.

201.

Pesta, 20 august 1848

Gróf Teleki József erdélyi főkormányzó – Szemere Bertalan
belügyminister úrnak

Az erdélyi országgyűlésből kinevezett unio bizottmány Pesten működő tagjai között olyanok is lévén, kik nem képviselők, még eddig elő nem kaptak napidíjt, szükségesnek véltem, mint a bizottmány elnöke, ezt a minister urral tudatni, egyezersmind bizodalommal megkérni, ne terheltesék hivatalosan rendelkezni az iránt, hogy ezen tagok is illő napi díjjokat és szálláspénzöket megkaphassák.

A tagok ezek: B. Weselényi Miklós, B. Józsika Miklós, Lemény János, Saguna András, a kik július 16^{kától} Löw Vilmos pedig augusztus 14^{kétől} kezdve munkálódnak.

Kelt Pesten, augusztus 20^{kán} 1848.

Erdélyi főkormányzó és unio bizottmány elnöke

G. Teleki József

*

Guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki József
către D-l Ministru de Interne

Între membrii comitetului de uniune desemnată de Dieta Ardealului – membrii care activează la Pesta – sunt unii care nu sunt deputați, iar până în prezent n-au primit diurnă; de aceea, în calitate de președinte al comitetului, am considerat ca fiind necesar să aduc la cunoștința dvs., d-le ministru, rugându-vă totodată să luați măsuri pe cale oficială ca și acești membri să primească diurna cuvenită și banii pentru chirie.

Acești membri sunt: B. Weselényi Miklós, B. Józsika Miklós, Ioan Lemeni, Andrei Șaguna care activează din data de 16 iulie, dar și Löw Vilmos care lucrează din data de 14 august.

Dat la Pesta, 20 august 1848.

G. Teleki József
Guvernator al Ardealului și președintele
Comitetului pentru uniune

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár, nr. 2088/B, foto: 26938–26939.

202.

Sibiu, 20 august 1848

Prea luminate și prea sfințite doamne Episcoape Andrei Șaguna,
mie milostiv Patron !

Cu smerită plecăciune îndrăznesc cătră mila Măriei tale a te milostivi spre mine, robul Ioan Popovici din Boița, ce mă aflu în curtea sfatului prin judecata sașilor făcută, de 15 luni ținându-mă închis în curte și nemai-lăsându-mă afară din cetate. Și văzui pe care au omorât om și totuși sunt ziua slobozi a merge unde vreau prin Cetate. Nu mai pot răbda chinurile ce se află pe sufletul meu.

Cu lacrimi sărut mânilor și picioarele Măriei tale, caz în genunchi și mă rog a-ți aduce aminte pentru mine în această Dietă ce se va hotărî doar prin graiul Măriei Tale voi căpăta și eu slobozenie, că mă aflu în mare foc și sărăcie, cât nu știu ce să mă mai fac și pentru dreptate pătimesc. Mă rog și iarăși mă rog a te milostivi.

Rămân al Prea Luminat Măriei Tale umilit fiu și cel mai plecat ascultător.

Domnul Gheșul Pogași îmi este procurator și știe toată patima cum stă.

Ioan Popovici,
Paroch din Boița

Original. A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, nr. 46. Publicat și în: Teodor Bodogae, După întoarcerea de pe Câmpia Libertății ..., p. 460.

203.

[Sibiu, 20 august 1848]

Den 20ten August

langte in Hermannstadt, zur allgemeinen Freude der dasigen Bevölkerung und des ganzen Sachsenvolkes, die frohe Nachricht von der Rückkehr Allerhöchst S[eine]r Majestät, des Kaisers mit seiner Familie, von Innsbruck nach Wien an, welche den 13ten d. Mts. abends um 5 Uhr erfolgt war.

Der Zug im offenen Wagen mit der Kaiserin und dem Erzherzog Franz Karl und der Erzherzogin Sophie, bewegte sich von Nußdorf an zur Stephanskirche, wo aus Anlaß der italienischen Siege ein *Te Deum* gesungen wurde. In Schönbrunn angelangt, ward der Monarch zuerst von den Deputationen des Sicherheits-Ausschusses, sodann aber von dem Reichstage *in pleno* begrüßt. Der Präsident, Dr. Schmidt, hielt eine Rede, welche im Wesentlichen ganz mit dem Inhalt der, auf die Thronrede

ertheilten Antwort übereinstimmte. Der Kaiser erwiderte kurz mit folgenden Worten: „*Ich danke Ihnen, meine Herren, es war meine Pflicht zu kommen und ich habe sie gerne erfüllt*“. Worauf er sich sogleich in sein Zimmer zurückzog. Abends war die Stadt beleuchtet.

Mehreren Wiener Zeitungsnachrichten nach, war dieser Empfang nur matt, zierlich wirkungslos und blieb weit unter der Höhe der gehegten Erwartungen. Die Miene des Kaisers selbst war ernst, beinahe verdrossen, die Erzherzogin Sophie weinte, doch war ihre Gegenwart vielleicht eine Mitursache des unvollkommenen Eindruckes, welcher Jedermann, ungeachtet des bombastischen Tones der heutigen „Wiener Zeitung“ und der gemäßigen Haltung der übrigen Blätter empfand.

Die folgenden Wagen wurden, weil man darin die sogenannte Kamarilla vermuthete, sogar in den Vorstädten Thun und Lichtenthal mit Zeichen des Mißfallens empfangen. Aus den Reihen der Studentenlegion erscholl kein Lebehoch !

Die Stadtbeleuchtung war äußerst spärlich, nur der Kohlmarkt und der Graben waren etwas glänzender erhellt. Von Transparenten kaum eine Spur.

Sehr beziehend war es, daß die Gasse der aristokratischen Palais, die Herrengasse, verhältnismäßig am ungeschmücktesten erschien. In den Fenstern des Fürsten Eszterhazy brannten zwei Unschlittkerzen. So scheint überhaupt, als billige die Aristokratie und Reaktion den Schritt des Kaisers nicht im Mindesten, als finde sie es nicht zulässig, daß er sich den Forderungen eines aus [...] Elementen bestehenden Reichstages gefüget habe.

Und so kehrte dann der Herr Nations-Graf von Salmen, nebst denen auf der vorher gehenden 3ten Seite genannten sächsischen Herren Deputierten, von Innsbruck ebenfalls nach Wien zurück, um auf die Emporhaltung der Rechte und Freiheiten unserer armen Nation, gegen das ungarische Ministerium und Abwendung aller uns drohenden Gefahren, bei Allerhöchst S[eine]r Majestät zu sorgen.

*

În 20 august

a sosit la Sibiu, spre bucuria generală a întregii populații din oraș, vestea fericită despre întoarcerea preînaltei sale maiestăți, împăratul, cu întreaga sa familie, de la Innsbruck la Viena, care avusese loc în data de 13 august, la orele 5 ale după-mesei.

În trăsură deschisă, alaiul cu împărăteasa, arhiducele Franz Karl și arhiducesa Sophie, s-a deplasat de la Nussdorf la biserica Sfântul Ștefan, unde s-a cântat un *Te Deum*, cu prilejul victoriei din Italia. Odată ajuns la Schönbrunn, monarhul a fost salutat mai întâi de către delegațiile comitetului de siguranță,

și imediat după aceea de către Parlamentul imperial *in pleno* [în plen]. Președintele [Parlamentului imperial], dr. Schmidt, a ținut o cuvântare, care a coincis întru totul cu conținutul răspunsului primit la cuvântarea tronului. Împăratul a ripostat scurt, cu următoarele cuvinte: „*Vă mulțumesc, domnii mei, era de datoria mea să vin și mi-am îndeplinit-o cu plăcere.*” La care, s-a retras imediat în camera sa. Seara au fost iluminații în oraș.

Conform mai multor știri din presa vieneză, această primire a fost firavă, lipsită de strălucire și de efect, fiind mult sub înălțimea așteptărilor nutrite. Împăratul, în fizionomia sa, era grav, aproape ursuz, arhiducesa Sophie plângea, dar prezența ei era poate o cauză suplimentară a impresiei imperfecte, resimțită de toată lumea, în ciuda tonului bombastic al „Wiener Zeitung” [Ziarul de Viena] din ziua respectivă și a atitudinii mai moderate a celorlalte foi.

Trăsurile următoare au fost întâmpinate, în suburbiile Thun și Lichtenthal, cu semne de nemulțumire, deoarece se bănuia că în ele venea așa-numita camarilă. Din rândurile legiunii studențești nu a răsunat nici măcar un singur: *Trăiască !*

Iluminarea orașului a fost extrem de precară, numai Kohlmarkt [Piața de Varză] și Graben [Șanțul]¹ erau luminate ceva mai strălucitor. Nici urmă de transparente.

Este semnificativ faptul că ulița palatelor aristocrației, Herrengasse [Ulița domnilor], era proporțional cea mai neîmpodobită. La ferestrele [casei] prințului Eszterházy ardeau două lumânări de seu. Părea că aristocrația și reacțiunea nu aprobă absolut deloc pasul întreprins de împărat, și că nu le inspiră încredere faptul că împăratul acceptase pretențiile unui parlament imperial, compus din elemente [...]².

Așa se face că domnul comite al națiunii, contele von Salmen, împreună cu domnii deputați sași, pomeniți cu 3 pagini mai sus, s-au întors și ei de la Innsbruck la Viena, pentru a se îngriji pe lângă preaînalta sa maiestate de menținerea drepturilor și a libertăților sărmanei noastre națiuni, în contra Ministerului ungar, prin evitarea oricăror pericole ce ne pândesc.

Original: Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris olograf, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 744–746. *Copie:* Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris dactilografiat, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 633–635. Ediții tipărite: *Unter fünf Kaisern. Tagebuch von 1786–1856 zur siebenbürgisch-sächsischen Geschichte*, herausgegeben von Otto Folberth und Udo Wolfgang Acker, München, 1978, p. 99. *Michael Conrad von Heydendorff der Jüngere, „Tagebuch (1848–1849”, samt Urkundenanhang*, kritische Edition von Ela Cosma und Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, p. 146–147; *Michael Conrad von Heydendorff cel Tânăr, „Jurnal (1848–1849)”, cu o anexă de documente*,

ediție critică de Ela Cosma și Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane* ..., vol. XI, p. 124–125.

¹ Nota 299 din *Biografii istorice transilvane*, ..., vol. XI, p. 124: Locuri din Viena.

² Nota 301 din *Biografii istorice transilvane*, ..., vol. XI, p. 125: Loc liber în manuscrisul dactilografiat, la p. 638.

204.

Brașov, 20 august 1848

1¹. *Michael Teutsch*, hiesiger Inwohner, verheur., 31 Jahre alt, r. kath. Rel., sagt aus:

Am 9^t Juli d.J. spät abends, beiläufig um 11 Uhr war ich mit dem Beklagten u. dem Joh. Seivert, Dienst Knecht des Joh. Kraft, während unsere Pferde weideten, ohnweit der Sägermühle, kaum eingeschlafen, als der Kläger mit dem Hannendiener bei uns erschienen u. uns zur Rede setzten, warum wir unser Vieh auf diesem verbotenen Platz weiden ließen. Nachdem ich aber mich erklärt hatte, daß ich zur Gemeindvorspann gebeten worden sey u. meine Pferde deswegen hin weiden ließ, frug [?] er wer der Beklagte sey ? u. schlug, als er aus dessen Antwort Ja erkannt hatte, unter Vorweise, daß er mit dem Pferde seines Herrn an diesen verbotenen Ort gekommen sey, einigemal auf ihn los. Hierauf sprang der Beklagte auf u. sagte, er solle nicht mehr schlagen, er wolle sich entfernen. Auch der dabei gewesene Hannendiener rief dem Kläger zu: er möge nicht weiter schlagen; aber der Kläger schlug dennoch noch einmal auf ihn los, packte ihn nach der Brust u. stieß ihn unter Scholter [?] herum, bis sich der Beklagte los riß u. mit seinem Prügel ihm einen Hieb versetzte, worauf der Kläger augenblicklich besinnungslos hinfiel. Bis ich meine Pferde zusammen kaum an meinen leichten Wagen anspannte, welches beiläufig ½ Stunde dauert, war der Kläger zwar [...] zu sich gekommen, jedoch mußten wir ihn auf den Wagen legen u. ihn nach Hause bringen.

Michael Teutsch m.p.

2. *Georg Ewen*, Hannendiener, verheir., Vater v. 4 Kindern, 56 Jahre alt, ev. luth. Rel., sagt wie der vorhergehende Zeuge, mit der einzigen Ausnahme, daß der Hann, nachdem der Beklagte aufgestanden, ihn nur an Brust gepackt u. herumgestoßen, aber keinen wiederholten Schlag auf ihn geführt hatte.

Georg Ewen m.p.

3. *Johann Seivert*, Dienstknecht beim Geschwornen Johann Kraft, 18 Jahre alt, ledig, ev. lutheranisch, sagt aus:

Wie ich mit dem Michael Teutsch u. dem Martin Welther in den Weiden auf der Erde lagen u. der Hann mit seinem Diener zu uns trat, so erwies der Kläger uns, daß wir in dieser verbotenen Weide unser Vieh weiden ließen u. versetzte dem Beklagten einige Hiebe, worauf ich aus Furcht, auch theilhaftig daran zu werden, entfloh u. somit weiter nichts gesehen habe u. auch nichts mehr bezeugen kann.

Johann Seivert +

Publicata Sessionibus

sagt der Kläger: daß seine Schläge von der Art gewesen, daß ihm dadurch kein Leid geschehen, noch Merkmale übrig geblieben seyen, u. daß er ihn nicht an der Brust gepackt, sondern nur am Arm ergriffen u. zum Weggehen genöthigt habe.

Beklagter beruft sich auf die Zeugenaussagen, welche nach abgenommenem Eid für gesetzlich glaubwürdig angenommen werden müssen.

Deliberat

Kläger belangt den Beklagten u. verlangt dessen Bestrafung auf die Grundlage dessen, daß derselbe ihn Kläger wie er am 9t Juli d.J. spät abends seiner aufhabenden Dienstspflicht als Hann gemäß, nach vorausgegangenen Visitation der Gassen, da den folgenden Tag der Viehjahrmarkt abgehalten worden, mit dem Hannendiener auch zur verbotenen Weide bei der Sägermühle gekommen, u. den Beklagten nebst dem 1ten u. 3ten Zeugen mit ihrem Vieh daselbst getroffen, u. mit seinem beigegebenen dünnen Stock bloß einige leichte Hiebe dem Beklagten versetzt, ihm mit einem Prügel derart in die Schläfe getroffen, daß er besinnungslos niedergefallen u. laut den beigebrachten Visum et repetum beinahe lebensgefährlich verwundet worden, weswegen er nebst der Strafe auch Ersatz der Schmerzen u. Reukosten verlangt.

Der Beklagte führt an, daß ihm Kläger bei seinem Eintreffen an ihrer Lagestätte mehrere Hiebe versetzt, worauf er aufgesprungen u. ihm zugerufen habe, ihn nicht mehr zu schlagen, da er fortgehen wolle. Desgleichen habe der Hannendiener dem Kläger ebenfalls zugerufen, nicht mehr auf ihn zu schlagen, indem sie ihn ja kennen, wieder diesem ohngeachtet habe jedoch Kläger nochmals auf ihn geschlagen, ihn an der Brust gepackt, herumgestoßen, so daß er dadurch so sehr geregt worden, daß er in dem Augenblick als er sich von den Händen des Klägers losgerißen, mit seinem beigegebenen Prügel nach ihm geschlagen u. ihn ins Gesicht getroffen habe, ohne die Absicht gehabt zu haben ihn dahin zu treffen.

Nach endlicher Vernehmung der Zeugen hat sich nun soweit bestätigt, daß Kläger den Beklagten, wie er auf der Erde gelegen, mehrere Hiebe versetzte, der Beklagte den Kläger gebeten, nicht mehr zu schlagen, indem

er fortgehen wolle, u. auch der Hannendiener dem Kläger zugeredet, nicht mehr zu schlagen, daß aber wie der eine Zeuge behauptet, Kläger, nach dem Beklagter aufgestanden, ihm noch einen Schlag versetzt, ihn an der Brust gepackt u. herumgestoßen habe. Aus dem Vorhergehenden ergibt sich denn wirklich, daß Kläger, welcher seinem Amt gemäß vollkommen recht gehabt haben würde, den Beklagten, weil er im Verbotenen mit seinem Pferd gewesen, zur Strafe zu ziehen, u. im Wege des Amtes solche bestimmen zu lassen, mit Ueberschreitung seiner Machtvollkommenheit, indem der Amtmann nicht selbstthätig durch Schläge u. ohne vorhergegangenes Urtheil zu bestrafen ermächtigt ist, selbst Hand an den Beklagten gelegt u. denselben somit gereizt hat, daß er in prima furia auch einen Schlag zurückversetzt hat; so kann der Umstand, daß dieser Schlag so unglücklich ausgefallen, nicht dem Beklagten so sehr zur Last geschrieben werden als er vielmehr sich es als eine Handlung der Nothwehr deuthet.

Aus diesen Gründen wird demnach dahin zu Recht erkannt, daß Kläger die erhaltene Beschädigung dafür sich selbst zurechnen müsse, weil der den Beklagten zur gesetzlichen Bestrafung für seine verbotwidrige Handlung nicht dem Amte vorgeführt, sondern selbst Hand an ihn gelegt u. somit sein eigenes Anschein als Hann entehrt hat. Es wird also der Beklagte von dieser Anklage mit Bedeuten freigesprochen, daß er sich bei an sonstiger harte Ahndung hüten möge, den obrigkeitlichen Anordnungen entgegenzuhandeln u. sich einer Widersetzlichkeit gegen die Beamte zu Schaden kommen zu lassen.

Publicato Deliberato
sind Partheien zufrieden.

Nro. 80
Actam den 20 August 848

Sztoike Petrye als Kläger wider den Sztán Petrik als Beklagter.

Kläger: Vor beiläufig 16 Jahren habe er dem Bekl. RF 65 W.W. dargeliehen, wogegen ihm der Bekl. ein Wiesenland von 2 L[...]merk unter Reng [?] dermaßen eingepfändet habe, daß er an Statt der Interessen den Ertrag dieser Heuwies in solange besitzen sollen bis Bekl. die Schuld abzutragen im Stande seyn würde. Er benöthige jetzt sein Geld, kann nicht länger warten und bätthe den Bekl. zur Bezahlung dieser Schuld zu erhalten.

Beklagter: Er kann die Schuld nicht leugnen, bätthe jedoch, da er jetzt nicht im Stande sey, zu zahlen, um Nachsicht.

Kläger ist bereit den Beklagten bis zum Kronstädter Herbst Jahrmarkt aufzuwarten.

Deliberat

Dem Beklagten wird bis zum nächsten Kronstädter Herbst Jahrmarkt ein gesetzlicher Zahlungs Termin bestimmt, binnen welcher Zeit er bei Verminderung der Execution Zahlung zu leisten hat.

*

1². *Michael Teutsch*, locuitor de aici, căsătorit, în vârstă de 31 de ani, de religie romano-catolică, declară:

În 9 iulie anul curent, seara târziu, aproximativ pe la orele 11, eram cu pârâțul și cu Johann Seivert, sluga lui Johann Kraft, fiind aproape adormiți, pe când caii noștri pășteau nu departe de moara de apă, când reclamantul cu sluga judei au apărut lângă noi și ne-au luat la discuții, de ce ne lăsăm vitele să pască pe locul acesta interzis. După ce am explicat că eu fusesem rugat să fiu cărăușul comunei și de aceea îmi lăsăm caii să pască acolo, el a întrebat: cine este pârâțul ? Și, când din răspunsul aceluia [pârâțului] a auzit cuvântul „da”, arătând că el venise pe locul acesta interzis cu calul stăpânului său, s-a năpustit asupra lui, lovindu-l de câteva ori. Atunci pârâțul a sărit în picioare și i-a spus să nu mai dea, că el vrea să plece. Și slujitorul judei, care era cu el, i-a strigat reclamantului să nu dea; dar, cu toate acestea, reclamantul l-a mai lovit o dată, l-a apucat de piept și l-a împins de sub umeri de colo-colo, până când pârâțul s-a smuls din încheștare și i-a tras cu bâta o lovitură, sub care pârâșul a picat pe loc fără suflare. Până când mi-am adus caii și mi i-am înhămat la căruța mea ușoară, ceea ce durează cam o jumătate de oră, ce-i drept pârâșul și-a venit în fire, dar a trebuit să-l suim în căruță și să-l ducem acasă.

Michael Teutsch m.p.

2. *Georg Ewen*, sluga judei, căsătorit, tată a 4 copii, de 56 de ani, de religie evanghelic-luterană, declară ca și martorul anterior, cu o singură excepție, că judele – după ce pârâțul s-a sculat – l-a apucat numai de piept și l-a împins cât colo, dar nu i-a mai aplicat nicio lovitură repetată.

Georg Ewen m.p.

3. *Johann Seivert*, slujitor de serviciu la juratul Johann Kraft, de 18 ani, burlac, evanghelic-luteran, declară:

Pe când stăteam cu Michael Teutsch și cu Martin Welther la pășune, pe pământ, și au venit la noi judele cu sluga lui, pârâșul ne-a arătat că noi ne lăsăm vitele să pască pe pășunea aceasta interzisă și i-a tras pârâțului câteva lovituri. Văzând acestea, de frică pentru ca nu cumva să ajung și eu părtaș la acestea, am fugit, așa că n-am mai văzut nimic altceva și nici nu pot să depun mărturie despre altceva.

Johann Seivert +³

Publicata Sessionibus

Spune pârâșul că loviturile sale au fost din cele care nu i-au provocat [pârâtului] nicio suferință și nici nu i-au lăsat urme, și că nu l-a apucat de piept, ci numai de braț, silindu-l să plece.

Pârâtul se referă la depozițiile martorilor, care după luarea jurământului [de martor] trebuie acceptate ca fiind legale și veridice.

Deliberat

Reclamantul îl acuză pe pârât și cere pedepsirea lui pe baza faptului că: în 9 iulie anul curent, seara târziu, când reclamantul își îndeplinea datoria de serviciu ca jude, după vizitarea ulițelor – întrucât a doua zi urma să se țină iarmarocul anual de vite –, el împreună cu sluga judei au ajuns și la pășunea interzisă de la moara de apă, găsindu-i acolo pe pârâș împreună cu primul martor și cu martorul al treilea, cu vitele lor, iar el i-a aplicat pârâșului cu bățul subțire pe care-l avea asupra lui doar câteva lovituri ușoare. Atunci pârâtul l-a lovit pe pârâș cu o bâță în moalele capului, încât acesta și-a pierdut simțirea, căzând la pământ, fiind rănit în pericol de moarte, conform *visum et repetum* aduse [spuselor martorilor oculari]. De aceea, pârâșul mai cere, pe lângă pedeapsă, și compensarea durerilor și costuri de căință [daune morale].

Pârâtul arată că, la sosirea pârâșului la locul lor de popas, acela i-a dat mai multe lovituri, la care el a sărit în picioare, strigându-i să nu mai dea, că el vrea să plece de acolo. La fel i-a strigat pârâșului sluga judei, să nu-l mai lovească, că doar ei îl cunosc [pe pârât]. Iarăși, fără să țină cont de acestea, pârâșul l-a mai lovit o dată, l-a apucat de piept, l-a-mpins cât colo, așa încât el [pârâtul] și-a ieșit din fire atât de tare, încât în clipa când a reușit să se smulgă din mâinile pârâșului l-a și lovit pe acesta cu bâta, pe care-o avea la el, și l-a nimerit drept în față, fără a avea intenția de a-l pocni chiar acolo.

După ce s-a încheiat audierea martorilor, s-a confirmat astfel că: pârâșul i-a aplicat pârâtului, care era culcat pe pământ, câteva lovituri; pârâtul l-a rugat pe pârâș să nu mai dea, căci el vrea să plece de acolo; și sluga judei i-a spus pârâșului, să nu mai lovească; dar, așa cum afirmă un martor, după ce pârâtul s-a ridicat, pârâșul i-a mai tras o lovitură, l-a apucat de piept și l-a îmbrâncit cât colo. Din cele de mai sus reiese, într-adevăr, că reclamantul – care conform funcției sale era perfect îndreptățit să-l tragă la răspundere pe pârât, fiindcă intrase cu calul său pe locul interzis, și prin funcția sa putea să dispună pedepsirea lui – și-a depășit competența, întrucât o persoană aflată în funcție nu este împuternicită să pedepsească, de capul său, prin lovituri și fără judecată anterioară, ridicând mâna asupra pârâtului și, astfel, l-a stârnit pe acela într-atât, încât pârâtul *in prima furia* i-a întors și el lovitura. Astfel că împrejurarea că lovitura a căzut așa de nefericit, nu poată fi pusă în cărca pârâtului, cu atât mai mult cu cât acesta o explică ca pe o acțiune de autoapărare la nevoie.

Din aceste motive, se recunoaște pe bună dreptate că pârâșul trebuie să-și pună sieși la socoteală daunele încasate, fiindcă nu l-a adus pe pârât în fața instanței ca să-l pedepsească legal pentru acțiunea lui ce încălca prevederile, ci a ridicat el însuși mâna asupra lui și, în acest mod, s-a dezonorat singur în calitatea lui de jude. Așadar pârâtul este achitat de această vină, fiind însă avertizat să se păzească să mai acționeze împotriva poruncilor autorităților și să nu se mai facă vinovat de răzvrătire împotriva funcționarilor, altfel va fi aspru pedepsit.

Publicato Deliberato

Părțile se declară mulțumite.

Nr. 80

Actam, 20 august 1848

Stoica Petre, ca pârâș, contra lui Stan Petrică, pârât.

Pârâșul [declară că]: În urmă cu circa 16 ani i-a împrumutat pârâtului 65 de florini renani valoare vieneză, în schimbul căruia pârâtul i-a dat ca zălog o bucată de câmp de 2 [...] sub Reng [?], urmând ca, în locul dobânzii, el să ridice recolta de fân de pe acest câmp atâta timp, până când pârâtul va fi în stare să-și plătească datoria. Acum are nevoie de bani, nu mai poate aștepta și îl roagă pe pârât să-i înapoieze datoria.

Pârâtul [spune că]: El nu poate să nege datoria, totuși îl roagă să-l mai păsuiască, deoarece acum nu poate să-i plătească.

Pârâșul se învoiește să-l mai păsuiască pe pârât până la târgul de toamnă anual din Brașov.

Deliberat

Pârâtului i se stabilește ca termen legal de plată târgul de toamnă anual din Brașov, până când trebuie să plătească pentru micșorarea execuției.

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 137–142, foto: 31519–31520, 31522.

¹ Lipsește începutul doc.

² Lipsește începutul doc.

³ Johann Seivert, analfabet, a semnat prin punerea degetului pe cruce.

205.

[Sibiu, 20–26 august 1848.]

Der 20^e bis 26^e August [– die Verhaftungen des Bălășescu und Laurian]

waren für Hermannstadt unruhige und beängstigende Tage. Der als k. Gub[ernia]l Co[mmi]ssair dahin gekommene Obergespan *Graf Franz Beldi* veranstaltete nämlich, ohne vorher das nöthige Einvernehmen mit der Zivilbehörde aufzunehmen, mit bedeutendem Aufsehen und starker Militärhilfe die Arretierung einiger als Aufwiegler bezeichneter Personen¹.

Die Bürger, in der Nacht aus ihrer Ruhe gestört, durch das gewalthsame Eindringen der Militärmannschaft, ohne Führung der bürgerlichen Autorität, in ihre Häuser, aufgeregt und durch den terroristischen Anschein dieser Arretierung für ihre eigene Zukunft und Sicherheit besorgt gemacht, begaben sich in bedeutender Anzahl zum Bürgermeister, um dort Aufklärung und Beruhigung zu suchen. Dieser selbst mit dem ganzen Sachverhalt unbekannt, beeilte sich bei S[eine]r Excellenz dem kommandierenden Generalen Nachricht einzuziehen. Erst nachdem die ganze lärmende Arretierungsprozedur vollzogen war, übergab Graf Beldi dem Bürgermeister das an ihn gerichtete Präsidialschreiben. Die ganze Verwirrung, welche leicht unangenehme Folgen nach sich hätte ziehen können, scheint bloß die Folge eines unbegründeten Mißtrauens in die bürgerlichen Behörden zu sein, ein Mißtrauen, das durch die lügenhaften Berichte der ungarischen Zeitungen noch immer erhöht wird, ohne doch den geringsten Grund zu haben. Hätte Graf Beldi den Bürgermeister allsogleich von seinem Auftrag in Kenntniss gesetzt, derselbe würde ganz sicher viel zweckmäßiger und ohne alle Beunruhigung des Publikums vollzogen worden sein.

Bei Vernehmung des wahren Sachverhaltes wurden in dieser Hinsicht die dasigen Bürger bald beruhigt, besonders da der Magistrat zusicherte, bei dem Generalkommando darum einzuschreiten, daß Militärassistenz gegen die Bürger und Bewohner der Stadt künftighin nur auf Einschreiten der kompetenten Behörden ertheilet werden möge. Allein, nun begann die öffentliche Ruhe, welche bißher ungetheilt erhalten worden war, von einer anderen Seite bedrohet zu werden. Die Nachricht von der, im Wege des Militärs, auf Gubl. Veranlassung erfolgten Arretierung der *Professoren Balaschesku* [Nicolae Bălăşescu] und *Laurian* [August Treboniu Laurian]², sowie von der versuchten Einziehung mehrerer anderer Individuen ihrer Nation, hatte sich mit Blitzesschnelle unter den romanischen Bewohnern der Umgegend verbreitet. Wie man später erfuhr, waren in der auf die Arretierung erfolgten Nacht alle aus der Stadt führenden Straßen mit Romanen besetzt, um eine vermuthete Abführung der Verhafteten an einen anderen Verwahrungsort zu verhindern.

Und so erschienen zahlreiche Deputationen von den Romanen an das Generalkommando und an den Magistrat, um die Freilaßung der Arretierten gegen Kautions- und Untersuchung durch die Behörden, anzusuchen. Die diesfälligen Gesuche und Berichte wurden dem L[öblichen] Gubernium

ingesendet und der Graf Beldi ertheilte den Bittstellern selbst die Zusicherung sich persönlich für ihr Gesuch zu interessieren; bis zur weiteren Entscheidung blieben aber die Verhafteten noch unter strenger Militärbewachung, da der Magistrat deren Übernahme, wegen Mangel der gehörigen Sicherheit in den Stadtgefängnißen, vorderhand noch abgewiesen hatte.

Da unter den romanischen Bewohnern der Umgegend noch immer eine bedeutende Aufregung herrschte und sich dem Vernehmen nach über 8.000 Romanen wegen Bewirkung der Entlaßung ihrer Gefangenen, sich der Stadt immer nähern sollten und dadurch die Stadt einer gewalthsamen Überrumpelung ausgesetzt war, so wurden zur Abwendung dieser Gefahr, sowohl durch gehörige Verwendung des Militärs, als auch der Bürgerwehr die angemessensten Anstalten getroffen, wodurch dann die Stadt in ihrer Ruhe gar nicht gestört wurde, bis endlich *den 26ten August* die Gub[ernia]l Entscheidung anlangte und vermög dieser die Verhafteten auf Kaution entlaßen, dieselben von dem zahlreich versammelten Volk mit frohem Jubel und vielen Vivat-Rufen für S[ein]e Majestät und Beteuerung seiner Loyalität, empfangen und noch den Abend von ihren zahlreichen Freunden nach Orlat geführt wurden, wo das zu einer Nationalversammlung zusammengescharte Volk ruhig auf sie wartete³. Die Versammlung hat sich ganz ruhig verhalten, wozu auch Lauriani nachdrücklich ermahnte⁴.

Ferner hat das ungarische Ministerium dem, bei der auch in der benachbarten Wallachei ausgebrochenen Revolution, nach Kronstadt und Hermannstadt sich *geflüchteten Exfürsten Bibesco* [Gheorghe Bibescu] und allen daselbst sich aufhaltenden Bojaren befohlen, diese Städte zu verlassen und binnen drei Tagen nach Bekanntmachung dieses Befehles sich eine andere ungarische Stadt im Innern des Landes zum Aufenthalt zu wählen oder in die Wallachei zurückzukehren.

Es scheint, man brauche in Ungarn Dukaten, die man uns nicht gönnen will⁵; da die in Hermannstadt lebenden Bojaren lauter friedliche Leute sind, so wird man sie doch nicht fortziehen laßen und jeder Bürger wird die Bürgschaft für seinen Inwohner gewiß übernehmen. Und so wurden dann von den Magistraten beider vorgenannten Städte an das k. Gubernium begründete Vorstellungen gemacht.

*

Zilele de 20–26 august [– arestările lui Bălăşescu şi Laurian]

au fost neliniştite şi înspăimântătoare pentru Sibiu. Şi anume, comitele suprem contele *Béldi Ferenc*, care a sosit acolo în calitate de comisar gubernial regesc [maghiar], a organizat cu multă pompă şi cu mare desfăşurare de forţe militare, fără a se înţelege înainte cu autoritatea civilă, arestarea câtorva persoane desemnate ca instigatori⁶.

Deranjați noaptea din somnul lor datorită pătrunderii violente a trupei militare, care nu era condusă de autoritatea civilă, cetățenii s-au agitat în casele lor și, din cauza terorismului acestei arestări, s-au îngrijorat vizavi de propria lor siguranță și de viitorul lor. De aceea, s-au pornit în număr însemnat la primar, ca să afle explicații și să se liniștească. Cum nici primarul nu avea cunoștință despre starea de fapt, s-a grăbit să ceară vești de la excelența sa, domnul comandant general. Abia după ce s-a dus la îndeplinire toată procedura zgomotoasă de arestare, contele Beldi i-a predat primarului scrisoarea care-i era destinată din partea prezidiului [gubernial]. Întreaga încurcătură, care ar fi putut atrage după sine cu ușurință urmări neplăcute, pare să se fi iscat numai din pricina neîncrederii nejustificate în autoritățile civile, o neîncredere care sporește întruna datorită rapoartelor mincinoase, dar lipsite de orice fundament, din ziiarele ungurești. Dacă i s-ar fi adus imediat la cunoștință primarului însărcinarea primită de contele Beldi, cu siguranță misiunea s-ar fi îndeplinit mult mai eficient și fără alarmarea publicului.

Aflând adevărata stare a lucrurilor, cetățenii din localitate s-au liniștit curând, cu atât mai mult, cu cât au primit asigurări din partea Magistratului că va interveni pe lângă Comandamentul suprem ca, de acum înainte, să nu se mai aprobe asistență militară împotriva cetățenilor și locuitorilor orașului decât la intervenția autorităților competente.

Numai că liniștea publică, care până atunci fusese menținută neștirbit, a început să fie amenințată din altă parte. Știrea despre arestarea *profesorilor Bălășescu*⁷ și *Laurian*⁸, dusă la îndeplinire cu ajutorul armatei din însărcinare gubernială, ca și despre tentativele de prindere a multor altor persoane din națiunea lor, s-a răspândit cu viteza fulgerului în mijlocul locuitorilor români din împrejurimi. După cum s-a aflat mai târziu, în noaptea ce a urmat arestării, toate străzile care duceau din oraș au fost ocupate de români, ca să împiedice presupusa transportare a celor arestați în alt loc de arest.

Și astfel au apărut în fața Comandamentului suprem și a Magistratului numeroase deputații de români, care cereau eliberarea pe cautiune a celor arestați și cercetarea lor de către autorități. Cererile și petițiile respective i-au fost transmise onorabilului Guberniu, contele Beldi însuși asigurându-i pe petenți că el personal se va interesa de solicitarea lor. Până la adoptarea unei hotărâri ulterioare, arestații au rămas însă sub pază militară strictă, căci Magistratul a refuzat să îi preia, din cauza faptului că închisorile orașenești nu ofereau siguranța necesară.

În rândul populației românești din împrejurimi domnea încă o mare tulburare. După toate aparențele, se pare că peste 8.000 de români se apropiau tot mai tare de oraș, ca să determine eliberarea celor prinși, orașul fiind astfel expus unui puternic atac prin surprindere. De aceea, pentru

a evita un atare pericol, s-au luat măsurile necesare, atât prin folosirea adecvată a militarilor, cât și a gărzii civile, ca nu cumva să se aducă atingere liniștii în oraș, până când a sosit, în fine, în data de 26 august, decizia gubernială, conform căreia cei arestați au fost eliberați pe cauțiune.

Aceștia au fost întâmpinați de poporul adunat în număr mare, cu exaltare și cu multe strigăte de *vivat* pentru maiestatea sa, cu asigurări puternice de loialitate. În aceeași seară, cei eliberați au fost conduși de nenumărați prieteni la Orlat, unde poporul strâns la adunarea națională [românească] îi aștepta în liniște⁹. Adunarea s-a comportat liniștit, așa cum îndemnase cu insistență Laurian¹⁰.

În afară de aceasta, Ministerul ungar i-a poruncit nu numai *fostului domnitor Bibescu*, ce se refugiase la Brașov și Sibiu, după izbucnirea revoluției în învecinata Valahie, ci și tuturor boierilor care poposiseră acolo, să părăsească orașele respective și, în termen de trei zile de la aflarea acestei porunci, fie să aleagă ca loc de ședere un alt oraș unguresc în interiorul țării, fie să se reîntoarcă în Muntenia.

Se pare că Ungaria are nevoie de ducați și nu vrea să ni-i lase nouă¹¹. Dar fiindcă boierii care locuiesc la Sibiu sunt numai oameni pașnici, n-o să fie lăsați să plece și, cu certitudine, fiecare cetățean va vrea să depună cheazășie pentru colocatarul său. Așa se face că Magistratele ambelor orașe pomenite anterior au depus la Guberniul c.c. întâmpinări întemeiate în acest sens.

Original: Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris olograf, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 746–748. *Copie:* Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris dactilografiat, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 649–655. *Ediții tipărite:* Michael Conrad von Heydendorff *der Jüngere*, „*Tagebuch (1848–1849)*”, *samt Urkundenanhang*, kritische Edition von Ela Cosma und Hansotto Drotloff, *Biografii Istorice Transilvane ...*, vol. X, p. 152–155; Michael Conrad von Heydendorff *cel Tânăr*, „*Jurnal (1848–1849)*”, *cu o anexă de documente*, ediție critică de Ela Cosma și Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 129–132.

¹ Anm. 325 in *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 152–153: Nach dem mißglückten Versuch vom 3./15. August 1848, den Vorsteher des Rumänischen Nationalausschusses Simion Bănuțiu durch eine von Oberst Dobokay geführte ungarische Militärtruppe gefangenzunehmen, werden statt dessen August Treboniu Laurian und Nicolae Bălășescu, wichtige Mitglieder des Rumänischen Nationalausschusses, verhaftet. Am 13./25. August 1848 wurden diese jedoch unter dem Druck einer großen Volksmasse von Rumänen vom stellvertretenden kommandierenden General Pfersmann wieder auf freien Fuß gesetzt. Vgl. Ela Cosma, *Cronologia anilor 1848–1849*, 2009, S. 343–344. In: Liviu Botezan, Ela Cosma, Ionuț Isac, Attila Varga, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848-1849 din Banat și Transilvania*, 2008, S. 207, zeigt jedoch Ionuț Isac, daß die Verhaftung des Laurian und Bălășescu am 18. August 1848, in der Wohnung des letzterwähnten stattgefunden hat und daß die Verhafteten 8 Tage später, also am 26. August 1848, wie auch Heydendorff weiter angibt, als Folge der Proteste der 8.000 Rumänen, wieder frei kamen.

² Anm. 326 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 153–154: Fragezeichen und falsch im Typoskript, S. 646: „Laurani (?)”. Richtig August Treboniu Laurian. Ebenfalls Anm. 68 in *Unter fünf Kaisern*, S. 171: „August Treboniu Laurian. Über ihn vgl. Göllner, a. a. O., S. 173 f’”. Über August Treboniu Laurian (1810–1881), vgl. Liviu Botezan, Ela Cosma, Ionuț Isac, Attila Varga, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848–1849 din Banat și Transilvania*, 2008, S. 202–212 (Ionuț Isac, „Laurian, August Treboniu”).

³ Anm. 327 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 154: Am 10.–11. September 1848 fand die Versammlung des ersten rumänischen Grenzregimentes in Orlat statt. 51 rumänische Gemeinden reichten ihre Gesuche ein, um in den Militärverband des österreichischen Grenzwesens aufgenommen zu werden. In der in Orlat verfaßten Denkschrift wurden die 16 Petitionspunkte der Blasendorfer Versammlung vom 15.–17. Mai 1848 erneut angenommen. Man beschloß die vollständige Verweigerung der Autorität der ungarischen Regierung, die bewaffnete Verteidigung der Selbstständigkeit Siebenbürgens, die Anerkennung der Rumänen als eigenständige Nation. Eine gewählte Deputation überbrachte dem Kaiser die Denkschrift der rumänischen Grenzer.

⁴ Anm. 328 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 155: August Treboniu Laurian hielt zunächst eine Rede auf der Versammlung in Orlat, danach begab er sich an der Spitze einer großen Menge Volks nach Blasendorf zur dritten rumänischen Nationalversammlung vom 15.–28. September 1848.

⁵ Anm. 329 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 155: Heydendorff macht eine überraschende Bemerkung, hinsichtlich des von der ungarischen Regierung gehegten finanziellen Interessen, den aus der Wallachei nach Siebenbürgen geflüchteten Bojaren gegenüber. Demnach hätten diese ihren Unterhalt am Zufluchtsort mit gutem Geld bezahlt, wobei die Kronstädter und Hermannstädter solch wohlhabende Gäste freudig aufgenommen haben.

⁶ Nota 311 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 129–130. După încercarea nereușită, din 3/15 august 1848, de arestare a președintelui Comitetului Național Român, Simion Bărnuțiu, de către o unitate maghiară comandată de colonelul Dobokay, sunt arestați, în schimb, August Treboniu Laurian și Nicolae Bălășescu, membri ai Comitetului Național Român. La 13/25 august 1848, sub presiunea mulțimii de români, comandantul interim c.c. Pfersmann [?] îi eliberează din temniță pe August Treboniu Laurian și Nicolae Bălășescu, arestați cu 10 zile în urmă. Vezi Ela Cosma, *Cronologia anilor 1848–1849*, 2009, p. 343–344, în: Liviu Botezan, Ela Cosma, Ionuț Isac, Attila Varga, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848–1849 din Banat și Transilvania*, 2008, p. 207, Ionuț Isac arată că arestarea lui Laurian și Bălășescu a avut loc în 18 august 1848, în locuința celui de-al doilea, cei arestați fiind eliberați 8 zile mai târziu, în 26 august 1848 – așa cum indică și Heydendorff în continuare, în urma protestelor celor 8.000 de români.

⁷ Nota 312 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 130: Clericul Nicolae Bălășescu, membru al Comitetului Național Român de la Sibiu, a fost arestat împreună cu August Treboniu Laurian, apoi eliberat de comisarul extraordinar Vay sub presiunea mulțimii.

⁸ Nota 313 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 130: Greșeală în tiposcript, p. 646: „Laurani (?)”. Corect este August Treboniu Laurian. Nota 68 din *Unter fünf Kaisern*, S. 171: „August Treboniu Laurian. Despre el, vezi Göllner, *op. cit.*, p. 173 sq’”. Despre August Treboniu Laurian (1810–1881), vezi Liviu Botezan, Ela Cosma, Ionuț Isac, Attila Varga, *Dicționar al personalităților Revoluției de la 1848–1849 din Banat și Transilvania*, 2008, p. 202–212 (Ionuț Isac, „Laurian, August Treboniu”).

⁹ Nota 314 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 131: La 10–11 septembrie 1848 s-a desfășurat adunarea primului regiment grăniceresc românesc de la Orlat. 51 de

comune românești au înaintat cereri pentru a fi militarizate. S-a redactat un memoriu, în care se readoptau cele 16 puncte ale adunării de la Blaj din 15–17 mai 1848. S-a decis ruperea totală de sub autoritatea guvernului ungar; apărarea armată a independenței Transilvaniei; recunoașterea românilor ca națiune. O deputație aleasă urma să ducă la împărat memoriul grănicerilor.

¹⁰ Nota 315 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 131: August Treboniu Laurian a ținut o cuvântare în cadrul adunării de la Orlat, apoi, în fruntea unei mulțimi, s-a deplasat la cea de-a treia adunare națională de la Blaj, din 15–28 septembrie 1848.

¹¹ Nota 316 în *Biografii istorice transilvane ...*, vol. XI, p. 131–132: Surprinzătoare este observația lui Heydendorff cu privire la interesul pecuniar pe care-l avea guvernul maghiar față de boierii munteni refugiați în Transilvania. Se pare că aceștia plăteau cu bani serioși cazarea și refugiu, brașovenii și sibienii fiind dornici de asemenea oaspeți cu dare de mână.

206.

Sibiu, 20 august

„Noch etliche Tage früher, fährt Bedeus fort, war aber der Graf Franz Bélydy als Gubernialkommissär in Hermannstadt erschienen, und hatte ohne vorläufiges Einvernehmen mit der Local-Civilbehörde die Arretirung der als Aufwiegler bezeichneten walachischen Professoren Balasiescu (der noch vor kurzem Mitglied der provisorischen Regierung in Bukarest war) und Trebonian Laureani des Nachts unter Militärassistentz und Mitwirkung von Thesaurariatsbeamten veranlasst, und erst Tage darauf dem Bürgermeister das an ihn diessfalls gerichtete Präsidialschreiben übergeben”.

Dieser ungewöhnliche und gewaltthätige Vorgang verursachte natürlich sowohl bei den Bürgern der Stadt als bei der walachischen Stuhlbevölkerung grosse Aufregung so, dass von letzterer am 23. August mehrere Tausend Mann herbeizogen und in der folgenden Nacht alle Zugänge zur Stadt besetzten, damit man die Gefangenen nicht allenfalls von dort wegführe. Auch in der Stadt hatte man alle Vorkehrungen getroffen, um selbe vor einer Ueberrumpelung zu sichern; die Nacht verlief aber ruhig und am folgenden Tage wurde dem Commandirenden Generalen von dem Anführer der versammelten Volksmenge eine Bittschrift um Freilassung der Gefangenen gegen Caution überreicht, welche sogleich an den k. Commissär B. Vay abgesendet wurde; weil aber die erwartete Antwort von Klausenburg nicht alsbald erfolgte, reiste B. Puchner selbst zu einer Besprechung mit B. Vay nach Klausenburg und nach drei ernsten Tagen erfolgte endlich die Freilassung der gefangenen Professoren gegen Bürgerschaft.

Barnutiu, auf den es gleichfalls abgesehen war, hatte sich noch bevor er arretirt werden konnte, diesem Schicksal durch rechtzeitige Flucht entzogen.

Es wird nicht uninteressant sein, hier eine bei einer späteren Amtsverhandlung von der andern Seite abgegebenen Aeusserung zu vergleichen,

die in der Wesenheit die vorstehende Schilderung bestätigend, rücksichtlich der bei dieser in Anlage und Ausführung verfehlten Massregel massgebend gewesenen Anschauungen Aufklärung bietet.

Bei einer im Ministerium des Innern abgeführten, auch dem k.k. obersten Gerichtshof unter dem 9. September 1852 Z. 4508 (welcher hiezu die Hofrätthe Carl von Czák und August von Roth abordnete) vollständig mitgetheilten Verhandlung rücksichtlich der Pensionirung des gewesenen Thesaurarius Grafen Mikó und des Ständepräsidenten B. Franz Kemény waren die beiden genannten Staatsmänner zur Rechtfertigung ihres Verhaltens im J. 1848 aufgefordert worden.

Bei dieser Gelegenheit erstattete nun Graf Mikó eine in jeder Beziehung hoch interessante Rechtfertigungsäusserung, von der hier nur inwieweit sie die obberührte Massregel berührt Gebrauch gemacht werden soll. Er berief sich vor Allem darauf, dass er noch im Monate December 1848 einen weitläufigen mit den Originalbelegen versehenen Rechtfertigungsbericht erstattet habe, welcher durch ihn a.h. Ortes vorgelegt, aber – in Verstoss gerathen sei.

Die unerlaubten Zusammenkünfte des romänischen Comités, welches die Bewaffnung des Volkes beschlossen und vollzogen, den Beamten den Gehorsam aufgekündigt und Anführer ernannt habe, hätten B. Vay zu dem Beschlusse veranlasst, das Comité verhaften zu lassen. Durch einen besonderen Commissär (Graf Franz Béldy), der mit einer Zuschrift an B. Puchner und einer offenen Ordre vom Gubernialpräsidium ausgerüstet war, sei die Massregel vollzogen worden. Das Generalkommando habe Militärassistenten gegeben, aber nur zwei der Comitémitglieder arretiren können. Dagegen liessen die unter den durchsuchten Schriften vorgefundenen Briefe keinen Zweifel darüber, dass die Unruhen der Walachen in Siebenbürgen aus den Bestrebungen der revolutionären Propaganda in der Walachei, aus dacoromanischen Träumen und nicht aus treuer Anhänglichkeit an das a.h. Kaiserhaus ihren Ursprung genommen hätten.

Die gefangenen Professoren seien auch nur desshalb entlassen worden, weil das Generalkommando-Präsidium erklärte gegen die zusammengewühlte walachische Bevölkerung nicht stark genug zu sein.

*

„Dar deja cu câteva zile înainte, continuă Bedeus, apăruse la Sibiu contele Béldy Ferenc în calitate de comisar gubernial și, fără a cădea de acord în prealabil cu autoritatea civilă locală, a poruncit arestarea în cursul nopții, cu asistență militară și cu concursul funcționarilor Tezaurariatului, a profesorilor valahi desemnați ca răsculați: Bălășescu (care nu demult încă mai era membru al guvernului provizoriu de la București) și Treboniu Laurian.

Abia câteva zile mai târziu i-a înmânat primarului [Sibiului] scrisoarea prezidială ce îi era adresată în această privință.”

Această procedură neobișnuită și violentă a provocat, firește, mare agitație, atât în rândul cetățenilor [sași ai] orașului, cât și în rândul populației valahe a scaunului [Sibiu], așa că din mijlocul celei din urmă mai multe mii de oameni s-au adunat în 23 august, iar în noaptea ce a urmat aceștia au ocupat toate intrările în oraș, ca nu cumva prizonierii să poată fi scoși și duși de acolo. Și în oraș s-au adoptat toate măsurile, pentru a-i asigura pe aceștia contra unei ambuscade. Dar noaptea a decurs liniștită și în ziua cealaltă comandantului general [Puchner] i s-a înmânat de către conducătorul mulțimii populare adunate o cerere scrisă de eliberare a prizonierilor în schimbul cauțiunii, cererea fiind de îndată trimisă comisarului regesc, baronul Vay. Însă, deoarece răspunsul așteptat nu a venit prea degrabă, baronul Puchner a plecat el însuși la Cluj, la o întrevedere cu baronul Vay, și după trei zile grele a urmat, în fine, eliberarea pe cauțiune a profesorilor arestați.

Bărnuțiu, care fusese și el vizat, încă înainte de a fi arestat, a reușit să scape la timp prin fugă de aceeași soartă.

Nu este lipsit de interes să prezentăm aici, spre comparație, o declarație făcută la o procedură de acte ulterioară și venită din tabăra cealaltă, care confirmă în esență relatarea de mai sus și oferă lămuriri suplimentare cu privire la viziunea determinantă ce a stat la baza acestei măsuri greșite în concepție și execuție.

În cursul unei dezbateri derulate la Ministerul [c.c.] de Interne, transmise integral și Înaltei Curți de Justiție c.c. la 9 septembrie 1852 (care i-a desemnat în acest scop pe consilierii aulici [transilvani] Carl von Czák și August von Roth), dezbateri privind pensionarea fostului tezarar contele Mikó și a [fostului] președinte al Stărilor [din Dieta transilvană], baronul Kemény Ferenc, cei doi oameni de stat menționați au fost somați să depună o justificare a comportamentului lor din anul 1848.

Cu acest prilej, contele Mikó a avut o declarație de justificare extrem de interesantă în toate privințele, la care ne referim în acest context doar în gradul în care atinge măsura sus-amintită. El s-a referit, mai întâi de toate, la faptul că încă din luna decembrie 1848 a întocmit un amplu raport justificativ, prevăzut cu multe documente originale, pe care l-a înaintat preaînaltelor foruri [imperiale], dar care s-a pierdut.

Întrunirile neîngăduite [ilegale] ale Comitetului [Național] Român, care a hotărât și a înfăptuit înarmarea poporului, a sistat ascultarea față de funcționari [autorități] și a numit conducători [proprii], l-au determinat pe baronul Vay să decidă arestarea Comitetului. Printr-un comisar special (contele Bélydy Ferenc), care era dotat cu o scrisoare adresată baronului Puchner și cu un ordin deschis din partea prezidiului Guberniului, această

măsură [a arestării] a fost pusă în aplicare. Comandamentul general a oferit asistență militară, dar nu a reușit să aresteze decât doi membri ai Comitetului. Dimpotrivă, scrisorile descoperite printre actele cercetate nu lăsau niciun dubiu asupra faptului că tulburările valahilor din Transilvania își aveau originea în strădaniile propagandei revoluționare din Muntenia, în visurile daco-romane, și nu în credința loială față de preaînalta Casă imperială¹.

Iar profesorii arestați au fost apoi eliberați numai fiindcă prezidiul Comandamentului general a declarat că nu e destul de puternic în fața mulțimii dezlănțuite a populației valahe.

Publicație: Eugen von Friedenfels, *Joseph Bedeus von Scharberg* ..., p. 59–63.

¹ Aici Eugen von Friedenfels redă într-o notă de subsol scrisoarea lui Constantin Roman, adresată de la București în 17 iulie 1848 lui Simion Bărnuțiu și August Treboniu Laurian din Sibiu, și scrisoarea lui A.G. Golescu, adresată din Viena la 5 august 1848 lui August Treboniu Laurian și Ion Maiorescu de la Sibiu, care figurează în vol. de față ca doc. nr. 45.

207.

Brașov, 21 august 1848

Erhalten am 21. Aug. 848
3453/848

Der Minister Präsident Graf Batyány verordnet unterm 13. Aug. l.J. Z. 782:

Nachdem die Erfahrung gelehrt habe, daß die Mobilmachung sämtlicher Nationalgarden unzweckmäßig sey, weil nicht nur viele thätige Hände ihrer Beschäftigung entzogen würden, sondern auch zahlreiche Familienhäupter im kranken, schwächlichen Zustande auf dem Kampfplatz erscheinen, die theils wegen ihrer Verhältnisse, theils wegen ihrer Körperbeschaffenheit zu einem längern Felddienste untauglich seyen, u. die öftere Ablösung gerade damals nothwendig werde, wenn der größte Theil durch ein längeres Verweilen im Lager, sich schon für den Kriegsdienst qualificirt habe, u. außerdem noch das oftmalige Ablösen mit bedeutenden Kosten verbunden sey, habe das Ministerium den Beschluß gefaßt, künftighin nicht mehr alle National Garden durch die Gerichtsbarkeit ohne Ausnahme der Individuen ausrücken zu laßen.

Mit Berücksichtigung aber de gefährvollen Zustandes unseres Vaterlandes ist die Aufstellung einer bedeutenden Wehrkraft in kürzester Zeit unumgänglich nothwendig.

Es verordnet daher hiemit, daß alle Comitete, Städte, Bezirke, mit einem Worth, alle Gerichtsbarkeiten, sobald sie diese Verordnung empfangen,

oder sie im Közlöny oder in einem andern Blatte lesen würden, sogleich ein aus National Garden bestehendes Kriegs Corps aufstellen sollten, welches aus gesunden, starken Individuen bestünde, die sich freiwillig anböthen, u. solange, als der Kampf dauern oder das Vaterland ihren Dienst beansprucht, sich den Befehlen der Regierung unterwürfen.

Die Gerichtsbarkeit sollte diese Freywilligen, dort, wo sie es am zweckmäßigsten finde, sammeln, in Compagnien eintheilen, u. mit ihren besten Waffen versehen, die, wenn es nicht anders seyn kann, im Wege der Requisition u. gar auf dem Territorium der Behörde in den vorhandenen Jägerflinten, Stutzen, u. andern guten Schießgewehren gegen Quittung einzusammeln seyen, und gediente Soldaten sollten ihnen zum Abrichten an die Seite gegeben, u. so dieselben eingeübt, u. unverzüglich dem Kriegsrathe ihre Anzahl bekannt gemacht, zugleich auch jene Majors oder andere Individuen, in Commitate [?] bezeichnet werden, unter deren Anführung das Volk am meisten zu dienen geneigt sey, damit man diese ohne Aufschub zu Commandanten nennen könne.

Sobald dies geschehen sey, werde der Kriegs Minister den Tag des Ausmarsches der Freiwilligen Schaar, u. ihre Marschrouten den betreff[f]enden Behörden angeben. Die Officiere, wie die Mannschaft bezögen vom Tage ihres Ausmarsches angerechnet, bis zu ihrer Nachhausekunft dieselbe Löhnung wie die Landwehr, sowie auch das Disciplinar Reglement der Letztern, so lange der Felddienst dauere, auch auf jene Anwendung finde.

Alle sonstigen auf das Mobilmachen der National Garden bezüglichen Verordnungen würden hiemit aufhören, jene ausgenommen, welche die bereits mobilgemachten, oder laut Kriegsministerieller Verordnung noch im Laufe dieses Monaths mobil zu machenden, angiengen. Diese, damit die begonnenen Operationen keinen Abbruch erleiden möchten, sollten sich so lange an die frühern Beschlüsse zu halten bis die Letztern durch die neugebildeten freiwilligen Corps nicht abgelöst werden, die eifrige Vaterlandsliebe der ungrischen Sache bürge dahin, daß die Vorstände der Gerichtsbarkeiten sich bemühen würden, dieser Verordnung einen glänzenden Erfolg zu versichern, u. daß eine große Anzahl der Mitbürger bereit seyn werde, Blut u. Leben dem Schutze der Freyheit, Unabhängigkeit u. der Rechte der ungrischen Krone zu opfern.

Abschluß. Durch allgemeine Bekanntmachungen in Stadt u. in allen Ortschaften dieses Distrikts ist eine Aufforderung an alle Bewohner dieses Kreises zu erlaßen, womit sich alle diejenigen, welche als Freiwillige in ein zu bildendes Corps einzutreten belieben tragen sollten, sich beym hiesigen V. Stadthauptmann Paul Chrestels melden möchten, wonach dieselben im Unterricht genommen werden, u. auf weitere hohe Anordnung den Tag des Ausmarsches erfahren würden, von welchem Tag an, bis zu ihrer Nachhausekunft sie dieselbe Löhnung wie die Landwehr erhalten würden,

sowie auch das Disciplinar Reglement der Letztern, so lange der Felddienst dauere, auch auf jene die Anwendung finde.

Schobeln

Da vorstehende Verordnung bereits im Sieb. Wochenblatt No. 67 zweyter Ausgabe Wort für Wort zur allgemeinen Kenntniß gebracht worden ist, so wird wiederholte Einrückung nicht mehr erforderlich.

vorgetragen am 23. Aug. 848
erledigt am 31. Aug.

Jekeli [?] m.p.

Eingetragen

*

Primită la 21 august 1848
3453/1848

Primul-ministru, contele Batthyányi, ordonă la 13 august anul curent, nr. 782:

Experiența ne învață că mobilizarea tuturor gărzilor naționale este lipsită de sens, deoarece astfel nu numai că multe mâini harnice sunt sustrase activității lor, dar și numeroși capi de familie apar pe câmpul de luptă bolnavi, slăbiți; în parte datorită situației lor și în parte din pricina constituției lor corporale, aceștia sunt inapți pentru efectuarea unui serviciu de campanie mai îndelungat și înlocuirea lor deasă devine necesară, tocmai atunci când cea mai mare parte dintre ei, aflați de un timp mai lung în lagărul militar, s-a calificat pentru serviciul de război; în afară de aceasta, înlocuirea lor frecventă se leagă de costuri importante. De aceea, Ministerul [de Război maghiar] a luat hotărârea ca, de acum înainte, să nu fie mobilizate toate gărzile naționale de către jurisdicții, fără a se ține seama de indivizi.

Luând în considerare însă situația plină de pericole a patriei noastre, este inevitabil necesară constituirea unei însemnate forțe de apărare.

Se ordonă astfel prin prezenta, ca toate comitatele, orașele, districtele, într-un cuvânt toate jurisdicțiile, de îndată ce primesc această ordonanță sau o citesc în „Közlöny” ori în altă foaie, să constituie fără zăbavă un corp de război compus din gărzi naționale, care să fie alcătuit din indivizi sănătoși, puternici, ce se vor oferi voluntari și care se vor supune poruncilor conducerii [maghiare] atâta vreme cât va dura lupta sau cât va avea nevoie patria de serviciile lor.

Fiecare jurisdicție îi va aduna pe acești voluntari în locurile pe care le va considera ca fiind cele mai potrivite, îi va repartiza în companii și îi va dota cu cele mai bune arme de care dispune, pe care le va colecta, dacă nu se poate altminteri, cu chitanță prin rechiziție, chiar din teritoriul autorității

[respective], [respectiv] flinte vânătoarești, puști de vânătoare și alte arme bune de tras. [Voluntarii] vor fi asistați la instrucție de către soldați cu experiență, și astfel vor fi instruiți. Dar fără întârziere [jurisdicția] va comunica numărul lor consiliului de război și, concomitent, vor fi desemnați maiorii sau alți indivizi din comitate [?], sub conducerea cărora poporul este cel mai înclinat să slujească, pentru a-i putea numi comandanți fără nicio amânare.

De îndată ce se vor întâmpla toate acestea, ministrul [maghiar] de Război va indica respectivelor autorități ziua plecării în marș a trupei de voluntari și marșruta acesteia. Atât ofițerii, cât și trupa vor primi din ziua plecării lor în marș și până la întoarcerea lor acasă aceeași soldă ca și *Landwehr*-ul [armata populară]; de asemenea, regulamentul disciplinar al celei la urmă menționate se va aplica și primilor, atâta timp cât va dura serviciul de campanie.

Prin prezenta toate celelalte dispoziții privitoare la mobilizarea gărzilor naționale se vor suspenda, cu excepția celor ce vizează [gărzile naționale] deja mobilizate sau în curs de mobilizare în luna curentă, conform dispoziției Ministerului de Război. Pentru ca operațiunile începute să nu sufere nicio întrerupere, se vor respecta vechile decizii până când acestea vor fi înlocuite de corpurile nou formate de voluntari. Dragostea de patrie plină de zel pentru cauza ungară va constitui garanția că președinții jurisdicțiilor vor depune efortul de a-i asigura acestei ordonanțe un succes strălucit și că un mare număr de concetățeni va fi gata să-și ofere sângele și viața pentru apărarea libertății, independenței și drepturilor Coroanei ungare.

Încheiere. Prin circulare generale emise în oraș și în toate localitățile acestui district, să se trimită o chemare tuturor locuitorilor acestui cerc, ca toți cei care vor dori să se înscrie ca voluntari în corpul ce se va forma să se anunțe la vicecăpitanul orășenesc Paul Chrestels din localitate, apoi vor face instrucție și la viitoarea înaltă dispoziție vor afla ziua marșului lor; începând din această zi și până la întoarcerea lor acasă ei vor primi aceeași soldă ca și *Landwehr*-ul, iar regulamentul de disciplină al acestuia li se va aplica și lor, atâta timp cât va dura serviciul de campanie.

Schobeln

Întrucât ordonanța de față a fost deja făcută publică, cuvânt cu cuvânt, în „Siebenbürger Wochenblatt”, nr. 67, ediția a doua, nu mai este necesară publicarea sa repetată.

Prezentată la 23 august 1848

Rezolvată la 31 august

Jekeli [?] m.p.

Înregistrată

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3543, foto: 32155–32155a/1848.

208.
Bontida, 21 august 1848

A közelebbi időkben különböző lázzadási mozgalmak és bujtogatások miatt el fogott
Doboka megye felső kerületébéli egyének és lakások helyiek Jegyzéke

Rend Szám	Letartóztatva volt de a kezesség mellett szabadon lévő egyének nevei	A letartóztatva volt egyének lakhelyek
1.	Dráági gör. egyesült val.pap Gecze Illyés	Dráág
2.	M. Köblösi “ “ “ Kasa László	M. Köblös
3.	Koltser Nyikita	Vajdaháza
4.	Pap Todor	Dráág
5.	Jank Petre a Lupuluj	etc.
6.	Kriszta Vaszilika	etc.
7.	Nyegru David	etc.
8.	Varga Nyikulaj	etc.
9.	Mitre Gavrilla	etc.
10.	Mitre Johan	etc.
11.	Kriszte Iuván	etc.
12.	Kozma Szimion	etc.
13.	Borbelly Iuván	etc.
14.	Kimpán Gligor	etc.
15.	Precup György	Csoma fája
16.	Varga Togyer	Zsibo
17.	Hosszu János	M. Köblös
18.	Lázár Gligor	etc.

A K. Fő Kormány Szék idei 2037 számú rendelete nyomán, Doboka v. megye alsó kerületében
lázzadási merényletekért részint bé börtönözött, részint kezesség alatti egyének Kimutatása

	Börtönben lévőek	Kezesség alattiak
Kerlésről	Péva Irímia Sütő Togyer Morár Tyimu	Sándor Iuon Moldován Jáko Mersinán Juon Mersinán Gavrilla
Kajlából	Todorán Tyirilla Bojzesán Pável Továs Jáko Todorán Juon Todorán Mihály Bojzesán Petrea	

Bilakról	Fris Dávid f. Biró Guțu Gyirki Ránk Togyer Zegrán Györgyi Bátosi Miki Bátosi Kosztán	
N. Sajoról	Pálinkás Hanzi Kovács Samu Téper Hanzi Szüts Irimia Kömives Dani	
Együtt 20 egyén		

Bizonyítva 21^{ik} aug. 1848. Boncidán

Cserényi Dániel főbiró

*

Lista și adresa indivizilor arestați în ultima vreme pentru diferite mișcări de revoltă și instigări în cercul de sus al comitatului Dăbâca

Nr. crt.	Lista indivizilor arestați dar eliberați pe cheazășie	Adresa indivizilor arestați
1.	Preotul greco-catolic din Drag, Gețe Ilie	Drag
2.	Preotul greco-catolic din Cubleșul Someșan, Kasa László	Cubleșul Someșan
3.	Colcer Nikita	Voivodeni
4.	Pap Todor	Drag
5.	Jancu Petre a Lupului	etc.
6.	Criszta Vaszilică	etc.
7.	Negru David	etc.
8.	Varga Nikula	etc.
9.	Mitre Gavrilă	etc.
10.	Mitre Ioan	etc.
11.	Criste Ioan	etc.
12.	Cozma Simion	etc.
13.	Borbelly Iuván	etc.
14.	Câmpean Gligor	etc.
15.	Precup Gheorghe	Ciumăfaia
16.	Varga Toader	Jibou
17.	Hosszu János	Cubleșul Someșan
18.	Lazăr Gligor	etc.

Lista indivizilor arestați sau eliberați pe chezășie în urma ordinului gubernial nr. 2037 a.c.
în cercul de jos al comitatului Dăbâca pentru tentative de revoltă

	Ținuți în închisoare	Eliberați pe chezășie
Din Chiraleș	Péva Irimia Sütő Togyer Morar Timu	Sándor Iuon Moldován Iacob Merșinan Juon Merșinan Gavrilă
Din Căila	Todoran Chirilă Bozeșan Pavel Továs Jákob Todoran Juon Todoran Mihai Bojeșan Petrea	
Din Domnești	Fris David, jude prim Guțu Gyirki Rank Togyer Zegrean Gheorghe Bátosi Miki Bátosi Kosztán	
Din Șieu	Pálinkás Hanzi Kovács Samu Téper Hanzi Szűts Irimia Kömives Dani	
În total 20 de persoane		

Confirmați la Bonțida în 21 august 1848.

Cserényi Dániel, prim-jude

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., foto: 26105–26106.

209.

Satulung, 21 august 1848

Către Măria Sa Preasfințitul Episcop al clerului neunit din Transilvania
și către cei alăturați deputați români, nouă milostivi patroni

Noi cei mai jos iscăliți și în numele celor ce din cuviincioase întâmplări n-au fost acasă lăcuiitori români din Săcele ne rugăm ca să binevoiți mai încolo jalba la înălțata adunare obștească ce este adunată în Budapesta, pe lângă cuviincioasa informație a o așterne, adică:

Noi locuitorii din Săcele, care din vechime ne hrănim cu economia dobitoacelor în țările Principatului României și în Turcia la Dobrești, de la

care producturi toate celea în Transilvania le aducem, din care nu numai că se îndestulează țivilizația și întreaga parte cătănească din corporalia acelor vite, ba și toate țehiurile capătă marfă nelucrată și o lucrează, de-și pot ținea casele și poverile famililor sale și, ce-i mai mult, că mare folos aduce acea marfă lucrată, petrecând-o în vecinele principate cu vama, ce se încasează de la anumite vămi, adică: Oituz, Buzău, Alt-Römer Schanz, Timiș, Bran, care se poate dovedi din protocoalele acelor vămi. Și afară de producturile care se trimet de aici prin tot Ardealul, prin Ungaria, le cele mai de frunte orașe: Pesta, Viena și prin toată Germania, de îndestulează multe fabrici împărătești și crăiești, această mare și folositoare faptă care se face numai chiar din osteneala (ou periculum) acelor mulți la număr economi de dobitoace, ce din vechime au fost protectorată din mila înălțimii sale a chesaro-crăiescului și sfințitului tron al Austriei prin milostivele legături de pace care s-au făcut la anul 1791 în orașul Sviștov cu strălucitoarea Poartă Otomană. Acești mulți economi de dobitoace, din vreme în vreme, atât în Principatele Române cât și în Turcia au fost cu felurimi de vicleșuguri păgubiți și jefuiți, precum și aici întru această țară, măcar că se plătește pe aceste vite ce să țin aicia dajdie și alte poveri, asemenea cu conlocuitorii săcui sau maghiari, dar mai și plătim și în țările străine toate poverile ce ni se cer, adică pe oi, oieritul, iar pe cai și boi ierbăritul și acum se numește cornărit. Dar încă ce este mai mult că și aicea fără nicio dietă sau obștească adunare a țării și fără de nici o dreptate, în silnicie ne-am pomenit la anul 1837 cu execuție militărească și cu oprirea pașurilor a ne sili de am plătit și plătim contribuție pe mai sus numitele vite ce niciodată aici întru această țară nu pasc și nici măcar că în mai multe rânduri pe la acest de aiciea cinstit magistrat, până la crăiescul guberniu al acestei țări am protestăluit de unde nici o mângâiere n-am putut câștiga și am fost siliți prin dichilii noștri chiar la milostivul și prea sfântul tron aulic a alerga cu jalba la anul 1840 de unde până astăzi nicio rezoluție n-am putut căpăta. Această grea și sâlnică povară de plată pusă asupra noastră, din zi în zi, ne sărăcește și strigăm răsplătire în ceriu, precum și despre jafurile ce am pătimit și tot mereu pătimim în Principatul României cu plecăciune ne rugăm să ne dați jalba către luminata obștească adunare de acolo ca să se milostivească un domn credincios întărit de înălțimea sa împărătească mărire, cu asistenție, ca să fie protector așezat în capitala Bucureștilor care să privegheze și să caute din vreme cu amănuntul nevoile și ponoasele ce ne pricinuesc în Principatul României care să poată coreșpândălui și la strălucitoarea Poartă în Țarigrad prin străduitul credincios al înălțimii sale General-Consul domnul baron de Geringer, iară împotriva domnului agent Timoni din Bucarest protestăluim ca în trebile noastre mai încolo să nu se mai amestece, căci de când este acolo nimic ajutor de la dânsul n-am cunoscut.

Și iarăși, cu plecăciune, ne rugăm credincioșilor noștri deputați ca să mijlociți de a se face și nouă aiciei la Săcele Stadt adică magistrat în sânul și din sânul nostru, întru care să avem dregători locali atât dintre români, precum și dintre maghiarii apropiați, să nu fim noi [...] cu mare pagubă, strigările și [...] care de vreme a alerga pe la alte locuri, mai ales de aceea că răposatul împărat Franciscus revăzându-l lucrul nostru la anul 1827 nr. aulic 677 și al crăiescului guberniu la 9 decembrie anul 1828 nr. 11304 s-au fost milostivit cu rescript a porunci la toate trebile noastre să ni se mijlocească aici în Săcele. Și iarăși pentru că și în articolul legilor ce s-au făcut cu sfat de obște în Pojun (Presburg) la anul 1847 și s-au sancționat de prea sfințitul împărat la art. 33 § 4 arată că unde se va afla mai mult ca 12.000 sau mai puțin ca 30.000 de locuitori să se numească cetate de mare. Așa noi, afară de Tratner: Târlungeni Zaizon și Purcăreni la olaltă, fiind aceste 4 sate Baci, Turcheș, Cernatu, Satulung ne aflăm peste 26.000 locuitori care sunt două părți români și a treia parte maghiari. Noi știind până acum cum am trăit sub stăpânirea sașilor, suntem cu toții atât noi, cât și maghiarii, nemulțumiți de acea dregătorie ce am avut și nici de acum nu mai vrem să fim nici sub Brașov, nici sub Sf. Gheorghe, ci ne rugăm, precum mai sus ziceam și cerem de a ni se face întru aceste Săcele: Stadt sau Magistrat care să fie supus tot acolo direct unde va fi și Brașovul și noi, având toată înlesnirea care se cuvine s-o avem de vreme ce acuma iobagi nu mai suntem, ci suntem „Polgártárs” sau „Bürger”, suntem cetățeni ca și oricare Bürger, de aceea ne rugăm ca să se milostivească stăpânirea a ne face o rânduială ca să putem în liniște câștiga hrana familiilor noastre, precum și a putea purta toate greutățile țării deopotrivă ca orice „Bürger”.

Iară cât pentru plata contribuției, pusă pe spatele nostru fără de nicio lege, ne rugăm ca să mijlociți cât mai în grabă ca să coboare o poruncă în jos de a se popri sau tăia această plată pe care nu mai suntem în stare a o plăti, mai ales și de aceea că acuma cu totul s-au stricat comerțul de negustorie și lâna care o aveam alte dăți mai toată era vândută, iar acum stă mai toată nevândută cu această adogare trimitem și ne rugăm ca cu toții să vă milostiviți ca această rugăciune a o lua la cercetare și de vă va lumina duhul sfânt ca să mai adăogați ceva, toată voia de către noi o aveți, rămânând și mai încolo cu toții, ai domniilor voastre și măriei sale, plecați servi:

Preotul Ieremia Verzea, Preotul Oprea Odor, Nicolae Odor paroh, Ioan Coman paroh, Radu Giuglea, Radu Boroș, Radu Popovici, Nicolae Popa, Nica Pop, Oprea Tincu, Dumitru Belošiu, Șerban Șerban, Nicolae Petcu, Ioan Radu Petcu, Procopius Deac profesor, Radu Moroianu, Ioan Moroianu, Nicolae Pană, Ioan Pană, Stan Blebea, Man Părau, Petru D. Petcu, Ioan Stoaia, Gh. Sasu, Zaharia Pârvu, Manele Popea, Ioan Stan Popa, Bucur Găitan,

Ioan Popea, Stan Șeitan, Stan Sim. Ștefan, Găitan Gheorghe, Jalea Vasilie Stârbu, Ion Păltănea, Bucur Șerban, Preot Radu Țiței.

Original: A.M. Sibiu, Fond Anul 1848, foto: 91777–92778.

210.

Cluj, 21 august 1848

a.Fő Biztosságnak

b.Maros szék Fő Királybirójának

a. Nemes Marosszék főkirálybirójának

b. Uraságodnak

a.b. f.é. 30-ról ide tett tudósítása következtében

a. meghagyatik ezennel

b. meghagyatott innen mai napról s jelen szám alatt

a.b. a tartományi főbiztosságnak, hogy az oláh nemzetbeliek bujtogatásáért

Maros Vásárhelyt letartóztatott Mikás Ferenc ügyvéd élelmi költségei címe f.é. május 16^{tól} Julius 30^{ig} 55 ft. 12 xr.

ötvenöt forint és 12 xrokból p.p. álló összeget a hazai pénztárból s legközelebbi M. Vásárhelyi királyi pénztárnok által.

a.Maros szék főkirálybirája gróf Toldalagi Ferencnek

b.Uraságodnak

a.b. kezébe fizettesse ki, mely összeget az említett fogoly Mikás Ferenc javaiból fölvetetvén, az előlegező pénztárnak megtérítendő lészen.

b. Mi is uraságodnak fenn említett tudósítása folytán – a záratékok visszaküldése mellett – oly utasítással adatik tudtára, hogy azon összeget kezéhez vévén a várparancsnokságot elégítse ki, s Györfi Lászlónak is a jutalom cím alatt részére rendelt 3 f. 20 Xrakat p.p. adja ki.

Fő Hadi Parancsnoknak

Rendelés tétetett innen máai napról s jelen szám alatt nemes Marosszék főkirálybirája gróf Toldalagi Ferenczhez az iránt, miszerint az oláh nép bujtogatásáért Marosvásárhelyt letartóztatott Mikás Ferenc ügyvéd élelmi költségei cím alatt f.é. május 16^{tól} július 30^{ig} a tartományi főbiztosság által a legközelebbi M. Vásárhelyi királyi pénztárnok útján csakugyan a mai napról kifizettetni rendelt összeget 134 f. 40 xct. Százharmincnégy forintot és 40 xrt. Váltóban kezéhez vevén, abból a várparancsnokságot elégítse ki. Miről is n. méltóságod azok nyomán, melyek f.é. jul. 15^{ről} 8605 szám alatt megirattak volt, ezennel értesítettik.

Kolos megye főispánnyának

Meghagyatik ezennel uraságodnak, hogy az oláh nemzet bujtogatásáért M. Vásárhelyt letartóztatott Mikás Ferenc ügyvéd élelmi költségei címe alatt

f.é. május 16^{tól} július 30^{ig} a tartományi fő biztosság által a legközelebbi M.Vásárhelyi királyi pénztárnok útján csak ugyan a mai napról kifizettetni rendelt öszveget 55 f. és 12 xr. ötvenöt rforintot és 12 xr.t.p.p. a nevezett fogoly javaiból fölvétetvén, a bejövendő pénzt tétesse a megyei királyi pénztárba, s arról a nyugtatványt ide terjessze fel.

Kolosvárt aug. 21^{én} 1848.

*

a. Supremului comisariat

b. Primjudelui regesc al scaunului Mureș

a.b. În urma înștiințării făcute în ziua de 30 iulie a.c.

a. Prim judelui regesc al nobilului scaun Mureș

b. Domniei tale

a. Se ordonă cu aceasta

b. Se ordonă de aici astăzi sub actualul număr

a.b. Supremului comisariat comitatens, sub titlul cheltuielilor pe mâncare ale avocatului Micaș Florian – arestat la Târgu Mureș pentru instigarea poporului român – suma de 55 florini și 12 cr. cuprinzând data de 16 mai – 30 iulie să fie predată din vistieria țării de către tezaurul regal din Târgu-Mureș¹.

a. Prim judelui regesc al scaunului Mureș, contele Toldalagi Ferenc.

b. Domniei tale.

a.b. Care sumă va fi retrocedată din avuțiile amintitului deținut Micaș Florian și va fi restituită casieriei care a avansat.

b. Ceea ce se aduce la cunoștința domniei tale – în legătură cu înștiințarea dvs. amintită – împreună cu retrimiteră anexelor cu acea dispoziție că, după ce suma respectivă ajunge la dvs., să achitați din ea pe comandantul cetății și să-i înmânați lui Györfi László suma de 3 fl. 20 cr. ce îi revine ca recompensă.

Comandamentului suprem

S-a dat ordin de aici, astăzi, sub prezentul număr pentru prim-judele regesc al nobilului scaun Mureș, contele Toldalagi Ferenc, ca respectiva sumă de 134 fl. și 40 cr. imediat ce ajunge la el să o înmâneze comandamentului cetății. Această sumă dispusă de comisariatul suprem comitatens și acordată de vistierul regal din Târgu-Mureș reprezintă cheltuielile de mâncare din perioada 16 mai- 30 iulie a.c. pentru avocatul Micaș Florian deținut la Târgu-Mureș din cauza instigării poporului român.

Despre care măria ta ești înștiințat în urma celor ce au fost scrise în 15 iulie a.c. sub nr. 8605.

Comitelui suprem al comitatului Cluj

Se ordonă, cu aceasta, domniei tale ca acea sumă de 55 fl. și 12 cr. dispusă de comisariatul suprem pe calea vistierului cel mai apropiat de la

Târgu-Mureș pentru acoperirea cheltuielilor de mâncare în perioada 16 mai și 30 iulie în cazul avocatului Florian Micaș deținut la Târgu Mureș, imediat ce o achiziționați din veniturile deținutului amintit să o transpuneți în vistieria regală comitatensă și chitanța legată de sumă să o înaintați aici.

Cluj, 21 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9581/1848, foto: 28352–28355.

¹ În legătură cu aceeași chestiune, vezi mai sus, doc. nr. 82, datat Cluj, 8 august 1848.

211.

Cluj, 21 august 1848

A belügy Minister úrnak

Részint a királyi kormányzék e tárgyú előterjesztéséből, részint saját folyó hó 15^{kéröl} szám alatt kelt jelentéséből méltóztatott megérteni, miszerint annyival inkább ellátánk vala érkezni idejét annak, hogy múlt hó 31^{kén} 674/B, eln. szám alatt kelt rendeletét minister úrnak életbe léptessük, mivel az oláh bűjtogatók darab idő oltá ismét nagyszerűen úzik gonosz játékjakat.

A kormányzéki előn úrnak e soraimmal induló ideiglenes jelentése, miután az érintett tárgyra vonatkozó nyomozások még csak alig kezdetvén meg, arra nézve nagyobb világosságot még nem nyújthat ugyan, – annyi azonban addig is világos előttem, miszerint itt is minden magyar érdekét árulás veszen körül, – a honnan kéntelen vagyok igen nagyon kérmi Minister urat, hogy részéről lépjen fel erélyesen a mellett, mit ismételve storgalmazék, hogy innen a már indulóban levő székelyeket kívül, több székely katonaság ne vitessék ki, mert különben minden tett s teendő intézkedésem mellett sem felelhetek a dolog legszomorúbb kimeneteléről.

A szebeni elfogási minister úrnak a kormányzéki elnökség részéről körülményesen bejelentendő kísérletek meg fogják mutatni, miszerint a mondott városban az öszves nép, tanácsa, politicája, az egész környék s az oláh végvidék nyíltan, a katonaság pedig titokban ellenünk van, mivel lehet osztán illy körülmények között bizni, minő erőre támaszkodni, ha a székely erőt is nélkülöznünk fog kelleni.

Fogadja minister úr legöszintébb hazafi üdvözetemet
Kolozsvárt, augusztus 21^{kén} 1848.

B. Vay Miklós

*

D-lui ministru de Interne !

Ați avut posibilitatea de a înțelege, pe de o parte, din raportul Guberniului dat în acest sens, pe de altă parte din raportul meu înaintat în data de 15 a lunii curente sub nr. 552, că am considerat oportun să pun în aplicare ordinul dvs., d-le ministru, dat în ziua de 31 a lunii trecute sub nr. 674/B, cu atât mai mult cu cât instigatorii români, de o vreme încoace, își fac nestingheriți jocurile lor perfide. Întrucât cercetările referitoare la problema amintită abia le-am început, raportul provizoriu al domnului guvernator, trimis alături de aceste rânduri ale mele, nu poate da o lămurire mai precisă¹, totuși atât este clar în fața mea că, și aici, toate interesele maghiare sunt înconjurte de trădare. Sunt nevoit a vă ruga, d-le ministru, să adoptați o atitudine energică în sensul în care eu am făcut multe urgentări ca de aici, în afara secuilor care sunt gata deja de plecare, o altă armată secuiască nu fie dislocată, căci, în caz contrar, în ciuda tuturor măsurilor luate de mine sau a celor care vor fi luate, nu voi putea răspunde de sfârșitul trist al lucrurilor.

Încercările de arestare² de la Sibiu – despre care dvs., d-le ministru, ați primit relatări amănunțite din partea președinției guberniale – vor dovedi că, în orașul amintit, întreaga populație, consiliul, poliția, întregul ținut și teritoriile românești de graniță sunt clar împotriva noastră, iar armata regulată tot la fel, dar în mod secret. În ce putem avea încredere, în asemenea circumstanțe, pe ce forță ne vom putea sprijini dacă va trebui să ne lipsim și de forța secuiască [este greu de spus].

Primiți, d-le ministru, salutul meu, cel mai sincer de cetățean.

Cluj, 21 august 1848

B.Vay Miklós

Original. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 27164-27165.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 205, datat Sibiu, 20 august 1848.

² Este vorba despre arestarea lui August Treboniu Laurian și Nicolae Bălășescu. Vezi mai sus, doc. nr. 172, datat Brașov, 16 august 1848.

212.

Sibiu, 21 august 1848

Méltóságos Gróf Kir. Kamarás és Kir Kincstári Al-Elnök Úr !

Folyó év és hó 10^{ról} 1295 eln. szám alatt kelt nagyon tisztelt rendelethez
következtében egy az oláh nemzethez intézett lázító felszólítás több

példányainak állítólag kincstári írnok Popovics János által bolyai görög egyesült lelkész Joachim Áronhoz küldése tárgyában ki parancsolt további kinyomozás – kir. kincstári írnok Popovics János eddig tudó gyuladásban sínlődven jelen év és hó 21^{kén} a tisztelt rendelet mellett velem közlött kir. fő kormányzéki átirat s illetőleg az ahoz másolatilag csatolt Bolyában véghezvitt nyomozási munkálatban kijelölt vezérfonalat követve a ./ . jegy alatt ide fogott jegyzőkönyv szerint véghez vittem.

Az idézett kormányzéki átirat s illetőleg a Bolyában véghez vitt nyomozási munkálat szerint bolyai görög egyesült hitű lelkész Joachim Aron kijelölni, hogy ő csak egy Popovicsot esmér a ki Szebenben a Sz. Ferencz rendű szerzetes atyák templomához közel lakik, az annya pedig bolyai, és a ki ez előtt néhány évekkkel a bolyai szász papnál volt savá inni, s a ki az idézett lázító felszollítás több példányait ki küldeni látszatott. Az említett lelkésznek ezen kijelölése azonban jelen kinyomozási munkálatom szerint a kamarai szolgálatban lévő két Popovics Jánosra együtt véve alkalmazható, kincstári írnok, **Popovics Jánosnak annya bolyai lévén – kamarai pénztár hivatali írnok Popovics János pedig elesmervén, hogy a Sz. Ferencz rendű szerzetes atyák kolostora épületében lakik** és hogy ez előtt néhány évekkkel Bolyában volt az odavaló Szász papnál savó inni. Jóllehet a fennebbi kijelölés nagyobbára kamarai pénztár hivatali írnok Popovics Jánosra alkalmazható – mi miatt ötet gyanú terhelni látszatik ugyan, mind azonáltal nevezett Popovics János minden – a kérdéselt oláh felszollításnak bolyai lelkész Joachim Arnhozi kiküldésébeni részvétet a legkomolyabb felszollításra is kereken tagadván, jelen évi május 2^{kán} tett a tárgybeli jelentésemben kifejtett véleményemhez ragaszkodva, ezen tárgyat csak úgy tartom tisztában hozhatónak, ha egy e tárgyban kirendelendő s itt Szebenben munkálkodandó vegyes bizotmány által kamarai pénztára hivatali írnok Popovics János bolyai görög egyesült hitű lelkész Joachim Aronnal, és az általa említett két bolyai közlakossal szembesítettetni fog.

A közlött irományokat vissza rekesztve méjj tisztelettel öröklök.

A méltóságos gróf al-elnök úrnak

Alázatos szolgája

Éder Károly

k. kincstári tanácsos és helyettes irodai igazgató

N. Szeben, Augustus 21^{-kén} 1848.

*

Mărite conte, domn cameral regal și vicepreședinte teaurarial !

Continuarea investigației pe care mi-ați dispus-o în stimatul dvs. ordin prezidențial cu nr. 1295 din data de 10 a lunii și a anului curent privitor la

scribul tezaurarial regal care ar fi trimis preotului greco-catolic Ioachim Aron din Buia cât mai multe exemplare din apelul instigator adresat poporului român, pe aceea deci am efectuat-o doar în data de 21 a lunii și anului curent, întrucât scribul tezaurarial regal Popovici Ioan, între timp, a suferit de pneumonie. Investigația am realizat-o atât pe baza ordinului gubernial atașat la ordinul dvs., cât și pe baza copiei anexate legat de investigația efectuată la Buia, după cum reiese și din procesul verbal pus aici sub ./.

Din ordinul gubernial amintit, precum și din investigația efectuată la Buia, reiese că preotul greco-unit Ioachim Aron a subliniat faptul că el cunoaște doar un singur Popovici care stă la Sibiu în apropierea bisericii franciscanilor, maică-sa este originară din Buia, iar el a fost, cu câțiva ani în urmă, la preotul sas din Buia pentru a bea zer și care – pare-se, ar fi trimis exemplarele din apelul instigator amintit. Această afirmație a preotului menționat poate fi însă valabilă – conform investigației mele actuale – pentru amândoi Popovici Ioan; scribul tezaurarial Popovici Ioan are mama originară din Buia, iar scribul camerar tezaurarial Popovici Ioan recunoaște faptul că stă în clădirea bisericii franciscanilor, iar, cu câțiva ani în urmă, a fost la preotul sas din Buia pentru a bea zer.

Deși afirmația de mai sus este valabilă pentru scribul camerar tezaurarial Popovici Ioan – fapt pentru care el pare a fi învinuit – totuși neagă, chiar și la cea mai severă somație, că ar avea vreun amestec în trimiterea apelului românesc amintit către preotul Ioachim Aron din Buia.

Eu, menținându-mi părerea expusă în această problemă în raportul meu din 2 mai anul curent, susțin că totul se va clarifica numai atunci când un comitet desemnat în acest sens, cu sediul la Sibiu, îl va confrunta pe scribul camerar tezaurar Popovici Ioan cu preotul greco-unit Ioachim Aron din Buia, dar și cu cei doi locuitori de rând din localitate ce au fost desemnați chiar de către el.

Reanexând documentele trimise, rămân cu stimă adâncă al măritului conte domn vicepreședinte serv umil

Éder Károly
Consilier tezaurar regal
și director adjunct de compartiment

Sibiu, 21 august 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2302 E/1848, foto: 26177–26180.

213.

Sibiu, 21 august 1848

Kir. Kincstári al elnök méltóságos gróf Béldi György urnak folyó év és hó 10^{kéröl} elnöki szám alatt kelt rendelete következéséül egy az oláh

nemzethez intézett lázító fel szollítás több példányainak állítólag kincstári irnok Popovics János által Bolyai görög egyesült lelkész Ioachim Aronhoz küldése tárgyában folytatott kinyomozásnak

Jegyzőkönyve

Az elől idézett rendelet tartalma következő vala: 1295/1848. Az erdélyi kincstári elnökségtől Kir. kincstári tanácsos Éder Károly úrnak !

Az ide mellékelt Sz. Jakab hava 29^{kén} 8124 szám alatt kelt fel szollítását a kir. fő kormányshéknék azon Popovics Juon kincstári irnok ellen egy az oláh néphez intézett lázító felszollítás több példányainak bolyai görög egyesült lelkész Ioachim Aronhoz küldéséért, és ez által Bolyában és Vessződön az úri szolgálat tételében ellenszegülés előidézéséért véghez vitetett kinyomozás iránt, k. kincstári tanácsos úrnak hivatkozólag folyó évi május 2^{kán} tett jelentvényire szükséges további nyomozás és az ez iránti eredmény véleményes felterjesztés végett minden járadékaival együtt közöltetik.

N. Szeben, augusztus 10^{kén} 1848.

Béldi

Előállitattik kincstári irnok Popovics János ki is a jelen kinyomozás tárgyára nézve következőleg kérdeztetik ki.

Hol lakik ön ?

Lakom a Mészáros urtcában 18 számú háznál.

A Barátok utcájában nem kalott é ön közelebbről ?

A Barátok utcájában soha sem laktam – jelen szállásomon már 8 év óta lakom.

Önnek édes annya hová való születésü ?

Bolyai.

Ez előtt néhány évvel volt é ön Bolyába a szász papnál mintegy két hétig savót inni ?

Gyermek koromba 819^{ben} vagy 820^{ba} voltam Bolyába nagy atyámnál ki ottan lelkész volt, ez olta arra felé sem jártam.

Bolyai lelkész Ioachim Aronnak újságait ön szokta é ki küldeni Bolyába ?

Nem, az említett lelkésszel – mint az előbbeni kinyomozás alkalmával vallám csak egyszer, bizonyos peres ügyben valék érintkezésbe az előtt több évekkal.

Husvét előtti péntek vagy szombaton nem küldött é a nevezett lelkésznek bolyai közlakos Dumitru Many vagy Dumitru Czortonya által valami levelet vagy nyomtatványokat ?

Nem küldöttem – bolyai embereket nem is esmerek.

Ezen bolyai lelkész azt vallá hogy egy Popovics, aki a mint tudja kincstári irnokm s a kinek az édesannyja bolyai születésü, szokta volna újságait néki

át küldeni és hogy ezen újságokat husvét szombatyán valami proclamatiokkal együtt a nevezett bolyai közlakosok hozták volna ki Szebenből – mit mond ön ezen az úr byilatkozatával ellenkezésben lévő vallomásra ?

A mint fennebbi vallomásaimból kitetszik ez a dolog engemet leg kevésbbé sem illet, arról mit sem tudok, ily színű dologban soha sem elegyedvén.

Popovics János
Kincstári ironok

Előállittatik kamarai pénztár hivatali ironok Popovics János ki is kikérdeztetvén következőleg vallott:

Hol lakik ön ?

A Sz. Ferenc rendű szerzetesek kolostora épületében.

Önnek édesanyja hová való születésü ?

Szebeni.

Ezelőtt néhány évvel volt é ön Bolyába a Szász papnál mint egy két hétig savót inni ?

Ez előtt mintegy öt évvel egészségem helyreállítása végett Bolyába voltam savót inni, mely alkalommal odavaló Binder nevű szász papnál szállásoltam.

Bolyai görög egyesült lelkész Ioachim Áronnak újságait ön szokta é ki küldeni Bolyába ?

Nem – soha se küldöttem.

Husvét előtti pénteken vagy szombaton nem küldött é ön a nevezett lelkésznek bolyai közlakos Dumitru Mány vagy Dumitru Czotronya által valami leveleket vagy nyomtatványokat ?

Nem küldöttem – sem Dumitru Ményit, sem Dumitru Czotronyát nem esmerem.

Bolyai lelkész Ioachim Aron azt vallja, hogy ő egy Popovicsot esmer, ki a Franciscanusok templomához közel lakik, és a ki ezelőtt néhány évvel volt is Bolyába savó inni a szász papnál, mint egy két hétig – vallja továbbá, hogy ezen Popovics szokta újságait mig aféléket jártatott ki küldeni – önnek mostani vallomásaiból úgy látszik hogy ezen lelkész által kijelelt Popovics – ön és nem más. Vallja meg tehát igazán minden tétovázás nélkül, hogy minő viszonyokba áll az említett lelkészszel és husvét péntek vagy szombatján minő nyomtatványokat és hány példányokban küldött ki néki ?

A papot ugyan esmerem, de néki husvét péntek vagy szombatján sem ujságokat sem egyéb nyomtatványokat nem küldöttem – valamint szintén máskor sem küldöttem eféléket.

Az említett lelkészu husvét szombatján az fenn említett bolyai lakosok által az újságokkal együtt tulajdon vallomása szerént azon oláh proclamatiot is, mely a múlt alkalommal önnel közöltetett volt, több példányokban kapván,

gondolja meg az úr, hogy önt az említett lelkész vallomása szerint alapos gyanu terhelni látszik, gondolja meg azt is, hogy az elkövetett büntetnek önkéntes, töredelmes elesmerése sorsát enyhíteni fogja, vallja és körülállásosan és ne kényszerítse az álladalmat azon szereknek felhasználására, melyek által az igazság világosságra fog hozattathatni és a mely esetben önnek büntetése terhesebb leend ?

Előbbi vallomásaim mellett meg maradok t.i. hogy én az érintett lelkésznek soha se újságokat, se proclamatiokat nem küldöttem.

Kiván é ön még valamint ezen tárgyra nézve felfedezni ?

Nincs semmi felfedezni, vagy jelenteni valóm.

Popovits János
Kr. Kam. Pénztári irnok.

Kelt N.Szebenben Augustus 21^{kén} 1848^{ba}

Éder Károly
k. kincstári tanácsos és helyettes
irodai igazgató

Megigazittatott általunk

Bocskor Antal
Kincstári gyakornok
mint tollvivő

*

Procesul verbal întocmit cu ocazia investigației efectuate în urma ordinului prezidențial nr. 1295 din 10 ale lunii și anului curent al d-lui vicepreședinte tezaurarial, contele Beldi György, în legătură cu trimiterea de către scribul tezaurarial Popovici Juon către preotul greco-unit Ioachim Aron din Buia, a unor exemplare din apelul instigator adresat poporului român.

Conținutul ordinului sus menționat a fost următorul: 1295/1848. D-lui consilier tezaurarial regal Éder Károly, din partea președinției tezaurariatului Ardealului !

Alăturat vă trimit apelul gubernial nr. 8124 din 29 iulie¹, cu toate anexele lui, dat în vederea investigațiilor intentate împotriva scribului tezaurarial Ioan Popovici care a expediat preotului greco-catolic Ioachim Aron din Buia mai multe exemplare din manifestul instigator pentru poporul român și în urma căruia s-au manifestat împotriviri în efectuarea prestațiilor urbariale la Buia și Veseud. Aștept atât continuarea cercetărilor necesare relatate în raportul domnului consilier tezaurarial regal din 2 mai, cât și înaintarea referatului cu o propunere clară.

Este înfățișat scribul tezaurarial Popovici Juon și, cu privire la subiectul investigației actuale, este interogată în felul următor:

Unde locuiți ?

Locuiesc în strada Măcelar în casa nr. 18.

În vremurile recente n-ați stat în strada Călugărilor ?

În strada Călugărilor n-am stat nicicând – la actuala adresă stau deja de 8 ani.

Mama dvs. de unde se trage ?

Din Buia.

Acum câțiva ani, dvs. n-ați fost la preotul sas din Buia pentru a bea zer ?

În copilărie, prin anii 1819 sau 1820, am fost la Buia la bunicul meu care a fost preot acolo, iar de atunci n-am mai trecut prin zonă.

Dvs. obișnuiți să trimiteți la Buia ziarele preotului Ioachim Aron care locuia acolo ?

Nu, cu amintitul preot – precum am declarat cu ocazia investigației anterioare – am fost în contact o singură dată, acum câțiva ani, într-un oarecare proces.

În sâmbăta sau vinerea de dinaintea Paștelui n-ați trimis cumva amintitului preot ceva scrisori sau proclamații prin intermediul lui Dumitru Mány sau Dumitru Czotronya ?

N-am trimis. Oamenii din Buia nici nu cunosc aceasta.

Acest preot din Buia a declarat că un anume Popovici, despre care așa știe că este scrib tezarariar, iar mama lui este originară din Buia, îi trimite de obicei ziarele, iar acestea, în sâmbăta Paștelui, i-au fost aduse de la Sibiu de către locuitorii amintiți împreună cu niște proclamații. Ce spuneți dvs. despre această declarație a amintitului Domn care este opusă declarației pe care o faceți dvs. ?

Precum reiese din declarațiile mele de mai sus, cu această problemă n-am niciun contact, iar în asemenea treburi nu mă amestec.

Popovici Ioan
Scrib tezarariar

Este înfățișat scribul tezarariar camerar Popovici Juon care, la întrebările puse, a declarat următoarele:

Unde locuiți dvs. ?

În clădirea mănăstirii călugărilor franciscani.

Mama dvs. unde s-a născut ?

La Sibiu.

Acum câțiva ani ați fost, oare, dvs. la preotul sas din Buia, pentru vreo două săptămâni, pentru a bea zer ?

Acum vreo 5 ani, pentru a-mi restabili sănătatea, am fost la Buia pentru a bea zer, iar cu acea ocazie am stat la preotul sas de acolo pe nume Binder.

Dvs. obișnuiți să trimiteți ziarele preotului greco-catolic ? în câte exemplare ?

Îl cunosc pe preot, dar lui nu i-am trimis în vinerea sau sâmbăta Paștelui nici ziare, nici alte tipărituri. Nici cu alte ocazii nu am făcut asemenea lucru.

Amintitul preot – conform propriei sale declarații – în sâmbăta dinaintea Paștelui a primit prin intermediul locuitorilor din Buia mai multe ziare și exemplare din acea proclamație românească care a fost adusă la cunoștința dvs. data trecută. Dați-vă seama, domnule, că pe baza declarației preotului amintit, dvs. păreți a fi apăsător de o bănuială temeinică. Gândiți-vă că recunoașterea benevolă și sinceră a vinei dvs. va ușura situația dvs. Mărturișiți singur și amănunțit acest fapt comis de dvs. și nu puneți statul în acea situație în care să trebuiască să folosească acele mijloace care să scoată la iveală adevărul, după care pedeapsa dvs. ar fi mai grea.

Susțin declarațiile mele anterioare, adică faptul că nu i-am trimis niciodată preotului amintit nici ziare, nici tipărituri.

Doriți să mai recunoașteți ceva cu privire la acest subiect ?

Nu am nimic de recunoscut sau de raportat.

Popovici Ioan,
Scrib tezaurarial cameral regal

Dat la Sibiu în 21 august 1848.

Éder Károly,
Consilier tezaurarial regal
Director adjunct de birou

Revizuit de noi

Bocskor Antal,
Stagiar tezaurarial

Original: M.O.L.Budapesta. Fond. G.P. 2302/1848, foto: 26167–26176.

¹ Vezi *Documente privind ...*, vol. XI, doc. nr. 219.

214.

Pesta, 22 august 1848

10.410 848

Brassó Sz. Kir. Várossa és Vidéke Tanácsának

Hivatbol

Brassoba

erhalten am 18. Sept. 848

5884/848

Hochwohlgeborner Herr Ober Richter,

In der Anlage geben wir uns die Ehre Euer Hochwohlgeboren den Ministerial Gesetzes Vorschlag über den Elementar Unterricht (Nro. 8) –

das diesen Gegenstand betreffende Gutachten der Central Deputation (Nro. 22) – und endlich den hierüber reichstäglich festgestellten Gesetzes Vorschlag selbst (Nro. 41) zu übermachen.

Wiewohl dieser Gesetzes Vorschlag an und für sich durch die darin ausgesprochenen Magyarisirungs Tendenzen nicht geeignet bei den nicht magyarischen Bewohnern unseres Vaterlandes Vertrauen zu dem Reichstag zu erwecken, so ist doch andererseits die in dem Ministerial Entwurf sich namentlich im § 10 aussprechende Mäßigung und Billigkeit der vollen Anerkennung werth. Diese Mäßigung und Billigkeit des hiesigen Ministeriums glauben wir um so eher als einen Beruhigungsgrund denkend in Anbetracht nehmen zu können, als die Ueberwachung der Befolgung des Gesetzes und dessen speciellen Durchführung dem Ministerium überlaßen werden muß und hiebei zu hoffen steht, daß dasselbe von gleichem Geiste beseelte, fremde Nationalität schonend, ehren wird. Die in diesem, bis noch weder von dem Oberhaus angenommen, noch von Allerhöchst Seiner Majestät bestätigten Gesetzes Entwurf für unsere Nationalität liegende Gefahr dürfte ferner durch den Umstand an Gewicht verlieren, daß es so wie bisher den einzelnen Glaubensgenossen unbenommen bleibt, eigene Schulen beizubehalten, und bei dem gesunden Urtheil unserer Bevölkerung und der ihr eigenthümlichen Abneigung gegen jede nicht durch die Nothwendigkeit gebotene Neuerung zu erwarten steht, daß sie selbst die etwa erforderlichen Opfer willig ihrem Volksthum zu bringen bereit sein wird.

Nicht minder günstig dürfte für die Lösung dieser Frage der Umstand wirken, daß für die Leitung der Elementar Schulangelegenheiten ein durch die Gemeinde selbst zu wählender Ausschuß die völlige Sorge zu tragen haben wird, welcher – da bei uns auf dem Sachsenboden das magyarische Element in der Minderheit ist, den etwa nach einer unsrem Interesse entgegengesetzten Seite hinwirkenden Einfluß zu begegnen, geeignet sein dürfte.

Schließlich glauben wir Euer Hochwohlgeboren noch auf den fernern Umstand aufmerksam machen zu müssen, daß dieses Gesetz – wie es sich schon bei der reichstäglichen Verhandlung desselben zeigte, nicht nur die sächsische Nationalität verletzt, sondern auch die allen übrigen nicht magyarischen Stämme, und dadurch eine Reaction hervorrufen dürfte die die Durchführung desselben beinahe unmöglich macht.

Bei Entwerfung dieses Gesetzes Vorschlags thätig mitzuwirken, war den sächsischen Volksvertretern einerseits durch den Umstand unmöglich, weil der größere Theil derselben damals noch nicht hier angelangt, und die Angelangten, durch die zur Prüfung der Beglaubigungs Urkunden ernannte Commission, erst zu Ende der diesfälligen Verhandlungen als Abgeordnete anerkannt worden waren – andererseits das durch dieselben in die Wagschale zu legende Gewicht ihrer Meinung bei weitem zu gering ist, um auf die

Aenderung eines im Geiste der Mehrheit entworfenen Gesetzes einwirken zu können.

Diesem eben näher erörterten Gesetzes Entwürfe ging der Antrag des Finanz Ministers, die Colonisirung der unteren Donau Gegend mit Szeklern, zur Verstärkung des magyarischen Elements vorher, und wurde ohne wesentliche Anfechtung erlitten zu haben angenommen.

Die Abgeordneten beinahe sämtlicher sächsischen Kreise sind gegenwärtig hier, nur daß an Stelle des Reußmärkter Deputirten Zimmermann, der sich in Wien aufhält, sein Ersatzmann W. Löw hier anwesend ist, wiewohl der Reichstag sich erklärt hat, daß der Ersatzmann nur dan[n] an Stelle des Deputirten thätig auftreten könne, wenn dieser den Schauplatz ganz verlaße.

Gestern wurde durch ein h. Rescript dem Reichstag bekannt gegeben: daß nachdem Allerhöchst Seine Majestät nunmehr g[e]nesen sei, Seine k. Hoheit Erzherzog Stephan der Statthalterschaft über das Königreich Ungarn enthoben sei und Seine Majestät selbst die Regierung übernommen habe. Zeichen der Freude und des Beifalls erfolgten nicht.

Gegenwärtig beschäftigt sich das Repräsentantenhaus mit dem Gesetzes Vorschlag über die Rekrutenstellung. Die diesfälligen Berathungen werden mit dem größtmöglichen Eifer betrieben, so daß bereits zweimal, nicht nur die Vormittags Stunden zur reichstäglichen Berathung benutzt wurden, sondern sich der Reichstag sogar Abends 8 Uhr versammelte und bis in die Nacht um 12 Uhr beisamen blieb. Die Berathungen sind zwar heute über diesen Gegenstand geschlossen, die Redaction des Gesetz Entwurfes aber noch nicht erfolgt, weshalb wir den fernern Bericht hierüber noch einige Zeit zu verschieben uns genöthigt sehen.

Eben im Begriffe unsern gehorsamsten Bericht zu schließen, erhalten wir das Gutachten des Oberhauses über den Gesetzes Entwurf betreff des Elementar Unterrichts zu Händen, und können nicht umhin ihn Eurer Hochwohlgeboren mit dem Beifügen unter Z. 48 mitzutheilen, daß da dem Verlauten nach weder die eine noch die andere Parthei des Reichstags durch diesen Gesetzes Entwurf befriedigt ist, diesem Einrathen des Oberhauses Folge geleistet und dieser Gegenstand wenigstens einstweilen vom Reichstag beseitigt werden dürfte.

Die wir mit vollkommenster Hochachtung verharren

Eurer Hochwohlgeboren gehorsame Diener, die Kronstädter Reichstags Abgeordneten durch

Franz von Trauschenfels,
Actuar

Pesth den 22. August 848

*

10.410/1848

Către Magistratul oraşului liber regesc şi districtului Braşov

Din oficiu

Braşov

primită la 18 septembrie 1848

5884/1848

Preaonorate domnule jude suprem,

Avem onoarea să vă trimitem în anexă propunerea ministerială asupra legii învăţământului elementar (nr. 8), avizul deputăţiei centrale cu privire la această chestiune (nr. 22) şi, în fine, însuşi proiectul legii respective, stabilit în cadrul parlamentului (nr. 41).

Deşi, datorită tendinţelor de maghiarizare afirmate explicit, această propunere de lege nu este potrivită în sine pentru a deştepta în locuitorii nemaghiari ai patriei noastre încrederea faţă de Parlament[ul ungar], totuşi, pe de altă parte, merită deplină recunoaştere măsura şi corectitudinea exprimate în § 10 al proiectului ministerial. Considerăm că măsura şi corectitudinea Ministerului [guvernului maghiar] trebuie luate în considerare ca factori liniştitori, cu atât mai mult cu cât supravegherea aplicării legii şi în mod special transpunerea ei în faptă trebuie să intre în sarcina Ministerului. De aceea, sperăm că acesta va onora [sarcina de] a cruţa orice naţionalitate străină, animată de acelaşi spirit. Pericolul pentru naţionalitatea noastră ce rezidă în acest proiect de lege, care până acum nici nu a fost aprobat de Camera Superioară, nici nu a fost confirmat de preaînaltă maiestatea sa, ar putea pierde din pondere, datorită împrejurării că credincioşilor diferitelor confesiuni nu li se interzice să-şi menţină, ca şi până acum, şcolile proprii, iar graţie judecăţii sănătoase a populaţiei noastre şi înclinaţiei ei înnăscute de a respinge înnoirile care nu sunt impuse de necesitate, ne putem aştepta ca ea [populaţia noastră] însăşi să fie gata să aducă benevol pe altarul fiinţei noastre naţionale cele câteva jertfe cerute.

Pentru soluţionarea acestei probleme nu mai puţin favorabil poate fi faptul că, la conducerea chestiunilor şcolilor elementare, toată grija o va purta un comitet, ales chiar de comună, care – având în vedere că la noi, pe Pământul Săsesc, elementul maghiar se află în minoritate – va fi apt să stăvilească orice influenţă ținind spre partea contrară intereselor noastre.

În fine, credem că e nevoie să vă mai atragem atenţia asupra încă unei circumstanţe, anume aceea că legea în cauză – așa cum s-a vădit în cadrul dezbaterilor parlamentare – nu lezează doar naţionalitatea săsească, ci pe toate celelalte neamuri nemaghiare şi, astfel, ar putea isca o reacţie, care să facă aproape imposibilă aplicarea ei.

Reprezentanților sași le-a fost cu neputință să ia parte activ la elaborarea acestui proiect de lege, pe de o parte datorită faptului că cea mai mare parte a lor încă nici nu sosise aici, iar cei sosiți au fost recunoscuți ca delegați de către comisia numită pentru verificarea actelor de autentificare abia la sfârșitul dezbaterilor [proiectului legii învățământului elementar], pe de altă parte însă pentru că ponderea opiniei lor atârna mult prea ușor în balanță, ca să poată influența modificarea unei legi concepute în spiritul majorității.

Acest proiect de lege amintit a fost precedat de propunerea ministrului de Finanțe, referitoare la colonizarea zonei joase [de câmpie] a Dunării cu secui, pentru întărirea elementului maghiar, propunerea fiind acceptată fără a fi suferit atacuri consistente.

Deputații din aproape toate cercurile săsești sunt aici în momentul de față, numai în locul deputatului de Miercurea Sibiului, Zimmermann – aflat la Viena, este prezent înlocuitorul său, Wilhelm Löw. Parlamentul a declarat că înlocuitorul poate activa puternic în locul deputatului doar dacă acesta iese definitiv din scenă.

Ieri s-a adus la cunoștința Parlamentului, printr-un înalt rescript, că, acum, după însănătoșirea preaînaltei maiestăți, înălțimea sa arhiducele palatin Ștefan a fost suspendat din funcția de locțiitor al statului în Regatul Ungariei și însăși maiestatea sa a preluat conducerea [aici]. Semne de bucurie și ovații nu au urmat.

Camera Reprezentanților se ocupă actualmente cu propunerea legii recrutării. Consfăturile pe această temă se desfășoară cu cel mai mare zel, astfel că s-a întâmplat deja de două ori că nu numai orele dinaintea amiezii au fost folosite în consfăturile parlamentare, ci Parlamentul s-a întrunit chiar și la orele 8 ale serii, fără să părăsească sala până noaptea la orele 12. Deși astăzi sunt închise consfăturile asupra acestui subiect, redactarea proiectului de lege încă nu s-a realizat, motiv pentru care ne vedem nevoiți să mai amânăm câtva timp raportul nostru despre aceasta.

Fiind tocmai pe cale să încheiem supusul nostru raport, primim în mână avizul Camerei Superioare privind proiectul legii despre învățământul elementar. Nu omitem să vă comunicăm, cu mențiunea sub nr. 48, după cum se aude, că nici o partidă a Parlamentului, nici cealaltă nu sunt mulțumite de acest proiect de lege și, dându-se curs sugestiei Camerei Superioare, acest subiect va fi înlăturat, cel puțin deocamătă, din [dezbaterile în] Parlament.

Rămânem cu deplină stimă ai dumneavoastră slujitori supuși, deputații parlamentari brașoveni prin

Franz von Trauschenfels,

actuar

Pesta, 22 august 1848

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3.907, foto: 32077–32078.

215.

Braşov, 22 august 1848

3561/848

erhalten am 22. Aug. 848

Der Ungarländer Finanzminister Ludw. Kossuth erwidert unterm 10. Aug. l.J. Z. 1640: Nachdem das österreichische Finanz Ministerium am 7. July l.J. Z. 2593/FM die Annahme der ungarischen Bancnoten in den Stadts Cassen verbothen, ohne das ungarische Ministerium hievon auch nur verständigt zu haben, so sehe er sich genöthigt, die jüngst ausgezalten österreichischen 1 u. 2 Gulden BN [Bank Noten] in den ungarischen allgemeinen Cassen anzunehmen, ebenfalls zu untersagen.

Gutachten. Den k. Steuer Einnehmern P. Römer und F.A[...]¹ zu geben.

*

3561/1848

primită la 22 august 1848

Ministrul de Finanțe al Țării Ungurești, Kossuth Lajos, răspunde la 10 august anul curent, nr. 1640²: După ce Ministerul austriac de Finanțe a interzis, la 7 iulie anul curent, nr. 2593/Ministerul de Finanțe, acceptarea bancnotelor ungurești în casieriile orășenești, fără ca măcar să anunțe Ministerul [guvernul] maghiar despre aceasta, el [Kossuth] se vede nevoit să interzică, la rândul lui, acceptarea în casieriile generale ungurești a bancnotelor austriece de 1 și 2 guldeni, achitate recent.

Aviz. Să se transmită perceptorilor c.c. de dări Peter Römer și F. A[...]³.

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3561, foto: 32149.

¹ Fotocopia are marginea tăiată.

² Vezi mai sus, doc. nr. 105, datat Pesta, 10 august 1848.

³ Numele nu se poate vedea, datorită marginii tăiate a fotocopiei.

216.

Braşov, 22 august 1848

3562/848

erhalten am 22. Aug. 848

Das Sieb. Oberlandes Cossat überschreibt unterm 12. Aug. l.J. Z. 2049: Es habe das h. Gral Commando die laut Ober L. Cossat Verordnung v. 10.

July 1.J. Z. 1745 Escadronenweise concentrirte Cavallerie auch weiterhin bis zur spätern Verfügung in ihren dermahligen Stationen belassen, weswegen der Mgst aufgefordert werde, dieser Mannschaft die nöthige Brodfrucht u. Pferd Portionen verabfolgen zu lassen.

Gutachten. Eine beglaubte Abschrift dieses h. Erlaßes dem Mgst Präsidium, [zur] [...]then Vor[...]ung¹ zuzustellen, u. auch dem Nat. Commissari Kämner den Inhalt zur Befolgung zu übersenden.

Schobeln

vorgetr. am 23. Aug. 848
befördert 28t dto
Soutsche

1. Magst. Praesidium
 2. Stul [?] Commissair Kamner
- Eingetragen

*

3562/1848

primită la 22 august 1848

Comisariatul suprem transilvan scrie la 12 august anul curent, nr. 2409: Înalțul Comandament General i-a permis cavaleriei concentrate în escadroane, conform ordonanței Comisariatului suprem al țării din 10 iulie anul curent, nr. 1745, ca până la ulterioare dispoziții să rămână în stațiile ei de până acum. De aceea, se solicită Magistratului să dispună asigurarea trupelor cu bucatele cerealiere și porțiile necesare pentru cai.

Aviz. O copie autentificată a acestei înalte dispoziții să fie pusă la dispoziția prezidiului Magistratului, spre [...] ². De asemenea, să se trimită conținutul ei comisarului național Kämner, spre conformare.

Schobeln

prezentată la 23 august 1848

înaintată la 28 august

Suciu (Soutsche)

1. prezidiului Magistratului
2. comisarului Kamner

Înregistrată

Concept: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3562, foto: 32146.

¹ Ilizibil.

² Ilizibil în concept.

Cluj, 22 august 1848

Kolos megyének

A kiskapusi adózó közönségnek volt földös urai által elfoglalt szarító és kaszáló földjei, úgy erdeje visszeadattatásáérti folyamadása tárgyában a nemes megyei tieztségnek folyó évi május 13^{ról} ide tett tudósítására a fölküldött levelek visszazárása mellett vissza iratik, hogy miután az urbéri viszonyok a folyamodók és a földös uraság közt már megszűntek a királyi fölkormány a folyamodó közönséget jelen panaszával a megyébe nem sokára, kiszállandó biztosság elébe – mely az úrbériségeket a majorságiaktól külön választandja – utasítandónak határozta, s ez értelmében mai napon jelen szám alatt innen kiadott válasznál fogva utasította is.

Válasz

Kiskapusi közönségnek idei 3995/u.105 számmal jegyelt folyamodására Miután az urbéri viszonyok már megszűntek, a folyamodó közönség jelen panaszával az úrbériségek a majorságiaktól külön választása végett nemes Kolos megyébe nem sokára kiszállandó biztosság elébe utasittatik.

Kolosvárt Augusztus 22^{én} 1848.

*

Comitatului Cluj

La înștiințarea dregătoriei nobilei comitat înaintată aici în 13 mai în legătură cu petiția comunității contribuabile din Căpușul Mic – în care ea cere înapoierea arăturilor, fânașurilor, pădurilor ce le-au fost ocupate de către foștii proprietari – pe lângă retrimiteria scrisorilor primite, se rescriu următoarele: întrucât legăturile urbariale dintre petiționari și proprietari sunt deja desființate, guvernul a hotărât să îndrume comunitatea petiționară cu plângerea ei actuală în fața comisiei care se va deplasa, degrabă, în comitat în vederea separării pământurilor urbariale de cele alodiale. Și în acest sens, guvernul, în răspunsul său dat astăzi sub nr. recent, a și dispus ceea ce trebuia.

Răspuns

la plângerea comunității din Căpușul Mic dat sub nr. 3995/u.105 anul curent.

Întrucât relațiile urbariale s-au desființat deja, comunitatea petiționară, cu actuala ei solicitare, este îndrumată în fața comisiei care se va deplasa,

în curând, în nobilul comitat Cluj, în vederea separării pământurilor urbariale de cele alodiale.

Cluj, 22 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 6735/1848, foto: 1925–1926.

218.

Cluj, 22 august 1848

Kolozs megyének

Az igazságügyi miniszternek f.é.julius 21^{ről} 4549/ig. sz. alatt kelt intézvénye mellett e nemes megyében kebeleztet Bedetz – Magyar Valkó – Magyar Gyerőmonostor és Oláh Monostor nevű helységek lakosainak elvett erdeik és földjeik birtokába leendő visszahelyheztesük iránt leküldött folyamodványaik záratékaikkal együtt eredetileg visszavárás mellett oly meghagyással küldtetetik át a nemes megyének, hogy az azokban foglalt panaszok érdemére nézve kihalgatván a kihalgatandókat az irományok fölterjesztése mellett a maga fölvilágosító vélekedő tudósítását minden közönségre nézve külön föliratban ide meg tenni ne késsék.

Kolozsvártt aug. 22^{-én} 1848.

*

Comitatului Cluj

Alături de ordinul ministrului de Justiție dat în 21 iulie a.c. sub nr. 4549, se expediază acestui nobil comitat în original – cu condiția să fie retrimise – petițiile locuitorilor din Bedeciu, Valcău de Jos, Mănăstireni, Mănăsturul Românesc – localități înglobate în cadrul comitatului deja indicat – referitoare la reșezarea lor în posesiunea pădurilor și pământurilor ce le-au fost răpite cu acea adăugare ca, în legătură cu plângerile cuprinse în petiție, să-i interogheze pe cei în cauză și să nu ezite a înainta aici documentele, împreună cu părerea sa lămuritoare privitoare la fiecare comunitate în parte.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9191/1848, foto: 30556–30557.

219.

Cluj, 22 august 1848

Ő Czászári s apostoli Királyi Felsége leg kegyelmesebb urunk nevében
Brassó várossa és vidéke tanácsának !

Folyó év és hó 10^{ről} 3858. 113 P.E. szám alatt e királyi kormányhoz intézett ministeri rendelet elég tételül a tanácsnak ezennel meg hagyatik: hogy az ágoston hitvalláson nem lévő ezen vidéki lakosok által a szász papoknak ez évben ne talán kiadott dézmát, mint a melyel ez évben sem taroznak, nékiek töstént adassa vissza. Az Erdélyi Királyi Főkormány Széknek Kolosvárt 1848 Kisasszony hó 22^{én} tartott üléséből.

Gróf Mikó Imre

*

În numele prea grațiosului nostru domn imperial și apostolic regal,
Consiliului orașului și ținutului Brașov

Satisfăcând ordinul ministerial adresat acestui guvern în data de 10 a anului și lunii curente sub nr. prezidențial 3858. 113 Pr. E., consiliului orașului Brașov i se ordonă următoarele: să ia măsuri în vederea înapoierii urgente a dijmei care, eventual, a fost dată preoților sași de către locuitorii neevangelici din acest ținut, întrucât ei nu sunt obligați să o ofere pe aceasta nici în acest an.

Din ședința Guberniului ținută la Cluj în 22 august 1848.

Contele Mikó Imre

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fondul Magistrat, nr. 3682, foto: 32130.

220.

Cluj, 22 august 1848

A Szászvárosi tanácsnak

A nemes tanácsnak folyó év és hó 3^{károl} ide tett két rendbéli felirataira – melyek közül az egyikbe jelentette, hogy a Romoszi százokon kívül, a több azon székbeli helységek lakossai a szász papokat illető dézma kiszolgáltatását megtagadták, a másíknál fogva pedig az odavaló egyesült capitulum e tárgybani panaszos levelét felterjesztette, – a felküldött záradékoknak vissza utasítása mellett ezennel vissza iratik, egyszersmind pedig meghagyatik: hogy a kérdésbeni dézma felvételére nézve, magát e királyi kormánynak idei augustus 8^{ik} napjáról 9454 szám alatt költ rndeletéhez alkalmazza s e felterjesztett esetekben is annak tartalma szerint intézkedjék.

Kolozsvárott augustus 22^{én} 1848

*

Către magistratul din Orăștie

La cele două adrese ale nobilului magistrat din data de 3 a acestei luni și acestui an, dintre care, în cadrul uneia, ne-ați raportat că, în afara sașilor din Romos, restul localităților din acel scaun au refuzat să dea dijma cuvenită preoților sași, iar în a doua ați comunicat plângerea capitlului greco-catolic de acolo în această problemă, vă răspundem, prin prezenta, retrimițându-vă actele expediate aici, dar și poruncindu-vă totodată ca, la perceperea dijmei în cauză, să aplicați decretul acestui guberniu regesc nr. 9454 din ziua de 8 august anul curent¹, iar apoi să procedați și în cazurile sesizate tot în conformitate cu acesta.

Cluj, 22 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 9736/1848, foto: 28493–28496.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 81, datat Cluj, 8 august 1848.

221.

Cluj, 22 august 1848

A királyi kormányszéknek

B. Vay Miklós k.biztos úrnak e hónap 21^{öl} 641 számja alatt kelt megtanálását, mely mellett Gr. Battyáni Lajos minister elnök úrnak e hónap 12^{öl} 494 szám alatt kelt azon rendeletét, hogy Bibescu oláh országi volt fejedelem és más oláhországi menekültek, mint a célba vett oláh reakció vezetői a két ország közt fenn álló békés viszonyok fentartása tekintetéből, mind Brassóból, mind általában Magyarhon erdélyi részéről ki mind végre a magyar oláh határszélekről, vagy oláh országba beljebb, vagy Magyarhon felső vidékeire itasittassanak; átadja valamint a főhadvezérnek e hónap 19^{öl} 951/9 szám alatti e tárgyban kelt válasz iratát a n.méltóságú kir. kormányszéknek siető intézkedések megtétele végett át teszem.

Kisasszony hó 22^{en} 1848.

*

Către Guberniul Regesc

Vă trimit instrucțiunea domnului comisar regesc, baronul Vay Miklós, cu nr. 641 din 21 ale lunii curente în care comunică ordinul nr. 494 din 12 ale

lunii curente emis de către domnul ministru-președinte, contele Batthyánni Lajos, ca fostul domnitor al Țării Românești, [Gheorghe] Bibescu, și alți refugiați din Țara Românească ce sunt etichetați drept capi ai reacțiunii, să fie îndrumați afară din Brașov, ca și din părțile transilvănene ale Ungariei. Finalmente, se mai face referire și la toată granița maghiaro-română, la zona din interior în Țara Românească sau la ținuturile de sus ale Ungariei în vederea păstrării relațiilor pașnice dintre cele două țări. Vă expediez, de asemenea, rezoluția comandantului general al armatei cu nr. 951/9 din 19 ale lunii curente în această problemă, pentru ca înaltul Guberniu Regesc să poată lua măsurile cele mai grabnice.

August 22, 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2257/E 1848, foto: 26072–26073.

222.

Cluj, 22 august 1848

Conrád Frigyes Újgyházaszéki Királybírónak

Az eltöltött oláh tanácskormány néhány bujtogató tagjainak lefoglalt iratai között egy az újgyházaszéki tisztség által e hónap 8^{án} 8 szám alatt Laurianu nevű oláh bujtogátónak Bukarestbe menetelre adott útlevél is találtatván uraságodnak a kérdéses útlevélnek eredileg visszazárólag közlése mellett, meghagyom: hogy magát a felől miszerént a szék tisztsége a nevezett bujtogátónak oláh országba miként s minő biztosíték vagy kezesség mellett adhatott útlevelet, és azt útlevélben azon székben Hochfeld helységében lakosnak miként irhatta előttem e rendelet vételétől számítva nyolc nap alatt igazolja.

Kisasszonyhó 22^{én} 1848.

*

Către Friedrich Conrad, judele regesc al scaunului Nocrich

Printre hârtiile confiscate ale unor instigatori ce sunt membri ai comitetului românesc interzis, s-a găsit și un pașaport al lui Laurian care a fost emis de către oficiul scaunului Nocrich cu nr. 8 din data de 8 a acestei luni pentru ca el să poată călători la București.

Prezentând domniei tale pașaportul original, aici închis, îți poruncesc să te justifici în fața mea, în termen de 8 zile de la primirea acestui ordin, despre felul în care s-a dat acest act, respectiv pe baza cărei garanții sau cauțiuni a putut acorda oficiul scaunului un astfel de pașaport de drum spre

Țara Românească în beneficiul numitului instigator, respectiv cum a putut să scrie în pașaport că acela este locuitor în satul Fofeldea din scaunul amintit.
August 22, 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2258, foto: 528–529.

223.

Cluj, 22 august 1848

A Szászsebecsi tanácsnak

Az oláhpiáni közönségnek azon kérelmét, mi szerént a bor és pálinka árulás s mézszárlási jogokat a haszonbér alól fel menteni kéri, folyó év és hónap 15^{ik} napjáról költ feliratoknál fogva kegyelmetek ezen fő kormány szék eleibe terjesztvén a záratékok vissza küldése mellett ezennel vissza iratik: hogy a királyi fő kormánysház az oláhpiáni közönség azon merészségét, miszerént a mézsház és kocsoma haszonbéréit az e részben a szászság minden faluibani alkotmányos rendszer fel forgatásával s a haszonbéri innen megerősített köt levelek meg semmisítésével meg szüntetni s ily módon az esküdt közönség köréhez más lakosok ki rekesztésével tartozó tárgy fojtatásába belé avatkozni nem átalotta, úgy a felügyelő azon eljárását, hogy a tanácsnak idei julius 3károli célszerű végzésén túl lépve a nép kívánságát a tanácsnak meg egyezésén kívül határozatilag kikérdezteni nem kételkedett nagyobb érdekűnek találta, hogysen ezen rendetlenségeket fenyttek nélkül elmellőzhetné. Meg hagyatik annak okáért ezennel kegyelmeteknek, hogy a királybíró maga mellég vévén egy törvényszéki titoknokot, töstént száljon ki a hely színére, a ki is nemcsak azon határozatot a k. Főkormány shékné névében történt meg semmisíteni s a rendet helyre állítani, hanem az ellenszegülés esetében a bujtogatás szerzői ellen kinyomozást végbe vinni és a keletkezendő munkálatot, valamint szintén a fenn említett felügyelőtől maga igazolására nézve béveendő nyilatkozatát határozás tétel végett kegyelmeteknek bé adni tartsa kötelességének.

Kolosvárt, Kisasszony hava 22^{ik} napján 1848.

*

Către Consiliul din Sebeș

Domniile voastre ați înaintat Guberniului în data de 15 a anului și a lunii curente o cerere în care comunitatea din Pianu de Sus solicită suspendarea arendei care le revine după dreptul lor de cârciumărit și măcelărit. La această cerere, alături de retrimiteră anexelor, se răspunde aceea că

Guberniul în sine nu poate să lase fără pedepsire indisciplina constituită de acea îndrăzneală a comunității din Pianu de Sus de a cere sistarea arendei plătite după dreptul lor de cârciumărit și măcelărit. Aceasta ar duce la răsturnarea ordinii constituționale în toate satele săsești, dar și la desființarea arendei de aici, fapt care înseamnă totodată amestecul într-o problemă a comunității jurate din care alți locuitori sunt excluși. Guberniul [nu admite] nici acea procedură a supraveghetorului, pentru că acesta, ignorând rezoluția eficace a consiliului din data de 3 iunie, a îndrăznit să considere părerea locuitorilor ca fiind hotărâre, fără să aibă consimțământul consiliului. Cu aceasta se ordonă deci domniilor voastre ca judele regesc să se deplaseze imediat la fața locului, împreună cu un secretar de la Guberniu. El să desființeze acolo imediat, în numele Guberniului, hotărârea respectivă [a comunității] și să restabilească ordinea, iar în caz de împotrivire să întenteze o investigație împotriva instigatorilor. Rezultatul investigației să îl înainteze, alături de o declarație a supraveghetorului – cerută de la el în vederea justificării – pentru luarea măsurilor necesare.

Cluj, 22 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 8863/1848, foto: 29759–29762.

224.

Vânători, 22 august 1848

Szolga bíró Somogyi Istvánnak

A szolgabíró úr a gróf Haller családnak fejéregyházi majorság földén a kastely kerületébe lakó újj parasztság az eddigi gyakorlatba volt szolgálat nem tétele aránt folyó hó 17^{ről} Tiszt – ségünkhez tett jelentéséből világosságra jöven az, miszerint a nevezett újj parasztság majorság földön laknak, a majorság külsőket is bírnak. Meg hagyatík önnek miszerint a bé panaszoltattakat intse arra, hogy az eddig tenni szokott napszámokat vagy tegyék meg, vagy azok íránt földes urakkal edgyeződjenek, mi ha nem sikerülne rajtok valamint az el maradott, úgy az ez utáni napszámok díjját a fő ispányi hasonló tárgyban kiküldött rendelet értelmében mind annyiszor vegye fel, s ha a hátra maradott napszámokat meg fizetni képesek nem lennének, szabadságban álland a földes úrnak őket lakházokból tisztí erő közbe jöttével is kitétettni.

*

Către judele regesc Somogyi István

Din raportul¹ domnului jude regesc din data de 17 l.c. adresată Oficialității noastre, reiese limpede că țigani de pe pământurile alodiale ale

familiei contelui Haller din Albești nu-și mai prestează serviciile obișnuite de până acum și că locuiesc pe pământ alodial, deținând extravilane din pământul nobiliar. Sunteți dator să somați inculpații pentru prestarea zilelor de până acum sau să se înțeleagă cu stăpânul lor. Dacă nu reușesc să facă acest lucru, pe baza ordinului comitelui suprem, trebuie să percepeți sumele respective pentru zilele de lucru neexecutate. Dacă nu vor fi în stare să plătească zilele de lucru neexecutate, atunci stăpânul lor are puterea de a-i evacua, cu ajutor oficial, din locuințele lor.

22 august 1848

Copie: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond. Comitatul Alba de Sus. Actele oficialității, foto: 65748–65749.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 181, datat Albești, 17 august 1848.

225.

Pesta, 22 august 1848

Báró Vay Miklós kir. biztos úrnak

Dézszen elfogatott Roussó oláh egyénnek hozzám intézett s királyi biztos úr által folyó hó 17^{kéröl} 579 szám alatt felterjesztett levelét melly szerint méltatlan befogatása miatt magának elégtételt adadni kér, királyi biztos úrnak azon kéressel küldöm vissza, hogy habár a balázsfalvi oláh népgyűlés jegyzőkönyvei több példányainak az érintett egyénneli taláztatásai és a hozzánk menekült gyanús külföldiekkeli szorosabb társalgása a méltó gyanakodásra, következőleg a befogatásra is elég alkalmul szolgált, mind a mellett miután érintett Roussó a befogatási és szabadon bocsátási eljárás ellennel panaszt méltoztassék kir. biztos úr a védbeli kitételekhez képest a vizsgálatot elrendeltetni, s annak alapos vagy alaptalan kitételeiről tudomást szerezvén, ezen ügynek a lehető legjobb móddali kiegyenlítését eszközöltetni.

Pesten, Aug. 22. 1848.

*

Domnului comisar regesc Vay Miklós

Vă remit scrisoarea adresată mie de către un ins care este român și se numește Russo. El a fost prins la Dej, iar în scrisoarea pe care mi-ați înaintat-o în data de 17 a lunii curente cu numărul 579¹, el solicită măsuri concrete din cauza arestării sale nedrepte. Chiar dacă s-au găsit la el mai multe exemplare din protocolul Adunării Naționale a românilor de la Blaj și

sunt certe legăturile lui strânse cu străinii suspecti ce sunt refugiați la noi, nimic din toate acestea nu a oferit suficiente motive pentru suspectarea lui în ceea ce privește fapte reprobabile care să și conducă la arestarea sa.

Cu toate acestea, întrucât numitul Russo face plângere împotriva procedurii de arestare și de punere în libertate, vă rog să binevoiți a dispune examinarea punctelor sale de apărare și, informându-vă despre temeinicia sau netemeinicia lor, să decideți soluționarea acestei afaceri în modul cel mai înțelept cu putință.

Pesta, 22 august 1848

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 521.E./1848, foto: 2325.

¹ Despre scrisoarea lui Alecu Russo către comisarul Vay și contextul în care aceasta a fost elaborată, vezi George Cipăianu, *O scrisoare a lui Alecu Russo din vara lui 1848*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj”, XIV, 1971, p. 291–298. Scrisoarea este redată ca anexă.

226.

București, 22 august 1848

Szüleimán pása a régen várt, tegnapelőtt d.u. 3 órator ide érkezése. Kisérete egy század dzsidás és egy század huszárbul állott. Szállása a Bibesco féle lak. A város főbb utcáin és a középületek falain estve mécsesek cillámlottak. A biztos kedvéért tegnap színházi előadás volt. A közben nemzeti himnek énekeltettek. Ma pedig a népkertben táncvigalom fog lenni. A portai biztos szerdán az az f.h. 23^{án} Bucurestet ide hozandja. A kérdés alatt lévő három pont t. i. az általános szavazás a sajtó korlátlansága – és a nemzetörség diplomatai subtilitással ekép fog, modificáltatni.

1. Szavazási joggal csupán csak az írástudók fognak birni – ez sarkantyú.

2. A nagyúr magas személlye a sajtó előtt megsérthetetlen fog lenni – ez Courtoisie.

3. A nemzetörség neve ezentúl nem nemzetörség, hanem országos fegyveres erő leend – e névvé változtatás pedig a terve meghiusulásán bándó orosznak szolgáljon vigasztalásul. Továbbá a Magyarhonból ide jött és már érintett 12 oláh ügye így áll: Abéhivattak nem 12 hanem 13 vagynak, s minthogy mindnyjan iskolás egyének – itten pedig az olyanoknak még szükiben vagynak – tehát az oláh kormány által a kerületekbe szét küldettek, Feladatok: a nép capacitálása – a kormány és nemzet igényeinek terjesztése – és a netalántán megtörténhető reactionak paralyzálása. Ezredes Záblooky ki az ország hegyes helyeinek megvizsgálására vala kiküldve feladatát elvégezvén visszatért. Szegény fél, hogy ötét az orosz irigység innen is ki marandja.

Korbán örmester az itteni osztrák agentia jellemtelen fa tuttoja gazzetteit f.h. 18^{án} reggeli 7 órakor tennem maga jutalmaztatta meg. A reá várandó büntetést s gyalázatot kikerülendő magát szivbe lőtte. Az ügynökségnél le tett pénzeknek nagy része a Capo gondatlansága miatt, elfecsérelve. Az osztrák alattvalók tetemesen károsítvák. Az ügynökbeli megalégtelenség legfensőbb fokon. Elkergettetése, mint hallom, az itteni németek által már munkában van.

Azonban az oroszbarát Timoni Bécsbüll vett parancs következtetésében vala tegnapelőtt az itteni kormánynál tisztelegni, és azt ünneplésen elismerni.

Igen tisztelt miniszter úrnak

alázatos szolgálja,
Nagy Ferencz

Bucurest, augusztus 22^{én} 1848.

*

Prea mărite d-le ministru !

Mult așteptatul Pașa Suleiman a sosit alaltăieri după masă la ora trei. Escorta lui a fost compusă dintr-un regiment de soldați și unul de husari. El a fost găzduit în casa lui Bibescu. Seara, pe străzile principale ale orașului, dar și pe pereții clădirilor publice, au sclipit lumânări. Pentru comisar, ieri s-a ținut spectacol la teatru și s-au cântat imnuri. Azi, în grădina publică, vor fi și dansuri.

Comisarul de la Poartă, în ziua de miercuri, adică pe data de 23 a lunii curente, va părăsi Bucureștiul. Cele trei puncte luate în discuție, adică votul general, libertatea presei, gărzile naționale, se vor modifica, cu subtilitate diplomatică, în felul următor:

1. Drept de vot se va acorda numai acelor care știu să scrie.
2. Înalta persoană a marelui domn va fi inviolabilă în fața presei. Aceasta este Courtoisie.

3. Numele de gardă națională va fi schimbat în fața înarmată a țării. Această schimbare de nume să-i servească ca mângiere rusului care se necăjește din cauza zădărnicii planului său. Mai departe, cazul celor 12 români – amintiți deja – veniți aici din Ungaria se prezintă în felul următor: cei chemați nu sunt 12, ci sunt 13, iar întrucât cu toții sunt elevi, iar aici, din aceștia, avem puțini, guvernul român i-a răspândit în districte diferite. Sarcina lor este: convingerea poporului; răspândirea pretențiilor guvernului și ale națiunii, respectiv paralizarea eventualelor reacțiuni. Colonelul Zablocky, care a fost trimis pentru cercetarea locurilor muntoase ale țării, îndeplinindu-și sarcina, s-a întors acasă.

Sărmanul, îi este frică, pentru că invidia rusească o să-l alunge și de aici. Korbán, *totum factum*-ul fără caracter al agenției austriece de aici, și-a autodepășit

faptele mârşave în ziua de 18 l.c. la ora 7 dimineaţa. Atunci, pentru a scăpa de pedeapsa şi ruşinea care îl aşteptau, a decis să se împuşte. Marea majoritate a banilor depuşi la agenţie, din cauza neglijenţei lui Capo, sunt risipiţi. Nemulţumirea faţă de agent şi-a atins culmile. Gonirea lui, precum aud, este deja în lucru graţie nemţilor de aici.

Însă filorusul Timoni, în urma ordinului primit de la Viena, a fost obligat să prezinte onoruri în faţa guvernului şi [a mai fost nevoit] ca să recunoască guvernul în mod solemn.

Al prea stimatului domn ministru,

serv umil,
Nagy Ferencz

Bucureşti, 22 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-I Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 930–932.

227.

Braşov, 23 august 1848

3543 1848

In Gemäßheit einer hohen Verordnung des Ministerpräsidenten Grafen Batthyányi vom 30. [13.]¹ August 1848, Z. 782/1848, ergeht an alle Bewohner dieses Kreises die Aufforderung: womit sich alle diejenigen, welche als Freiwillige in ein zu bildendes freiwilligen Corps einzutreten belieben tragen, sich beim hiesigen V. Stadthauptmann Paul Chrestels melden mögen; wonach dieselben in Unterricht genommen und auf weitere höhere Anordnung den Tag des Ausmarsches erfahren werden. Wonach denselben zugleich bekannt gegeben wird, daß sie vom Tage ihrer Assentirung bis zu ihrer Nachhausekunft dieselbe Löhnung erhalten wie die Landwehr und das Disciplinar Reglement der Letzteren, so lange der Felddienst dauert, auch auf ihre Anwendung findet.

Kronstadt den 23. August 1848.

Der Magistrat

*

3543/1848

Conform unei înalte dispoziţii a primului-ministru, contele Batthyányi, din 30 [13]² august 1848, nr. 782/1848³, tuturor locuitorilor acestui cerc li se transmite îndemnul: ca aceia care doresc să se înscrie voluntar într-un corp de voluntari ce se va forma, să se anunţe la vicecăpitanul orăşenesc de aici,

Paul Chrestels. Apoi aceștia vor face instrucție și, la viitoarea înaltă dispoziție, vor afla ziua când vor porni în marș. În același timp, li se aduce la cunoștință că din ziua conșcrierii lor și până la întoarcerea lor acasă vor primi aceeași soldă ca și *Landwehr* [armata populară], iar regulamentul disciplinar al acesteia li se aplică și lor, atâta timp cât va dura serviciul de câmp [campanie].

Magistratul

Brașov, 23 august 1848

Tipăritură: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3543, foto: 32156/1848.

¹ Greșeală în tipăritură.

² Greșeală de tipar.

³ Vezi doc. nr. 207, datat Brașov, 21 august 1848.

228.

Brașov, 23 august 1848

Abschrift

Testamentu

In numele Tateluj schi al Fiuluj schi al Sfantuluj Duch. Amin.

Jeu csea maj zsose subscribe, ca una cse nu am nics Copii, nics fratzî szau surori, Rude mai de aproape, csi numai niste nepotismu de la frazi mej, care nepotizmu inse nau fostu in aseă strinse apropiere schi lagetuintze cu nimine, nics are dare dreptu de a face csea mai mike pretensie kiar schi in casul acsela, kind nu leasch testa nimica (care jeu totusch nu vojescu a facse) fiindu ke astezi me vezu lovite de krincsena boala a Choleri, in care jeste cu putintze ca se schi morju, jar pene am fostu senetoase, avand nedezsde in ke de viaze, nu am keutat de sufletu, dupa propusul Cudzetuluj meu, nics am fecut vre o rindujale pre cum dorjam cu averea mea, ascha spre mungejerea schi uschurarea Szufletuluj meu dincolo de groape. Kemund la mine pre Domnul Tatel de vecini George Burbe, schi pre onoratzi Preotzi de la S. Biserica csea mare orthodoxa din Bolgórszeg pene inke me szimtzu in toate mintea ne biruite de boala, schi venind numitul Tatel de vecini, schi din preotzi Onoratzi D. D. Parintele Juon Petrik Tit. Protopopp, schi Perintele Josif Barak Diacon, miam descoperitu in naintea Domniilor sale vointza mea csea de pre urmea cu remasul meu, rugindume a mi se facse Testamentul meu acseszta dupe kuprinsul puncturilor urmetoare:

Iiu Sanctej Bisericsi csei mare din Skeju a kerija poporeanul sum schi jeu, lasz un Capital de Rfl. 400 WW. cu acsea inse rendujale schi conditie, ca Rfl. 100 WW. sej priveasca schi administreze in folosul Schoalej sale,

ka o danie din a kerija debunda se se kumpere Kertzi de Schoala la Copii csej seracsi, altzi Rfl. 100 WW. se sze administreze pentru trebuintzele Sanctei Bisericsi, jara Rfl. 200 WW. sze sze intrebuintzeze ca un fond preoczescu din al keruja interusurium se mi se faca in fijeste care anu pentru sufletul meu kite un parastasu pene va szta sfanta Biserika.

2. Jngropecsunea mea se se faca cu schapte Preotzi, schi la fiecse care din Preotzi acestija se ise dea a fare de plata Jngropecsuni schi kite un serindár pentru pomenirea mea in 40 de Zile la biserika.

3. Rfl. 70. WW. care am la gazda Kasii unde lekujescu, schi sculele Kasej toate, schi chajnele le lasu nepotizmuluj meu de fratzii ca se le impertzeasca intre dinschi in portzi de o potrive.

4. Dl. Tatel de vecini Georg Burbe jeste rugat a se insercsina cu ducsera intru implinire a Testamentuluj acestuja, impertzind remasul meu dupe cuprinsul Dieti mele acestija, schi oprindusch schi Dumnelui cse se cuvine pentru osteneala sa.

5lea. Jngropecsunea se mi se faca in toate Rindujala csinstit.

6lea. Pentru Sluzsirea unej Paroch daca se poate schi va fi de unde se se dea Preotzilor dela Biserica csea mare Rfl. 70. WW. adeca kite Rfl. 20. la un preot, schi 10 fl. WW la diacon.

7lea. Nepoatej mele Marina lui Josif Komscha, a fare de imperzirea fretzaske dupe punctul al 3lea ej lasu patru stucuri hajne de metase pentru care la f[i]ekare Septemeni sem facî pomana.

Pre cumcâ acestu Testamentu jeste kiar dupe voja schi dorintza mea fecut, interescu cu subscrierea numeluj schi punerea dedzetului in locu de petzetie.

Braschov in 11/23. Augustu 1848.

+ Dokia lui Petru Komscha m.p.
din Bolgarszég
Testatrice

L.S. Joan Petrik mp. Protopop ca Martor

L.S. Josif Barak mp. Diacon ca Mártor

L.S. George Manole Burbe mp. Nachbarvater

*

Abschrift [Copie]¹

Testament

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Eu, cea mai jos scrisă, ca una ce nu am nici copii, nici frați sau surori, rude mai de aproape, ci numai niște nepoți de la frații mei, care nepoți însă n-au fost în așa strânsă apropiere și legătuință [legătură] cu niminea,

nici are [au] dară dreptul de a face cea mai mică pretenție chiar și în cazul acela, când nu le-aș testa nimica (care eu totuși nu voiesc a face), fiindcă astăzi mă văd [văd] lovită de crâncena boală a Cholerei, în care este cu puțință ca să și mor, iar până am fost sănătoasă, având nădejde încă de viață, nu am căutat de suflet, după propusul Cugetului meu, nici am făcut vreo rânduială pre cum doream cu averea mea, așa spre mângâierea și ușurarea Sufletului meu dincolo de groapă. Chemând la mine pre Domnul Tatăl de vecini George Burbea, și pre onorații Preoți de la S. [Sfânta] Biserică cea mare orthodoxă din Bolgárszeg [Șchei]², până încă mă simț [simt] în toată mintea, nebiruită de boală, și venind numitul Tatăl de vecini³, și din [dintre] preoți, Onorații Domni, Părintele Ion Petric Tit. [titrat, titular] Protopop⁴, și Părintele Iosif Barac Diacon⁵, mi-am descoperit înaintea Domniilor sale voința mea cea de pre urmă cu rămasul meu [moștenirea], rugându-mă a mi se face Testamentul meu acesta după cuprinsul puncturilor [punctelor] următoare:

1iu Sanctei [Sfintei] Biserici cei mari din Șchei, a căreia poporean[ă] sunt și eu, las un Capital de Rfl. 400 WW. [400 florini renani valoare vieneză], cu acea însă rânduială și condiție, ca Rfl. 100 WW. să-i privească [primească]⁶ și administreze în folosul Școalei sale, ca o danie din a cărei dobândă să se cumpere Cărți de Școală la Copiii cei săraci; alți Rfl. 100 WW. să se administreze pentru trebuințele Sanctei Biserici, iară Rfl. 200 WW. să se întrebuițeze ca un fond preoțesc din ale cărui interese [dobânzi] să mi se facă în fieștecăre an pentru sufletul meu câte un parastas, până va sta [exista] sfânta Biserică.

2. Îngropăciunea mea să se facă cu șapte Preoți⁷, și la fiecă care [fiecare] din Preoții aceștia să i se dea afară de plata Îngropăciunii și câte un sărindar⁸ pentru pomenirea mea în 40 de Zile la biserică.

3. Rfl. 70. WW [70 florini renani valoare vieneză], care am la gazda Casei unde locuiesc, și sculele Casei toate, și hainele le las nepoților mei de frați ca să le împărțească între dâșii în porții deopotrivă [părți egale].

4. Domnul Tatăl de vecini George Burbea este rugat a se însărcina cu ducerea întru împlinire a Testamentului acestuia, împărțind rămasul meu după cuprinsul Diatei mele acestea, și oprindu-și și Dumnealui ce se cuvine pentru osteneala sa.

5lea. Îngropăciunea să mi se facă în toată Rânduiala, cinstit.

6lea. Pentru Slujirea unei Parohii, dacă se poate și va fi de unde, să se dea Preoților de la Biserica cea mare Rfl. 70. WW. [70 florini renani valoare vieneză], adică câte Rfl. 20. la un preot, și 10 fl. WW la Diacon.

7lea. Nepotei mele Marina lui Iosif Comșa, afară de împărțirea frățească după punctul al 3-lea, îi las patru stucuri⁹ haine de mătase, pentru care la f[i]ecare Săptămână să-mi facă pomană.

Precum că [Că] acest Testament este chiar după voia și dorința mea
făcut, întăresc cu subscrierea numelui și punerea degetului în locul de pecete.
Brașov în 11/23 August 1848.

+ Dochia lui Petru Comșa m.p.
din Bolgarszég [Șchei],
Testatrice

L.S. Ioan Petric mp. Protopop ca Martor

L.S. Iosif Barac mp. Diacon ca Martor

L.S. George Manole Burbea mp. Nachbarvater [Tată de vecini, fruntașul
vecinătății]¹⁰

Original: Arh. Bis. Sf. Nicolae Brașov, dosar nr. 1849, fila 1 r-v, și dosar nr. 1850,
fila f.n. verso.

¹ Testamentul din dosarul 1849 este o copie (2 pagini) întărită cu pecete roșie de ceară.
Este scris în alfabet latin, fiind transcris fonetic conform normelor limbii germane (*jeu* = eu;
sch = și; *ke* = că; *putintze* = puțință; *mungujerea* = mângâierea) și ale limbii maghiare (*nics* =
nici; *acseszta* = acesta; *sze sze* = să se).

² *Bolgárszeg*, adică Șcheii Brașovului, în formă românească mai veche *Bolgarsechi*,
vine din maghiară: *Bolgárszék*, ceea ce înseamnă reședința sau „scaunul bulgarilor”, sau
poate *Bolgárség*, adică „bulgăria”, sens mai apropiat de denumirea sa germană: „Belgerei”
[Bulgerei], „bulgăria”. În acest loc bulgarii au sosit la anul 1392. Numele actual de *Șchei*
provine de la denumirea credincioșilor ortodocși de limbă slavonă, „sklavi”.

³ De la sașii brașoveni, românii din Șcheii Brașovului au împrumutat vecinătatea
(*Nachbarschaft*), al cărei fruntaș era *Tatăl de vecini*, traducere literală din limba germană:
Nachbarvater.

⁴ Părintele paroh din Șchei, Ioan Petric, era deja la 1841, ca tânăr preot, profesor de
catehizare la școala românească a Bisericii Sfântul Nicolae din Șchei. Vasile Oltean, *Prima
școală românească din Șcheii Brașovului*, Brașov, Editura Transilvania Expres, 2013, p. 209.

⁵ Diaconul Iosif Barac (1813 sau 1818–1884), fiul vestitului dascăl și cărturar (copist,
versificator, traducător) brașovean Ioan Barac (1776–1848), a urmat Dreptul la Cluj și
Școala preparandială din Arad. Uns diacon (din 1840) și protodiacon (1849), era din 1840
învățător la școala de la Biserica „Sfântul Nicolae”, iar din 1850 învățător la Școalele
Centrale, abia înființate, primul gimnaziu românesc din Transilvania. La 1841 îl vedem
profesor „diriginte” al clasei a IV-a de băieți de la școala din Șchei, iar după revoluția
pașoptistă a devenit protopop al doilea al Brașovului (1857). Din 1864 a fost administrator
al protopopiatului întâi al Brașovului, ca protopop „locțiitor” al protopopului Ioan Popazu,
atunci când acesta, ca regalist, era plecat la Dieta transilvană. În 1865, Iosif Barac a tradus
o carte de căpătâi, tratatul Sfântului Ioan Gură de Aur, intitulat *Despre preoție*. Vasile Oltean,
op. cit., p. 209, 258. Despre Ioan Barac, în *ibidem*, p. 212–215.

⁶ În copia testamentului s-a strecurat o greșală: „să privească”, în loc de „să primească”.
În original: „Lasă 100 fr. [florini renani] W.W. [Wiener Werth, valoare vieneză] să priimască
și să administredze în folosul Skolii Sf. Biserici cei mari din Scheiū, că o dane [danie] din
a căria Dobindă se se cumpere Cărții de Scólă la Copii cei săraci”.

⁷ În mormântarea fastuoasă, cerută de donatoare, se exprima și prin numărul mare de
preoți (7), slujitori ai slujbei de îngropăciune.

⁸ *Săringdar*, rugăciune făcută de preotul ortodox timp de 40 de zile în șir, în timpul liturghiei, pentru diferite dorințe ale credincioșilor, pentru iertarea păcatelor, pentru cei suferinzi sau pentru pomenirea celor morți. *A da un săringdar*, a plăti preotului să facă această rugăciune la 40 de liturghii.

⁹ *Stucuri*, în sensul de materiale, stofe.

¹⁰ În alt dosar, nr. 1850, din Arhiva Bisericii Sfântul Nicolae din Șchei, între cele două foi ale contractului privind întemeierea primului gimnaziu românesc la Brașov (1850), se află ultima pagină a testamentului Dochiei Comșa. Contractul, de 3 pagini, este incomplet, în schimb pe verso-ul uneia dintre pagini găsim pagina a doua a testamentului Dochiei Comșa, într-o formă sintetizată. Acest fragment extrage punctele 1 și 4 din testamentul amintit, adică punctele referitoare strict la donația școlară făcută de Dochia Comșa. Fragmentul e scris tot cu litere latine, dar cu o grafie românească mai curată, semnat de „Dochiea lui Petru Komscha” și de martorii „Ioan Petrică, Josif Barak și George M. Burbea”.

229.

Brașov, 23 august 1848 [și 1850]

Contract

Noi subscriși de o parte Curatori și Reprezentanți Sf. Biserici romanesti răsăritene dela Sf. Nicolae; iar de alta Curatori și Reprezentanți Sf. Biserice cei românești răsăritene dela Adormirea Maicii Domnului din Cetatia Brasiovului facem cunoscut tuturilor celor de acum și celor viitori, cari vreau și doresc a ști, cumcă recunoscându noi neapărata trebuință a unei Educații mai bune pentru tinerimea noastră, și înaltul folos a unei creșteri mai ușoare a Științelor, încredințat pe deplin, cumcă Școala este și trebuie se fie fundamentul și Radimul Biserice, cu ajutoriul lui Dd'eu neam învoit și neam îndatorat în numele sus numitelor Sf. Besereci, la următoarele puncturi:

1° Aceste două Comunitati Române patrunse de neînclinjurata trebuință a întemeierii unui Gymnasiu

[Pe verso-ul filei urmează pagina a doua sintetizată din testamentul Dochiei Comșa]

1. miam descoperit înaintea Domniilor Sale voința mea cea depre urmă cu rămasul mieu, rugându-mă a mi se face Testamentul acesta după cuprinsul Punțelor următoare:

1. - Lasă 100 fr. W.W. să primască și să administreze în folosul Școlii Sf. Biserecii cei mari din Schei, că o dane din a căria Dobînda se se cumpere Cărții de Școlă la Copii cei săraci. –

4. Domnul tată de vecini George Burnea este rugat a se însărcina cu aducerea întru împlinire a Testamentului meu acestuia, împartind Rămasul

meu după cuprinsul Dietei mele ačestiea, si oprindusă D'lui ăe se ăuvine pentru Osteneala sa.

Preăumă ăă aăestă Testamentă este ăhiauă după voiea mea si dorintia mea făcută, întăresăă ău Subsărierea Numelui si punerea Degitului în loăă de peăete.

Brasiovă 11/23 Augustă 1848.

+ Doăhiea lui Petru Komscha mp
din Bolgarseg

20 Ioann Petriău mp Protopp. ăă martoră

22 Josifă Barak mp ăă martoră

21 George M. Burbea mp Nachbarvater

[Pagina a doua, cu continuarea contractului pentru înfiinăarea gimnaziului romănesc.]

1 [Gymna]siă romănesăă aiăea în Brasovă si neputăndă astepta spre nespusa Dăună a Natiunei si a Junimeă năstre, pănă neară veni ajutoriulă în privintia aăeasta din alte părăi, punemă prin aăeasta temeiulă la ună Gymnasiă ferbinte dorită de ăătre toăi Dreptă Simăitoriă. –

2. Deăhiauăă si dorimă, la organisarea aăestuă Gymnasiă romănescă se se întreprinăă înăru înăielesulă legiăireă împărátestă emanate la anulă 1849, pentru tóte Gymnaăiile Imperiului Austriacă, asia înăhăită alegerea si denumirea Professoriloră, a Direcăoriului si a Ephorieă Gymnaăiale din partea Comunităăiloră, ăumă si Sfera lucrărei loră se urmedăă după regulele presărise în aăea legiuire. –

3. Pentru ăoperirea unei părăi din trebuinăeăsele Spessă la ăinerea aăestuă Gymnasiă, se îndatorăăă ăele dăue Comunităăi biseriăesti susă numite, prin aiăi subsărisi, ăumăă dănsele voră număra din veniturile aăelorasă anuale ăorrente în ăursă de d'ăe anăi, dela d'ăă Desăhiderei Gymnsiului pe fieăare ană C. Mze. fl. 1712. adiăă una mie sépte sute dăáspred'ăe fiorină în monetă Conventională, si anume:

Biseriăa Sf. Nicălae peste Suma

[Pagina a treia a contractului pentru înfiinăarea gimnaziului romănesc.]

[Su]ma de 524 f. C. Mz. d'ăăă ăinăi sute dăád'ăă si patru fiorină în monetă Conveăională, ău ăare se ăine Norma, înăă măi numărá pe Sama Gymnaăiului ăăte C.Mze fl. 1476 [zic]¹ Una mie patru Sute Septed'ăă si Sasă în monetă Conveăională, iar Biseriăa dela Adormirea [Maicii] Domnului peste Suma de [264] d'ăăă dăă Sute Seasád'ăă si patru fiorină ăonveăională, ăe dá Săólei Normale, măi numărá înăă 236 C.Mze fl. adiăă dăue Sute treid'ăă si Seasă fiorină în monetă Conveăională, ău totulă 2,500.

C.Mze fl. adiță două mii Cinci Sute fiorini convenționali, pe lângă aceasta aiți numiți Preoții răspundă la bani Sf. Sale cei primesc de la Sfta biserică dreptă ajutoriă de Quartier, îi lasă pe sama Gymnasiului pe d'ecă anii următorii și anume:

D. Protop. și Paroșu Ioann Popasu	fl. 48
D. tit. Protop. și Paroșu Ioann Petricu	fl. 48
D. Protodiaconu Iosifu Baracu	fl. 24
D. Paroșu Toma Vassiliu în adjutal.	fl. 25
Care cu totulă face	C.Mze. fl. 145
adiță o sută patru de cinci și Cinci fiorin în monetă Convențională.	

4. Acestă ajutoriă dă C.Mze 2645. adiță Două mii Sásă Sute patru de cinci și Cinci fiorini convenționali, iar mai cu deosebire pentru plătirea Professorilor, [...]

[*Documentul continuă. Nu s-a păstrat continuarea.*]

*

Contract

Noi, subscriși, de o parte Curatorii și Reprezentanții Sf. Biserici românești răsăritene de la Sf. Nicolae, iar de alta Curatorii și Reprezentanții Sf. Biserice cei românești răsăritene de la Adormirea Maicii Domnului din Cetatea Brașovului, facem cunoscut tuturor celor de acum și celor viitori, care vreau și doresc a ști, cum că recunoscând noi neapărata trebuință a unei Educații mai bune pentru tinerimea noastră, și înaltul folos al unei creșteri mai ușoare a Științelor, încredințați pe deplin, cum că Școala este și trebuie să fie fundamentul și R[e]azemul Bisericii, cu ajutorul lui Dumnezeu ne-am învoit și ne-am îndatorat în numele sus-numitelor Sf. Biserici, la următoarele puncturi [puncte]:

1° Aceste două Comunități Române, pătrunse de neînconjurata trebuință a întemeierii unui Gimnasiu

[*Pe verso-ul filei urmează pagina a doua sintetizată din testamentul Dochiei Comșa*]

1. mi-am descoperit înaintea Domniilor Sale voința mea cea de pre urmă cu rămasul meu, rugându-mă a mi se face Testamentul acesta după cuprinsul Punctelor următoare:

1. - Lasă 100 fr. [florini renani] W.W. [Wiener Werth, valoare vieneză] să-i primească și să-i administreze în folosul Școlii Sf. Biserecii cei mari din Șchei, ca o dane [danie] din a căreia Dobândă să se cumpere Cărți de Școală la Copiii cei săraci. —

4. Domnul tată de vecini George Burnea este rugat a se însărcina cu aducerea întru împlinire a Testamentului meu acestuia, împărțind Rămasul meu după cuprinsul Dietei [diatei] mele acestea, și oprindu-și D[umnea]lui ce se cuvine pentru Osteneala sa.

Precum că acest Testament este chiar după voia mea și dorința mea făcut, întăresc cu Subscrierea Numelui și punerea Degetului în locul de pecete.

Brașov 11/23 August 1848.

+ Dochia lui Petru Comșa m.p.
din Bolgarseg [Șchei]

20 Ioan Petric m.p. Protopop ca martor

22 Iosif Barac m.p. ca martor

21 George M. [Manole] Burbea m.p. Nachbarvater [tată de vecini]

[Pagina a doua, cu continuarea contractului pentru înființarea gimnaziului românesc.]

1. [Gymna]siu românesc aicea în Brașov și, neputând aștepta spre nespusa Daună a Națiunei și a Junimei noastre, până ne-ar veni ajutorul în privința aceasta din alte părți, punem prin aceasta temeiul la un Gymnasiu fl[i]erbinte dorit de către toți Drept-Simțitorii.

2. Declarăm și dorim, la organizarea acestui Gymnasiu românesc să se întreprinză întru înțelesul legiurii împărătești, emanate la anul 1849, pentru toate Gymnaziile Imperiului Austriac, așa încât alegerea și denumirea [numirea] Profesorilor, a Directoriului și a Eforiei Gymnaziale din partea Comunităților, [pre]cum și Sfera lucrării lor să urmeze după regulile prescrise în acea legiuire.

3. Pentru [a]coperirea unei părți din trebuincioasele Speze la ținerea acestui Gymnasiu, se îndatorează cele două Comunități bisericești sus-numite, prin aici-subscriși, cum că dânsese vor număra [socoti] din veniturile aceluiași anuale curente, în curs de zece ani de la ziua Deschiderii Gymnasiului, pe fiecare an C.Mze. fl. [florini monedă convențională] 1.712, adică una mie șapte sute douăsprezece fiorini în monedă Convențională, și anume:

Biserica Sf. Nicolae peste Suma

[Pagina a treia a contractului pentru înființarea gimnaziului românesc.]

[Su]ma de 524 f. C.Mze. [florini monedă convențională], zic cinci sute douăzeci și patru fiorini în monedă Convențională, cu care se ține Norma, încă mai numără pe Sama Gymnaziului câte C.Mze. fl. [florini monedă convențională] 1.476, [zic]² Una mie patru Sute Șeptezeci și Șase în monedă Convențională, iar Biserica de la Adormirea [Maicii] Domnului peste Suma

de [264], zic două Sute Șaizeci și patru fiorini convenționali, ce dă Școlii Normale, mai numără încă 236 C.Mze. fl. [florini monedă convențională], adică două Sute treizeci și Șase fiorini în monedă Convențională; cu totul 2.500 C.Mze. fl. [florini monedă convențională], adică două mii Cinci Sute fiorini convenționali; pe lângă aceasta aici numiții Preoți răspund la [cu] banii Sf. [Sfinților] Sale, ce-i primesc de la Sfta [Sfânta] biserică drept ajutor de Quartier [cvartir, locuință], îi lasă pe sama Gimnasiului pe zece ani următori, și anume:

D. [Domnul]Protop și Paroh Ioan Popasu	fl. 48
D. tit. [titrat, titular] Protop și Paroh Ioan Petricu	fl. 48
D. Protodiacon Iosif Barac	fl. 24
D. Paroh Toma Vasiliu in adjutal. [secund]	fl. 25
În care cu totul face C.Mze. fl. [florini monedă convențională]	145
adică o sută patruzeci și Cinci fiorini în monedă convențională .	

4. Acest ajutor dă [suma de] C.Mze. [florini monedă convențională] 2.645, adică Două mii Șase Sute patruzeci și Cinci fiorini convenționali, iar mai cu deosebire pentru plățirea Profesorilor, [...]

[Documentul continuă. Nu s-a păstrat continuarea.]³

Original: Arh. Bis. Sf. Nicolae Brașov, dosar nr. 1850, file 1 și 2 r-v.

¹ Foaia originală este ruptă.

² Foaia originală este ruptă.

³ Contractul inventariază toate sumele de care dispun comunitățile celor două biserici românești din Șchei, alocate noului Gimnaziu românesc. Considerăm că suma de 100 de florini anual, donată prin testamentul din 11/23 august 1848 de Dochia Comșa în folosul școlii din Șchei, a fost inclusă, împreună cu alte danii și donații, în fondurile alocate Gimnaziului. Așa se explică existența fragmentului din testamentul Dochiei Comșa pe verso-ul primei pagini a contractului. Cum lipsește, însă, ultima pagină a acestuia, unde s-au înregistrat locul și data întocmirii contractului, trebuie să datăm acest document în toamna anului 1850, în baza informației lui Vasile Oltean, *op. cit.*, p. 211.

230.

Bonțida, 23 august 1848

Nagy Méltóságú Fő Kormányszéki Úr !

Nagy méltóságodnak idei 2037 rendelete következtében, mely szerint ezen megyében különböző lázadási mozgalmak és bujtogatások miatt befogattak névsora felküldetni rendeltetvén, azok névsorát mind két kerületre nézve ezennel felküldeni kívántuk.

Mély tisztelettel lévén a méltóságos úrnak
Doboka megye tisztségéből

Alázatos szolgálói
Macskási Imre

Boncidán, augusztus, 23^{án} 1848.
Kir. Pénztárnok

Butka Dániel
Főjegyző

*

Prea mărite domn președinte gubernial !

În urma ordinului 2037 a.c. al măriei tale, în care dispuneți înaintarea listei cu numele aceluia care au fost arestați pentru diferitele mișcări de răzvrătire sau instigare¹, pe aceasta v-o trimitem cu referire la ambele districte.

Rămân, cu adâncă stimă, al prea măritului domn președinte.

Din dregătoria comitatului Dăbâca

Servi umili,
Macskási Imre,
Casier regal

Bonțida, 23 august 1848

Butka Dániel
Prim notar

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2336/1848, foto: 26103–26104.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 208, datat Bonțida, 21 august 1848.

231.

Corunca, 23 august 1848

Nagyon tisztelt kedves barátom !

Ma elindultam volt Kolozsvárra tiszteletedre, de derekam fájdalma miatt Kuttyfalváról vissza kellett térnem. Az itt működött bizottság munkálattját bé végezve – a mai napra a Főkormány Székhez bé is küldötte; – az eredmény, mennyire értesítve vagyok, annyi mit te itt létedkor egy nap alatt tudtál, ti hogy rend zavarás volt. Se hogy azok név szerint kik ? A látomások tanúi is felvételén természetesen senki sem jött ki, mert ők a tényt tagadják s ön magok mellett könnyen bizonyítanak. A „Közlöny” 67^{ik} száma látom Vér Farkast Maros Szék belügyeire való is királyi biztosnak nevezi ki, teljes

hatalommal fel ruházva. Én nem értem, de minden esetre jó lászán már, ha Wér mentől előbb el jön, s eréjesen fel lépve, talán engemet is ki halgatva, a hibásokat rendre utasította, hogy ki ki tudja hányadán van. Mert azért, hogy egy néhány ember rendelenkedett, azért a szék kormányában hiány még nem történt, rend és csend vagyon; de ha soká halad a dolog s az én állásom és tekintetem ily ingatag lábon áll, hogy hová fajulhat el ezen emberek eljárásuk, nem tudom. Csak azt az egyet ohajtanám, hogy tanácsodat nyerhetném meg – mi tévös légyek ?

Ma kaptam meg a „Közlöny” 66^{ik} számában meg jelent miniserelnöki rendeletet, itt még az örsereg sem alakithatódott az általam is felfejtett okok miatt; az önkéntesek toborzása most faj – /: mi nekem hivatalosan máig sem jött el a Guberniumtől; most már e fen emilett rendeletbe egy harmadik ajánlkozása neve alatti csapat alakítása parancsoltatik; én bizonyosan mindent meg fogok tenni, hogy sikerüljön, de sok eredményt nem várva, igénytelen nézetem szerint, a toborzást le zavarni fogja.

Innét csak 3 órai távolságra eső Szász Régentől tegnap jöven el Dósa Elek barátom, azt nyilatkoztatta, s kért volt, hogy mondjam meg nevébe néked is, hogy ott a szászok és magyarok között oly nagy az ingerültség, hogy a kitöréstől minden arabban lehet félni és személyes megjelenésedet nemcsak mindkét nemzetbeliek várják, de csak nem elkerülhetetlennek is véli. Ezt tudatni kötelességemnek ösmertem, s instállak, hogy ha oda találssz jönni, méltóztassa tudtomra adni vagy adatni, hogy személyes tiszteletemet meg tehessem.

Tapasztalt kegyedbe ajánlott, maradok nagyten tisztelt barátom

alázatos szolgád, igaz barátod

Toldalagi Ferenc

Koronka, 1848 aug. 23.

*

Mult stimate și drag prieten !

Pornisem astăzi la Cluj pentru a te saluta, dar am fost nevoit să mă reîntorc din satul Cuci din cauza durerii din partea de mijloc. Comitetul care lucrase aici și-a terminat activitatea și a trimis raportul la Guberniu. Rezultatul – așa cum sunt informat – este cel pe care l-ai și aflat într-o zi când ai fost aici, adică ordinea a fost tulburată. Dar cine au fost făptașii ? Deși au fost ascultați martorii, totuși nimic n-a ieșit la iveală, căci ei au negat și au putut ușor dovedi ce au vrut.

Din nr. 67 al oficiosului „Közlöny” am aflat că Véer Farkas a fost numit și în scaunul Mureș în calitate de comisar regal, fiind investit cu puteri depline¹. Eu nu înțeleg acest lucru, dar va fi bine ca Véer Farkas

să vină aici cât mai curând și, acționând în mod hotărât, să îndrume spre comportare demnă pe cei care au făcut dezordine. Sper că mă va asculta și pe mine, căci chiar dacă câțiva oameni au făcut dezordine, în conducerea scaunului nimeni nu a avut de suferit. Aici domnesc ordinea și disciplina. Dar dacă persistă mult timp această stare și autoritatea mea este așa de labilă – nu știu unde va duce activitatea acestor oameni. Aș dori doar să obțin sfatul tău: ce să fac ?

Astăzi am citit în nr. 66 din „Közlöny” dispoziția primului ministru, dar aici încă n-a fost constituită garda națională din cauzele explicate de mine. Recrutarea insurgenților se desfășoară acum, iar despre aceasta Guvernul nu mi-a trimis încă nimic oficial. În dispoziția pomenită mai sus se recomandă înființarea unei trupe sub comanda unei terțe persoane. Eu voi face totul, dar nu pot să aștept multe rezultate. După modesta mea părere, chiar și recrutarea în sine va avea de suferit.

La Reghin, care se află la trei ore depărtare de aici, a venit ieri prietenul meu Dósa Elek și mi-a povestit că acolo, între maghiari și sași, iritarea este atât de mare, că oricând putea izbucni o confruntare deschisă. M-a rugat să-ți transmit acest lucru și ție. Venirea ta nu numai că este așteptată de ambele etnii, dar este considerată chiar necesară. Am socotit că este de datoria mea să te rog că, dacă vii cumva acolo, să binevoiești a mă anunța ca să pot veni pentru a te saluta personal.

Rămânând umilul tău supus, onorat prieten, mă recomand bunăvoinței tale,

Prietenul tău,
Toldalagi Ferenc

Corunca, 23 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Vay Miklós kormánybiztos iratai, foto: 18940/1848.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 139, datat Târgu Mureș, 12 august 1848.

232.

Nucet, 23 august 1848

Megyei Tiszti Hivatal !

Szentjánoshegyi ifjabb Nikuláj Popa Rots fellévén adve ifjabb Csongrádi Miklós úr által, hogy egy szántóföldjét erő hatalommal meg szántotta. Csendőr biztos Nánási Samu urral ez előtt két hetekkel kiszállottunk, s a kinyomozás közt ez is kijövéen, hogy egy kötést irt tulajdon maga a falu neve alatt,

hogy a mely lakos magyarnak mar akármi szin alatt dolgozni, 12 forintal büntetődjék. A fenn nevezett bújtogatót el fogattuk, és a felusi birónak börtönbe küldés végett átadtuk, ki is bé nem küldettétvén, mái napon újjabbi ki szállásommal kérdőre vontam a falusi birót miért küldötte csak az irományokat bé a személy nélkül azt adta fel a fő esküdtel edgyütt, hogy midőn börtönbe akarták indítani, az egész közönség egybe gyűlt s nem engedte, hogy bé küldjék, újból el fogatam, a mikor is az egész közönség egybe gyűlvén s falusbiró udvarán bé küldött a birói házba két követet, u.m. Juon Filip Morart és Juon Vajkát, hogy kérdezzék ki mi okból fogattam el újból Kántor ifj. Nikuláj Popa Rotsat ? kiknek is megmagyarázván, hogy részint ifj. Csongrádi Miklós úr földje elszántásáért, részint pedig a tiltakozó kötlevel megírásáért mely meg magyarázatra a fenn nevezett két személyek úgy nyilatkoztak, hogy a föld elszántásáért elegyedik a falu, a kötlevel meg írásáért pedig nem engedi a falu, hogy börtönbe vigyék; ezzel kimenvén rendelkeztem az elindítására. Ezennel küldöm börtönbe a Tiztség további rendeléséig.

Szentjánoshegye augusztus 23^{kán} 1848.

Sipos József

*

Către oficialitatea comitatensă !

Nicolae Popa Rots Junior din Nucet este denunțat de către domnul Csongrádi Miklós că numitul a arat cu forța o porțiune de pământ care-i aparține lui. Acum două săptămâni ne-am deplasat împreună cu domnul comisar de ordine Nánási Samu la fața locului și, în decursul cercetărilor¹, a reieșit faptul că Nicolae Popa Rots a întocmit în numele satului un act în care specifică faptul că nimeni nu va lucra pentru maghiari; dacă totuși cineva lucrează, atunci să fie pedepsit cu 12 florini.

Agitatorul de mai sus a fost arestat și l-am predat judei satului pentru a fi transportat în închisoarea comitatului. Judele însă nu l-a trimis la închisoare, fapt pentru care, în deplasarea mea de astăzi, l-am tras la răspundere, întrebându-l de ce nu a trimis actele la închisoare ? El a răspuns împreună cu jurații că, atunci când a vrut să-l trimită la închisoare, s-a adunat întreaga comunitate, împiedicând executarea ordinului în sine. El a spus că l-a arestat din nou, dar poporul s-a adunat în curtea judei, trimițând în casa sa două persoane: pe Filip Morar și Ioan Voica pentru a întreba care este motivul pentru care Nicolae Popa Rots a fost din nou reținut.

Am explicat că el a fost arestat pe de-o parte din cauza ocupării pământului care aparține d-lui Csongrádi Miklós junior, iar pe de alta, pentru actul întocmit de el. Cele două persoane mi-au răspuns însă că satul susține ocuparea pământului, iar pentru întocmirea actului nu lasă ca Nicolae Popa Rots să fie

arestat și trimis la închisoare; eu am ieșit din clădire și am dat dispoziție pentru trimiterea lui.

Dacă să îl expediez acum la închisoare, aștept hotărârea, în continuare, a oficialității.

Sipos József

Original: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Comitatul Alba de Sus. Actele oficialității, nr. 1360.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 58, datat Nucet, 5 august 1848.

233.

Tășnad, 23 august 1848

Mélyen tisztelt belügyminiszter úr !

Tisztelettel jelentem tisztelt belügyminister úrnak miszerint a folyó hó 18^{ról} tett alázatos tudósításomtól fogva, e megyébe állítólag körözsibe indult illir vagy szerb proclamatio irányában két szolgabíráktól azon tudósítást vettem, hogy minden szoros vizsgálódások dacára is a proclamatiok nyomába valótlanságát – e megyébe is köröztetett de némely román ajkuak által rosszul értett jó irányzatú proclamatiok, ferde magyarázatának tulajdonítják.

Tisztelettel jelentem a tisztelt belügyminister úrnak azt is, hogy a sz. cseki csend zavarások kinyomozására kirendelt biztosság eddigi munkálkodása falytán tizenhárom bűnösöknek talált egyéneket már szeliden ki is kérdezett, s a nyomozást egészebe, csak némely tanuknak, a megyéből távollítók miatt, nem végezhetette bé, melynek tökéletes bévégzése után tisztelt belügyminister úrat tudósítani el nem mulasztandom. Egyébb aránt e megyébe jelenleg is csend van, és a körbátorság meg zavarva nincsen.

Kelt Tasnádon, augustus 23^{-án} 1848^{ba}.

Bálint Elek,
Alispán

*

Prea onorate domnule ministru de Interne !

Raportez, cu respect, domnului ministru de Interne că, pe baza înștiințării mele din data de 18 l.c., două persoane m-au informat că, despre presupusa agitație ilirică sau sârbă, cu tot efortul depus, n-am găsit urma proclamațiilor. Potrivit raportului dat, zvonul se datorează faptului că unii români au înțeles greșit conținutul unor proclamațiuni binevoitoare care circulau în comitat.

Raportez, în continuare, respectuos domnului ministru de Interne și faptul că acea comisie formată pentru investigații în problema tulburărilor ordinii din Cehul Silvaniei a găsit vinovați 13 oameni pe care i-a ascultat fără să le pricinuiască vreo vătămare. Interogatoriul n-a putut fi încheiat doar din cauză că noii martori sunt plecați din comitat. După terminarea completă a cercetărilor, voi trimite d-lui ministru de Interne raportul meu. De altfel, în comitat, este acum liniște, iar siguranța publică nu este perturbată.

Tășnad, 23 august 1848.

Bálint Elek,
Vicejude

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 2930–2932.

234.

Chiend, 23 august 1848

Nyomozat a Nagy Móses bujtogatásáról.

Főkirálybíró Dindár Antal úr augusztus 23^{kán} 1848^{ban} 426 szám alatt kiadott parancsolata nyomán ugyan augusztus 24^{kén} 1948^{ban} a Gál János házában fellépve.

Gál Lajos, 35 éves

Bujtogatásáról személyesen egyebet sem tud, hanem a múlt kedden század alakítás és felesketés lévén, akkor személyesen látta, hogy patvarkodott a főkirálybíró úrral, feltett kalaposon mondta, hogy nékie nem parancsol, ő hitet nem teszen le. Ekkor Gál Miklós úr beszélt nékie, hogy künn többek hallottára Nagy Móses azt mondta volna, hogy ötöt hiába erőltetik a nemzetörségbe állani, inkább az oláhokhoz áll. Aznap a Nagy Josef kapujába lévén, lármázott füle hallottára, hogy majd meglátja ő, ki viszi ötödik udvaráról a nemzetörök közzé. Van nékie fejszéje mivel összevágja – megőrzi ő magát – nem őriz ő egy urat is. És ezt többször mondta, hogy csak a Gál urak kényszerítik a kövendieket nemzetörségre, de az iránt nincs parancsolat. Ellenben azt régebb is beszélt, hogy ő nékie nemhogy a tiszték, az isten sem parancsol.

Egyébaránt szokásos piszkolódó, fenyegetődő.

Máté Boldizsár

Lármázott, hogy az urak csinálják, hogy nemzetörség alakíttassék meg. Ők légyenek és őrizték magukat – de Nagy Móses mondá – hogy az ő őrzésekre senki sem kényszerítheti, ő magát megőrzi. Ádamosival is veszekedett, de nem hallgattam, mert írtozik az ember csúf szájától, mellyel

mindenkit heeszmérelni szokott. A nemzetőrséget szabályozó törvényre is azt mondta, hogy az semmiség

Fejér János, 47. Nagy Josef, az apja volt testvér a Nagy Mózes apjával, 30.

Nagy Mozes gaz, részeges ember, azt beszéli, hogy ő ne hogy a tisztektől, de az istentől sem fél. Adámosít és Demény Mózeszt megtámadta, de az őrsereg hallotára mind huncvutaknak nevezte, akik az őrseregbe gyakorlatra kiállottak. A főkirálybíró úr eleibe is feltett kalappal, minden tisztelet megtagadással beszélt a múlt kedden, midőn bujtogatásaért megszólította. Azt állította, hogy nincs kötelező törvény, amit mutogatnak a tisztek és urak az csak csalárdság. Az urak csalják a székelységet veszedelembbe, de senki fennről nem parancsolja. A nemzetőri tisztek Gál urék mind huncvutak, magokat akarják a székelységgel védelmeztetni.

Ő nem szorul senki védelmére, magára is megoltalmazza magát, egyszóval becsmérel fel és alá mindent, ki nemzetőrségbe áll és katonai fodulatok gyakorlására kimégyen. Egyik Fejér azután is, hogy a kövendiek hitet tettek le mint nemzetőrök, Kolozsvárt hazugsága akarta hagyni a hit letételéről. Fenyegetődzik, hogyha ötöt valaki kényszerítendi szolgálatra, van fészéje és eligazítja véle a baját. Mikor püskösetbe Gál Josef úr megvendégelte serrel a nemzetönöket, akkor is mind bujtogatott minyájunkot, mondván, hogy ne igyunk, mert azzal megcsalnak. Egy sem becsületes emher, ki abból a serből iszik és nemzetőr lesz. Ekkor hadnagy Gál urat őszve is szidta és az anyja picájába küldötte.

Szék assessora Nagy Mózes 39 éves, unitárius, lakása kövend helysége.

1848-ban augusztus 25^{kén} kikérdeztetvén a következő kérdésekre.

K: *Őn a múlt kedden tiszti parancsból a Kövend, Sinfalva és Mészkö helységéből állandó bizotmányi határozat nyomán elrendelt nemzetőri századában való felhítlésre és tiszti válassztásokra meghivatván, törvénszabta kötelessége ellenére, miért nem lépett a nemzetőrök sorába, miért patvárkodott a méltóságos főkirálybíró úrral, midőn törvényes kötelességire figyelmeztette ? Mi indította a törvény iránti hitel megtagadásra ? Miért beszélte sokaknak, hogy ha az isten parancsolja sem fog nemzetőr lenni, inkább az oláhokkal fog kezet, az urakat nem őrzy, meglátja ki fogja jószágáról kimozdítani – ezen, úgy a tiszti parancsok ellen való hetvenkedéseinek adja okát ? Miért huncvutozza, akik a nemzetőrségbe be léptek ? Az őrtiszteket, hogy meri szembe is szidni, és hadnagy Gál Josef urat miért küldötte az anyja picájába, midőn pünköstbe a nemzetőrséget serrel vendégelte ?*

Felelet:

Azt vártam, hogy más is felhítljen s én ajánlom is magamot, hogy felhítltek. Csak azért nem tettem le mindgyárt a hitet, mert azt akartam,

hogy mindenki tartozik, vellem tegyék egyszerre. Mint hallom mások letették, de én akkor már nem voltam jelen, mert Kolosvárra kellett indulnom. Mikor a főkirálybíró úr megszólított, emberi gyengeségből és indulatosságból tettem, és azért akkor is engedelmet kértem, s meg is bocsátott, ajánlván, hogy másnapra becsületesebb ember légyek. Én tettemet meg is bántam és arról most is engedelmet kérek. Én józan ésszel nem beszélhettem a törvény ereje s közeleztetése ellen, úgy ezt sem mondhattam, hogy inkább az oláhokkal tartok és őrségre elé nem állok, mert kötelességemet tudom és nemzetemnek hűtlen fia lenni nem akarok lenni. Ha beszéltem volna olyakat, bizonyosan akkor józan állapotba nem voltam, én beteges testtel bírok ugyan és terhes hadiszolgálatra alkalmas nem vagyok, de itthon örködni és hazám mellett véremet is önteni kész vagyok.

Hogy az Isten és tiszték se parancsolvának nékem ezt sem mondhattam – ha mondani tanáltam – józanon, mert tudom, hogy nékem előljáróimtól függeni kell és egymást kölcsönösen vádni tartozunk. Gál Josef urnak azért mondtam olvas formát, mivel törvénytelenül elegyedvén, gyakorlatból haza jövő nemzetőrségünk számára musikusokat elő allítani, midőn e részben Samunak azt mondtam a meszarszék előtt állva, hogy aféle erőszakos tettekbe mint szegény legény ne végyen részt, Gál Josef úr ezért legazemberezett – pedig nem volt miért, mert parancsolatja verekedést idézett elő, s ilyen állapotban nem csoda, ha az ember kifokad.

Nagy Moses

Kövend

Aug. 23.1848.

Bizonyos kútfeből értesültem arról, hogy kövendi Nagy Mozes szék hitese többféle bujtogatásokat követvén el, nevezetesen pedig, hogy a tegnapi napon az utcán némely oláhoknak azt nyilatkoztatta, hogy ő is hozzájuk áll és több magyarok is fognak hozzájuk csatlakozni. Mely bujtogatási szándékát elnézni nem lehetvén, ajánlom a királyi adótárnok Fosztó Károly urnak, hogy kiszálván Kövendre, nevezett Nagy Moses érintett bujtogató szavai úgy egyéb bujtogatási terveit egy maga mellé fölvéendő két hitessével kinyomozni és mint szék hűtesit kihallgatván, ezen nyomozati munkálatot legfennebb 8ad napok /alatt kezembe juttatni ne terheltesen.

*

Anchetă despre instigațiunile lui Nagy Moses

Cei de față s-au întrunit în data de 24 august 1848 în casa lui Gál János, ca urmare a dispoziției nr. 426 din data de 23 august 1848 a domnului jude regesc Dindár Antal.

Gál Lajos de 55 de ani

Despre instigațiuni nu știe nimic personal, ci numai că marțea trecută, având loc înființarea companiei și depunerea jurământului, atunci a văzut cu ochii lui cum erau certuri cu domnul prim-jude regesc. Atunci a zis, fără să-și scoată pălăria, că lui nu-i poruncește, că el nu depune jurământ. Tot atunci, domnul Gál Miklós i-a spus că afară, în auzul mai multora, Nagy Mózes ar fi zis că, pe el, degeaba îl forțează să intre în Garda Națională, fiindcă mai degrabă este de partea românilor. În aceeași zi, la poarta lui Nagy József, a strigat în auzul martorului că se va vedea cine o să-l scoată pe el din curte pentru a-l duce între gardiști. A mai menționat că are el secure cu care o să-i taie în bucăți, se va proteja el pe sine și nu va apăra pe niciun domn. Și acestea le-a spus de mai multe ori, inclusiv aceea că numai domnul Gál îi forțează pe cei din Chiend¹ să intre în Garda națională, că nu există nicio poruncă pentru aceasta. Dar el a menționat și mai demult și aceea că lui personal nici dregătorii și nici Dumnezeu nu-i poruncește nimic.

De altminteri este un om care suduie și amenință tot timpul.

Máté Boldizár

El a vociferat că numai domnii fac ca să se alcătuiască Garda națională. Să fie sănătoși și să se apere singuri, a zis Nagy Mózes, căci pe el nu-l poate obliga nimeni să-i apere, iar el o poate face pentru sine chiar și singur. Apoi, s-a sfădit și cu Adamasi, dar n-am ascultat, căci se îngrozește omul de gura lui spurcată cu care ocărăște pe oricine. Despre legea pentru înființarea Gărzii naționale a spus că aceasta nu e bună de nimic.

Fejér János, 47, Nagy József, tatăl lui, a fost frate cu tatăl lui Nagy Mózes, 30

Nagy Mózes este un bețiv și un om de nimic care spune că el nu se teme nici de dregători și nici măcar de Dumnezeu. Pe Adamasi și pe Demény Mózes i-a atacat, iar pe cei care s-au prezentat la instrucția gărzii i-a numit șmecheri în auzul întregii gărzi. Marțea trecută a vorbit în fața domnului prim-jude regesc fără să-și scoată pălăria și, într-un mod cu totul lipsit de respect, atunci când l-a atenționat în legătură cu instigațiunile sale, a spus că nu există lege obligatorie, că ceea ce tot arată dregătorii și domnii este doar o înșelăciune. Domnii ademenesc secuimea la primejdie, dar de sus nu este poruncă de la nimeni. Ofițerii gărzii sunt cu toții niște șmecheri care vor să se apere pe ei înșiși cu ajutorul secuimii. El a mai spus și aceea că nu are nevoie de apărarea nimănui, căci se descurcă și singur, cu alte cuvinte face de două parale pe toți cei care intră în Gardă și merg la deprinderea exercițiilor militare. Pe unul dintre Fejerești, chiar și atunci când cei din Chiend au depus jurământul ca și gardiști, a vrut să-l dea de gol

la Cluj în legătură cu depunerea jurământului. El amenința că, dacă cineva o să-l forțeze pentru slujba militară, are el secure și îi va face felul. Când, la Rusalii, domnul Gál József a cinstit cu bere pe membrii gărzii, el a ațâțat și atunci, spunând să nu bem, pentru că, în acest fel, suntem doar ademeniți. A mai spus că niciunul din cei care vor bea din acea bere și vor fi gardiști nu pot fi oameni cinstiți. Atunci l-a și înjurat pe domnul locotenent Gál, trimițându-l în p... mă-sii.

Asesorul de scaun Nagy Mózes, 39 de ani, unitarian, cu domiciliul în Chiend.

Este interogat în 25 august 1848 asupra următoarelor chestiuni:

Întrebare: De ce dvs., marțea trecută, fiind chemat la depunerea jurământului și alegerea ofițerilor pentru campania de Gardă națională a localităților Chiend, Sonfalău și Mischiu, ordonată în urma hotărârii comitetului permanent, nu ați intrat în Garda națională, călcându-vă, astfel, obligația croită prin lege ? De ce v-ați certat cu Măria Sa domnul prim-jude regesc atunci când v-a atras atenția asupra datoriei legale ? Ce v-a îndemnat la lepădarea încrederii datorate legilor ? De ce ați spus la mai mulți că nu veți fi gardist, nici dacă va porunci Dumnezeu, mai degrabă veți da mâna cu românii, că nu-i veți păzi pe domni, că veți vedea dumneavoastră cine vă va scoate din curte, tot lucruri care dau prilej de a face pe grozavul în fața poruncilor emise de către dregători ? De ce i-ați făcut șmecheri pe cei care au intrat în Garda națională ? Cum îndrăzniți să-i înjurați în față pe ofițerii gărzii, dar și pe domnul căpitan Gál József ? De ce l-ați trimis în p... mă-sii când, la Rusalii, a cinstit cu bere Garda națională ?

Răspuns:

Am așteptat să mi se acorde credit și de către alții, așa cum promit și eu să fiu încrezător. Numai de aceea n-am depus jurământul imediat, fiindcă am considerat că toți sunt datori să-l depună odată cu mine. După cum am auzit, unii l-au și depus, dar eu atunci n-am fost de față, fiindcă a trebuit să plec la Cluj. Când mi-a atras atenția domnul prim-jude regesc, am făcut-o din pornire și din slăbiciune omenească, motiv pentru care am cerut și atunci iertare. Am fost iertat, sfătuindu-mă ca, din ziua următoare, să fiu un om mai de treabă. Mi-am regretat faptele și cer și acum iertare pentru ele. Eu cu mintea întreagă n-am putut vorbi împotriva puterii și a obligativității legii, așa cum n-am putut spune că, mai degrabă, voi ține cu românii, dar nu mă voi prezenta la gardă, pentru că îmi cunosc datoria și nu vreau să devin un fiu necredincios al patriei mele.

Dacă am spus așa ceva atunci, de bună seamă că nu m-am simțit bine. De fapt, eu am un trup bolnăvicios și nu sunt apt pentru un serviciu militar greu,

dar aici acasă, lângă căminul meu, sunt gata să stau de apărare și să-mi vărs sângele. Aceea că Dumnezeu și dregătorii nu mi-ar porunci mie, nici aceasta n-am putut-o spune cu mintea întreagă, întrucât știu că trebuie să dau ascultare superiorilor mei. În plus, este limpede că mai suntem datori și să ne apărăm unii pe alții. Domnului Gál József de aceea i-am spus asemenea vorbe, deoarece s-a amestecat în mod ilegal și a comandat muzică pentru garda care se întorcea de la instrucție.

Pe când eu îi spuneam fratelui meu Samu, în fața măcelăriei, să nu se amestece ca fecior sărac ce este într-o asemenea afacere brutală, domnul Gál József m-a făcut, din această cauză, de două parale, cu toate că n-a avut dreptate, iar inițiativa lui s-a lăsat cu bătaie. Într-o asemenea stare nu este de mirare dacă omul își iese din firea sa obișnuită.

Nagy Moses.
Chiend

Aug. 23, 1848.

Am fost informat, din surse sigure, că asesorul din Chiend al scaunului a comis mai multe acte de instigațiune și chiar ieri a declarat în uliță la niște români că și el este alături de ei, iar încă mulți alți unguri li se vor alătura. Fiindcă nu i se poate trece cu vederea această tendință de instigare, recomand domnului Fosztó Károly ca, mergând în Chiend, să ia lângă sine doi jurați și să ancheteze în legătură cu aceste vorbe instigatoare ale numitului Nagy Moses, dar și în legătură cu alte planuri ale sale de instigațiune. Interogându-l apoi ca pe un asesor al scaunului, să facă în așa fel încât actele acestei anchete să-mi ajungă în mână în cel mult opt zile.

Concept: S.J.A.N. Cluj din Cluj-Napoca, Fond Scaunul Arieș. Acte prezidiale, nr. 426/1848, foto: 398–3988.

¹ S., com. Moldovenești, jud. Cluj.

235.

Târgu-Mureș, 23 august 1848

Măriei Sale domnului conte Francisc Toldalagi,
jude suprem al nobilului scaun al Mureșului

În urma ordinului verbal dat astăzi de măria voastră, domnul jude suprem regesc, m-am deplasat chiar în cursul zilei de azi la Sântana, comună din scaunul Mureșului unde, așteptându-l pe asesorul jurat Tökés Antal, am interogat amănunțit pe preotul reformat Szatmári Mihail, pe notarul local

Gagyi István, pe gornicul Mátyás Imre, pe primarul comunal Simion Hossu, pe Petru Hossu, Iuon Iacob, Iuon Coman, pe preotul unit din Sântana, Mihail Coroș, și pe cantorul unit Ioan Körösi, deslușind că uniții umblă la biserică de la 12 august în fiecare seară și dimineața, iar această frecventare de biserică ține în tot postul Sântei Ana, timp de două săptămâni. Și în alți ani, ei au practicat aceasta, cum spun cu toții, în afară de Gagyi István și Matyás Imre care au declarat că nu-și aduc aminte ca, în anii de dinainte, să fi frecventat românii biserica ca în răstimpul de acum, în fiecare dimineață și seară. Preotul român a declarat că, dacă s-ar isca cea mai mică rebeliune, dânsul e gata să primească cea mai severă pedeapsă. Eu așa văd că, în momentul de față, nu există nicio mișcare, nicio agitație, văd că e liniște. Totuși, am ordonat sever atât preotului unit, cantorului, dar și primăriei să se comporte cu cea mai mare modestie și supunere, deoarece dacă s-ar dovedi cineva vinovat de instigare sau rebeliune, îl voi preda judecății statariale. Notarului și gornicului le-am mai ordonat să-mi raporteze imediat ce ar observa ca fiind cea mai neînsemnată mișcare răuvoitoare.

Târgu-Mureș, 24 august 1848.

Szentiványi Ioan,
Vicejude regesc

Original: S.J.A.N. Mureș din Târgu Mureș, Fond Revoluția de la 1848–1849, nr. 559, foto: 1090–1091.

236.

Târgu Mureș, 23 august 1848

MarosVásárhelyen 1848^{-ban} Kisasszony hava 23^{-ik} napján a tekintetes nemes tanácsnak az irt év és hó 23^{-ik} napján 3299. szám alatt költ rendelethe eredményiben végben a tisztí háznál a követ kezendő

KIKÉRDEZÉS

I. Előállítatván a letartóztatott személy a mikor is így kérdeztük meg:

1^{-er}: Kinek hívják ? Hová való ? Hány éves ? Micsoda vallásu ? Házos, vagy nőtelen ? Egészséges, vagy beteges ? És minő állapotbeli személy ?

Engem hívnak Ivasku Mihálynak, vagyok Balásfalvi, 28 éves. Görög egyesült, házos, egészséges, nemtelen, különben pedig polgár.

2^{-or}: Mikor, ki által, és miért tartóztatott le ?

Életem modja apró portékákkal kereskedés lévén, Balásfalváról eljöttem portékákkal közelebből Küküllővárt tartatott vásárba honnan a vásár után egy Rika nevű leány testvéremtől haza küldvén portékáimot, magom el indultam Idecsre az apám testvérihez ki fogados, azomba nagy gazda és nincsenek

gyermekai, hogy kérjem meg, hogy segéljen egy kevés pénzel, tavaszszal új házat szándékozván építeni, az utcában találkoztam idevaló mesteremberekkel, kik kérdezték hová való vagyok, s én megmondván miként Balásfalvi, azt mondták hogyha Balásfalvi vagyok, úgy bujtoogató vagyok, ha nem jelentem magamot az őrtanyán, a hol én jelentvén is, onnan kísérték a tekintetes főbíró úr házához, itt kikérdeztem mi járásbeli vagyok s le is vetkeztettek, de semmi gyanus portékát nálam nem találtak, a tekintetes fő bíró úr házából mondván, hogy ide való Algya János nekem atyámfia, vittek Algya Jánoshoz ki elemezve az atyafiságot azt t.i. hogy én első unoka vagyok az Algya nőjével, értem kezességet vállolt, mégis szabadon nem bocsáttattam.

3^{or}: Idecsen az atya testvérét kinek hívják és kinek Korcsomárosa ?

Az atyám testvérét Ivásku Nyikolájnak hívják, magának árul nem korcsomáról másnak.

4er: Uti levele vagyon é a letartóztatottnak ?

Nincsen úti levelem, mert nálunk nincs hire annak, hogy Idecsig sem lehet úti levél nélkül utazni.

5^{ör}: Többször volt é le tartóztatva ? Mikor és miért volt ?

Nem voltam én többször teljes életemben letartóztatva.

II. Meg kérdezett Asztalos Algya János 52 éves a következő módon ?

6^{or}: Jelenleg le tartóztatva lévő Ivásku Mihályt Ön ismeri é ? Minő esmértsége vagyon az nevezettel ?

Kérdezett Ivásku Mihályt, ki Balásfalvi lakos, és apró portékákali kereskedő, s a ki nőmmel első Unoka igenis jól ismerem.

7^{szor}: Mi célból jött ezen városra Ivásku Mihály és hová szándékozik menni ?

A mint tőle értettem Idecsre az atya testvérehez van szándéka menni, hogy meg kérje, hogy segélje pénzzel a jövő tavasszal új házat akarván építtetni. Mely kikérdezés az irtak szerint vitetvén végbe, arról hivatalosan bizonyítunk. Vásárhelyen a fenirt időben.

Batskor Péter
Rendőrt biztos

Kováts István,
Eskütag és közügyi Igazgató

*

INTEROGATORIU

pe baza ordinului din 23 I.c. și a.c. sub nr. 3299 al nobilului Consiliu din Târgu Mureș, efectuată la sediul Oficialității.

I. A fost adusă persoana care urma să fie interogată și i s-au pus următoarele întrebări:

1. Cum te cheamă ? de unde ești ? câți ani ai ? ce religie ai ? ești căsătorit sau necăsătorit ? ești sănătos sau bolnăvicios ? de ce categorie socială aparții ?

Pe mine mă cheamă Mihai Ivașcu, sunt din Blaj, am 28 de ani, sunt de religie greco-unită, sunt căsătorit, sănătos, burghez.

2. Când, de către cine și de ce ai fost arestat ?

Ocupându-mă de comerțul cu articole mărunte, am venit de curând din Blaj la târgul din Cetatea de Baltă. După târg am trimis acasă prin soția mea numită Rica toate articolele mele, iar eu am pornit spre Idicel la fratele tatălui meu care este proprietar de han. Fiind el mare gospodar și fără copii, am avut intenția de a-i cere un ajutor bănesc, căci am de gând să construiesc la primăvară o casă nouă. Pe drum, m-am întâlnit cu niște meșteri din localitate care, întrebându-mă de unde sunt, am răspuns că sunt din Blaj; replica lor fost aceea că, dacă sunt din Blaj, atunci sunt agitator, dacă nu mă prezint la postul de control. Eu, într-adevăr, m-am prezentat acolo, de unde am fost escortat la casa domnului jude sătesc. Aici am fost întrebat de ce am venit și am fost perchițiționat, dar nu s-a găsit la mine niciun obiect dubios. După ce am declarat că sunt rudă cu Ioan Aldea de aici, am fost dus la el care a precizat că sunt vărul soției lui și a pus cheazășie pentru mine. Cu toate acestea, n-am fost pus în libertate.

3. *Cum îl cheamă pe fratele tatălui care stă la Ideciu și pentru cine face el cârciumăritul ?*

Pe fratele tatălui meu îl cheamă Nicolae Ivașcu, el se ocupă cu comerțul pentru sine și nu este angajatul nimănui.

4. *Arestatul are foaie de drum ?*

N-am foaie de drum, căci la noi nu se știe faptul că, până la Idicel, nu se poate călători fără foaie de drum.

5. Ai fost arestat de mai multe ori ? când și pentru ce ?

N-am fost arestat niciodată în viață până în clipa de față.

II. A fost interogat Ioan Aldea de 52 de ani în felul următor:

6. *Îl cunoașteți pe arestatul Mihai Ivașcu ? ce fel de relații aveți cu dânsul ?*

Mihai Ivașcu este locuitor din Blaj și face comerț cu articole mici, el fiind vărul soției mele. Îl cunosc foarte bine.

7. *De ce a venit în acest oraș Mihai Ivașcu și unde dorește să meargă ?*

După cum am aflat de la el, are intenția de a merge la Idicel, la fratele său, pentru a-i cere ajutor bănesc la construcția unei case noi, ceea ce se va întâmpla cândva în primăvara anului viitor.

Interogatoriul a fost executat în sensul celor scrise mai sus la Târgu-Mureș în timpul deja indicat.

Batskor Péter,
Comisar de poliție

Kováts István,
Jurat director al treburilor publice

Original: S.J.A.N. Mureș din Târgu Mureș, Fond Revoluția de la 1848–1849, nr. 1606/1848, foto: 897–898.

237.

Sighișoara, 23 august 1848

K. S. Weißkirchen

praes. d. 21° Aug. 848

ref. d. 23° Aug. 848

Obwohl es sehr wünschenswerth ist, daß der Plan zur Aufstellung der zu reorganisirenden hiesigen Bürgergarde unter Mitwirkung eines erfahrenen k.k. Offiziers besprochen und entworfen werde, so ist dessen Intervenirung doch nicht unabweislich nothwendig und es möge daher die ernannte Commission das übertragene Geschäft, wenn nicht anderes, auch für sich allein vornehmen. Weil aber doch zu hoffen ist, daß Herr Hauptmann Karner, wenn er noch einmal eingeladen wird, am Geschäfte Antheil nehmen werde, so wird die Commission angewiesen Wohldenselben noch einmal dazu aufzufordern. Uibrigens wird der Bericht ehestens gewärtigt¹.

Schaesburg aus der Rathssitzung vom 23. August 1848.

Durch
Joseph Krauß
No. 2197 848

*Nahmens Verzeichniß
der sich freiwillig unter den vestgesetzt u. bekanntgegebenen Bedingungen
zur Schutzwehr Meldenden*

Zahl	Nahme	Alter	Gewerbe	Wohnt in dem
1	Daniel Sigmund	26	Ruthgärber	Wühlgaße
2	Joseph Both	22	Uhrmacher	Lang
3	Jos. Weißkircher	37	Secret.	Markt
4	Frid. Zimmermann	46	Gerber	Dto
5	Alexander Nagy	23	Kaufmann	Dtto
6	Joseph Schmidt	28	Professor	Burg
7	Wilhelm Alesius	27	Secret.	Dto
8	Samuel Binder	28	Crgrlb. [?]	Baijngass
9	Johan Kleber	25	Weber	Burg
10	Johann Giltch	26	Weber	Burg
11	Fr. Sternheim	22	Secr.	Burg
12	Wilhelm Wenrich	25	Secr.	Burg
13	Mich. Wenrich	22	Theolog	Burg
14	Andr. Baer [Bär]	25	Faßbinder	Scholdtberg [?]
15	Karl Andr. Fabritius	48	Buchbinder	Markt

16	Stephan Henter	25	Kaufman	Markt
17	Wilh. Balthes	28	Mag. Secret.	Markt
18	Franz Wultschen	42	Gerber	Bainggasse
19	Julius Maetz	23	Schreiber	Burg
20	Johann Woroniecki	40	Ekr [?]	Markt
21	Jos. Friedr. Goos	39	Secr.	Burg

*

Albești

prezentat la 21 august 1848

referat la 23 august 1848

Este extrem de dezirabil ca planul de constituire a gărzii civile de aici, ce urmează a fi reorganizată, să fie dezbătut și elaborat prin colaborarea cu un ofițer c.c. experimentat. Cu toate acestea, intervenția acestuia nu este neapărat necesară și, astfel, comisia desemnată ar putea prelua ea însăși, dacă nu se poate altfel, chestiunea în cauză cu care a fost însărcinată. Însă, întrucât nutrim speranța că domnul căpitan Karner se va implica și va lua parte la această chestiune, dacă va mai fi invitat o dată, comisia este avizată să-i solicite acestuia [ajutorul] încă o dată. În rest, așteptăm cât de curând materializarea raportului nostru.

Dat la Sighișoara, în ședința Consiliului [orășenesc și scăunal] din 23 august 1848.

Prin
Joseph Krauß
Nr. 2197/1848

*Indicele de nume ale celor care s-au anunțat ca voluntari la garda de apărare,
în condițiile stabilite și aduse la cunoștința publică*

Nr.	Nume	Vârstă	Meșteșug (meserie)	Locuiește în
1	Daniel Sigmund	26	tăbăcar dubălar	strada Wühl
2	Joseph Both	22	ceasornicar	strada Lungă
3	Joseph Weißkircher	37	secretar	piață
4	Friedrich Zimmermann	46	tăbăcar	idem
5	Alexander Nagy	23	negustor	idem
6	Joseph Schmidt	28	profesor	cetate
7	Wilhelm Alesius	27	secretar	idem
8	Samuel Binder	28	[?] ²	strada Piciorului
9	Johann Kleber	25	țesător	cetate
10	Johann Giltch	26	țesător	cetate

11	Friedrich Sternheim	22	secretar	cetate
12	Wilhelm Wenrich	25	secretar	cetate
13	Michael Wenrich	22	teolog	cetate
14	Andreas Bär	25	dogar	Scholdtberg [?]
15	Karl Andreas Fabritius	48	legător de cărți	piață
16	Stephan Henter	25	negustor	piață
17	Wilhelm Balthes	28	secretar magistratens	piață
18	Franz Wultschen	42	tăbăcar	strada Piciorului
19	Julius Maetz	23	conciipist	cetate
20	Johann Woroniecki	40	[?] ³	piață
21	Joseph Friedrich Goos	39	secretar	cetate

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Actele Magistratului Sighișoara, nr. 2433, foto: f.n..

¹ Gewärtigen, die Erfüllung eines bestimmten Anspruchs erwarten.

² Indescifrabil.

³ Ilizibil.

238.

Chichinda, 23 august 1848

Kikindai felügyelő Janátsosról

Stephanovits Velimir ???

(?) Urnak

Hivatalból

Ivándán

[*Originalul scrisorii în limba sârbă.*]

Deutsche Übersetzung aus dem Serbischen

In Jacondia (?)

Mein lieber Welimir !¹

Ich habe deinen Brief mittelst der Post erhalten, und wir freuen uns insgesamt, daß du gesund dich in Ruhe befindest. Wir alle sind auch, dank dem gnädigsten Schöpfer, bis zur Stunde gesund, und in Ruhe, und wünschen es dir eben aus der Fülle unseres Herzens. Bei uns unter dem Volke ist die größte Ruhe, und Stille in der ganzen Umgebung um uns. Unser Aller Wunsch ist es, dich zu sehen; doch nur auf den Fall sollst zu uns kommen, daß du deinem Berufe keinen Eintrag thätdest, und auch keinen Nachtheil hierin erleidest; wo es dann also besser wäre, uns blos zu schreiben, und in der Folge kannst somit zu uns kommen; denn du bist uns immer willkommen.

Die sämtlichen im Hof befindlichen – grüßen wir insgesamt, und insonderheit der gnädigen Frau die Hände küssen.

Im Uibrigen sind wir alle gesund; dich grüssend und küssend.

Zu Groß Kikinda am 23. August 848

Dein Vater,
D. Stephanovich m.p.

Wörtlich übersetzt
Joánnovich

*

Kikindai felügyelő Janátsosról/ De la supraveghetorul Janátsos din
Chichinda Mare

Către domnul Ștefanovici Velimir

Din oficiu

În Ivanda

[*Originalul scrisorii în limba sârbă.*]

Traducere germană din sârbă

În Jacondia

Dragul meu Velimir !²

Poșta mi-a adus scrisoarea ta și ne bucurăm cu toții că te afli sănătos și în pace. Și noi ne găsim, slavă milostivului Creator, până în ceasul de față sănătoși și în pace, și îți dorim asemenea și ție din preaplinul inimii noastre. La noi, în mijlocul poporului, domnesc cea mai mare liniște și tăcere, în toate împrejurimile din jurul nostru. Singura noastră dorință a tuturor este să te vedem. Dar numai atunci să vii la noi, dacă nu-ți vei neglija serviciul și dacă nu vei suferi nicio daună în efectuarea lui, caz în care ar fi mai bine numai să ne scrii, iar mai apoi poți veni încoace, fiindcă tu ești mereu binevenit la noi. Pe toți cei din curte [curtea ta] îi salutăm, și îndeosebi stimatei doamne îi sărutăm mâinile.

În rest, suntem cu toții sănătoși, salutându-te și sărutându-te.

Dat la Chichinda Mare, în 23 august 1848

Tatăl tău,
D. Ștefanović m.p.

Tradus literal
Joánnovich

Original: S.J.A.N. Timiș din Timișoara, Fond 465, nr. inv. 153, f. 656–664, foto: 30316–30317.

¹ Traducerea

² Vezi scrisoarea lui D. Ștefanović către fiul său Velimir, dată la Chichinda în 15 iulie 1848, în *Documente privind ...*, vol. XI, p. 323–324.

Budapest, 24 august 1848

Mihály Gábor királyi biztos úrnak

Sajnálattal értesültem azon kicsapongásokról, melyek az ország észak-keleti részében legujabban mutatkozni kezdenek, különösen az oláh s orosz-rusznýáki ajkú és egyesült hivűek között.

Ármány, enzés és rosszakarat éppen akkor csábitja el az ártatlan népet a bűn és lázongás ösvényére, midőn a szabadságnak kapuja előtte megnyílt.

Ő Felségének s kormányának legbúzóbb törekvése nyelv és vallás különbség nélkül a haza minden polgárait a legujabban törvényesített jogok teljes élvezésében biztosítani.

És éppen mivel e magas célzatában akadályoztatik meg a bűnös bujtogatók által, szükséges hiven gondoskodni a nép igaz és valódi érdekei felett, szükséges a bujtogatók veszélyes törekvéseit meggátolni, és megbüntetni akik a törvénynek s törvényes rendeleteknek nem hódolnak.

Midőn tehát önt Máramoros, Ugocsa, Beregh, Ung, Késhmár, Közép-Szolnok, Kövér, Kraszna megyékre és a II oláh ezredbe királyi biztosul kiküldöm a végett, hogy az oláh és orosz-rusznýák ajkú népet Ő Felsége s a kormány atyai, őszinte, igaz szándékától felvilágosítsa, hogy megnyugtassa miképpen a nép a törvény ujabban tágitva tudott kilátásai közt minden joggal bír a boldogságot elérhetni, hogy megmagyarázza miképp a nép legnagyobb ellensége az aki most békéjét megháborítja s elégedetlensére ösztözi. Egyszersmind meghagyom miképpen a bujtogatásokat akadályozza meg, a bujtogatókat pedig törvény elébe állítsa és büntettesse meg. Mely végre felhatalmazom rögtönbiróságot is alakítani törvényhatóságainkat, azon tágitott szabályok szerint, melyeket másolatban ide rekesztek.

E mai napról meghagytam az illető törvényhatóságoknak és az I-ső oláh ezrednek is, hogy Önnek és Ön törvényes rendeleteinek engedelmeskedni, s azoknak végrehajtására elegendő erő és segedelmet nyújtani kötelességöknek ösmerjék.

Budapest, augusztus 24. 1848.
(István is aláírja)

Utasítás

Ön feladatában el fog járni a körülmények szerint. Ismeri a célt: a népet az alkotmánynak és királynak és nemzeti ügynek megnyerni: ismeri az eszközöket is. Azonban a következőket megjegyzem:

1. Igyekezik szövetségbe lépni a papsággal. A népen ez bir legtöbb hatalommal. De néhol magát a papságot is fel kell világosítani. A papság

sorsán javítani a kormány elhatározta. Ez ideig abban az idő gátolta meg s a pártütés által előidézett zavarok. Nem föltételezzük azzal érdemet tesznek-e reá. Ez igazság. De ők most érdemeket tehetnének. Ha vannak papok, kik a nép csendben tartása és felvilágosítása körül kitünőleg hatnak, munkálkodnak, annak jelentése s érdemeiknek elősorolása után, már most eleve pótlékdijakkal tüstént ellássanak.

2. Munkálkodásában segédül alkalmazhatna papokat, vagy egyet ha az kitünő, általános hatású, vagy többet, tudniillik mást és mást a vidékek szerint.

3. Érintkezésbe teszi magát a nép értelmesjeivel. Ez új által alakulásban az urak megszűnnek lenni a nép vezetői. A nép ereje és vezetésének kulcsa magában a népben van. Ezeket meg kell nyerni. Ezek megnyerésének sok kulcsa van, mikről élőszóval adtam utasításomat. Egy jegyző vagy tanító egész falut megtart, megnyer, felvilágosít.

4. Ha szükség apró röpivekez is nyomathat, ámbár ez eszköz azért tökéletlen lesz, mert a nép kis száma tud olvasni. De nem egészen mellőzendő ez sem.

5. Leményi püspök úr tanácsát hallgassa meg. Ő is adhatna segoitót. Az utat körlevele által előkészítheti. Papjait a szerint utasíthatja.

6. Ha itten, a helységekben, panasz van, és nagyobb, és a népnek igazsága van, orvosoltatását eszközölje. Egy ily lépés egész vidék bizodalmát megteszi.

7. Utaznia elkerülhetetlenül szükséges. Közé van szorítva az oláh és orosz ajkiakra. Tartson vidékek szerint tudósításokat. Ahol bűjtogató van, rögtön nyomozza. Ha kezdetben van büntetni való, kapjon rajta, és hangot adólag teljesítse, mert ez tekintélyt szerez.

8. Az oláh ezredben, minthogy katonai, ovatosan, de határozottan munkálkodjék. Előbb szerezzen meg a Tisztek közt egy párt magának. Ajánkoztára ön figyelme leend az előmenetelben. Ha panasza van a népnek, járjon végére és tegyen jelentést és ovosoltatni fog.

9. A nép közt kivált a Külső tekintély is fenntartandó.

10. Én az engedményektől szoktam az eljárást megítélni.

Örvendeni fogok, ha mihamar azt jelentheti, minden rendben van, és ha a népet pozitív megnyertük, úgy hogy nemcsak ellenünk nincs, hanem föllép mellettük, ha kell.

*

Domnului comisar regal Gabriel Mihali

Am aflat, cu regret, despre acele excese care încep să se contureze mai nou în partea de nord-est a țării, mai cu seamă între enoriașii români și rusoruteni greco-catolici. Uneltirile, egoismul și reavoința tocmai atunci ademenesc poporul inocent spre răzvrătire și calea păcătoasă când porțile libertății s-au deschis în fața lui.

Străduința cea mai mare a maiestății sale și a guvernului este aceea de a asigura fiecărui cetățean al patriei, fără deosebire de limbă și religie, tot ceea ce este posibil pentru ca fiecare să se poată bucura pe deplin de noile drepturi legiferate.

Însă tocmai pentru că, în aceste scopuri sublime, aceștia sunt împiedicați de către instigatorii cei păcătoși, trebuie să veghem și să asigurăm adevăratele interese ale poporului. Sunt necesare împiedicarea străduințelor periculoase ale instigatorilor și pedepsirea acelor care nu se supun legilor și ordonanțelor legale. De aceea, vă trimit, în calitate de comisar regal în comitatele Maramureș, Ugocsa, Beregh, Ung, Késmárk, Solnocul de Mijloc, Chioar și Crasna, precum și la regimentul nr. II român ca să lămuriți poporul de grai românesc și ruso-rutean despre intențiile părintești sincere și drepte ale Maiestății Sale și ale guvernului, liniștindu-i că, prin perspectivele recent lărgite de către lege, poporul va avea tot dreptul să-și asigure fericirea, explicând că cel mai mare dușman este acela care-i tulbură pacea și-l îndeamnă la nemulțumire. Totodată, vă ordon ca să împiedicați activitatea instigatorilor, chemându-i în fața legii și pedepsindu-i. Pentru aceasta, autorizez jurisdicțiile noastre să formeze tribunale statariale potrivit acelor legi pe care le anexez aici în copie.

Începând din ziua aceasta, am dispus jurisdicțiilor respective, precum și regimentului nr. 1 românesc ca să se supună domniei voastre și ordonanțelor domniei voastre, considerând ca fiind de datoria lor să vă pună la dispoziție suficiente forțe și ajutoare.

Budapesta, 24 august 1848
(Să semneze și Palatinul Ștefan)

Dispoziție

Dvs. veți proceda potrivit împrejurărilor conform misiunii pe care ați primit-o. Cunoașteți scopul: câștigarea poporului pentru constituție, rege și cauză națională. Cunoașteți și mijloacele. Dar țin să obiectez și următoarele aspecte:

1. Trebuie să vă străduiți a intra în alianță cu clerul. Acesta are puterea cea mai mare asupra poporului. Dar în unele locuri însuși clerul trebuie lămurit. Guvernul a hotărât să amelioreze soarta clerului. Până acum n-a putut s-o facă din lipsă de timp și din cauza tulburărilor pricinuite de răzvrățiți. Nu presupunem că, prin aceasta, ei vor acționa pozitiv. Acesta este adevărul. Dar ei au prilejul acum să-și creeze merite. Dacă există preoți care excelează în menținerea în liniște și în lămurirea poporului colaborând în această privință, faptul în sine să fie raportat și să fie enumerate meritele

lor, după care, chiar acum imediat, să li se avanseze premii suplimentare în bani.

2. În activitatea dvs. ați putea angaja ca ajutoare niște preoți. Dacă realitatea o impune, unul este suficient, mai ales dacă excelează în tot ceea ce face și are influență mare asupra poporului.

3. Trebuie să luați contactul cu persoanele mai înțelepte din sânul poporului. În această transformare, domnii încetează a mai fi conducătorii maselor. Forța poporului și cheia conducerii sale se află chiar la acesta. Asemenea persoane trebuie câștigate cu orice preț. Aceasta se face prin mai multe modalități despre care am dispus prin viu grai. Un notar sau un învățător este în stare să mențină, să câștige și să lămurească un sat întreg.

4. Dacă este necesar, puteți tipări și foi volante mărunte, deși o atare modalitate nu va fi desăvârșită, întrucât numai o parte redusă a poporului știe să citească. Dar nu trebuie evitată nici calea aceasta.

5. Să ascultați de sfatul episcopului Lemeni. Și dânsul v-ar putea da pe cineva în ajutor. O modalitate în acest sens ar fi pregătirea unei circulare în care el să dispună preoților săi în sensul deja menționat.

6. Dacă aici în localitate sunt plângeri mai mari, iar poporul are dreptate, atunci să remediați îndată lucrurile. Un asemenea pas ar putea să câștige încrederea unei întregi regiuni.

7. Este foarte necesar să călătoriți. Sunteți înghesuit printre cei de grai românesc și rusesc. Să înștiințați, rând pe rând, regiunile. Unde se află instigatori, acolo să îi urmăriți. Dacă de la început găsiți că ar fi ceva care ar merita pedeapsă, atunci să nu ezitați s-o faceți cu răsunet, deoarece, prin aceasta, vă va crește propria autoritate.

8. În regimentul român să procedați cu precauțiune, dar hotărât. Mai întâi să atrageți de partea dvs. câțiva ofițeri. Dacă sunt de acord, aveți grijă de avansarea lor, iar dacă poporul are vreo plângere, atunci aflați motivul, raportați cazul și să fie remediat îndată.

9. Să vă străduiți să mențineți în sânul poporului autoritatea personală prin demnitatea ținutei.

10. Eu am obiceiul ca să-mi formez părerea despre un procedeu în funcție de rezultate.

Mă voi bucura, dacă veți raporta, în curând, că totul este în ordine. În caz că am atras, în mod pozitiv, poporul de partea noastră, aceasta va fi evident mai ales în cazul în care, la nevoie, el va acționa împreună cu noi și nicidecum împotriva noastră.

Concept. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 26969–26972.

Cluj, 24 august 1848

A belügy Minister Úrnak

A szebeni elfogatásoktól s az oda kiküldött kormánybiztos eljárásáról a kormányiszéki elnök úr teend jelentést Minister Úrnak. Részből e tárgy körülötti további lépéseimet, az igazságügyi Minister Úr a dologban tett előterjesztéseimre kétségtelenül csakhamar megérkezendő választól feltételezem. Annak híre, hogy a szerbek a Vaskapu felé akarnak pusztítólag betörni Erdélybe, nagy rémülésbe hozta az országot. Még ma indulok megtenni már az előbintézetet innen Károlyvárra, ott a hadi főkormányzóval értekezendő a merény visszatartása s az ezzel könnyen kapcsolatba hozható jele nleg Felső Fejérben leginkább mutatkozó oláh lázadás meggátlása, azonnali elnyomása iránt. Onnan ha valósulna a fennebbi hír, magam menyek a vészel fenyegetett helyre, csak jelenlétem potóthatván ki azon általános bizalmatlanságot, mellyel a lakosság a katona főtisztek irányában viseltetik.

Szebennel is addig, míg egy határozottan tiszta magyar szellem főparancsnoka nem lesz Erdélynek, bízni nem fogunk. Szálja csak a mostani idegen katonaság helyett egy pár zászlóalj székely katonaság, a várost meg s magától elenyésznek az olly nemű addig orvosolhatatlan pana szok, mint a mellyek a közelebről ott működött s fent említett kormánybiztos jelentéséből Minister Úrnak tudomására jutandnak, a mellyeknek az teszi fel koronáját, miszerint a főhadi parancsnok folyó hó 22^{-ikén} kelt s 964 számmal jegyzett levelében azt nyilváníja, hogy ha a Szebenben le tartóztatva levő két egyént kezességre ki nem ereszttem, a rend feltarthatásáról s az orlái oláh ezred fékezhetségéről s arról, hogy ez a mondottakat erővel nem szabadithat ki, nem felelhet. Mindazon vidéikeken, hol inkább lehet veszélj jelenségek s több felfedezéseink nyomán a lázadástól tartani, e rögtönítelő bíróság a Nádor ő Fensége ide lett kiküldetésemet tárgyzó első levele értelmében kihirdetttem. Nem mulasztunk el mit sem, mi a békét feltarthatja, azonban érzük mi is, miként bennünket is ármány vesz sok oldalról körül.

Állandó hazafi tisztelettel

Kolosvártt, augusztus 24^{-kén} 1848.

Báró Vay Miklós

*

Domnului ministru de Interne

Despre arestările din Sibiu și despre demersurile comisarului gubernial trimis acolo va raporta domnul președinte al scaunului gubernial către domnul ministru. Din partea mea, consider că activitatea viitoare trebuie

s-o ghidez după răspunsul domnului ministru al Justiției pe care sper să-l dea la propunerile mele. Vestea că sârbii intenționează să năvălească, pustiind totul în drumul lor spre Porțile de Fier și Transilvania, a pricinuit mare groază în țară. Încă de azi pornesc de aici la Alba-Iulia pentru a lua măsurile necesare. Acolo mă voi întreține cu comandantul militar suprem în chestiunea respingerii atacului, dar și în ceea ce privește înăbușirea imediată a revoltei românilor care se conturează în comitatul Alba de Sus și care, foarte ușor, poate să aibă vreo legătură cu cele pomenite anterior. De acolo, dacă se adevărește zvonul, mă voi deplasa personal la locul cel mai periclitat. Numai prezența mea poate să înlocuiască acea neîncredere generală cu care populația se comportă față de ofițerii superiori ai armatei. Noi nu ne vom încrede în nimic din ceea ce se întâmplă la Sibiu până ce Transilvania nu va avea un comandant militar suprem cu mentalitate curat ungurească. Dacă ar ocupa orașul câteva batalioane secuiești, atunci ar dispărea de la sine atare plângeri de neînlocuit precum acelea pe care le veți afla degrabă chiar dvs., domnule ministru, din raportul sus menționatului comisar. Culmea este că însuși comandantul militar suprem, în scrisoarea sa purtând numărul 964 din 22 ale lunii curente, declară că, dacă nu îi voi pune în libertate pe chezășie pe cei doi arestați din Sibiu, atunci nu poate garanta menținerea ordinii, respectiv posibilitatea ca regimentul românesc de la Orlat să fie ținut sub control, pentru ca să nu-i elibereze cu forța pe cei deja pomeniți. În toate regiunile, unde fenomenele periculoase s-ar putea ivi și unde am putea să ne așteptăm, potrivit constatărilor noastre legate de răzvrătiri, acolo am enunțat înființarea judecătoriilor statariale potrivit primei scrisori a Alteței Sale Palatinul ce conține detașarea mea aici.

Nu omitem nimic din ce ar putea să mențină pacea. Dar și noi simțim că suntem înconjurați din multiple locuri de tot felul de intrigi.

Rămân cu stimă continuă de patriot

Cluj, 24 august 1848.

Baron Vay Miklós

Original. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-I Minisztériumi Levéltár. Belügyminisztérium, nr. 901, foto: 27166-27168.

241.

Sibiu, 24 august 1848

P. 1772, 1773 et 1065

Note

Mit Bezug auf die jenseitige geschätzte Note vom 26. Juni l.J. No. 1607 beehrt man sich, Einem löblichen Oberlandes Commissariat dienstfreundlichst

zu eröffnen, daß der zum Fortifikations Distrikts Direktor hierlandes ernannte
Ingenieur Major Joseph v. Glaeser am 22en d. Mts. hierorts eingetroffen ist.

Hermannstadt am 24. August 1848

Puchner m.p.,
FML

2253 848

An das löbliche k. Oberlandes Commissariat

*

Notă

Referitor la prețuita dumneavoastră notă din 26 iunie anul curent,
nr. 1607, avem onoarea de a-i răspunde cu amabilitate pe canal de serviciu
onoratului Comisariat suprem al țării că inginerul maior Joseph von Glaeser,
care a fost numit director districtual al fortificațiilor din Transilvania, a sosit
aici în data de 22 ale lunii curente.

Sibiu, 24 august 1848.

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

2253/1848

Către onoratul Comisariat suprem c.c. al țării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta
Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 511/163.

242.

Cața, 24 august 1848

Löbliches Stuhls Amt !

Die uns zugesendete Verlautbarung Eines Löblichen Stuhls Amtes
unter Z. 1288/848 ist Jedermann, den es zu wissen angehet, deutlich und
verständlich gemacht worden. Die Katzensdorfer Walachen weigern und
widersetzen sich ihren Zehnten von den bereits eingeführten und auch
einzuführen habenden Feldfrüchten auf diesen Befehl des h. Ministeriums,
und andern h. Behörden, aufzugeben und durch das Orts Amt eruiert lassen
zu wollen, mit der Aussage und Erklärung: bis nicht eine gedruckte
authentische Schrift u. ein Befehl von Sr Majestät des Kaisers an selbe
herablangt, wollten sie auch nicht gehorsamen. Dies gibt auch der frühern
Widersetzlichkeit in allem die Hand.

Wir bitten demnach ein Löbliches Stuhls Amt, damit diese Renitenten in gehörigen Schranken u. zur Folgsamkeit des h. Befehles verhalten werden mögen, denn durch diese Säumseligkeit könnten die fertig geschnittene Sommerfruchtlese Schaden erleiden durch ein einzutretendes Regenwetter, wo jetzt das Einführen hiedurch verspätet werden muß.

Die wir in vollkommenster Hochachtung zu verharren die Ehre haben
das Katzendorfer Orts Amt,

Michael Linert [?], Hann,
Andreas Lasger, Geschworne,
Andreas Eocs [?], deto
Michael Müller, Wortmann,
durch
Friedr. Josephi m.p., Not.
Katzendorf den 24. August 1848

erh. am 24ten Aug. 848
erl. am 28ten Aug. 848

*

Onorat oficiu scăunal !

Anunţul ce ne-a fost trimis de onoratul oficiu scăunal, sub nr. 1288/1848, i-a fost explicat limpede şi clar oricui este interesat să ştie. Valahii din Caţa refuză şi se opun să predea, în baza poruncii înaltului Minister şi a altor înalte foruri, zeciuiala lor din bucatele câmpului deja recoltate, precum şi din cele ce urmează a fi recoltate, care trebuie să fie colectate de oficiul local. Ei pretextează şi explică faptul că nu se vor supune, până când nu vor primi o scrisoare autentică tipărită şi o poruncă de la maiestatea sa, împăratul. Aceasta merge întru totul mână în mână cu răzvrătirea lor mai veche.

De aceea, rugăm onoratul oficiu scăunal să-i readucă pe aceşti renitenţi în limitele cuvenite şi la ascultare faţă de înaltele porunci, căci cu atâta amânare recolta bucatelor de vară gata secerate ar putea suferi pagube dacă ar veni o vreme de ploaie, şi astfel se va întârzia cu recoltarea.

Avem onoarea de a rămâne, cu deplin respect,

oficiul local din Caţa,
Michael Linert [?], jude,
Andreas Lasger, jurat,
Andreas Eocs [?], jurat
Michael Müller, orator,
prin
Friedrich Josephi m.p., notar

Cața, 24 august 1848
primită la 24 august 1848
rezolvată la 28 august 1848

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 1300, foto: 32446/1848.

243.

Hondol, 24 august 1848

Măria Ta Prea Sfințite și Prea luminate doamne episcopo,
Prea milostive stăpâne !

După prea milostiva rânduială a Prea Sfințit Măriei Tale cu datul 21/9 iulie în 21 august a.c. primită, luându-mi timp numaidecât, m-am dus la Măria sa comitele Grof Gothard Kun, căruia, cu plecăciune, ducându-i complimentul Prea Sfințit Măriei Tale, i-am gratulat bucuria aceea care Prea Sfințit Măria Ta la starea aceasta dobândită, prin mine încredințată, ai descoperit-o totdeodată în persoana Prea Sfințit Măriei Tale, rugându-l ca pe tinerii români de-ai noștri, care sunt înzestrați cu însușiri ceri să nu fie înapoiți de la aplicarea posturilor potrivite. După acestea toate descoperindu-i cu dragoste și bucurie m-au primit și cu plecăciune mulțami Prea Sfinției Măriei Tale zicând: „În cât va fi în puterea mea și pe tinerii români nu-i voi înapoi de la posturile Comitatului.” Pe lângă aceste cuvinte, mă pofti a scrie Prea Sfințitiei Măriei Tale și aceasta că este îndatorat pe românii noștri jăleri, care sunt pe pământ domnesc, alodial și nu-i colonicatură, pentru că nu vreau a face slujbele domnilor săi, a-i pedepsi și a-i îndatora să facă slujbă pentru acele locuri domnești, ce nu se țin [...] din afară, zicând că altmintrelea, rămân reștanți un timp pe altul, se vor îngreuna bieții jăleri și nu vor avea [decât] să plătească în urmă domnilor săi reștanțiile zilelor celor pierdute. Îndatorat fiind eu de către tistia Comitatului a-i strânge laolaltă ca să facă jălerii slujbele domnilor, preoții noștri au publicat aceasta poporenilor în biserică, dară în zadar că oamenii jăleri, la aceste cuvinte, grăiesc că ei sunt încă slobozi ca și ceilalți foști ioagi și până nu va veni comisie în sate în treburile pământurilor nici ei nu fac robotele ca și ceilalți iobagi sloboziți.

Prea milostivele circulare ale Măriei Tale, cu toată acuratețea, s-au citit de către preoți în biserici poporenilor noștri care, cu nespusă bucurie, au mulțumit Măriei Tale pentru binele dobândit și este bună nădejde că vor fi ascultători întru toate câte părintește te-ai milostivit a le scrie. În câtu-i în protopopiatul Alghioghiului mie încredințat nicio urmă de răscoală până acum nu s-a arătat (de care să ne păzească Dumnezeu!), nici preoți n-au fost

cauză la vreo răsculare, încât să fie trași la vreo dare de samă, cât să fi fost trimisă miliție asupra lor și de aici încolo cu toate puterile a ținea pacea și rândul bun între preoți și popoare mă voi strădui.

După mai multe faime, mare bucurie mi-au adus când am primit țirculariul al Prea Luminat Măriei Tale din Pesta, cu datul 18 iunie a.c. tipărit, văzînd că Prea Luminat Măria Ta te afli în Pesta și mare bucurie aș avea, dacă aș ști timpul pe când Prea Sfințit Măria Ta te-ai putea întoarce la Ardeal. Nicodim Filimon, candidatul din N[agy] Rapolt, ar cugeta a călători la Pesta unde să te milostivești a-l sfinți de preot, însă eu l-am opăcit să fie în așteptare până ce, mai întâi, voi înștiința pe Prea Sfințit Măria Ta despre aceasta ca să nu să facă învăluială acolo. Așa cum te vei milostivi a-mi porunci, așa voi spune.

Pe lângă cea mai adîncă plecăciune, rămânînd de-a pururea al Prea Sfințit și luminat al Măriei Tale cel mai plecat serv,
Hondolbanya în 24/5 august 1848.

Petru Pipoș,
Protopop

Original. A.M. Sibiu, Fond Arhiva Consistoriului, nr. 51, foto: 453–454.

244.

Târgu-Mureș, 24 august 1848

Fő kormányzéki elnök nagyméltóságos gróf Mikó Imre Úrhoz
Aug. 24^{ike}, 1848.

Nagyméltóságod idei aug. 3^{dikárol} 2081 szám alatt kött fő bíró atyafiához intézett, főbíró uramáltal pedig tanácsunkal közlött rendeletben az itteni nemzetörserég számát, kezeik között levő fegyverek mennyiségét és minőségét kimutató jegyzéket, az örsereg számára alkotott alapszabályokat fel küldetni úgy azt is megíratni parancsolja, hogy az összeírás talált e rokonszenvet, vagy talán akadályok s ellenszegülések jöttek közben, ezen rendelet következtében van szerencsénk tudatni nagyméltóságoddal, hogy királyi biztos nagyméltóságú B. Vay Miklós úrnak ezen tárgyan idei aug. 7^{ről} hozzánk intézett rendelése nyomán mind azok városi pol gárok és lakósokat, kik a leújabb magyarhoni 22^{ik} törvénycik értelmében a nemzetörségben fegyveres szolgálatot tenni tartoznak fertályonként összeirattuk, mely összeírás szerint 855 egyénből áll a törvény értelmében itten alakítandó nemzet örsereg száma, megjegyezvén azt, hogy ezen számban olyanok is felvételtek és besoroztattak kiket a fennebb intézett törvénycikk 3^{ik} §-a szerint e kitüntetésre méltók és az alkotmányos rend fentartásába érdekelteknek talált tanácsunk.

Ezen őrserег számára közelebből nyertünk a közállomány fegyvertárából Károlyfehérvárról 300 darab szuronyos löfegyvert, ezeken kívül pedig 257 egyénnek van saját löfegyvere, szurony nélkül továbbá ugyan az őrserег számára készítettünk a majorsági pénztár költségén 102 darab láncsát – mely láncsákat az nemzeti őrserегbeliek nem hajlandók elfogadni e ezek helyett inkább kívánnának magokat löfegyvereket adatni –

Megjegyezni szükségesnek láttuk ezt is, hogy a mely nemzeti őrserег városunkon jelenleg fennáll, csakis önkéntesen magokat aláírott egyénekből alakult össze s összesen hat századot s egy lövészcsapatot téssen –

Alakult volt még ezen századokon kívül egy század tanuló ifjuságbol is, de ezen Század a tanulás megszűnésével el oszlott tagjai honukba vonulván.

A mi pedig az alapszabályokat – melyek mellett az itten jelenleg is fennálló önkéntes nemzeti polgári őrserег alakítottatott és igazgattatott – illeti: ezen szabályokat még idei Szent György hó 24^{-ről} 1643 szám alatt fel küldöttük vala a felséges királyi kormány széknék megerősítés végett, de a mely szabályok még nem erősítették meg, csak is némely észrevételek közülök idei pünkösöd hó 13^{-ről} 5652 szám alatti kormányi rendeletben. Megjegyezzük végre azt is, hogy a nemzetőrserегnek közelebből tartott törvényezerü összeírásában fenni akadályt vagy ellenszenvet nem tapasztaltunk. Miket az írásók szerint feljelenteni szükségesnek tartván könyörgünk nagyméltóságodnak, méltóztasson intékedni, hogy továbbá mi tévösök légyünk és miképpen organizáljuk ez itteni nemzet őrserегet ?

Alázatos tisztelettel lévén
No.1552/1848.

*

Către Excelența Sa, domnul conte Mikó Imre,
Președintele guvernului, 24 august 1848.

În ordinul Excelenței Voastre din 3 august curent nr. 2081 adresat către domnul primar și comunicat consiliului nostru, dispuneți să se trimită registrul gărzii naționale de aici, cuprinzând numărul oamenilor, al armelor și calitatea acestora din urmă, precum și statutul de organizare al gărzii, dispunând să se raporteze dacă înregistrarea a stărnit simpatie sau dacă au intervenit piedici și rezistențe.

În urma acestui ordin, raportăm cu onoare excelenței voastre că, în urma ordinului adresat nouă la 7 august în această privință de către excelența sa domnul baron Vay Miklós, comisar regal, i-am înregistrat pe toți cetățenii și locuitorii din oraș care sunt obligați să servească în garda națională conform celui mai nou articol de lege nr. 22 din Ungaria. După înregistrare, numărul gărzii naționale ce va fi constituit aici legal, cuprinde

un efectiv de 855 de indivizi, adăugând că, în acest contingent, au fost cuprinși și înregistrați și aceia pe care, în virtutea paragrafului 3 din legea menționată, consiliul i-a găsit demni de a fi distinși și interesați în păstrarea ordinii constituționale.

Pe seama acestei gărzi am obținut din arsenalul statului de la Alba-Iulia un număr de 300 de bucăți de puști cu baionete. În afară de acestea, 257 de indivizi au propriile puști, fără baionete. Tot pentru gardă am dat ordin să se întocmească, pe cheltuiala casieriei orașenești, 102 bucăți de lănci, dar pe acestea gardiștii naționali nu sunt dispuși să le primească, preferând, în locul lor, să obțină arme de foc.

Am găsit că este necesar să adăugăm faptul că și garda națională care există în orașul nostru, în prezent, s-a constituit numai din voluntari și numără în total 6 companii și o trupă de trăgători.

În afară de aceste companii, s-a mai constituit una formată din tineretul studios, dar aceasta, odată cu sistarea programului de învățământ, s-a împrăștiat, iar membrii ei s-au întors, astfel, acasă.

Cât privește statutul conform căruia s-a organizat și s-a administrat garda națională a voluntarilor de aici existentă până în prezent, pe acesta l-am expediat încă în data de 24 aprilie anul curent, având nr. 1643, către măritul guvern pentru confirmare. Acesta însă n-a fost încă confirmat, făcându-se doar câteva observații în ordinul guvernului din 13 mai anul curent, nr. 5652. Observăm, în fine, că la înregistrarea legală care s-a îndeplinit n-am constatat nicio piedică sau vreo antipatie.

Considerând că este necesar să raportăm toate acestea, o rugăm pe excelența voastră să binevoiască a dispune ce să facem și cum să organizăm garda națională de aici.

Cu multă stimă,
Nr. 1552/1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 901, foto: 29169–29170.

245.

Turnu Roșu, 24 august 1848

Nagyméltóságú Gróf !
Nagyérdemű k. kincstári alelnök úr !

A mostani zavarokban, amennyire azoktól némely öszeköttetések előttem biztos kutöböl tudva vannak szoros kötelességemmé számítom azoknak feljebbi

feljelentését el nem mellőzni. Bizonyos az első oláh szélezred által követelt gyűlés az oláh bujtogatók indítványa részéről némely tiszt urak s oláh papok, részről magok a bujtogatók személyes működése által előmozdított, s így ennek létesüléséhez közelítvén, számos egyének a bujtogatók közül már több nap óta Szebenből lassanként eltűnve, a nevezett oláh szélezred körében lappangnak, ezek közül Pumne nevezetű bujtogatót folyó hó 14^{-én} vagy 15^{-én} hadnagy Schandruck személyesen a Neumüller fogadójából Novák hadnagy szekerein vitte ki Orláthra; történnék közben folyó hó 7^{-én} éjszaka Szebenben némely bujtogatók letartóztatása, Barnutz nevű bujtogató az ablakon kiszökve az elfogattatástól kimenekült, s rögtön gyalog Orláth felé útját vette; s öt k. kincstári gyakornok Tamás Latzi ugyanazon éjjel Orláthra követte, hol ezek Novák hadnagynál (kinél mint hallottuk más bujtogatók is léteztek) az orláthi pap és esküdtek, meghivatván a nép az elfogottak erőszakos kimentésére felfingereltetett onnan küldetett rögtön tudósítás Vesztemre hadnagy Schandruckhoz és annak jó barátjához az odavaló oláh paphoz, sőt mint némelyek által mondatik, maga Barnutz ment oda, kik hasonlólag az egyetértő bíróval a falut fellázítván rögtön Rakovitzára hadnagy Urszuzhoz és az odavaló oláh paphoz biztosokat küldve s a helybelieket fellázítva hasonló végre a Skoreiakat is tudósították. Így eszközöltetett azon folyó hó 19^{-én} történt megjelenése Szebenben három, ugymint: az orláthi, vesztemi és rakovitzai oláh papok vezérlete alatt összegyülekezett számos oláh. szélkatonáknak, kik tudott szép módon a foglyok szabaddá tételét követelték. Folyó hó 22^{-én} hadnagy Novák álöltönyben az orláthi pappal és egy más ismeretlennel megjelent Vesztemben hadnagy Schandrucknál, leszállva ottan az oláh pappal és a bíróval későig gyűlést tartottak, onnan öszezsen Rakovitzára hadnagy Urszuzhoz átmentek, hol hasonlólag az odavaló pap meghívatta, erőszakig kifakadandó értekezések határozottak, s így hadnagy Novák és Schandruck társaikkal éjjel két óra után érkezve vissza Vesztembe Novák rögtön útját Orláthra folytatta, mi is megkiváncsító esetben nyomozás útján, mire adatokat szolgáltatni fogok, bebizonyíthatatik.

Ezen környüállásokat (ezennel meghalván a tegnapi eseményekét) sietve, feljelenteni annál is inkább szoros kötelességemmé számítom, mivel ezen fennebb nevezett katonatiszt urak, mint oláh születésűek, a népre nagy befolyással vannak, egyébiránt maguk helyesítése által egymáshoz közel lévén, lánczbani egybekötésben állanak, azonkívül közlekedései a bujtogatókkal nyilvánosak, mélynél fogva minden lépései szoros szemügyletet igénylenek, sőt nevezetesen fennforogván azon környüállás, hogy vesztemi paracsnok főhadnagy Ittul Antal közelebbi napokban Szászrégen felé elindulni rendeltetett, s ez által Schandruck hadnagy Ve sztemben mint helybeli paracsnok hátra maradand, kitűnvn már, úgy a vesztemi közönség, valamint a papjok szelleme, ennek egyedüli ottmaradása mint paracsnok veszélyes lenne, méltóztatik

tehát méltóságod ezeni bátorságomat nem valamely allatomos feladás, sem pedig valamely jutalom vagy kincskeresés, hanem csupán honfiszertetet érzelmeinek tulajdonitva annál is inkább kegyesen fogadni és felsőbb tudomásra juttatni, mivel azokról értesítettés csekély véleményem szerint ez időpontbanfelesleges talán nem lenne.

Egyébiránt illő tisztelettel öröklök.

Veres Tornyos, nyárutó hó 24^{-én} 1848.

A méltóságos Gróf alelnök úrnak

Alázatos szolgája,
Dobokai József
K. harminczados

*

Prea mărite conte !

Prea onorate domnule vicepreședinte al vistieriei regale !

În situația tulbure de acum, privitor la care dețin unele informații din surse sigure, consider că este de datoria mea să raporteze toate acestea. Adunarea legată către regimentul 1 român de graniță a fost înlesnită de către propunerea instigatorilor, respectiv activitatea lor personală, dar și de unii domni ofițeri și preoți români. Apropiindu-se ziua ținerii adunării, mai mulți indivizi dintre cei ce erau instigatori chiar au dispărut pe neobservate din Sibiu, aflându-se, inițial, în mijlocul regimentului român amintit. Instigatorul Pumnu a fost transportat personal cu căruța din hanul lui Neumüller la Orlat în ziua de 14 sau 15 l.c. de către locotenentul Schandruck. Între timp, în noaptea de 7 l.c., câțiva instigatori au fost arestați, dar instigatorul Bărnuț, sărind prin fereastră, a scăpat de arestare, luând drumul imediat către Orlat. El a fost urmat (sau urmărit ?) de Tamás Laci, țopist le vistierie; în Orlat la locotenentul Novák (la care după cum am auzit au mai staționat și alți instigatori), fiind invitați și preotul și jurații din localitate, poporul a fost îndemnat la eliberarea forțată a deținuților. De aici s-a trimis vorbă la Veștem, la locotenentul Schandruck, ulterior la prietenul său apropiat, preotul român din localitate, sau, chiar cum spun unii, însuși Bărnuț s-a deplasat acolo. Împreună cu judele care era de acord cu cele întâmplate au agitat tot satul. Au trimis imediat comisari la Racovița la locotenentul Ursu și la preotul de acolo, agitând satul. Finalmente au fost înștiințați și cei din Scoreiu. Așa s-a făcut că, la 19 l.c., au apărut la Sibiu, sub conducerea preoților din Orlat, Veștem și Racovița, numeroși grăniceri, cerând eliberarea deținuților.

În ziua de 22 l.c., locotenentul Novac, îmbrăcat în haină străină, împreună cu preotul din Orlat, dar și cu un necunoscut, au apărut la Veștem la locotenentul Schandruck, iar acolo împreună cu preotul român și cu judele

au ținut adunare, iar mai apoi au plecat cu toții la Racovița la locotenentul Urs unde, de asemenea, au fost invitați de preotul din localitate să țină consfătuiri ce puteau să provoace multe răbufniri.

Locotenentul Novac și Schandruck, împreună cu ceilalți, au mers dimineața la ora 2 spre Veștem. Novac a continuat imediat drumul spre Orlat, ceea ce, în caz de nevoie, se poate dovedi prin intermediul datelor pe care eu le voi înainta.

Am crezut că este de datoria mea să fac o prezentare grabnică a acestor lucruri (imediat după ce am auzit despre evenimentele de ieri), cu atât mai mult cu cât domnii ofițeri numiți mai sus, fiind de origine română, au o mare influență asupra poporului.

De altfel, locuind aproape, se adună în lanț, stând în contact cu agitatorii. Din această cauză, fiecare pas al lor necesită supraveghere; este de menționat și faptul că acel comandant pe nume Anton Ittul, locotenent major, a fost trimis zilele acestea către Reghin, iar la Veștem a rămas în calitate de comandant chiar d-l Schandruck.

Fiind cunoscute spiritul poporului și poziția preotului din Veștem, ar fi periculos ca acesta (d-l Schandruck) să rămână singur în calitate de comandant. Rugăm deci ca cele spuse să nu fie luate ca un atac pe la spate sau ca o dorință de obținere a unei recompense, ci tocmai ca un act patriotic, prin urmare rog ca tot ceea ce s-a spus să fie transmis la foruri mai înalte, întrucât înștiințarea acestora n-ar fi, după modesta mea părere, nicidecum de prisos.

De altfel, rămân cu stimă cuvenită

Turnu Roșu, 24 august 1848

umil serv,
Dobokai József
Vistiernic

Către înălțatul vicepreședinte conte

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 904, foto: 39269–39272.

246.

Hălmagiu, 24 august 1848

Minister Úr !

51.000 görög nem egyesült oláh ajkú polgárok közepette 800 magyar személy a vagyon biztosságá haladéktalan intézkedést igényel, többszöri tudósításomban érintém, hogy a nép apróbb erőszakoskodásokra kész, mit szép szerével, s kénytelenítette katonai erőt is használva, sikerült fékezni.

Ily rendkívüli körülmények között egy elvesztett óra veszedelmes következtetéseket szülhet, nemcsak e megyére, de egész honra nézve is, fölmerülhetvén oly körülmények, mi a katonai erő igénybe vételét múlhatatlanná teszi. A parancsnok kapitány tisztán kijelen tette, hogy bár egyszeri felszólításomra, minthogy megtámadtatástól, s így fegyveres föllépéstől nem tarthatott, adott is assistentiát, miért ez erdélyi general commandótól várja is a megfedést. Hivatala veszélyeztetésével többé tenni, felsőbb helyrei földjelentés utáni rendelet nélkül nem fogja.

E tárgyban írtam rendelkezést végett az Erdélyben működő királyi úrnak minthogy az ott állomásozó katonaság a szebeni general commandó parancsnokaga alatt van, de aggodalmam megszüntető választ nem nyrttem, újra ismételttem s egyszersmind minister urat is kérésemmel fölhevom e tárgyban haladéktalan intézkedés végett, miszerint méltóztat kieszközölni, hogy a megyebeli katonai parancsnok a körülmények szerént teendő fölhívásomra, a szükséges erőt azonnal kirendelje.

Könyörgöm egyszersmind minister úr elintéző s rögtöni nyugtató választásért, minthogy máris merültek föl oly erőszakos kihágások, melyet fékezni polgárilag nincs hatalmamban, s a kapitányt kijelentése nyomán fölhívni compromisszió nélkül nem tehetem.

Nagyhalmágy, 24 auguztus 1848.

Ifjú Bethlen Gábor
Főispán

*

Domnule ministru !

În mijlocul celor 50.000 de cetățeni de grai românesc, cele 800 de persoane de etnie maghiară necesită urgente măsuri din punctul de vedere al siguranței privind persoana și averea. Am pomenit de mai multe ori în înștiințările mele că acest popor este gata de acțiuni mărunte, dar violente, ceea ce am și reușit să împiedic a se săvârși, recurgând la metode pașnice sau, la nevoie, la forțe armate.

În asemenea împrejurări, o oră care este pierdută poate avea repercusiuni periculoase nu numai pentru comitat, ci și pentru întreaga patrie. Ivindu-se atare împrejurări, se impune, fără doar și poate, folosirea forței armate. Căpitanul a declarat faptul că mi-a oferit asistență militară la prima mea solicitare, deși nu s-a așteptat la vreun atac, nici la o revoltă armată, motiv pentru care el chiar așteaptă o admonestare din partea generalului. Pentru a nu-și periclita postul, el nu va repeta gestul fără să aibă o dispoziție venită de sus în urma unei cereri trimise acolo în prealabil.

Am scris în această chestiune domnului comisar regal care activează în Transilvania, deoarece armata care staționează acolo se află la dispoziția

comandantului general din Sibiu. Nu am obținut însă un răspuns care să fi pus capăt neliniștii mele. De aceea, mă adresez din nou d-lui ministru pentru a întreprinde măsuri urgente în deja pomenita chestiune, rugându-vă să binevoiți a mijloci ca și comandantul militar comitatens să-mi pună imediat la dispoziție forța necesară de care să pot beneficia atunci când situația o impune.

De asemenea, îl implor pe d-l ministru ca să-mi trimită un răspuns pozitiv la solicitarea mea, întrucât s-au ivit deja niște situații violente pe care nu sunt capabil să le stăpânesc prin metode legale, iar pe căpitan nu-l pot solicita fără un compromis din partea lui în urma declarației pomenite.

Hălmagiu, 24 august 1848

Bethlen Gábor jr.
Comite suprem

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi levéltár. Belügyminisztérium, foto: 27215–27217.

247.

Budapesta, 24 august 1848

Casa magnaților declară și provoacă prietenește casa de jos ca și ea să declare că ambele case, întreaga legislatură nutrește sentimente de afinitate și frățietate față de cei de diferite rase și limbi din patria noastră și între aceștia față de Valachi sau de Români. Împarte cu ei cu plăcere toate drepturile împărțibile ale națiunii. Prin libertatea publică constituțională, egalitatea în drept și datorință, vrea să lipească soarta lor și interesele lor de ale ei proprii, și declară, că ele stau sub scutul constituțiunii. Pentru a da trup acestei declarațiuni, se provoacă ministerul, ca să prezenteze caselor următorul:

Proiect de lege

Cu privire la îngrijorările și dorințele cetățenilor de limbă română ai patriei se dispune:

§. 1. Cetățenii de lege greco-unită și greco-neunită, având drepturi egale în patria întreagă cu cei de alte religii și confesiuni creștine, pot dispune liberi, – și în Ardealul de până acum, – sub supravegherea constituțională a ministerului responsabil, asupra tuturor afacerilor eclesiastice, atât uniții, cât și neuniții.

§. 2. Despre conducerea acestor afaceri bisericești, protocoalele au să le poarte în limba maghiară și română.

§. 3. În școalele elementare limba de propunere să fie cea română, propunându-se însă și limba maghiară.

§. 4. În comunele cu populațiune română, notarii comunali au să compună protocoalele în limba maghiară și română.

§. 5. Petițiunile, obligațiunile și ori-ce documente scrise în limba română au să fie primite pretutindenea, dacă sunt scrise cu litere și ortografie latină, ceea-ce este de înțeles și referitor la protocoalele amintite în §-ii 2 și 4.

Publicație: Teodor V. Păcățian, Cartea de Aur ..., vol. I, p. 399.

248.

Budapesta, 25 august 1848

Casa mi-a dat în rândul trecut permisiune să fac o propunere. Obiectul asupra căruia vreau să vorbesc, e de cea mai mare importanță, anume: e liniștirea și împăcarea diferitelor popoare, locuitoare în patria noastră. Străbat cu ochii spiritului meu prin viitorul plin de nori al patriei mele, și viitorul e mai negru decât noaptea ochilor mei. (Baronul era orb!) Văd o singură rază, și palidă e și raza aceasta! Pacea și înțelegerea ne mai pot mântui! Sfântul Stefan o spunea fiului seu, că: fericită e țeara în care sunt mai multe naționalități! Sfatul acesta, de care s-au ținut frunzașii noștri, pe noi ne apasă ca un blăstēm, pentru că popoarele sunt amărâte și s-au sculat unul în contra celuilalt. Esistă mai multe căi, pe cari națiunea poate fi scăpată de pericolul de-a fi înghițită. Întâiu, ar fi forța. Dar pentru a pune forța cu succes în aplicare să cere foarte mare putere fizică, pentru că oamenii se despart mai bucuroși de viață decât de limbă. Și apoi s-a sfârșit cu epoca forței, în care Slavii de exemplu au fost estirpați cu sabie și foc în provinciile germane. Al doilea, ar fi asimilarea. Pentru aceasta să cere o cultură foarte mare, avuții enorme și însușiri speciale de atragere. Nouă ne lipsesc, pentru că n-am fost în stare de atâta bunătate de vreme să asimilăm celelalte naționalități, din contră, în decursul vremilor s-au desmaghiarisat multe familii maghiare. Ne mai rămâne deschisă deci numai o a treia cale, a ne uni din inimă cu naționalitățile, a lega alianță cu ele, a le îmbrățișa ca pe niște surori, și a le face părtașe de toate drepturile, ca pe niște fiice ale constituțiunei comune.

Esistă un drept, care în țeara locuită de mai multe naționalități nu poate fi eserciat decât numai din partea uneia, anume: dreptul limbei oficiale; și naționalitatea aceasta poate fi numai aceea, care a dat nume țerei, și a cărei limbă prin jurământul domnitorului a fost decretată limbă diplomatică. Dreptul acesta nu poate fi împărțit, pentru că împărțirea s-ar putea face numai cu ajutorul sabiei. Toate celelalte drepturi însă trebuie să le împărțim frățeste. Și în împărțirea aceasta am fost până acum justi. Ne-am lipsit singuri de drepturile noastre pentru a le da celor lipsiți. Legislatura privilegiată ungară

a dat drepturi Nemților, Slavilor și Valachilor. Nu pentru că e Maghiar să bucură cutare și cutare de drepturile acestea, ci pentru că e om și cetățean de stat. Și totuși poporul de rând a fost sedus și a fost făcut să creadă, că concesiunile i le-a făcut împăratul. E trist și desavantajos. Noi ne-am dat osul și măduva, puterea și nervii, ca să facem oameni, ca să facem cetățeni din milioane. Dar milioanele au rămas străine de noi și noi am slăbit ! Intriganții amăgitori de popor au făcut pe Croați, Serbi, Sași și Valachi să creadă, că voim să influențăm asupra limbei lor. De altcum popoarele acestea n-au avut motiv să fie îngrijite [îngrijorate] și nici să se plângă. Drepturile Sașilor erau basate pe privilegii, dar nu erau asigurate prin nici o lege și nici o constituțiune. Noul sistem a pus toate drepturile și libertățile popoarelor pe base constituționale, de aceea Sașii ne datorează recunoștință. Valachilor nu le-a fost asigurată naționalitatea prin nici o lege mai veche, și nici astăzi naționalitățile nu pot primi constituțiuni separate. E adevărat, că asupra Valachilor pocnea biciul volniciilor; dar nu pentru că erau Valachi, ci pentru că erau plugari.

Plugarul maghiar nu o ducea mai bine. Să vede de acolo, că Valachul nobil încă putea să se ridice până la cea mai înaltă demnitate. Pe lângă aceasta mai vin puse persecuțiunile vechilor credincioși (ortodocși), cari au mers așa de departe, încât mulți au murit fără a fi botezați și mulți trăiau necununați. Dar toate acestea au încetat, pentru că și cu privire la profesia de credință sunt tot așa liberi ca și Ungurii. Dar fiindcă Valachii mai au și alte îngrijiri și dorințe, trebuie să le precumpenim și pe acestea. Valachii au adresat mai multe petițiuni dietei din urmă a Ardealului, referitoare la perfecționarea uniunii. Uniunea a urmat, și cu testament am primit noi ca moștenire simpatiile față de Valachi.

De aceea propunerea mea e următoarea: 1. Casa să-și exprime simpatiile sale și sincera bunăvoință față de diferitele popoare, îndeosebi față de Români. 2. Casa să declare că va respecta drepturile și libertățile cetățenești ale Românilor ca pe ale sale proprii. 3. Casa să provoace guvernul să prezenteze propunerea mea, ca proiect de lege, ambelor case. 4. Românii să fie îndreptățiți a se folosi în chestii oficiale de limba maghiară sau de cea română! Eu le zic Români, pentru că ei voiesc așa, dar și pentru că e adevărat că sunt urmașii Romanilor. Interesul lor este să se apropie de noi. Pentru că și ei, tot așa ca și noi, sunt singuri pe acest pământ. Implor casa să primească propunerea mea, pentru că numai așa putem face înțelegere și pace. (Aplause.)¹

Publicație: Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur ...*, vol. I, p. 400–402.

¹ Nici proiectul de lege propus de Wesselényi, nici cel al comisiei regnicolare nu au ajuns să fie discutate și votate în camerele parlamentului unificat, rămânând îngropate în arhivele guvernului maghiar.

Budapest, 25 august 1848

Az igazságügyi minisztertől báró Vay Miklós királyi biztosnak

Felsőfehérmegyei Longodár község, malomfalvi lakós Farkas János, szintúgy malomfalvi lakósok Grumus Demeter, Colcszián Miklós, a Pekurár György, ugyanoda való kalos Duma Gligor, Számárgitianu Simon, felsőfehérmegyei Korbi község, Malomfalva község, malomfalvi lakosok Vajdakutyán Juon és Bértia Juon, Szamosfalva község, medgyesszéki román lakósság, kolosmegyei Olánados község, Olázsákok község, Hidegkut községe nevében Bedő Juon, Tamás Illés, Deák Tamás, nagybani származású Tanászi Juon és alsófehérmegyei Alvinc és Borberek községeknél úrbérből származó sérelmeiket tárgyazó folyamodványait s királyi biztos úrnak a végett teszem át, hogy e sokrendű panaszokat megvizsgáltatván, a találandókhoz képest a legújabb törvények értelmében intézkedjen is, és a netalán szükséges intézkedések iránt ide véleményes jelentést tegyen.

6150 ígtató szám 1848	6159 „ „
6157 „ „	6160 „ „
6151 „ „	6161 „ „
6152 „ „	6162 „ „
6153 „ „	6163 „ „
6154 „ „	6164 „ „
6155 „ „	6165 „ „
6156 „ „	6166 „ „
6158 „ „	

Az igazságügyi minisztertől báró Vay Miklós királyi biztosnak.
Csatolmány: a fennebbi számok alatti folyamodványok.

7782

Kelt sept. 3. 1848

Igtató szám

Báró Vay Miklós királyi biztos a folyó év 6150, 6157, 6151, 6152, 6153, 6154, 6155, 6156, 6158, 6159, 6160 számok alatt beküldött folyamodványok iránt tett intézkedéseit azzal jelenti be, hogy a 6150, 6151 számok alattiakat nem kapta kezeihez.

A királyi biztos úr arról értesítettik, hogy a felhívott két szám alatt csak Saguna András püspöknek azon folyamodásait kísérő levelei foglaltatnak.

25 august 1848

*

Din partea ministrului Justiției
către comisarul regal baronul Vay Miklós

Trimit petițiile trimise de: reprezentanții comunei Dăișoara din comitatul Alba de Sus, localnicul din Morești Farkas János, apoi locuitorii din Morești Dumitru Grumuș, Nicolae Colțian și Gheorghe Păcurar; de asemenea localnicii tot de acolo Gligor Duma, Simion Sămărghitanu; comuna Corbi din comitatul Alba de Sus, comuna Morești; locuitorii din Morești pe nume Juon Vaidacutan și Juon Berția, comuna Someșeni, populația românească din scaunul Mediaș; comuna Nadășu din comitatul Cluj, comuna Jacu, apoi în numele comunei Vidacuț Juon Bedeu, Ilie Tămaș, Tămaș Deac, Juon Tănase originar din Boiu Mare, precum și petițiile conținând gravaminele urbariale ale comunelor din Vințu de Jos și Vurpăr din comitatul Alba de Jos. Pe toate acestea le transpun domnului comisar regal ca să examineze diferitele reclamații primite, pentru ca, mai apoi, să ia măsuri în spiritul legilor, iar dacă e cazul de alte proceduri să raporteze:

Nr. Curent 6150/1848	6159 „ „
6157 „ „	6160 „ „
6151 „ „	6161 „ „
6152 „ „	6162 „ „
6153 „ „	6163 „ „
6154 „ „	6164 „ „
6155 „ „	6165 „ „
6156 „ „	6166 „ „
6158 „ „	

Din partea domnului ministru al Justiției către comisarul regal baron Vay Miklós

Anexă: petițiile cu numerele de înregistrare menționate.

Nr. reg. 7782

Datat 3 septembrie 1848

Baronul Vay Miklós aduce la cunoștință măsurile sale în legătură cu petițiile înaintate și înregistrate sub numerele 6150, 6157, 6151, 6152, 6153, 6154, 6155, 6156, 6158, 6159, 6160 – că nu primise la mână pe cele cu numerele de înregistrare 6150 și 6151.

Domnul comisar regal este înștiințat că, sub cele două numere reclamate, se află scrisorile episcopului Andrei Șaguna care însoțeau petițiile respective.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Igazságügyi Minisztérium, foto: 28662–28666.

250.

Sibiu, 25 august 1848

Királyi Pénztárnok Zakariás József úrnak !

A felséges Királyi Főkörmány idei Szent Jakabb 25^{ről} 8436 szám alatt költ. rendelete által az Erzsébetvárosa majorság pénztárnokának köteleességévé tévén, hogy az azonn városba kin heverő adó hátralékokat a mennyibe azok a tanácsí hivatalviselőknél megrekedve vannak, a tanács tagjai fizetésekből levonván, rögtöni elbocsáttatása fenytéke alatt a királyi pénztárnoknak szokott módon szolgáltassa a kezébe. Erről uraságod a verge értesittetik, hogy ezen rendeletnek eredményére szorossan ügyelvén a következésről ezen főbiztosságot mentől elébb tudósítani el ne mulassza.

Az Erdélyi Tartományi Fő Biztosságtól. Nagyszeben, Kisasszony hó 25^{-kén} 1848.

Bedeus Josef

*

Domnului casier regal Zakariás József !

Ca urmare a ordonanței majestuosului Suprem Guberniu Regesc nr. 8436 din 25 iulie a.c., casierul alodial din Dumbrăveni s-a simțit dator ca să retragă din lefurile funcționarilor din consiliul orașului pomenit restanțele de impozite, în caz că acelea n-ar fi fost vărsate de ei și, sub amenințarea de imediată concediere, banii trebuiau depuși, în formă obișnuită, în mâna casierului regal.

Domnia voastră este înștiințată despre acestea, pentru ca să supra-vegheze, cu severitate, rezultatele acestei ordonanțe despre care să nu omită a înștiința, cât mai grabnic, pe comisarul suprem regional al Transilvaniei.

Sibiu, 25 august 1848.

Josef Bedeus

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Primăria Dumbrăveni, pachet 1134, foto: 6762–6763.

251.

Sighișoara, 25 august 1848

782. szám

A miniszerelnöktől

Segesvár székhöz közönségével

Hivatalból

Segesvárosz.

Nr. 2233 848
praes. den 25ten Aug. 848
ref. den 30ten Aug. 848

Der Praesident des Ungarischen Ministeriums gibt unterm 13ten August I.J. Zahl 782/848 eine Circular Verordnung nachstehenden Inhaltes herab. Nachdem die Erfahrung gelehrt, daß die Mobilmachung sämtlicher National Garden unzweckmäßig sey, indem nicht nur viele thätige Hände ihrer Beschäftigung entzogen werden, sondern auch zahlreiche Familien Häupter in krankem schwächlichem Zustande auf dem Kampfplatze erscheinen, die theils wegen ihrer Verhältnisse, theils wegen ihrer Körperbeschaffenheit zu einem längeren Feld Dienste untauglich seyen, und die öftere Ablösung gerade damals nothwendig werde, wenn der größte Theil durch ein längeres Verweilen im Lager sich schon für den Kriegsdienst qualifiziert habe, und überdies noch das oftmalige Ablösen mit bedeutenden Kosten verbunden sey, habe das Ministerium beschlossen, künftig sich nicht mehr alle National Garden durch die Gerichtsbarkeit ohne Ausnahme der Individuen ausrücken zu lassen. Mit Berücksichtigung jedoch des gefährvollen Zustandes der Vaterlandes sey die Aufstellung einer bedeutenden Wehrkraft in kürzester Zeit unumgänglich nothwendig.

Daher werde verordnet, daß alle Comitate, Städte, Bezirke, und somit alle Gerichtsbarkeiten vom Empfangen dieser Verordnung, oder Mittheilung derselben im Közlöny, oder in einem andern Zeitungs Blatte, sogleich ein aus National Garden bestehendes Kriegs Korps aufstellen, welcher aus gesunden, starken Individuen bestehe, die sich freiwillig anbieten, und so lange der Kampf dauert, oder das Vaterland ihren Diensten bedarf, sich den Befehlen der Regierung untermachen.

Die Gerichtsbarkeit habe solche Freiwillige dort, wo sie es am zweckmäßigsten findet zu sammeln, in Compagnien einzutheilen, und mit ihren besten Waffen zu [versehen]¹.

*

De la prezidiul Ministerului [guvernului maghiar]
Către comunitatea scaunului Sighișoara
Ex officio
Sighișoara

Nr. 2233/1848
prezentat la 25 august 1848
referat la 30 august 1848

Președintele Ministerului ungar emite la 13 august anul curent, nr. 782/1848, o ordonanță circulară, având următorul conținut²:

Experiența ne învață că mobilizarea tuturor gărzilor naționale este o acțiune lipsită de sens, deoarece aceasta nu doar că scoate din preocupările lor multe mâini pricepute, ci, de asemenea, se trezesc pe câmpul de luptă în stare de boală și slăbiciune numeroși capi de familie, inapți pentru un serviciu de campanie mai îndelungat, în parte din cauza situației lor [de acasă], în parte datorită conformației lor fizice, iar înlocuirea lor frecventă devine necesară tocmai atunci când, după o ședere mai lungă în lagărul militar, cea mai mare parte [dintre ei] a reușit să se califice pentru serviciul de război; în plus, înlocuirile frecvente se leagă de costuri însemnate. De aceea, Ministerul [maghiar] a decis ca pe viitor să nu mai accepte ca jurisdicțiile [locale] să-i trimită toate gărzile naționale, fără a ține cont de indivizi. Totuși, ținând cont de situația periculoasă în care se află patria, este inevitabil necesar ca în timpul cel mai scurt să se mobilizeze o însemnată forță de apărare.

Prin urmare, se poruncește ca toate comitatele, orașele, districtele și, deci, toate jurisdicțiile, îndată după primirea acestei ordonanțe sau odată cu comunicarea ei în „Közlöny” ori în altă foaie gazetărească, să pună pe picioare un corp de război format din gărzi naționale, [corp de război] alcătuit din indivizi sănătoși și puternici, care se oferă ca voluntari și care se vor supune poruncilor conducerii [guvernului maghiar] pe întreaga durată a războiului ori atâta timp cât patria are nevoie de serviciile lor.

Fiecare jurisdicție trebuie să-i adune laolaltă pe acești voluntari în locurile unde consideră că este cel mai potrivit, să-i împartă în companii, și să-i [doteze] cu cele mai bune arme ale lor [... ...]³.

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Actele Magistratului Sighișoara, nr. 2443, foto: f.n..

¹ Final de pagină și lipsă continuare. Urmează sfârșitul doc.

² Vezi doc. nr. 207, datat Brașov, 21 august 1848, în aceeași problemă.

³ Lipsește continuarea doc.

252.

Coșeni, 25 august 1848

Méltóságos Fő Királybíró Úr !

Alázatos tisztelettel jelentem, hogy dullóbiztos tekintetes Szentiványi Joseff úrnak eredetileg ide rekesztett tudósítása szerint ezen nemes székből Eresztevényvölgyi nemes Eresztevényi László, Rétyről Székely Lajos; Szatsvárol Budai Antal; Kézdiből: Maksárol nemes Gyulai Albert és Kézdivásárhelyről

Zakariás Antal. Szentiványon keresztül menve, s magokat a nevezett dulló úrnál jelentve, a Szegednél lévő honvédelmi táborba mint önkéntesek elutaztak.

Alázatos tisztelettel lévén a méltóságos Fő Király Biró Úrnak.

Alázatos szolgája

Szotyorban, augusztus 25^{-én} 1848.

Nagy András
Helyettes alkirálybíró

*

Onorate Domnule Jude suprem regesc !

Raportez cu stimă supusă că, potrivit înștiințării anexate aici în original ce aparține onoratului domn jude nobiliar Szentivanyi Joseff din acest nobil scaun, numiții Székely Lajos din Reci; Budai Antal din Sociova din scaunul filial Kézdi, din Moacșa nobilul Gyulai Albert și din Târgu Secuiesc, Zakariás Antal, mergând peste Sântioana s-au anunțat la pomenitul jude nobiliar și au călătorit ca voluntari spre tabăra de apărare a patriei de la Seghedin.

Rămân cu stimă umilă față de Domnul Jude suprem regesc

umilul serv,
Nagy András
Vicejude regesc interimar

Coșeni, 25 august 1848

Original. S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 7993.

253.

Pesta, 26 august 1848

Tisztelt küldöim !

Utolsó tudósításomban tett ígéretemet betartandó, ezennel a kiállítandó haderőről szóló törvényjavaslatot küldöm. Nem éppen így dőlt ugyan ez el, sem miként tervezve volt, sem miként magam jövendölém, melynek bizonyosága a Charivariban megjelent ily című kép „Magyar katona, német háború”. De ennél már többet nem lehetett levonni a hadminister tervéből, mely 4 zászlóaljnak kiegészítését követelte anélkül, hogy tárcája ne legyen kockáztatva. Meg van azonban a törvényben legalább kezdete, csirája, hogy úgy szóljak, a független magyar katonaságnak, s ami legjobb, a szolgálati idő igen rövid, a veréssel való büntetés pedig végkép el van törölve.

Folyó hó 24^{-én} a pénzügyminister beadott finánc tervének azon alúl tárgyalatik, mely az 1848^{-ik} második félévi és az 1849^{-ra} szóló költségek

fedezésére nagyobb szerű bankjegyek kibocsáttatását 61 millióig engedte az országgyűlés a 2-ik pontban megjegyzett körülírásával a használhatásnak. Ezt is ::/: jegy alatt küldöm.

A jövő hétre – finác munkálat egész terjedelmében van kitűzve, melyet az urbéri viszonyok váltanak föl, s ezek után reméllem a székely ügy kerülend szönyegre Erdély több viszonyaival, melyek egytől egyig kiegyenlítést várnak.

Ujdonságokkal ez alkalommal nem szolgálhatók. A hadügyminister ismét lement a táborba. Tán egy pár hét tisztába hozza dolgainkat.

A fejleményekről közelebbről írni fogok. Addig is állandóul maradván tisztelt küldöim tántorithatatlan polgártársuknak.

Fábián Dániel
Képviselő

Pest, augustus 26^{-án} 1848.

*

Onorați alegători !

Așa cum v-am promis în ultima mea scrisoare¹, vă trimit proiectul de lege despre armata ce urmează să fie imediat constituită. Nu e chiar ceea ce a fost plănuț, nici ceea ce m-am gândit eu, ca dovadă desenul apărut în revista Charivari cu titlul: „Militar maghiar, război german.” Mai mult, s-a putut tăia din proiectul ministrului Apărării care intenționa alcătuirea a patru batalioane, fără ca portofoliul lui să fie periclitat. Dar există, ca să spun așa, simbria, adică începutul armatei maghiare independente și, ceea ce este cel mai bine, durata milităriei este una foarte scurtă, iar pedeapsa cu bătaia e și ea definitiv ștearsă.

În ziua de 24 l.c. se discută acea parte a proiectului de buget financiar înaintat de ministrul de Finanțe care prevede emiterea de bancnote de 10, 50, 100 și 1000 de fl. în vederea acoperirii cheltuielilor din a doua parte a acestui an, precum și a celor din anul 1849.

Parlamentul a permis emiterea bancnotelor până la 61 de milioane în condițiile prevăzute în aliniatul 2. Vă trimit și aceasta sub acest semn ::/:

Pentru săptămâna viitoare este prevăzut deci proiectul de buget financiar în întregimea sa, după care urmează relațiile urbariale. Sper că, după toate acestea, urmează problema secuilor, alături de alte probleme ale Transilvaniei care trebuie să fie și ele rezolvate. Noutăți nu pot să ofer cu această ocazie. Ministrul Apărării a plecat din nou în tabără. Probabil că, în câteva săptămâni, situația noastră se va clarifica.

Despre evenimente voi scrie cu proximă ocazie.

Chiar până atunci rămân fidel neclintit al alegătorilor mei.

Fábián Dániel,
Deputat

Original. S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 7993.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 207, datat Braşov, 21 august 1848.

254.

Budapesta, 26 august 1848

În 26 august s-a născut apoi în casa de jos o mică discuție națională.

Deputatul român Ioan Dragoș a întrebat guvernul, dacă are știre despre faptul, că preotul român din Mediaș a fost împușcat, că proprietarii din comitatul Dobâcei bat pe Românii cari nu le mai dau zeciueală, și că peste tot Românii vin persecutați, mai ales aceia cari cutează să-și ridice glasul pentru apărarea intereselor naționale ale națiunii române ?

Ministrul de interne Szemere a promis că va lua măsurile de lipsă, după ce se va informa despre starea lucrurilor.

Deputatul român Eutimie Murgu roagă guvernul să elibereze pe Români cât de curând de sub tirănia patriarhului serbesc.

Deputatul român Sigismund Popp învinovățește aristocrația din Ardeal, care singură poartă vina la toate relele. Modul ei de tratare a făcut, ca Românii să se înstrăineze de tot ce e maghiar. Pentru a dovedi, cât de mare e neîncrederea Românilor în Maghiari, se provoacă la faptul următor. Un țeran român a prezentat de curând o petițiune ministrului de justiție. I-a predat-o în persoană; și după ce ministrul l-a asigurat că va căuta să i se facă dreptate, Românul a stat puțin pe gânduri și apoi i-a răspuns: „Nu mă încred în tine ! Și tu ești din Ardeal. Te-am văzut deunăzi acolo !” Cere și el, Popp, imediata despărțire a Românilor de câtră Serbi.

Deputatul Teodor Szerb (tot Român) se alătură la cele spuse de Dragoș, și cere măsuri energice, ca Românii să nu fie persecutați.

Le răspunde la toți ministrul de finanțe, Kossuth Lajos. Vederile sale, cari erau totodată și vederile întregului guvern unguresc din 1848, au fost pe scurt următoarele: Ar fi de dorit, ca în patria aceasta fiecare cetățean să se bucure de toate drepturile și de toate libertățile. Dar s-au pus la cale printre deosebitele rase de popoare agitațiuni, cari se opun dreptului și libertății publice și atacă unitatea patriei. Din afară s-au vârat printre Românii din Ardeal spiritul de conspirație în contra Ungariei. Recunoaște, că aristocrația din Ardeal are multe păcate, dar ele nu pot să formeze motiv pentru agitațiuni, chiar și pentru aceea, pentru că guvernul nu poate să stârpească într-o zi toate relele din trecut. Guvernul a promis și promite că va scăpa pe Români de sub hierarchia serbească și în privința aceasta va presenta în curând un proiect de lege. Despărțirea deci se ve întâmpla, deși el, Kossuth,

nu găsește nici o legătură logică în cauză. E o mare greșeală, că Românii își identifică legea cu limba, precum greșeală e și aceea, că preoții români nu sunt numai ce ar trebui să fie, preoți conștiincioși, ci și agenți politici. Kossut se miră, că Românii folosesc atât de des cuvântul popor. Nu tot ce se numește popor e cu adevărat popor. În Lugoj s-a ținut nu de mult o adunare de popor în care poporul a decretat că vrea să aibă căpitănat pe seama Românilor. Lucrul n-are nici un înțeles. Are înțeles, că un anumit teritoriu, numească-se comitat, district sau scaun, să aibă în frunte un funcționar suprem, care poate să fie numit fișpan, căpitan, voevod, sau ori-și-cum. Dar ca oficiile să se împartă în țeara aceasta după rase și popoare, e lucru neadmisibil, pentru că se atacă unitatea țării.

Pentru fericirea tuturor popoarelor din țeară să cere numai un lucru, anume: ca nimeni să nu se gândească la aceea, că Ungaria n-ar fi stat unitar, și că toate popoarele ar avea dreptul să ceară să fie considerate de stat în stat. Unitatea de stat se manifestă în aceea, dacă nimeni nu întreabă în care biserică să roagă și în ce limbă vorbește vecinul seu. Nu e unitate de stat însă atunci, când Serbul, Valachul, Slovachul, cere existență specială de stat în stat. Mântuirea patriei el o află în dreptul și libertatea comună tuturor. Serbii cer voevod, ear Românii cer căpitănat. Să le dăm căpitănat, pentru ca unindu-se cu Maghiarii să lupte contra Serbilor ! Bine; astăzi e așa, dar ca mâine să pot întoarce în contra Maghiarilor !¹.

Publicație: Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur ...* vol. I, p. 403–403.

¹ Până la închiderea Parlamentului maghiar de la Pesta, alte dezbateri legate de cauza română nu au mai avut loc.

255.

Cluj, 26 august 1848

A királyi kormányzéknek

A Popovici János k. kincstári irnok ellen egy az oláh néphez intézett lázító felszólításnak terjesztéséért végben vitetett és a k. kincstári al elnöknek e hónap 23^{án} 1403 szám alatt kelt jelentése mellett felküldött újabb nyomozást a n. méltóságú királyi kormányzéknek 8124. 8118 szám alatt kelt rendelete következtében a közlöttek vissza zárása mellett további intézkedése végett ide zárva áttenni kívántam.

Kolosvár, Kisasszonyhó 26^{án} 1848.

Gróf Mikó Imre

*

Către Guberniu

Am dorit să înaintez alături de raportul vicepreședintelui tezurariatului dat în ziua de 23 a lunii curente sub nr. 1403, noua investigație efectuată în urma ordinului gubernial nr. 8124. 8118 în legătură cu scribul tezurarial Popovici Ioan care a lansat către poporul român un apel instigator. Înaintez acest raport alături de reanexarea celor primite și cu așteptarea noilor dispoziții.

Cluj, 26 august 1848

Contele Mikó Imre

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2302/1848, foto: 26181–26182.

256.

Alba-Iulia, 26 august 1848

Maros szék főkirálybírája gróf Tholdalagi Ferencz úrnak

A pénzügy minister unak folyó hó 18^{-kéről} kelt rendelete értelmében, a fenforgó körülmények által indítatva találta magát a ministerium önkéntes szabadcsapatok felállításáról gondoskodni s egyikét ezen a honvéd zászlóaljakkal egybe nem tévesztendő szabad csapatoknak Erdélyben, különösen pedig a derék és harcias székelységből ohajtván kiállítani, e végett Berzencey László Maroszségi követ úr kormánybiztosul neveztetett ki, azon megbizással: hogy egyelőre 1500-3000 könnyű szabad lovas csapatot a lehető legnagyobb gyorsasággal kiállítani iparkodván, annak felszereléséről s ütközetre kész állapotba tételéről gondoskodják. Hivatalosan keresem meg ennél fogva a főkirálybíró urat, hogy Berzencey Úrnak ezen eljárásában, az igazgatása alatti székben minden kitelhető segélyt nyújtani s fáradozásának sikerét erélyesen gyámolítani sziveskedjen. Mivel pedig fentidézett rendelet szavai szerint megtörténhetik, hogy nevezett kormánybiztos úr a reá bízottak sikeresebb eszközlése végett, netalán közgyűlés tartatását tálandja szükségesnek, ennél fogva oda utasítom főkirálybíró urat, hogy ha Berzencey úr által e végre felszólíttatik, személyes felelet terhe alatt kötelességének ismerje azonnal közgyűlést hirdetni, s általában mindent megtenni s oda munkálni, miszerint a szándékolt lovas csapat a lehető leggyorsabban és legnagyobb sikerrel eszközöltessék.

Igaz hazafi tisztelettel

Károly-Fejérvárt, augusztus 26^{-kén} 1848.

B. Vay Miklós

*

Comisarul regesc, baronul Vay Miklós, îl informează pe judele suprem regesc din scaunul Mureșului despre numirea ca și comisar a deputatului Berzenczey Ladislau și însărcinarea pe care i-a dat-o să organizeze o trupă de cavalerie. În conformitate cu ordinul din ziua de 18 a lunii curente dat de către d-l ministru de Finanțe, ministerul s-a socotit obligat, prin împrejurările de față, să se îngrijească de înființarea unor trupe libere de voluntari. Dorind ca una dintre aceste trupe care nu trebuie a fi confundate cu brigăzile de honvezi, să fie organizată în Transilvania, mai ales dintre bravii și războinicii secui, în acest scop, domnul Berzenczey Ladislau, deputat în scaunul Mureșului, a fost numit ca și comisar al guvernului, cu însărcinarea ca, străduindu-se să recruteze, cu cea mai mare grabă, o trupă de 1500–3000 de călăreți liberi și echipați ușor, să se îngrijească de echiparea și de pregătirea ei pentru luptă. De aceea îl invit, în mod oficial, pe domnul jude regesc suprem să binevoiască a-i acorda d-lui Berzenczey tot ajutorul posibil în cadrul scaunului aflat sub conducerea sa și să promoveze cu energie succesul demersului său.

Fiindcă se poate întâmpla ca, după instrucțiunile ordinului menționat mai sus, domnul comisar al guvernului, în vederea unei reușite sigure, să găsească necesară întrunirea unei adunări (publice), îl invit pe domnul jude regesc suprem, în cazul că ar fi rugat de către domnul Berzenczey, să considere ca fiind o datorie, pe proprie răspundere, să convoace imediat adunarea (scaunului) și să facă totul pentru ca trupa de cavalerie preconizată a se constitui să se pună pe picioare cât mai repede și cu cel mai mare succes.

Cu veritabilă onoare patriotică,
Alba Iulia, 26 august 1848

Baronul Vay Miklós

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 8790/1848.

257.

Cluj, 26 august 1848

Nagy Méltóságos Gróf és Királyi Kincstárnok Úr, Kegyelmes Uram !

Idei augusztus 23^{-ról} 2269 E. számú alatt hozzám intézett kegyelmes rendelése következtében a városházánál letartóztatva levő Bráta Miklóst szeliden kikerdeztetvén, a vallomásáról szóló jegyzőkönyvet ide mellékelem, megjegyezvén, miképp mind saját vallomásából, mind pedig a vele való

beszélgetésből úgy tapasztalom, hogy nem tiszta elméjű ember, és hogy különösen a papok ellen nagyon felforgatva részemről helyesnek ítélem öt zárt útlevél mellett hazájába nemes Bihar megyébe Diószegre utasítani.

A közlött három darab hivatalos irománynak és két csomó nyomtatványnak visszazárása, úgy annak megjegyzése mellett, hogy a két csomó pecsét alatti pénzt, mely nevezett Brata tulajdona, további rendelésig magamnál tartottam, örökös tisztelettel maradok nagyméltóságodnak.

Kolosvárt, augusztus 26^{-án} 1848

Alázatos szolgája
Grois Gusztáv
Főbíró

*

Prea înălțate domnule conte și tezaurar regal, Milostive domn !

În urma milostivei ordonanțe a dvs. cu nr. 2263 E. din 23 august a.c. am interogat, în mod pașnic, pe arestatul Nicolae Brata care se află în detenție la primăria noastră. Anexez aici procesul verbal despre mărturisirea sa. Atât din mărturisire, cât și din conversația avută cu dânsul, mi-am dat seama că nu este întreg la minte și că mai ales preoții îl enervează în mod deosebit. De aceea, din punctul meu de vedere, consider că el trebuie trimis la Diosig, în nobilul comitat Bihor, cu pașaport închis.

Pe lângă reținerea celor trei documente oficiale pomenite și a celor două pachete de documente, amintesc și aceea că am reținut la mine sigilate și două pachete cu bani ce constituie proprietate personală a lui Nicolae Brata.

Rămân, în continuare, față de măria ta umil serv,
Cluj, 26 august 1848

Grois Gusztáv
Jude primar

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2319/1848, foto: 26101–26102.

258.

Brașov, 26 august 1848

Societatea română națională din Pesta

Pesta la 23 august 1848 s.n. cândva, cândva ! Ce e drept, mai bine cândva decât nicicând.

Două luni sunt mâne-poimâne, de când cu începutul dietei ungurești, se adunară la dânsa și câțiva reprezentanți români, adevărat foarte puțini,

însă chiar din astă cauză cu atât mai îndatorați a se împreuna strâns laolaltă și așa cu voie unită și cu puteri unite a apăra interesele națiunii sale, acelei națiuni interese pe carea o cred amicii ei a fi pe lume ca să pătimească pururea, iară neamicii ei ca să fie pururi cea din urmă, acelei națiuni a cărei dureri sunt nenumărate, a cărei suferinți sunt nespuse, a cărei speranțe pe zi ce trece tot mai tare se întunecă de lunecă în lumea problematică, acelei națiuni care astă dată și-a 'nfoit ochii și-a concentrat așteptarea în reprezentanții săi de la dietă, în acei reprezentanți care cât sunt români cât nu știu și nu simțesc aceasta vai și de trei ori, vai de ei că blăstemul națiunii va veni asupra-le și istoria lumii îi va arăta din veac în veac și din seminție în seminție ca egoiști ticăloși, vânzători de însuși sângele său, batjocura țenului omenesc!

Și așa, după aproape două luni, după mult timp și mult privilegiu pierdut abea pot cândva-cândva a se dezvăli în oamenii noștri simțul cuviinței și al datorinței sale către sine însuși, către chimereși. Deci, dacă mai multe convorbiri și consultări private, se determină a se aduna cândva-cândva laolaltă dimpreună cu toți binevoitorii români din Buda-Pesta pentru de a face cândva-cândva ceva spre binele națiunii, dacă doară și s-ar ierta a face fără jertfirea eroismului celui prea dulce. De aici urmă că eri după amiază la 5 ore ne adunarăm în număr ca de 30 laolaltă, și după vorbe multe, desbateri puține, dechiararăm cu un cuget cum că avem ne-ncungiurat lipsă de a ne împreuna cândva-cândva laolaltă și a înființa o însoțire română națională cu scop de a înainta pe acele leguite cândva-cândva interesele națiunii române – scop frumos și preamăreț, scop care totdeauna ar fi trebuit să-l aibă românii, dar prea rar l-au preceput și mai rar l-au urmat.

Tot astădată se dechiară societate de stătătoare, adică nelegată de timpul dietei și alesă de președinte prin aclamare pe episcopul Șaguna, iar de vicepreședinte prin votare ascunsă pe reprezentantele Teodor Serbu, și tot în acest timp, de secretari pe subscrisul și pe P. Farkiciu .

Cătră capăt se proiectă o prochiemare cătră poporul român din patrie cu scop ca să se îndemne acela spre credință neclătită lângă maghiari* dar din altă parte se proiectă și motivă un manifest cătră ministeriul unguresc cu scop ca descoperindu-se toate împrejurările, să i se spună chiar că acelea nu însuflă decât neîncredere, neîncredere și amărăciune simțăminte care în tot minutul pot prorumpe cumplit și se pot face înfricoșate pentru că amețitorii

* Să iertați: aceasta e o espresie cât se poate de servilă și umilitoare. Credința neclătită cătră puterea suverană legală, da; cătră patria comună, asemenea; iar cătră celelalte popoară conlocuitoare iubire și încredere împrumută măsurată cu cea mai dreaptă măsură. Noi, domnilor, nu mai cunoaștem în aceasta patrii o singură nație suverană; tocma așa ne dechiară și b[aronul] N[icolae] Weselenyi în ședința din 30 mai; noi cunoaștem egalitate perfectă la nici unui popor numească-se oricum, nu suntem datori cu mai mult, decât ceea ce avem noi de la el. Red.

nimic nu cruță, nimic nu lasă necercat spre a le întărâta și a le folosi, din contră ministeriul și maghiarii de comun, deși cunosc chiar dorințele și prea dreptele noastre pretinderi, nu numai că nu ni le întâmpină și durerile nu le alintă, că încă neîncetat ne dau cause noue spre a ne îndoi de cugetul frățietății lor către noi.

Aceste sunt adevere pentru noi cu atât mai supărătoare, cu cât pe zi ce trece tot mai tare le cunoaștem și le simțim și cu atât mai supărătoare cu cât din zi în zi tot mai mult ne 'nvingem că maghiarii bine știu cum că acelea noi le cunoaștem și până în adâncul inimei le simțim, și totuși prea puțin le lasă și cu atât încă și mai supărătoare, cu cât pe zi ce trece tot mai foarte ne convingem că chiar în interesul sângelui nostru și a[1] vieții noastre naționale nu putem alta face decât a suferi și a suferi îndelung. Îndelung a suferi până vor începe a simți în toată ființa și esistența lor frații noștri aceia, ce au și început ici-acolo unii dintr-înșii a mătrurisi cum că adică dânșii nu sunt vrednici de o suferință, de un caracter ca al nostru !

Pentru astă dată ajungă despre proiectele spuse atâtea, căci determinând majoritatea a le dezbate după definirea statutelor societății, vom avea atunci ocasiune a grăi despre dânsle mai cu de-amănuntul.

Ședința a doua pentru definirea statutelor se ținu aici după amiazi pe la 5 ore în care după dezbateri mai mult amărune ca acele, dar lungi de ajuns, se defîpseră statutele însoțirei, care purisându-se și în ședința a treia, ce va să se țină sâmbătă în 26 a lunii acesteia după amiază la 5 ore, de noi citindu-se, se vor subscrie de toți membrii, și cu bună seamă se vor da la tipar ca să se poată împărtăși națiunii¹. Deci din acelea se va vedea chiar atât numele și numărul membrilor, cât și tendințele lor și toată firea însoțirei.

Tipariul român va avea de aici încolo cu o datorință mai mult a păzi adică asupra tuturor paselor societății române naționale din Pesta.

Din parte-ne așteptăm ca societatea să-și fundeze cât de aproape un organ propriu de publicitate, dependinte, care pe lângă scopul societății să aibă încă strânsă datorință a propaga idei și simțiri liberale naționale române. Fără de aceasta, judecând din cele văzute și auzite, abea credem că poată avea însoțirea noastră viață, viață energică și vârtoasă, viață cu bază, viață care să cumpănească ceva, să deștepte încredere și să insufle respect.

Va demonstra venitorimea dacă ne-nșelăm.

Babeșiu.

Publicație: Articol publicat în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 70, 26 august 1848, p. 289–290.

¹ Statutele Societății Române din Pesta au fost publicate și în gazeta „Amicul Poporului”, nr. 13 din 26 august 1848, p. 1–2.

259.

Sibiu, 26 august 1848

P. 1802

Note

Man beeilt sich, Einem löblichen Oberlandes Commissariat hiemit die dienstergebene Mittheilung zu machen, daß das 1e Szekler Bataillon am 29n zu Szászváros eingeschifft wird – und sodann per Maros und Theiß bis Szegedin transportirt wird.

Die betreffenden Instruktionen allwo für dasselbe Unterkunft und Verpflegung bestellt war – sind von dieser verminderten [?] Disposition durch das Schloß Commando in Deva bereits verständigt worden.

Hermannstadt am 26. August 1848

Puchner m.p.,
FML

2188 848

An das löbliche k. Oberlandes Commissariat

*

P. 1802

Notă

Ne grăbim să-i comunicăm serviabil, prin prezenta, onoratului Comisariat suprem al țării, că primul batalion secuiesc va fi imbarcat în 29 [august 1848] din Orăștie și apoi va fi transportat neîntârziat pe Mureș și Tisa până la Seghedin.

Instrucțiunile respective, acolo unde s-au comandat deja încartiruirea și intendența, au fost transmise deja de această dispoziție minimă prin intermediul comandei castelului din Deva.

Sibiu, 26 august 1848

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

2188 1848

Către onoratul Comisariat suprem c.c. al țării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32811.

260.

Sibiu, 26 august 1848

P. 5107

Note

Laut einer soeben hier angelangten Anzeige des Bukovinaer Militair- und Grenz- dann Truppen Divisions Commando vom 15ten d.M. Nro. 4010, werden dem für das Infanterie Regiment Baron Bianchi vorrückenden Mannschafts-Transport von Csernovitz, noch 136 Köpfe für das Infanterie Regiment Baron Sivkowich mit der Bestimmung für das 1te Landwehr Bataillon und die 2 Feld-Bataillons angeschlossen, so daß dieser Transport nun mehr in der Gesamtstärke von 308 Köpfen am 31ten August d.J. zu Tihutza eintrifft.

Da auf Grundlage der geschätzten Note vom 5ten d.M. Zahl 1954 für den Mannschafts-Transport des Infanterie Regiments Baron Bianchi von Tihutza bis Hermannstadt die erforderlichen Marsch Dispositionen getroffen worden sind, und diese unverändert bleiben, so handelt es sich nun mehr bloß für die weitere Instradirung dieser 136 Mann des Infanterie Regiments Baron Sivkowich. Für dieselben wird auf den 31ten August und 1ten September 1848 zu Tihutza und Borgo Prund die Brod- und sonstige Natural Gebühr von hier aus auf die bisher übliche Art sichergestellt. Von ihrem am 2ten September d.J. zu Bistritz erfolgenden Eintreffen aber bis zum Einrückungs Tage in Clausenburg wolle Ein löbl. Landes Ober Commissariat die erforderlichen Brod- und Natural-Praestationen in den betreffenden Stationen gefälligst beistellen machen, wobey man sich zur beliebigen Kenntniß zu bringen beehrt, daß zur Führung dieser 136 Mann des Infanterie Regiments Baron Sivkowich von Bistritz bis Clausenburg aus dem Bistritzer Garnisons Stande 1 Ober-Officier als Commandant und 9 Mann vom Feldwebel abwärts als Escorte beigegeben werden.

Da mit Rücksicht auf das schon in wenigen Tagen, das ist vom 31ten d.M. erfolgende Eintreffen dieses Transports an der Gränze Siebenbürgens keine Zeit versäumt werden darf, um die nöthigen Marsch-Dispositionen zu treffen, so hofft man von der oft bewährten Willfährigkeit Eines löblichen Landes Oberkommissariat, daß die – für die bezeichnete Transports-Mannschaft des Infanterie Regiments Baron Sivkowich ausgefertigte Continuations-Marsch-Tabelle dem General Commando mit thunlichster Beschleunigung Behufs der weitem nöthigen hierortigen Anordnungen werde übermittelt werden.

Hermannstadt am 26ten August 1848

Pfersmann m.p.,
FML

2170 848

An Ein löbl. königl. Landes Ober Commissariat

*

P. 5107

Notă

Conform anunțului, pe care tocmai l-am primit de la comanda diviziei trupelor militare de graniță din 15 luna curentă, nr. 4010, transportului de soldați de la regimentul de infanterie Baron Bianchi de la Cernăuți i se atașează încă 136 de oameni destinați primului batalion de *Landwehr* [armată populară] și batalionului 2 de câmp de la regimentul de infanterie Baron Sivkovich, astfel că transportul amintit, cu un efectiv total de 308 oameni, va sosi în 31 august anul curent la Tihuța.

Deoarece, conform prețioasei note din 5 luna curentă, nr. 1954, pentru transportul trupei din regimentul de infanterie Baron Bianchi de la Tihuța până la Sibiu s-au emis deja dispozițiile de marș corespunzătoare, acestea rămânând nemodificate, este vorba numai despre *instradarea* [drumul, călătoria] în continuare a celor 136 de oameni ai regimentului de infanterie Baron Sivkovich. Acestora li se asigură de aici [de către Comandamentul general] la 31 august și 2 septembrie 1848 la Tihuța și Prundu Bârgăului taxa pentru cereale și alte produse naturale necesare, în modalitatea uzuală până acum. Însă din 2 septembrie, ziua sosirii la Bistrița, până în ziua intrării lor în Cluj, onoratul Comisariat suprem al țării să binevoiască a rezolva asigurarea prestațiilor necesare de cereale și produse naturale în stațiile respective [de popas]. Avem onoarea de a vă mai aduce la cunoștință că în fruntea acestor 136 de oameni ai regimentului Baron Sivkovich de la Bistrița la Cluj se vor trimite ca escortă din partea statului major de garnizoană de la Bistrița: 1 ofițer superior în calitate de comandant și 9 oameni de la plutonier în jos.

Având în vedere că sosirea acestui transport la granița Transilvaniei va avea loc peste câteva zile, în 31 luna curentă, nu este vreme de pierdut pentru a adopta dispozițiile de marș necesare. De aceea, sperăm că, prin disponibilitatea adesea demonstrată a onoratului Comisariat suprem al țării, acesta va întocmi cu celeritate maximă tabela de continuare a marșului pentru amintitul transport al trupei de la regimentul de infanterie Baron Sivkovich și ne-o va transmite ca să putem adopta dispozițiile necesare ulterior.

Sibiu, 26 august 1848

Pfersmann m.p.,
feldmareșal-locotenent

2170 1848

Către onoratul Comisariat suprem regesc al țării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32813–32814/1848.

261.

Cluj, 27 august 1848

Gróf Béldi György kincstári alelnöknek

Azon irományok, mellyek közelebből gróf Béldi Ferenc Doboka megyei főispán, mint e végett kinevezett biztos által Nagyszebenben némely oláh bűjtogatók letartóztatása alkalmával elfoglaltattak, a királyi kincstári elnöki irodába lévén letétetve, méltóságodat felhivom, hogy azokat a legnagyobb elővigyázattal s az iránti gondoskodás mellett, hogy annak útba indítása ottan köztudomásra ne jusson, a legközelebbi postaszekér által ide küldje át.

Kisasszony hó 27^{én} 1848.

Gróf Mikó Imre

*

Vicepreședintele teaurarial, contelui Béldi György

Acele scripte pe care recent comitele suprem al comitatului Dăbâca, contele Béldi Ferenc, în calitate de comisar numit, a dispus să fie confiscate cu prilejul arestării la Sibiu a unor instigatori români și care sunt depozitate în biroul prezidențial al Tezaurariatului, acelea să fie trimise de către înălțimea voastră aici cu prima trăsură poștală, dar cu cea mai mare precauțiune și cu măsurile întreprinse, pentru ca astfel chestiunea să rămână una secretă.

Cluj, 27 august 1848.

Contele Mikó Imre

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2387/E. 1848, foto: 26094–26095.

262.

Lugoj, 27 august 1848

Tisztelt Főispán Úr !

A lagerdorfi verekedésről báró Bruckenthal Mihálytól a fegyveres őrség parancsnokától a másolat ide csatolva jelentést kapván, azt Önnek főispán úr átküldöm ugyan, de azért még ezeket közlendőknek tartottam. Embereink közül nyolcan elfogattak ezek közül pedig már négyen vissza is bocsájtottak és szükségesnek tartom ezek kihallgatását, és vallomásaikat, úgy mint azokat tették, ime átküldöm, de átküldöm egyszersmind az útlevelet is, mellyel a szabadon bocsájtott foglyok a rablók által elláttattak.

A megye határa Szoboticától Szászkaig most őrség nélkül van, mert három század jelenleg Oravicán, egy pedig Kakován tanyáz, de ezek azon

ismételt parancsnok, hogy a határra kimenjenek, engedelmeskedni nem akarnak, minden parancsot morogva fogadnak, és hazamenési szándékukat nyilvánítják.

A lagerdorfi eseményeknek sokkal fontosabb következései mint első pillanatra látszik, ugyanis vándorseregünk eddig tekintélyes erőnek tartatott az ellenség által, és maga vándorseregünk is bizott önmagában, s azt hitte, hogy csak akarnia kell, és megsemmisítheti az ellenséget. Ma mindkét tekintet le van rombolva. Az ellenség tudja, hogy vándorseregünk neki nem gát, hogy hivatásának megfelelni nem képes, minek ismét igen természetes következése az, hogy előbbi helyét elfoglalni nem bátorodik, sőt a tisztek még csak arra sem bírhatják az Oravicán tanyázó századot, hogy Rakasdián vegyen állomást. Illy körülmények között kérem Főispán Urat, hogy megfontolva azt, vajjon illy sereget itt tartani s reá költeni érdemes-e ? Határozott rendeletit kiadni méltóztatásuk. Meg kell említenem, hogy a moldvai, Kohldorfon és Szászán állomásozó századok, mely a lagerdorfi eseményekben részt nem vettek, most is helyeiken állanak.

Fehértemplomot augusztus 19^{én} reggel 3-4 óra között a rablók nagy erővel megtámadták, a városban levő rác lakosok velük egyetértettek és közremunkáltak, és valóban lesújtók voltak a hírek miket a fehértemplomi menekvők ide hozak. Lesújták és aggasztok voltak az érkezett hírek elannyira, hogy hiteles tudósítások szerint Bánya Oravicáról sokan bátorságosabb vidékre menekültek.

Kedden azaz augusztus 22^{én} magam személyesen Fehértemplomban rándultam ki, holis rémitő állapotban találtam a várost. A nemesek miután a helybeli rácok irtóztató módon őket kipusztítani akarták volna, ellenek szegülvén 110-nél többet ahol találták össze lötték és így az egész várost a helybeli rácoktól kitisztították. Ház mintegy 30 égett el, mellyek leginkább a város szélén vagynak és kisebb értékűek – a nép mind kivándorolt.

Ugyanazon nap a szebb rabló csoport Újmoldovát megtámadta és jóllehet Asboth Lajos őrnagy igen csekély számú oravicsi bányaigazgatóság által felállított önkéntesek által a várost védeni óhajtotta, és jóllehet a szerbek kapitányát és többeket lelőttek és elfogtak, mégis mivel a mienket mind igen csekély számmal lévők visszavonulást kényszerítettek, és így a szerbek a várost elfoglalván, majd egészen láng martalékává lett. A mienkekből elestek 5^{ön} és többen megsebesültek. A szerbek részéről mennyi esett el nem tudódik. Másnap Oravicára érkezett a Kassai honvédségből két század, mellyek azonnal Moldovára utasítottak. Mi történt ezután én Lugosra indultam és itten még semmi tudósítást nem kaptam, semmi bizonyost nem írhatok.

Én végtére tudára adva Önnek Főispán Úr, hogy a hátralévő három követi válsztás is megtörtént, megtörtént pedig ismét Murgu machinációja következtében a mint a nép akarta, és pedig Szászán választatott Bozsinka

Axent, Oravicán Paszku Miksa, Bogsánba Joanneszko. Ismét három oláh. Szégyenlem elegendően magamat, hogy ilyen ijjesztő követekünk vannak, de ennek nem más az oka mint az akkori liberális párt, kinek elve az volt, hogy a tisztviselőket a nép előtt lealacsonyítva, érdekei semmivé tegyék és ime ez a gyümölcse, mivel a tisztviselők semiben sem vettek részt.

Amint értesülve vagyok a grófnő által leküldött szalagot báró Brukenthalnő asszonyság kezébe vette.

Lugoson, augusztus 27. 1848.

Krassómegyei első alispán
Jakabffy Kristóf

*

Onorate domnule Comite suprem !

Am primit raportul despre bătălia de la Câmpia chiar de la comandantul gărzii înarmate, respectiv de la baronul Brukenthal Michael. Copia o anexez aici, trimițând-o domniei voastre, dar găesc necesar să vă aduc la cunoștință următoarele aspecte:

Dintre oamenii noștri, un număr de opt au fost capturați. Dintre ei, doar la patru li s-a dat drumul. Am găsit necesar să trec la audierea lor. Mărturiile lor, așa cum le-au dat, vi le trimit și dvs., la fel ca și pașapoartele lor pe care le-au primit de la bandiții care i-au și eliberat.

Hotarul comitatului se află acum fără pază de la Subotica și până la Sasca, deoarece trei companii se află în prezent la Oravița, iar una la Livezile. Acestea au și refuzat de altfel, în ciuda repetatelor porunci, să se deplaseze la hotare. Acestea au răspuns, mărâind la toate poruncile primite. Soldații de acolo și-au exprimat dorința de a se întoarce la vatră. Repercusiunile evenimentelor de la Câmpia sunt mai grave decât par a fi la prima vedere. Oastea noastră de apărare a fost considerată de către inamic ca fiind o forță considerabilă. Armata noastră de apărare a avut încredere în sine, considerând că trebuie doar să vrea și va reuși să doboare dușmanul. Azi, ambele opinii au fost compromise. Inamicul știe că oastea noastră de apărare nu constituie un obstacol, deoarece ea nu este capabilă să facă față misiunii pe care o are de îndeplinit. Aceasta, de asemenea, are ca urmare teama firească de a ocupa pozițiile anterioare. Apoi, ofițerii nu au reușit să determine compania de la Oravița să-și aleagă locul de staționare la Răcășdia. În atare circumstanțe, îl rog pe domnul comite suprem ca să reflecteze dacă merită să țină oastea aici și să cheltuim pe seama ei. Vă rog să ne comunicați decizia luată de dvs. în această chestiune. Mai trebuie să amintesc și aceea că acele companii care staționează la Moldova Nouă, Cărbunari și Sasca, ce nu au participat la evenimentele de la Câmpia, se află și în prezent la locurile lor.

Biserica Albă a fost atacată de către bandiți cu mare putere în ziua de 13 august în zorii zilei, între orele 3–4. Locuitorii sârbi din oraș erau înțeleși cu ei, deci au colaborat cu aceștia. Într-adevăr, știrile parvenite de la refugiații din Biserica Albă au fost dezolante. Știrile care au ajuns aici erau îngrijorătoare, dar de așa măsură că am aflat că mulți s-au refugiat de la Oravița spre locuri mai sigure.

Marți, adică pe data de 22 august, m-am deplasat eu personal la Biserica Albă unde am găsit orașul într-o stare groaznică. Nobilii, pe motiv că sârbii din localitate au vrut să-i elimine în mod oribil, s-au împotrivit și au tras fiecare pe unde a putut, ucigând mai mult de 110 persoane. În atare mod, orașul a fost curățat de către sârbii localnici. Au ars aproximativ 30 de case de la marginea orașului, ele fiind și de valoare mai redusă. Poporul a părăsit orașul aproape în întregime.

În aceeași zi, o grupare de tâlhari sârbi a atacat Moldova Nouă. Deși maiorul Asboth Lajos a intenționat să apere orașul cu voluntari care erau puțini la număr, ei fiind puși la dispoziție de către direcțiunea montanică de la Oravița, deși căpitanul sârbilor la fel ca și alții au fost capturați sau împușcați, ai noștri fiind în număr mai mic au fost nevoiți să se retragă. Astfel, sârbii au ocupat orașul care a fost incendiat în întregime. Dintre ai noștri au căzut în număr de 5, iar alții mai mulți au fost răniți. Nu se știe câți au căzut în tabăra sârbilor.

În ziua următoare, au sosit două companii din regimentul de la Kosiče care au fost îndată detașați la Moldova. Nu știu ce s-a întâmplat după plecarea mea la Lugoj, pentru că neprimind aici nicio înștiințare, nu pot scrie nimic sigur.

Finalmente, aduc la cunoștința voastră, d-le comite suprem, că au avut loc cele trei alegeri restante pentru deputați, în urma mașinațiunilor lui Murgu, chiar așa cum voia și poporul. Astfel, la Sasca, a fost ales Axente Bojijncă, la Oravița Micșa Pascu, la Bocșa Ioanescu. Deci trei români din nou. Mie îmi este rușine că avem asemenea deputați care sunt de temut. Cauza acestui fapt nu este alta decât partidul liberal de atunci care avusese drept scop să-i umilească pe funcționari în fața poporului, nimicindu-le interesele. Acum însă iată și roadele, căci funcționarii nu au mai participat la nimic.

După cum am fost deja informat, panglica trimisă de către contesă i-a fost înmănată d-nei baronese Brukenthal.

Lugoj, 27 august 1848.

Jakabffy Kristóf

Prim vicecomite al comitatului Caraș

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 942–943.

Brâncovenesti, 27 august 1848

A Méltóságos Gróf Fő Ispány Úrnak !

Nagyságodnak idei 777 szám alatt hozzám intézni méltóztatott azon rendeletére, melyben kötelességemmé tétetik a felsőkerületű börtönbe bujtogatásért befogva volt s jelenleg befogva lévő egyének neveket, letartóztatások s illetőleg tartózkodások helyét kimutató jegyzéket küldeni fel – bátor vagyok alázatosan jelteni, hogy a levigyázatom alatti felsőkerületi tömlöcbe mióta a felszabadulás híre megindult, a valósággal megtörtént, különböző csinokért, úgy mint egymáson elkövetett erőszakoskodásért, helyfoglalásért, szolgálni nem akarásért, korcsma kihágásért, erdő praeraricaticért voltak sokan fogva, kiket több kevesebb ideig tartottam s a felett testileg megbüntettem, de akiket úgy tekinthettem volnan mint valósággal bújtotatókat, mások nem voltak mint négy egyének, kikről készült jegyzéket alázatos tisztelettel ide zárom. Egyszersmind megjegyzem, hogy a nagyságod e tárgyban rendeletét csak folyó hó 18^{-kán} tisztelhetem, miolta a környékünkbe kiszállott csendbiztosságunkkal foglalkoztam e mai napig s e miatt ezen jegyzék meg készítése időtt magamnak nem vehettem – Marosvécs augusztus 27. 1848.

Boer Simon,
Alispán

Másolat 2453. E. 1848.

Méltóságos Gróf Fő Ispány Úr !

Idei 777 számok alatt kelt rendeletére a Méltóságos Gróf Fő Ispány Úrnak, mely szerint az első kerületbe lévő bujtogatók kimutatását küldeném bé tisztelettel a következők neveit küldöm bé:

1^{-ör}. A bodoni papp, ez ugyan a felső kerületi, de mivel az alsó kerületi börtönbe van, szükségesnek tartottam megemlíteni.

2^{-ör}. A kecei nagyfalu szónoka, Szerban Vaszilika, Nyesán Juon, Kups Juon és Marosán Györgye kik közül az első három szemeltetődhetett ki mint szónokok a falu gyülekezeteibe, melynek következésébe, a faluba senki restantiákat nem tett, Marsinai Györgye pedig a balásfalvi gyűlésből haza jövé az uraságok földje felosztásáról beszélt és hogy Barnucz kicsi király lesz ez tisztán bé bizonyosodott 9-ik augusztustól fogva börtönbe vagynak.

3^{-ör}. Hadrévi hajtó Buzlán Ilia, aki a Miksa Elek székely aratóinak azt beszéllette, hogy igen olcsón aratnak per 15 krajcárért kalangyáját, és hogy Hadréven ki van hirdetve, hogy 18 krajcáron alatt ne vágjanak az uraknak, s úgyse vágunk, s hogy ők az uraknak lábait és javait elveszik s a székelyeket

is részesítik belöllek ez is békibizonyosodott. Burla Ilia 9-ik augusztustól fogva börtönbe vagy.

4er. Ugyan az olta börtönbe van decsei pásztor Jákab communismus beszédjéért. Ennek kinyomozására holnapután fog kiszállani a szolgabíró egy megyei hűtőssel. Melyeknek tisztelettel való jelentésem után maradtam

Alázatos szolgája

Betegh Gábor

Alispán

Gyéresszentkirályt, augusztus 15. 1848.

2453. E. 1848.

Bujtogatás vétkéért a felső kerületi fogságba volt egyének Névsora

1. Vanyes Nyikita	mindhárman mezőudasi lakosok, – fogattak
2. Gimbuczáh Todor	junius 18 ^k és elbocsáttattak kezességén
3. Szuts Todor	július 25 ^k napján.
4. Czirka Ioszip	fogatott be junius 18 ^k bocsáttatott kezességén
július 28 ^k .

Boer Simon

Alispány

*

Onoratului domn conte Comite suprem !

Referitor la dispoziția domniei voastre nr. 777 din a.c. adresată mie, în care am fost solicitat să trimit o listă cu numele și domiciliul acelor persoane care au fost sau încă sunt deținute în închisoarea din cercul superior pentru instigare – mă încumet a raporta cu onoare că, de când s-a răspândit eliberarea iobagilor, iar de facto s-a și înfăptuit, în cadrul închisorii cercului superior al jurisdicției mele au fost deținute multe persoane pentru diferite culpe, ca de pildă violențe pricinuite reciproc, ocupări abuzive de terenuri, refuzuri de a face servituți, apoi infracțiuni din cârciume, defrișări de păduri etc. Cei vizați au fost închiși mai mult sau mai puțin timp, iar pe deasupra au fost pedepsiți și corporal. Între aceștia, doar patru persoane erau cele pe care le-am putut considera ca pe niște instigatori veritabili. Despre aceștia, cu onoare anexez aici lista cerută. Totodată, menționez că, privind această chestiune, am avut onoarea să primesc dispoziția pomenită a domniei voastre doar în 18 a l.c. Faptul că, între timp, am fost preocupat cu comisariatul detașat aici în regiunea noastră, nu am avut răgaz până astăzi să întocmesc lista cerută.

Brâncovenești, 27 august 1848.

Boer Simon

Vicecomite

Copie. 2453. E. 1848.

Onorate domn conte comite suprem !

Potrivit dispoziției dvs. nr. 777 din a.c. a onoratului domn conte comite suprem, am onoarea să înaintez cu respect lista cu numele instigatorilor din cercul inferior:

1. Preotul din Budiu de Câmpie. Dânsul, deși este din cercul superior, aflându-se în închisoarea din cercul inferior, am ținut de cuviință a-l pomeni.

2. Oratorul din marele sat Chețani, Vasilica Șerban, Juon Neșan, Juon Cupșa și Gheorghe Murășan, dintre care primii trei au fost prezentați în cadrul adunării satești. Ca urmare, nimeni din sat nu s-a achitat de restanțe, iar Gheorghe Mărgineanu, venind acasă de la Adunarea de la Blaj, a vorbit despre împărțirea pământurilor domnești, dar și despre faptul că Bărnăuțiu va deveni un mic rege. Acest lucru a fost dovedit fără dubii. Începând din 9 august, se află în închisoare.

3. Gonașul din Hădăreni, Ilia Burlan, care le-a spus cosașilor secui de pe domeniul lui Miksa Elek că ei seceră prea ieftin căpița cu 15 crăițari și că la Hădăreni este anunțat ca nimeni să nu cosească sub 18 crăițari căpița pentru domni. Dar ei nu vor să cosească nici pentru atâta și intenționează să exproprieze pământurile și avuțiile domnești, împărțindu-le cu secuii. Această știre s-a confirmat. Burlan Ilia se află în închisoare de la 9 august.

4. Tot de atunci se află în carceră și păstorul din Decea, Jacob, pentru vorbele sale comuniste. Pentru investigarea sa, poimăine se va deplasa judele nobiliar cu un jurat. Raportând cu onoare despre cele de sus, rămân

Umilul serv
Betegh Gábor,
Vicecomite

Sâncraiu, 15 august 1848.
2453 E. 1848.

Lista

Persoanelor care s-au aflat în închisoare din cercul de sus pentru instigare

1. Nichita Vaneș	Toți trei locuitori din Luduș.
2. Gâmbuțan Todor	Au fost arestați la 18 iunie și eliberați sub cauțiune
3. Todor Suci	la 25 iulie.
4. Iosif Târca	A fost arestat în 18 iunie și eliberat sub cauțiune
	la 28 iulie.

Boer Simon
Vicecomite

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2453/1848, foto: 28680–28682.

Făgăraș, 27 august 1848

Méltóságos Gróf Fő Kapitány Úr !

Az adó felhajtása és rögtön kiszolgáltatása ügyben a Királyi Fő Kormánytól a szász és oláh veszélyesztető tanácskozások és ármányodások gátlása ügyben ugyan a Királyi Kormánytól az önkénteseknek a várba szállítottása aránt királyi biztos ő nagyméltósága nagyságodhoz érkezett rendeletek sürgetik nagyságodnak ide jövetelét. Ehhez járulnak, a mindenfelől aggosztó fenyegető hírek a nép elméjevek remítésére, a hivatalnokok közorolgólati eljárásban csüggertéseire. Fájdalommal jelentem részemről is szellemben és testben naponta inkább-inkább mutatkozó gyöngékedésemet. Mi miatt kéntelen vagyok bár honfiás büzgalmam ellenére is jelen hivatalomat ideiglenesen mig Isten után egészen jobbra forduland nagyságodnak ezennel kezeibe, letenni. Bárekesztésül jelentem azt is, hogy Ozerbesz Fejérvárra fegyverek után a jelen körülmények között egészségi és csalódi bajai miatt nem ment el s kites mikor mehetend el ? Mások nem vállalkoznak, s így a sürgető ügyünk is zatornyra okodt. Az epeminyg tegnapelőttől fogva annyira csillapult, amenyire a jó eső légünköt hüvasabbra szállította.

Hódoló tisztelettel vagyok nagyságodnak.

Fogarás, augustus 27^{en} 1848.

Alázatos szolgája
Jakab György
Alkapitány

*

Onorate domnule conte căpitan suprem !

Venirea domniei voastre aici este urgentată de chestiunea necesității strănerii și vărsării impozitelor; de ordonanțele sosite la adresa domniei voastre din partea înălțimii sale, comisarul regal care fusese trimis de Guberniul regal pentru a supraveghea transportarea voluntarilor în cetate spre a împiedica pericolul izvorât de pe urma consfătuirilor săsești și românești.

La acestea se mai adaugă și știrile amenințătoare venite de pretutindenii, menite să provoace înspăimântarea minții poporului și să descurajeze pe funcționarii în activitatea lor obștească. Trebuie să vă aduc de asemenea cu regret la cunoștință că, zi de zi, mă simt mai istovit atât psihic, cât și fizic. Din acest motiv, sunt nevoit să înclin abdicarea mea din funcțiune, în mâinile înălțimii voastre în mod temporar, până ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, sănătatea mea se va îmbunătăți. În fine, raportează și faptul că Ozerbesz nu a plecat la Alba-Iulia după arme în actualele circumstanțe din motiv de sănătate și necazuri familiale și este îndoielnic când va putea pleca. Alții nu se angajează,

deoarece cauza noastră a eşuat. Epidemia de holeră s-a mai atenuat începând de alaltăieri, întrucât o ploaie bună scăzuse temperatura aerului.

Rămân cu stimă umilă față de înălțimea voastră.

Făgăraș, 27 august 1848.

Umilul serv
Jakab György
Vicecăpitan

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Arhiva orașului Făgăraș. Pachet de acte periodice, nr. 6–162, foto: 6974–6979.

265.

Pesta, 28 august 1848

Reám bizott igen szeretett hiveim !

A nagy Apostol Sz.Pál kolossaiakhoz irt levelének 2 f. 5 cikkében azt mondja: „noha testben távol vagyok, de lélekben veletek vagyok”. Ezen szavaival a nagy Apostolnak üdvözöllek én is benneteket Krisztusban szeretett hiveim és biztosítalak benneteket miszerint jól lehet a körülmények kéntelenitenek távol lenni tölletek a lelkek, a szívem mégis szüntelen nálatok és veletek vagyon úgy annyira, hogy ismét a nagy Apostolnak szavaival merészlem mondani: „Bizonyágom az Isten, akinek szolgálók lelkemben, az ő fia Evangeliumában, hogy szüntelen teszek emlékeztetéseket”. Rom. ist. lev. I f, 9 cz. A ti vále mint anyagi úgy szellemi jollétetökért nem, kiméllettem és nem kimélek, hiveim, semmi költséget, semmi fáradságot. Egy percet, egy alkalmat sem engedtem elmúlni a nélkül, hogy a ti felsegelléstökre fel használni ne igyekeztem volna, s mind ezekért meg mondom nektek mit várok én tölletek jutalmul: semmi mást, csak egyedül azt, hogy nekem szót fogadjátok; hogy halgassátok meg tanácsaimat, melyeket adtam és adok nektek és hogy teljesítsétek azokat, nem én magamért, hanem ti magatok érdekéért, a ti saját javatokért. Mi oltá távol vagyok tölletek, kétszer intéztem fő pásztori szavamat az egész kedves Istentől reám bizott nyájamhoz, hozátok mindjájatokhoz hiveim és mind kétszer saját hasznotokra, azt a tanácsot adtam nektek: hogy legyetek békével, legyetek csendességben, tartsátok magatokat az Isteni parancsolatokhoz és teljesítsétek előljáraitoknak rendeleteit. Most harmadszor is ugyan ezt a tanácsot adom nektek és reménylem, hogy tanácsomat elfogadván és teljesítvén, ez által azon jutalommal fogtok meg örvendeztetni melyet fáradságaim után tölletek meg várok. De ha kéntelen lennék ezt tapasztalni, hogy ti nem fogván fel s kevésre becsülve saját érdekeiteket eltovoztok

a csend és a béke útjáról, ekkor mély fájdalomban kéntelen volnék megint Sz. Pállal feljajdulni: „Nagy szomorúságom vagyom és szívemnek szüntelen fájdalma”. Rom. irt. lev. 9 f. 2. cz. és meg ezen szomorú esetben is nem ez én sorsomon aggodnám, s nem e hozna lelkemre fájdalmat, hanem a ti magatok veszedelmeztetése, a mitől őrizzen meg bennünket ez Isten.

Kedveseim ! Én tudom, hogy nektek nem keveset kellett szenvedni és tűrni mindnyájatoknak mind e mai napig is, de sőt tudom, miként meg most is vagynak sok meg terheltetéseitek; igen jó tudom, miként közülletek igen sokan különösen a zselérek még nem örvendhetnek azon szabadságnak, mélyben testvéreik már részesültek: de türelem, még egy kevés türelem kedveseim ! és még hozzá az Isten számatokra is az öröm oráját: el fognak intéztetni s igazítani a tü ügyeitek is és akkor annál édesebb lesz örömetek mennyivel keserűbb ennek elérhete téseig a várakozás és türelem. Sz. Pál Apostol Kolosszaiakhoz irt. lev. 1 f. 10, 11 cz. az öröm előtt tűrni parancsol mondván: „Hogy járjatok méltán az Istennek mindenben kedveskedvén, minden jó cselekedetben gyümölcsözvén és nevetetvén az Isteni tudományban minden erővel megerősítettvén ez ő dicsőséges hatalma szerént”. Minden békeséget szenvedésben és hosszú türésben örömmel legyetek hát türelemmel, csendeségben és békeségben, mert meg adja az Isten minden szerelmeitek orvoslását.

Halgasátok és teljesítsétek kedveseim! atyai tanácsaimat, hogy méltán használhassam gyakran említett Szt. Pál Apostolnak Romaiokhoz 15. f. 32-33 cz-irt szavait, hogy „örömmel menyek hozzátok, az Isten akaratja által és ti veletek meg vidámodjam a békeségnek Istenne pedig légyen minyájatokkal”. Amen.

Remélvén, hogy csendeségbe és békeségben foglak titeket találni, maradok minyájatoknak minden jó akaró

Saguna András

Budapesten, August 28. 1848

*

Mult iubită mie încredințată turmă !

Marele Apostol Pavel, în epistola sa scrisă către Coloseni, cap. 2 vs. 5 zice: „Deși sunt cu trupul îndepărtat, dar cu duhul împreună cu voi sunt.” Cu cuvintele acestea ale marelui apostol vă întâmpin și eu, iubitorilor mei în Hristos fii, și vă încredințez că, deși împrejurările mă silesc a fi departe de voi, inima mea, sufletul meu necurmat cu voi și la voi este așa cât iară cu cuvintele marelui apostol îndrăznesc a zice: „Mărturie își este mie Dumnezeu, căruia slujesc cu duhul meu, întru evanghelia fiului său că neîncetat fac pomenire de voi”, Epistola către Romani, cap. 1 vs. 9. Nu am cruțat și nu

cruț eu, iubiților mei, nici osteneală, nici cheltuială pentru binele și folosul vostru atât sufletesc, cât și trupesc. Niciun minut, niciun prilej nu las să treacă fără de a-l fi întrebuințat spre ajutorarea voastră. Și pentru acestea toate să vă spun ce aștept eu de la voi drept răsplată: nimic altceva decât să mă ascultați, să ascultați de sfaturile mele pe care vi le-am dat și vi le dau vouă și să le împliniți, nu pentru mine, ci pentru voi înșivă, pentru binele vostru. De când mă aflu departe de voi, de două ori mi-am întors glasul meu cel păstoresc către întreagă turma mea cea sufletească, către voi toți: și de amândouă ori pentru al vostru bine acel sfat bine socotit vi l-am dat: Să fiți în pace, în liniște, ținându-vă de poruncile lui Dumnezeu și împlinind rânduielile mai marilor voștri. Acum a treia oară tot acest sfat vi-l dau și trag nădejde că, ascultându-l și împlinindu-l, mă veți îmbucura cu răsplata pentru ostenele pe care le fac eu pentru voi.

Când voi fi silit să văd că voi, neprețuind însuși binele vostru, vă abateți de la calea păcii, de la calea liniștii, atunci în mâhnirea mea cea adâncă mi-ar căuta să strig iară cu sfântul apostol Pavel: „Întristare mare îmi este mie și neîncetată durere a inimii mele.” Epist. către Romani, cap. 9, vs. 2. Și în această tristă întâmplare nu m-aș tângui eu pentru mine, ci numai pentru voi, pentru primejduirea voastră, de care să ne ferească Dumnezeu. Iubiților mei ! Eu știu că nu puțin a trebuit să răbdați și să suferiți voi cu toții până în ziua de astăzi. Chiar și acum știu că vă mai apasă încă năpăstuii grele și amare. Știu prea bine cum o parte mare dintre voi, mai cu seamă toți jelerii încă nu se bucură de slobozenia gustată de frații lor. Dar răbdare, încă puțină răbdare, iubiților mei, și va aduce Dumnezeu și pentru voi ceasul de bucurie, se vor tocmi și se vor așeza și lucrurile voastre, iar apoi atunci cu atât mai tare vă veți mângâia cu cât mai amară vă cade suferința de acum. Apostolul Pavel, în epistola sa către Coloseni, cap. 1, vs. 10, 11, înainte de bucurie ne poruncește să răbdăm zicând: „Ca să umblați voi cu vrednicie Domnului spre toată plăcerea, întru tot lucrul bun făcând roadă și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu, cu toată puterea întărindu-vă după tăria slavei lui să fiți întru toată îngăduirea și îndelunga răbdare cu bucurie.” În răbdare, deci, să fiți în pace și în liniște că va trimite Dumnezeu vindecare tuturor rănilor voastre. Ascultați și împliniți, iubiților, sfaturile mele cele părintești pentru ca, prin dreptate, să pot întrebuința cuvintele des lăudatului marelui apostol Pavel, care, în epistola sa cap. 15 vs. 32-33 scrisă către romani, așa spune: „Cu bucurie să viu la voi prin voia lui Dumnezeu și să mă odihnesc împreună cu voi. Iar Dumnezeul păcii să fie cu voi cu toții.” Amin. Cu nădejdea că vă voi afla în pace și în liniște.

Pesta, 28 august 1848

Andrei Șaguna

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2387/E.1848, foto: 1123–1125.

Estelnic, 28 august 1848

Méltóságos Fő Király Bíró Úr !

Az ország gyűlés ő felsége kegyelmes megegyezése hozzájárultával megszüntette a dézmát, robotot s kevés kivétellel minden urbéri szolgálatokat, s az ezt tárgyazó törvények köz hírré tétele után minden ebbéli keletkezhető aggodalmak viszálykodások és törvénytelen követeléseit eltávolítása végett az K. Főkormányzók Szent Iván hava 17^{én} tartott üléséből költ azon határozata, miszerint a volt jobbágyok, zsellérek urbéri javaikon tulajdoni jogot gyakorolhatnak, kétségkívül meggyőződésül szolgál s mégis ezen törvények és határozatok ellenére volt földes urunk Esztelneki Szatsvay Károly megintetett minket jelen hó napjaiban – holott a régi állásban is késő időszak volna, hogy Sz. Mihály napjáig ez már huzamos idő óta lakott zsellér telkeinkből elmulthatatlanul kitakaródjunk és átalában az azokhoz tartozó földeket, melyeket két ízben meg is stántottunk, az elmagolástól, mely nem sokára be fog következni, szorosan tilalmazza, amely törvényellenes tény számtalan urbéres telkekkel hasonló cselekvés módot fogna eredményezni s következőleg iszonyú csendzavarást. Ezért alázatosan könyörgünk a méltóságos Fő Király Bíró Úrnak méltóztasson említett sérelmünket figyelembe venni, és volt földes urunkat, mint vakmerő törvénysértőt, törvénytelen követelésétől eltiltani, annál inkább, mivel az közeledő magolástól akadályozván minket, országos törvényünk szabályaihoz hiv ragaszkodásunk mellett, ne talán káros következményt okozzon. E tárgyban siető intézkedését elvárva, mély tisztelettel vagyunk a méltóságos Fő Király Bíró úrnak alázatos szolgálai

Iatott Esztelneken 1848 augusztus 28^{án}.

Földi János
Lengyel Josef
esztelneki ujpolgárok

*

Preamărite domnule prim jude regesc !

Dieta a desființat, cu aprobarea miloasă a înălțimii sale, dijma, robota și, cu mici excepții, toate servituțile domnești. Hotărârea Guberniului din 17 iunie 1848 a fost adusă după publicarea legilor respective în vederea anihilării oricăror îndoieli, certuri și revendicări ilegale: s-a declarat că foștii iobagi și jeleri pot exercita drepturi de proprietari asupra bunurilor urbariale. Cu toate aceste legi și hotărâri, fostul nostru domn de pământ din Estelnic, Szacsvai Károly, ne-a avertizat în zilele din această lună, deși aceasta ar fi

fost prea târziu chiar și în situațiile de dinainte, ca să părăsim până de ziua Sf. Mihail sesiile noastre de jeleri locuite de noi de mai mult timp și, în general, ne-a interzis ca pământurile ce le aparțin acestor sesii și care au fost arate chiar de două ori, să le semănăm. Acest fapt ilegal ar atrage după sine o conduită similară cu alte sesii urbariale, atrăgând după sine o groaznică tulburare a ordinii. Din acest motiv, vă implorăm, cu umilință, d-le preamărit prim jude regesc, ca să luați în considerare plângerea noastră sus pomenită, interzicând fostului nostru moșier, care încalcă legile regulat, să ni se ceară lucruri ilegale, acesta voind să ne împiedice la semănarea pământurilor, ceea ce ar putea cauza pagube.

Așteptând luarea de măsuri grabnice în această privință, rămânem cu adânc respect față de d-l prim-jude regesc,

Estelnic, 28 august 1848

Földi János
Lengyel Josef
cetățeni noi

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2453/1848, foto:10383–10384.

267.

Cluj, 28 august 1848

Kolozsvár Főbírájának

A Nagyenyeden letartóztatott és Alsó Fejérmegye főispánja által ide kísértetett Bráta Miklós nevű egyénnek kikérdezteséről kelt a Főbíró úrnak e hónap 26^{-ról} 231 számja alatt hozzám intézett tudósítása mellett felküldött jegyzőkönyvet átnézvén, a nevezett letartóztatott egyént illető törvényhatóságába visszautasítandónak találom. Mire nézve Főbíró úrnak a záratok átküldése mellett 2269. E. 1848 számból 2 darab irat s két csomó nyomtatvány ajánlom, hogy nevezett Bráta Miklóst lefoglalt nyomtatványinak s pénzének visszaadása után zárt útlevél mellett utasítsa Nagyváradra nagyságos Biharmegye tisztii hivatalához.

Kisasszony hó 28^{-án} 1848.

G. Mikó Imre

*

Către judele primar al Clujului

Am răsfoit procesul verbal¹ nr. 231 din 26 a 1.c. trimis mie de către domnul jude, împreună cu relatările despre interogarea unui individ cu numele

Nicolae Brata care fusese arestat la Aiud și escortat aici din ordinul comitelui suprem al comitatului Alba de Jos. Consider necesară repunerea numitei persoane în jurisdicția comitatului de care aparține. De aceea, pe lângă trimiterea la dl. jude a clauzelor sub nr. 2269 E. 1848, respectiv a două scripte împreună cu două pachete de imprimate, cred că numitul Nicolae Brata trebuie să primească un pașaport închis și să fie trimis la Oradea la onorata dregătorie bihoreană, restituindu-i-se imprimatele și banii.

Cluj, 28 august 1848

Contele Mikó Imre

Concept: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 2319.E./1848, foto: 26095–26096.

¹ Vezi mai sus, doc. nr. 257, datat Cluj, 26 august 1848.

268.

Cluj, 28 august 1848

Ministerelnök Úrnak

Folyó hó 22^{-én} 521 szám alatt kelt rendelete nyomán a közlött levél vizsarekesztése mellett, van szerencsém jelteni, miként Déésen elfogatott Rouso oláh egyénnek, az ottani örsereg tagjai ellen beadott panasza legfeljebb azok túlbúzgóságát tanusítja, ami azonban, a mostani világban, midőn minden vidék hemzseg oláh bujtógatóktól, még csak megrovást sem vonhat maga után. Hogy itt Kolosvártt sem volt oka panaszra, arról felelhetek, a minthogy vádjait csakis a déésiekre hárítja – hogy pedig fogsága ideje alatti költségeit 8 ezüst forintban én fizetem ki, kezemenl maradott nyugtatványa mutatja. Mind a mellett a helybeli újságba annyit belététtem, miszerint ártatlannak találtván, szabadon bocsáttatott.

Fogadja Minister Elnök Úr legöszintébb hazafi üdvözetemet.

Kolosvártt, augusztus 28^{-kán} 1848.

B. Vay Miklós

*

Domnului Prim-ministru

În urma dispoziției dvs. cu nr. 521 din l.c. am onoarea să raportează pe lângă reținerea scrisorii care mi-a parvenit, că reclamația individului român care a fost arestat, pe nume Russo, înaintată împotriva membrilor gărzilor de la Dej, în cel mai bun caz ar putea să ateste excesul de zel al acestora. Fapt este că, în lumea de azi, când toate regiunile mișună de instigatori români, nu este

cazul ca să se facă nicio admonestare. La Cluj nu au fost motive de reclamație, dar trebuie să arăt faptul că dânsul i-a reclamat doar pe cei din Dej, iar în timpul detenției sale cheltuielile sale însumând 8 florini de argint au fost achitate de mine, ceea ce o dovedește chiar chitanța pe care o păstrez.

Pe lângă acestea, totuși, am dispus publicarea în gazeta locală că el a fost găsit ca fiind nevinovat și a fost pus în libertate.

Primiți, d-le Prim Ministru, salutul meu cel mai sincer de patriot.

Cluj, 28 august 1848

Baron Vay Miklós

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 924–926.

269.

Văleni, 28 august 1848

Méltóságos Fő Ispány Úr !

Baternai Sándor elfogatását eszközölendő mindent most elpróbáltam, de még eddig annak tudomására, sem jöhettem, hogy tudniillik hol tartozkodik ? A végett Báldon attya legjobb emberét megfogadtam, pénzen, hogy attya szájából tudakolja, meg fiát hol lakik. Ki is kiszóval is azt mondja: hogy ő valahányszor találja Baternai attyát annyiszor kérdezősködik fia iránt. Ki csak azt feleli: hogy miolta Szebenből elosztak nem tudja hová lett ? A végett küldöttem Balázsfalvára embert honnan csak azt a hirt hozta meg, hogy tudniillik Laurean le vagyon tartóztatva, Barnutz, Pap Sándor és Buttyán Oláhországba szöktek meg. Mennyiben legyen igaz nem tudhatom. A legközelebbi napokban egy százsz lelkész éjszakára megszállván beszélte, hogy ők százszokkal huszonötön járnak, az országban spionoskodni, hogy az oláh bűjtogatók százsz pénzzel jártak s titok gyanánt azt is mondta, hogy ők az horvátokat kiktől egyedül várhatják boldog jövőjüket segítik negyvenezer pengőhöz. Informatiót nem adhatott bé mivel az altiszt urak nem jártak Valkón a comissariust kivéve, ki nem akarta megírni: küldök ki valami verseket a) záraték alatt. Mindezekből látható, hogy én ígéretem bételie sithetésében eléggé szorgalmaetoskodom, de minden abbéli ügyekeztem mellett is tartok: hogy Batterednai Sándor elfogatását ki nem eszközölhetem. Mire nézve mély alázatosággal folyamodom méltóságodhoz: méltóztatott a Királyi Főkormányt jóra informálva nevemben megkérni: hogy ez egy ígéretem teljesítésétől engemet kegyesen felmenteni méltóztassék, vagy pedig annak bételiesithetésére több időt engedni, mert én hogy megtehessem minél hamarabb Balázsfalvára megyek az ottan felállított tanári széket (a nyelv

tanítására) elkérendő. Melly alázatos kéresemmel vagyok Méltóságodnak alázatos szolgája.

Valkó, 1848 augusztus 28^{-án}

Elekes Gergely s.k.
Lelkész

*

Onorate domnule comite suprem !

Am încercat toate pentru ca Alexandru Bătrâneau să fie capturat de autorități, dar n-am izbutit să aflu nici măcar unde și-a mutat domiciliul. Tocmai de aceea am mituit cu bani pe cel mai bun om al părintelui său Baldon, ca să afle din gura tatălui său (al lui Bătrâneau) unde locuiește fiul său. Acesta a și relatat că, ori de câte ori îl întâlnește pe tatăl lui Bătrâneau, se interesează de la el despre fiul său. El însă răspunde doar atât: de când s-au dispersat oamenii din Sibiu, nu știe unde a ajuns. De aceea am trimis la Blaj un om, dar care a adus doar știrea conform căreia Laurian este arestat, Bărnăuțiu, Papiu-Ilarian și Buteanu s-au refugiat în Țara Românească. Nu știu cât este de adevărat. În zilele recent trecute, un duhovnic care înnoptase aici a povestit că el împreună cu sașii, douăzeci și cinci la număr, perindă prin țară pentru a spiona, că instigatorii români au activat cu bani săsești. Raport de informare nu pot să înaintez, deoarece domnii dregători adjuncți nu au umblat la Văleni, exceptându-l pe comisarul care a refuzat să-l scrie. Trimit niște poezii sub anexa a). Din toate acestea, se vede că eu mă străduiesc să mă țin de cuvânt, în pofida tuturor eforturilor mele mă tem că nu voi reuși a pune la cale capturarea lui Bătrâneau. De aceea mă adresez, cu umilință, măriei voastre să binevoiți a informa favorabil supremul Guberniu regesc în numele meu, rugându-l ca să mă scutească cu gratitudine de la îndeplinirea promisiunii mele – sau să-mi pună la dispoziție mai mult timp pentru a o îndeplini, deoarece, în curând, mă voi deplasa la Blaj pentru a cere catedra care s-a înființat acolo (pentru predarea limbii maghiare). În acest scop implor să binevoiți a-mi acorda ajutorul dvs. Iar eu voi demonstra față de națiunea maghiară că voi plăti datoriile mele de recunoștință.

Cu această rugămintă umilă rămân al înălțimii voastre umil serv.

Văleni, 28 august 1848

Grigore Elecheș
duhovnic

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr.492/1848, foto: 26489–26490.

Sibiu, 28 august 1848

S. 972

Note

In Folge der eingetretenen Verhältnisse ist eine Escadron von E.H. Ferdinand Max. Chev. legers Regiment vom 16^t July l.J. anfangend in Deva konzentriert und von dem dortigen k.k. Schloß Commando mit 1456 Brod Portionen für die zweite Hälfte des Monats July l.J. in Conto Aerarii verpflegt worden, während die Cavallerie ohne Rücksicht auf ihre Dislocations Orte und allenfälligen Concentrirungen mit sämmtlichen Verpflegungs-Artikeln von dem Lande versehen zu werden hat.

Nachdem sofort auch Ein löbl. Landes Ober Commissariat gleichzeitig der vorerwähnten Truppen Verlegung anbey dem vorausgedruckten Grundsatz am 10ⁿ v.Mts. sub Nro. 1745 die Verfügung getroffen hat, womit die nach Deva dislozierte Escadron von Seiten des Hunyader Comitats mit ihren Natural Gebühren versorgen gemacht werde, so beehrt man sich die diesfalls über den zu leistenden Erfolg verfaßte Berechnung Wohldemselben mit dem diensthöflichen Ersuchen zu übermachen, die darin berechnete Natural Schuld mit 16 73 2/3 / 50 Kübel a 118 UU. [?] schwer und die ferners gebührenden Manipulations Speesen mit 4 fl 3½ xr C.Mze durch das genannte Comit at an das Devaer Filial Magazin demnächst abführen lassen, dabei aber auch die Anordnung treffen zu wollen, womit der mehrerwähnten Escadron das Brod in Natura auf die übliche Weise sogleich beim Einlangen der diesfälligen Weisung um so mehr erfolgen gemacht werde, als einerseits laut der vom Devaer k.k. Schloß Commando eingelangten Anzeige das Hunyader Comit at die Brod Verpflegung der in Deva konzentrierten Escadron von sich abgelehnt hat, und andererseits eine derartig vorschußweise Brodverpflegung nach der diesseitigen Darstellung S. 650 vom 7^t Juny l.J. mit der Verrechnungs Modalität der Magazine sich auf keine Weise vereinbaren läßt.

Eben so wolle gefälligst das Hunyader Comit at ferners beauftragt werden, auch die Ersatzfrüchte mit ihrer Manipulations Beköstigung für dasjenige Brod an das mehrgedachte Filial Magazin versichert abzuführen, welches der Escadron bis zu jenem Zeitpunkte erfolgen gemacht wurde, in welchem die Brodabgabe von dem Magazin der, unter einem diesfalls an dasselbe abgefunden analogie [?] Weisung gemäß eingestellt, und in dessen Folge von Seiten des Hunyader Comitats begonnen werden sein wird.

Die diesfälligen Natural- und Geldbeträge werden durch das Devaer Filial Magazin berechnet und direkte dem Hunyader Comit at bekannt gegeben werden.

Von dem diesfalls Verfügten wird sich die gefällige Mittheilung erbetten.
Hermannstadt am 28^t August 1848

Puchner m.p.,
FML

2287 848
An das k. löbl. Ober Landes Commissariat

*

S. 972

Notă

Ca urmare a situației survenite, un escadron de la regimentul de cavalerie ușoară Arhiducele Maximilian Ferdinand a fost concentrat la Deva începând din 16 iulie anul curent, fiindu-i asigurată intendența de 1.456 porții de cereale pentru a doua jumătate a lunii de către comanda c.c. a castelului din localitate, din contul Aerariului, în timp ce [de fapt] cavaleria, indiferent de locul de dislocare și de toate concentrările ei, trebuie să fie asigurată de către țară cu toate articolele necesare intendenței sale.

Pe baza principiului exprimat anterior, în data de 10 ale lunii trecute, sub nr. 1745, cu privire la dislocarea de trupe mai sus-amintită, și onoratul Comisariat suprem al țării a dat imediat dispoziția ca escadronul dislocat la Deva să fie asigurat cu taxele naturale de către comitatul Hunedoara. De aceea, avem onoarea să vă trimitem calculele efectuate privind contribuția pe care o are de prestat acesta [comitatul Hunedoara], transmițându-vă rugămintea politicoasă ca datoria calculată în produse naturale, în greutate de 16 73 2/3 / 50 câble a 118 kg [?]¹, apoi costurile datorate pentru manipulare de 4 florini 31/2 crăițari, să fie trimise magaziei filiale din Deva de către numitul comitat. De asemenea, [vă mai rugăm] să dispuneți ca, de îndată ce sosește această indicație, mult-pomenitul escadron să-și primească cerealele în natură, în modalitatea uzuală, cu atât mai mult cu cât, pe de o parte, conform anunțului primit de la comanda c.c. de castel din Deva, comitatul Hunedoara a decis cu de la sine putere să refuze intendența cu cereale a escadronului staționat la Deva, și pe de altă parte, o intendență cu grâne plătită în avans nu se împacă sub nicio formă cu modalitatea de calcul a magaziilor [c.c.], conform prezentării noastre, nr. S. 650, din 5 iunie anul curent.

De asemenea, să binevoiți a însărcina comitatul Hunedoara să trimită și bucatele de înlocuire pentru grânele respective, împreună cu costul lor de manipulare, la sus-pomenita magazie filială, care i le va livra escadronului până în momentul când magazia va sista predarea grânelor, după ce la sosirea unei indicații analoge comitatul Hunedoara va începe să le livreze.

Contribuțiile în produse naturale și în bani vor fi calculate de magazia filală din Deva și vor fi aduse direct la cunoștința comitatului Hunedoara.

Vă rugăm să binevoiți a ne comunica dispoziția ce o veți adopta în acest sens.

Sibiu, 28 august 1848

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

2287 1848

Către onoratul Comisariat suprem regesc al țării

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Supremus Commissariatus Provincialis, Acta Gubernalia 1848, F 149. *Copie:* B.A.R. Cluj-Napoca, Fond Biblioteca – Fototeca, foto: 32795–32797/1848.

¹ *Câbla*, denumită și *găleată*, unitate de măsură egală cu aproximativ 100 kg, se folosea pentru grâne și fructe.

271.

Oravița, 28 august 1848

5000/782

Mit hohem Finanz Ministeriums Erlaß Zahl 10050/138 wurde der Bau eines Pulverhauses zu Moravicza mit dem Betrage von 285 fl 56 xr genehmigt.

Plan und Überschlag wird später nachfolgen.

Von der Banater k. Bergdirection

B. Oravicza am 28 Auguszt 848

Graenzenstein [?]

*

5000/782

Prin dispoziția Ministerului [ungar] de Finanțe, nr. 10050/138, s-a aprobat construirea unui depozit de praf de pușcă la Moravița, cu suma de 285 florini 56 crăițari.

Planul și bugetul estimativ vor urma mai târziu.

De la Direcția montanistică c.c. a Banatului

Baia Oravița la 28 august 1848

Gränzenstein [?]

Original: Arh. Muz. Banatului Montan din Reșița, nr. 5000/782, foto: f. n.

București, 29 august 1848

Igen Tisztelt Minister Úr !

Ez az Oláh nép, egy igen-igen különös nép ! Alig kezdett behelyesedni, s már is sas szárnyakat akar kijáratni. Tegnap egy orosz kalaptol, vagy egy kék rojtos veres fész előtt magát földig hajtogatta, s ime ma már Bassarabiát, Bukovínát, Erdélyt és a Bánságot mint az ő tulajdonát vissza akarja foglalni; s szánakozást érdemlő hetvenkedése annyira megy, hogy még a lengyelt is szabadsága kivívására segéd küldéseel kecsegteti. Ez nem nevetséges-e ? Professor Lauriani befogatása az itteni szájhörsök agyacsáját annyira kifecamította, miszerint ellenünk a leilletlenebb vádakkal lépnek föl. Allításokat ezen ./. alatt ide csatolt lapocska kellőleg bizonyítandja. Az agyrémnél nem egyéb királyság a Bucuresti Madarászoknak csahugyan kedvenc eszméje. A Bárnutzok et comp. működésik itten fájdalom nagy visszhangra tanálnak. Holott a bárgyuk könnyen átláthatnák, miszerint tulbecsült, vagy jobban mondva csak képzelt erejük mámorában tervezett ellnűki kárhozatot törekvésük által csupán a camerillák ármányainak és a panslaviszmus mirinyének szolgálnak. Okos ellenség, tudatlan barátnál valóban többre becsülendő. Mégis szerencs, hogy az itteni kormány férfiak hihggadtabb kedélyűek lévén a Dák királyság légvárairul nem álmodoznak s nemzetünk érdekét szilárdulását, meggyőződésből, jövődjük biztosítékának tekintik. Szülejmán pasa nem Jásba, hanem Giurgiöbe ment, – ottan a Sztambulból vissza térő oláh küldöttség béváranda, azzal ide jön, s itten 3 hónapot fog mulatni. A Jás feletti Hopok nevű hegyen levő orosz tábor mintegy 3.000 muszkával erősbedett; s a moldvai föllázadás aránt ütött semmi új adattal nem öregbedett. Ide egy pár nap óta két francia katonatiszt érkezett, feladata az oláh és oroszok mozgalmainak figyelemmel kísérése. Azonfelül itten lengyelek is számosan fordulnak meg, de mi célból annak végére még nem járhaták. A csattolmányban foglalt vádat a Pesther Zeitungba megkellene cáfolni. Az itteni mintegy 80–100 menő önkéntesek, kik 15–20 nap ki akarnak indulni, megtértek, miszerént szándékuk felül igen tisztelt Minister Urat értesiteném, mert azon esetben, ha kedvesen vétetnek, ők készek egész Brassóig tulajdon kölcségükön elmenni. Valjon nem lehetne célarányos elindulások előtt őket orvosilag megvizsgáltatni, hogy a nem arra való az utat hiába ne tennék.

E tárgyban egy minél előbb ide küldendő sinormértekül szolgáló parancsért bátorodom esedezni. A leküldött oravica levelet alázatos köszönettel vettem. A levelek föl ne bontása eránt valjon ment-e az erdélyi veszteglő intézetekhez parancs ? Ennek megtudhatása nékem igenis érdekemben áll.

Igen tisztelt Minister Úrnak
București, augusztus 29-én 1848.

Alázatos szolgája
Szöllösi Nagy Ferenc

*

Prea stimate domnule ministru !

Acest popor român este un popor foarte intresant ! Abia ce a început să-i crească penele și deja vrea să-și întindă aripi de vultur. Ieri încă făcea plecăciuni până la pământ, în fața unei pene de pălării rusești sau în fața unui fes roșu cu panglică albastră și iată că azi vrea să recucerească Basarabia, Bucovina, Ardealul și Banatul ca pe proprietatea sa. Această lăudăroșenie demnă de compătimire merge până acolo că ademenește și pe polonezi cu trimiterea de ajutor pentru cucerirea liberății sale. Arestarea profesorului Laurian a scrântit într-atâta creierașii guralivilor de aici, încât nu se dau în lături cu acuzații ce nu sunt la locul lor și sunt aduse împotriva noastră. Afirmăția mea o dovedesc în suficientă măsură cu opretașul anexat aici sub ./.

Regatul Dac – care nu este decât o aiureală a creierului – reprezintă, într-adevăr, ideea pasionată a Madarász-ilor¹ din București. Din păcate, activitatea lui Bărnăuțiu și a acoliților săi stârnește un mare ecou și aici. Deși cei slabi la minte ar trebui să întrezărească faptul că, prin străduințele lor bazate pe exuberanța izvorâtă dintr-o convingere nerealistă a puterii lor exagerate, în fond imaginară, servesc doar lucrăturile camarilelor și scopurile panslavismlui. Un dușman deștept este mai valoros decât un prieten ignorant. Totuși avem noroc că oamenii de stat fiind mai ponderați nu visează despre realizarea în perspectivă a Regatului Dac, ci consideră, din convingere, că interesele națiunii noastre și consolidarea ei constituie o garanție a viitorului lor.

Suleiman pașa s-a dus nu la Iași, ci la Giurgiu pentru a aștepta acolo reîntoarcerea delegației românești din Istanbul cu care se va întoarce aici și va sta trei luni. Tabăra rusească care este în partea de sus a orașului Iași, pe dealul Copou, a fost întărită cu circa 3.000 de muscali. Despre tărașoiul privind răscoala moldovenească nu s-au consemnat date noi.

De câteva zile au sosit aici doi ofițeri francezi cu misiunea de a urmări mișcările românilor și ale rușilor. Pe deasupra, aici se perindă și numeroși polonezi, dar nu am reușit să aflăm din ce motiv. Acurăția din anexă ar trebui negată în „Pesther Zeitung”. Cei aproximativ 80–100 de voluntari de aici care vor să ponească peste 15–20 de zile m-au rugat ca să-l înștiințez pe prea stimatul domn ministru despre intenția lor, căci, în acest caz, dacă vor fi primiți favorabil, atunci ei sunt gata să ponească până la Brașov pe cheltuială proprie.

În altă ordine de idei, oare nu ar fi potrivit ca, înainte de plecarea lor, să li se facă o vizită medicală tocmai pentru ca cei inapți să nu facă drumul degeaba ? Mă încumet să implor porunci lămuritoare cât mai grabnice în legătură cu acest subiect.

Am primit scrisoarea de la Oravița și mulțumesc pentru aceasta.

S-a trimis, oare, poruncă la stațiile de carantină din Ardeal ca scrisorile să nu fie desfăcute ? Ar fi în interesul meu să aflu acest amănunt.

Umilul serv al prea stimatului domn ministru

București, 29 august 1848

Szöllösi Nagy Ferenc

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 904/B, foto: 955–957.

¹ Aluzie la Madarász László, ministrul Poștelor și al Poliției din toamna anului 1848. Numele său a devenit, pe nedrept, sinonim cu escrocheria politică, deoarece fusese învinuit de scriitorul Jókai Mór că ar fi delapidat diamantele contelui Zichy Ödön ce fusese spânzurat pentru înaltă trădare de către Arthur Görgey. În urma învinuirilor aduse, Madarász László a demisionat din funcțiile sale. În realitate, Kossuth Lajos l-a rugat să-și asume vina delapidării și să se sacrifice moral, deoarece diamantele în cauză fuseseră date, în secret, lui Cezar Bolliac chiar de către Kossuth pentru a procura arme de la turci. Ulterior, Bolliac a negat acest lucru și nu există nicio mărturie autentică scrisă în afară de afirmația ulterioară a lui Kossuth că Bolliac ar fi primit diamantele de la el. S-a spus că, potrivit legii excluderii terțului, vina cade asupra lui Kossuth și Bolliac, și nu asupra lui Madarász László. El și-a păstrat cuvântul dat lui Kossuth până la moartea sa care a survenit la 21 noiembrie 1909. A purtat, astfel, până la sfârșit, stigmatul de „Ministrul Diamantelor”.

273.

Budapesta, 29 august 1848

Mihályi Gábor királyi biztos úrnak !

Figyelmeztetem, hogy miután báró Vay Miklós egész Erdélyre nézve van kiküldve, s így a II-ik oláh ezerebbe is, vele egyérőleg nyúl, vagy akképpen egyeznek meg, hogy a hatáskör terjedelme iránt neheztelésnek esete elő ne álljon.

Azt hisszem, az ő tekintélyébe ott is szükség van, ő ellenben a nehéz feladat megfejtését örömet átengedi, a nyelvet sem beszélvén. Azt tudja Ön, hogy a katonai körben mi óvatosan kell eljárnia, és így lett légyen elég ezt csak megemlítenem.

Budapest, augusztus 29, 1848.

Kossuth Lajos

*

Domnului comisar regal Gabriel Mihali

Vă atrag atenția că, întrucât baronul Vay Miklós fusese trimis pentru întreaga Transilvanie și, ca atare, și pentru regimentul al II-lea românesc, dacă veți recurge la măsuri excepționale, atunci să faceți acestea în bună înțelegere cu dânsul. De asemenea, ar fi bine să vă înțelegeți în prealabil în ceea ce privește extinderea jurisdicției, pentru ca să nu apară resentimente din acest motiv.

Cred că este nevoie și acolo de autoritatea dânsului. În schimb, el va ceda bucuros partea cea dificilă a soluționării chestiunii, dat fiind faptul că nu vorbește nici limba română și nici pe cea ruteană.

Dvs. știți cu cât tact trebuie să procedați în sfera militară, de aceea mă limitez doar la amintirea acestui lucru.

Budapesta, 29 august 1848

Kossuth Lajos

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 794/B, foto: 26945–26946.

274.

Budapesta, 29 august 1848

Báró Vay Miklós magyar királyi kormánybiztos úrnak

Dolgaim tömérdekségében, kivált miután jelenleg a miniszerelnöki és hadügyi tárcát is viszem, röviden arról sietett kormány biztos urat értesíteni, hogy Mihály Gábor Magyarország észak – keleti részén kormánybiztosul kineveztetvén, s oláh és orosz – rusznyákok közötti foglalkozásra nézve, kikhez vallás, nyelv stb. köti. Ez oknál fogva hatáskörét, ily értelemben tudniillik, hogy a népet világosítsa fel, utazzék közötté, értekezzék vele, a II-ik oláh ezredre is kiterjesztessen, mivel éppen ez ezred azon nyelv és vallás csoportozatba esik, – úgy terjesztessen mindazóltal ki, hogy ha a pusztá felvilágosításon túl netalán rendkívüli szabályokhoz kellene nyulnia azt Excellenciáddal csak egyértőleg tehesse. Batthyány és Deák Bécsbe mentek, mivel dolgaink úgy amint vannak tovább nem maradhatnak. Nehány nap alatt döntő eseményeknek nézhetünk elébe

Küldöm szives tiszteletemet.

Budapest, augusztus 29, 1848.

/Kossuth Lajos/

*

Domnului comisar regal al Ungariei baronul Vay Miklós

Printre multiplele mele preocupări, mai ales acum când dețin portofoliul de ministru de Război, mă grăbesc să vă înștiințez pe scurt, domnule comisar guvernamental, că Gabriel Mihali a fost numit comisar pentru părțile din Nord-Est ale Ungariei, ca să acționeze printre românii și ruso-rutenii de care este legat prin religie, limbă etc. De aceea, sfera sa de activitate fusese extinsă în sensul ca să lămurească poporul, călătorind printre ei, stând de vorbă cu ei și chiar asupra regimentului nr. II românesc fusese extinsă, deoarece tocmai acest regiment aparține mai sus pomenitei categorii de grai și de religie. A fost extinsă, dar, în pofida acestui fapt, în caz că ar trebui să recurgă eventual la metode excepționale, atunci va fi necesar să procedeze în bună înțelegere cu Excelența Voastră. Batthyány și Deák au plecat la Viena, deoarece lucrurile noastre, așa cum sunt, nu mai pot continua mai departe. În câteva zile am putea să fim martorii unor evenimente decisive.

Trimit salutul meu cordial
Budapesta, 29 august 1848

Kossuth Lajos

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 794/B, foto: 26943–26944.

275.

Budiu de Câmpie, 29 august 1848

Nagy Méltóságú Fő Kormányzó Úr !
Kegyelmes jó Urunk !

A mezőbodoni görög gyesült megye e folyó hó 25^{ik} napján folyamodott a megyei főispánhoz egy könyörgő és kezeskedő levéllel a maga már rég óta letartóztatott papjárt – Pap Jánosért mellyre a következő 873 számmal jegyzett válszt kapta: „A kérlmes közönség papja felsőbb rendelés következtében tartóztatott le, ennél fogva nékem, se a megyének hatalmámban nem áll ötet kezességei elbocsáttatni”. Melly válasz értelmünk és felfogásunk szerint minket felsőbbekhez: következőleg Nagy Méltóságodhoz folyamodni ügyeinkben utasít.

Nagy Méltóságú Gróf Fő Kormányzó Úr ! Az Instenhez folyamodni és ötet inségünkben kérni, az örök igazság tanítója – Jézus – tanított minket, a annál nagyobb bizodalommal földi társas életünkben előforduló esetekben

előjáróinkhoz törvényes és igazságos úton folyamodni jogosítva érezzük magunkat, mivel tudjuk azt, hogy bölcs előjáróink igazságos ügyünkben el nem állván az igazságtól, minket segíteni akarnak és tudnak is. Méltóztat Nagyméltóságod a mi kérésünket Kegyes pártfogásában efogadni, és minket atyailag ki is hallgatni. Néhány holnapja, hogy a mezőbodoni görög egyesült Megye papja letartóztatván, özvegyen maradt, s úgy nincsen ki minket tanítson, oktasson, lelkünk üdvösségére szolgáló dolgokban vezessen nincsen ki a szentségeket – vallásunk elvei szerint szolgálna, s így mű mint okatlan állatok pásztor nélkül szűkölködve ide, s tova ballagunk, gyermekeinket ki keresztelje, betegeinket szertartásunk szerint ki látogassa, urvacsorát ki szolgáltassa, holtainkat ki temesse nincsen, mert lelki pásztorunk néhány holnap óta Tordán fogva tartatik, mi szegény fejünk meg lelkifurdalással kinoztatunk, ha nincsen, ki a fenn nevezett s előszámlált papi hivatallal összekapcsolt dolgokat véghez vigye, a ki üdvösségünkre célzó egyházi szentségeket szolgálja. Nagy Méltóságú Gróf Fő Kormányzó Úr. Mi néhány versen halassuk, hogy a papunk oly hosszas fogságából tán kiszabadulna, sőt éppen a Méltóságos Főispány Úr szóval több versben írásban Papnak kiszabadulását – hogy többé lelki pásztor nélkül ne szűkölködjünk. De fájdalom. Minden várásunk, s óhajításunk csak pusztá volt, s mint Israel népe hajdan mikor az Isten az ő szent szinét tölle elfordította különféle csapatokat lelki dolgunkban szenvedők: méltóztat Nagy Méltóságod minket megszánni és alázatos könyörgésünket, mint illik egy bölcs és kegyes előjáróhoz, meghallgatni. Az Isten hogy egyszer a maga népét rossza meglátogatta, megbocsájtott az Izrael fiainak, hogy dicsérhessék az Úr nevét s magasztalják őket az ő határtalan jó tetteiért: úgy szintén mi is ha már oly hosszas ideig ez által, hogy a papunk letartóztatott, meglátogatattánk, sok lelki nyomorokat, és furdalásokat szenvedtünk annak hiányában, hogy nincs papunk, nincs aki templomunkban szolgáljon misét, gyermekeinket keresztelyen, Urvacsorát osztogasson, holtainkat temessen, s több papi hivatallal összekapcsolt dolgokat véghez vigyen. Ezeket bölcs tanács által Nagy Méltóságod megfontolni és igazságos könyörgésünket méltányolni kegyeskedvén, hisszük és reméljük és papunk kibocsáttatását Nagy Méltóságod közbenjárása által megnyerendőt annál biztosabban: mivel mi az egész mezőbodoni görög egyesült ecclesia hivei jót állunk, és kezességet vállalunk magunkra közösön, mindnyájon a már rég óta letartóztatott és Tordán börtönöztetett papunkért a ki valamint elfogattatása ideig semmi rossz hírekbe tudtunkkal és tudtunkra nem volt keveredve, úgy ezentúl is hogy nem fog keveredni minémü rossz hírekbe és dolgokba, hanem magát papi hivatása szerint fogja viselni, erről az írás által kezességek az egész mezőbodoni görög egyesült ecclesia, és jót áll mindenekre nézve. Melly alázatos kérésünket, és kezességünk s jóállásunkról szóló levelünket Nagy Méltóságos Gróf Fő Kormányzó Úr

atyai kegyes pártfogásában nagy bizodalommal ajánlyuk s kegyes válaszáért epedve, hóduló tisztelettel öröklünk a

Nagy Méltóságú Gróf Fő-Kormányzó Úrnak

Alázatos könyörgő szegély szolgál az egész mezőbodon-i görög szertartású egyesült megyének hivei.

Mezőbodon, augusztus 29^{-ik} napján 1848^{-ik} évben.

*

Preaînălțate domnule guvernator suprem !

Milostive domn al nostru !

Parohia greco-catolică din Budiu de Câmpie, în ziua de 25 a lunii curente, s-a adresat comitelui suprem al comitatului cu o scrisoare de chezășie și jalbă totodată în favoarea preotului său deja arestat de multă vreme – Ioan Pop, la care obținuse răspunsul următor cu numărul de înregistrare nr. 873: „Preotul comunității petiționare a fost arestat în urma unei ordonanțe superioare. În atare situație, nici mie, nici comitatului nu ne stă în putință eliberarea sa sub chezășie.” Potrivit rațiunii și putinței noastre de a distinge, suntem îndrumați la foruri superioare în chestiunea noastră, deci venim la prea înălțimea voastră.

Preaînălțate d-le guvernator suprem ! A ne adresa lui Dumnezeu și a ne ruga la divinitatea sa ne-a învățat pe noi Iisus propovăduitorul adevărului etern. De aceea, ne simțim îndreptățiți cu o încredere majoră a ne adresa în cazurile vieții noastre pământești către dregători pe cale legală și dreaptă, deoarece știm că dregătorii noștri cei înțelepți nu se dau în lături de la a face dreptate în cazul nostru care este justificat. Ei vor și știu să ne ajute. De aceea, să binevoiască înălțimea voastră a accepta cererea noastră, susținând-o în mod grațios și audiindu-ne părintește. Cu câteva luni înainte, preotul greco-catolic din Budiul de Câmpie a fost arestat, iar localitatea a rămas fără duhovnic. Astfel, nu e nimeni cine să ne învețe, să ne instruiască și să ne conducă în lucrurile care ne-ar mântui sufletele. Nu e nimeni care să ne servească cu cele sfinte conform canoanelor credinței noastre, încât noi ne perindăm încoace și încolo precum animalele ce nu au păstor. Nu e nimeni care să ne boteze pruncii, nu e cine să-i viziteze pe bolnavi, făcând cele necesare conform ritualului, nu e cine să ne dea împărțășania, cine să-i înmormânteze pe răposați, deoarece duhovnicul nostru, de câteva luni, se află la Turda în arest. Noi, în schimb, suntem chinuiți de remușcări sufletești, întrucât nu avem pe nimeni care să facă cele pe care trebuie să le săvârșească pe cele preoțești spre mântuirea noastră.

Preaînălțate domnule conte guvernator suprem, noi am auzit de mai multe ori că preotul nostru ar putea să fie eliberat, ceea ce însuși onoratul

domn comite suprem ne-a promis de repetate ori ca să nu mai ducem lipsă de un duhovnic al nostru. Din păcate însă, toate așteptările și dezideratele noastre au fost în zadar ca pe vremuri poporul lui Israel când Dumnezeu și-a întors fața de la el, iar triburile Casei lui Israel au suferit în cele suferințe. De aceea să binevoiască înălțimea voastră să aveți milă față de noi și să dați ascultare rugămintelor noastre umile așa cum se cuvine unui dregător înțelept și grațios. Tot la fel, Dumnezeu odinioară a îngăduit răul pentru propriul său popor, iar ulterior le-a iertat păcatele fiilor lui Israel pentru ca aceștia să poată proslăvi numele și persoana sa pentru faptele sale neîmămurit de bune. Cam așa și noi cei care prin aceea că preotul nostru a fost arestat am fost vizitați de Dumnezeu și am suferit multe mizerii suferințe și remușcări în urma faptului că nu avem preot, nu avem cine să celebreze o slujbă bisericească, cine să boteze copiii, să ne împărtășească, să ne înmormânteze defuncții și care să facă cele ce țin de rânduiala bisericească.

Suntem convinși și sperăm că veți binevoi a aprecia și a cântări rugămintele noastre cele drepte în urma cărora, prin intervenția înălțimii voastre, vom obține eliberarea preotului nostru cu atât mai mult noi cei care suntem enoriașii bisericii greco-catolice din Budiu de Câmpie garantăm și ne obligăm la chezașie împreună pentru preotul nostru care e arestat demult la Turda. Conform celor știute de noi, el a fost capturat fără să fie amestecat în chestiuni defăimătoare și nici în viitor nu se va amesteca în nicio chestiune de gen, din contră, se va comporta așa cum se cuvine misiunii sale de preot.

Privitor la aceasta, prin scriptul de față, garantează pentru el întreaga biserică greco-catolică din Budiu de Câmpie.

Încredințând protecției părintești a prea înălțimii voastre, cu mare încredere cererea noastră, așteptând grațiosul răspuns și rămânând cu stimă umilă față de

Preaînălțatul domn conte guvernator suprem

Sărmanii și umilii săi servi, enoriașii de rit greco-catolic din Budiu de Câmpie

Budiu de Câmpie, 29 august 1848.

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 10331/1848, foto: 26195-26196.

276.

[Sibiu, după 29 august 1848]

Das ungarische Ministerium hatte inzwischen den Baron *Vay* als k. Co[mmi]ssair nach Siebenbürgen¹ und besonders auch nach Hermannstadt, als den, nach den falschen und verleumderischen Anzeigen der übelgesinnten

ungarischen Parthei dargestellten vorzüglichsten Ort der Aufwiegelung gegen die Befehle des Ministeriums und zwar mit strenger Vollmacht des Ausübens auch des Standrechtes, ausgeschickt. Dann erfolgte ein Ministerialerlaß, worin die schleunige Beschreibung der, nach dem ungarischen Rekrutierungs Gesetzes-Entwurf auszuhebenden Truppen anbefohlen wurde. Und so fand sich sowohl der Hermannstädter, als auch die übrigen Magistrate, wohin ähnliche Erlasse angelangt waren, nicht nur bewogen, sondern auch verpflichtet, bei der vom vorgenannten k. Herrn Co[mmi]ssair geschöpften Ueberzeugung des Ungrundes der der sächsischen Nation beschuldigten falschen Aufwiegelung, dann bezüglich der anbefohlenen Truppenstellung, bei dem k. Gubernium eine begründete Vorstellung zu machen.

Die Hermannstädter Magistrats-Vorstellung ist nachfolgende:

„Hochlöbliche Landesregierung !

Als das sächsische Volk von der am 30ten Mai d. Js. beschloßenen Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn die Kunde erhalten, hatte die eben versammelte sächsische Nationsuniversität in einer, gleichzeitig an S[ein]e Majestät, ferner an S[ein]e k.k. Hoheit den Palatin von Ungarn und an den Siebenbürgischen Landtags-Co[mmi]ssair beförderten Bittschrift die Sicherstellung ihrer Nationalität, Munizipien und Autonomie, im Wege der festzustellenden Unionsbedingungen angesucht, zugleich aber erklärt: *daß sie vor Erlangung dieser Sicherstellung, die Union nicht [als] bestehend ansehen könne und auch keine vom ungarischen Landtag votierte Leitung übernehmen werde*².

Zu dieser Bitte und Erklärung war und ist die sächsische Nation nicht nur durch den, die Union verhandelnden ungarischen Landtagsartikel, nach welchem die näheren Unionsbedingungen auf dem gemeinsamen ungarisch-siebenbürgischen Reichstag bestimmt werden sollen, sondern auch dadurch berechtigt, daß die sächsischen Deputierten in ihrer am 29ten Mai d. Js. abgegebenen Erklärung, belangend die Union, die Sicherstellung ihrer Nationalität, mittels eines Gesetzes, sich vorbehalten und daß die Union auch bis zur Stunde noch nicht gesetzlich vollzogen sei. Eine höchst unangenehme Veranlassung, auf jene Erklärung sich zu berufen und darauf zu beharren, hat sich dieser Magistrat vor wenigen Stunden aufgedrungen. Während nämlich das gesamte sächsische Volk die Bestimmung der Unionsbedingungen und hierdurch die Sicherstellung ihrer Nationalität, Autonomie und Rechte mit Zuversicht entgegensehe, erhielt der gehorsamst gefertigte Bürgermeister ein vom 29ten August d. J. datiertes Rundschreiben des ungarischen Ministeriums des Inneren, Zahl 8370 B, worin nebst Mittheilung des von S[einer]r Majestät noch keineswegs bestätigten

Gesetzentwurfes, betreffend die neue Rekrutierung, die Vorbereitung dieser neuen Rekrutierung mittels schleuniger Beschreibung der militärpflichtigen Burschen angeordnet wird.

Der gehorsamst gefertigte Magistrat kann nicht umhin und hält sich vermög seiner Stellung vielmehr verpflichtet, in aller Bescheidenheit zu bemerken, daß dieser hohe Ministerialerlaß vorzeitig und unausführbar ist.

Da nämlich der Gesetzentwurf, welcher die Stellung von Rekruten bestimmt, von allerhöchst S[einer]r Majestät noch nicht bestätigt ist, folglich für niemanden verbindende Kraft hat, so liegt es am Tage, daß derselbe zum Vollzug noch keineswegs reif ist, ja, es muß dieser Magistrat jede Vorarbeit der Rekrutierung, vor der Allerhöchsten Bestätigung dieses Entwurfes, aus mehreren Gründen widerraten. Aber selbst dann, wenn jener Gesetzentwurf die Allerhöchste Sanktion erhalten hätte, müßte die sächsische Nation, ihrer früheren Erklärung eingedenk, auf Feststellung der Unionsbedingungen und Feststellung der Nationalität dringen, indem offenbar nur dann die Union als vollzogen angesehen und die sächsische Nation zur Übernahme von Lasten verpflichtet werden kann.

Doch jener Ministerialerlaß ist auch vor der Hand und wenigstens für Siebenbürgen unausführbar. Während nämlich für Siebenbürgen ein erst unlängst sanktioniertes Rekrutierungsgesetz noch immer fort besteht und das Land mit der Stellung des für die zwei siebenbürgischen Linien Infanterieregimenter, [1]848er bestimmten Rekrutenquantums fortwährend beschäftigt ist und ein Gesetz, welches auf das System der Kapitulation³ begründet, seiner Wirkung nach, die Garantie gewähret, daß derjenige, welcher dem Los verfallen und frei geworden, von der künftigen Stellung frei ist.

Weil einem von S[eine]r Majestät noch nicht bestätigten neuen Gesetzentwurf Geltung verschafft und diesem zufolge rasch ganz neuen Grundsätzen, aus der nämlichen Altersklasse, woraus für das Jahr [1]848 und für die siebenbürgischen Regimenter die Rekruten kaum gestellt werden konnten, ein mehr als dreifaches Quantum zum Bedarf des ungarischen Reiches ausgehoben werden, wodurch das Volk ohne Zweifel, eine derartige Änderung der Dinge zum Anlaß offenbar werdender Besorgnisse ergreifen wird. Von diesen Besorgnissen erfüllt und zugleich verpflichtet, seine Untergebenen vor widerrechtlicher Bebürdung zu schützen, nimmt daher dieser Magistrat seine Zuflucht zum hochlöblichen k. Landes-Gubernium, als dem einzigen für Siebenbürgen dermalig gesetzlich bestehenden Regierungsorgan und bittet gehorsamst: Hochdasselbe wolle, nach seinem Wirkungskreis, zu vermitteln geruhen, daß die Beschreibung der vom Ministerium verlangten Rekruten, bis zur Allerhöchsten Bestätigung des diesfälligen Gesetzentwurfs vertagt, zuvor aber die Unionsbedingungen bestimmt und hierin die Gerechtsame, Autonomie, Munizipalität und

Gebieths-Integrität der sächsischen Nation gesetzlich gesichert werden mögen, *indem man so lange, bis dies geschehen sein wird, die Union für nicht vollzogen ansehen und dieserwegen auch keine Lasten übernehmen wird.*

Die wir übrigens mit der vollkommensten Hochachtung zuharren ...”⁴.

Eine ähnliche Vorstellung an das k. Gubernium wurde nach vorläufiger Verhandlung dieses Ministerial-Erlaßes mit der städtischen, dann auch Kreis-Kommunität, auch von dem hiesigen L[öblichen] Magistrat gemacht.

Dieser Erlaß erzeugte in vielen ungarischen Komitaten und Szekler Stühlen eine besondere Aufwiegelung, besonders des romanischen Volkes, deren Folge öffentliche Widersetzlichkeit, Beleidigungen, ja selbst thätliche Mißhandlungen und Fortjagen der ausgeschickten Beschreibungs-Kommissäre waren und diese Beschreibungen wurden nur da vollzogen, wo der k. Kommissär Baron Vay selbst persönlich, oder durch beherzte, echt ungarisch gesinnte Kommissäre, mit beständiger Androhung den Standrechtes, den Gehorsam erzwang.

*

Între timp, Ministerul maghiar îl trimisese pe baronul *Vay* în calitate de comisar regal, având plenipotență strictă de exercitare chiar și a dreptului statarial⁵, în Transilvania, și mai ales la Sibiu, unde era locul preferat al tuturor răzvrătirilor împotriva poruncilor Ministerului, conform denunțurilor false și calomnioase făcute de partida ungară rău-intenționată.

A urmat apoi o dispoziție ministerială [maghiară], care porunea conscrierea urgentă a trupelor care trebuiau înrolate în baza proiectului legii ungare a recrutării. De aceea, atât Magistratul sibian, cât și celelalte Magistrate, unde sosiseră dispoziții asemănătoare, s-au văzut nevoite, ba chiar obligate – de convingerea sus-pomenitului domn comisar regal în legătură cu netemeinicia falselor acuze de răzvrătire aduse națiunii săsești, dar și de porunca recrutării de trupe – să-i înainteze Guberniului c.c. [transilvan] o legitimă adresă.

Iată adresa Magistratului sibian:

„Preaonorată conducere a țării !

Când poporul săsesc a aflat vestea despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria, decisă la 30 mai anul curent, Universitatea națiunii săsești, care tocmai se întrunise, a depus o rugămintă, înaintată concomitent maiestății sale, alteței sale c.c. palatinului Ungariei și comisarului Dietei transilvane, pentru asigurarea naționalității ei, a municipiilor și autonomiei ei, prin intermediul condițiilor uniunii care urmau a fi stabilite. În același timp, [Universitatea națională săsească] a declarat că, *fără a obține mai întâi*

*această asigurare, ea nu poate considera uniunea ca fiind în vigoare și nu va accepta nicio conducere votată de dieta ungară*⁶.

Națiunea săsescă a fost și este îndreptățită la asemenea rugăminți și declarație nu numai datorită articolului dietal ungar ce tratează uniunea, conform căruia detaliile condițiilor uniunii vor fi stabilite în cadrul parlamentului comun ungaro-transilvan, ci și datorită faptului că, în declarația lor din 29 mai anul curent cu privire la uniune, deputații sași și-au rezervat dreptul de a oferi asigurare națiunii lor prin intermediul unei legi, dar și datorită neintrării legale în vigoare a uniunii nici până în clipa de față.

Acestui Magistrat i s-a oferit acum câteva ore neplăcuta ocazie de a se referi la acea declarație și de a reveni asupra ei. În vreme ce întregul popor săsesc așteaptă cu încredere stabilirea condițiilor uniunii, pentru a-și vedea astfel asigurate naționalitatea, autonomia și drepturile, supusul primar subsemnat a primit, cu privire la noua recrutare, o circulară a Ministerului ungar de Interne, datată la 29 august anul curent, nr. 8370 B, care, pe lângă comunicarea proiectului de lege, care nici nu a fost confirmat de către maiestatea sa, poruncește pregătirea noii recrutări prin grabnica conscriere a băieților obligați la stagiul militar.

Supusul Magistrat subsemnat, obligat de poziția sa, nu poate omite a observa, cu toată modestia, că înalta dispoziție ministerială [ungară] este prematură și irealizabilă.

Deoarece proiectul de lege care stabilește punerea la dispoziție a recruților încă nu a fost confirmat de preaînaltă maiestatea sa, prin urmare nu poate intra în vigoare pentru nimeni, este limpede ca lumina zilei că acesta încă nu este copt pentru a fi pus în aplicare, ba mai mult, mai înainte de a sosi preaînalta confirmare a acestui proiect, Magistratul contraindică orice preliminară ale recrutării, și aceasta din mai multe motive. Însă, chiar dacă acel proiect de lege ar fi obținut preaînalta sancționare, în temeiul declarației sale anterioare, națiunea săsescă ar trebui să insiste asupra stabilirii condițiilor uniunii și a naționalității, căci numai astfel se poate accepta uniunea ca fiind un fapt împlinit și numai astfel națiunea săsescă poate fi obligată la preluarea anumitor sarcini.

Dar este evident că respectiva dispoziție ministerială este irealizabilă, cel puțin în Transilvania. Și anume, în Transilvania continuă să existe o lege a recrutării, nu demult sancționată, țara fiind încă ocupată cu punerea la dispoziție în 1848 a cuantumului de recruți destinați celor două regimente transilvane de infanterie de linie, iar o lege, întemeiată pe sistemul capitulației⁷, oferă prin efectul său garanția că cei trași la sorți și eliberați vor fi slobozi la următoarea recrutare.

Întrucât se acordă valabilitate unui proiect nou de lege, care încă nu a fost sancționat de către maiestatea sa, ca și, pe baza sa, unor principii complet noi, se întâmplă că din aceeași clasă de vârstă [leat], din care în

anul 1848 abia au putut fi înrolați recruții pentru regimentele transilvane, să se ridice un quantum mai mult decât triplu spre satisfacerea nevoilor imperiului [regatului] ungar, motiv pentru care o atare schimbare a lucrurilor va produce, fără îndoială, îngrijorare fățișă în mijlocul poporului.

Conștient de aceste îngrijorări și, în același timp, obligat să-și apere supușii de suprasarcini contrare legii, acest Magistrat își află scăparea înaintea preanonatului Guberniu c.c. al țării, ca unicul organ legal de conducere existent în Transilvania în momentul de față, căruia îi adresează supusa rugămintă, ca acesta să binevoiască să intervină pentru ca să se amâne conscrierea recruților ceruți de Ministerul [ungar] până la confirmarea respectivului proiect de lege, însă mai înainte de aceasta să se stabilească acele condiții ale uniunii și să se asigure, astfel, în mod legal, drepturile, autonomia, municipalitatea și integritatea teritorială a națiunii săsești, iar până ce nu se vor împlini toate acestea, nu vom putea considera uniunea ca fiind în vigoare și, de aceea, nici nu vom prelua nicio sarcină.

Rămânem, cu cea mai deplină stimă [...]”⁸.

O adresă asemănătoare, înaintată de asemenea Guberniului c.c., a fost realizată și de către onoratul Magistrat din Mediaș, după prealabila dezbateră a respectivei dispoziții ministeriale în cadrul comunității orășenești, apoi al celei scăunale.

În multe comitate ungurești și scaune secuiești, această dispoziție a produs o extraordinară revoltă, mai ales din partea poporului român. Urmările sale au fost opoziția fățișă, jignirile, ba chiar maltratarea faptică și alungarea comisarilor de conscriere trimiși [la fața locului]. S-au putut face conscrierile numai acolo, unde comisarul regal baronul Vay în persoană, ori comisarii lui curajoși, de cuget curat maghiar, au obligat la supunere prin amenințarea dură cu tribunalul statarial.

Original: Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris olograf, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 748–755. *Copie:* Michael Conrad von Heydendorff, *Tagebuch*, manuscris dactilografiat, Siebenbürgen Archiv und Bibliothek, Gundelsheim am Neckar, p. 635–640. *Ediții tipărite:* *Unter fünf Kaisern. Tagebuch von 1786–1856 zur siebenbürgisch-sächsischen Geschichte*, herausgegeben von Otto Folberth und Udo Wolfgang Acker, München, 1978, p. 99–100. *Michael Conrad von Heydendorff der Jüngere, „Tagebuch (1848–1849)”, samt Urkundenanhang*, kritische Edition von Ela Cosma und Hansotto Drotloff, *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, p. 147–150; *Michael Conrad von Heydendorff cel Tânăr, „Jurnal (1848–1849)”, cu o anexă de documente*, ediție critică de Ela Cosma și Hansotto Drotloff, *Biografii Istorice Transilvane ...*, vol. XI, p. 125–127.

¹ Anm. 317 in *Biografii istorice transilvane ...*, vol. X, S. 147: Baron Vay Miklós war außerordentlicher Kommissär der ungarischen Regierung in Siebenbürgen.

² Anm. 319 in *Biografii istorice transilvane* ..., vol. X, S. 148: Im Original unterstrichen.

³ Anm. 320 in *Biografii istorice transilvane* ..., vol. X, S. 149: Die Verpflichtung von Soldaten für eine freiwillig verlängerte Dienstzeit.

⁴ Anm. 321 in *Biografii istorice transilvane* ..., vol. X, S. 150: „Zuharren“ wie ausharren, abwarten. Es folgt die übliche Schlussformel.

⁵ Nota 303 din *Biografii istorice transilvane* ..., vol. XI, p. 125: Baronul Vay Miklós era desemnat comisar extraordinar al guvernului maghiar în Transilvania.

⁶ Nota 305 din *Biografii istorice transilvane* ..., vol. XI, p. 126: Subliniat în original.

⁷ Nota 306 din *Biografii istorice transilvane* ..., vol. XI, p. 126: Obligația soldaților la un stagiul militar, cu posibilitatea prelungirii voluntare a acestuia.

⁸ Nota 307 din *Biografii istorice transilvane* ..., vol. XI, p. 127: Incomplet în manuscrisul dactilografiat, la p. 641.

277.

Budapesta, 30 august 1848

Az Erdélyi Főkormány Széknek és báró Vay Miklósnak

Lemény János, Saguna András s több országgyűlési képviselők ide mellékelt folyamodványukban a román nép elnyomása és üldözéseit célzó törekvésekről panaszkodván azon feladások indokolásával Abrudbánya, Verespatak Korna, Topánfalva stb több román községek részéről felküldött kérlevelet bemutatják, kérvén az ott felfedezett sérelmeket egy nyomozó bizottmány által megvizsgáltatni.

Miután pedig az érintett kérévelből kitűne: hogy az Abrud-bányász, Verespatakon a több helységekben feladott kicsapongások és rendbontások megvizsgálására az Erdély Fő Kormány Szék által vizsgáló küldöttség volt kiküldve, mely munkálatot meg is kezdette, azonban annak eljárásáról jelentés ez ideig ide nem érkezett. Ezen folyamodások a végett küldetnek őt s kormányshoz, hogy annak kitételei iránt meghallgatódn a nyomonzó küldöttséget is, különösen következő pontyára nézve:

a) Letartóztatott Bálinth Simon lelkészt a bizottmányi munkálat bevégezéséig ki lehet e biztos kezeségen bocsátani ?

b) A lakosoktól elszedett fegyvereket a béke veszélyeztetése nélkül vissza lehet é adni, s a nemzetőrségnek a helyeken lehet é most szabályozni ?

c) Megengedik -é a körülmények, hogy a közbátorság biztosítására oda rendelt katonasság onnan kiharancsoltószék figyelmezve a feladás többi pontyára és oda kimerítő jelentés terjesztessék s a már működött küldöttségnek munkálkodása (ameniben már bevégezve lenne) egyúttal hozzá sekesztessék.

Addig is a kormányshoz működéseik oda lesznek irányzandók, hogy a külön nyelvű lakosság közt a béke és egyetértés ismét helyre álltassék a

bujtogatók által felizgatott kedélyek s nemzetisé szíve alatt lappongó hazaellenes indulatot ha szelid s kölcsönösen okokkal elhárithassanak, hogy így a nemzet egység ellen lázítók gonosz szándéka, ez egy királyt és hozót szerető józan nép szilárd jellemén összeomlyon. Lemény János, Saguna András több képviselőkekel egyetemben egy az Abrudbányai, verespataki s több közegek románajkú lakoi által szerkezett folyamodványt adván be, a román faj elnyomása és méltatlan zaklotása ellen emelnek panaszt. S minthogy az Erdélyi Kormányshék által kiküldött tagok irányában bizalmuk nincs, a nevezett községek panaszait innen nevezendő bizottmány által kéri megvizsgáltatni. Én nagyon ezen kérvényt az Erdélyi Királyi Kormányshékekel a jelentéstétel sürgetése mellett közölni szükségesnek tartottam majdan a dolog óllósókhoz és kifejléséhez képest intézkendő. Minthogy azonban valamint ezen panaszos feladás ügy több oldalról tapasztalatok eléggé felderítik arra sajnos körülményt mikép azon nemzetiség színe alatt dulóragadmány viszólyban mely nemzeti egységünk ellenébe oly fenyegetőleg mutatkozik, a román nép is immár besodrottatott a lehető kitörés megakadályoztatása, az oláhok elleni eljárásban nagy óvatosságot s elővigyázatot igényel. Alkalmat veszek magamnak királyi biztos úr figyelmét arra felhozni, hogy hathatós és tapintatteljes eljárásban a román fajnak lecsillapítására fő tekintetet fordítóan, s ott hol ellenek vagy az ő dolgokban nyomozó vagy intéző bizottmányokra leendő szükség bizodalmunk megnyerése tekintetéből saját ajkúegyének közül is, de csak olyanok alkalmaztassanak kiknek egyéniségéről s igaz magyar szelleméről kételkedni nem lehet, ha pedig ilyenek Erdélybe keresen találtatnának, ezen hiány Magyarhonban Cokó románajkú egyénnel is pótolható.

/Szemere Bertalan/

*

Supremului Scaun Gubernial al Transilvaniei și baronului Vay Miklós

Ioan Lemeni, Andrei Șaguna și mai mulți deputați dietali se plâng, în cererea lor anexată aici, în legătură cu străduințele ce s-au făcut pentru oprimarea și persecutarea poporului român. Ei argumentează acest denunț al lor, prezentând cererile trimise de la Abrud, Roșia Montană, Corna, Câmpeni și încă de la mai multe comune românești care solicitau ca și gravaminele descoperite acolo să fie cercetate de o comisie.

Din pomenita cerere a reieșit că, pentru investigarea exceselor și dezordinilor de la Abrud, Roșia Montană și mai multe localități, a fost trimisă o comisie specială din partea Supremului Scaun Gubernial al Transilvaniei care a și început activitatea sa, dar, până în prezent, nu a sosit vreun raport despre cele întreprinse. Din atare motiv, asemenea cereri sunt

la scaunul gubernial care trebuie să dea ascultare conținutului lor împreună cu comisia de investigare, mai ales în privința următoarelor chestiuni:

a). În cazul duhovnicul Simion Balint care a fost arestat, se poate cere eliberarea sa sub cheazășie sigură până la terminarea lucrărilor comisiei ?

b). Se poate cere restituirea armelor confiscate de la locuitori fără periclitarea păcii și se poate reglementa chestiunea gărzilor naționale în locurile pomenite ?

c). Oare ar permite sau nu împrejurările ca armata care a fost adusă acolo pentru asigurarea siguranței publice să fie dislocată, ținându-se seama de celelalte puncte ale denunțului ? Se poate trimite aici un raport detaliat care să facă referire la instigatorii ce acționează pentru a capta încrederea lor, deci să fie angajate și persoane care să fie de graiul lor ? Propunem ca să fie incluși doar aceia de care nu se poate îndoi nimeni în legătură cu cinstea și spiritul lor maghiar adevărat. Dacă în Transilvania se află puțini dintre aceștia, atunci această lipsă se poate remedia și cu persoane de grai românesc care locuiesc în Ungaria.

Szemere Bertalan

Original: M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 27405–27407.

278.

Budapesta, 30 august 1848

Báró Vay Miklós Kormánybiztos úrnak

A hadsereg összeírására nézve kiadott rendeletemet ide zárom. Az erdélyieket a királyi Kormányzóknak küldtem meg. A törvényhatóságok Kormányzóinak külön utasítást is irtam. Most azoktól függ ez összeírás rendkívül fontos vitele. A szászoknak nem irtom így, elnökileg. Ez iránt ön és a Király Kormánysház rendelkezzenek, a körülmények szerint. Fájdalom, hogy a ki nem magyar abban alig bizhatunk. Azt hiszem a magyarok között, a székelyt is bele értve, nem leend baj, de a szász és kivált az oláh nem szegül-e ellen, nem csatlakozik-e ? Itt remekeljen Kormány biztos úr erébe, tapintata, bölcsessége. Tennünk kell mindig a Király nevében, hogy ő parancsolta, ő kívánja. E nevet szereti a nép. Élére állítani oláhokat az oláh helyeken, és papokat, és ezeket ha kell a mint kell is fizetni. Én még ma beszélek Lemeni és Saguna püspök urakkal. Ha az oláhok helyett magyarok vállalkoznának, bár a helyettesítés nem szabott, én elnézném,

sőt elősegíteném. Csak az a fegyver véd meg minket, mely kezünkben van. Ezekből fogja tudni kormány biztos, hogy a munkában mi sok óvattal, mi irányban kell eljárni. Talán az ottani körülmények szerint utasíthatunk az illetőket is.

Batthyány, Deák Bécsben vannak. Mészáros a táborban. Az elsőeknek és utóbbinak tárcáit is én vittem. Ezért ily röviden.

Fogadja őszinte tiszteletemet.

Budapest, augusztus 30. 1848.

Kossuth Lajos

*

Domnului comisar guvernamental baron Vay Miklós

Anexez aici ordonanța mea emisă pentru conscripția armatei. Cele referitoare la Transilvania le-am trimis Scaunului Gubernial Regesc. Am redactat și îndrumări speciale pentru conducătorii jurisdicțiilor. Acum de ele depinde realizarea conscripției, care este de o importanță extraordinară. La sași nu am scris, așa, oficial. Privind aceasta, să dispuneți dvs., precum și scaunul interimar regesc conform împrejurărilor. Din păcate, abia putem avea încredere în aceia care nu sunt maghiari. Cred că nu va fi necaz cu maghiarii, luându-i în calcul și pe secui. Dar, oare, sașii și, mai cu seamă, românii nu se vor împotrivi? Care dintre ei nu se va ralia la cele propuse? Aici trebuie să strălucească autoritatea, tactul și înțelepciunea d-lui comisar guvernamental! Trebuie să acționăm mereu în numele regelui, ca și cum el ar fi poruncit sau el ar fi dorit. Poporul iubește acest nume.

În altă ordine de idei, trebuie puși în frunte români și preoți acolo unde ei locuiesc, iar aceștia, la nevoie, trebuie plătiți așa cum se cuvine. Chiar azi voi vorbi și eu cu episcopii Șaguna și Lemeni.

Dacă în loc de români s-ar angaja unguri, deși substituirea nu este obligatorie, eu aș trece cu vederea, ba chiar aș înlesni acest fapt. Poate vei îndruma și pe cei vizați conform împrejurărilor de acolo.

Batthyány și Deák se află la Viena. Mészáros este în tabără. Portofoliul celui dintâi și apoi al celui din urmă tot eu le-am dus. De aceea au ajuns atât de repede.

Vă rog să primiți expresia respectului meu sincer.

Budapesta, 30 august 1848.

Kossuth Lajos

Concept. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, foto: 26948.

Budapesta, 30 august 1848

A Felséges Királyi Fő Kormányshéknek. Augusztus 30. 1848.

Idei 10.008 szám alatti azon kegyelmes rendeleté a Felséges Királyi Fő Kormány Shéknek, melyben az e törvényhatóságba menekült oláhországi boeroknak és más lakóshoknak az azon határoszélben esőtörvényhatóságok elhagyására s Magyarhon belsőbb és felsőbb részeibe leendő tetszés szerénti telepedésre utasítások parancsoltulak. Alázatos tisztelettel felyelenteni léirántam mi szerént Köztudomás szerint e törvényhatóságba semmi ilynemű menekültek nem tartózkodnak. Eszébbaránt az illető kerületi tisztekhez az intézhvény értelmében rendelkeztem, s ha ezek által fog vagy egy felfedeztetni, valamint egyfelől az ilyennel a tisztelt kormányi rendelet szerint bánni, úgy másfelőt annól a Felséges Király Fő Kormányshékett és haladék nélkül értesiteni, nem fogom elmúlani.

A Nagyságos Királybírónak

Mélltőztatván a Felséges Királyi Fő Kormány Shék idei 10008. szám alatti kegyelmes rendeletében az e törvényhatóságba menekült boeroknak és más oláhországi lakóshoknak az ezen szélbéli törvényhatóság elhagyására, és Magyarhon belsőbb és felsőbb részeibe tetszés szerinti megtelepedésre leendő utasításokat parancsolni: ennek következebben meghagyni kívánom a Méltóságos Király Bíró Úrnak miszerint a felvigyázása a shékben lehető oda menekülteket pontosan felkerestetni, s az eredményről engemet haladék nélkül értesiteni ne terheltessen.

*

Majestuoslui suprem scaun gubernial regesc. 30 august 1848

La milostiva ordonanță a majestuoslui scaun gubernial regesc suprem cu nr. de înregistrare 10.008 din a.c. în care se poruncește îndrumarea boierilor și a altor locuitori refugiați din Țara Românească ca să părăsească această jurisdicție și să se stabilească după bunul plac în părțile mai centrale și mai nordice ale Ungariei, am dorit să raportez, cu umil respect, că, după cum este îndeobște recunoscut, în această jurisdicție nu se află astfel de refugiați. De altminteri, am dispus la dregătorii cercuali că, dacă ei vor descoperi măcar unul, atunci să se comporte cu dânsul potrivit ordonanței onoratului guvern, iar pe de altă parte acest lucru îl voi raporta fără întârziere Majestuoslui Scaun Regal Suprem.

Către înalții juzi regali

Majestuosul scaun gubernial suprem a binevoit, în ordonanța sa grațioasă cu nr. 10008 din a.c., să poruncească luarea unor măsuri care să determine părăsirea jurisdicției de către boieri și alți locuitori din Țara Românească care s-au refugiat aici și stabilirea lor, după bunul plac, în părțile din centru și din nord. În atare situație am dorit să menționez onoratului domn jude regesc faptul că, în scaunul aflat în subordinea lui, să intre în contact, prin intermediul subalternilor, cu refugiații de acolo, iar despre cele aflate să facă o înștiințare fără întârziere.

Concept. S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 7997–7998.

280.

Budapesta, 30 august 1848

A királybírónak. Augusztus 30. 1848

Zaránd megye főispánya azon veszély elhárítása tekintetéből mely kormányja alá bizott megyében a számos oláhok részéről a csekély számú közbevegült magyarságot fenyegeti, a megyebeli katonai parancsnokot oda kéri utasíttatni, hogy felhívásához képest a szükséges erőt azonnal kiadandja. Érintett levelét kellő rendelkezés végett mininzter úrnak ezennel otteszem:

/Szemere Bertalan/

*

Ministrului de Război

Comitele suprem al comitatului Zarand, pentru a evita pericolul din partea numeroșilor români ce amenință maghiarimea care se află în număr mic în comitatul de sub cârmuirea lui, cere comandamentului militar aflat în jurisdicția sa să poruncească să i se pună imediat la dispoziție forța militară solicitată. Prin aceasta transpun domnului ministru menționata scrisoare pentru a da dispoziția corespunzătoare.

/Szemere Bertalan/

Concept. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Ministeriumi Levéltár. Belügy-ministérium, foto: 27218–27220.

281.

Sfântu Gheorghe, 30 august 1848

A Királybírónak. Augusztus 30. 1848

A felséges Fő Kormányzéknek idei 9804 szám alatti azon rendeletét, mely szerint belügyminisztéri rendelet következtében lázzadók és lázzitók irányában eddig követett, de célra nem vezetett kiméletesebb eszközöket alkalmazó eljárás helyett, a haza békéjének s Korona épségének érdekében ezután teljes szigorral leendő eljárás és a hivatalosok e részbeni felelőssé tételt megisttik oly meghagyással küldöm másolatban ide zárva a nagyságos királybíró úrnak, miszerént azt a felvigyázása alatti székben körösztetni, az abbani kihagyásnak mindenekben szorosan eleget tenni és az előjöheto rendetlenségekről engemet sietőleg értesíteni ne terheltesen.

*

Către juzii regești. 30 august 1848

Trimit în copie anexată aici onoratului domn jude regesc ordonanța nr. 9804 a majestuosului Scaun gubernial regesc suprem din acest an. Aceasta se bazează pe ordonanța Ministerului de Interne al Ungariei. Astfel, procedura dată cu grijă, dar ineficient aplicată față de revoltații și instigatorii lor, trebuie schimbată în interesul menținerii intacte a păcii și a coroanei patriei. Trebuie să se recurgă la mijloace foarte severe din partea oficialităților care vor fi răspunzătoare pentru înțelegerea și aplicarea acestora.

Prin urmare, să binevoiți a face să circule această ordonanță în jurisdicția de care răspundeți, punând în practică, cu strictețe, conținutul instrucțiunilor menționate.

Despre eventuale dezordini care intervin, vă rog să mă înștiințați urgent.

Concept. S.J.A.N. Covasna din Sfântu Gheorghe, Fond Arhiva Trei Scaune, foto: 7987.

282.

Sibiu, 30 august 1848

P. 4422

2454 E. 848

An das siebenbürgische löbliche k. Gubernial Praesidium !
Hermannstadt den 30^{en} August 1848

Das von Einem löblichen Gubernial Praesidium mit der hochgeschätzten Note dtto 21^{en} d.Mts. Zahl 1978 anher übermittelte, im Anschlusse wieder rückfolgende Gesuch des Kezdi Vásárhelyer Magistrats dtto 21^{en} Juni d. J.

No. 117 und Veranlassung der Verabfolgung von 400 Stück Feurgewehren nebst Pulwer und Blei von dem 2^{en} Szekler Grenz Infanterie Regimente an die dortige National Garde ist von Seite des General Commandos derentsprechenden Erörterung unterzogen worden, daß der Szekler Taxal Ort Kezdi Vásárhely lediglich aus Militär Grenzern possessionirten Standes besteht, – welche bis zur Regulirung der hierländigen Militär Grenze nach den landtagsmäßigen, – allerhöchst zu sanctionirenden Beschlüssen ohne eine unliebsame Auflösung des Militair Grenz Elements und der damit verbundenen Grenz Dienstleistung nicht als stabile National Garden anzurechnen waren, – Eine Bewandtniß, welche mit den bisherigen Beschlüssen des ungarischen Landtags im Einklange steht.

Indem nun der effektive und Reserve-Grenzstand ohnehin schon mit Feurgewehren versehen ist [...]¹, Jener der supernumerairen und halb Invaliden Cathégorie aber ebenfalls im Erfordernißfalle damit versehen werden soll, – beehre ich mich, Einem löblichen Gubernial Präsidium gleichzeitig in Dienstfreundschaft zu eröffnen, daß nunmehr zu Folge Anordnung des k. ung. hohen Kriegs Ministeriums vom 19^{en} Juli 1848 No. 1377 E. die Betheilung der Nationalgarden in den ungarischen und Szekler-Ortschaften mit ärarischen Feurgewehren durchaus Seiner Excellenz dem außerordentlichen bevollmächtigten k. Commissair Herrn Baron Vay übertragen worden sei. –

In dieser Beziehung habe ich auch Hochdenselben von dieser Angelegenheit unter einem mit dem weitem Beifügen in die beliebige Kenntniß gesetzt, daß von den – bei dem 2^t Szekler Grenz Infanterie Regimente annoch depositirten, vom Feldstande abgelegten 400 Stück Steinschloß Feurgewehren aller Art, 200 Stück für dieses Regiment, und 200 Stück für das 1^e Szekler Grenz Infanterie Regiment die Bestimmung haben. Dies zwar aus dem Grunde, weil von Jedem dieser beiden Grz Infanterie Regimenter ein completes Feldbataillon zum Armee Corps nach Szegedin ausmarschirt ist; noch einige Abtheilungen desselben demnächst aus dem Grenzgebiethe in der Provinz Siebenbürgen selbst verwendet werden müssen, sohin in diesem Falle die Betheilung der gegenwärtig supernumerairen Mannschaft zur Versehung des Cordons-Wach- und sonstigen Haus-Dienstes nicht einmal gedeckt erscheint, während der diesfällige, nicht unbedeutende Vorrath an Steinschloß Feurgewehren im Karlsburger Zeughaus durch die mehrhaltige Vertheilung an die National Garden absorbirt ist; – die alldort befindlichen Percussion Feurgewehren aber für die Completirung der 3en Bataillons von Graf Leiningen Westenburg Infanterie No. 31, und E.H. Ferdinand Infanterie No. 51; hier zu errichtenden Reserve Divisionen, – dann die vier freiwilligen Siebenb. Landwehrbataillons ebenfalls nicht hinreicht. Was den Erhalt von Munition, nämlich Pulver und Blei aus ärarischen Vorräthen betrifft, so kann solcher auch für Nationalgarden

nur gegen baaren Erlag des festgesetzten Beköstigungspreises stattfinden, und da der Karlsburger Garnisons Artillerie Distrikt keine ausgefertigte Munitionssorten ohne hierstellige Bewilligung verabfolgen darf, so stellt man an Ein löbliches Gubernial Praesidium das dienstfreundschaftliche Ersuchen, derlei etwa vorkommende Begehren von unterstehenden Behörden hieher unter numerischer Angabe der erforderlichen Anzahl von Munitionssorten übermitteln zu wollen.

Puchner m.p.,
FML

B.Vay Miklos k. biztos n. mlgnak
2454 E. Sept. 13^{an} 1848

*

P. 4422
2454 E. 1848

Către onoratul prezidiu al Guberniului regesc transilvan !
Sibiu, 30 august 1848

Cererea Magistratului din Târgu Secuiesc, din 21 iunie anul curent, nr. 117, ce ne-a fost trimisă împreună cu prețioasa notă a onoratului prezidiu gubernial din 21 luna curentă, nr. 1978, – cerere pe care o înapoiem în anexă și în care se solicită predarea a 400 de bucăți de arme de foc, cu tot cu praf de pușcă și plumb, de la cel de-al doilea regiment grăniceresc secuiesc de infanterie către garda națională din localitate – a fost analizată corespunzător de Comandamentul General, în sensul că localitatea taxală Târgu Secuiesc este alcătuită exclusiv din grăniceri militari aparținând Stării posesionate, care până la reglementarea graniței militare de aici, conform deciziilor dietale ce trebuiau sancționate de prealunalele foruri [imperiale], nesuferind o neplăcută desființare a elementului militar grăniceresc și nici, legat de aceasta, desființarea serviciului de graniță, nu erau considerați ca fiind gărzii naționale stabile, – [aceasta fiind] situația dată, care se află în acord cu hotărârile de până acum ale Dietei ungare.

Întrucât starea grănicerească efectivă, dar și cea în rezervă oricum sunt dotate cu arme de foc [...]¹, în vreme ce [grănicerii din] categoria supra-numerarilor și semiinvalidilor vor fi dotați la fel în caz de necesitate, am onoarea de a-i comunica cu amabilitate pe cale de serviciu onoratului prezidiu gubernial că, în baza dispoziției înaltului Minister ungar de Război din 19 iulie 1848, nr. 1377 E., repartizarea armelor de foc aparținând Aerariului către gărzile naționale din localitățile ungurești și secuiești i-a fost atribuită exclusiv excelenței sale comisarului plenipotențiar regesc, domnului baron Vay.

L-am informat în acest sens și pe onoratul [comisar], cu mențiunea că, din cele 400 de bucăți de arme de foc de toate soiurile, încă depozitate la cel

de-al doilea regiment grăniceresc secuiesc de infanterie și puse deoparte față de armele de campanie, 200 de bucăți sunt destinate acestui regiment și 200 de bucăți sunt pentru primul regiment grăniceresc secuiesc de infanterie. Aceasta, din pricină că din sânul fiecăruia din ambele regimente grănicerești de infanterie a plecat deja în marș spre Seghedin câte un batalion de câmp complet, iar câteva unități din teritoriul grăniceresc [secuiesc] trebuie de-acum să fie utilizate în provincia Transilvania însăși, deoarece în acest caz [privind Transilvania] repartizarea trupei supranumerare în prezent nici nu poate acoperi asigurarea serviciului de cordon, de pază și domestic, pe când rezerva nu lipsită de însemnătate de arme de foc din arsenalul de la Alba Iulia a fost absorbită de numeroasele distribuiri către gărzile naționale. De asemenea, sunt absolut insuficiente armele de foc cu percuție aflate acolo [la Alba Iulia], necesare însă pentru completarea atât a batalioanelor 3 de la [regimentele de] infanterie Contele Leiningen Westenburg nr. 31 și Arhiducele Ferdinand nr. 51, cât și a diviziilor de rezervă ce urmează a fi constituite aici, apoi a celor 4 batalioane transilvane de voluntari ai *Landwehr*-ului [armatei populare]. În ce privește aprovizionarea cu muniție, și anume cu praf de pulbere și plumb, din rezervele aerariale, aceasta se poate face și în cazul gărzilor naționale numai cu bani peșin la prețul de cost stabilit. Și, fiindcă districtul de artilerie al garnizoanei de la Alba Iulia nu are voie să predea soiuri de muniție gata pregătite fără aprobarea venită de aici [de la Comandamentul general], îi adresăm onoratului prezidiu gubernial rugămintea de serviciu, să ne transmită asemenea dorințe manifestate de autoritățile ce-i sunt subordonate, indicându-ne totodată cifric numărul soiurilor de muniție solicitate.

Puchner m.p.,
feldmareșal-locotenent

Către baronul Vay Miklós, comisar plenipotențiar regesc
2454 E. [sosit la] 13 septembrie 1848

Original: M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 6–8, foto: 28684–28687.

¹ Loc liber în doc. original, care n-a mai fost completat.

283.

Sibiu, 30 august 1848

Löblicher Magistrat !

Unter der Magistrats Zahl 2562.848 ist mir aufgetragen worden, die vom Ruckerer und Földvárer Herrschaftspächter Ludwig Köntzei bei Seiner

Hochwohlgebornen Tit. Herrn Comes der Löblichen Sächsischen Nation Franz Salmen angezeigten Eingriffe der dortigen, zur Hermannstädter Gerichtsbarkeit gehörigen Bewohner in die Ausübung der Schank Gerechtsame zu untersuchen, die Bewohner der beiden genannten Sieben Richter Ortschaften in die Schranken der Ordnung zu weisen und über das Geschehene dem Löblichen Magistrat zu berichten.

Hierauf habe ich nun nebst Rückstellung des mir mitgetheilten, vom belobten Herrn Comes im Namen der sächsischen Sieben Richter Herrschaft unter der Universitaets Zahl 818.848 ausgegangenen Erlasses Folgendes zu berichten:

Nachdem ich mit dem Domenial Secretair Rudolph Wellmann bereits am 18ten I.J. von Hermannstadt abgereiset war und in Abstdorf wie auch in Meschendorf theils andere politisch-ökonomische, theils gerichtliche Amts-Geschäfte verrichtet hatte, erhielt ich am 29ten desselben Monats in Deutsch Kreuz mehrere in deutscher und walachischer Sprache gedeutete Exemplaren der unter der Gubernial Zahl 7273 Urb. 249.848 erlassenen und am 19ten Juni unter der Magistrats Zahl 2088.848 verhandelten Verständigung darüber, daß vermög dem am 6ten Juni I.J. gefaßten siebenbürgischen Landtags Beschlusse, das Aufhören aller an Frohn Gütern anklebenden Dienste, Taxen und Zehnten unter Anhaftung der Allerhöchsten Genehmigung Seiner Majestät auf dem 18ten Juni d.J. festgesetzt sey. Da nun dieser Termin schon vor 11 Tagen verstrichen und die erwähnte vorläufige Verständigung laut eingelangten Nachrichten in den benachbarten Comitaten bereits am 19ten Juni I.J. bekannt gegeben worden war, ich aber nicht zu gleicher Zeit in aller meiner Sorgen anvertrauethen, weit entlegenen Inspectorats Ortschaften erscheinen konnte, so wurde während meiner Anwesenheit in Deutsch Kreuz vor der dortigen Kirche vorbeschriebene vorläufige Verständigung gleich am Tage des Empfangs derselben verlautbart und ich überschickte am nachmlichen 29ten Juni d.J. zu gleichem Zwecke die übrigen Exemplare der erwähnten vorläufigen Verständigung durch Boten an die Ortsämter in Meschendorf, Abtsdorf, Rucker, Földvár und Kellen, damit die Bewohner dieser Ortschaften, welche schon früher von Aufhebung der Urbarial Lasten gehört hatten, nicht längere Zeit ungeduldig darauf warten sollten. In Kloostdorf, wo ich bis zum Ende der damaligen Gerichts Periode, nämlich bis zum 2. Juli d.J. zu thun hatte, wurde die vorläufige Verständigung ebenfalls bekannt gegeben.

Nach meiner Heimkehr erfahre ich später zu meinem nicht geringen Befremden, daß die Bewohner der 7 Richter Ortschaften Rucker und Földvár sich Eingriffe in die der 7 Richter Herrschaft, oder ihrem Pächter zustehende Ausübung des Schank Rechtes hätten zu Schulden kommen lassen, worauf ich bei dem Umstande, daß ich wegen Vornahme der Wahl

der zum Ungarischen Reichs Tage nach Pesth abzugehenden Hermannstädter Stuhls Deputirten die Ortschaften Abtsdorf, Meschendorf, Kloostdorf und Deutsch Kreuz, wieder auf längere Zeit bereisen mußte, – den Ortsämtern in Földvár und Rucker den schriftlichen Befehl zuschickte, den Pächter Köntzei in die weitere ungestörte Ausübung der Schank Gerechtsame, welche laut der verlaublichen vorläufigen Verständigung unter die gesetzlichen Nutzungen der 7 Richter Herrschaft gehören und auch durch die unter der Gubl. Zahl 7787. Urb. 282.848 verfllossene Vorschrift nicht aufgehoben worden sey, – augenblicklich wieder einzusetzen und über den Erfolg rechtfertigende Berichte mir zu überbringen.

Diesem Befehle zu Folge hat nur das Ruckerer Orts Amt sammt einigen Dorfsbewohnern den unter a). anverwahrten Bericht erstattet, laut welchem dieselben weder das Wirths Haus des Pächters verboten, noch die Errichtung eines anderen Wirths Hauses Jemandem erlaubt; jedoch einige Leute aus fremden Ortschaften Getränke nach Rucker gebracht haben sollen.

Da ich mich mit diesem Berichte nicht begnügen konnte so reisete ich in Gesellschaft des Domenial Secretairs Rudolph Wellmann am 21ten August l.J., als dem Anfang der gegenwärtigen Gerichts Periode, nach Rucker und erfuhr die beunruhigende Nachricht, daß darselbst seit der heurigen Ernte nahe an die 90 Menschen an der Cholera Krankheit gestorben seyen und dort im Inspectorats Quartier und Hannenhouse des Iuon Bogdan dessen Mutter, so wie in anderen Häusern die drei walachischen Geistlichen und mehrere Leute an derselben Krankheit leidend darnieder lägen, von welchen Kranken während meiner zweitägigen Anwesenheit vier Personen und später auch der junge Geistliche Georgye Baltte wirklich gestorben sind.

Demohngeachtet wurden gleich am 22ten August l.J. Morgens die Ruckerer Inwohner durch die Ortsberger [?] in das Hannenhaus berufen, um denselben die unbefugte weitere Ausübung des Ausschänkens der Getränke zu untersagen. Darselbst erschienen aber an dem Tage wahrscheinlich wegen der in vielen Häusern herrschenden Cholera Krankheit und wegen dringender Feld Arbeit, mit Einrechnung der Orts Geschwornen im Ganzen nur 9 Ruckerer Inwohner, weswegen das fragliche Schank Verbot nicht bekannt gegeben werden konnte. Am nachmlichen Tage nach Mittag traf der Herr Ludwig Köntzei, welcher Grund Eigenthümer auf der Ober Albenser Comitats Seite in Rucker und zugleich Pächter der dasigen 7 Richter Gefälle ist, von Fogarasch, wohin derselbe sammt seiner Familie wegen der Cholera Krankheit schon vor etlichen Wochen geflüchtet war und wohin er am 23ten August früh Morgens eiligst wieder zurückreisete, im Hause des Ruckerer Hannen Iuon Bogdan auf einen kurzen Besuch ein, bei welcher Gelegenheit ich erfuhr, daß laut der Aussage desselben Orts Hannen ein zur Hermannstädter Gerichtsbarkeit gehöriger Ruckerer Inwohner Justin Wojku in den letzten

Monaten Juli und August nur zu viel Fassel [...] ¹ Brannt Wein und etliche [?] aus den benachbarten Ortschaften des Fogarascher Districts, einiges solches Getränke mit der Behauptung ausgeschickt haben sollte, jeder Grund [?] sey aufgehoben und die Ausübung des Schank Rechtes stehe Jedermann frei. Ich forderte de genannten Herrn Pächter dazu auf, derselbe sollte, wenn er, außer der vermög Vertrages und den Landes Gesetzen auch den einzelnen Bewohnern der Dörfer einzuwährenden Schankfreiheit vom Michaels Tage bis zum neuen Jahr, während der übrigen Jahres Zeit in dem ausschließlichen Genuße des Schenk Rechtes gesichert werden wolle, nicht nur auf der Comitats Seite in Rucker die Wirths Haus halten, sondern auch auf dem zur Hermannstädter Gerichtsbarkeit gehörigen Antheil desselben Dorfes durch einen dasigen Inwohner genießbare Getränke ausschänken lassen, in welches Verlangen jedoch der Pächter nicht eingehen wollte, sondern erklärte, zwey Wirths Häuser könnten in Rucker nicht bestehen, weil der Nutzen davon zu unbedeutend seyn würde.

Auf wiederholte Vorladung kamen am 23ten August Morgens mehrere Ruckerer Inwohner, unter welchen auch der von da gebürtige Marku Walgau war, in das Hannenhaus sammt dem Weibe des unbefugten und schwer zu verständigenden Schänkers Zachiu Wojku, welche Versammlung ich darüber belehrte, daß vermög der früher mitgetheilten und durch den neu verstorbenen nichtunirten Geistlichen Georgye Baltte ausgelegten vorläufigen Verständigung (*Preinstintzare*) über das Aufhören der Zehnten, Taxen und Frohndienste der Grund Herren, nicht auch das demselben nach den bisherigen Landes Gesetzen gebührende Schank Recht aufgehoben, sondern daß vielmehr die 7 Richter Herrschaft vermög neulich bezüglich der Szelistyer Inwohner verflossenen hohen Gubernial Rechtsscheidung mit Berufung auf den 8ten § des 4ten diesjährigen siebenbürgischen Landtags Artikels in der fernerer Ausübung des Schenk Rechtes gesichert worden sey.

Nach vorhergegangener diesfälligen Belehrung erklärten die Ruckerer Geschwornen und die übrigen gegenwärtig gewesenen Orts Bewohner, lieber alle etwaige Executions Commissionskosten vermelden und dafür sorgen zu wollen, daß der Pächter in der Ausübung der ihm Vertragsmäßig zustehenden Schenk Gerechtsame durch Niemanden mehr in Zukunft beeinträchtigt werden solle.

Bedeutend widerwärtiger war hingegen der Erfolg meiner in Földvár gehalten und durch den Domenial Secretair Rudolph Wellmann im Erforderungs Falle zu bezeugenden Bemühung, die dasigen im Hause des Hannen André Szittie am 24ten August l.J. Morgens versammelten Orts Inwohner betreff ihrer seit der ersten Hälfte des Monats Juli d. J. angemachten Eingriffe in das dem Pächter zustehende Schank Recht, in die Schranken der Ordnung zu weisen, denn dieselben Földvárer, in bedeutender Anzahl versammelten

Inwohner, unter welchen die schon längst als berüchtigte Renitenten: Iuon Buksche (Anye [?]), Nisztor Kirszte, Nicka Iuj Kandit Miklea und Nikulai Mikle die Hauptsprecher waren, verweigerten mit Beistimmung der Orts Geschwornen und unterstützt von den auf meiner Anordnung auch hingerufenen Geistlichen Nikulai Stantsu Geraszim Angelovits die Wieder Einsetzung des Pächters in das Schank Recht und behaupteten fortwährend lärmend und meinen demselben so wie den Ruckerer Inwohnern gemachte Vorstellung verschmächend, nicht nur laut der durch mich mitgetheilten vorläufigen Verständigung, sondern auch nach meinem in ihren Händen befindlichen, höheren vorzuzeigenden Contracte und nach einer von Blasendorf erhaltenen schriftlichen Weisung sey jeder Grund [?] aufgehoben und die Ausübung des Schank Rechtes sey jedem einzelnen Orts Inwohner erlaubt.

Nicka Iuj Kandit Miklea sprang aus dem Volkshaufen hervor und schrie: „Wenn auch noch 10 Commissionen erscheinen sollten, so würden sie Földváreren dennoch nicht nachgeben“.

Iuon Buksche stellte an mich die Frage, wie es denn komme, daß die Inwohner der mit den Bewohnern von Földvár und Rucker eigentlich in eine Kategorie gehörigen 7 Richter Ortschaft Kollun bereits seit mehreren Jahren das Schank Recht für die ganze Gemeinde bewährt hätten, nun aber auch einzeln ausübten ? Auf diese Frage antwortete ich, daß meines Wissens wegen Usurpirung des fraglichen Schank Rechtes zwischen dem Koltuner Pächter Potr Mathé und der dasigen Gemeinde ein Urbarial Prozeß bestehe, welcher zuerst von einem in Folge hoher Gubernial Verordnung ernannten, aus Kronstädter und Mediescher Magistrats Beamten bestehenden Urbarial Forum, dann vom h.L. Gubernium entschieden seyn solle und in welchem nun die Allerletzte Entscheidung gewärtigt werde. Hierauf müßte bei etwaiger Entwerfung eines neuen Pacht Vertrages besondere Rücksicht genommen werden.

Belangend den in Händen der Földváreren Inwohner befindlichen Pacht Contract vom Jahre 835 habe ich zu bemerken, daß derselbe nur in Abschrift und nicht gehörig adjustirt seyn mag, wie ich vermuthe, denn in dem unter der Universitäts Zahl 221.835 verfaßten Contracts Entwurf für Rucker und Földvár war der die Ausübung der Schank Gerechtsame betreffende Punkt so stylisirt: „die Ausübung der Schank Gerechtsame wird wie bisher gegen Entrichtung einer stabilen Taxe von 20-22 Fl. den Colonen überlassen“. Dieser fehlerhafte Contracts Punkt ist jedoch auf Verlangen des H.E. Pächters Ludwig Köntzei laut den Universitaets Verhandlungen unter den Zahlen 436.835, 148, 180, 487.836 dahin abgeändert und die Földváreren Inwohner mittelst Universitaetsbescheid vom 7ten Jänner 843 davon verständigt worden, daß ihnen die Schank Freiheit nur vom Michaelstag bis Weihnachten eingeräumt sey, die Schankfreiheit aber eben auch der Sieben

Richter Herrschaft, oder ihrem Pächter während der übrigen Zeit des Jahres nach den vaterländischen Gesetzen gebüssen und daß die Földvárer keinen Anspruch auf einen Pachtschilling hätten.

Hiemit schließe ich diesen Bericht und unterlege denselben dem Löblichen Magistrat zur weiteren geeigneten Amtshandlung mit dem Beyfügen, daß die Schank Einkünfte auch in Földvár nicht hoch seyn sollen.

Hermannstadt am 30ten August 848.

Joh. Joseph Arz,
Senator und Inspector

pres. d. 4. Sept. 848
2562/848 ZUZ 924 sind
3036/848

*

Onorate Magistrat !

Sub nr. Mag. 2562/1848, am fost însărcinat: să anchetez încălcările locuitorilor aparținând jurisdicției Sibiului în exercitarea dreptului de cârciumărit – încălcări denunțate de Köntzei Lajos, arendașul domenal din Rucăr și Feldioara, domnului comes tit. al onoratei națiuni săsești, Franz Salmen; să îi îndrum pe făgașul ordinii pe locuitorii celor două pomenite localități din Șapte Juzi și să raporteze onoratului Magistrat despre cele întâmplate.

La acestea, înapoiez dispoziția ce mi-a fost adresată, sub nr. Univ. 818/1848, de onoratul domn comes în numele domeniului săsesc Șapte Juzi și raporteze următoarele:

Împreună cu secretarul domenal Rudolph Wellmann am plecat din Sibiu încă la 18 iunie anul curent și, după ce am rezolvat la Apoș și la Meșendorf/Bunești alte probleme administrative, în parte politico-economice, în parte juridice, în data de 29 a aceleiași luni am primit la Criș mai multe exemplare întocmite în limbile germană și română din înștiințarea, emisă sub nr. Gub. 7273 Urb. 249/1848 și dezbătută la 19 iunie sub nr. Mag. 2088/1848, care arăta că, în baza hotărârii adoptate de Dieta transilvană la 6 iunie anul curent, s-a stabilit începând din 18 iunie anul curent încetarea tuturor sarcinilor, taxelor și dijmelor urbariale, cu respectarea prealaltei aprobări a maiestății sale. Deoarece acest termen era deja depășit de 11 zile, iar amintita înștiințare provizorie, conform veștilor primite, fusese făcută cunoscută în comitatele învecinate încă din 19 iunie anul curent, în schimb eu nu puteam să apar concomitent în toate localitățile inspectoratului meu, aflate în grija mea și îndepărtate unele de altele, în timpul prezenței mele în Criș s-a dat citire în fața bisericii suspomenitei înștiințări provizorii chiar

în ziua primirii ei. În aceeași zi de 29 iunie anul curent eu am trimis, în același scop, restul exemplarelor conținând amintita înștiințare provizorie, prin curieri, oficiilor locale din Meșendorf, Apoș, Rucăr, Feldioara și Colun, ca să nu mai aștepte nerăbdători locuitorii acestor localități, ce auziseră de mai demult despre desființarea sarcinilor urbariale. În Cloașterf, unde am avut treabă până la sfârșitul perioadei juridice de atunci, respectiv până la 2 iulie anul curent, înștiințarea provizorie a fost de asemenea făcută publică.

După întoarcerea mea acasă, aflu mai târziu, spre marea mea stupoare, că locuitorii localităților Rucăr și Feldioara din [domeniul celor] Șapte Juzi se fac vinovați de încălcări în exercitarea dreptului de cârciumărit ce revine domeniului Șapte Juzi ori arendașului acestuia. Având în vedere împrejurarea că, datorită desfășurării alegerilor deputaților scaunului Sibiu pentru parlamentul de la Pesta, am fost nevoit să călătoresc din nou un timp mai îndelungat prin localitățile Apoș, Meșendorf/Bunești, Cloașterf și Criș, oficiilor locale din Feldioara și Rucăr le-am trimis porunca scrisă de a-l reinstala de îndată pe arendașul Köntzei în deplinătatea exercitării nestânjenite și pe viitor a dreptului cârciumăritului, care, în conformitate cu înștiințarea provizorie făcută cunoscută, se numără printre beneficiile legale de care se bucură domeniul celor Șapte Juzi, nefiind suspendată nici de prescripția emisă sub nr. Gub. 7787 Urb. 282/1848; de asemenea, le-am poruncit să-mi înainteze rapoarte justificative despre cele survenite.

Ca urmare a acestei porunci, doar oficiul local din Rucăr împreună cu câțiva locuitori ai satului mi-au trimis raportul păstrat sub [litera] a), din care rezultă că nici crâșma arendașului nu i-a fost interzisă nimănui, nici deschiderea unei alte crâșme nu s-a permis cuiva; însă, se pare că unii oameni din alte localități au adus băuturi la Rucăr.

Deoarece nu am fost mulțumit de acest raport, în data de 21 august anul curent, la începutul actualei perioade juridice, am călătorit în compania secretarului domenal Rudolph Wellmann la Rucăr, unde am aflat vestea neliniștitoare că de la recolta de anul acesta acolo au murit aproape 90 de oameni din cauza bolii holerei. În cvartirul inspectoratului și în casa judeului Iuon Bogdan zăcea mama acestuia, în alte case însă zăceau de aceeași boală cei trei preoți români și mai mulți oameni, iar în decursul celor două zile ale prezenței mele aici au murit într-adevăr patru persoane și mai târziu a murit și tânărul preot George Baltă.

În pofida acestei situații, în dimineața zilei de 22 august anul curent locuitorii din Rucăr au fost convocați pe dată de către [vornicii ?] satului în casa judeului, ca să li se interzică acestora exercitarea neautorizată a vânzării de băuturi. Dar, probabil din cauza holerei care bântuia în multe case și datorită muncilor presante ale câmpului, în ziua aceea au apărut în total numai 9 locuitori din Rucăr, incluzându-i pe jurații locului, motiv pentru care

interdicția problematică a cârciumăritului nu a putut fi adusă la cunoștință. În aceeași zi pe la amiază, domnul Kőntzei Lajos, care este proprietar de moșie în Rucăr, pe partea ținând de comitatul Albei de Sus, și concomitent arendaș al coastelor (pantelor) celor Șapte Juzi de aici [din Rucăr], a sosit de la Făgăraș într-o scurtă vizită în casa judeului din Rucăr, Iuon Bogdan. Cu această ocazie am aflat din spusele aceluiași jude local că un rucărean ținând de jurisdicția sibiană, Iustin Voicu, în ultimele luni iulie și august ar fi adus din localitățile învecinate ale districtului Făgăraș destule butoaie de ținică și mai multe [...] ¹ și trimițând unele dintre aceste băuturi ar fi făcut afirmația că de-acum s-a desființat orice motiv [?] și oricine e liber să exercite dreptul de cârciumărit. - Eu l-am îndemnat pe amintitul domn arendaș astfel: dacă își dorește ca în restul anului să aibă garanția că i se asigură beneficiul exclusiv al dreptului de cârciumărit, în afară de libertatea cârciumăritului care, conform contractului și conform legilor țării, le revine și locuitorilor satelor de la Sfântul Mihail până la Anul Nou, atunci să țină nu numai cârciuma din Rucăr de pe partea comitatensă, ci să vândă băuturi consumabile prin intermediul unui locuitor de acolo și în partea din același sat care ține de jurisdicția sibiană. Totuși, arendașul nu a acceptat sugestia, explicând că două crâșme nu pot exista în Rucăr, fiindcă profitul de pe urma lor ar fi neînsemnat.

La convocarea repetată, în 23 august dimineața s-au prezentat în casa judeului mai mulți rucăreni, între care Marcu Valgău, care e născut în localitate, împreună cu nevasta incompetentului cârciumar, Zaheu Voicu, cu care greu te poți înțelege. Eu am lămurit adunarea asupra faptului că înștiințarea provizorie, *Preînștiințarea*, comunicată mai demult și prezentată de recent răposatul preot neunit George Baltă, în legătură cu desființarea dijmelor, taxelor și slujbelor iobăgești către domnii de pământ, nu suspendă și dreptul de cârciumărit, datorat conform legilor de până acum ale țării. Ba mai mult, în temeiul înaltei sentințe judecătorești guberniale emise cu privire la locuitorii din Săliște, cu referire la paragraful 8 al articolului 4 de lege adoptată anul acesta de Dieta transilvană, domeniului celor Șapte Juzi i se garantează exercitarea în continuare a dreptului de cârciumărit.

După această prezentare lămuritoare, jurații rucăreni și ceilalți localnici care erau prezenți au declarat că preferă să plătească eventualele costuri ale comisiei de executare și să poarte de grijă ca arendașul să nu mai fie stânjenit niciodată de nimeni pe viitor în exercitarea dreptului de cârciumărit, de care dispune în baza contractului.

Cu mult mai supărător a fost rezultatul strădaniei mele depuse la Feldioara, care în caz de necesitate trebuia să fi demonstrată de către secretarul domenial Rudolph Wellmann, de a-i îndruma pe fâgașul ordinii pe localnicii adunați în dimineața zilei de 24 august anul curent în casa de acolo [din

Feldioara] a judeului Andrei Sitie, din pricina încălcărilor survenite din partea lor ale dreptului de cârciumărit revenit arendașului. Căci aceiași locuitori feldiorenii, adunați în număr însemnat și printre care se aflau ca vorbitori principali aceia care demult erau cunoscuți ca renitenți [răzvrătiți]: Iuon Bucșă (Oanie [?]), Nistor Cîrstea, Nică a lui Candit Miclea și Niculai Micle, cu acordul juraților locului și sprijiniți de preoții Niculai Stanciu și Gherasim Anghelovici, care la ordinul meu fuseseră și ei chemați acolo, au refuzat să-l reinstaleze pe arendaș în dreptul său de cârciumărit, făcând întruna gălăgie și ocărând prezentarea mea pe care am susținut-o la fel ca în fața rucărenilor. Ei afirmau sus și tare că nu numai înștiințarea provizorie pe care le-am comunicat-o, ci și contractul mai înalt [gubernial] aflat în mâinile mele, pe care li-l arătam, precum și o indicație scrisă primită de la Blaj arătau că s-a desființat orice motiv [?] și exercitarea dreptului de cârciumărit e îngăduită fiecărui localnic în parte.

Nică a lui Candit Miclea a sărit din mulțimea de popor și a strigat: „Și de-ar veni încă 10 comisii, feldiorenii tot n-au să cedeze !”

Iuon Bucșă mi-a pus întrebarea, cum se face că locuitorii din satul Colun, care țin de [domeniul] Șapte Juzi și ai cărui locuitori aparțin, de fapt, aceleiași categorii ca și locuitorii din Feldioara și Rucăr, și-au păstrat de mai mulți ani dreptul de cârciumărit pentru întreaga comună, dar acum-l exercită și fiecare individual ? La această întrebare am răspuns că, după știința mea, din pricina uzurpării amintitului drept de cârciumărit, între arendașul Potr[a] Matei și comuna aceea se desfășoară un proces urbarial, care trebuie decis mai întâi de un forum urbarial, numit printr-o mai înaltă ordonanță gubernială și compus din funcționari ai Magistratelor Brașovului și Mediașului, apoi de către onoratul înalt Guberniu, proces în care acum se așteaptă prea[înalta] ultimă decizie [imperială]. Iar în situația elaborării unui nou contract de arendă, acestui aspect ar trebui să i se acorde o deosebită atenție.

În ce privește contractul de arendă din anul 1835 deținut de feldiorenii, trebuie să remarc faptul că acesta pare a fi ajustat [redactat] numai în copie și nu cum se cuvine, după cum presupun eu, căci în proiectul de contract pentru Rucăr și Feldioara, elaborat sub nr. Univ. 221/1835, punctul referitor la exercitarea dreptului de cârciumărit era stilizat [redactat] astfel: „exercitarea dreptului de cârciumărit se lasă ca și până acum pe seama *colonilor* în schimbul plății unei taxe fixe de 20–22 florini.” Acest punct contractual greșit a fost însă modificat, la cererea domnului arendaș Köntzei Lajos, conform dezbaterilor Universității [Naționale Săsești], sub nr. [Univ.] 436/1835, 148, 180 și 487/1836, iar feldiorenii au fost informați despre aceasta prin hotărârea Universității din 7 ianuarie 1843, în sensul că li se îngăduie dreptul de cârciumărit numai de la Sfântul Mihail până la Crăciun,

dar în restul anului domeniul celor Șapte Juzi ori arendașul său se bucură de dreptul cârciumăritului, conform legilor patriei, pe când feldiorenii nu mai pot pretinde nici măcar un șiling din arendă.

Cu acestea îmi închei raportul și-l înfățișez înaintea onoratului Magistrat, pentru cuvenita înregistrare a actelor, cu mențiunea că nici în Feldioara veniturile rezultate de pe urma cârciumăritului nu sunt mari.

Sibiu, 30 august 1848

Johann Joseph Arz,
senator și inspector

prezentat la 4 septembrie 1848
2562/1848 sub nr. Univ. 924
3036/1848

Original: S.J.A.N Sibiu din Sibiu, Fond Universitatea Națională Săsească, nr. 924/1848, foto: 4057–4065/1848.

¹ Aici și mai jos, cuvinte ilizibile sau cu transcriere nesigură.

284.

Brașov, 30 august 1848

Referirt 30. August 848
Eingetr.
9604/848

Cumulirte Berichte hinsichtlich der Verlautbarung des dem Mgt von der Hohen Landes Stelle wider Aufwiegler u. Gewalt üben an fremden bisher grundherrlichen Eigenthum auf 3 Monathe zugestandenem Stand Rechtes.

Das Bericht dient zur Wissenschaft.

Lange

*

Referat la 30 august 1848
Înregistrat
9604/1848

Rapoarte cumulate despre anunțarea Magistratului de către înaltul for [Guberniu] privind instituirea dreptului statarial pe 3 luni, împotriva răsculaților și a celor care exercită violențe asupra proprietății străine, până acum moșierești.

Raportul slujește spre luare la cunoștință.

Lange

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 9604, foto: 32451/1848.

285.

Braşov, 30 august 1848

Löblicher Magistrat !

Die uns unter Zahl 2449 zur Achtung zugestellte Zuschrift des löblichen Hermannstädter Magistrats wegen Abhaltung von National Versammlungen haben wir die Ehre mit der Erklärung zurückzustellen daß wir die Ansichten des L. Hermannstädter Magistrats vollkommen theilen u. daher Einen löb. Magistrat bitten: unsere Reichstag Deputirten in Buda Pesth anzueifern, daß dieselben nicht nur mit den sächsischen Regnicolar Deputations Mitgliedern sich ins Einvernehmen setzen, sondern auch untereinander u. im Verein mit den Regnicolar Deputations Mitgliedern, wie bisher auf den Landtagen, *zur Erzielung der Einsicht* förmlich constituirte National Versammlungen abhalten mögen indem nur auf diese Art den festgestellten Bedingungen bezüglich der Union mit Ungarn volle Geltung verschafft u. der Fortbestand der sächsischen Nation gesichert werden kann, auch indem die Deputirten jedesmal über das Resultat der Versammlungen Bericht erstatten.

Hochachtungsvoll geharrend
Eines löblichen Magistrats

gehorsame Diener,
die Wahlbürgerschaft,
Johann Gg. Barbenius, Orator,
Friedrich Wentzel,
Christ. Servatius,
Joh. Christof Bömches,
Jacob Hausenblas,

Kronstadt am 30 Aug. 848

Schullerus Secret.

2695 848

Vom Hermannstädter Magistrat

An den Löblichen Magistrat der k. freien Stadt und des Disrikts Kronstadt
ämtlich

3449/848 erhalt. 11. Aug. 1848

Wird Einer Löblichen Wahlbürgerschaft zur Erklärung zugestellt

Krnstadt am 16 August 848

Der Magistrat durch
Friedrich Riemer,
Onotair

Erhalten 21^{en} Aug. 1848
erl. 30^{en} Aug. 1848
An Eine Löbliche städt. Wahlbürgerschaft
3674 vs. 3449/848

*

Onorat Magistrat !

Avem onoarea de a înapoia scrisoarea onoratului Magistrat sibian, trimisă în atenția noastră, sub nr. 2449¹, referitoare la organizarea de adunări naționale, cu explicația că împărtășim pe deplin vederile onoratului Magistrat sibian și de aceea rugăm onoratul Magistrat [al Brașovului]: să-i îndemne pe deputații noștri din parlamentul de la Buda-Pesta, [pe de o parte] să cadă de acord nu numai cu membrii sași ai deputăției regnicolare, ci și ei între ei, pentru ca, în uniune cu membrii delegației regnicolare, să țină, ca și până acum în cadrul Dietelor [transilvane], adunări naționale constituite formal *spre atingerea unității de opinie*, căci numai astfel se poate conferi valabilitate completă condițiilor stabilite [de sași] privind uniunea cu Ungaria și numai astfel se poate asigura menținerea națiunii săsești; [pe de altă parte] deputații să raporteze de fiecare dată despre rezultatul adunărilor [naționale].

Rămânem cu stimă ai onoratului Magistrat

supuși slujitori,
comunitatea electorală,
Johann Georg Barbenius, orator,
Friedrich Wentzel,
Christian Servatius,
Johann Christof Bömches,
Jacob Hausenblas,

Brașov, la 30 august 1848

Schullerus, secretar

2695 1848

De la Magistratul sibian

Către onoratul Magistrat al orașului liber regesc și districtului Brașov
oficial

3449/1848 primită la 11 august 1848

Se înaintează onoratei comunități electorale spre explicație

Brașov, la 16 august 1848

Magistratul prin
Friedrich Riemer,
notar suprem

Primită la 21 august 1848
rezolvată la 30 august 1848
Către onorata comunitate electorală orășenească
3674 versus 3449/1848

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3674, foto: f.n.

¹ Vezi în acest volum doc. nr. 80, scrisoarea Magistratului Sibiului către Magistratul Brașovului din 7 august 1848; doc. nr. 119, respectiv, scrisoarea Magistratului sibian din 11 august 1848, cerând unitatea deputaților sași în Parlamentul de la Pesta; doc. nr. 276, adresa de protest a Magistratului sibian față de circulara Ministerului maghiar de Interne din 29 august 1848.

286.

Brașov, 30 august 1848

Löblicher Magistrat !

Die uns unter Zahl 3477 mitgetheilte Zuschrift der Tordaer Comitats Behörde sammt einer Beilage wegen Errichtung eines *fori revisorii* in Clausenburg an Stelle des Guberniums haben wir die Ehre mit der Erklärung zurückzustellen, daß wir der Anschrift des löblichen Magistrats: es solle bei dem Bestand der Union zur Abkürzung u. Vereinfachung der Verhandlungen u. Proceß Entscheidungen in Clausenburg kein *forum revisorium* bestehen, sondern die Proceße der Sachsen von der Nations Universität unmittelbar an das Ministerium zur letzten Entscheidung weiter geführt werden, vollkommen beistimmen.

Hochachtungsvoll geharrend,
Eines löblichen Magistrats

gehorsame Diener,
die Wahlbürgerschaft,
Johann Gg. Barbenius, Orator,
Joh. Christof Bömches.
Michael Herrmann,
Fr. Graffini [?],
Michael Kemner [?],
Matthias Günther

Kronstadt am 30 Aug. 848

Schullerus, Secret.

Wird samt Beilage Einer Löblichen Stadt Wahlbürgerschaft mit dem Beifügen zugestellt, daß der Magistrat gerade der entgegengesetzten

Meinung ist, u. es für wünschenswerth hält, nun beim Bestand der Union zur Abkürzung u. Vereinfachung der Verhandlungen u. Proceß Entscheidungen in Klausenburg kein *forum revisorium* bestehen, sondern die Processe der Sachsen von der sächs. Nat. Universität unmittelbar an das Ministerium zur letzten Entscheidung weiter geführt werden möchten.

Kronstadt den 16 August 848

Der Magistrat
durch Friedrich Riemer,
O. Notair

Erhalten 21^r Aug. 1848
erled. 30 Aug. 1848

*

Onorat Magistrat !

Avem onoarea de a vă înapoia scrisoarea autorității comitatense din Turda¹, pe care ne-ați comunicat-o sub nr. 3477, împreună cu o anexă privitoare la instituirea unui *fori revisorii*² la Cluj în locul Guberniului, cu explicația că aderăm pe deplin la adresa onoratului Magistrat [al Brașovului], conform căreia: odată cu existența uniunii, pentru scurtarea și simplificarea dezbaterilor și hotărârilor proceselor de la Cluj să nu se instituie niciun *forum revisorium*, ci procesele sașilor să fie transmise în ultimă instanță direct Ministerului [c.c. al Justiției].

Rămânem cu stimă, ai onoratului Magistrat

supuși slujitori,
comunitatea electorală,
Johann Georg Barbenius, orator,
Johann Christof Bömches,
Michael Herrmann,
Franz Graffini [?],
Michael Kemner [?],
Matthias Günther

Brașov, 30 august 1848

Schullerus, secretar

Se trimite împreună cu anexa onoratei comunități electorale a orașului, cu mențiunea că Magistratul este exact de părere opusă și consideră ca fiind de dorit, acum că uniunea există, pentru scurtarea și simplificarea dezbaterilor și deciziilor procesuale, să nu se constituie niciun *forum revisorium*, ci procesele sașilor să fie transmise de Universitatea Națională Săsească mai departe nemijlocit Ministerului în ultimă instanță.

Braşov, 16 august 1848

Magistratul [Braşovului],
prin Friedrich Riemer,
notar suprem

Primită la 21 august 1848
rezolvată la 30 august 1848

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3751, foto: 32113/1848.

¹ Adresa din Turda nu s-a păstrat.

² *Forum revisorium*, for de revizie, instanţă judecătorească intermediară.

287.

Braşov, 30 august 1848

De la Dietă. Urmarea dezbaterii în cauza română. Deputatul Murgu zice mai încolo între altele că în acea adunare a românilor din Banat după ce luă în băgare de seamă că cauza răului ar proveni de acolo, că poporul român zace sub puterea ierarhiei sârbeşti. A cărei cap fiind mitropolitul unul dintre cei de frunte răsculători şi tulburători de linişte publică, nu se poate aştepta ca vlădicii ca şi unii ce sunt supt a lui mână să fie mai buni, poporul într-un glas hotărî a se trage de supt jurisdicţiunea numitei ierarhii sârbeşti, prin urmare, pe vlădicii sârbi care n-au fost aleşi nicidată pe cale legiută ci împinşi cu sila şi care şi acum întărâtă pe români în contra maghiarilor prin felurite prochiemăciuni, nu-i mai recunoaşte de episcopi, ci în locul aceloră îşi denumeste vicari din naţia sa, care vor fi încredinţaţi a purta cuşma bisericească până când se vor alege prin sinod legiut mitropolit şi episcopi români după canoanele bisericeşti. Nu e de negat că guvernul are dreptul inspecţiunei în patrie şi că poate nimici hotărârile care nu vor armonia cu pacea şi înflorirea patriei, însă aici tocma pacea patriei o cere aceasta, prin urmare hotărârea poporului rămâne bună şi legiută. Eu din parte-mi, nu întârziu a înştiinţa pe ministeriu despre toate aceste, rugându-l să se sloboadă în corespondinţe cu alesul guvernului bisericesc, cerând ca în modul acesta pacea publică în scurt timp se va restaura. Dar rău ne pare că întreprinderile noastre rămaseră fără rezultat, fiindcă vedem cum că vlădicii sârbi până astăzi trimit circulare prin Banat, în care cer ca poporul să nu le depeşe ascultarea, cu atât mai vârtos că ei ar fi denumiţi prin maiestate. Eu ştiu că episcopii noştri după canoane se aleg în sinod apoi fiindcă pe numiţii vlădici nime nu i-au ales nu am cuget a crede că împăratul i-ar fi trimis asupra noastră prin silă, cu atât mai vârtos că poporul n-au îmbrăcat pe nime cu acest drept al său de alegerea episcopilor, prin urmare nici poci crede, că episcopul Vrşeşului ar avea după lege scaun în casa de sus, fiindcă poporul din Banat nu-l recunoaşte de episcop. Aceste de se făcea atunci,

acum ar fi pace și liniște în Banat, iar așa poporul începe a murmura până și asupra mea, care mă siliu a-l încredința, că avem nu ministeriu liberal. Poporul zice, de am avea ministeriu liberal el n-ar sta în comunicațiune cu vlădicii cei răsculați și tulburători, ci s-ar înțelege cu vicarii noștri în care noi avem toată încrederea. De aceea eu nu mai poci sta bun că astăzi mâine nu se va isca ceva neplăcut. Fiind dar că provințioara aceea cât este de mică, ea este cheia politică a tuturor mișcărilor din Banat, eu îmi iau îndrăzneala a propune Dietei următoarele: ca ierarhia sârbească din Banat să se ștergă și în locul ei să se recunoască cea aleasă prin popor de legiută; b) cer ca îndată ce se va restaura pacea în patrie, românilor din Banat să le fie iertat a se aduna în sinod și a-și alege mitropolit și episcopi din sânul său amăsurat canoanelor bisericești despre care lucru iată că și aștern un proiect de lege. Eu cred că dorințele poporului român nu sunt nederepte și sper că punându-se acele în lucrare, pacea și liniștea publică în scurt se va restitui în Banat. Presidentul răspunse că proiectul la timpul său se va lua la desbatere.

După Murgu se sui cunoscutul deputat român Sigismund Pop și zice între altele că el nu vre a se extinde la acele nelegiuiri ce le întreprinde aristocrația în Transilvania cu poporul român, ci se restrânge numai la acele ce le zice domnul ministru dinăuntru. Dumnealui zice că nu este acel drept pe care avându-l nația maghiară, să nu-l fie împlinit cu celelalte nații. Așa este, noi recunoaștem, că nația maghiară au împărțit cu noi toate drepturile sale, însă numai pe hârtie, căci în viață lucrurile decurg altfel. De câte ori n-am zis noi către popor că are acesta sau acela drept el însă văzând că nu poate pune în lucrare dreptul ce zicem că-l are ce să răspund alta decât că toate sunt minciuni și înșelătorii. Sau zic poporului că nu mai sunt nemeși din naștere sau zic că la fiecare i se va răsplăti după merit sau vrednicie. Domnilor ! Dumneavoastră recunoașteți că în Ungaria acum întrunită s-ar afla 3½ milionae de români; eu vă înteb unde este măcar numai un foișpan sau cârmuitoriu român și în care comisie se află măcar numai un bărbat român ca mădulariu cercetătoriu ? Iertați, domnilor, căci aceste nu le aduseiu pentru ceva interes în parte, ci numai ca să vă arăt că acum în acest timp turburat de nori groși, ar fi cu cale ca nu numai să apromitem, ci să și dăm poporului drepturi, nu singur pe hârtie, ci și puse în lucrare.

Original. Articol publicat în „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, 30 august, nr. 71, p. 293.

288.

Brașov, 30 august 1848

Astăzi se adună Magistratul, comunitatea cetățenească, gremiul neguțătorilor români, compania grecească și toate satele ce țin de acest

district prin reprezentanții săi în sala magistratului unde se înțeleseseră în privința răspunsului ce ar fi a se da la decretul ministeriului treburilor dinăuntru de care atinserăm în nr. trecut și care se trimise de-a dreptul prin eștafetă la toate jurisdicțiile patriei noastre. Acel decret ministerial cu data din 29 august a.c. cuprinde că, aflându-se patria în mare pericol, fiecare jude primar sau ocârmuitor în răstimp de 48 [de] ore de la primirea lui să adune comitatul, scaunul sau districtul și pe temeiul legii celei noi de recrutație care s-au creat în Dieta de acum de la Pesta și care în scurt timp se va și așterne majestății sale spre sancționare să înceapă sub președinția sa o nouă conscriere de recrutație, după o normă care s-au alăturat decretului și în puterea căreia toți junii care au trecut de 19 ani au să fie ostași fără nici o escpeție, iar neplinindu-se numărul cerut de 200.000 din acea clasă are să se ia înainte clasa junilor de 20 ani, neajungând nici aceia, se vor lua și cei de 21, 22 și mai departe până la completuirea numărului cerut. Din acei 200.000 ostași conscriși 40.000 se vor rădica acum, alți 40.000 vor sta gata pe toată întâmplarea. Toată conscrierea aceasta după sunetul decretului are să se deplinească în restimp de 7 zile și atunci să se trimită la ministrul de război care va hotărî numărul celor ce au să plece. Tot în acea lege de recrutație stăte că ostaș nime nu poate pune în locul său și că termenul serviciului militar este numai de patru ani, atât pentru cei ce vor conscrie acum, cât și pentru cei ce se conscriseră în primăvara trecută.

La acest decret ministerial adunarea răspunse așa: fiindcă uniunea Transilvaniei cu Ungaria de s-au și prochiemat în dieta Transilvaniei și s-au și întărit de către Maiestate, în privința locuitorilor din Pământul regesc încă nu se poate socoti ca deplinită, neluându-se încă la desbatere în Dieta Ungariei condițiile pe care deputații acelui pământ le cerură ca un ce fără de care ei uniunea nu o pot primi; fiindcă acel decret cere o nouă conscriere de recrutație pe temeiul unei legi noi care s-au făcut cu adevărat în Dieta Ungariei, însă de către maiestate încă nu s-au sancționat, prin urmare, încă n-are putere îndatoritoare; fiindcă acel decret se trimise de la minister de-a dreptul către jurisdicții, iar nu pe calea guberniului, lucru ce nu este iertat a se face până când locuitorii acestui pământ nu vor recunoaște uniunea deplin; în urmă, fiindcă națiile ce se află pe acest pământ regesc până acum, nu-și văd împlinite nici una din cererile ce au arătat la Dietă, pe lângă aceasta acest public încă nu știe ce vor hotărî celelalte jurisdicții din numitul pământ. Așadar, ei nu pot împlini cererea și dorința ministeriului. Gremiul neguțătorilor români din această cetate, dimpreună cu deputații români de prin satele ce se țin de district, pe lângă că recunosc de bune toate argumentele confrăților sași, apoi din parte-și adaosă încă și aceasta: nația română din Transilvania prin coînțelegere frățească au trimis din sânul său în decursul acestei veri două deputațiuni la majestatea sa la Innsbruck cu

însărcinare ca să-i aștearnă puncturile petițiunii sale la care Majestatea sa regele și împăratul între altele le-au răspuns atât prin grai, cât și în scris că va îngriji ca naționalitatea și limba română să fie garantită și asigurată prin un deosebit articol de lege, ce se va face în Dieta din Pesta. Deci fiindcă până în minutul de față zisul articol de lege încă nu s-au făcut, cauza română încă nu s-au dezbătut, așadar, românii din acest oraș și district încă nu se pot asemăna dorințelor și cererii domnului ministru din năuntru, ci ei rămân consecvenți pe lângă puncturile petițiunii lor așternute la locurile mai înalte.

Original. Articol publicat în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 71, 30 august 1848, p. 293.

289.

Pesta, 31 august 1848

Szemere Bertalan Belügyi Miniszter Úrnak !

Krassói alispán Jakabfy Kristóf úrnak folyó hó 27^{-én} hozzám bocsájtott hivatalos jelentését a lagersdorfi legújabb eseményekről úgy a fehértemplomi lázadások felől van szerencsém acsatolmányokkal eredetileg megküldeni, kikérőven Önnek további utasítását. Végre, mi a követválosztásoknak valóban busító eredményét illeti, azon öszinte indulattal, mellyel köteles vagyok, megkérem Önt ismételve, hogy Murgu úrnak e megyében való káros behatását annál is inkább hathatósan meggátolni, miután nem kereskedhetem a felől, hogy ellenkező esetben az addig csendesésgben tartott népnek a magyarság ellen annyira fel fog izgattatni, – hogy azt lecsendesíteni és a tisztí továbbra hivatalos eljárásában megtartani mód nem leszen. Költ Pesten augusztus 31^{-én} 1848.

Krassói főispán
Gyürky Pál

*

Domnului ministru de Interne Szemere Bertalan !

Am onoarea să vă trimit în original, împreună cu anexele sale, raportul oficial care mi-a fost înaintat la 27 ale lunii curente de către vicecomitele comitatului Caraș, domnul Jakobffy Kristóf, cerând de la dumneavoastră instrucțiuni privind chestiunea menționată.

În ceea ce privește rezultatul care este, într-adevăr, trist al alegerilor de deputați, mă simt dator să cer cu sinceritate de la dvs. ca să binevoiți a curma eficient influența dăunătoare din acest comitat a d-lui Murgu, întrucât nu pot garanta că, în caz contrar, poporul menținut până acum în liniște nu

va fi instigat împotriva maghiarimii, dar de așa manieră, încât liniștea sa și menținerea funcționarilor în activitatea lor oficială să nu mai fie posibile.

Dat la Pesta, 31 august 1848.

Comitele suprem de Caraș
Gyürky Pál

Original. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár Belügy-minisztérium, foto: 934.

290.

Budapesta, 31 august 1848

A pénzügyminiszternek

Az erdélyi főkormányzó, mint Unio – bizottmányi elnök visszavárolag ide mellékelt levelében az Unio bizottmányi Pesten működő s nem képviselő tagjai vagy mint báró Wesselényi Miklós báró Jozsika Miklós, Lemény János, Saguna András és Lów Vilmos napdíjjait és pedig a négy elsőjét július 16^{-ától}, az utolsóét augusztus 14^{-től}, utolványozatni kérvén. Önt, azonnal megkeresem, hogy figyelmezve múlt július hó 25^{én} 621 elnöki szám alatt levelemre, ezen tagok napdíjjait sziveskedjék.

Kelt augusztus 31^{-én} 1848.

/Szemere Bertalan/

*

Ministrului de Interne

În scrisoarea sa anexată aici pe care o cere să i se înapoieze, guvernatorul Transilvaniei, în calitate de președinte al comisiei pentru Uniune, solicită alocarea diurnelor pentru acei membri ai comisiei ce activează la Pesta, dar nu sunt deputați, și anume pentru baronul Wesselényi Miklós, baronul Josika Miklós, Ioan Lemeni, Andrei Șaguna și Lów Vilmos. Aceasta trebuie să se facă în felul următor: pentru primii patru menționați să se aloce de la 16 iulie, iar pentru ultimul, de la 14 august.

Vă rog pe domnia voastră să țineți seama de adresa mea din 25 iulie trecut cu nr. 621 și să binevoiți a admite achitarea diurnelor și a cheltuielilor tuturor acestor membri.

Pesta, 31 august 1848

/Szemere Bertalan/

Original. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848–1849-i Minisztériumi Levéltár Belügy-minisztérium, foto: 96940.

Cluj, 31 august 1848

Felséges Királyi Fő Kormány !

A felséges királyi fő kormány idei 9749 szármú rendelete következtésen bátor vagyok alázatosan tudósítani, hogy magyarsárdi görög egyesült lelkész Tyiorán János azért van, letartóztatva, hogy midőn adóíróbisztos Ujvári Ignác mint szolgabírói személye, magyarsárdon felsőbb rendelet értemtiszttségi intézkedés következésül a népnek magyarászta volna, az irt lelkész azon rendeleteket ellenkezőleg kívánta értelmezni az adóíró bisztos tiszti tekintélyet sértőleg a nép előtt botrányosan lehazudtolván, mely tettéért ide behivatva az őtől köríbenni vissza tartosztatására intő-főbíró és illető Kolozsvári görög egyesült esperesi helytartó előtt sem legillendőbben viselvén magát, azért letartóztatott, és a közcsend bizotmány által az irt helységből eltétetnihatározottat s ez okból ügye az illető méltóságos püspök úr eleibe terjesztete ahonnan a kolozsvári esperesi helytartóztéretett által esperes széken előbb elítélendő, ezen állásba vagyon most ügye az irt esperesi helytartó előtt, kitől az irt szék ítélete a balázsfalvi eleibe fog terjeszteni. Mély tisztelettel lévén felséges királyi főkormanyrak alázatos szolgája

Matskási Pál,
főispán

*

Majestuos Guberniu regesc suprem !

În urma ordonanței nr. 9749 din a.c. a majestuosului Guberniu regesc suprem, am onoarea să raporteze, cu umilință, că duhovnicul din Șardu pe nume Ioan Chiorean de aceea este arestat, pentru că, atunci când agentul de colectare a impozitelor Ujvári Ignác, personificând pe judele nobiliar, voind să explice poporului din Șardu înțelesul unei dispoziții superioare cu care el fusese însărcinat de către dregătorie, numitul duhovnic a dorit să explice în mod necorespunzător dispozițiunile. Așadar, el l-a făcut mincinos în mod scandalos, chiar în fața poporului, pe agentul de colectare a impozitelor, ofensând autoritatea dregătorească.

Pentru fapta sa, el a fost chemat aici, dar nu s-a comportat prea cuviincios nici în fața prim judeului nobiliar care încerca să-l determine la o ținută demnă de cercul din care făcea parte și nici în fața vicarului protopopesc greco-catolic din Cluj. De aceea, comitetul pentru menținerea liniștii publice a hotărât ca el să fie mutat din localitatea menționată.

În acest scop, cazul său a fost înaintat mării sale domnului episcop, de unde a fost trimis la vicariatul protopopesc din Cluj, pentru ca acolo

să fie condamnat. În această stare se află cazul său în prezent în fața vicarului protopopesc. De aici, sentința acestui scaun vicarial va fi înaintată în fața Consistoriului de la Blaj.

Rămân, cu stimă adâncă, față de majestuosul Guberniu Regal Suprem.
Cluj, 31 august 1848

Umilul serv,
Matskási Pál,
comite suprem

Original. M.O.L. Budapesta, Fond G.P., nr. 10382/1848, foto: 26202–26204.

292.

Cluj, 31 august 1848

A belügyi miniszter úrnak !

Egészségem tetemes felbomlása miatt naszódi utamat egy pár napra kénytelenítettem elhalasztani, ez úttal annál egyebet nem jelenthetek, hogy provinterjed az országban. Ellenben az oláh végezredek s ezek tisztejei ellen annyi panasz jött e napokban kezemhez, mi szerént nem lehet benne kételkednem, hogy e részből ered még azon rossz is, mely a provinciában mutatkoz az utóbbi időben s mig itt erébjesen járhatok el, a katona vidékeken hiúsulnak minden rendeleteim. Ide menekültek a fő lázítók is és közöttük sajnos nincs más érzelmű ember, hogy elfogattatásuk lehetetlen. Foglajam már oly számal vagynak, hogy a lehető legnagyobb nyugtalansággal várom az igazsági ügy ministere régen már kikért rendeletét a királyi tábla egy sectioja delegáltatása iránt. A végvidéki oláh tisztek elleni nyomozásokat magam viszem végbe, rendelvén egy főtisztet is magam mellé azzal menvén Naszódba s Orlátra. Mind a két ezred azon erősködik, hogy egyenesen Ő Felségéhez küldhessen követeket, – a mint hogy e tárgyban a főhadi kormány a hadi ministeriumnak is irtt fel közelébbről. A táborzások folynak, a Berzenczey által vezetendők a régeben elindultakat egy kissé tartóztatják ugyan, de a lehető összeütközések kikerülése iránt azért rendelkezék. A Maros székbe kirendelve volt tartományi biztosokkal bevégeztettem a nyomozásokat s által téttem azokat Wéér Farkas főispán úrnak. Az illető többi tárgyak iránt a különböző ministeri osztályoknak mutatom fel jelentésemet.

Álandó hö tiszteletem nyilvánításával.
Kolosvárott 31/8 1848.

Báró Vay Miklos

*

Domnului ministru de Interne

Am fost nevoit să amân pentru câteva zile drumul spre Năsăud din cauza sănătății mele șubrede. Cu acest prilej, nu pot să raportez altceva decât faptul că știrile venite din provincie sunt destul de liniștitoare, exceptând aceea că holera se răspândește tot mai mult în țară. Pe de altă parte, în zilele acestea, mi-au parvenit atât de multe plângeri îndreptate împotriva ofițerilor din regimentele românești de graniță, încât nu pot să mă îndoiesc de aceea că relele despre care e vorba în provincie sunt cauzate chiar de către ei.

Până când voi putea acționa aici cu hotărâre, spun doar aceea că, în regiunile militare, toate dispozițiile mele au eșuat. Aici s-au refugiat capii răzvrătirilor și, din păcate, printre ofițerii români nu sunt persoane cu alte sentimente. Arestarea lor este imposibilă. Deținuții sunt deja într-un număr atât de mare, încât aștept, în cea mai mare neliniște, ordonanța demult solicitată de la ministrul Justiției în privința detașării unei comisii a Tablei Regale.

Investigările împotriva ofițerilor români din regiunile de graniță le fac eu personal, luând pe lângă mine și un ofițer superior cu care intenționez să mă deplasez la Năsăud și Orlat. Ambele regimente se străduiesc să trimită soli direct la Maiestatea Sa, ceea ce reiese și din raportul scris al comandamentului suprem către Ministerul de Război.

Recrutările continuă. Cei care vor fi conduși de către Berzenczey încearcă să se opună, dar am întreprins măsuri pentru a se putea evita ciocnirile.

Am reușit să finalizez investigațiile cu comisarii teritoriali ce au fost detașați în scaunul Mureș, iar procesele verbale le-am transpus la d-l comite suprem Wéér Farkas.

În legătură cu celelalte subiecte, vor vorbi despre acestea chiar rapoartele mele trimise la departamentele ministeriale respective.

Cu adâncă stimă,
Baron Vay Miklós

Cluj, 31 august 1848

Original. M.O.L. Budapesta, Fond Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár Belügy-minisztérium, foto: 27169-27171.

293.

Brașov, 31 august 1848

Erhalten am 31t August 848

1 Rückschluß

3674/848

Die Stadt Wahlbürgerschaft äußert sich auf die ihr zur Z. 3449/848 überreichte Zuschrift des Hermannstädter Mgsts wegen Abhaltung von National

Versammlungen, daß sie die Ansichten des Hermannst. Mgsts vollkommen theile, u. den Mgst erfordert, die hiesigen Reichstags Deputirten in Buda Pesth anzueifern, daß dieselben nicht nur mit den sächs. Regnicolar Deputation Mitgliedern sich ins Einvernehmen setzen, sondern auch untereinander u. im Verein mit den Regnicolar Deput. Mitgliedern, wie bisher auf den Landtagen zur Erzielung der Einsicht förmlich constituirte National Versammlungen abhalten möchten, indem nur auf diese Art den festgestellten Bedingungen bezüglich der Union mit Ungarn volle Geltung verschafft u. der Fortbestand der sächs. Nation gesichert werden könne, auch möchten die Deputirten jedesmal über das Resultat der Versammlungen Bericht erstatten.

Gutachten. Den Reichstags Deputirten dieses Distrikts, Senat. Carl Mysz u. Elias Roth, ist zu überschicken: die von Tag zu Tag sich immer ernsthafter gestaltenden u. den Fortbestand der Nation immer mehr bedrohenden Zeit Ereignisse machen es zur unerläßlichen Pflicht, in Einheit u. mit vereinter Kraft den auf unsere Nation anstürmenden Angriffen mit Erfolg zu widerstehen, u. so den Untergang unsrer Nationalität abzuwenden. Um so wie möglich dieses Ziel erlangen zu können, wird es höchst nothwendig, daß sämmtliche theils an den Kaiser als Landtags Deputirten theils von der Universität entsandter Regnicolar Deputations Mitglieder daselbst anwesende Vertreter der S. Nation, wie bisher auf den Siebenb. Landtagen, zur Erzielung der Einsicht förmliche constituirte National Versammlungen abhalten, über die zur Rettung unsrer Nation zu nehmenden Schritte gemeinschaftlich berathen, u. nach dem selbst zu faßenden Beschluß auch handeln möchten. Wenn gleich der Mgst voraussetze, daß diese National Versammlungen stattfinden, so halte er es bey der Wichtigkeit u. Dringlichkeit d. Sache nicht für überflüssig, insbesondere den besagten Deputirten zur Pflicht zu machen, u. zugleich aufzufordern, womit sie diesem Magistrat wie auch den übrigen Kreis Aemtern durch häufigere Berichte bezüglich dieses Publici, wie bisher geschehen sei, in die genaue Kenntniß vom Stand unsrer National Angelegenheiten setzen möchten.

Schobeln

*

Primită la 31 august 1848

1 act de returnat

3674/1848

Comunitatea electorală a oraşului opinează la scrisoarea Magistratului Sibiului, ce i-a fost trimisă sub nr. 3449/1848, cu privire la organizarea de adunări naţionale, că ea împărătăşeşte întru totul vederile Magistratului sibian şi îi solicită Magistratului [braşovean] să-i îndemne pe deputaţii parlamentari locali de la Buda-Pesta, ca aceştia să cadă de acord nu numai cu membrii

sași ai delegației regnicolare, ci și ei între ei, și în consens cu membrii delegației regnicolare, să țină, ca și până acum în Diete, adunări naționale constituite formal spre obținerea unității de opinie, fiindcă numai în acest fel se poate acorda valabilitate deplină condițiilor stabilite privind uniunea cu Ungaria și se poate asigura supraviețuirea națiunii săsești; de asemenea, deputații să raporteze de fiecare dată despre rezultatul adunărilor.

Aviz. Să se transmită deputaților acestui district în Parlament, senatorul Carl Myß și [avocatul] Elias Roth¹:

Împrejurările timpului, care se agravează pe zi ce trece și amenință tot mai mult supraviețuirea națiunii, le impun ca datorie indispensabilă să reziste cu succes, în unitate și cu forțe reunite, atacurilor dezlănțuite asupra națiunii noastre și astfel să abată dispariția naționalității noastre. Pentru a atinge pe cât posibil acest țel, este neapărat necesar ca toți reprezentanții națiunii săsești prezenți acolo [la Pesta], fie deputații trimiși la împărat și cei din Dietă, fie membrii trimiși de Universitatea [Națională Săsească] în delegația regnicolară, să desfășoare, ca și până acum în cadrul Dietelor transilvane, adunări naționale [săsești] constituite formal pentru obținerea unității de vederi, să se sfătuiască în comun despre pașii ce trebuie întreprinși pentru salvarea națiunii noastre și, după ce vor adopta o decizie, să și acționeze în baza acesteia. Deși Magistratul pornește de la premisa că aceste adunări naționale vor avea loc, totuși, date fiind însemnătatea și urgența chestiunii, el consideră că nu este superfluu să le traseze drept obligație îndeosebi amintirilor deputați, și în același timp să-i îndemne, să informeze cu exactitate pe Magistrat și celelalte oficii cercuale, prin rapoarte mai dese, la adresa publicului de aici, așa cum s-a întâmplat și până acum, despre starea afacerilor noastre naționale.

Schobeln

Original: S.J.A.N. Brașov din Brașov, Fond Magistrat, nr. 3674, foto: 32453.

¹ Despre alegerea deputaților brașoveni Carl Myß și Elias Roth, vezi *Documente privind ...*, vol. VIII, doc. 204, p. 378–382; vol. IX, doc. 164, p. 347–352.

294.

Brașov, 31 august 1848

An Ein Löbliches Magistratual Praesidium

3675/848

Eingereicht am 31 August 848

Praeses legt eine von der Stadt Communitaet an ihn gerichtete Requisition, womit da die hiesige Garnison wie sie vernommen durch

Szekler abgelöst werden wolle, u. sie durch eine Deputation die Sendung von Szeklern in hiesige Garnison begegnen wolle, und von Seiten des Magts das Nöthige diesfalls veranlaßt werden möchte, zur Berathung vor.

Da Praeses in dieser Angelegenheit bereits am 30 August die nöthigen Schritte seinerseits gethan hat, so glaubt der Magistrat nun nichts mehr veranlaßen zu dürfen.

Bömches

*

3675/1848

Înaintată la 31 august 1848

Preşedintele prezintă spre consfătuire o solicitare ce i-a fost adresată de către comunitatea orăşenească, în care se cere ca Magistratul să adopte [măsurile] necesare, având în vedere că, aşa cum se aude, secuii intenţionează să desfiinţeze garnizoana din localitate, iar ea [comunitatea orăşenească] vrea să prevină printr-o deputaţie trimiterea secuilor în garnizoana [din Braşov].

Deoarece preşedintele a întreprins deja în 30 august demersurile necesare în această chestiune, Magistratul consideră că nu mai poate rezolva nimic altceva în acest sens.

Bömches

Original: S.J.A.N. Braşov din Braşov, Fond Magistrat, nr. 3675, foto: 32473.

295.

Haţeg, 31 august 1848

Euer Hochwürden,

Auf die Aufforderung Euer Hochwürden vom 4^t August dieses Jahres No. 315 womit ich die Anzeige zu machen habe, wie die Gränzer von hier sich verhalten ? was für Neigung sie haben, wohin sie ziehen ? u.s.w., nehme ich mir die Freyheit so viel mir bekannt die Anzeige zu machen, daß:

1° Beyläufig am 26ten Juni d. Jahres einer von den Ungarn beim Platzbrunnen die Fahne der Union aufpflanzte, den Tag darauf früh, als alle Einwohner zur Deputirten Wahl für Pesth beysammen waren, gingen viele hin, und nahmen die Fahne der Union herunter sagend: daß sie in Orlath eine Kaiserliche Fahne besitzen, unter welcher sie den Eid der Treue ablegten, und bis diese nicht begraben wird, können sie eine andere weder annehmen, noch unter einer andern schwören, auf Befehl jedoch des Majors

Riebel legten sie die Fahne wieder hin, wo sie stand, bei der Nacht aber wurde dieselbe von einem Unbekannten wieder weggenommen.

2° Später darauf haben die Ungarn eine Unions Fahne auf den Thurm der reformirten Kirche, nach Kurzem jedoch wurde diese bei der Nacht wieder abgenommen, vermuthetermaßen durch Gränzer, die Ungarn thaten von neuem wieder eine auf.

3° Am 15ten August d. Jahres sollte eine große Romanische National Versammlung des ganzen Gränzer Regiments in Orlath abgehalten werden, aber es wurde verbothen, und wie man glaubt soll sie am 29ten August gehalten werden, was darauf folgt wird uns die Zeit belehren.

4° Am 15ten August des neuen Calenders brachen die Hatzeger Gränzer von hier gegen Banat jedoch mit größter Mißmuth und Widerwillen, in dem sie in Gegenwart des Majors Ribl schrien, daß sie über die Gränze hinaus nicht gehen, noch sich mit den Serben schlagen werden, – am 16ten August brach auch die 1te und 3te Compagnie, wie man erzählte, mit demselben Widerwillen.

Wer sie anlehrt weiß ich nicht, – denn wir Geistliche trauen uns nicht sie über mehreres zu belehren als was die eingelassenen Circularien enthalten, da wir sowohl von den Romanen, als auch von den Ungarn mit Lebens Gefahr bedrohet sind, – seitdem das Licht der Freiheit-Gleichheit und Brüderlichkeit aufgegangen ist.

Schlüßlich, – nachdem ich vereint mit den übrigen Geistlichen um die Gesundheit und Wohl Euer Hochwürden täglich zu Gott flehen und Ihn den Allmächtigen um den Frieden der Welt und unserer Kirche Gedeihen anrufen, bitte ich Euer Hochwürden die Zusicherung meiner Treue und Ergebenheit zu nehmen, der ich mit aller Unterthänigkeit verbleibe,

Euer Hochwürden

unterthänigster Diener,
Michael Maximilian,
Erzpriester

Hatzeg 31/19 August 848

*

Preasfinția voastră,

La solicitarea preasfinției voastre din 4 august anul curent, nr. 315, ca să vă anunț despre: cum se comportă grănicerii de aici ? ce simpatii au și încotro îi trage ața ? ș.a.m.d., îndrăznesc să-mi iau libertatea să vă anunț că, din câte îmi este cunoscut:

1. Cam prin 26 iunie anul curent, unul dintre unguri a înălțat la fântâna din piața [din Orlat] steagul uniunii. A doua zi, dimineața devreme, când toți

locuitorii se adunaseră la alegerea deputaților pentru Pesta, mulți s-au dus într-acolo și au dat jos steagul, spunând: că ei au în Orlat un steag împărătesc, sub care au depus jurământul de credință, și până când acest steag nu se va îngropa, ei nici nu pot accepta un altul, nici nu pot jura sub altul. Însă, la porunca maiorului Riebel¹, ei au pus iarăși steagul la loc, acolo unde fusese. Dar, în timpul nopții, steagul a fost luat din nou de un necunoscut.

2. Mai încolo, după aceea, ungurii [au pus] un steag al uniunii pe turnul bisericii reformate. Însă curând, noaptea, steagul a fost iar coborât, se presupune de către grăniceri. Ungurii au pus încă un alt steag.

3. La 15 august² anul curent trebuia să se țină o mare adunare națională românească a întregului regiment grăniceresc de la Orlat, dar a fost interzisă. După cum se crede, ea se va ține la 29 august³. Ce mai urmează ne va arăta timpul.

4. La 15 august după calendarul nou, grănicerii din Hațeg au pornit la drum de aici spre Banat, însă cu cea mai mare nemulțumire și împotrivire, strigându-i în față maiorului Riebel că ei nu vor să treacă granița și nici nu se bat cu sârbii. La 16 august [stil nou] au plecat și companiile 1 și 3, cu aceeași împotrivire, după cum se povestește.

Cine i-a învățat, nu știu. Căci noi, clericii, nu îndrăznim să-i învățăm mai multe decât cele cuprinse în circularele primite. Aceasta, pentru că însăși viața noastră ne este amenințată, atât din partea românilor, cât și a ungarilor, de când s-a aprins lumina libertății, egalității și fraternității.

În fine, împreună cu ceilalți clerici și eu mă rog zilnic lui Dumnezeu pentru sănătatea și binele preasfinției voastre, rugându-mă pentru pacea lumii și bunăstarea bisericii noastre. Preasfinția voastră să îngăduie a primi asigurările credinței și supunerii mele, a celui ce rămân cu smerenie, al preasfinției voastre

rob supus,
Mihai Maximilian,
protopop

Hațeg, 31/19 august 1848

Original: A.M. Sibiu, Fond Arhiepiscopesc, nr. 55, traducere după originalul românesc, transcriere din germană de Hilde Mureșanu, fără fotocopie.

¹ Despre implicarea maiorului Joseph Riebel în anchetarea incidentelor provocate de învățătorul Várady la Racoș în iunie și iulie 1848, vezi *Documente privind ...*, vol. IX, doc. nr. 120, p. 257–259, doc. nr. 139, p. 301–303, doc. nr. 158, p. 329–334, și doc. nr. 169, p. 364–366.

² 15 august 1848 stil vechi înseamnă 27 august 1848 pe stil nou.

³ 29 august/10 septembrie 1848. Într-adevăr, adunarea de la Orlat s-a ținut la 10 septembrie 1848.

Pesta, 31 august 1848

În 26/14 ale lunii acesteia sâmbătă din partea deputaților români, se făcu aspră interpretație, în treaba românilor; în ședința aceasta se arătară mai toate nedreptățile care s-au făcut, și încă în multe locuri, și acuma se fac națiunei noastre, din partea unor aristocrați desburdați, cu capu mare. Și plin de planuri diavolești, prin care vreu dânșii a răsturna bunul de comun al țării.

Deputații români întru atâta să îmbărbătaseră (înverșunasă), cât fieștecare pofta a lua parte la desbaterea interpelației aceia, mai mulți rămaseră însemnați, carii așîșderea ar fi voit a lua parte, însă ne fiind rândul zilei despre starea națiunei române au rămas pe alt rând, carele când să va ținea, Dumnezeu știe. Interpelația aceasta întâiu se făcu prin Dragoș carele foarte bine luasă firul lucrului, – în cuvântarea sa cea dintâie, – iară cu ocazia a doua strică și aceea ce vorbisă întâiu, noi așteptăm ca Dragoș nu numai pre sine, ci pre toți românii să-i apere, fiind convins despre sinceritatea care o purtăm cătră frații noștri unguri, precum cugetăm că trebuie să fie tot însul, judecând din faptele românilor.

După Dragoș se sui pre tribună Murgu, încrezutu poporului, care arată starea poporului român din Banat pre care toți cu cea mai mare băgare de seamă, și luare aminte-l ascultară; Murgu le vorbi din un temeu politic foarte înalt, – arătând dorința poporului de la care este trimis, tot de odată simpatia românilor cătră frații noștri maghiari; și calea prin care acestea două nații vor să fie fericite.

Dânsul au vorbit preț de un ceas întreg, întru cea mai mare liniște, ce foarte arare ori să întâmplă în casa deputaților între cuvântarea sa mai de multe ori l-au întâmpinat cu strigări: «să trăiască» ce se vede a fi semn de plăcere a cuvintelor acelora ce le rostia.

Coborându-se Murgu, se urcă Sigismund Pap, carele cu ton ager tăia aristocrația din Ardeal, carea nici acum nu să sfiește a prigoni pre românii din Ardeal; mai departe arătând că principiile egalității aduce cu sine ca românii încă să fie aplicați le diregătorii după proporția poporului, ș. a.

Săvârșind dânsul începu Serb, declarându-se foarte pre scurt, încă cât se poate de bine; zicând că și dânsul toate acelea le oftează ce și Pap Sigismund, mai adăugând încă și trei cuvinte la capăt ca să-i pocnească sbiciu pre carele-l ținea în mâni și mai ager. Nouă ne pare foarte cu greu că prezidele dietei, prin majoritatea voturilor întrerupsă pre acei români cari erau însămnați spre a-și da părerile mai departe în privința obăstelor acestora, ce eu nu aflu lucru cu cale. Aveam voe mare a auzi și pre fratele nostru Alexandru Buda, carele încă ar fi putut multe adevăruri înșira, pre care cred că nimenea nu ar fi fost în stare a le refuza și a zice că sânt numai întâmplări private.

Fie cum au fost destul că românii deputați de astă dată și-au împlinit datorința, și-au arătat ranele acelora, cari i-au trimis pre dânșii, și maghiarii ca frați ai noștri, cât mai în pripă tragem nedejde că se vor sili a se vindeca, prin ministeriul carele ieste țării întregi răspunzătoriu; luând bine în socotință că năștiunea română, trage mult în cumpăna politicei țerii ungurești.

În numărul viitoriu de ni se va putea, cuvinte le fiește căruia dintre acestia, le vom împărtăși pre larg, după cum s-au rostit de mai sus pomeniții; lăsând ca se judece tot însul după părerea sa. Și cu acestea să mergem mai departe.

Proiectul pentru darea cătanelor despre care în numărul al 5-lea pre scurt c-am fost înștiințat s-au încheiat; tot însul carele e în vârstă de 19 ani trebuie să fie cătană (ostaș) și de nu ar fi destui aceștia; atuncea vor fi siliți a merge și cei în vârstă de 20 de ani; până când nu se va împlini suma hotărâtă.

Mai mare dreptate decât în legea aceasta nici nu se poate pofți, adevă fiește cine carele au ajuns la vârsta de 19 ani, fie acela grof, baron, principe. Trebuie să fie cătană, însă bine trebuie luat sama la cuvintele acestea trebuie să fie cătană; prin acestea întru cel mai strâns înțeles trebuie a ști că în locul său nici groful nici principele, nici Petru nici Pavel, pre nime a trimite nu poate nu-i este slobod, și aceasta e legea cea mai dreaptă; carea între om și om nu face nici o deschilinire, nu între bogat și între sărac, nu între domnu și între plugariu, cum tot de odată văd a fi lucru foarte firesc; că când flămânzește puiul de domn nu poate să-și prindă în locul său pentru bani pre altul carele va se mânca, și se sature pintru dânsul.

Astfelu de legi le cunoaștem întru adevăr, că sânt puse pre temeiul egalității, – însă totuși avem o luare de seamă preoți (înțeleg ori de ce lege) legea aceasta îi mântuește, pentru ce să nu poată și dânșii prinde pușca ori sabia, întocma ca și noi, apoi har Domnului că avem atâta, cât și cu a treia parte putem fi îndestulați.

A doua ce-mi e spre plăcere este aceea că bătaia cu bâta au încetat la catane, care s-au hotărât prin dietă așisderea, deci dară de aci înainte nu vor fi cătanele pedepsiți cu bâta, ori cu nuele, și încă nu știu mai cu ce ?

Așa dară fraților ! ne putem bucura că omenirea au ajuns la gradul său, și cum fiii, și frații noștri, nu se vor pedepsi după plăcerea unor oficiali cari s-au fost înd[ă]tinat, pentru cea mai mică vine a-i bate cu 50 de boate, a-i trece prin o sută de fe[...] carii-i băteau cu nuiiele, și cu altele acestora, care înjoseau pre om până la do[bi]tocie.

Fiește carele om, ori de cinul milităresc ori de cinul mirenesc trebuie să fie datorințele sale, și acestea aduc cu sine ca să ne supunem legilor; la carea nu este de neapărată trebuință veața.

I. Auran”

Publicație: Articolul *Despre Dieta țării*, în „Amicul Poporului”, 1848, 13, p. 201–204.

297.

Sibiu, 31 august, 1848

Măria ta Prealuminată și Preasfințite domnule Episcop !

După părinteasca Măriei tale poruncă d-to 2/14 iulie a.c. îndrăznim a mai așterne aici Măriei tale relația Protopopului nostru din Solnoc Ioan Greble și a lui Partenie Trombitaș din scaunul Murășului în privința aceasta încoace făcută, cu acea umilită adăugare că ceilalți Protopopi eparhiali arată că preoțimea și poporul au fost și este în pace, așa cât nici n-au fost înarestați, nici n-au fost dusă asupra lui nici o execuție armată.

Fiind dintre altele cu cea mai adâncă reverință ai Măriei tale prea-plecați servi

Din ședința Consistorială din 31 august a.c. c.n. [1]848 în Sibii ținută.

Consistoriul episcopesc,

Moisi Fulea

Inter Praes.

Original: A.M. Sibiu, Fondul Arhiepiscopesc, doc. nr 54.

298.

Hațeg, 31 august 1848

Prealuminată, Preasfințite, Doamne Episcop !

La părințasca poruncă a Prealuminat Mări[e]i tale din 4 august a.c. nr. 315 care suna ca să arăt cum stau creștinii mei de aici ? ce aplecări au ? încâtro trag etc ? foarte plecat încât îmi iaste cunoscut înștiințez că

1. Pe la 26 iunie a.c. noaptea, punând oaricarii din unguri, la fântâne din piață aicea, flamura Unionului, mintenaș a doua zi dimineața cu prilejul alegerii și de deputat la Pesta, fiind adunați toți orășanii or mers de or luat știagul de Union jos zicând că ei au știag împărătesc la Orlat sub care au jurat și până nu se va îngropa acela, nu pot primi, nici jura sub altul. Însă după porunca d-lui maior Liebel, atunci iară acolo l-or pus, dară noaptea nu să știe cine iară s-au luat.

2. După aceia, ungurii or ridicat știagu de Union la Bistrița pe formată (!) în turn, însă în scurt iară noaptea au fost luat jos, și e prepus că de grănițeri. Ungurii de nou or pus altul.

3. La 15 august a.c. era să fie o adunare mare națională română de militari în tot regimentu acesta la Orlat, dară s-au oprit, și cum să simte să va hotărî a fi pe 29 august a.c. ceva urmă din acealia. Vreamia ne va arăta.

4. Grănițerii din Hațeg, la 15 august tot calendariu nou din poruncă pleacă de aicea către granița Banatului, însă cu cea mai mare nevoie și neplăcere, rostind și strigând multe de fața d-lui maior Liebel, pe lângă altele și aceia că ei din graniță mai departe nu vor merge, nici să vor bate cu sârbii.

La 16 august a.c. tot într-acolo pleacă și compania 1 și a 3 cu asemenea sâlă cum auzii. Cine-i învață spre acealie ? Nu știu, că noi preoții nu îndrăznim a-i învăța mai multe decât sună țircularele venite, că suntem și de români și de unguri amenințați cu perderia vieții de când au răsărit libertatea, egalitatea și frățietatea.

Însă după toate acestea, vozglășenia de sub slujirea S. Liturghii: „Întâi pomenește Doamne pre Preasfințitul Episcopul nostru Andrei, pre care îl măriaște sufletelor tale pentru bisărici, în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate, drept dreptului, cuvântul adevărului tău.” Că toți preoții mei cu toate puterile o zicem, o cearăm de la D-zeu, și o și nădăjduim, precum și pacea a toată lumia și bunăstarea oamenilor lui Dumnezeu bisărici.

Sărutând dreapta a Prealuminat Mări[e]i tale, cu plecată metanie sunt al Prealuminat M. tale umilită slugă¹.

Hațeg, 31/19 august [18]48

Mihail Maximilian,

Protopop

Original, A.M. Sibiu, Fondul Arhiepiscopesc, cutia 2, P./12. Publicat și în: *Revoluția transilvană ...*, p. 115–116.

¹ Doc. este însoțit și de o variantă în germană ca traducere, vezi mai sus, doc. nr. 295, datat Hațeg, 31 august 1848.

299.

Pesta, 31 august 1848

Națiunea politică, încât ar consta aceea numai din una națiune genetică, firește, că trebuie să aibă tot aceste drepturi și datorințe, adăugând încă dreptul și datorința de a se însoți – de după lipsă – încă cu alte națiuni politice din afară, ce acțiunea genetică, până se află într-un stat cu altele sieși asemeni, sub una naționalitate politică, nu poate face de sine, ci numai cu toate împreună.

Încât iară constă națiunea politică din mai multe genetice, precum s-a înființat dânsa, nici i se pot dedisputa drepturi și datorințe istorico-politice și naturali; va să zică: aci cele din urmă sunt încâtva ici cole mărginite prin cele dintâie, așa încă, cât cele dintâie când vin a se lupta drept în contra celor firești, spre nimicirea lor, nefiind puțină a se îmbina laolaltă, atunci firește dânsese în timpul numai decât trecut exemple de ajuns.

Foarte se ar întinde vorba, și am trece preste marginile unui articol, din altă parte am deveni a fi număroșilor pseudo-politici nesuferiți, dacă am îmbla argumentând prea cu deamăruntul.

Atunce, că scopul mai de căpetenie, pe care-l cuprinde mintea pentru care pot, ba au datorință a se mai împreuna, sau a rămâne împreunate națiunile genetice într-un stat, în lumea cultă nu poate fi altul, decât asigurarea existenței sale libere națiunari, și statul nerătăcit va avea pururea înaintea ochilor aceasta, și cu cât va păși lumea în cultură mai departe, cu atâta va recunoaște aceasta mai cu seamă: toate celelalte scopuri devin în analiza din urmă numai mijloace spre atingerea scopului atins, și drepturile și datorințele atării națiuni nu pot sta în contra scopului acestuia. Așa d[e] e[xemplu] are statul, sau națiunea politică, care este compusă din mai multe națiuni genetice, drept și datorință – a recunoaște o limbă, și adevă limba națiunii genetice mai numeroase, încât ar fi aceia de atunci de cultă, de limbă diplomatică, aceasta firește numai pentru îndemănătatea și comoditatea organismului său, ca să fie aceasta în stare a înainta și a se evolva mai repede, a-și ajunge scopul comun mai cu ușurime; deci nici decât are statul drept a cășiona prin limba diplomatică celorlalte ruină, nici a le detrage cât mai puțin. Scurt: limba diplomatică n-are drept a se întinde mai departe, decât până ca să fie legătura chilinelor naționalități între sine și cu guvernul laolaltă; în sânul națiunilor genetice. Însă – n-are dânsa ce căuta; acolo nu se cuvine, nici este drept, să domnească altă limbă, decât limba poporului.

Acestea sunt adevăruri, pe care în deșert s-ar frânge cineva ale resturna; deci alăturând pre lângă acestea vorbele reprezentantului Ambrușiul, vedem chiar că omul nostru vorbește surda, când zice, că românii nu sunt națiune cu naționalitate; iară când îi numește de nouă ori feliu (*faj*), atunci mai aparte încă și reutate și se face românilor nesuferit, iară străinilor de bajocură.

Mai departe, vedem chiar, că omul nostru vorbește treanca-fleanca, când zice, că dacă va concede patria națiunilor nemaghiare dreptate și cuviință, acestea vor călca naționalitatea politică cu picioarele; căci aceasta naționalitate nemaghiară numai atunci ar pute face, deacă li s-ar detrage dreptul și cuviința, altminte zace în interesul și sânta lor datorință a susține naționalitatea politică.

Mai încole vedem chiar, că omul nostru lucră cu totul fără cap, când ține învățarea limbei maghiare de raiul națiunilor nemaghiare, uitându-și cu totul că raiul românului numai chiar în cultura limbei sale, și în dezvoltarea liberă n[e]pendinte a naționalității sale genetice – firește la noi sub pretegera naționalității politice – se poate afla.

Pe lângă acestea mai vedem chiar, că omul nostru rătăcește urât, când socote, că națiunea română neștiind limba maghiară, nu poate ști, cum i se îndreaptă trebele comuni, uitându-și și aci cu totul, că națiunea română încă

are limbă, și apoi ce limbă ! Limbă mai dulce, decât toată dulceața, mai ușoară, decât verecare alta, decât viața mai plăcută și mai prețiată, exemplul de armonie și de eufonie, cel puțin pentru român așa, și cine nu crede aceasta, acela nu o știe; deci învaț-o și vei vedea.

Lăsăm amarului celelalte contraziceri și absurdități din vorbele, sau mai drept, din bârfele domnului Ambrușiu, și spre mângâierea româniei pentru oaia cea rătăcită, trecem ice câteva din cuvintele reprezentantului român Sigismund Papp, perorate cu privilegiul ședinței prezise, precum urmează: „Deacă este obiept, carele merită băgarea-de-seamă a casei, cu adevărat pociu zice, că treaba creșterei este cea mai sănătă și care nu suferă îngustăciri. Așia iau lucrul, precum întru adevăr stă acela, nu voi să-l mistifichez, nu voi să-i dau așa latere, care când pârținește de o parte, de altă parte să apese. Iau mai întâi constituțiunea și zic despre dânsa, că se aseamănă soarelui, care asemenea încălzește și învie pe mic și mare, și nu face distingere pentru că unul vorbește maghiarește, celalalt sârbește. Când vorbim despre treaba creșterei poporului, atunci poftesc în interesul patriei, ca să dea plină dreptate și nime să nu fie apăsător. Întreb pe acei ce poftesc patriei, ca limba mumească să fie scoasă din școale, cum le-ar place, când s-ar cere, ca limba dâșilor să le fie scoasă din școale ? Ori nu suntem noi datori a pârțina aceea, ca fiecare să aibă deplină dreptate a căpăta scrierea elementară în limba sa ? Aceasta este datorința firească. Nu poftesc, ca să se amalgamizeze popoarele din patrie, căci aceasta numai cât are da privilegiu spre reacțiune. Un condeputat a zis, că factorile de căpetenie a reacțiunii a fost întrebăciunea despre limbă.

Știm, că la 1836 s-a adus lege, de după care tot însul este datoriu a învăța limba maghiară, deacă am fi pășit noi atunci în treaba limbei cu luare-de-seamă. Amu, ori și cum să se fi frânt camarila din Viena, nu și-ar fi redicat reacțiunea capul atât de cumplit; însă noi am preamănat lucrul: deci să luăm seama, că să nu aducem în timpul reformării de amu deplină despicare. Eu recunosc precum zice un orator. Că limba diplomatică are drept mai mare; dar alt drept mai mare nu recunosc, și pentru aceea nu țin de cetățian mai bun pe acela ce e maghiar, decât pe acela, ce doară vorbește sârbește sau românește. Aici, în casa aceasta are ungurul o limbă, dar aice n-are limba maghiară drept întrecătoriu, și dacă știu, că și aici are întâietate, zic aceea, cum că constituțiunea ungurească nu e aceea, de ce am voit-o noi să o trâmbițăm. Care este scopul la creșterea elementară ? Cu bună seamă nu altul, decât ca să se lățiască cunoștințele, de care are lipsă tot cetățeanul. Eu cred că scopul școalelor elementare nu este a crește pruncuți diplomaticește, căci cine ar dori a se cultiva spre diplomație, acela și până amu a avut câmp de ajuns. Aici sunt eu de exemplu, carele n-am învățat în școala elementară

nimic maghiarește; deci voind a mă cultiva spre aceea, ca să poci lua parte în diplomație, am învățat limba maghiară, dar nu în școala elementară, căci acelea nu sunt pentru limba maghiară, ci pentru cunoștințele cele de lipsă. Mi-ar plăce[a], deacă ar fi o limbă în patrie, atunci foarte ușor ne-am înțelege, dară deo[a]rece sortea așa ne-a amestecat, cât formăm în țara aceasta poliglotă ceva cuotlibet, lipsește să ne dăm după împrejurări, și împrejurările acestea pretind, ca în școalele elementari fie cine să învețe științele în limba sa. De 1700 de ani, de când sunt români în această patrie, văzând intrarea hunilor și a avarilor și pe tătari, și nu i-a putut nimene despoia de limbă-și. Nu mă tem eu că le va răpi cineva limba, dar poporul de jos altminte cugetă, acela se poate amăgi. Domnii mei ! Scopul creșterii este învețeciunea elementară, și noi în privința aceasta zicem în §. 10 ca învățăcelul să învețe limba maghiară. De ce nu zicem întâiu aceia, ca tot însul să fie învățat în limba sa ? Și după aceia să știm, zic, ca și gramatica maghiară să se propună. Pe mine mă mulțamește proeptul luat dela împrejurări a ministrului de cult, dar dacă acesta nu s-ar accepta, aş recomanda umătoarea apunere: § 10. «Tot însul fie învățat în însăși a sa limbă.» § 11. «Gramatica maghiară propune-se ca studiu de rând.» Și cauzele îmi sunt acestea, multe și fundate îmi sunt cauzele și rog ca să mi le ascultați. Înpoporăciunea Transilvaniei face ca la două milioane și din aceste două milionae un milion și jumătate sunt români; acestea în punctele sale petiționari aceea au dechiarat, că în uniune numai așa consimt, dacă li se vor lăsa școalele neîngustățite*, dacă nu se va încărca asupra-le cu tărie, ce dânșii nu vor a accepta. Nu voesc deci, ca să se facă aște dispusăciuni, decât de două apunerea arătată”. §. a.

Acestea auzirăm de la reprezentantele lăudat, cuvinte, care n-au lipsă de comentariu.

Și cu toate acestea, și mai în contra tuturor acestora, venind treaba la votare, se acceptă cu mulțime precumpănitoare părerea comitetului ce atrage, adecă se defipsă § al 10 așa: «Limba maghiară să fie pretotinde limbă ordinarie.» Iară § al 11 așa: «Acei învățăcei, cari nu pricep limba maghiară, vor căpăta creșterea elementară în limba sa.»

Acestea [...] n-au lipsă de comentariu. Atâta de astădată. Mărturisesc, că mi-am fost propus vârtos a nu zice o vorbă despre Dieta de amu mai nainte de ce s-ar închee aceia, când apoi a censura întru o broșură amăsurată atât simțimântele și plecările deputaților maghiari, cât mai cu seamă – purtarea celora noștri: toate acestea *sine ira et studio*, cu mâna pe inimă, însă cu toată agerimea; dar după cum este învederat, vorbele reprezentantului Ambrușiu mă făcură să-mi părăsesc pentru astă ună dată propusul. Oricum,

* Dar oare Articulul a 20. dela 1847/8 – ce zice ? [nota ziarului].

eu mă despart cu cea mai vie speranță, că altădată ne vom revedea încât atâta mai români^{**}.

Publicație: Articolul *O ședință a casei reprezentanților*, în „Amicul Poporului”, 1848, nr. 13, p. 197–202.

300.

[Budapesta,] august 1848

Proiect de lege

despre conducerea treburilor bisericești și școlare a românilor neuniți orientali. În vederea rezolvării nedreptăților declarate în cererile românilor neuniți orientali, articolul 20 din 1848 dispune:

1. În protopopiatele Timiș și Vârșeț se desființează imediat ierarhia sârbă, așa cum s-a întâmplat în timpul său cu protopopiatele Sibiu și Arad. Ele vor fi administrate și conduse de persoane de limbă și religie română.

2. Episcopii vor fi aleși de către sinodul bisericesc, iar mitropolitul de către reprezentanții poporului român neunit din protopopiatele amintite în paragraful 1, fără vreo desemnare [anterioară].

3. Toate protopopiatele vor alege pe eparhii câte 120 de membri în următoarea componență: 40 de persoane din rândurile clerului inclusiv ale episcopului și arhimandriților, iar 50 din rândurile mireanilor, printre care 15 de la regiunea de graniță.

4. Timpul și modul ȋinerii sinodurilor a unor protopopiate vor fi hotărâte în adunările generale bisericești, și tot acolo se va rezolva problema conducerii bisericii și școlii, precum și a reprezentanței.

5. În vederea conducerii treburilor lor bisericești și școlare din rândurile românilor neuniți orientali se organizează un departament separat în Ministerul Cultelor și Învățământului Public.

6. Ministerul Cultelor și Învățământului Public va numi o comisie formată dintr-un președinte, și câte 4 membrii români și sârbi; dacă careva dintre bisericile amintite se va ezita, cei patru membri se va numi din rândurile unui alt cult. Comisia va examina relațiile naționale, bisericești și

^{**} Noi cu mult mai înflăcărat l-am cunoscut a fi de fericirea națiunei române pe D. Ambrușiu decât să judecăm, ca să fie meritat o criză aspră și împângătoare. Noi știm, cât s-a luptat numitul ablegat în comitatul Bihor în interesul românilor, a cuviinței și dreptății. Noi adeseori l-am auzit vorbind cu însuflețire pentru bună [cr]eșterea românilor. Noi recunoaștem vrednicile lui fapte, și suntem cu mult mai loiali decât să ne învoim îndată aspru a-l judeca pentru discrepanța părerilor, necugetând la cele trecute. Redact. [nota ziarului].

situația fondului bănesc, precum și a relațiilor juridice ale mănăstirilor și va aloca românilor ceea ce le revine pe drept potrivit dreptății și echității.

7. Ministerul Cultelor și a Învățământului Public va executa aceste legi fără întârziere.

[*Fără loc.*], august 1848

Teodor Șerb,
deputatul cercului Arad-Radna

Original: B.A.R. București, Fond mss. *Publicat în:* Silviu Dragomir, *Studii ...* vol. II, p. 30–31.

CUPRINS

<i>Studiu introductiv</i>	V–XVI
Lista abrevierilor	XVII–XXI
Lista registelor	XXII–LVIII
Regestenverzeichnis	LIX–CIII
Documente (1–300)	1–558
<i>Indice de persoane</i>	000
<i>Indice de localități</i>	000

